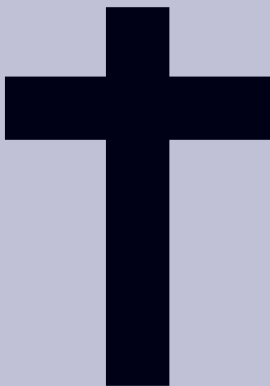

Bibeli Gusunon Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also
called the Bariba language

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8

Contents

Mateu	1
Maaku	54
Luku	88
Yohanu	143
Gərobun	
Kookoosu	184
Romu	235
Korinti I	257
Korinti II	278
Galati	292
Efesu	300
Filipi	308
Kolose	314
Təsalonika I	320
Təsalonika II	325
Timəte I	328
Timəte II	335
Titu	340
Fileməə	343
Heberu	345
Yakəbu	362
Piəə I	368
Piəə II	374
Yohanu I	378
Yohanu II	384
Yohanu III	385
Yudu	386
Kəsiru	388

LABAARI GEA NGE ME MATEU U YORUA

Mateun tireru ta sãawa Labaari gean tirenu nnε ye sa raa wan teeru. Tire nin baatere ta mε ye ta naa gire. Mateun tireru sɔɔ u sɔɔsimɔ ma Yesu u sãawa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa yellun di. Ma ba win gari yorua Nɔɔ Mwεε Gururu sɔɔ. Yuuba ba Kirisi wi mara u na u bu yakia Romugibun nɔman di. Yenin sɔna Yesu u gerumɔ u siremɔ ma win banda kun sãa handunia migiru.

Mateun tireru ta sãawa tire te ta Nɔɔ Mwεε Gururu ka Nɔɔ Mwεε Kpaarun gari swεenamɔ, ka sere Isireliba ka maa Yesun yigberu.

Tire ten kpunaa

1. Yesun bwese tɔka ka win marubu, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yesun batemu ka win kɔkiribu, wiru 3n di sere wiru 4.
3. Yesun sɔɔsinu guuru wallo, wiru 5n di sere wiru 7.
4. Barɔbun bekiabu ka gɔrobun gɔran daabu, wiru 8n di sere wiru 10.
5. Sɔɔsi ni Yesu u kua, wiru 11n di sere wiru 12.
6. Mɔnnu ka sɔm maamaakiginu, wiru 13n di sere wiru 16.
7. Yesun wasin gɔsiabu ka win Yerusalemun daabu, wiru 17n di sere wiru 20.
8. Yesun sɔɔsi dɔakinu Yerusalemuɔ, wiru 21n di sere wiru 25.

9. Yesun siribu ka win gɔɔ ka win seebu gɔrin di, wiru 26n di sere wiru 28.

Yesu Kirisin bweserun tɔka (Imaa mεerio Luku 3:23-38)

¹ Yesu Kirisin bweserun tɔka wee, wi u sãa Dafidin sikadobu. Dafidi maa sãa Aburahamun sikadobu.

² Aburhamu u Isaki mara, Isaki u Yakɔbu mara. Yakɔbu u Yuda mara ka win maabu ka wɔnɔbu. ³ Yuda ka Tamari ba Faresi ka Sara mara. Faresi u Esiromu mara. Esiromu u Aramu mara. ⁴ Aramu u Aminadabu mara. Aminadabu u Nasoni mara. Nasoni u Saamɔɔ mara. ⁵ Saamɔɔ ka Rahabu ba Boasi mara. Boasi ka Rutu ba Yobedi mara. Yobedi u Isai mara. ⁶ Isai u Dafidi mara.

Dafidi u kua sunɔ, ma wi ka wi u raa sãa Yurin kurɔ ba Salomɔɔ mara. ⁷ Salomɔɔ u Roboamu mara. Roboamu u Abia mara. Abia u Asafu mara. ⁸ Asafu u Yosafati mara. Yosafati u Yoramu mara. Yoramu u Osiasi mara. ⁹ Osiasi u Yotamu mara. Yotamu u Akasi mara. Akasi u Esekiasi mara. ¹⁰ Esekiasi u Manase mara. Manase u Amɔɔ mara. Amɔɔ u Yosiasi mara. ¹¹ Yosiasi u Yekonia mara ka win wɔnɔbu sanam mε ba Isireliba gura ba ka da Babilonin temɔ.

¹² Ben Babilonin daabun biru Yekonia u Salatieli mara. Salatieli u Sorobabeli mara. ¹³ Sorobabeli u Abiudu mara. Abiudu u Eliakimu mara. Eliakimu u Asoru mara. ¹⁴ Asoru u Sadɔku mara. Sadɔku u Asimu mara. Asimu u Eliudu mara. ¹⁵ Eliudu u Eleasaa mara. Eleasaa u Matani mara. Matani u Yakɔbu mara. ¹⁶ Yakɔbu u

Yosefu mara wi u kua Maarin durɔ. Maari wiya, u Yesu mara, wi ba soka Kirisi.

¹⁷ Nge meya ben bwese te sɔɔ, saa Aburahamun min di n ka girari Dafidin mi, ba sãawa tɔnu wɔkura nne. Saa maa Dafidin min di n ka girari saa ye ba ka bu yoru da Babilonin temɔ, ba sãawa tɔnu wɔkura nne. Yen biru saa min di ba ka bu da Babilonin temɔ n ka Kirisin saa girari, be, ba maa sãawa tɔnu wɔkura nne.

*Yesu Kirisin marubu
(I maa mɛrio Luku 2:1-7)*

¹⁸ Wee nge me ba ka Yesu Kirisi mara. Win mero Maari u sãa Yosefun kurɔ kɛero, adama bu sere suana Maari u deema u gura mɔ saa Hunde Dɛeron min di. ¹⁹ Win durɔ Yosefu wi, u sãa geegii, u n kɛ u Maari sekuru doke batuma sɔɔ. Yen sɔna u gɔru doke u nùn yina asiri sɔɔ. ²⁰ Saa ye u ye bwisikumɔ saa yera Yinnin gɔrado u nùn kure dosu sɔɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yosefu, Dafidin sikadobu a ku berum ko a ka wunen kurɔ kɛero Maari yenu doke, domi gura ye u mɔ mi, saa Hunde Dɛeron min diya. ²¹ U koo bii tɔn durɔ ma, kpa a nùn yĩsiru kɛ Yesu *, domi u koo win tɔmbu faaba ko saa ben durum di.

²² Yeni kpuro ya kooru kpa Yinnin gari yi u gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn di yi ka kooru, ²³ yi yi nɛɛ,

“Wɔndia goo u koo gura sua kpa u bii tɔn durɔ ma, kpa bu nùn yĩsiru kɛ Emanuɛli.”

Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔ wãa ka beɛɛ.

²⁴ Yen sɔna ye Yosefu u yanda, u kua ye Yinnin gɔrado u nùn sɔɔwa, u Maari yenu doke. ²⁵ Adama u n nùn yɛ kurɔ sere u ka win bii tɔn durɔ mara. Ma u nùn yĩsiru kã Yesu.

2

Sɔbu saa sɔɔ yari yerun di

¹ Ba Yesu marawa Betelehemuɔ Yudean temɔ, sina boko Herodun waati. Sanam me sɔɔ, kperin saria yẽrobu gabu ba na Yerusalemuɔ saa sɔɔ yari yerun di, ² ma ba nɛɛ, mana Yuuban sunɔ wi ba mara tɛ u wãa. Domi sa win kpera wa ya kura sɔɔ yari yero, yera sa na su nùn sã.

³ Ye sina boko Herodu u gari yi nua, win bwɛra kun kpunɛ, ka Yerusalemugibun tii kpuro. ⁴ U yãku kowo tɔnwerobu kpuro menna ka wooda yẽrobu ma u bu bikia u nɛɛ, mana ba nɛɛ ba koo wi Gusunɔ u gɔsa * ma. ⁵ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Betelehemuɔra Yudean tem sɔɔ, domi Gusunɔn sɔmɔ u yoru u nɛɛ,

⁶ “Wunɛ, Betelehemu, Yudean tem sɔɔ,

n n mɔ wuna a piiburu bo Yudean wuu bakasu sɔɔ.

Domi wunen min diya sunɔ u koo yari

wi u koo nen tɔmbu Isireliba kpara.”

⁷ Yera Herodu u kperin saria yẽro be sokusia asiri sɔɔ ma u bu bikia saa ye kpera

* **1:21** Yesu - Yĩsi ten tubusiana faaba kowo. wiya ba sokumɔ Kirisi.

* **2:4** wi Gusunɔ u gɔsa - Ka Gerekim

ye, ya kura mam mam. ⁸ Ma u dera ba da Betelehemu. U bu sɔɔwa u nɛɛ, bu doo bu bii win gari bikia s̄a s̄a. B̄a n n̄un wa bu ḡasirama bu n̄un s̄o, kpa win tii u maa da u n̄un s̄a.

⁹ Ye ba win gari yi nua ba kpa, yera ba swaa w̄ari. Wee, kpera ye ba raa wa s̄o yari yerɔ, ya kpam bu swaa gbiiye sere yam mi bii wi, u w̄a, ma ya ȳra yam min w̄allo. ¹⁰ Ye ba kpera ye wa ben ḡru ga dora n banda. ¹¹ Ye ba dua diru mi, ba bii wi wa ka win mero Maari. Yera ba yiira ba n̄un s̄awa. Ma ba ben b̄oɔnu kusia, ba wura wuna ba n̄un k̄a, ka turare bwesenu yiru. ¹² Ma Gusunɔ u bu s̄oɔwa dosu s̄o u nɛɛ, bu ku raa wure Herodun mi. Ma ba s̄a ben wuuɔ ka swaa tuka.

Ba ka Yesu kpikiru da Egibiti

¹³ Ye kperin saria ȳro be, ba biru kisi ba doona, ma Yinnin ḡrado u Yosefu kure dosu s̄o u nɛɛ, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa a ka bu kpikiru su Egibiti gia, a sina mi sere d̄ma te kon maa nun s̄o a s̄ima, domi Herodu u koo bii wi kasu u go.

¹⁴ Ma Yosefu u seewa w̄kuru u bii wi ka win mero sua ma u doona Egibiti gia. ¹⁵ U sina mi sere Herodu u ka gu. Yeni ya koo kpa Yinnin gari yi u gerua saa win s̄m̄n n̄o s̄on di yi ka koo ye u nɛɛ, “Egibitin diya na nen bii sokuma.”

Ba bii t̄n durɔ piiminu go

¹⁶ Ye Herodu u wa ma s̄o be ba na saa s̄o yari yerun di

ba n̄un yaakoru kua, u m̄ru besira. Ma u dera ba bii t̄n durɔbu kpuro go be ba n̄ w̄o yiru kere Betelehemu ka yen baru kpaano kpuro. Domi u yen sanam dooru kua m̄n di s̄o be, ba nɛɛ ba kpera ye wa. ¹⁷ Nge m̄ya ye Gusun̄n s̄m̄n Yeremi u gerua, ya koo, ye u nɛɛ,

¹⁸ “Ba sw̄i ḡe n̄oɔm̄o Ramaɔ. Ȳro u sum̄o u weewenu m̄. Ase Raseliwa u sum̄o win bi-bun s̄o.

Ma u yina bu n̄un suuru kana domi bii be kpurowa ba gu.”

Ba ka Yesu wurama

Egibitin di

¹⁹ Herodu u gu. Win ḡon biru Yinnin ḡrado u Yosefu kure dosu s̄o Egibiti. ²⁰ U nɛɛ, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa i wura Isirelin tem̄o, domi be ba k̄i bu bii wi go, ba gu.

²¹ Ma Yosefu seewa u bii wi ka win mero sua ba kpam wura Isirelin tem̄o. ²² Adama ye u nua ma Aakelusi u bandu di Yudean tem̄o win baa Herodun ayerɔ, u berum kua u ka sina mi. Ma u doona Galilen tem̄o, nge m̄ Gusun̄o u n̄un s̄oɔwa dosu s̄o. ²³ Ma u da u sina wuu ge ba sokum̄o Nasaret̄i, kpa Gusun̄n s̄m̄n bun gari yi ka koo yi yi nɛɛ, “Ba koo n̄un sokuwa Nasaret̄igii.”

3

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa m̄erio Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Sanam m̄ s̄o, Yohanu Batemu kowo u na u waasu m̄ Yudean ḡburɔ. ² U nɛɛ, i

bɛɛn gõru gɔsio domi Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.

³ Yohanu wiya win gari Gusunɔn sɔmɔ Esai u mɔ sanam mɛ u nɛɛ,

“Goo u gerumɔ ka dam gɓaburɔ u mɔ,

i Yinnin swaa sɔnwɔ,

kpa i n ye nɔɔ nerasiamɔ yu dɛnda.”

⁴ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gɔnan kpaka sɛke pɔraɔ. Win dĩana twee ka tim bausu.

⁵ Tomba na win mi saa Yerusalemun di ka Yudean tem kpuro, ka tem kpuron di mɛ mu daa te ba mɔ Yuudɛni sikerɛɛ. ⁶ Ba ben toranu tuuba kua ma u bu batemu kua daa te ba mɔ Yuudɛniɔ.

⁷ Ye Yohanu u wa ma Falisiba ka Sadusiba dabinu ba na win mi u ka bu batemu ko, u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ waa gɔsɔnu wara u maa bɛɛ sɔɔwa i Gusunɔn mɔru duka suuri ye ya wee. ⁸ I de bɛɛn kookoosu su sɔɔsi ma i gõru gɔsia.

⁹ I kun tamaa i ko gafara wa Aburahamun sɔ domi i gerumɔ i mɔ u sãa bɛɛn baaba. Na bɛɛ sɔɔmɔ Gusunɔ u koo kpĩ u kpee ni sua u ka Aburahamu bibu kua.

¹⁰ Wee, ba gbãa wasi kɔ bu ka dãa wukiri. Dãru baatere te ta ñ bii geenu marumɔ tera ba koo bura kpa bu doke dɔɔ sɔɔ.

¹¹ Nɛ na bɛɛ batemu mɔ ka nim i ka gõru gɔsiabun seeda di, adama wi u sisi nɛn biruɔ u koo bɛɛ batemu kɔ ka Hunde Dɛero ka dɔɔ. U man dam kere gem gem, sere na ñ mam tura n ka win baranu sua n nɛnɛ.

¹² U win saratia neni win nɔmɔɔ, u koo win alikama soo yeru kura kpa u win alikama gura u doke biraru

sɔɔ. Adama u koo sakosu doke dɔɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

Yesu batemu

(I maa mɛɛrio Maaku 1:9-11, Luku 3:21-22)

¹³ Sanam mɛya Yesu u na saa Galilen di u da daa te ba mɔ Yuudɛniɔ, Yohanu u ka nùn batemu ko. ¹⁴ Adama Yohanu u kĩ u yina. U nɛɛ, wuna n weene a man batemu ko, yera a maa na nɛn mi? ¹⁵ Adama Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a de n kooro mɛ gina, domi nge mɛya sa ko ka kpuro ko ye Gusunɔ u bikiamɔ.

Ma Yohanu u wura. ¹⁶ Ye u Yesu batemu kua u kpa, mii mii Yesu u yara nim sɔɔn di. Yera wɔlla wukiara, ma u Gusunɔn Hunde wa u saram wee nge kparuko, u na u sina win wiru wɔllɔ. ¹⁷ Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn gõru dobu kpuro wãa.

4

Setam u Yesu kɔkura

(I maa mɛɛrio Maaku 1:12-13, Luku 4:1-13)

¹ Yen biru Hunde Dɛero u ka Yesu da gɓaburɔ Setam u ka nùn kɔkiri. ² Ye Yesu u nɔɔ bɔkua sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru, yen biru gɔɔra nùn mɔ. ³ Ma Setam u na win mi u nɛɛ, à n sãa Gusunɔn Biin na, a kpee nini sɔɔwɔ nu gɔsio pɛɛ.

⁴ Yesu nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔn gari yi gerua yi nɛɛ, tɔnu kun ko n wãa dĩanu tɔnan sɔ. U maa wãawa Gusunɔn gere kpuron sɔ.

⁵ Ma Setam u ka nùn da Yerusalemu wuu dɛero gen mi, u nùn sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ. ⁶ Ma u nɛɛ, à n sãa

Gusunən Biin na, a yǎwə a sura temə domi Gusunən gari yi gerua yi nɛɛ,

“Gusunə u koo win ɔradoba nɔɔ kɛ wunɛn sǎ bu nun nɛnɛ ka ben nɔma, kpa a ku ra ka wunɛn naasu kperu sokura.”

7 Yesu nùn wisa u nɛɛ, adama Gusunən gari yi maa gerua yi nɛɛ, “A ku ra Gusunə wunɛn Yinnin dam mɛɛri a ka wa mɛ mu nɛ.”

8 Yen biru Setam u ka Yesu da guu bakaru garun wǎllə, u nùn dunian tem kpuro sǎsi ka mɛn bɛɛɛ mi sinamba bandu dii. 9 Ma u nɛɛ, yeni kpurowa kon nun wɛ à n yiira a man sǎwa.

10 Ma Yesu u wisa u nɛɛ, a doonə min di Setam. Domi ba yorua ba nɛɛ, “Kaa Gusunə wunɛn Yinni sǎ, kpa a n wi turon wǎaru wǎa.”

11 Yera Setam u doona win min di, ma Gusunən ɔradoba ba na ba nùn nǔri.

Yesu win sǎmburu torua Galileə

(I maa mɛɛriə Maaku 1:14-15, Luku 4:14-15)

12 Ye Yesu u nua ma ba Yohanu mwa ba doke pirisəm sǎ, yera u doona Galileə. 13 U n̄ sinɛ Nasaretio, u da u sinawa Kapenamə, ye ya wǎa daa burerun bəkuə te ba ra soku Galile, Nɛfitali ka Sabulonin temə. 14 Kpa ye Gusunən sǎmə Esai u raa gerua yu ka koorə, ye u nɛɛ,

15 “Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu wǎa nim wǎku gia,

daa te ba mǎ Yuudenin guruə Galileə mi tən tukoba wǎa.

16 Be ba sǎ yam wǎkuru sǎ mi, ba koo yam bururam bakam wa.

Be, be ɔɔn bɛrum wukiri nge yam wǎkuru, bera yam bururam koo kurema.”

17 Saa saa yen diya Yesu u win waasu torua. U nɛɛ, i bɛɛn ɔrusu ɔsio, domi Gusunə u sisi u bandu swii.

Yesu u susure kowobu nne soka

(I maa mɛɛriə Maaku 1:16-20, Luku 5:1-11)

18 Nge mɛ Yesu u s̄imə Galilen daa burerun bəkuə u susure kowobu yiru gabu wa, mǎ ka wǎnə, Simə wi ba ra soku Piɛɛ ka win wǎnə Andere. Ba susure mǎ daa bure te sǎ ka yǎakororu.

19 Yesu u bu sǎwa u nɛɛ, i man swiima, kon bɛɛ sǎsi nge mɛ i ko ka tǎmbu kasu bu man swii. 20 Mii mii ba ben yǎakoronu deri, ma ba nùn swii.

21 Ye u susi wuswaaə u maa mǎ ka wǎnə wa Yakəbu ka Yohanu, Sebeden bibu. Ba wǎa ben ɔo nimkuu sǎ ka ben tundo Sebede, ba ben yǎakoronu kərumə. Yesu u bu soka. 22 Mii mii ba ben tundo deri ɔo nimkuu sǎ, ma ba Yesu swii.

23 Yesu u bəsu Galilen tem kpuro sǎ u keu sǎsimə ben mɛnnə yenə u ban te Gusunə u koo swiin Labaari gea waasu mǎ, ma u tǎmbu ben barə bwese bweseka bɛkiammɛ. 24 Win baaru ya yɛbi baama kpuro Sirin tem sǎ sere tǎmba ka ben barəbu na win mi, be ba barə bwese bweseka mǎ ka be ba wuriri dabinun wahala mǎ ka be ba wɛɛkunu mǎ, ka girikpakpa

warobu ka bèn wasin bee tia gu gu. Ma Yesu u be kpuro bekia. ²⁵ Ma tòn wòru guni nùn swīi saa Galile ka bera ye ba m̀d wusu wàkurun di, ka Yerusalemu ka Yudea ka tem m̀e mu wāa daa te ba m̀d Yuudenin gurun di.

5

Yesun waasu guuru wallo

¹ Yesu u tòn wòru ge wa ma u yɔwaa guuru garun wallo u sina. Win bwāaba menna win mi ² ma u gari gerubu wòri u bu gāa dabinun keu sɔasi.

Doo nɔo geerun gari

(Imaa m̄erio Luku 6:20-23)

³ Yesu u n̄e,
doo nɔorugiba bèn hunde ya
Gusun̄n bek̄e bar̄o.
Beya ba ko n wāa mi Gusun̄o u
bandu swīi.
⁴ Doo nɔorugiba be ba nukuru
sankire.
Gusun̄o u koo bu nukuru
yemiasia.
⁵ Doo nɔorugiba bèn daa ya du.
Beya ba koo tem m̄e tubi di.
⁶ Doo nɔorugiba be ba kasu
bu ko ye Gusun̄o u
bikiam̄o nge be ba
dīanu ka nim kasu.
Ba koo debu.
⁷ Doo nɔorugiba be ba
wɔnwɔndu m̄o.
Gusun̄o u koo bu wɔnwɔndu
kua.
⁸ Doo nɔorugiba bèn ḡoru ga
d̄ere.
Ba koo Gusun̄o wa.
⁹ Doo nɔorugiba be ba ra
yiber̄e t̄eru kpeesie.
Gusun̄o u koo bu soku win
bibu.

¹⁰ Doo nɔorugiba be ba n̄oni
sɔwaa yèn s̄o ba kua ye
Gusun̄o u bikia.

Beya ba ko n wāa mi Gusun̄o u
bandu swīi.

¹¹ Doo nɔorugiba b̄ee, sanam
m̄e ba b̄ee yaakoru m̀d ma
ba b̄ee n̄oni s̄om̄o ma ba
k̄sa weesugia baayere b̄ee
manim̄o n̄en s̄o. ¹² I ḡoru doru
kpa i n nuku doo bakabu m̄o
yèn s̄o ba b̄ee are bek̄e yiye
wallo. Domi nge m̄eya ba
Gusun̄on s̄om̄abu n̄oni s̄owaa
be ba b̄ee gbiiye.

Boru ka yam bururam

*(I maa m̄erio Maaku 9:50,
Luku 14:34-35)*

¹³ Yesu maa n̄e, b̄eya
handunian b̄oru *, adama
b̄oru tà n n̄o gu mba ba koo
ka tu dorasia. Ta ñ maa gāanu
ganu ma n kun m̄o bu yari kpa
tambu ba n te taakum̄o ka ben
naasu.

¹⁴ B̄eya handunian yam bu-
ruram. Wuu ge ba swīi guuru
wallo, ga ñ beruram̄o. ¹⁵ Ba
ku ra maa fitila meni, kpa
bu tongoro sua bu gu wukiri.
Adama ba ra gu s̄ondiwa dabu
wallo kpa gu tambu kpuro
yam burura be ba wāa yenu
s̄o. ¹⁶ Nge m̄eya i de b̄een yam
bururam mu burura t̄ambun
wuswaa kpa ba n ka b̄een s̄om̄
geenu waam̄o, kpa bu wa bu
b̄een Baaba w̄orukoo b̄ere w̄e.

Woodan gari

¹⁷ Yesu maa n̄e, i kun tamaa
na nawa n ka M̄owisin wooda
kpeesia ka Gusun̄on s̄om̄abun
s̄osinu. Aawo, na nawa n
ka ye t̄asisia. ¹⁸ Domi na b̄ee
s̄om̄o ka gem, sere wallo ka

* **5:13** b̄oru - B̄o te ba ka ya mini ta s̄awaa nge b̄o swāaru. Ta koo kp̄i tu n̄o gbi.

tem mu ka kpe, baa wooda yen yori tombu ga ñ kam mò sere ye kpuro yu ka koorá. ¹⁹ Yen sǎna baawure wi u woodan gari tia gaa sara, baa yen piibu, ma u gabu sǎmǎ bu ko mē, wiya ba koo soku piibu ban te Gusunǎ u koo swīi sǎw. Adama wi u mò ye ya gerumǎ ma u ye gabu sǎosimǎ, wiya ba koo soku tǎn gisonko Gusunǎn ban te sǎw. ²⁰ Domi na bēē sǎmǎ, ma n kun mǎ i kua ye Gusunǎ u bikia n kere wooda yērobu ka Falisiba i ñ duǎ mi Gusunǎ u bandu swīi.

Mǎrun gari

²¹ Yesu maa nēē, i nua ma ba gasǎgibu sǎwǎ ba nēē, i ku ra tǎnu go, baawure wi u tǎnu go, ba koo ka nùn da siri kowon mi. ²² Adama tē, nē na bēē sǎmǎ, baawure wi u ka win tǎnusi mǎru mò ba koo ka nùn da siri kowon mi, baawure wi u win tǎnusi nēē, kambu, ba koo nùn siri tǎnwerobun wuswǎǎ, baawure wi u maa win tǎnusi mò gari bǎkǎ u ñ koo dǎw wi u ku ra gbi sarari. ²³ Yen sǎna à n ka Gusunǎ kēru naawa yǎku yerǎ, ma a yaaya mi, ma wunen tǎnusi u gǎanu nēni win gǎruǎ wunen sǎ, ²⁴ a wunen kēē te derio mi, yǎku yerun wuswǎǎ, kpa a yande da a gari yi kpeesia ka yēro. Yen biru a wurama a Gusunǎ wunen kēru kē.

²⁵ Goo ù n ka nun dǎw siri yerǎ, a yēro suuru kanǎ fuuku swǎǎ sǎw, kpa u ku raǎ nun siri kowo nǎmu sǎndia, kpa siri kowo u ku nun sandamu nǎmu sǎndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisǎm sǎw. ²⁶ Na nun sǎmǎ ka gem, miya

kaa sina sere a ka wunen wooda sarabun gobi kǎsia. Baa faram, a ñ buremǎ.

Sakararun gari

²⁷ Ma Yesu maa nēē, i nua ma ba gasǎgibu sǎwǎ ba nēē, “I ku ra sakararu ko.” ²⁸ Adama tē na bēē sǎmǎ, tǎn durǎ ù n tǎn kurǎ mēera, ma u nùn bine kua, u ka nùn sakararu kua kǎ win gǎruǎ. ²⁹⁻³⁰ Yen sǎna wunen nǎm geun nǎnu gǎ n nun torasia, a gu wǎwo a kǎ. Wunen nǎm geu gǎ n maa nun torasia a gu burǎ a kǎ. N saǎǎ a wunen wasin gam bia, ka sere ye wunen wasi kpuro koo doona dǎw sǎw wi u ku ra gbi.

Kurǎ yinabun gari

(I maa mēerio Mateu 19:9, Maaku 10:11-12, Luku 16:18)

³¹ Ma Yesu nēē, ba maa gasǎgibu sǎwǎ ba nēē, “Durǎ wi u win kurǎ yina, u koo kurǎ wi yinanaan tireru wē.” ³² Adama tē na bēē sǎmǎ, baawure wi u win kurǎ yina gǎanun sǎ ma n kun mǎ sakararu, durǎ wiya nùn sakararu koosia ù n durǎ kpǎo sua. Durǎ wi u maa goon kurǎ yinaro sua, win tii u sakararu kuawa.

Nǎw mWēenun gari

³³ Ma Yesu nēē, i maa nua ma ba kpam gasǎgibu sǎwǎ ba nēē, “A ku ra bǎre ka gari weesugii, adama kaa nǎw mWēenu yibia ñi sǎw a bǎrua Yinnin wuswǎǎ.” ³⁴ Adama tē na bēē sǎmǎ ñ n nǎw mWēenu mò i ku ra bǎre. I ku ka wǎllu bǎre yèn sǎ ta sǎa Gusunǎn sina gǎna. ³⁵ I ku ka tem bǎre yèn sǎ mu sǎa Gusunǎn

naa sɔnditiru. I ku maa ka Yerusalemu bɔre yɛn sɔ ya s̄aa sina bokon wuu. ³⁶ I ku maa ka bɛɛn wiru bɔre yɛn sɔ i ñ kpɛ i sera tia bururasia, i ñ maa kpɛ i ye t̄irasia. ³⁷ I de bɛɛn gere ya n s̄aa mɛya, ñ kun mɛ aawo, n ñ mɛ. Ye i sɔndimɔ mɛnin wɔllɔ kpuro, tɔn k̄son min diya ya naamɔ.

Mɔru kɔsiarun gari

(I maa mɛɛrio Luku 6:29-30)

³⁸ Ma Yesu nɛɛ, i nua ma ba raa gerua, “Wi u win winsim nɔnu w̄ia, ba koo maa wiguu w̄ia. Wi u maa win winsim dondu bua, ba koo maa wigiru buawa.” ³⁹ Adama nɛ na nɛɛ, a ku ka tɔn k̄so sanna. U n wunɛn nɔm geun baaru so, a maa n̄n nɔm d̄warugiru t̄iyɔ. ⁴⁰ Goo ù n maa ka nun da siri yerɔ u ka wunɛn yabe piibu mwa, a de u maa wunɛn yabe bakarua sua. ⁴¹ Goo ù n nun tilasi kua a ka n̄n win sɔmunu daawa nge kilo tia, a ka n̄n daawo kilo yiru. ⁴² Goo ù n nun ḡaanu kana, a n̄n w̄ɛyɔ. Goo ù n maa ḡaanu b̄okuram na wunɛn mi, a ku yina.

K̄iru yiberɛban s̄o

(I maa mɛɛrio Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba raa gerua, “A wunɛn beruse k̄iɔ, kpa a wunɛn yiberɛ tusi.” ⁴⁴ Adama nɛ na bɛɛ s̄ɔmɔ, i bɛɛn yiberɛba k̄iru s̄ɔsio, kpa i kanaru ko be ba bɛɛ n̄ni s̄ɔmɔn s̄o. ⁴⁵ Nge mɛya i ko ka s̄ɔsi ma i s̄aa bɛɛn Baaba w̄arukoon bibu. Domi u s̄ɔ yarisiama tɔn k̄sobu ka tɔn geobun mi.

U gura nɛɛsiamɔ geegibu ka gee sarirugibun mi. ⁴⁶ I n bu k̄iru s̄ɔsimɔ be ba bɛɛ k̄i tɔna, are yirà i ko n ȳiyɔ. Gbere mwaɔbun tii ba ra ko mɛ. ⁴⁷ I n maa bɛɛgibu tɔna tɔbura, sanɔ yerà i gabu kere. Tɔn tukobun tii mam, ba ra ko mɛ. ⁴⁸ N n mɛn na, i de bɛɛn tɔn giroru tu yibu nge mɛ bɛɛn Baaba w̄arukoo giru yiba.

6

Wɔnwɔndun k̄ɛrun gari

¹ Yesu u bu s̄ɔwa u nɛɛ, i laakari koowo, i ku bɛɛn gean kobu s̄ɔsi batuma s̄ɔ, tɔmbu bu ka wan s̄o. I n kua mɛ, i ñ are gee wasi bɛɛn Baaba w̄arukoon min di.

² Yen s̄o, à n s̄arobu ḡaanu k̄a, a ku woo kana nge mɛ be ba ȳɛru kasu ba ra ko mɛnnɔ yenɔ ka swɛɛɔ. Ba ra ko mɛ, tɔmbu bu ka bu siaran s̄o. Na bɛɛ s̄ɔmɔ ka gem, ba ben are kpuro wa kɔ. ³ N n mɛn na, à n s̄aro goo ḡaanu k̄ɛmɔ, a ku de wunɛn nɔm d̄waru tu gia ye wunɛn nɔm geu ga m̄. ⁴ N weenɛ a ḡaa gee ni ko asiri s̄ɔ, kpa wunɛn Baaba wi u ra wa ye ya kooru asiri s̄ɔ u nun are w̄ɛ.

Kanarun gari

(I maa mɛɛrio Luku 11:2-4)

⁵ Yesu maa nɛɛ, i n maa kanaru m̄, i ku ko nge be ba ȳɛru kasu. Ba ra k̄a bu kanaru ko ba n ȳɔ mɛnnɔ yenɔ ka wuu suunun swaa kɛɛnanu s̄ɔ kpa tɔmbu kpuro bu ka bu wa. Na bɛɛ s̄ɔmɔ ka gem, ba ben are kpuro wa kɔ. ⁶ Adama à n kanaru m̄ a doo wunɛn dii s̄ɔwɔ a gambo kɛnɛ, kpa a

wunen Baaba kana wi u wāa asiri sɔɔ mi. Ma wunen Baaba wi, wi u waamɔ ye a mɔ asiri sɔɔ, u koo nun are wē.

⁷ I ku been kanaru gawa nge tɔn tukobu be ba tamaa Gusunɔ u koo ben kanaru nɔ ben gari gawabun sɔ. ⁸ I ku bu saari. Been Baaba u been bukata yē i sere nūn kana. ⁹ Yen sɔ, wee nge mē i ko i n da kanaru ko. I n da nē, beesen Baaba wi u wāa wɔllɔ, a de ba n yē ma wuna sāa DεεRO.

¹⁰ A na a bandu swīi. A de bu wunen kīru ko tem sɔɔ mini, nge mē ba mɔ wɔllɔ.

¹¹ A sun beesen gisɔn dīanu kē.

¹² A sun beesen toranu suuru kuo, nge mē be ba ra sun tore, sa bu suuru kuammē.

¹³ A ku ka sun da kəkiribun bera gia.

Adama a sun wuna saa tɔn kɔson nɔmun di.

[Domi wuna a bandu ka dam ka yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.]

¹⁴ Domi i n gabun toranu suuru kua, ni ba beē kua, beēn Baaba wɔllugii u koo maa beē suuru kua. ¹⁵ Adama i kun gabu suuru kue, beēn Baaba u n koo maa beē beēn toranu suuru kua.

Nɔɔ bɔkurun gari

¹⁶ Ma Yesu nē, i n maa nɔɔ bɔkua i ku de beēn wuswaa yu beēn wahala sɔɔsi nge be ba yēeru kasu. Ba ra ben wuswēē kɔsi kpa gabu bu wa ma ba nɔɔ bɔkua. Na beē sɔɔmɔ ka gem ba ben are kpuro wa kɔ. ¹⁷ Adama a n nɔɔ bɔkua a wubuo kpa a wunen wuswaa gum sawa, ¹⁸ kpa tɔmbu bu

ku tubu ma a nɔɔ bɔkua, ma n kun mɔ wunen Baaba wi u kun waarɔ. Wunen Baaba wi, wi u wāa asiri sɔɔ mi, u waamɔ ye a mɔ. U koo nun are wē.

A dukia beruo wɔllɔ

(*I maa mεerio Luku 12:33-34*)

¹⁹ Ma Yesu nē, i ku dukia bere handunia sɔɔ mini, mi gemi yi ra di, ka mi ya koo wurura nɔrura, ka mi gbenɔbu ba koo du ka dam bu gbeni. ²⁰ Adama i dukia beruo wɔllɔ mi gemi ka wurura yen gaa kun kpē yu ye sanku, mi gbenɔbu ba n kpē bu du bu gbeni. ²¹ Domi mi wunen dukia wāa miya wunen gɔru ga ra n woo.

Wasin yam fitila

(*I maa mεerio Luku 11:34-36*)

²² Ma Yesu nē, nɔni yi sāawa nge wasin fitila. Wunen nɔni yi n bwāa do, wasi kpurowa yi ko n yam bururam mɔ. ²³ Adama wunen nɔni yi n barɔ, wasi yi n yam bururam wasi. N n men na, yam bururam mē mu wāa wunε sɔɔ mù n tīra, anna a yam wɔkurun kpāaru nɔ mi!

A n kpē a yinnibu yiru sã

(*I maa mεerio Luku 16:13*)

²⁴ Yesu maa nē, goo kun kpē u yinnibu yiru sã. U koo turo tusi kpa u turo kīa, n kun mē, u koo turo tii wē kpa u turo gem. I n kpē i Gusunɔ ka dukia menna i sã.

A Gusunɔ naanε koowo

(*I maa mεerio Luku 12:22-31*)

²⁵ Yesu maa nē, yen sɔ, i ku wurura ka dīanun gari, n

kun me ye i ko no i n ka waa, n kun me ye i ko been wasi wukiri. Waaaru ta dianu kere, wasi maa yi yanu kere. ²⁶ I gunosu merio. Su ku ra dure su sere ge su sere ganu doke biraru soo. Ka me, been Baaba wollugii u su diisiamo. Kaa sere gere bee? I n guno si beere kere? ²⁷ Wara bee soo u koo kpi win wururabun saabu u win waaaru sosi baa gom soo teeru.

²⁸ Mban sana i ra n wurure yanun sa. I biibii merio ye ya ra kpi gbero. Ya ku ra samburu ko, ya ku ra maa tari. ²⁹ Adama na bee sdomo, baa Salomoo ka win yiiko baka u n buraru koore nge biibii yen tia. ³⁰ Gusunowa u yakasu buraru wemo gbero, si su waa giso adama sia ba koo su kpee dso soo. Yera u n koo bee yanu we n kere yaka si? Anna a wa me been naane dokebu piibu kua. ³¹ I ku maa wurura i gere, mba sa ko di, mba sa ko no, n kun me mba sa ko wukiri. ³² Gaa nini kpuron weeweena ton tukoba mo. Adama been Baaba wollugii u ye ma i yeni kpuron bukata mo. ³³ Yen sa, i gina hania koowo i ka du mi Gusunow u bandu swi kpa i n saa win ton geobu. Yen biru u koo bee we ye ya tie. ³⁴ Tso baateren wahala ya tu tura. Yen sa, i ku sian wururabu ko, domi sia ya maa yen wahala mo.

7

I kun da n tambu sirimo
(*Imaa merio Luku 6:37-38,*
41-42)

¹ Yesu u nee, i kun tambu sirimo baadomma, Gusunow u n maa ka bee sirimo. ² Domi nge me i gabu sirimo, nge meya Gusunow u koo maa bee siri. Ma sakaku ge i ka gabu yiruamme, geya ba koo ka bee yirua. ³ Mban sana a yako merimo wunen kpaasin nonu soo ma a n daa biri laakari mo te ta waa wunen tiin nonuo. ⁴ Amona kaa ka kpi a wunen kpaasi so u de a yako wuna win nonun di sanam me a daa biri mo wunen tiin nonuo. ⁵ Murafiti wune, a gbiiyo a daa bi te wuna wunen tiin nonun di kpa a yam wa saa saa a ka yako wuna wunen kpaasin nonun di.

⁶ I ku gaa deeranu bonu we nu ku ka gasira nu bee mansima. I ku maa been goo gobiginu ko kurasonun sunu soo. Su koo nu taaku.

Kanarun gari

(*Imaa merio Luku 11:9-13*)

⁷ Yesu u nee, i n da bikie, i ko wa i mwa. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo bee kenia. ⁸ Domi baawure wi u bikiamo ba koo nun we. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomoo ba koo yero kenia. ⁹ Duro wara bee soo, win bii u n nun pee bikia u koo wura u nun kperu we. ¹⁰ N kun me u n nun swaa bikia u koo nun waa we? ¹¹ Bee be i saa ton kosobu ma i ye ma ba ra bibu kee geenu we, been Baaba wollugii u n koo be ba nun kanamo gaa geenu we n bee kere?

¹² Yen sana ye i ki tambu bu bee kua i bu kuo me been ti, domi yeniwa Mawisin

woodan tireru ka Gusunən səmabun sōsibun tubusianu.

Kənnə ge ga n̄ yasu

(I maa m̄erio Luku 13:24)

¹³ Yesu u n̄e, i duo ka kənnə ge ga n̄ yasu, domi swaa ye ya d̄ə kam koo yerə ya n̄ baasināa m̄ə, yen kənnə ga maa yasu ma tən dabinu dumə mi. ¹⁴ Adama swaa ye ya d̄ə wāaru s̄ə ya s̄ē, yen kənnə ga n̄ yasu. Ba n̄ maa dabi be ba ge waamə.

Dāru ka ten binu

(I maa m̄erio Luku 6:43-44)

¹⁵ Yesu u maa n̄e, i laakari koowo ka s̄əm̄ə weesugibu. Yāa ḡəna ba ra n̄ tii pote, bu ka na b̄eēn mi, adama s̄əw̄ə ba s̄āawa nge demakunu ni nu kasu nu go nu tem.

¹⁶ I ko bu gia saa ben kookoosun di nge m̄e ba ra dāru gie saa ten binun di. Ba ra berenu s̄əri aḡwī w̄əll̄ə? Ba koo gandun binu s̄əri s̄āka w̄əll̄ə? ¹⁷ Dāa geera ta ra bii geenu ma, kpa dāa k̄əsuru tu bii k̄əsunu ma. ¹⁸ Dāa geeru ta n̄ kp̄ē tu bii k̄əsunu ma, m̄eya maa dāa k̄əsuru ta n̄ kp̄ē tu bii geenu ma. ¹⁹ Dāru baatere te ta n̄ bii geenu marumə ba ra tu burewa bu k̄ə d̄ə s̄ə. ²⁰ Nge m̄eya i ko ka s̄əm̄ə weesugii be gia saa ben kookoosun di.

Na n̄ b̄eē ȳē gam

(I maa m̄erio Luku 13:25-27)

²¹ Yesu maa n̄e, n̄ n̄ m̄ə baawure wi u man sokumə Yinni, Yinni, wiya u koo du mi Gusunə u bandu swīi, ma n̄ kun m̄ə wi u n̄en Baaba wi u wāa w̄əll̄ən k̄īru m̄ə. ²² T̄ə te, tā n̄ tunuma, tən dabira ta koo

man s̄ə tu n̄e, Yinni, Yinni sa n̄ gari gerua ka wunen yīsiru? Sa n̄ w̄erekunu gire ka wunen yīsiru? Sa n̄ maa s̄əm̄ə damgii dabinu kue ka wunen yīsiru? ²³ Sanam m̄eya kon bu s̄ə batuma s̄ə n̄ n̄e, na n̄ b̄eē ȳē gam, i doonə n̄en min di, b̄eē be i k̄əsa m̄ə.

Banəbu yiru

(I maa m̄erio Luku 6:47-49)

²⁴ Yesu maa n̄e, yen s̄ə, baawure wi u n̄en gari yini n̄əmm̄ə, ma u yi m̄em n̄əwamm̄e, u ko n̄ ka durə bwisigii wini weene wi u win diru bana kpee saara w̄əll̄ə. ²⁵ Gura ya na, daanu yiba ma nim teria ma woo ga dii te swee. Adama ta n̄ w̄ərum̄e ȳen s̄ə ba te bana kpee saara w̄əll̄ə. ²⁶ Adama baawure wi u n̄en gari yini n̄əmm̄ə ma u n̄ yi m̄em n̄əwamm̄e, u ko n̄ ka durə gari b̄ək̄ə wini weene wi u win diru bana yani s̄eeri w̄əll̄ə. ²⁷ Gura ya na, daanu nu yiba ma nim teria ma woo ga dii te swee, ma ta w̄əruma. Ma ten w̄ərumaa kp̄əa.

Yesun yiiko

²⁸ Ye Yesu u yeni gerua u kpa, tən w̄əru ge, ga biti kua win s̄əosibun s̄ə. ²⁹ Domi u bu s̄əosim̄əwa nge wi u yiiko m̄ə, n̄ n̄ m̄ə nge ben wooda ȳerobu.

8

Yesu u wi u bara disigiru barə b̄ekia

(I maa m̄erio Maaku 1:40-45, Luku 5:12-16)

¹ Ye Yesu u sara guu ten min di, tən w̄ərusu n̄n swīi. ² Ma durə goo wi u bara

disigiru barɔ u na u kpuna win wuswaɔ u nɛɛ, tɔnwero, à n wura kaa kpĩ a man bekia kpa n dɛɛra.

³ Yesu u win nɔmu demia u nùn baba ma u nɛɛ, na wura, a bekuro kpa a dɛɛra.

Mii mii u bekura u dɛɛra saa win bararun di. ⁴ Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a nɔɔmɔ? A ku goo yeni sɔ, adama a doo yaku kowon mi u nun mɛeri, kpa a yāku ko te Mɔwisi u yiire. Nge mɛya kaa ka baawure sɔɔsi ma a dɛɛra.

Yesu u tabu sunɔ goon yoo bekia

(I maa mɛerio Luku 7:1-10)

⁵ Ye Yesu u dua wuu gagu sɔɔ ge ba ra soku Kapenamu, tabu sunɔ goo da u ka nùn yinna ma u nùn faaba kana ⁶ u nɛɛ, tɔnwero, nen yoo u barɔ yenuɔ, baa nɔma u ku ra kpĩ u yīya, u nɔni sɔɔre gem gem.

⁷ Ma Yesu u nɛɛ, ya wā, kon da n nùn bekia.

⁸ Tabu sunɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo na n tura a du nen yenuɔ. A gesi gari geruo, nen yoo u koo bekura. ⁹ Nen tii na ra gabu wiru kpīye, ma na tabu kowobu mɔ be na kpare. Nà n turo sɔɔwa u doo, u ra n dɔɔwa. Nà n goo sɔɔwa u na, u ra n sisiwa. Nà n maa nen yoo sɔɔwa u yeni koowo, u ra n mɔwa.

¹⁰ Ye Yesu u gari yini nua, u biti kua ma u tambu sɔɔwa be ba nùn swīi u nɛɛ, ka gem na bɛɛ sɔɔmɔ, na n goo waare baa Isireliba sɔɔ wi u naanɛ doke binin bweseru mɔ. ¹¹ Na bɛɛ sɔɔmɔ ma tɔn dabira koo na saa sɔɔ yari yeru ka duu yerun di kpa bu sina bu di mi Gusunɔ u bandu

swīi ka Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu sannu. ¹² Adama be, be n weene ba n wāa mi, ba koo bu kɔ tɔɔwɔ yam wɔkuru sɔɔ mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu swī.

¹³ Ma Yesu u tabu sunɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, u doo yenuɔ. Ye u naanɛ doke kpuro ya koo nùn kooru.

Ma saa ye sɔɔ mii mii, tabu sunɔ win yoo wi, u bekura.

Yesu u tɔn dabinu bekia

(I maa mɛerio Maaku 1:29-34, Luku 4:38-41)

¹⁴ Yesu u da Piɛɛn yenuɔ. Ma u deema Piɛɛn kurɔn mɛro u wasi sundu barɔ u kpĩ. ¹⁵ Yesu win nɔmu baba ma wasi sun te, ta yarina. Ma u seewa u nùn nɔɔri.

¹⁶ Dɔma ten yoka, ba ka tɔn dabinu na be ba wɛɛkunu mɔ. Yesu u wɛɛku ni gira ka gari gerubu tɔna, ma u kpuro bekia be ba barɔ. ¹⁷ U yeni kua kpa Gusunɔn sɔmɔ Esain gari yi ka kooru, yi u nɛɛ, “Win tii u bɛɛn wasin dam sariru sua, ma u ka bɛɛn baranu doona.”

Be ba kī bu Yesu swīi

(I maa mɛerio Luku 9:57-62)

¹⁸ Ye Yesu u tɔn wɔrusu wa si su nùn sikerene, ma u nɛɛ, bu de bu da daa bure-run guruɔ. ¹⁹ Sanam mɛya wooda yɛro goo u na win mi, u nɛɛ, yinni, kon nun swīi yam kpuro mi a dɔɔ.

²⁰ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, semusu bweusu mɔ, gunɔsu su maa sokunu mɔ. Adama nɛ Tɔnun Bii na n nen tii ayeru garu mɔɔwɛ mi kon kpuna.

²¹ Yesun bɔɔ goo u maa gerua u nɛɛ, yinni, a de n gina da n nen tundo sike.

22 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a man swīiyɔ, kpa a de ɔribu bu ben ɔribu sike.

*Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Maaku 4:35-41, Luku 8:22-25)*

23 Yesu u goo nimkuu dua ma win bwāaba nùn swīi ge sɔɔ. 24 Yande ma woo bɔkɔ ga seewa daa bure te sɔɔ, sere nim kurenu nu goo ge wukiri. Adama Yesu u do. 25 Bwāa be, ba da ba nùn yamia ba nɛɛ, Yinni a sun faaba koowo sa kam kobu dɔɔ.

26 Yesu u nɛɛ, mban sōna i berum mɔ, bɛɛ naane doke pi-ibugibu.

Ma u seewa u woo ka nim kure ni yiire nu mari ma n mari sɔɔ sɔɔ. 27 Be kpuro ba biti kua ba nɛɛ, durɔ weren bwesera wini. Baa woo ka nim kurenu mam nu nùn mɛm nɔɔwammɛ.

Yesu u wɛɛkunugibu yiru bekia

(I maa mɛɛrio Maaku 5:1-20, Luku 8:26-39)

28 Yesu u tura Gadaran temɔ daa bure ten guruɔ, ma durɔbu yiru gaba ka nùn yinna be ba yarima sikan di. Durɔ be, ba wɛɛkunu mɔ ba sɛ gem gem sere goo ku ra kākū u swaa ye sī. 29 Ma ba yande gbāra ba nɛɛ, mba n sun mɛnne bɛsɛ ka wunɛ Gusunɔn Bii. A nawa a ka sun tōya ko saa yu sere turi?

30 Ba kurusɔ wuu bakaru garu wɛnde sāa ta dimɔ.

31 Wɛɛku ni, nu Yesu kana nu nɛɛ, à n kaa sun gira a de su du kurusɔ ni sɔɔ.

32 Yesu u nɛɛ, i doo.

Ye nu yara ma nu da nu dua kurusɔ ni sɔɔ. Yera kurusɔ

wuu te kpuro ta duki sarama guurun di ta wɔri daa bure te sɔɔ, ta nim diira.

33 Durɔ be ba raa kurusɔ ni kparamɔ, ba duki doona wuu sɔɔ. Ma ba tɔmbu gari yi kpuro sɔɔwa ka ye n wɛɛkunugii be yiru deema. 34 Ma wuu gen tɔmbu kpuro ba yara ba Yesu sennɔ da. Ye ba nùn wa ba nùn suuru kana ba nɛɛ, u yario ben tem di.

9

Yesu u durɔ goo bekia

win wasin bee tia gu

(I maa mɛɛrio Maaku 2:1-12, Luku 5:17-26)

1 Yesu u goo nimkuu dua ma u wure u daa bure te tɔbura, ma u tura win tiin wuuɔ. 2 Tɔmbu gabu ba ka nùn durɔ goo naawa win wasin bee tia ya gu. Durɔ wi, u kpī kpinu wɔllɔ. Ye Yesu u ben naane dokebu wa, u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, bii durɔbu, a ku mwia kpana, a wunen durum suuru wa.

3 Ma wooda yērobu gaba bwisika ba tii sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u Gusunɔ wɔmmɔwa.

4 Yesu u yɛ ye ba bwisikumɔ ma u nɛɛ, mban sōna i kōsa bwisikumɔ bɛɛn ɔrɔuɔ. 5 Yerà ya sɛsɔ bo, n tɔnu sɔ u win durum suuru wa, n kun mɛ n nùn sɔ u seewo u sī. 6 Na kī i n yɛ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia sɔɔ u ka tɔnun durum suuru ko.

Yen sōna u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a wunen kpinu sua kpa a we yɛnuɔ.

7 Durɔ wi, u seewa ma u sīa win yɛnuɔ. 8 Ye tɔn be, ba yeni wa berum bu mwa ma

ba Gusunə siara yèn sǝ u yiiko yen bweseru tǝnu wǝ.

Yesu u Mateu soka

(I maa mǝerio Maaku 2:13-17, Luku 5:27-32)

⁹ Yesu u doona min di. Ye u sǝimǝ swaaǝ u gbere mwaaǝ goo wa wi ba ra soku Mateu u sǝ gbere yerǝ. Ma u nǝn sǝǝwa u nǝǝ, a man swǝiyǝ.

Ma Mateu u seewa u nǝn swǝi.

¹⁰ Ye Yesu u dimǝ durǝ win yǝnuǝ, gbere mwaaǝbu ka kǝsan kowobu dabinu ba na ba sina ka Yesu ka win bwǝabu sannu. ¹¹ Falisi gaba wa mǝ, ma ba win bwǝabu bikia ba nǝǝ, mban sǝna bǝǝn yinni u dimǝ ka gbere mwaaǝbu ka kǝsan kowobu.

¹² Yesu u ben gari yi nua ma u nǝǝ, be ba bwǝa do ba n timgiin bukata mǝ ma n kun mǝ be ba barǝ. ¹³ I doo i Gusunan garin tubusianu kasu yi yi nǝǝ, “Wǝnwǝnda na kǝi, n n mǝ yǝkuru.” Domi na n nǝ n ka geegibu soku ma n kun mǝ torobu.

Nǝǝ bǝkurun gari

(I maa mǝerio Maaku 2:18-22, Luku 5:33-39)

¹⁴ Ma Yohanu Batemu kowon bwǝaba na Yesun mi ba bikia ba nǝǝ, mban sǝna bǝǝǝ ka Falisiba sa ra nǝǝ bǝke, adama wunǝ, wunǝn bwǝabu ba ku ra nǝǝ bǝke.

¹⁵ Yesu u bu wisa u nǝǝ, be ba soka kurǝ kpaǝ yerǝ ba ko n nukuru sankire sanam mǝ kurǝ kpaon durǝ wǝa ben suunu sǝǝ? Aawo, adama saa ya sisi yǝ sǝǝ ba koo kurǝ kpaon durǝ wǝra ben min di. Saa yera ba koo nǝǝ bǝke.

¹⁶ Goo ku ra yǝa tǝkǝnu kǝre ka yasi kpaǝ ye ba n nim

doke. U n kua mǝ, yasi kpaǝ ye, ya koo gawana kpa yu yǝa tǝkǝ ni gǝam sosi. ¹⁷ Goo ku ra maa tam kpaam doke gǝnan bǝǝ tǝkǝnu sǝǝ. U n kua mǝ, bǝǝ ni, nu koo kura kpa tam mǝ, mu yari kpa bǝǝnu nu sankira. Adama ba ra tam kpaam wisiwa gǝnan bǝǝ kpaanu sǝǝ. Sanam mǝ, ye yiru yen gaa kun sankiramǝ.

Wirugii goon bii ka kurǝ wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mǝerio Maaku 5:21-43, Luku 8:40-56)

¹⁸ Sanam mǝ Yesu u bu yeni sǝǝmǝ wirugii goo u na u yiira win wuswaaǝ u nǝǝ, nǝn bii tǝn kurǝ u gu tǝ, adama a na a nǝn nǝmu sǝndi kpa u se.

¹⁹ Ma Yesu u seewa ka win bwǝabu ba durǝ wi swǝi.

²⁰ Sanam mǝ ba dǝǝ, kurǝ goo wi u yǝm wǝibu barǝ saa wǝǝ wǝkura yirun di, u susi Yesun biruǝ u win yaberun swaa bua baba. ²¹ U gerua win tiin gǝruǝ u nǝǝ, ù n gesi win yaberu baba u koo bǝkura.

²² Yesu u sǝira u nǝn wa ma u nǝǝ, kurǝ wunǝ, a ku mwia kpana, wunǝn naanǝ dokebu nun bǝkia.

Yande ma kurǝ wi, u bǝkura.

²³ Ye Yesu u tura wirugii win dirǝ, yera u deema gaba guunu soomǝ ma be kpuro ba sirenǝ. ²⁴ Ma u nǝǝ, i yario bǝǝ kpuro, wǝndia wi kun gu, u dowa.

Ma be kpuro ba nǝn yaakorǝ wǝri. ²⁵ Ye ba tǝmbu yara ba kpa Yesu u dua u wǝndia win nǝmu nǝnuǝ, ma wǝndia wi, u seewa. ²⁶ Yenin

labaari ya kpararawa tem me kpuro sɔɔ.

Yesu u wɔkobu yiru bekia

²⁷ Yesu u doona min di. Nge me u win sanum dɔɔ, wɔkobu yiru gaba nɔn swii. Ba nɔɔguru sue ba mɔ, Dafidin sikadobu, a beɛɛn wɔnwɔndu waawo.

²⁸ Ye Yesu u dua dirɔ wɔko be, ba na win mi, ma u bu bikia u nɛɛ, i naane sãa ma kon kpɪ n yeni ko?

Ma ba nɛɛ, meya Yinni.

²⁹ Sanam meya Yesu ben nɔni baba ma u nɛɛ, n beɛ kooro nge me i naane sãa.

³⁰ Ma ba yam wa. Yera Yesu u bu sɔɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa goo yeni sɔ.

³¹ Adama ye ba doona min di kese ba win labaari kparam wɔri tem me kpuro sɔɔ.

Yesu u soso bekia

³² Ye tɔn be, ba doona ma gaba ka durɔ goo na Yesun mi, wi u sãa soso yɛn sɔ u wɛɛku gagu mɔ win wasi sɔɔ.

³³ Sanam me Yesu u wɛɛku ge gira durɔ wi, u gari gerubu wɔri. Ma tɔmba bitɪ kua ma ba nɛɛ, sa n̄ yenin bweseru waare Isireli sɔɔ.

³⁴ Adama Falisiba nɛɛ, wɛɛkunun wirugiiwa u nɔn dam wɛ u ka nu gira.

Yesu u tɔmbu wɔnwɔndu kua

³⁵ Yesu u bɔsu wuu marosu kpuro sɔɔ ka baru kpaanɔ. U keu sɔɔsimɔ ben mɛnnɔ yenɔ u Gusunɔn bandun Labaari gea kparamɔ, ma u tɔmbu bekiamɔ saa bararu ka wasin dam sariru bwese bwesekan di. ³⁶ Ye u tɔn wɔrusu wa ben wɔnwɔnda nɔn mwa yɛn sɔ ba wurure ma ba yarinɛ nge yãa

ni nu kun kparo mɔ. ³⁷ Ma u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ ya kpã, adama be ba gɛɛmɔ ba n̄ dabi. ³⁸ Yen sɔ, i gbee yɛro kanɔ u kparam tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ.

10

Bwãabu wɔkura yiru yen yĩsa

(I maa mɛerio Maaku 3:13-19, Luku 6:12-26)

¹ Yesu u win bwãabu wɔkura yiru menna ma u bu yiiko wɛ bu ka wɛɛkunu gira, kpa bu bararu ka wasin dam sariru baatere bekia.

² Bwãabu wɔkura yiru yen yĩsa wee. Gbiikoo Simɔɔ wi ba ra soku Piɛɛ ka win wɔnɔ Andere, ka Yakɔbu ka win wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu,

³ ka Filipu ka Baatelemi ka Tomaa ka Mateu wi u raa sãa gbere mwaa, ka Yakɔbu Alufen bii ka Tade, ⁴ ka Simɔɔ wi u win tem gari kɪ, ka Yudasɪ Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu sɔndia.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra

(I maa mɛerio Maaku 6:7-13, Luku 9:1-6)

⁵ Yesu u tɔmbu wɔkura yiru ye gɔra ka wooda yeni u nɛɛ, i ku swaa gaa swii ye ya dɔɔ tɔn tukobun tem gia, i ku maa Samarigibun wuu gagu du.

⁶ Adama i doo Isireliban mi, be ba kɔɔra nge yãanu. ⁷ I doo i kpara i nɛɛ, Gusunɔ u sisi u bandu swii. ⁸ I barɔbu bekio, i gɔribu seeyo, i be ba bara disiguru mɔ bekio bu dɛera, kpa i wɛɛkunu gira tɔmbun wasi sɔɔn di. Yɛn sɔ i wa kɔsiaru sari, i maa wɛɛyɔ n

kun ka kɔsiaru. ⁹ I ku dukia gaa sua i ka da, nge wura ñ kun me sii geesu, ñ kun me sii gandu beɛn bɔɔrɔ. ¹⁰ I ku ka yāa kureru da, ñ kun me yaberu yiruse, ñ kun me baranu ñ kun me deka. N weene bu sɔm kowo wē yèn bukata u mɔ u n ka wāa.

¹¹ I n tura wuu maroɔ ñ kun me wuu piibu sɔɔ, i de i mɛeri wi u weene u beɛ dam koosia, kpa i sina win yɛnuɔ sere i ka sī wuu gen min di. ¹² I n yɛnu gagu dua i gen tɔmbu tɔbirio kpa i nɛɛ, Gusunɔ u beɛ alafia kē. ¹³ Yɛnu gegibu bà n ka alafia ye weene, i de ya n wāa be sɔɔ, adama bà kun ka weene, i de yu wurama beɛn mi. ¹⁴ Wuu gagu ñ kun me yɛnu gagun tɔmbu bà n maa yina bu beɛ dam koosia, bu sere beɛn gari swaa daki, i doonɔ min di kpa i beɛn naasun tua bu kpare. ¹⁵ Ka geema na beɛ sɔɔmɔ, siribun sanam Gusunɔ u koo Sodomu ka Gomɔragibu wɔnwɔndu sɔɔsi n kere wuu gen tɔmbu.

*Nɔni swāaru te ta sisi
(I maa mɛerio Maaku 13:9-13, Luku 21:12-17)*

¹⁶ Yesu maa nɛɛ, wee, na beɛ gɔrimɔ nge yāanu demakunun suunu sɔɔ. I de i n bwisi mɔ nge weɛ, kpa i n ka kparukonu weene taki sariru sɔɔ. ¹⁷ I laakari koowo domi gaba koo beɛ mwa bu ka da siri yerɔ, kpa bu beɛ seni so ben mennɔ yenɔ. ¹⁸ Ba koo beɛ siri tem yērobu ka sinambun wuswaaɔ nɛn sɔ, kpa i ka seeda di ben mi ka tɔn tukobun mi. ¹⁹ Bà n ka

beɛ da siri yerɔ, i ku wurura ka gari yi i ko gere. I ku maa wurura nge me i ko gerusina. Saa ye, yà n tura, i ko wa gari yi i ko gere. ²⁰ Domi gari yi i ko gere yi ñ ko n sāa beɛgii, yi koo nawa saa beɛn Baaban Hunden min di wi u wāa beɛ sɔɔ.

²¹ Gaba koo ben wɔnɔbu ñ kun me ben maabu sɔɔsi bu ka bu go. Baababa ba ko maa ko me ben bibu sɔɔ, ma bibu ba koo ben mɔwɔbu kɔrumɔtɔnu kua bu ka bu go. ²² Baawure u koo beɛ tusi nen yīsirun sɔ. Adama wi u tɛmana sere ka nɔrɔ u koo faaba wa. ²³ Bà n beɛ nɔni sɔɔwa wuu teu sɔɔ, i duki doonɔ wuu gagun mi. Na beɛ sɔɔmɔ ka gem, i ñ ko i Isirelin wusu kpuro sasiri i kpe, Tɔnun Bii u ka tunuma.

²⁴ Mɛero sari wi u win sɔɔsio kere. Yoo maa sari wi u win yinni kere. ²⁵ N n mɛn na, n tura mɛero u ka win sɔɔsio weena kpa yoo u ka win yinni weena. Bà n yɛnu yēro sokumɔ Beseburu, ba koo win yɛnugibu yīsi kɔsunu kē n kere wi.

*Win berum n weene i ko
(I maa mɛerio Luku 12:2-7)*

²⁶ Yesu maa nɛɛ, yen sɔ, i ku ben berum ko, domi ye ya wukiri ya koo tera, yen asirin gāanu maa sari ni ba ñ koo gia. ²⁷ Ye na beɛ sɔɔmɔ yam wɔkuru sɔɔ, i ye geruo yam bururam sɔɔ. Ye i maa nua asiri sɔɔ, i yɔɔwo gidambisa wɔllɔ i ka ye kpuro kpara. ²⁸ I ku bu nasia be ba koo wasi tɔna go, be ba ñ kpē bu hunde go. Adama i yēro nasio wi u koo kpī u wasi ka hunde go sannu dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.

29 I ñ ko kpī i gunəminu yiru dwe ka faram? Ka mε, baa nin teu, ga ñ koo wəruma temə ma n kun mə bεεn Baaba u wura. 30 Bεε maa, ba mam bεεn wirun serin geeru yē. 31 N n mεn na, i ku bεrum ko, i gunəminu bεεrε kere sere mi n toma.

Wi u Kirisi wura

təmbun wuswaaə
(*I maa mεerio Luku 12:8-9*)

32 Yesu maa nεε, baawure wi u man wura təmbun wuswaaə, kon maa yēro wura nen Baaban wuswaaə wi u wāa wəllə. 33 Adama wi u man yina təmbun wuswaaə, kon maa yēro yina nen Baaban wuswaaə wi u wāa wəllə.

Alafia ka takobin gari

(*I maa mεerio Luku 12:51-53, 14:26-27*)

34 Yesu maa nεε, i kun tamaa na nawa handuniaə n ka alafia wē, aawo, takobiwa na ka na. 35 Na nawa n ka sannə doke bii tən durə ka win tondon suunu səə, ka maa bii tən kurə ka win mεron suunu səə, ka maa kurə məro ka win dwaə mεron suunu səə. 36 Tənun yεnugibu beya ba ko n sāa win yibεrεba.

37 Wi u win tundo ñ kun mε win mεro kī n man kere u ñ tura u n ka sāa nεgii. Nge mεya wi u win bii kī n man kere u ñ tura u n ka sāa nεgii. 38 Ma wi u kun win dāa bunanaru sue u n ka man swīi u ñ tura u n ka sāa nεgii. 39 Wi u kī u win wāaru di ka win gōru kīru u koo tu bia. Adama wi u win wāaru yina nen sō u koo tu wa ka gem.

Aren gari

(*I maa mεerio Maaku 9:41*)

40 Yesu maa nεε, wi u bεε dam koosia nεna u dam koosia. Wi u maa man dam koosia, u wi u man gərima dam koosiawa. 41 Wi u Gusunən səmə dam koosia yèn sō u sāa Gusunən səmə, u koo are wa nge Gusunən səməgii. Wi u maa tən geo dam koosia, yèn sō u sāa tən geo, u koo are wa nge tən geogii. 42 Wi u bwēεbwēε benin turo gāanu kā yèn sō u sāa nεn bōə, baa ñ n nim nəruram na, na bεε sōmə ka gem, yēro kun win are biamə.

11

Yohanu Batemu kowon gərobu

(*I maa mεerio Luku 7:18-35*)

1 Sanam mε Yesu u win bwāabu wəkura yiru ye bwisi yi kā u kpa, u doona min di u da bera yen wuu marosu gia u ka keu sōəsi kpa u maa ka waasu ko.

2 N deema Yohanu Batemu kowo u Yesu wi ba mə Kirisin səman gari nua sere pirisəm diru mi u wāa. Yera u nùn win bwāabun gabu gəria 3 bu ka nùn bikia, wiya wi u koo be na? Nge ba n kpao mara.

4 Yesu bu wisa u nεε, i gəsiro i Yohanu tusia ye i nua ka ye i wa. 5 Wōkoba yam waamə, yeməba sīimə, ba be ba bara disigiru mə bekiamə bu ka dεera, sosoba gari nəəmə, ba gəribu seeyamə gərin di, ma ba sāarobu Labaari gea waasu kuammε. 6 Doo nərugiiwa wi nen gari kun torasiamə.

7 Ye Yohanun bwāaba sīa Yesu u Yohanun gari tən dabiru sōəbu wəri u nεε, mba i yara i mεerim da gbaburə.

Yakɔ ge woo ga toorimɔ? Aawo. ⁸ N n mɛn na, mba i mɛerim da. Durɔ wi u yāa bɛɛɛginu sebua? Na bɛɛ sɔɔmɔ be ba yāa bɛɛɛginu sebua ba wāa sina kpaanɔ. ⁹ Mba i re kobu da. Gusunɔn sɔmɔwa i mɛerim da? Mɛya na bɛɛ sɔɔmɔ, yēro mam Gusunɔn sɔmɔ kere sere mi n toma. ¹⁰ Domi Yohanu wiya win sɔ Gusunɔn gari nɛɛ, “N wee na nɛn sɔmɔ gɔriɔ wunɛn wuswaaɔ wi u koo wunɛn swaa sɔmɛ.” ¹¹ Ka gem na bɛɛ sɔɔmɔ, be tɔn kurɔba mara sɔɔ goo kun Yohanu Batɛmu kowo kere. Adama wi u yākabu bo ban te Gusunɔ u swīi sɔɔ u nùn kere. ¹² Saa mìn di Yohanu wi u waasu mɔ sere ka tɛ ba ban te kasuwa ka dam, ma damgiba tu mwaamɔ. ¹³ Mɔwisi u ban ten gari gerua win wooda sɔɔ. Gusunɔn sɔmɔbu kpuro ba maa yi gerua sere ka Yohanu Batɛmu kowon waati. ¹⁴ I n kī i tubu, wiya Eli wi, wi u koo ra na. ¹⁵ Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

¹⁶ Mba kon ka tɛn tɔmbu weesina. Ba ka bibu weenɛ be ba sɔ yaburɔ ba sokunamɔ ba mɔ, ¹⁷ sa bɛɛ guuru soowa ma i n yawa, sa bɛɛ gɔɔ womu kua, i n maa swī. ¹⁸ Domi Yohanu Batɛmu kowo u na u n di u n nɔra nge gabu, ma ba nɛɛ u wɛɛkununu mɔwa. ¹⁹ Tɔnun Bii maa na u dimɔ u nɔrumɔ, ma ba gerumɔ ba mɔ u sãa dim kīro ka tam nɔro, ka maa gbere mwaɔbu ka kɔsan kowobun bɔrɔ. Ka mɛ, Gusunɔn bwisi yi ra sɔɔsi ma yi sãa gem yin kookoosun di.

Wuu sin tɔmba yinamɔ

bu naanɛ doke
(*I maa mɛerio Luku 10:13-15*)

²⁰ Ma Yesu u wuu si gerisim wɔri mi u sɔm maamaakigii dabinu kua, domi sin tɔmba kun bwisika ba ben gɔru gɔsie. ²¹ U nɛɛ, nuku sankiranugiiwa wunɛ Kɔraseni. Nuku sankiranugiiwa wunɛ Besaida, domi bā n sɔm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sɔɔ ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu sin tɔmbu ba ko n daa gɔru gɔsie saa tɛɛbun di ba n sɔ torom sɔɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun sɔ. ²² Yen sɔ, na bɛɛ sɔɔmɔ, siribun sanam sɔɔ Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka bɛɛ. ²³ Wunɛ maa Kapenamɔ, a yīiyɔ kaa suara sere wɔllɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gɔriɔ. Domi sɔm maamaakigia ye ya kooru wunɛ sɔɔ, yà n kooru Sodomuɔ, wuu ge, ga n wāa ka gisɔ. ²⁴ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ, siribun sanam Sodomugia koo ko kpakaka ka wunɛ.

I na nɛn mi i wɛrabu mwa
(*I maa mɛerio Luku 10:21-22*)

²⁵ Saa ye sɔɔ, Yesu u nɛɛ, Baaba, wɔllu ka tem Yinni, na nun siara yèn sɔ a yabu ye bibu sɔɔsi baa mɛ a ye bwisigibu ka yɛrugibu berua. ²⁶ N wā Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunɛn kīru sɔɔ.

²⁷ Nɛn Baaba man baayere kpuro wɛ. Goo sari wi u Bii wi yɛ ma n kun mɔ Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ ma n kun mɔ Bii ka maa wi Bii u kī u nùn sɔɔsi.

28 I na nen mi bee kpuro, bee be i ka been samunu wasira, kon bee werasia. 29 I wuro n bee kpara kpa i ko nen bwāabu, domi ne tən duuduo ka tii kawowa, meya kon de i n wāa bəri yendu sɔɔ. 30 Domi yoo te kon bee diisia ta n wahala mɔ, samu ni kon maa bee sɔbi nu n bunu.

12

Tɔɔ wɛrarugirun gari
(I maa mɛerio Maaku 2:23-28, Luku 6:1-5)

1 Sɔɔ mɛerun biru, tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, Yesu ka win bwāabu ba alikama gbaaru bukianɛ ba doonɔ. N deema gɔɔra win bwāabu mɔ ma ba alikama wɔka ba temmɔ. 2 Ye Falisiba ba wa mɛ, ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, u mɛerio ye win bwāaba mɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

3 Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i n garire ye Dafidi kua sanam mɛ gɔɔra bu mɔ wi ka win tambu? 4 U dua Gusunɔn dirɔ ma u pɛɛ sua ye ba Gusunɔ yiiye ma wi ka win tambu ba di. N deema n n weenɛ bu pɛɛ ye di ma n kun mɔ yāku kowobu tɔna. 5 Nge i n garire Mɔwisin wooda sɔɔ ma tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, yāku kowo be ba sɔmburu mɔ sāa yerɔ, ba ku ra tɔɔ wɛrarugiru mɛm nɔwɛ. Ba n maa sāa taarɛgibu. 6 Adama na bee sɔɔmɔ gāanu wāa mini ni nu sāa yeru kpāaru kere. 7 I n daa tuba ye Gusunɔn gari gerua yi yi nɛɛ, “Wɔnwɔnda na kī, n n mɔ yākuru,” i n daa taarɛ sarirugibu taarɛ wɛɛmɔ. 8 I

de i n yɛ ma Tɔnu Biiwa u tɔɔ wɛrarugiru kua.

Durɔ win nɔm teu ga gu
(I maa mɛerio Maaku 3:1-6, Luku 6:6-11)

9 Ma Yesu doona min di, u dua ben mennɔ yerɔ. 10 Durɔ goo wāa mi, win nɔm teu ga gu. Be ba wāa mi, ba Yesu bikia ba nɛɛ, n n man na, n weenɛ bu tɔnu bekia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ? Ba gerua mɛ, bu ka wa bu nɔn durum mani.

11 Ma Yesu maa bu bikia u nɛɛ, been goo u n yāaru mɔ ma ta nɔn dɔkɔ kpiriru wɔriri tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, u n koo da u tu gawa u yara? 12 Tɔnu kun yāaru kere mi n toma? N n men na, ya wā tɔnu u gea ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

13 Yera u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, u win nɔmu ge demia.

U ge demia ma ga wɛra nge gen teu. 14 Falisiba ba yara ba da ba wesiana mɛ ba koo ko bu ka Yesu go.

Sɔm kowo wi Gusunɔ u gɔsa

15 Ye Yesu u gia ma ba kī bu nɔn gowa, u geɛra saa min di ma tən dabira nɔn swīi. Ma u barɔbu kpuro bekia. 16 Adama u bu sɔɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ wi u sāa. 17 N kooru nge mɛ, kpa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai u yorua yi ka kooru. 18 Gari yi sɔɔ, Gusunɔ u nɛɛ, “Nen sɔm kowo wi na gɔsa wee,

nen kīnasi wī sɔɔ nen gɔru dobu kpuro wāa. Na kon nɔn nen hunde wɛ, kpa u nen gem kpara bwe-senu kpuron mi.

19 U n ka goo sikirinamɔ u n maa gbāramɔ.

Meya maa goo kun win nɔɔ
nɔɔmɔ wuun suunu
sɔɔ.

²⁰ U n̄ koo tɔn be ba sunkure
nge kaba dakura.

U n̄ koo maa bu go baa bà n sãa
nge fitila ge ga gɔɔ dɔɔ,
sere u ka de gem mu tabu di,

²¹ kpa bwesenu kpuro nu nin
yĩiyɔbu doke win yĩsiru
sɔɔ.”

Yesu ka tii yinamɔ

*(I maa mɛɛrio Maaku 3:22-
30, Luku 11:14-23)*

²² Ba ka Yesu durɔ goo
naawa wi wɛɛkununu nu kua
wɔkɔ ka soso. Yesu durɔ wi
bɛkia. U yam wa ma u gari
gerubu wɔri. ²³ Ma tɔn wɔru
kpuro ga biti soora ga nɛɛ, n̄
n man na ka gem n̄ Dafidin
sikadobu mini re?

²⁴ Adama ye Falisiba ba nua
mɛ, yera ba gerua ba nɛɛ,
wɛɛkunun sunɔ Beseburun
dama Yesu u ka wɛɛkununu
giramɔ.

²⁵ Nge mɛ Yesu ben
bwisikunu yɛ, u bu sɔɔwa u
nɛɛ, bandu baatere tɛn tɔmbu
ba tabu mɔ ben tii tiine sɔɔ
ta koo ko bansu. Meya maa
wuu baagere n̄ kun mɛ yenu
baagere gɛn tɔmbu ba tabu
mɔ ben tii tiine sɔɔ ga n̄ koo
tɛ. ²⁶ N n̄ mɛn na, Setam yà
n Setam giramɔ, ya ka yen
tii tabu mɔwa. Amɔna yen
bandu ta koo ka tɛ. ²⁷ N n̄
sãa Beseburun dama na ka
wɛɛkununu giramɔ, ka wɛɛn
dama bɛɛn bwãaba ka nu
giramɔ. Yenin sɔna ben tii ba
koo sɔɔsi ma i tore. ²⁸ Adama
n̄ n̄ Gusunɔn Hunden na, na
ka wɛɛkununu giramɔ, yeya ya
sɔɔsimɔ ma Gusunɔ u bandu
swĩi bɛɛn suunu sɔɔ.

²⁹ Amɔna tɔnu koo ka du
damgiin yenuɔ u ka win yãnu
gura ma n̄ kun mɔ u gina gbia
u damgii wi bɔkua. U n̄ n̄n
bɔkua, yera u koo kpĩ u win
yãnu gura.

³⁰ Wi u kun sãa nɛgii u ka
man yibere tɛɛru neniwa. Ma
wi u ku ra gãanu mɛnne ka
nɛ sannu u ra ni yarinasiawa.

³¹ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ
tɔmba koo kpĩ bu toranu
kpuro ka gari kam gerubu
kpuron suuru wa. Adama
wi u Hunde Dɛero gari kam
gerusimɔ, u n̄ yen suuru
wasi pai. ³² Baawure wi u nɛ
Tɔnun Bii gari kam gerusi ba
koo yɛro suuru kua. Adama
baawure wi u Hunde Dɛero
gari kam gerusimɔ, ba n̄ yɛro
suuru kuamme saa gisɔn di
sere ka sia mam.

Dãru ka ten binu

(I maa mɛɛrio Luku 6:43-45)

³³ Ma Yesu maa nɛɛ, à n̄ dãa
geeru duura kaa bii geenu wa.
À n̄ maa dãa kɔsuru duura bii
kɔsuna kaa sɔri. Domi dãrun
binun diya ba ra tu tubu.

³⁴ Waa gɔsɔrun bweseru bɛɛ!
Amɔna i ko ka gari gee gere
bɛɛ be i sãa tɔn kɔsobu. Domi
ye ya yiba gɔruɔ ya yarimɔ,
yeya nɔɔ ga gerumɔ. ³⁵ Tɔn
geo u ra gãa geenu yarewa
gãa geenu sɔɔn di ni nu berua
win gɔruɔ. Tɔn kɔso maa gãa
kɔsunu yaramɔ gãa kɔsunu
sɔɔn di ni nu berua win gɔruɔ.

³⁶ Na bɛɛ sɔɔmɔ gari kpuro
yi tɔmba gerumɔ, yi sɔɔra ba
koo bu siri siribun sanam.
³⁷ Domi wunen garin diya ba
koo nun gem wɛ. Yin min diya
ba koo maa nun taare wɛ.

Tamba yīreru bikia

(I maa mēerio Maaku 8:11-12, Luku 11:29-32)

³⁸ Yera wooda yērobu ka Falisi gabu ba Yesu sōwa ba nēε, keu koosio, sa kī a yīreru garu ko su wa.

³⁹ U bu wisa u nēε, tēn tōn kōsobu be ba ñ ka Gusunō turo yō ba yīreru bikiamō. Adama yīreru garu maa sari te ba koo bu sōsi ma ñ kun mō Gusunōn sōmō Yonasigiru.

⁴⁰ Domi nge mē Yonasi kua sō sō ita ka wōkuru ita swāa bakan nukurō, nge mēya maa nē Tōnun Bii kon ko sō sō ita ka wōkuru ita tem nukurō. ⁴¹ Siribun sanam sō Ninifugibu ba koo tēn tōmbu seesi bu bu taare wē domi ba ben wāaru gōsia Yonasin waasun sō. Wee tē gāanu wāa mini ni nu Yonasi kere.

⁴² Siribun sanam tōn kurō sunō wi u na saa nim nōn sō yēsān di u koo tēn tōmbu seesi u bu taare wē yēn sō win tem tonde mīn di u na u ka Salomōn bwisin gari nō. Wee tē gāanu wāa mini ni nu Salomō kere.

Wεrekunun wuramaru

(I maa mēerio Luku 11:24-26)

⁴³ Ma Yesu maa nēε, wεrekunu nū n doona tōnun mīn di, nu ra n bōsuwa mi gāanu ku ra kpi nu n wēra yeru kasu nu n bie. ⁴⁴ Yera nu ra nēε, nu koo gōsira nin wāa yerō mīn di nu raa doona. Nu ra wuramε kpa nu deema ta wāa diiru ta kurare ta sōnde. ⁴⁵ Kpa nu da nu ganu nōōba yiru kasuma ni nu ni kōsuru kere kpa nu du yēro sō nu n wāa mi. Ma durō win wāa gbīikiru ta koo sāya ka sere

dāakiru. Nge mēya n ko n ko ka tēn tōn kōso beni.

Berā ba sāa Yesun wōnōbu

ka win mero

(I maa mēerio Maaku 3:31-35, Luku 8:19-21)

⁴⁶ Sanam mē Yesu u ka tōn wōru gari mō, wee win mero ka win wōnōbu ba yō tōwō ba kī bu ka nūn gari ko.

⁴⁷ Sanam mēya goo nūn sōwa u nēε, wunen mero ka wunen wōnōbu ba yō tōwō ba kī bu ka nun gari ko.

⁴⁸ Adama Yesu u yēro bikia u nēε, wara nen mero. Berā maa nen wōnōbu.

⁴⁹ Ma u win bwāabu nōmu tīi u nēε, beya mini be ba sāa nen mero ka nen wōnōbu.

⁵⁰ Domi baawure wi u nen Baaba wōrukoon kīru mō, wiya nen wōnō ka nen sesu ka nen mero.

13

Dīa bwese yēkon gari

(I maa mēerio Maaku 4:1-9, Luku 8:4-8)

¹ Sō tee te sō, Yesu u yara yēnun di u da u sina daa burerun goorō. ² Ma tōn wōru ga nūn mēnne sere u dua goo nimkuu sō u sina. Ma tōn be kpuro ba yō daa bure ten goorō. ³ U bu gāa dabinu sōwa ka mōnnu u nēε, durō goowa yara u dīa bweseru yēkam dō. ⁴ Nge mē u yēkamō sukum wōri swaa baarō, ma gunōsu na su di. ⁵ Ma sukum gam wōri kpee saara wōllō mi tem kun duku. Ma mu kpia mii mii yēn sō tem kun duku mi. ⁶ Sanam mē sō gura u kpii te yania ta gbera yēn sō ta ñ gbini beke mō. ⁷ Sukum gam

maa wəri sākin suunu sɔɔ. Ma sāki ka mu kpɛa sannu ma yi mu sɛkenɛ yi go. ⁸ Adama sukum gam wəri tem gem sɔɔ ma mu binu mara, gam gum wunɔbu (100), gam gum wata, gam gum tɛna.

⁹ Ma u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi

(I maa mɛɛriɔ Maaku 4:10-12, Luku 8:9-10)

¹⁰ Yera win bwāaba da ba nùn deema ba bikia ba nɛɛ, mban sāna u ra ka bu mɔnnu gari sɔ.

¹¹ Ma u bu wisa u nɛɛ, bɛɛya ba Gusunɔn bandun asiri sɔɔsi, adama be ba tie, ba n̄ bu sɔɔsi. ¹² Domi wi u gāanu mɔ, wiya ba koo sosia kpa win mɔru tu kpɛa. Adama wi u kun gāanu mɔ, fiiko ye u mɔ, yera ba koo maa nùn wɔrari.

¹³ Yenin sāna na ka bu mɔnnu gari sɔɔmɔ. Domi ba mɛɛrimɔ adama ba n̄ waamɔ. Ba swaa daki adama ba n̄ nɔɔmɔ n sere bu yeeri. ¹⁴ Nge mɛya gari yi Esai u gerua ben sɔ yi sɔɔsiramɔ, ye u nɛɛ,

“I ko n nɔɔmɔ ka gem, adama n̄ n̄ koo bɛɛ yeeri.

I ko n mɛɛrimɔ adama i n̄ ko i wa.

¹⁵ Domi tɔn benin gɔru ga n̄ biti mɔ.

Ba ben tiin swaa kɔrua, ba nɔni yinwa.

Kpa bu ku wa ka ben nɔni.

Kpa bu ku nɔ ka ben swaa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Kpa bu ku raa ka gɔsirama nɛn mi n̄ ka bu bɛkia.”

¹⁶ Doo nɔɔrugiba bɛɛ, yèn sɔ bɛɛn nɔni waamɔ, bɛɛn swaa maa nɔɔmɔ. ¹⁷ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, Gusunɔn sɔmɔbu

dabiru ka win tɔn geobu ba kīa bu wa ye i waamɔ tɛ, ba n̄ maa ye wa. Mɛya ba maa kīa bu nɔ ye i nɔɔmɔ tɛ, ba n̄ maa nua.

Mɔn ten tubusianu

(I maa mɛɛriɔ Maaku 4:13-20, Luku 8:11-15)

¹⁸ Ma Yesu u nɛɛ, tɛ i mɔn ten tubusianu nɔɔwɔ tɛ ta ka bwese yɛko yā mi. ¹⁹ Be ba Gusunɔn bandun gari nɔɔmɔ ma yi n̄ bu yeeri, ba ka swaa baaru weenɛ mi bwese te, ta wəri. Tɔn kɔso wi, u ra nɛ u wuna ye ba duura ben gɔruɔ.

²⁰ Gaba maa ka kpee saaran tem mɛ weenɛ mi bwese ten gara wəri. Ba gari yi nɔɔmɔ, mii mii ba yi mwaamɔ ka nuku dobu. ²¹ Adama ba n̄ derimɔ yi gbini ko ben gɔruɔ. Ma ba n̄ yɔramɔ n̄ ka tɛ. Sanam mɛ wahala n̄ kun mɛ nɔni swāara tunuma gari yin sɔ kpa bu biru wura yande.

²² Gaba maa bwese te mwa nge tem sākunugum sɔɔ. Ba gari yi nua adama handunian wāarun wururabu ka gobin nɔni wɔkubu bu gari yi tɛɛsi, yi n̄ maa binu mara. ²³ Gaba maa bwese te mwa nge tem gem sɔɔ. Beya be ba gari yi nɔɔmɔ ma yi bu yeerimɔ. Ma ba binu marumɔ gabu wunɔbu (100), gabu wata, gabu tɛna.

Yaka kɔsusun mɔndu

²⁴ Yesu kpam bu mɔndu kua u nɛɛ, n wee ye Gusunɔn bandun gari yi ka weenɛ. Durɔ goowa u dīa bwese geeru duura win gbaarɔ. ²⁵ Sanam mɛ baawure kpuro u dweeya, durɔ win yibɛɛ u na, u yaka kɔsusu duura

alíkama ye sɔɔ, ma u doona.
 26 Ma alíkama ya kpia ya kpɛ̃a
 ya marumɔ, ma yaka kɔ̃su
 si, su maa kpia ma ba kpɛ̃a
 sannu. 27 Gbaa yɛ̃ron sɔm
 kowoba na ba nɛɛ, yinni, n
 ñ dīa bwese geera a duura
 wunen gbaarɔ? Ma gian diya
 yaka kɔ̃su sini. 28 Ma u bu
 wisa u nɛɛ, yiberɛwa, u kua
 mɛ. Sɔm kowo be, ba nùn
 bikia ba nɛɛ, ñ n mɛn na, a kī
 su da su yaka kɔ̃su si wukiri?
 29 Ma u nɛɛ, aawo domi ñ n
 su wukirimɔ tɛ̃, ka alíkama
 sanna ko i ra wukiri. 30 I de
 ye yiru kpuro yu kpɛ̃a sannu
 sere gɛ̃ɛbun saa yà n tura.
 Sanam mɛya kon sɔm kowobu
 sɔ bu gina yaka kɔ̃su si mɛnnɔ
 bu bɔkunu ko bu dɔɔ doke,
 yen biru bu sere alíkama gɛ̃
 bu mɛnna nɛn biraru sɔɔ.

Mutaadin biman gari

(*I maa mɛerio Maaku 4:30-32, Luku 13:18-19*)

31 Yesu kpam bu mɛndu
 garu kua u nɛɛ, Gusunɔn
 banda ka mutaadin bima
 weenɛ ye durɔ goo u sua u
 duura win gbaarɔ. 32 Dāa binu
 kpuro sɔɔ yeya ya piiburu bo.
 Adama yà n kpia ya kpa ya
 gberun kiku baagere kpāaru
 kere. Domi ya ra ko dāru sere
 gunɔsu ra nɛ su sin sokunu ko
 ten kāasin wɔllɔ.

Pɛɛ seeyatian gari

(*I maa mɛerio Luku 13:20-21*)

33 Yesu kpam bu mɛndu
 garu kua u nɛɛ, Gusunɔn
 banda ka pɛɛ seeyatia weenɛ
 ye kurɔ goo sua u doke sakaku
 nɔɔ itan som sɔɔ, ma mɛ kpuro
 mu seewa mu kukua.

Mɛndun yaasi

(*I maa mɛerio Maaku 4:33-34*)

34 Ka mɔnna Yesu u ra tɔn
 wɔru gari yi kpuro sɔ, u ku ra
 bu gāanu sɔ n kun ka mɔnna.

35 Nge mɛya Gusunɔn sɔmɔn
 gari yi koorɔ yi yi nɛɛ,

“Mɔnna ko na n da ka bu
 gari sɔ. Na kon maa ye
 gere batuma sɔɔ ye ya
 kukua saa handunian
 taka kobun di.”

*Yesu yaka kɔ̃susun gari
 tubusio*

36 Sanam mɛya Yesu u
 seewa tɔn wɔru gen min di
 u dua yenuɔ. Ma win bwāaba
 da win mi ba nɛɛ, a sun mɔn te
 tubusio te ta ka yaka kɔ̃su sin
 gari yā mi.

37 Ma u bu wisa u nɛɛ,
 Tɔnun Biiwa u dīa bwese
 gee te duura. 38 Handunia

yera ya sāa gbaaru. Gusunɔn
 bandun biba ba sāa dīa bwese
 gee te. Tɔn kɔ̃so win biba
 ba maa sāa yaka kɔ̃su si.

39 Setamwa maa sāa yiberɛ
 wi u su duura. Gɛ̃ɛbun saa
 maa sāa handunian kpeeru.

Gusunɔn gɔradobara ba maa
 sāa gbaa sɔm kowobu. 40 Nge
 mɛ ba ra yaka kɔ̃susu wunɛ

bu dɔɔ doke, nge mɛya n
 ko n ko handunian kpeeru
 sɔɔ. 41 Tɔnun Bii u koo win

wɔllun gɔradoba gɔrima, bu
 ka baayere wuna ye ya tɔmbu
 torasiamɔ mi u bandu dii, ka

be ba kɔ̃sa mɔ. 42 U koo maa
 bu kpɛ̃ɛ dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ,
 mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu

swī. 43 Sanam mɛ sɔɔra be ba
 kua ye Gusunɔ u bikia ba ko n
 ballimɔ nge sɔɔ mi ben Baaba

u bandu swī. Wi u swaa mɔ u
 ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Dukia ye ya beruan gari

⁴⁴ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sãawa nge dukia ye ya berua gbaaru sɔɔ. Ye durɔ goo ye kamɛ ma u ye berum sɔnwa. Ma u da ka nuku dobu u dɔra kpuro ye u mɔ, ma u gɔsirama u gbaa te dwa.

Goo gobigirun gari

⁴⁵ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sãawa nge goo gobigii ni nu wã, ni tenku goo u kasu. ⁴⁶ Sanam mɛ u nin teeru wa te ta gobi mɔ too, ma u da u win baayere dɔra ye u mɔ, ma u tu dwa.

Yãakororun gari

⁴⁷ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta kpam sãawa nge yãakororu te ba ra kpɛɛ nim wãku sɔɔ kpa tu swɛɛ bwese bweseka mwa. ⁴⁸ Tã n yiba ba ra gawame guruɔ, kpa bu sina bu gɔsi ye ya wã bu doke bireru sɔɔ, kpa bu ye ya kun gea sãa yari. ⁴⁹ Nge mɛya n ko n sãa handunian kpeeru sɔɔ. Wollun gɔradoba ba koo na bu tɔn kɔsobu ka geegibu wunana. ⁵⁰ Kpa bu tɔn kɔso be doke dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ. Miya ba koo nɔma wiru sɔndi bu swĩ.

Dukia kpa ka gura

⁵¹ Yesu u bu bikia u nɛɛ, yabu ye kpuro ya bɛɛ yeeri?

Ma ba nɛɛ, oo.

⁵² Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, wooda yɛro baawure wi u Gusunɔn bandun gari gia, u ka yɛnu yɛro weenɛ wi u gãa kpaanu ka gãa gurunu wunamɔ win dukian di.

*Nasarɛtigiba kun Yesu wure
(I maa mɛɛrio Maaku 6:1-6,
Luku 4:16-30)*

⁵³ Ye Yesu u mɔn ni kpuro kua u kpa, ma u doona min di. ⁵⁴ U da win tiin wuuɔ ma u tɔmbu keu sɔɔsim wɔri ben mɛnnɔ yerɔ sere be kpuro ba bitu soora. Ma ba nɛɛ, man diya u bwisi yinin bweseru waama. Amɔna u ka kpĩa u sɔm maamaakigii nini mɔ. ⁵⁵ N ñ dãa dãkon bii wi mini? N ñ wiya wi Maari mara? N ñ win wɔnɔba Yakɔbu ka Yɔsefu ka Simɔɔ ka Yudu? ⁵⁶ N ñ ka win sesubu kpuro sanna sa wãa mini? N n mɛn na, man diya u dam mɛ kpuro wa.

⁵⁷ Yeni kpuro ya bu yinari bu nùn naanɛ doke. Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, gam sari mi Gusunɔn sɔmɔ ku ra n bɛɛɛ mɔ ma n kun mɔ win tiin temɔ ka win yɛnuɔ.

⁵⁸ U ñ maa sɔm damgii dabinu kue mi, ben naanɛ dokebu sarirun sɔ.

14

*Yohanu Batɛmu kowon gɔɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 6:14-
29, Luku 9:7-9)*

¹ Saa ye sɔɔra Herodu, Galilen tem yɛro u Yesun baaru nua. ² Ma u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa u seewa gɔrin di. Yen sɔna u dam mɔ u ka sɔm maamaakiginu mɔ.

³⁻⁴ N deema Yohanu Batɛmu kowo raa Herodu sɔɔwa ma n ñ weenɛ u win wɔnɔ Filipun kurɔ Herodia sua kurɔ. Yen sɔna Herodu u Yohanu Batɛmu kowo mwa ma u dera ba nùn bɔkua ba doke pirisɔm dirɔ Herodia win sɔ.

⁵ Ma u kī u nùn ɔo, adama u tɔmbun nɔnu nasie yèn s̄ ba nùn mɛra Gusunɔn sɔmɔ.

⁶ Adama dɔma te ba Herodun maru t̄oru yaayamɔ, Herodian bii wɔndia u dweebu dua u yawa. N Herodu dore, ⁷ sere u nùn nɔ mweeru kua ka b̄ori u ka nùn w̄e ye u koo nùn bikia kpuro. ⁸ Ye u win mɛron gere nua u Herodu s̄ɔwa u nɛɛ, a man Yohanu Batemu kowon wiru w̄ɛma mini pɛrenti s̄ɔ.

⁹ Sunɔ win nukura sankira, adama u nɛɛ bu nùn tu w̄ɛyɔ. U gerua mɛ yèn s̄ u b̄oria win tɔmbun wuswaaɔ. ¹⁰ Ma u ɔra ba Yohanu wiru bura pirisɔm dirɔ. ¹¹ Ba wii te kp̄ɛma pɛrenti s̄ɔ ba bii wi w̄e ma u ka win mero tu daawa. ¹² Ma Yohanun bw̄aaba na ba win goru sua ba sikua ma ba da ba Yesu s̄ɔwa.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nɔɔbu diisia

(I maa mɛerio Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

¹³ Ye Yesu u nua mɛ, u doona min di. U goo nimkuu dua u da gbaburɔ wi turo. Sanam mɛ tɔmba nua mɛ, ba yara wusun di ma ba nùn naa gira mi gia ka naasu. ¹⁴ Ye Yesu u yara goon di, u tɔn wɔru guna wa. Ben wɔnwɔnda nùn mwa ma u yande ben barɔbu bɛkiam w̄ori.

¹⁵ Sanam mɛ s̄ɔ duɔ win bw̄aaba na win mi ba nɛɛ, wee, gbaburu s̄ɔra sa w̄a mini, s̄ɔ maa kpa. A tɔn be karo bu da baru kpaanɔ bu ben tii d̄ianu dwia.

¹⁶ Ma Yesu bu s̄ɔwa u nɛɛ, n n̄ tilasi bu ka doona. Bɛɛn tii i bu d̄ianu w̄ɛyɔ.

¹⁷ Yera ba nɛɛ, p̄ɛɛ nɔɔbu tɔnawa sa mɔ mini ka sw̄ɛɛ yiru.

¹⁸ Ma u nɛɛ, i man ye w̄ɛɛma mini.

¹⁹ Yen biru u nɛɛ, tɔn wɔru ge, gu yakasu yamɔ gu sina. Ma u p̄ɛɛ nɔɔbu ka sw̄ɛɛ yiru ye sua u wuswaa seeya w̄ollɔ u Gusunɔ siara. Ma u p̄ɛɛ ye murura u win bw̄aabu w̄e ba tɔn wɔru ge yabua. ²⁰ Ben baawure di u deba. Ye ba di n tiara ba gure birenu wɔkura yiru s̄ɔ ba ka doona. ²¹ Be ba di ben geera tura tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi.

*Yesu u s̄imɔ nim w̄ollɔ
(I maa mɛerio Maaku 6:45-52, Yohanu 6:15-21)*

²² Yen biru mii mii Yesu dera win bw̄aaba goo nimkuu dua ba nùn gbiiyɔ bu ka tɔbura guru giɔ. Sanam meya win tii u tɔn wɔru yarinasiama. ²³ Ye u bu yarinasia u kpa u yɔwa guuru w̄ollɔ wi turo u ka kanaru ko. Ma u w̄a mi, wi tɔna, sere yam mu ka t̄ira. ²⁴ N deema saa ye s̄ɔ, goo nimkuu ge, ga w̄a nim suunu s̄ɔ. Nim kurenu gu b̄orikiamɔ yèn s̄ woɔ ga gu nɔm bira koosi. ²⁵ Buru buru yam s̄areru, yera Yesu u s̄imɔ nim w̄ollɔ u d̄ɔ win bw̄aibun bera gia. ²⁶ Adama sanam mɛ ba nùn wa u s̄imɔ nim w̄ollɔ, ba berum soora ba nɛɛ siiniwa.

Ma ba kuuki w̄ori berum saabu. ²⁷ Adama mii mii Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, i ku mwia kpana, nɛna, i ku berum ko.

²⁸ Yera Piεε nùn sḡwa u nεε, Yinni, ñ n wunen na, a man nḡ kēyḡ n na wunen mi nim wḡḡ.

²⁹ Ma Yesu nεε, a na.

Yera Piεε u yara goon di u nim nḡ sḡndi u sīimḡ u dḡḡ Yesun mi. ³⁰ Adama ye u wḡḡ laakari kua berum nùn mwa. Ma nge mε u nummḡ u wura kua u nεε, Yinni, a man faaba koowo.

³¹ Mii mii Yesu nḡma demia u nùn nenua ma u nεε, naane doke piibugii wunε, mban sḡna a sika kua.

³² Be yiru kpuro ba dua goo sḡḡ ma woo ga mari. ³³ Yera be ba wāa goo ge sḡḡ, ba yiira Yesun wuswaaḡ ba nεε, ka geema wunε Gusunḡn Biiwa.

Yesu u barḡbu bekia Genesaretin temḡ

(I maa mεerio Maaku 6:53-56)

³⁴ Ba tḡbura ba kpa ba tura Genesaretin temḡ. ³⁵ Tem min tḡmba Yesu tuba ma ba win labaari yēbi yam kpuro ma u tunuma. Ma ba ka nùn ben barḡbu kpuro naawa. ³⁶ Ba nùn kana u gesi de bu win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

15

Sikadoban deema

(I maa mεerio Maaku 7:1-13)

¹ Yera Falisiba ka wooda yērobu gabu ba na Yesun mi saa Yerusalemun di, ba nùn bikia ba nεε, ² mban sḡna wunen bwāabu ba ñ bεsen sikadoban deema mem nḡwammε. Domi ba ku ra niε bu sere di.

³ Yesu bu wisa u nεε, bεε maa ni, mban sḡna i ra

Gusunḡn wooda sare ma i sere bεen deema neni. ⁴ Domi Gusunḡ u nεε, “A wunen tundo ka wunen mero bεere wēyḡ.” U maa nεε, “Wi u win tundo ñ kun mε win mero kḡsa gerusi ba koo nùn gowa.” ⁵ Adama bεε i gerumḡ ma goo ù n win tundo ñ kun mε win mero sḡwa u nεε, win dukia ye u koo kpī u ka nùn somi ya kua Gusunḡgia, ⁶ n ñ maa weene durḡ wi, u win tundo ñ kun mε win mero somi. Nge meya i Gusunḡn gari tεsimḡ ma i bεen deema swīi. ⁷ Murafiti bεε, ka geema bεen sḡna Gusunḡ u gerua saa Esain nḡn di u nεε,

⁸ “Tḡn beni ba man bεere wēemḡ ka nḡḡ.

Adama ben gḡru ga ka man toma.

⁹ Kama ba man sāamḡ.

Domi tḡmbun woodawa ya kua ben sḡsiru.”

Ye ya tḡnu mḡ disigii

(I maa mεerio Maaku 7:14-23)

¹⁰ Ma Yesu u tḡn wḡru soka u nεε, i nḡwḡ kpa i de n bεε yeeri. ¹¹ N ñ mḡ ye ya dumḡ tḡnun nḡḡ sḡḡ yera ya nùn mḡ disigii, ma n kun mḡ ye ya yarimḡ saa win nḡn di, yeya ya ra tḡnu ko disigii.

¹² Yera win bwāaba na win mi ba nεε, n ñ a yē ma gari yi a gerua mi, yi Falisiba duawa mi ya.

¹³ U bu wisa u nεε, dāru baatere te nen Baaba wḡrukoo kun duure ba koo tu wukawa. ¹⁴ I bu derio. Swaa gbio wḡkoba. Wḡko ù n maa win wḡkosi swaa gbiye be yiru kpurowa ba koo tokoro wḡri.

15 Piεε nùn sḵowa u nεε, a sun mḵn te tubusio.

16 Yesu u nεε, n ñ bεen tii yeeri ka tē? 17 I ñ yē ma ye ya dumḵ nḵḵ sḵḵ kpuro nukurḵwa ya dḵḵ? Ma ñ n sosi ya koo yari wasin di. 18 Adama ye ya yarimḵ nḵḵn di, gḵrun diya ya wee. Yeya ya ra tḵnu ko disigii. 19 Domi gḵrun diya bwisiku kḵsunu wee, ka tḵn goberu, ka sakararu, ka kḵḵ mennabu tantanaru sḵḵ ka gbena ka weesu ka tḵn sankubu. 20 Yeya mi, ye ya ra tḵnu ko disigii. Adama nḵm kεsεnḵnun dibu ku ra tḵnu ko disigii.

Kurḵ sḵḵ goo u Yesu

naane doke

(I maa mεerio Maaku 7:24-30)

21 Yen biru Yesu doona min di u da Tiri ka Sidonin bera gi. 22 Kurḵ Kananigii goo wi u wāa bera mi, u na win mi, ma u nḵḵgiru sua u nεε, Yinni, Dafidin sikadobu, a nεn wḵnwḵndu waawo. Nεn bii tḵn kurḵ u wεrekunu mḵ nu nùn nḵni sḵḵwa too.

23 Ka mε, Yesu kun nùn gari gεε wisa. Ma win bwāaba na win mi, ba nùn kana u de kurḵ wi, u doona min di domi u kuuki mḵ u ka bu swīi biruḵ.

24 U bu wisa u nεε, Isireliba tḵnan miya ba man gḵrima be, be ba kḵḵre nge yāanu.

25 Adama kurḵ wi, u na Yesun wuswaaḵ u yiira u nεε, Yinni, a man somio.

26 Yesu nùn sḵḵwa u nεε, n ñ weenε bu bibun dīanu sua bu bḵnu kḵḵwa.

27 Kurḵ wi nεε, geema, Yinni. Ka mε, bḵnu ra dīa buri

di yi yi wḵruma nin yinnibun tabulun di.

28 Yera Yesu nùn sḵḵwa u nεε, kurḵ wunε, wunεn naane dokebu kpā too. N koo nun kua nge mε a kī.

Saa ye sḵḵ, ma kurḵ win bii wi, u bekura.

Yesu u barḵ dabinu bekia

29 Yesu u doona min di u da Galilen daa burerun goorḵ. Ma u yḵḵwa guuru wḵllḵ u sina. 30 Yera tḵn wḵru guna na win mi. Ba ka yεmḵbu na ka wḵkobu ka alebugibu ka sosobu, ka kpam barḵ dabinu ba yi Yesun wuswaaḵ, ma u bu bekia. 31 Biti baka tḵn be mwa ye ba wa sosoba gari mḵ, alebugiba bekura, yεmḵba sīimḵ, wḵkoba yam waamḵ, ma ba Gusunḵ Isireliban Yinni siarabu wḵri.

Yesu u tḵmbu nḵrḵbun

suba nne diisia

(I maa mεerio Maaku 8:1-10)

32 Yesu u win bwāabu soka u nεε, tḵn benin wḵnwḵnda man mḵ. Yen sḵḵ ita wee ye ba ka wāa nεn mi, gāanu kun maa bu tie ni ba koo di. Na ñ maa kī n bu kara ka gḵḵru kpa bu ku raa dam bia swaaḵ bu wḵri.

33 Win bwāaba nùn bikia ba nεε, mana sa ko sere dīanu wa gbaburu sḵḵ mini ni nu koo tḵn dabi teni debu.

34 Yesu bu bikia u nεε, pḵε nyewa i sere mḵ.

Ma ba nεε, wasi nḵḵba yiru ka swēε piiminu ganu.

35 Yesu u tḵn wḵru ge sinasia temḵ. 36 Ma u pḵε nḵḵba yiru ye sua ka swēε yi, u Gusunḵ siara ma u murura u win bwāabu wē ba tḵn wḵru ge

yabua. ³⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ye ba di n tia ba gure birenu nɔɔba yiru sɔɔ ba ka doona. ³⁸ Be ba ye di ben geera tura tɔnu nɔrɔɔbun suba nne (4.000), tɔn kurɔɔbu ka bibu baasi. ³⁹ Ye u tɔn wɔru ge yarinasia u kpa, u goo nimkuu dua u da Magadan tem gia.

16

Falisiba ka Sadusiba

ba yireru bikia

(I maa mɛerio Maaku 8:11-13, Luku 12:54-56)

¹ Falisiba ka Sadusiba ba na Yesun mi, bu ka win laakari mɛeri, ba nɔn bikia ba nɛɛ, u bu sɔɔsi ka yireru garu ma win dam weewa saa Gusunɔn min di. ² Adama Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, saa ye sɔɔ kpeeyɔ i ra nɛɛ, yam koo dora gisɔ domi wɔlla sɔri. ³ N n bururun na, i ra nɛɛ, gura koo ne gisɔ domi wɔlla swāa ka wɔka tobe kua. I wɔllun yirenu wunanamɔ, adama i n kpɛ i saa yenin yirenu tubu. ⁴ Tɛn tɔn kɔsobu be ba n ka Gusunɔ turo yɔ ba yirenu bikiamɔ. Adama yireru garu maa sari te ba koo bu sɔɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.

Ma u bu deri u doona.

Falisiba ka Sadusiban

pɛɛ seeyatia

(I maa mɛerio Maaku 8:14-21)

⁵ Ye win bwāaba tɔburɔ guru giɔ, ba duari bu pɛɛ kusenu ko. ⁶ Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i kpure kpure ko, i n tii se ka Falisiba ka Sadusiban pɛɛ seeyatia.

⁷ Bwāa be, ba wesiana ba nɛɛ, u gerua mɛ yɛn sɔɔ ba n pɛɛ kusenu kue.

⁸ Yesu ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i wesiana i nɛɛ, yɛn sɔɔ i n pɛɛ kusenu kue, yen sɔna na gerua mɛ. Naane doke pi-ibugii bɛɛ. ⁹ N n bɛɛ yeeri sere ka tɛ? I n pɛɛ nɔɔbu ye yaaye ye na murura tɔmbu nɔrɔɔbun suba nɔɔbun (5.000) sɔ? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹⁰ I n maa pɛɛ nɔɔba yiru ye yaaye ye na murura tɔmbu nɔrɔɔbun suba nɛn (4.000) sɔ? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹¹ Amɔna i n ka tuba ma na n ka pɛɛ yā. I n tii se ka Falisiba ka Sadusiban pɛɛ seeyatia.

¹² Sanam mɛya bwāa be, ba tuba ma u n ka pɛɛ seeyatia yā. Adama u bu sɔɔmɔwa ba n tii se ka Falisiba ka Sadusiban sɔɔsinu.

Piɛɛ u nɛɛ, Yesu u sāawa

wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa mɛerio Maaku 8:27-30, Luku 9:18-21)

¹³ Yesu u tura Sesare Filipin temɔ. Ma u win bwāabu bikia u nɛɛ, wara tɔmba gerumɔ Tɔnun Bii u sāa.

¹⁴ Ba nɔn wisa ba nɛɛ, gaba gerumɔ Yohanu Batemu kowowa a sāa. Gaba maa mɔ Eliwa. Gaba maa kpam gerumɔ wune Yeremiwa n kun mɛ, Gusunɔn sɔmɔbun turo.

¹⁵ Yesu u nɛɛ, bɛɛ maa ni, wara i gerumɔ na sāa.

¹⁶ Simɔɔ Piɛɛ nɛɛ, wuna mi, wi Gusunɔ u gɔsa, wi, Yinni wason Bii.

17 Yera Yesu nùn wisa u nɛɛ, doo nɔrugiiwa wunɛ Simɔɔ, Yohanun Bii, domi n n̄ mɔ tɔnu u nun yeni sɔɔsi, ma n kun mɔ nɛn Baaba wi u wāa wɔllɔ. 18 Nɛna na nun sɔɔmɔ ma na nun soka kperu*. Kpee ten wɔllɔwa kon nɛn yigberu swīi. Baa gɔɔn tii u n̄ kpɛ̄ u tu gāanu kua. 19 Wuna kon ban te Gusunɔ u swīin kɔkɔrɔba wɛ̄. Ye a yinamɔ handuniaɔ ba koo ye yina wɔllɔ. Ye a maa wura handuniaɔ ba koo ye wura wɔllɔ.

20 Yera Yesu win bwāabu nɔɔ goosi u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ ma wiya wi Gusunɔ u gɔsa.

Yesu u win gɔɔ ka win see-bun gari mɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 8:31-9:1, Luku 9:22-27)

21 Saa saa yen min diya Yesu Kirisi u win bwāabu gari sɔɔmɔ batuma sɔɔ u nɛɛ, u n̄ koo ko u kun Yerusalemu de, mi guro gurobu ka yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛroba koo nùn n̄ni sɔ. Ba koo nùn go adama sɔɔ itase u koo se.

22 Yera Piɛɛ ka nùn da bɔɔrɔ u nùn gerisim wɔri u nɛɛ, Gusunɔ u nun bere Yinni, yenin bwesera kun nun deemamɔ pai!

23 Adama Yesu sīra u Piɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, a gɛɛrɔ nɛn birun di Setam. A kasu a man torasiawa, domi a n̄ bwisikumɔ nge Gusunɔ, ma n kun mɔ nge tɔnu.

24 Yen biru Yesu win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, goo ù n kī u man swīi nge bɔɔ, u win gɔru kīru derio kpa u win tiin dāa bunanaru sua u n ka man

swīi. 25 Wi u kī u win wāaru di ka win gɔru kīru u koo tu bia. Adama wi u win wāaru yina nɛn sɔ u koo ra tu wa.

26 Nge arufaani yerà tɔnu mɔ ù n handunian gāanu kpuro wa ma u win wāaru bia. Nge mba n wāa ye tɔnu u koo ka win wāaru kɔsina. 27 Tɔnun Bii u sisi kam kam ka win Baaban yiiko ka win gɔradoba sannu. Sanam mɛya u koo baawure nùn win are kɔsia nge mɛ win kookoosu nɛ. 28 Geema na bɛɛ sɔɔmɔ tɔn be ba wāa mini ben gaba kun gbimɔ bu ka Tɔnun Bii wa u na nge sunɔ.

17

Yesun wasi gɔsia

(I maa mɛɛrio Maaku 9:2-13, Luku 9:28-36)

1 Sɔɔ nɔɔba tian biru Yesu Piɛɛ sua ka Yakɔbu ka Yohanu, Yakɔbun wɔnɔ, u ka bu da guu bakaru garun wɔllɔ be tɔna.

2 Win wasi gɔsia tuki ben n̄ni sɔɔ, ma win wuswaa ballimɔ nge sɔɔ, win yānu maa burura fem fem nge suru. 3 Yen biru ba Mɔwisi ka Eli wa ba ka Yesu gari mɔ. 4 Yera Piɛɛ u Yesu sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, n wā sa n wāa mini. À n kī, kon kunu ita ko, teeru wunɛguru, teeru Mɔwisiguru, teeru maa Eliguru.

5 U n̄ gari yi gerum kpa, bukɔ kpiku ga ka bu wukiri. Ma ba nɔɔ gagu nua saa bukɔ min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii kīnasi wì sɔɔ nɛn gɔru dobu kpuro wāa. I wigii swaa dakio.

6 Ye bwāa be, ba nɔɔ ge nua bɛrum bu mwa sere

* 16:18 kperu - Yīsi te ba mɔ Piɛɛ, ten tubusiana kperu.

ba wɔruma ba wuswaa tem girari. ⁷ Yesu na ben mi u bu nɔma sɔndi u nɛɛ, i seewo, i ku bɛrum ko.

⁸ Ye ba wuswaa seeya ba ñ maa goo wa ma n kun mɔ Yesu turo.

⁹ Sanam mɛ ba saram wee guu ten min di, Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ ye ba wa mi, sere Tɔnɔn Bii u ka se gɔrin di.

¹⁰ Bwāa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔna wooda yɛroba ra gere Eliwa koo gbi u na.

¹¹ U bu wisa u nɛɛ, ka geema Eli koo na kpa u yabu baayere wesia yen ayerɔ. ¹² Adama na bɛɛ sɔɔmɔ, Eli u na kɔ, ba ñ nùn tuba, ma ba nùn kua nge mɛ ba kī. Nge mɛya ba koo Tɔnɔn Biin tii nɔni sɔ.

¹³ Yera n win bwāabu yeeri ma Yohanu Batemu kowon gariya u mɔ.

Yesu u bii wi wɛɛku ga wāasi bɛkia

(I maa mɛɛrio Maaku 9:14-29, Luku 9:37-43a)

¹⁴ Ye ba tunuma mi tɔn wɔru ga wāa, durɔ goo u na u yiira Yesun wuswaa ¹⁵ u nɛɛ, Yinni, a nɛn biin wɔnwɔndu waawo. U giri kpakpanu barɔ nu nùn wahala mɔ gem gem sere nu ra gasɔ nùn kpɛɛ dɔɔ sɔɔ ñ kun mɛ nim sɔɔ. ¹⁶ Na ka nùn wunen bwāabu naawa adama ba kpana bu nùn bɛkia.

¹⁷ Yesu u nɛɛ, bɛɛ tɔn kɔso naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wāa. Nge sere domma ko na n kɔm ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi naawa mini.

¹⁸ Yesu u wɛɛku ge gerusi ma ga bii wi doonari ma u bɛkura mii mii.

¹⁹ Yera Yesun bwāaba da win mi be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔna ba kpana bu wɛɛku ge gira.

²⁰ Yesu bu wisa u nɛɛ, yèn sɔ bɛɛn naanɛ dokebu kun kpā. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, baa bɛɛn naanɛ dokebu bù n piibu sāa nge dīa bima ye ya piiburu bo i ko guu teni sɔ tu wukuro minin di tu da giɔ. Mɛya ta koo maa wukura. Gāanu maa sari ni i ko kpana i ko. [²¹ Adama wɛɛku genin bwesera ku ra doonɛ ma n kun ka kanaru ka nɔɔ bɔkuru.]

Yesu u kɔm win gɔɔ

ka win seebun gari mɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 9:30-32, Luku 9:43b-45)

²² Sɔɔ teeru nge mɛ bwāa be, ba mɛnɛ sannu Galileɔ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ba koo Tɔnɔn Bii tɔmbu nɔma bɛria ²³ bu nùn go, adama sɔɔ itase u koo se gɔrin di.

Yera bwāa ben nukura sankira gem gem.

Sāa yerun wɔɔ gobin kɔsiabu

²⁴ Sanam mɛ Yesu ka win bwāabu ba tura Kapenamɔ, yera sāa yerun wɔɔ gobi giba na Piɛɛn mi ba nɛɛ, bɛɛn yinni u ku ra sāa yerun wɔɔ gobi kɔsie?

²⁵ Piɛɛ nɛɛ, a, u ra kɔsie.

Ye Piɛɛ u duɔ dirɔ Yesu gbia u nùn bikia u nɛɛ, amɔna a wa Simɔɔ. Berà n weenɛ bu handunia min sinambu gbere gobi kɔsia. Sina bibu? Nge gabu.

²⁶ Piɛɛ nɛɛ, gabu.

Ma Yesu nɛɛ, ñ n mɛn na sina bibu ba ñ kɔsiamɔ. ²⁷ Ka mɛ, sa ñ kī su tɔn be mɔru kɔsiki. Yen sɔ, a doo daarɔ a

kəkəru kō. Swāa ye ya gbia ya tu mwε, a ye gawo a yen nōo baaya. Kaa sii geesun gobi wa mi, yi yi koo nε ka wunen gobi turi. A yi suo a bu kōsia.

18

Wara gisonkoru bo

(I maa mεerio Maaku 9:33-37, Luku 9:46-48)

¹ Saa ye sōra Yesun bwāaba da win mi, ba nūn bikia ba nεε, wara gisonkoru bo Gusunən bandu sōo.

² Yesu u bii piibu gagu soka u yōrasia ben wuswaaō. ³ Ma u nεε, ka geema na bεε sōomō, ma n kun mō i tii gōsia i kua nge bibu, i n kpē i n wāa ban te Gusunō u swīi sōo. ⁴ Wi u sāa gisonko ban te Gusunō u swīi sōo, wiya wi u tii kawa nge bii wini. ⁵ Wi u maa bii winin bweseru wura nen yīsirun sō, nεna u wura.

Torarun baberu

(I maa mεerio Maaku 9:42-48, Luku 17:1-2)

⁶ Yesu maa nεε, wi u dera bii piimii ni nu man naane doke min turo wōri toraru sōo, n buram bo bu yēro nεε bakaru gbinisia win wīirō kpa bu nūn kpēε nim wōku sōo u nim diira. ⁷ Anna a handunian wahala wa ye gāanu ka wāa ni nu derimō tōmba wōrimō toraru sōo. Gāa ninin bwesera ko n wāawa baadomma, adama nōni swāarugiiwa wīn min di nu koo yari.

⁸ Wunen nōmu n kun mε wunen naasu, yen ye ya nun sure toraru sōo, a ye buro a kō n toma. Domi n sanō bo a ka nōm teu n kun mε naa teesu wāaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nōma yiru ka naasu

yiru mō kpa bu nun kpēε dōo wi u ku ra gbi sōo. ⁹ N n maa wunen nōnūn na ga nun sure toraru sōo a gu wōwo a kō n toma. Domi n sanō bo a ka nōni tia wāaru wa te ta ku ra kpe n kere a n nōni yiru mō kpa bu nun kpēε dōo wi u ku ra gbi sōo.

Yāa te ta kōra ta maa waara *(I maa mεerio Luku 15:3-7)*

¹⁰ Yesu maa nεε, i ku ra de i bii piimii nin teu gem. Ka geema na bεε sōomō, ben gōrado be ba wāa wōllō ba ra n yōwa baadomma nen Baaba wōrukoon wuswaaō. [¹¹ Domi Tōnun Bii u nawa u ka ye ya kōra faaba ko.]

¹² Mba i tamaa. Tōnu ù n yāanu wunōbu (100) mō ma teera kōra, u n koo wunōbu tia sari deri guuru wōllō kpa u da u tee te ta kōra kasu? ¹³ U n maa tu wa, ka geema na bεε sōomō, win nuku dobu ko n kpā yāa ten sō n kere wunōbu tia sari ni nu n kōre. ¹⁴ Nge mēya maa bēen Baaba wi u wāa wōllō u n kī baa bii piimii nin teu gu kōra.

Naane dokeo ù n tora

¹⁵ Yesu maa nεε, naane dokeo goo ù n tora a doo win mi wunε tōna a nūn win toraru tubusia. U n wunεgii nua, a nūn faaba kua. ¹⁶ Adama ù n yina u nun swaa daki, a tōn turo n kun mε tōnu yiru kasuo a ka da win mi, kpa tōnu yiru n kun mε ita ye, yu gari yi kpuron seeda di nge mε Gusunən gari gerumō. ¹⁷ U n maa kpam yina u bu swaa daki, a Yesun yigberu gari yi nōsio. U n den yina u yigberun gari nō,

a nùn garisio tòn tuko ò kun me gberè mwaa.

Yinabu ka wurabu

18 Ma Yesu maa nee, ka geema na bee sɔmɔ, ye i yinamɔ handunia sɔɔ ba koo ye yina wɔllɔ. Ye i maa wura handunia sɔɔ, ba koo ye wura wɔllɔ.

19 Na kpam bee sɔmɔ ma been tɔmbu yiru bà n nɔɔ tia kua handunia mini ba gāanu bikia kanaru sɔɔ, nen Baaba wi u wāa wɔllɔ u koo bu wē. 20 Domi mi tɔmbu yiru ò kun me ita ba menne ka nen yīsiru, na wāa ben suunu sɔɔ.

Sɔm kowon gari wi u yina

u suuru wura

21 Yera Piεε u da Yesun mi u nùn bikia u nee, nɔn nyewa kon nen beruse wi u man torari suuru kua. Nɔn nɔɔba yiru?

22 Yesu nùn wisa u nee, aawo n ò mɔ nɔn nɔɔba yiru tɔna, nɔn wata ka wɔkurun nɔn nɔɔba yiruwa. 23 Yenin sɔna Gusunɔn bandun gari ka sunɔ goon gari weene wi u kī u win gobi dooru ko ka win sɔm kowobu. 24 Ye u win gobi dooru torua, yera ba ka durɔ goo na wi u win dibu neni fɔrɔtɔ dabi dabiru. 25 Wee, durɔ wi kun gāanu mɔ u ka dii bi kɔsia. Ma win yinni nee bu nùn dɔro ka win kurɔ ka win bibu ka ye u mɔ kpuro bu ka dii bi kɔsia. 26 Yera sɔm kowo wi, u yiira win yinnin wuswaaɔ u nùn suuru kana u nee, a ka man temanɔ, kon nun kɔsia kpuro. 27 Ma win yinni u win wɔnwɔndu wa u dii bi go u dera u doona.

28 Ye sɔm kowo wi, u yara min di, u ka win sɔm kowosi yinna wi u win dibu neni nge fɔrɔtɔ nɔɔbun saka. Yera u nùn sɛre u wīiru sɛka u nee, a nen dibu kɔsia ma bi a neni. 29 Yera win kpaasi u yiira win wuswaaɔ u nùn suuru kana u nee, a ka man temanɔ, kon nun kɔsia. 30 Adama u ò wure. U dera ba nùn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka dii bi kɔsia u kpe. 31 Ye sɔm kowo be ba tie ba gari yi wa, ben nukura sankira ma ba da ba ben yinni ye kpuro sɔɔwa. 32 Yera yinni wi, u nùn sokusia u nee, sɔm kowo nuku kɔsurugii, na nun wunen dibu goowa yèn sɔ a man suuru kana. 33 N daa weenewa wunen tii a maa wunen sɔm kowosi wi wɔnwɔndu kua nge me na nun kua. 34 Yinni wi, u mɔru besira ma u sɔm kowo wi pirisɔm kɔsobu wē sere u ka dii bi kpuro kɔsia.

35 Ma Yesu nee, nge meya nen Baaba wi u wāa wɔllɔ koo bee kua been wi u kun win winsim suuru kue win gɔrun di.

19

Yesu u yinanaan gari mɔ

(I maa meerio Maaku 10:1-12)

1 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa u doona Galilen di u da Yudean bera gia ye ya wāa Yuudenin daarun guru giɔ. 2 Tɔn wɔru guna nùn swīi mi, ma u ben barɔbu bekia.

3 Falisi gaba na win mi, bu ka win laakari meeri ba nùn bikia ba nee, been wooda ya wura tɔnu u win kurɔ yina gari baayiren sɔ?

4 Yesu u nee, i ñ garire Gusunən gari sɔɔ ma “Toren di Taka kowo u bu kuawa durɔ ka kurɔ.” 5 Ma yi kpam nee, “Yen sɔna, durɔ u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kurɔ ba n manine kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” 6 Nge meya ba ñ maa sãa tumbu yiru ma n kun mɔ tɔn turo. N n man na, tɔnu u ku karana ye Gusunɔ u menna.

7 Falisiba ba nùn bikia ba nee, ñ n men na, mban sɔna Mawisi u wooda wɛ u nee, durɔ u yinanaan tireru yore kpa u de win kurɔ u doona.

8 Yesu u bu wisa u nee, Mawisi dera i beɛn kurɔbu yinamɔ beɛn woo bɔbunun sɔ. Adama saa toren di gari yi, yi ñ sãa me. 9 Na beɛ sɔmɔ, wi u win kurɔ yina ma n kun mɔ sakararun sɔ, ma u kurɔ kpao sua, u sakararu kuawa.

10 Win bwāaba nùn sɔɔwa ba nee, ñ n men na n sãa durɔ ka win kurɔn suunu sɔɔ, n buram bo bu ku suana.

11 Yesu u nee, tumbu kpuro ba ñ kpɛ bu gari yi sua ma n kun mɔ be Gusunɔ u yen dam wɛ. 12 Domi gabun mi marumara, gabu maa tamba ba bu kua me, gabu maa kpam, Gusunən bandun sɔna ba ñ kurɔ suamɔ. Wi u koo kpɛ u gari yi sua, u suo.

*Yesu u bibu kanaru kua
(I maa mɛeriɔ Maaku 10:13-16, Luku 18:15-17)*

13 Tamba ka bii piiminu na Yesun mi, u ka bu nɔma sɔndi kpa u bu kanaru kua, adama win bwāaba tɔn be gerusi. 14 Yera Yesu nee, i de bii piiminu nu na nen mi, i ku bu

yinari. Domi Gusunɔ u bandu swīi tɔmbun sɔ be ba ka bu weene.

15 U bu nɔma sɔndi ma u doona min di.

Gobigii goon gari

(I maa mɛeriɔ Maaku 10:17-31, Luku 18:18-30)

16 Durɔ goo na Yesun mi, u nùn bikia u nee, yinni, gea mba kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

17 Yesu nùn sɔɔwa u nee, mban sɔna a man gean kobun gari bikiamɔ. Tɔn turowa sãa geo. À n kī a wāaru te ta ku ra kpe wa a woodaba swīiyɔ.

18 U nee, yen yerà.

Yesu u nee, a ku tɔnu go, a ku sakararu ko, a ku gbeni, a ku goo gari mani, 19 a wunen tundo ka wunen mero beɛɛ wɛɛyɔ, kpa a wunen tɔnusi kīa nge wunen tii tii.

20 Aluwaasi wi, u nee, yeni kpurowa na swīi. Mba n maa man tie.

21 Yesu nùn sɔɔwa u nee, à n kī a yibu, a doo a dɔra kpuro ye a mɔ, kpa a yen gobi s̄arobu bɔnu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ, kpa a na a man swīi.

22 Adama ye aluwaasi wi, u nua me, u doona ka nuku sankiranu domi win dukia ya kpā.

23 Yera Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nee, ka geema na beɛ sɔmɔ, n sɛ gem gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ u swīi wura. 24 Yen s̄esɔ ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan wɛrɔ gu yari.

25 Ye bwāa be, ba gari yi nua, ba biti soora gem gem, ma ba

nɛɛ, ñ n mɛn na, wara u koo den faaba wa.

²⁶ Yesu bu mɛɛra ma u nɛɛ, tombun miya n ñ koorɔ adama gāanu sari ni Gusunɔ u kpane.

²⁷ Yera Piɛɛ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, n wee bɛɛ sa gāanu kpuro deri sa nun swīi. Mba n ko n ko bɛɛsgia.

²⁸ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, sanam mɛ Tɔnun Bii u ko n sɔ win sina gɔni yiikogian wɔllɔ handunia kpaa sɔɔ, bɛɛ wɔkura yiru be i man swīi bɛɛn tii i ko n sɔ sina gɔni wɔllɔ i ka Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri. ²⁹ Ma baawure wi u win yenu deri, ñ kun mɛ wɔnɔbu, ñ kun mɛ sesubu, ñ kun mɛ tundo, ñ kun mɛ mɛro, ñ kun mɛ bibu, ñ kun mɛ gbea nɛn yīsirun sɔ, u koo yen kɔsire wa dabi dabinu, kpa u wāaru te ta ku ra kpe tubi di. ³⁰ Adama dabiru be ba tɛ sāa gbiikobu ba koo ko birukobu, ma dabiru be ba tɛ sāa birukobu ba koo ko gbiikobu.

20

Sɔm kowo be ba wāa gbaarɔ

¹ Ma Yesu u nɛɛ, n wee ye Gusunɔn bandu ta ka weene. Yenu yɛro goo u yara buru buru yellu u ka sɔm kowobu kasu bu da win gbaarɔ. ² U wura u bu kɔsia nge mɛ ba ra sɔm kowo kɔsie sɔɔ teeru, ma u nɛɛ bu doo bu sɔmburu ko win gbaarɔ. ³ Ye n kua bururun kɔba nɔɔba nɛɛ, u kpm yara ma u gabu deema ba sɔ tengɛɔ ba ñ garu mɔ. ⁴ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i doo i

sɔmburu ko nɛn gbaarɔ. Kon bɛɛ yen gobi kɔsia nge mɛ n weene. ⁵ Ma ba da mi. Yenu yɛro wi, u kpm yara sɔɔ wii wɔllu, ka maa yokan kɔba ita, ma u kua mɛ. ⁶ Ye n da kua yokan kɔba nɔɔbu, u kpm yara u gabu wa be ba sɔ mi. U bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i sɔ mini saa bururun di i ñ garu mɔ. ⁷ Ba wisa ba nɛɛ, yèn sɔ goo kun sun sɔmburu wɛ. Ma u nɛɛ, ñ n mɛn na, i doo nɛn gbaarɔ i sɔmburu ko bɛɛn tii.

⁸ Ye n kua yoka yenu yɛro wi, u win sɔm kowobun wirugii soka u nɛɛ, a sɔm kowobu sokuo a bu ben gobi kɔsia, saa birukobun min di sere ka gbiikobun mi. ⁹ Be ba sɔmburu torua yokan kɔba nɔɔbu ba na ma ba sɔɔ teerun sɔmburun gobi wa. ¹⁰ Ye gbiikoo be, ba na, ba tamaa begii koo kerawa mɛ. Adama sɔɔ teerun sɔmburun gobiya ba maa ben tii kɔsia. ¹¹ Ye ba gobi yi wa ba ka yenu yɛro wi wɔki. ¹² Ba gerua, ba nɛɛ, be ba dākuru na mi, kɔbi tia tɔnawa ba kua ma a bu kɔsia nge bɛɛ be sa sɔmburu kua bururun di ka sɔɔ boko. ¹³ Ma u ben turo wisa u nɛɛ, nɛn bɔrɔ, na ñ nun taki di. A wura ma kaa sɔɔ teerun sɔmburun gobi mwa, nge n ñ mɛ. ¹⁴ N n mɛn na, a wunen gobi mɔɔ a doona. Nà n kī n biruko wini kɔsia nge wunɛ, mba n nun wa. ¹⁵ N ñ ye na kī yera kon ka nɛn ye na mɔ ko? Nge a nisinu mɔwa yèn sɔ na tɔn geeru kua. ¹⁶ Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya birukobu ba koo ko gbiikobu, gbiikobu maa, ba koo ko birukobu.

Yesu u win gəə ka win see-
bun gari m̀ə nən itase

(I maa m̄erio Maaku 10:32-
34, Luku 18:31-34)

¹⁷ Nge m̄e Yesu u d̄əə Yerusalemu gia, swaaə u win bwāabu wəkura yiru ye t̄əna s̄əəwa u n̄e, ¹⁸ wee, sa d̄əə Yerusalemu mi ba koo T̄ənun Bii yāku kowo t̄ənw̄erobu ka wooda ȳerobu n̄əma b̄eria. Ba koo n̄un taare w̄ē bu go, ¹⁹ kpa bu n̄un t̄ən tukobu n̄əmu s̄əndia be ba koo n̄un yaakoru ko, bu n̄un seni so, yen biru bu n̄un kpare d̄āa bunanar̄ə. S̄əə itase u koo maa se ḡərin di.

Ye Yak̄əbu ka Yohanun m̄ero
u bikia

(I maa m̄erio Maaku 10:35-
45)

²⁰ Yera Sebeden bibun m̄ero u na Yesun mi ka win bibu sannu u yiira u ka ḡāanu kana. ²¹ Yesu u n̄un bikia u n̄e, mba a k̄i.

U n̄e, a de n̄en bibu yiru yeni yu sina, turo wunen n̄əm geuə, turo maa wunen n̄əm d̄war̄ə sanam m̄e kaa bandu di.

²² Yesu u wisa u n̄e i n̄ ȳē ye i bikiam̄ə, i ko kp̄i i wahala s̄əbe ye kon s̄əbe?

Ma ba n̄e, sa ko kp̄i.

²³ Yesu bu s̄əəwa u n̄e, ka geema i ko wahala s̄əbe nge n̄e. Adama n̄ n̄ n̄en baa n̄ ka ḡəsi be ba koo sina n̄en n̄əm geuə ka n̄en n̄əm d̄war̄ə. T̄ən b̄èn s̄ə n̄en Baaba u aye ni s̄əuru kua beya ba koo nu wa.

²⁴ Ye bwāabu w̄əku te ta tie ta gari yi nua, ta ka yiru ye m̄əru kua. ²⁵ Yera Yesu bu soka u n̄e, b̄een tii i ȳē nge m̄e t̄ən tukobun tem ȳerobu ba ra

n bu dam d̄ərem̄ə. Kpa ben wirugibu ba n bu taarem̄ə. ²⁶ Adama n̄ n̄ s̄āa m̄e b̄een mi. B̄een goo ù n̄ k̄i u ko wirugii, u de u ko b̄een s̄əm̄ə. ²⁷ M̄eya maa b̄een wi u k̄i u ko ḡbiikoo u koowo b̄een yoo. ²⁸ Nge m̄eya T̄ənun Bii kua. U n̄ n̄e bu ka n̄un s̄ā ma n̄ kun m̄ə u ka gabu s̄ā, kpa u win w̄āaru w̄ē u ka t̄ən dabinu yakia.

Yesu w̄əkobu yiru b̄ekia

(I maa m̄erio Maaku 10:46-
52, Luku 18:35-43)

²⁹ Sanam m̄e ba yara Yerikon di, t̄ən w̄əru guna Yesu sw̄i. ³⁰ W̄əkobu yiru gaba s̄ə swaa baar̄ə ba nua ma Yesu sar̄ə. Yera ba n̄əḡiru sua ba n̄e, Yinni, Dafidin sikadobu, a b̄esen w̄ənw̄əndu waawo.

³¹ T̄ən w̄əru guna ye, ya bu w̄əkisim̄ə bu mario. Ka m̄e, ba gb̄aram̄ə too too, ba m̄ə, Yinni, Dafidin sikadobu, a b̄esen w̄ənw̄əndu waawo.

³² Yera Yesu u ȳəra u bu soka ma u bu bikia u n̄e, mba i k̄i n̄ b̄eē kua.

³³ Ba n̄un wisa ba n̄e, Yinni, sa k̄i b̄esen n̄əni yi yam wawa.

³⁴ Yesu u ben w̄ənw̄əndu wa ma u ben n̄əni baba. Ȳāatem mi, t̄ənu yiru ye, ya yam wa ma ya n̄un sw̄i.

21

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa m̄erio Maaku 11:1-
11, Luku 19:28-40, Yohanu
12:12-19)

¹ Ye ba Yerusalemu b̄əku kua ba tura wuu ge ba ra soku Betefagio, Olifin guur̄ə ma Yesu u win bwāabu yiru ḡəra. ² U bu s̄əəwa u n̄e, i doo baru kpa te i m̄era b̄een

wuswaaḡ mi. Miya i ko yande keteku wa ka gen buu nu s̄ari. I nu s̄asiam a i ka man naawa. ³Goo ù n b̄ee ḡānu bikia, i n̄ee, Yinniwa u nin bukata m̄o. Mii mii ba koo de i ka nu na.

⁴Yeni ya kua kpa Gusun̄n s̄om̄n gari yini yi ka koor a yi yi n̄ee,

⁵“I Yerusalemugibu s̄ōw̄o i n̄ee, wee, ben sun̄o sisi ben mi.

Wi, t̄on duuduowa, u keteku s̄oni, keteku buu kp̄embu.”

⁶Ma bw̄āa be, ba da ba kua ye Yesu u bu s̄ōwa. ⁷Ba ka keteku ge ka gen buu na. Ba ben beka teria nin w̄oll̄o ma ba dera Yesu u s̄oni. ⁸Ma t̄on w̄oru ga gen beka teria swaa s̄ōo. Gaba b̄āa kako bekusu b̄ōora ba teria swaaḡ. ⁹T̄on be ba n̄un gb̄iye ka be ba n̄un sw̄ii biruḡ, ba gb̄aram̄o ba m̄o, su Dafidin sikadobu w̄olle sua. U s̄āawa domarugii. U sisi ka Yinnin ȳisiru! Su W̄orukoo w̄olle sua.

¹⁰Ye u dua Yerusalem̄o, wuugibu kpuro ba biti soora ba m̄o, war̄a wini.

¹¹T̄on w̄oru ga n̄ee, Gusun̄n s̄om̄o Yesuwa, Galilen Nasaretigii.

Yesu u dua s̄āa yer̄o

(I maa m̄eeriō Maaku 11:15-19, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

¹²Yesu u dua s̄āa yer̄o ma u be ba kiaru d̄oram̄o ka be ba dwem̄o gira min di. U be ba gobi k̄asim̄n tabuluba fukura, ka totober̄e d̄arobun kitanu. ¹³Ma u bu s̄ōwa u n̄ee, Gusun̄n gari n̄ee, “N̄en dira ko n s̄āawa kanarun diru.”

Adama b̄ee i tu ḡosia gb̄en̄obun w̄āa yeru.

¹⁴Yera w̄ōkoku ka yem̄aba na win mi s̄āa yeru mi ma u bu bekia. ¹⁵Ȳaku kowo t̄onwerobu ka wooda ȳeroba m̄oru kua ye ba maamaaki wa ye u kua, ka maa bii be ba gb̄aram̄o s̄āa yer̄o ba m̄o, su Dafidin sikadobu w̄olle sua. ¹⁶Ma ba Yesu s̄ōwa ba n̄ee, a sere n̄ōm̄o ye ba gerum̄o?

Ma Yesu n̄ee, oo, i n̄ garire Gusun̄n gari s̄ōo mi ba n̄ee, “A dera bii piiminu ka bii w̄ēenu nu nun siaram̄o.”

¹⁷Yen biru u bu deri u doona wuu min di u da Betaniḡ u kpuna mi.

Yesu d̄aru garu b̄ōrusi

(I maa m̄eeriō Maaku 11:12-14, 20-24)

¹⁸Sisuru bururu nge m̄e Yesu ḡosir̄o wuu mi, ḡōra n̄un m̄o. ¹⁹U d̄aru garu wa swaa baar̄o te ba ra soku figie. U tu susi, adama wurusu t̄onawa u wa mi. Yera u tu s̄ōwa u n̄ee, a n̄ maa w̄āa a binu ma sere ka baadommaḡ.

Ma yande, figie ye, ya gbera. ²⁰Win bw̄āaba yabu ye wa ma biti bu mwa. Ba Yesu bikia ba n̄ee, am̄ona figie ye, ya ka gbera m̄e mii mii.

²¹Yesu bu wisa u n̄ee, ka geema na b̄ee s̄ōm̄o, ì n naane doke ma i n̄ sika m̄o, i ko kp̄i i ko ye na figie ye kua. N̄ n̄ mam m̄e t̄ona, i ko maa kp̄i i guu teni s̄ō tu wukuro min di tu da tu nim w̄ōku w̄ari. Ya koo maa koor a m̄e. ²²Ma i naane doke, ye i bikia kanaru s̄ōo ye kpurowa i ko wa i mwa.

*Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛerio Maaku 11:27-
33, Luku 20:1-8)*

²³ Yesu dua sãa yerɔ u keu sɔ̄simɔ. Yera yãku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba da win mi ba nɛɛ, weren yikowa a ka yeni mɔ̄. Wara nun yiiko ye wɛ̄.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, nɛn tii kon bɛɛ gari tia gaa bikia. I n man wisa, nɛn tii kon bɛɛ sɔ̄ wɔn yiiko na ka yeni mɔ̄.

²⁵ Wara u Yohanu gɔrima u ka batemu ko. Gusunɔ? Nge tɔnu.

Ma ba gerumɔ ben tii tiine sɔ̄ ba mɔ̄, sà n nɛɛ Gusunɔwa, u koo sun bikia mban sɔ̄na sa n̄ Yohanu naanɛ doke. ²⁶ Sà n maa nɛɛ, tɔmba, ye tɔn wɔru ga koo ko sa yen berum mɔ̄, domi be kpurowa ba Yohanu garisi Gusunɔn sɔ̄mɔ.

²⁷ Yera ba Yesu wisa ba nɛɛ, sa n̄ yɛ̄.

Ma Yesu u bu sɔ̄wa u nɛɛ, to, n̄ n mɛn na, nɛn tii na n̄ maa bɛɛ sɔ̄mɔ wɔn yiiko na ka yeni mɔ̄.

Bibu yirun mɔ̄ndu

²⁸ Yesu maa nɛɛ, amɔna i wa. Durɔ goo win bii tɔn durɔbu yiru mɔ̄. Ma u gbiikoo sɔ̄wa u nɛɛ, bii wunɛ, a doo a sɔ̄mburu ko nɛn gbaarɔ gisɔ̄.

²⁹ Ma u nɛɛ, na n̄ dɔ̄. Adama ye n sosi u bwisika ma u da.

³⁰ Ma u maa da u win bii yiruse wini sɔ̄wa mɛ. Bii wi, u n̄n wisa u nɛɛ, too, baaba, kon da. Adama u n̄ de. ³¹ Be yiru ye sɔ̄, wara u tondon k̄iru kua.

Ba nɛɛ, gbiikoo wi.

Yera Yesu bu sɔ̄wa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, gberɛ

mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu ba koo bɛɛ gbiiya bu da mi Gusunɔ u bandu sw̄i. ³² Domi Yohanu na u bɛɛ swaa gea sɔ̄si, ma i n̄ n̄n naanɛ doke. Adama gberɛ mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu beya ba n̄n naanɛ doke. Wee bɛɛ, baa mɛ i ye wa i n̄ ḡru gɔsie i n̄n naanɛ doke.

Gbaa wuko k̄sobun gari

(I maa mɛerio Maaku 12:1-12, Luku 20:9-19)

³³ Yesu maa nɛɛ, i kpm mɔ̄ndu garu swaa dakio. Yɛnu yɛro goo u d̄ã gbaaru kua ma u tu kara kua, ma u d̄ã bii gama yeru kua ma u gbaa k̄sobun diru bana. Yen biru u gbaa wukobu kasu u bu ye n̄mu beria ma u sanum da. ³⁴ Sanam mɛ d̄ã binun s̄ribu tura u win s̄m kowobu ḡra gbaa wuko ben mi, bu win b̄onu mwaama. ³⁵ Adama gbaa wuko be, ba bu kunisi ba turo so, ma ba turo go, ma ba itase kpenu kasuka. ³⁶ Yɛnu yɛro wi, u kpm bu gabu ḡria be ba gbiikobu dabiru kere. Daa tia yera ba ben tii kua.

³⁷ Yen biru u bu win bii ḡria u nɛɛ, ba koo nɛn bii bɛɛɛ wɛ̄.

³⁸ Adama saa ye gbaa wuko be, ba bii wi wa ba geruna ba nɛɛ, i n̄ n̄n wa wi u koo ra gbaa te tubi di? I de su n̄n go kpa gbaa te, tu ko bɛsɛgiru. ³⁹ Ma ba n̄n s̄re ba yara gbaa ten min di ba go.

⁴⁰ Yesu u bu bikia u nɛɛ, sanam mɛ gbaa yɛro win tii u koo na, mba u koo gbaa wuko be kua.

⁴¹ Ba n̄n wisa ba nɛɛ, n̄ni sw̄aarun gɔ̄wa u koo ka tɔn k̄so be go, kpa u gbaa

wukobu gabu win gbaaru n̄amu s̄andia, be ba ko n da n̄n win b̄onu w̄e d̄aa binun s̄aribun saa s̄oo.

⁴² Yesu bu s̄ōwa u n̄e, i ñ garire Gusun̄n gari s̄oo mi ba n̄e,

“Kpee te ban̄ba yina, tera ta kua gani ḡamburun dam.

Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki bes̄en n̄ni s̄oo.”

⁴³ Yen s̄ōna na b̄e s̄ōm̄o, ba koo b̄e Gusun̄n bandu w̄arari kpa bu tu bweseru garu w̄e te ta koo ban te m̄em n̄ōwa. [⁴⁴ Baawure wi u koo kpee te w̄ari ta koo n̄n b̄ōku, wi ta maa w̄ari ta koo n̄n namwa munu munu.]

⁴⁵ Ye ȳaku kowo t̄nwerobu ka Falisiba ba Yesu m̄n ni nua, ba tuba ma beya u ka ȳa.

⁴⁶ Yera ba swaa kasu bu ka n̄n mwa. Adama ba t̄n w̄arun berum kua ȳen s̄ō ga n̄n garisi Gusun̄n s̄ōm̄o.

22

Kur̄o kpaarun dim gari

(I maa m̄erio Luku 14:15-24)

¹ Yesu kpaam ka bu m̄ndu gari s̄ōwa u n̄e, ² n wee, ye Gusun̄n bandun gari ka weene. Sun̄o goo u win biin kur̄o kpaarun s̄ōru kua. ³ U win s̄ōm̄o bu ḡara bu da bu be ba dim soka sokuma. Adama ba ñ k̄i bu na. ⁴ Ma u kpaam win s̄ōm̄o gabu ḡara u n̄e, i doo i be na dim soka s̄ō na s̄ōru kpa, na nen naa kinenu ka yaa sabe gumginu go. Ye kpuro ya s̄ōru kpeera, bu na kur̄o kpa yaer̄o. ⁵ Adama be ba dim soka mi, ba ñ gari yi swaa sue ma baawure u wigiru doona,

wini win gberu da, wini maa win tenkuru doona. ⁶ Ben gaba s̄ōm̄o be mwa ba n̄ni s̄ōwa ba go. ⁷ Sun̄o wi, u m̄aru besira u win tabu kowobu ḡara bu ka t̄n gowo be go kpa bu ben wuu d̄ō s̄oku. ⁸ Sanam m̄eya u win s̄ōm̄o bu s̄ōwa u n̄e, kur̄o kpa d̄ianu ye, adama be na soka ba ñ maa ka nu weene. ⁹ N ñ m̄en na, i doo swaa swaabu i be i waam̄o sokuma. ¹⁰ Ma s̄ōm̄o be, ba da swaa swaabu ba be ba wa kpuro m̄enna k̄s̄obu ka geobu. Nge m̄eya t̄mba ka yiba kur̄o kpa yee te s̄oo.

¹¹ Ye sun̄o wi, u dua u ka bu wa be ba dim na, u dur̄o goo wa wi u kun kur̄o kpa ȳanu doke. ¹² U n̄n s̄ōwa u n̄e, b̄ōr̄o, am̄na a kua a ka duuma mini a ñ ka kur̄o kpa ȳanu doke. Dur̄o wi kun ḡe wisa. ¹³ Yera sun̄o wi, u win s̄ōm̄o kowobu s̄ōwa u n̄e, i win n̄ma ka naasu b̄ōkuo kpa i n̄n kasa ko yam w̄ōkuru s̄ō t̄ōw̄o, mi u koo wiru n̄ma s̄ōndi u sw̄i. ¹⁴ Ma Yesu u n̄e, dabira ba soka adama fikowa ba ḡosa.

W̄ōo gobin k̄asiabun gari

(I maa m̄erio Maaku 12:13-17, Luku 20:20-26)

¹⁵ Sanam m̄eya Falisiba ba da ba m̄enna bu ka kasu m̄e ba koo ko bu ka Yesu garin yina beria. ¹⁶ Ma ba ben bw̄abu gabu ka Herodun t̄mbu gabu ḡara win mi. Ba da ba n̄e, yinni, sa ȳe ma a ra gem gere, ma a t̄mbu Gusun̄n swaa s̄ōsim̄o dee dee, m̄eya a ku ra goon n̄nu m̄eri, domi a ku ra gari gere bine ka berum s̄ō. ¹⁷ N ñ m̄en na, a sun̄o s̄ōw̄o,

yen me a wa. N weene bu tem yero wɔɔ gobi kɔsia? Nge n n weene.

¹⁸ Adama Yesu u ben bwisi kɔsi yi yɛ ma u bu sɔɔwa u nee, murafiti bee! Mban sɔna i ki i nen laakari meeri. ¹⁹ I man gobi yi sɔɔsio yi i ra ka wɔɔ gobi kɔsie.

Ma ba nɔn sii geesun gobi sɔɔsi. ²⁰ Ma u bu bikia u nee, weren foto ka yirera mini.

²¹ Ba nɔn sɔɔwa ba nee, tem yero gia.

Yera u bu sɔɔwa u nee, i tem yero kɔsio ye ya sɔa tem yero gia, kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya sɔa Gusunɔ gia.

²² Ye ba gari yi nua, ba biti soora, ma ba nɔn deri ba doona.

Garibun seebun gari

(I maa meerio Maaku 12:18-27, Luku 20:27-40)

²³ Sɔɔ tee te sɔɔ, Sadusi be ba ra nee gariba kun seemɔ, ben gaba na Yesun mi. Ma ba nɔn bikia ²⁴ ba nee, tɔnwero, Mɔwisi nee, durɔ goo ù n gu ù kun bii mara, win wɔnɔwa koo win gɔmini yenu doke kpa u ka win mɔɔ bweseru seeya. ²⁵ N wee besen suunu sɔɔ tundo tuosibu nɔɔba yiru gaba raa wɔa. Gbiikoo kurɔ sua ma u gu u n bii mara, ma u win wɔnɔ gɔmini deria.

²⁶ Ben yirusen tii meya, ka itase, sere ka nɔɔba yiruseɔ.

²⁷ Be kpuron biru kurɔ win tii maa gu. ²⁸ N n men na, dɔma te gariba koo se, tɔmbu nɔɔba yiru ye sɔɔ, ben wara ko n kurɔ wi mɔ, domi be kpuro ba nɔn yɛwa kurɔ.

²⁹ Yesu bu wisa u nee, i tore yɛn sɔ i n Gusunɔn gari yɛ,

meya i n maa win dam yɛ. ³⁰ Domi sanam me gariba koo se, durɔbu ka kurɔbu ba n maa suanamɔ, ba ko n sɔawa nge Gusunɔ wallun garadoba.

³¹ Ye n maa sɔa garibun seebun gari, i n garire ye Gusunɔ u bee sɔɔwa? U nee, ³² nena Gusunɔ Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni. Gusunɔ sɔawa wasobun Yinni, u n sɔa garibun Yinni.

³³ Tɔn wɔru ge ga gari yi nua ga biti kua win sɔɔsirun sɔ.

Wooda ye ya bo

(I maa meerio Maaku 12:28-34, Luku 10:25-28)

³⁴ Ye Falisiba ba nua ma Yesu u Sadusiba nɔɔ mwaari, yera ba menna. ³⁵ Ben turo wi u sɔa wooda yero u ki u Yesun laakari meeri, ma u nɔn bikia u nee, ³⁶ tɔnwero, wooda yerɔ ya kpɔaru bo woodaba sɔɔ.

³⁷ Yesu nɔn wisa u nee, “A Gusunɔ wunen Yinni kiɔ ka wunen gɔru kpuro ka wunen bwɛra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro.”

³⁸ Yeya ya sɔa wooda gbiikaa, yera ya maa kpɔaru bo. ³⁹ Yen yiruse wee, ye ya ka ye weene yera “A wunen tɔnusi kiɔ nge wunen tii tii.” ⁴⁰ Wooda yiru ye sɔɔn diya Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔɔsinu kpuro yari.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa meerio Maaku 12:35-37, Luku 20:41-44)

⁴¹ Ye Falisiba ba menne, Yesu u bu gari yini bikia. ⁴² U nee, amɔna i tamaa wi Gusunɔ u gɔsa u sɔa. Weren bweserun diya u yari.

Ba nùn wisa ba nεε, Dafidin bweserun diya.

43 Yesu bu sōwa u nεε, amōna Dafidi ka nùn soka Yinni ka Hunde Dεeron sōsiru. Domi Dafidi gerua u nεε,

44 “Yinni Gusunō u nen Yinni sōwa u nεε, a sinō nen nōm geuō sere n ka nun wunen yiberēba taarea.”

45 N n men na, Dafidi ù n nùn soka Yinni, amōna u ko n ka kram sāa win bii.

46 Baa ben turo kun maa kpīa u nùn geε wisi. Saa dōma ten di goo kun maa nùn geε bikiare.

23

I tii laakari koowo

ka wooda yērobu ka Falisiba (I maa mεerio Maaku 12:38-39, Luku 11:43, 46, 20:45-46)

1 Sanam mēya Yesu u tōn wōru ka win bwāabu sōwa u nεε, 2 wooda yērobu ka Falisiba ba sō Mōwisin ayerō. 3 N n man na, i bu mēm nōwō kpa i ko ye ba bεε sōmō adama i ku ben kookoosu saari, domi ye ben tii ba gerumō, ba ñ ye mō. 4 Ba sōmu ni nu bunu bōkumō ba tōmbu sōbimō adama ba ku ra wure bu nu baba baa ka niki bii tia. 5 Ben kookoosu si ba mō kpuro ba mōwa bu ka bu wan sō. Nge mēya ba ra tii bōki beke gbinisi kpa ba n gurumusu sari dēndēniginu wukiri. 6 Ba maa sin yee bεεreginu kī dii yenu ka mennō yenō. 7 Ba ra kā tōmba n bu tōbirimō yaburō ka bεεre kpa ba n bu sokumō yinni. 8 Adama bεε, i ku kasu bu bεε soku yinni

domi bεε kpuro saara teera, ma i yinni turo dege dege mō. 9 I ku maa goo soku baaba handunia sō, domi i Baaba turo mō wi u wāa wōllō. 10 I ku maa kasu bu bεε soku wirugii, domi wirugii turo dege dege tōnawa i mō, wiya Kiriisi. 11 Wi u sāa gisonko bεε sō, wiya u ko n sāa bεen sōmō. 12 Wi u tii sua ba koo nùn kawa, wi u maa tii kawa ba koo nùn wōlle sua.

Yesu u wooda yērobu

ka Falisiba taare wē

murafitirun sō

(I maa mεerio Maaku 12:40, Luku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

13 Ma Yesu u nεε, bεε wooda yērobu ka Falisiba murafiti bεε, i ko nōni swāaru wa! Domi i ban te Gusunō u swīin gambo kenumō. Bεen tii, i ñ tu wure. I ñ maa wure be ba tu kī, bu tu wura.

[14 Bεε wooda yērobu ka Falisiba murafiti bεε, i ko nōni swāaru wa! Domi i gōminibu wōrarimō ye ba mō kpuro, mēya i maa kana dēndēnnu mō i n ka sāare nge tōn geobu. Yen sōna bεen taare koo kpēa.]

15 Bεε wooda yērobu ka Falisiba murafiti bεε, i ko nōni swāaru wa! Domi i sirene yam kpuro temō ka nim wōkuō i kasu wi u koo bεε swīi. Ma i n nùn wa i ra nùn ko kam koore wi u bεε kere nōn yiru.

16 I ko nōni swāaru wa, bεε swaa gbio wōkōbu. Domi i gerumō ma goo ù n ka sāa yeru bōrua n ñ sāa gāanu, ù n maa ka ten wura bōrua u kua dibugii. 17 Gari baka wōkōbu! Mba n kpāaru bo. Wura? Nge

sāa yee ten tii te ta wura ye dɛɛrasie. ¹⁸ Ikpam gerumɔ ma goo ù n ka yāku yeru bōrua, n ñ sāa gāanu, ù n maa ka yākuru bōrua te ta wāa yāku yeru wǎllɔ, u kua dibugii. ¹⁹ Wǎkɔbu bɛɛ! Yen mba n kpāaru bo. Yākuru? Nge yāku yee ten tii te ta yākuru dɛɛrasie. ²⁰ N n man na, wi u ka yāku yeru bōrua, tera u ka bōrua ka maa kpuro ye ya sɔndi ten wǎllɔ. ²¹ Wi u ka sāa yeru bōrua, tera u ka bōrua ka maa Gusunɔ wi u wāa te sɔɔ. ²² Wi u maa ka wǎllu bōrua, Gusunɔn sina gɔna u ka bōrua ka maa Gusunɔ wi u sɔ mi.

²³ Bɛɛ wooda yērobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i Gusunɔ kpee yi ba mɔ mantu ka anɛti ka kumɛ, yin wɔkuru baateren wǎllɔ tia wɛɛmɔ, adama i duarimɔ ye ya kpāaru bo wooda sɔɔ nge gem kobu ka tɔn geeru ka naanɛ. Yeya n weenɛ i ko kpa i ku ye ya tie duari. ²⁴ Swaa gbio wǎko bɛɛ, i ra bɛɛn gāa nɔruranu wɔre kɔkɔbun sɔ, adama i yooyoo mwɛɛmɔ.

²⁵ Bɛɛ wooda yērobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i nɔra ka gbɛɛrun biru teamɔ. Adama sɔɔwɔ bɛɛn aka dim ka gbɛna i yibie mi. ²⁶ Falisi wǎko, a gina nɔra ka gbɛɛrun nukuru teo, birun tii ga koo maa dɛɛra.

²⁷ Bɛɛ wooda yērobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i ka sikinɔ weenɛ ni ba soo tɛɛni. Nin wǎlla wā adama sɔɔwɔ gonun kukuna nu yiba ka yabu baayere ye ya kōsa. ²⁸ Bɛɛn tii, tɔɔwɔ i sāare nge

tɔn geobu adama bɛɛn nukuru murafitiru ka kōsa ya yiba.

*Yesu u nɔni swāaru n gari mɔ
(I maa mɛɛrio Luku 11:47-51)*

²⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, bɛɛ wooda yērobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i gāa buranu banimɔ Gusunɔn sɔmɔbun sika wǎllɔ ma i gemgibun sika kisa kisa kuammɛ. ³⁰ Ma i gerumɔ i mɔ, i n daa wāa bɛɛn sikadoban waati, i ñ ko i n daa nɔma mɔ Gusunɔn sɔmɔbun goberu sɔɔ. ³¹ N n mɛn na, bɛɛn tii i wura ma i sāa be ba Gusunɔn sɔmɔbu gon bweseru. ³² I hania koowo, i bɛɛn sikadoban ye ba deri dakura. ³³ Waa gɔsɔ wuuru bɛɛ! Amɔna i ko ka dɔɔ wi u ku ra gbin taarɛ suuri. ³⁴ Yen sɔ, i swaa dakio, kon bɛɛ Gusunɔn sɔmɔbu ka bwisigibu ka tire yērobu gɔriama. I ko i ben gabu go, i ko i gabu dāa bunanaru kpape, i ko i maa gabu sɛni so bɛɛn mɛnnɔ yenɔ kpa i n bu naa swīi i n nɔni sɔɔmɔ wusu ka wusɔ. ³⁵ Nge mɛya bɛɛn wiru wǎllɔwa be ba geegibu go kpuron nɔni swāara koo wari, saa Abeli geegii win goberun di sere Sakari, Barakin biigiru wi i go sāa yeru ka yāku yerun baa sɔɔ. ³⁶ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, yeni kpuro ya koo wariwa tɛn tɔmbun wii wǎllɔ.

*Yesu ka Yerusalemu
(I maa mɛɛrio Luku 13:34-35)*

³⁷ Ma Yesu u nɛɛ, Yerusalemu, Yerusalemu, wunɛ wi a ra Gusunɔn sɔmɔbu go kpa a be u nun

gɔria kpenu kasuku. Nɔn nyewa na kĩa n wunen tɔmbu kpaasina nen bɔkuɔ nge me goo mero ga ra gen binu mɛnne gen kasa sɔɔ, adama i n wure. ³⁸ N wee ba ko bɛɛ bɛɛn yenu deria gu ko bansu. ³⁹ Domi na bɛɛ sɔɔmɔ saa tɛn di i n ko i maa man wa sere dɔma te i ko i nɛɛ, na sãa domarugii wi u sisi ka Yinnin yĩsiru.

24

Yesu u sãa yerun kɔrabun gari mɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 13:1-2, Luku 21:5-6)

¹ Yesu yara sãa yerun di. Sanam me u doonɔ win bwãaba da win mi bu ka nùn sãa yerun bana sɔɔsi. ² Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, i yabu ye kpuro wa? Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ ba koo ye kpuro sura, baa kpee teeru ta n ko n sɔndi ten tensim wɔllɔ.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe

(I maa mɛɛrio Maaku 13:3-13, Luku 21:7-19)

³ Yesu u sɔ guu te ba mɔ Olifin wɔllɔ. Yera win bwãaba da win mi be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun sɔɔwɔ n n domman na yabu ye, ya koo koora ka yĩre te ta koo wunen naaru ka handunian kpeeru sɔɔsi.

⁴ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i n tii se kpa goo u ku raa bɛɛ nɔni wɔke. ⁵ Domi tɔn dabira koo na ka nen yĩsiru ba n mɔ, beya ba sãa wi Gusunɔ u gɔsa, kpa bu tɔn dabiru nɔni wɔke. ⁶ I ko i n tabun damu damusu nɔmɔ. I ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni ya n koo ko ya kun koore, adama

n n gina handunian kpeeru mi. ⁷ Bwesenu koo seesina nu tabu ko, sinamba koo tabu seesina. Gɔɔru ka tem yĩribu ko n wãa bera ka bera. ⁸ Ye kpuro ya ko n sãawa nge tɔn kurɔn nuku wuriribun tore.

⁹ Tɔmba koo bɛɛ gabu nɔmu sɔndia bu bɛɛ tɔya ko kpa bu bɛɛ go. Bwesenu kpuro nu koo bɛɛ tusi nen yĩsirun sɔ. ¹⁰ Sanam me sɔɔ, tɔn dabira koo biru wura. Ba koo kɔrumɔtɔnu kuana kpa bu tusina. ¹¹ Sɔmɔ weesugii dabira koo yarima bu tɔn dabinu nɔni wɔke. ¹² Kɔsan kobu koo dabia sere tɔn dabi dabirin kira koo yemia. ¹³ Adama wi u temana sere ka nɔrɔ, wiya u koo faaba wa. ¹⁴ Gusunɔn bandun Labaari gea yeni ya koo nɔɔra handunia kpuro sɔɔ, kpa yu ko seeda bwesenu kpuron mi. Sanam me sɔɔra kpeerabu koo tunuma.

Gãa kɔsunun gari

(I maa mɛɛrio Maaku 13:14-23, Luku 21:20-24)

¹⁵ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ Danieli u raa “Kam koosion bwãaroku kɔsun” gari kua. Geya i ko wa ga yɔ yam dɛeram sɔɔ. Wi u tire teni garimɔ, u tubuo sãa sãa. ¹⁶ Sanam meya n weenɛ be ba wãa Yudeaɔ bu duki su bu da guunu gia. ¹⁷ Wi u wãa dii tɛran wɔllɔ u ku raa sare u du dirɔ u yãnu gura. ¹⁸ Wi u maa woo gberɔ u ku gɔsira yenuɔ u ka win kumbooro sua. ¹⁹ Amɔna kurɔ ben wahala ko n nɛ sanam me sɔɔ, be ba guri mɔ ka be ba bibu bɔm kɛmɔ. ²⁰ I Gusunɔ kanɔ kpa bɛɛn kpikirun sanam

mu kun sãa woorun saa ñ kun me tão wêrarugiru são. ²¹ Domi sanam me são, nãni swãa bakara ko n wãa tèn bweseru ta ñ kooore saa handunian toren di sere ka gisã. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²² Gusunã ù kun daa sanam me kawewa be u gosaan sã.

²³ Saa ye são, goo ù n bee sãowa u nee, Kirisi wi, u wãa mini, ñ kun me u wãa giã, i ku ra naane ko. ²⁴ Domi Kirisi weesugibu ka Gusunãn sãmã weesugiba koo yari. Ba koo yïre bakanu ka sãm maamaakigia ko bu ka tãmbu nãni wãke, ka mam be Gusunã u gosa, ñ n ko n koorã. ²⁵ N wee, na bee ye sãowa ya sere na.

²⁶ Bà n maa bee sãowa, wee u wãa ghaburã, i ku da mi. Nge bà n bee sãowa, wee u wãa dii sãowã, i ku ra naane ko. ²⁷ Nge me guru maakinu ra balli wãllã saa são yari yerun di n ka da duu yerã, nge meya Tãnun Biin naaru ta ko n maa sãa. ²⁸ Yam mi gora wãa, miya yaberekunu koo menna.

Tãnun Biin naaru
(*I maa meerio Maaku 13:24-27, Luku 21:25-28*)

²⁹ Ma Yesu maa nee, sanam men nãni swaarun biru, mii mii são koo yam tïra, suru kun maa win yam bururam sãosimã, kperi koo wãruma wãllun di kpa wãllun dam mu yïiri. ³⁰ Sanam meya Tãnun Biin yïrera koo kura wãllã. Handunian bwesenu kpuro nu koo swi. Nu koo Tãnun Bii wa u wee wãllun di guru wiru são ka dam bakam ka

yiiko. ³¹ Kãbi baka koo swi kpa u win wãllun gãradoba gãri handunian goonu nne são. Ba koo be u gosa menna handunia kpuron di.

Yïre te dãa te ba m̀ figie

ta sãosimã

(*I maa meerio Maaku 13:28-31, Luku 21:29-33*)

³² Yesu maa nee, i de n bee yeeri ye dãa te ba m̀ figie ta sãosimã. Saa mìn di ten kãasi dwiia ma ta kpararu toruma, i yẽ ma tomburura ta turuku kua. ³³ Nge meya bee maa, i n yabu ye kpuro wa, i n yẽ ma saa ya sisi ya turuku kooma. ³⁴ Ka geema na bee sãomã, tãn be ba wãa tẽ ben kpuro kun gbimã yabu ye kpuro yu ka tunuma. ³⁵ Wãllu ka tem baa ya koo doona, adama nen gari kun dãonã pai.

Gusunã turowa

handunian kpeerun saa yẽ

(*I maa meerio Maaku 13:32-37, Luku 17:26-30, 34-36*)

³⁶ Yesu maa nee, ye n sãa nen naarun saa, goo sari wi u yen tãru yẽ, baa gãradoba be ba wãa wãllã, baa mam Biin tii, ma n kun mã Baaba turo. ³⁷ Nge me n kua Nãwen saa, meya n ko n maa ko sanam me Tãnun Bii u koo na. ³⁸ Geema nim yibu baka te, tu sere na, tãmba dimã ba nãrumã ba kurã kpaanu m̀, ba ben bibu durãbu kãmã sere dãmã te Nãwe dua goo são. ³⁹ Ba ñ gãanu bwisika sere nim yibu baka te, ta ka tura ta ka bu doona kpuro. Nge meya n ko n sãa sanam me Tãnun Bii u koo na. ⁴⁰ Sanam meya tãmbu yiru ba ko n wãa gberã. Ba

koo turo sua bu turo deri.
⁴¹ Tɔn kurɔbu yiru ba ko n nammɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴² Yen sɔ, i n swaa mɛera domi i n yɛ tɔɔ te bɛɛn Yinni u koo tunuma. ⁴³ I de yenɪ yu bɛɛ yeeri. Yenu yɛro ù n yɛ wɔ́kurun saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se kpa u ku de u du win yɛnuɔ. ⁴⁴ Yen sɔ, bɛɛn tii i n sɔɔru sãa domi Tɔnun Bii u koo nawa saa ye i n bwisika.

Yoo naanegii

ka naane sarirugii

(I maa mɛerio Luku 12:41-48)

⁴⁵ Ma Yesu nɛɛ, wara sãa yoo laakarigii wi u naane mɔ. Wiya wi win yinni u win sɔm kowo be ba tie nɔmu sɔndia, u ka bu nɔɔri saa ye n weene. ⁴⁶ Doo nɔɔrugiiwa sɔm kowo wi, win yinni ù n deema u mɔ mɛ, sanam mɛ u koo wurama. ⁴⁷ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, yinni wi, u koo win dukia kpuro sɔm kowo wi nɔmu bɛria. ⁴⁸ Adama ù n sãa sɔm kowo kam, ma u bwisikumɔ u mɔ, win yinni tɛɛmɔ, ⁴⁹ ma u seemɔ u win sɔm kowosibu soomɔ, ma u dimɔ u nɔrumɔ ka tam nɔrobu sannu, ⁵⁰ win yinni koo wurama dɔma te u n nùn yiiyɔ ka saa ye u n yɛ. ⁵¹ Kpa u nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u da u ka murafitiba nɔni swãaru bɔnu ko. Miya u koo wiru nɔma sɔndi u swi.

25

Wɔndia wɔ́kurun gari

¹ Yesu kɔam nɛɛ, tɔɔ te, tà n na, Gusunɔn bandun gari yi ko n ka wɔndia wɔ́kuru garun

gari weene be ba ben fitilanu sua ba yara ba kurɔ kpaon durɔ sennɔ da. ² Ben nɔɔbu ba laakari mɔ, nɔɔbu maa ba n laakari mɔ. ³ Nɔɔbu be ba n laakari mɔ ba ben fitilanu sua ba n gum kusenu kue. ⁴ Adama be ba laakari mɔ mi, ba fitilanu sua, ba maa gum kusenu kua. ⁵ Nge mɛ kurɔ kpaon durɔ tɛɛmɔ, wɔndia wɔ́ku te, ta dom yĩbirimɔ ta dweeyamɔ.

⁶ Wɔ́kurun bɔnu goo u gbãra u nɛɛ, kurɔ kpaon durɔ wee, i yarima i wi sennɔ da. ⁷ Yera wɔndia wɔ́ku te, ta seewa ta ten fitilanu sɔnwa. ⁸ Be ba n laakari mɔ mi, ba beɔnɔ sɔɔwa ba nɛɛ, i sun gum kɛ domi bɛɛn fitilanu gbio. ⁹ Laakarigii be, ba wisa ba nɛɛ, aawo domi n n koo bɛɛ kpuro turi. I yande doo i bɛɛgim dwe. ¹⁰ Saa ye ba dwem da ma kurɔ kpaon durɔ u tunuma. Be ba sɔɔru sãa siba dua kurɔ kpa yerɔ ka wi sannu ma ba gambo kenua. ¹¹ Yen biruwa wɔndia be ba tie ba tunuma ba nɔɔguru sua ba nɛɛ, yinni a sun kenio. ¹² Adama kurɔ kpaon durɔ nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, na n bɛɛ yɛ.

¹³ Ma Yesu u nɛɛ, n n mɛn na, i n swaa mɛera, domi i n tɔɔ te ka saa ye yɛ.

Yobu itan gari

(I maa mɛerio Luku 19:11-27)

¹⁴ Yesu maa nɛɛ, win naarun gari yi ko n sãawa nge durɔ goon gari wi u kɪ u wuu da. U win yobu soka u bu win dukia nɔmu sɔndia. ¹⁵ U turo gobi beke geɛn suba nɔɔbu wɛ, turo maa suba yiru, itase sube

teeru. U bu wē wē nge me ben baawuren dam nε, ma u doona. ¹⁶ Yoo wi ba suba nɔɔbu wē mi, u yande seewa u ka gobi yi tenkuru kua, ma u maa nɔɔbu kpāa are wa. ¹⁷ Wi ba maa suba yiru wē u kua nge mε, ma u maa yiru kpāa are wa. ¹⁸ Adama wi ba sube teeru wē mi, u da u wɔru gba u win yinnin gobi yi sikua.

¹⁹ Sanam dɔɔ sanam wee, yoo ben yinni u wurama ma u ka ben baawure win gobi dooru kua. ²⁰ Yoo wi ba suba nɔɔbu wē u na ka suba nɔɔbu kpāa u nεε, yinni, gobi yin suba nɔɔbuwa a man wē. N wee, nɔɔbu kpāa ye na are di. ²¹ Win yinni nùn sɔɔwa u nεε, na nun siara, wunε yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii gāa piiminu sɔɔ, kon nun gāa bakanu nɔmu sɔndia. A na su yēeri. ²² Wi ba maa suba yiru wē u na u nεε, yinni, gobi yin suba yiruwā a man wē, n wee yiru kpāa ye na are di. ²³ Win yinni nεε, na nun siara wunε yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii gāa piiminu sɔɔ, kon nun gāa bakanu nɔmu sɔndia. A na su yēeri. ²⁴ Yen biru yoo wi ba sube teeru wē mi, u na u nεε, yinni na yē ma wunε tɔn sēsɔgiiwa. Mi a n̄ duure miya a ra gbe, mi a n̄ maa yēke, miya a ra gē. ²⁵ Bεrum man mwa ma na da na wunen gobi berua temɔ. N wee wunenyam. ²⁶ Win yinni nùn sɔɔwa u nεε, wunε yoo k̄so ka yikurowa. N n̄ a yē ma na ra gbe mi na n̄ duure? Kpa n̄ gē mi na n̄ yēke? ²⁷ N n̄ mɛn na, n daa weenεwa a n̄n gobi goo wē ka nim k̄eru, sanam

me na wuma kpa n nenyam wa ka are. ²⁸ I nùn sube tee te mwaario kpa i wɔkurugii wi wē. ²⁹ Domi wi u mɔ, win mɔru sɔɔra ba koo nùn sosia kpa u n mɔ n kpā, adama wi u kun mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nùn ye mwaari. ³⁰ Yoo kam wi maa, i nùn kasa koowo tɔɔwɔ mi u koo wiru nɔma sɔndi yam wɔkuru sɔɔ u swī.

Siri dāakibu

³¹ Ma Yesu nεε, sanam mε Tɔnun Bii u koo na ka win yiiko baka, ka wɔllun gɔradoba kpuro, u koo sina win sina gɔni yiikogian wɔllo. ³² Handunian bwe-senu kpuro nu ko n mɛnne win wuswaaɔ, kpa u tɔmbu wunana nge mε yāa kparo ra yāanu ka bonu wunane. ³³ U koo yāanu yi win nɔm geuɔ, bonu maa win nɔm dwarɔ. ³⁴ Sanam mɛya sunɔ u koo be ba wāa win nɔm geuɔ s̄ u nεε, i na bεε be n̄n Baaba u domaru kua, i bandu tubi dio te ba bεε sɔɔru kua saa handunian toren di. ³⁵ Domi ḡɔra man kua ma i man dīanu wē na di. Nim n̄ru ga man kua ma i man nim k̄a na n̄ra. Na s̄aa sɔɔ ma i man dam koosia. ³⁶ Na wāa tereru, ma i man biru wukiri. Na barɔ ma i man n̄ɔri. Na wāa pirisɔm sɔɔ ma i man beram da. ³⁷ Saa ye sɔɔra gemgii be, ba koo nùn wisi bu nεε, Yinni, domma sa wa ḡɔra nun m̄ɔ sere sa nun dīanu wē, n̄ kun mε nim n̄ru ga nun m̄ɔ ma sa nun nim k̄a. ³⁸ Domma sa nun sɔru mwa n̄ kun mε domma sa nun wa tereru ma sa nun biru wukiri. ³⁹ Domma sa nun wa a barɔ, n̄ kun mε a wāa pirisɔm dirɔ,

ma sa nun beram da. ⁴⁰ Suno u koo bu wisi u nee, ka geema na bee sdomo, men no i bwēebwēe benin turo ye kua nena i kua.

⁴¹ Yen biru suno u koo win nom dwardugibu so u nee, i tii gawo nen bakun di, bee be Gusuno u borusi. I doo dso wi u ku ra gbi so wi ba sooru kua Setam ka win goradoban so. ⁴² Domi gora man kua, i n man dianu we na di. Nim noru ga man kua, i n man nim ka na nora. ⁴³ Na saa so, i n man dam koosie. Na wa tereru, i n man biru wukiri. Na baro, na maa wa pirisom diru, i n man nori. ⁴⁴ Sanam meya be, ba koo maa nee, Yinni, domma sa nun wa gora nun mo, n kun me nim noru ga nun mo, n kun me a saa so, n kun me a wa tereru, n kun me a baro, n kun me a wa pirisom diru, ma sa n nun somi. ⁴⁵ Suno u koo bu wisi u nee, ka geema na bee sdomo, men no i n bwēebwēe benin turo ye kua, nena i n ye kua. ⁴⁶ Ma Yesu u nee, beniwa ba koo da mi seeyasia bi bu ku ra kpe bu wa, gemgibu maa, wāaru te ta ku ra kpe so.

26

Wirugiba wesianamo

bu ka Yesu go

(Imaa merio Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ Ye Yesu u gari yi kpuro gerua u kpa, u win bwāabu sowa u nee, ² i yē ma n tie so yiru bu ka Goo sararibun tso bakaruru ko. Ba koo Tōnun Bii tumbu nomu sōndia bu nūn go dāa bunanaru wollo.

³ Sanam meya yaku kowo tōnwerobu ka guro gurobu

ba menna Kaifa yaku kowo tōnweron yenu yaara. ⁴ Ba no tia kua bu ka Yesu mwa goo u kun yē kpa bu nūn go. ⁵ Adama ba nee, n n mo tso bakarun sanam, kpa n ku raa ko gidi baka tōmbun suunu so.

Kuro goo turare yēka

Yesun wiru

(Imaa merio Maaku 14:3-9, Yohanu 12:1-8)

⁶ Sanam me Yesu wa Betaniō Simōn yenu wi u raa bara disigiru mo, ⁷ kuro goo na win mi, u too buraru neni te ta turare gobi bekegia yiba. U too te wukia ma u turare ye yēka Yesun wiru sanam me u dimo. ⁸ Ye bwāa be, ba wa me, ben nuki gbisa ba nee, mban sōna u yeni kam koosia. ⁹ Sa ko raa kpī su turare ye dora ka gobi beke kpa su saarobu yen gobi bonu kua.

¹⁰ Yesu gia ye ba gerumo, ma u bu bikia u nee, mban sōna i ka kuro wi waki. Gaa geena u man kua. ¹¹ Domi baadommawa saaroba wa ka bee, adama nena, na n ko na n wa ka bee baadomma. ¹² U nen wasi turare ye wisi u ka nen sikubun sooru ko. ¹³ Ka geema na bee sdomo, baama mi ba koo Labaari gea yeni kpura handunia so kpuro ba koo maa gere ye kuro wi kua ba n ka nūn yaaye.

Yudasi u ki u Yesu yaku kowo tōnwerobu nomu sōndia
(Imaa merio Maaku 14:10-11, Luku 22:3-6)

¹⁴ Sanam meya bwāabu wākura yiru yen turo wi ba mo Yudasi Isikariotu, u da u yaku kowo tōnwerobu

deema. ¹⁵ U bu bikia u nεε, mba i ko i man kε nà n bεε Yesu nomu sɔndia.

Ma ba sii geesun gobi tɛna gara ba nùn wε. ¹⁶ Saa saa yen diya u swaa kasu u ka nùn bu nomu sɔndia.

Yesu u Gɔɔ sararibun

yaa dibu dimɔ ka win bwāabu

(I maa mεεrio Maaku 14:12-21, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

¹⁷ Pεε ye ba n seeyatia do-ken tɔɔ bakarun tɔɔ gbiikuru Yesun bwāaba na win mi, ba bikia ba nεε, mana a kī su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔɔru kua.

¹⁸ Yesu bu wisa u nεε, i doo wuu sɔɔ waane kasan mi, kpa i nùn sɔ na nεε, nen saa ya tura, win miya kon Gɔɔ sararibun yaa dibu di ka nen bwāabu sannu.

¹⁹ Bwāa be, ba kua nge mε Yesu bu sɔɔwa ma ba Gɔɔ sararibun yaa dibu sɔɔru kua.

²⁰ Ye n kua yoka, Yesu ka win bwāabu wākura yiru ye, ba menna bu ka di. ²¹ Nge mε ba dimɔ Yesu nεε, ka geema na bεε sɔɔmɔ bεen turo koo man dɔme.

²² Bwāa ben nukura sankira ma ba nùn bikiamɔ tia tia ba mɔ, asa n n nε Yinni.

²³ Yesu u wisa u nεε, nε ka wi sa gbεε teerɔ sɔramɔ, wiya wi u koo man dɔmε. ²⁴ Tɔnun Bii u koo gbi nge mε Gusunɔn gari yi win gari mɔ, adama nɔni swāarugiiwa wi u koo nùn dɔmε. N buram bo ba kun daa yεro mara.

²⁵ Yudasi wi u koo nùn dɔmε u nεε, asa n n nε yinni.

Yesu nùn wisa u nεε, wuna mi.

Yinnin dīa domaruginu

(I maa mεεrio Maaku 14:22-26, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

²⁶ Sanam mε ba dimɔ, Yesu pεε sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa u ye murura u win bwāabu wε u nεε, i mɔɔ i di, yeniwa nen wasi.

²⁷ Yen biru u tam nɔra sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u bu wε u nεε, i nɔruo bεε kpuro.

²⁸ Domi yeniwa nen yem, mε sɔɔ Gusunɔ u win nɔɔ mwεeru sire, mε mu yari tɔn dibirun sɔ bu ka torarun suuru wa. ²⁹ Na bεε sɔɔmɔ, saa tɛn di na n maa tam meni nɔrumɔ sere dɔma te nε ka bεε sa ko tam kparam nɔ nen Baaban bandu sɔɔ.

³⁰ Yen biru ba womusu kua ma ba yara ba da Olifin guuru wɔllɔ.

Yesu u nεε, Piee koo nùn siki

(I maa mεεrio Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

³¹ Yera Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nεε, gisɔn wɔku te, bεε kpuro i ko tora nen sɔ, domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, “Kon yāa kparo go, kpa yāanu nu yarina yam kpuro.”

³² Adama nà n seewa gɔrin di kon bεε gbiiya Galileɔ.

³³ Piee nùn sɔɔwa u nεε, baa be kpuro bà n tora wunen sɔ, nena kun toramɔ pai.

³⁴ Yesu nùn wisa u nεε, ka geema na nun sɔɔmɔ, gisɔn wɔku te, goo dɔɔ gu sere swī kaa man siki nɔn ita.

³⁵ Piee nùn sɔɔwa u nεε, baa sà n ko gbi sannu na n nun sikimɔ.

Bwãa be ba tie mɛya ben tii ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ
Gesemanɛ

(I maa mɛɛrio Maaku 14:32-42, Luku 22:39-46)

³⁶ Yera Yesu ka win bwãabu ba tura yam mi ba mɔ Gesemanɛ. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i sinɔ mini kpa n da n kanaru ko giɔ.

³⁷ U Piɛɛ ka Sebeden bibu yiru sua ba susi wuswaaɔ. Ma nuku sankiranu nùn deema, win wasi dwiiya. ³⁸ Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, nɛn nukura sankira sere n gɔɔ gum girari. I yɔro mini i ka man dom se.

³⁹ U ka bu tondina ma u kpuna u kibari u kanaru kua u nɛɛ, nɛn Baaba, n n ko n koorɔ, a de wahala ye, yu man doonari. Adama n n mɔ nge mɛ na kɪ ma n kun mɔ nge mɛ a kɪ.

⁴⁰ Yen biru u wurama bwãabu ita yen mi, u deema ba do ma u Piɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, n n man na, i kpana i ka man dom se baa kɔbi tia. ⁴¹ I n dom sera kpa i n kanaru mɔ kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Tɔnɔn gɔru ga kɪ adama wasi yen dam bie.

⁴² U kpaɔm ka bu tondina nɔn yiruse u kanaru kua u nɛɛ, nɛn Baaba, wahala yeni yà kun koo man doonari na kun ye wa, a de wunɛn kɪru tu koorɔ.

⁴³ U kpaɔm wurama win bwãabun mi ma u deema ba do, domi ben nɔni bunia.

⁴⁴ Yesu u kpaɔm bu deri u doona u kanaru kua nɔn itase ka gari tee yi. ⁴⁵ Ma u kpaɔm wurama win bwãabun mi u nɛɛ, i do ka tɛ i wɛramɔ? Saa

ya turuku kooma ye ba koo Tɔnɔn Bii tɔn kɔsobu nɔmu sɔndia. ⁴⁶ Wee wi u koo nùn dɔmɛ u sisi, i seewo su ka bu yinna.

Yesun mwaabu

(I maa mɛɛrio Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

⁴⁷ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasɪ ka tunuma, bwãabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabi dabira nùn swii ba takobiba ka bokunu nɛni. Yaku kowo tɔnwerobu ka guro guroba ba bu gɔra. ⁴⁸ Yudasɪ wi u koo Yesu dɔmɛ u raa bu yireru sɔɔsi u nɛɛ, wi kon nɛnɛ n bɔkasi, wiya mi, i nùn mɔɔ. ⁴⁹ Mii mii u susi Yesun mi u nɛɛ, yinni a sɔɔ kpa n do?

Ma u nùn nɛnua u bɔkasi. ⁵⁰ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, bɔrɔ, ye a kobu na a koowo.

Yera tɔn be, ba na ba Yesu sɛre ba mwa. ⁵¹ Yesun tɔmbun turo u win takobi woma, u ka yaku kowo tɔnweron yoon soo sɔra u bura. ⁵² Yera Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, a wunɛn takobi wesio yen kararɔ, domi baawure wi u takobi nɛni, takobiwa ya koo nùn go. ⁵³ A n yɛ ma kon kpɪ n nɛn Baaba faaba kana kpa u yande man wɔllun gɔradoban wuunu gɔriama n kere wɔkura yiru? ⁵⁴ Adama nà n kua mɛ, amɔna Gusunɔn gari yi koo ka yibiara yi yi gerumɔ ma mɛya kon ka gbi.

⁵⁵ Ma Yesu u tɔn wɔru ge sɔɔwa u nɛɛ, n weene i man mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? Baadommawa na ra n sɔ ka bɛɛ sãa yerɔ na n keu sɔɔsimɔ, i

ñ maa man mwaare. ⁵⁶ Adama ye kpuro ya koorawa kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka koorɔ yi yi wāa Gusunɔn gari sɔɔ.

Yera win bwāabu kpuro ba nùn deri ba duki sua.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban tɔnwɛrobun mɛnnɔ yɛrɔ

(I maa mɛɛriɔ Maaku 14:53-65, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Be ba Yesu mwa ba ka nùn da Kaifa yāku kowo tɔnwɛron mi, mi wooda yērobu ka guro guroba mɛnnɛ. ⁵⁸ Piɛɛ u Yesu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tɔnwɛron yɛnu yaaraɔ. U dua yɛnu yaaraɔ ma u sina ka yɛnu kɔsobu u ka wa nge mɛ gari yi, yi koo ka wiru gɔora.

⁵⁹ Yāku kowo tɔnwɛrobu ka guro gurobun mɛnnɔ kpuro ba seeda weesugia kasu bu Yesu mani bu wa bu ka nùn go. ⁶⁰ Adama ba ñ wa, baa mɛ seedagii dabiru ta na ta weesu kua. Yen biru tɔmbu yiru gaba na. ⁶¹ Ba nɛɛ, durɔ wini gerua u nɛɛ, u koo kpī u Gusunɔn sāa yeru sura kpa u tu bani sɔɔ itan baa sɔɔ.

⁶² Yāku kowo tɔnwɛro u seewa u Yesu bikia u nɛɛ, a ñ gɛɛ wisimɔ? Mban bwesera tɔn beni ba nun manimɔ.

⁶³ Adama Yesu u maari. Ma yāku kowo tɔnwɛro nùn sɔɔwa u nɛɛ, a bōruo ka Gusunɔ Yinni wason yīsiru, a sun sɔɔwɔ ñ n wunen na Gusunɔ u gɔsa, a sāa win Bii.

⁶⁴ Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a gerua kɔ. Adama na bɛɛ sɔɔmɔ sɔɔ teeru i ko i Tɔnun Bii wa u sɔ Gusunɔ Yinni damgiin nɔm geuɔ. I

ko maa nùn wa u wee guru wirun di.

⁶⁵ Yera yāku kowo tɔnwɛro u win tiin yaberu nɛnua u karana mɔrun sɔ ma u nɛɛ, u Gusunɔ gari kam gerusi, seedagii berɔ sa kparam mara. I nua tē gari kam ye u gerua. ⁶⁶ Amɔna i wa.

Ba nɛɛ, n weenɛwa bu nùn go.

⁶⁷ Yen biru ba nùn yātam sie nɔniɔ, ma ba nùn nɔm kusa so, gaba nùn baari so. ⁶⁸ Ba nɛɛ, Kirisi a de Gusunɔ u nun sɔ, kpa a sun sɔ wi u nun so.

Piɛɛ u Yesu siki

(I maa mɛɛriɔ Maaku 14:66-72, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Piɛɛ u sɔ yɛnu yaaraɔ. Wɔndia goo u nùn susi u nɛɛ, wunen tii a raa wāa ka Yesu Galilegii wi sannu.

⁷⁰ Adama u siki baawuren nɔni biru u nɛɛ na ñ yē mba a gerumɔ.

⁷¹ Yen biru u seewa u da yɛnu yaaran kɔnnɔwɔ. Wɔndia goo kparam nùn wa ma u be ba wāa mi sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wini u raa wāa ka Yesu Nasaretigii wi.

⁷² Ma Piɛɛ kparam siki ka bōri u nɛɛ, na ñ durɔ wi yē.

⁷³ Ye n te fiiko be ba wāa mi, ba susi Piɛɛn bɔkuɔ ba nɛɛ, ka gem, a sāawa ben turo, wunen gari geru gerusu nun terasia.

⁷⁴ Yera u bōrua u sɔnna u nɛɛ, na ñ durɔ wi yē.

Mii mii ma goo dɔɔ ga swī. ⁷⁵ Ma Piɛɛ u Yesun gari yi yaaya yi u raa gerua u nɛɛ, goo dɔɔ gu sere swī kaa man siki nɔn ita. U yara tɔɔwɔ u swī gem gem. I

27

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 15:1, Luku 23:1-2, Yohanu 18:28-32)

¹ Ye n kua buru buru yellu yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba nɔɔ tia kua bu ka Yesu go. ² Ye ba nùn bɔkua ba kpa ba ka nùn da ba Pilati tem yɛro nɔmu bɛria.

Yudasin gɔɔ

(I maa mɛɛrio Gɔrobun Kookoosu 1:18-19)

³ Ye Yudasi wi u Yesu dɔmɛ u wa ba Yesu taarɛ wɛ bu go, win nuki sankira ma u ka sii geesun gobi tɛna ye wura yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobun mi. ⁴ U nɛɛ, na durum kua ye na ka tɔn dɛɛro gɔɔ bɔrie.

Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛn baaye, wunen gariya.

⁵ Yudasi gobi yi yari sãa yerɔ ma u yara u da u tii soora doke.

⁶ Yāku kowo tɔnwerobu ba gobi yi dɔbura ba nɛɛ, n n weenɛ su gobi yi kpɛɛ sãa yerun gobi beru yerɔ, domi tɔnun yɛm gobiya.

⁷ Ye ba wesiana ba kpa ba ka gobi yi tem dwa mɔmɔn mi, mi ba ko n da sɔbu sike. ⁸ Yen sɔna ba tem mɛ sokumɔ tem yɛmgim sere ka gisɔn gisɔ.

⁹ Yera Gusunɔn sɔmɔ Yeremin gari yi kooru yi yi nɛɛ, “Ba sii geesun gobi tɛna ye sua, gobi yi Isireliba ba wesiana ba wɛ win sɔ, ¹⁰ ba ka tem dwa mɔmɔn mi, nge mɛ Yinni u man yiire.”

Pilati u Yesu gari bikiamɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 15:2-5, Luku 23:3-5, Yohanu 18:33-38)

¹¹ Yesu yɔ tem yɛro Pilatin wuswaaɔ ma tem yɛro wi, u nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?

Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a gerua kɔ.

¹² Yen biru sanam mɛ yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba nùn mɛm mani, u n gɛɛ wisa. ¹³ Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, a n mɛm kpuro nɔɔmɔ mɛ ba nun manimɔ?

¹⁴ Adama Yesu kun nùn wisa baa nɔn teeru sere biti baka tem yɛro wi mwa.

Ba Yesu taarɛ wɛ bu go

(I maa mɛɛrio Maaku 15:6-15, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

¹⁵ Gɔɔ sararibun tɔɔ bɔkaru baatere tem yɛro ra pirisɔm turo karewa wi tɔn wɔru ga kɔ.

¹⁶ N deema saa ye sɔɔ, pirisɔm yɔsirugii goo wãa mi, wi ba sokumɔ Baraba. ¹⁷ Yen sɔna sanam mɛ ba mɛnnɛ, Pilati u bu bikia u nɛɛ, wara i kɔ n bɛɛ kara, Baraba? Nge Yesu wi ba sokumɔ Kiri.

¹⁸ Domi u yɛ sãa sãa ma nis-inun sɔna ba nùn Yesu nɔmu bɛria.

¹⁹ Ye Pilati sɔ win siri yerɔ win kurɔ nùn tɔnu gɔria u nɛɛ, a ku nɔma doke durɔ gemgii win gari sɔɔ domi wɔku te, na wahala wa dosu sɔɔ durɔ win sɔ.

²⁰ Yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba tɔn wɔru sɔɔmɔ gu de bu Baraba kara kpa bu Yesu go. ²¹ Pilati u bu bikia u nɛɛ, be yiru ye sɔɔ, ben wara i kɔ n bɛɛ kara.

Ba nɛɛ, Baraba.

²² Ma Pilati nee, ñ n men na, mba kon ko ka Yesu wi ba mɔ Kirisi.

Be kpuro ba nee, a nùn kpareo dāa bunanarɔ.

²³ Pilati u nee, kɔsa yerà u kua.

Adama ba nɔɔguru sua wɔllɔ ba nee, a nùn kpareo dāa bunanarɔ.

²⁴ Ye Pilati wa ma ye u mɔ kpuro kama, wurenu sosimɔwa, yera u nim sɔka u nia tɔn wɔru gen wuswaaɔ u nee, durɔ gemgii win yem yaribu kun man wa, beɛn gariya.

²⁵ Ma tɔn be kpuro ba nee, win yem mu ko beɛe ka beɛen bibun sɔmunu.

²⁶ Yera Pilati bu Baraba kara, ma u dera ba Yesu seni so. Yen biru u nùn bu nɔmu sɔndia bu nùn kpare dāa bunanarɔ.

Tabu kowoba Yesu

yaakoru mɔ

(I maa mɛerio Maaku 15:16-20, Yohanu 19:2-3)

²⁷ Pilatin tabu kowobu ba ka Yesu da tem yɛron siri yerɔ, ma tabu kowobu kpuro ba mɛnna mi. ²⁸ Ba nùn win yānu potari ma ba nùn gurumusu swāabu sebusia. ²⁹ Ma ba sāki tundu bɔkana ba nùn dokea wirɔ, ma ba nùn deka wɛ win nɔm geuɔ. Yen biru ba nùn yiirammɛ ba yaakoru mɔ ba mɔ, Yuuban sunɔ, fɔ baasira.

³⁰ Ba nùn yāatam siriki ma ba deka wɛɛna ba ka nùn soomɔ wirɔ. ³¹ Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu te potari ba kpm nùn win yānu sebusia ma ba ka nùn da bu dāa bunanaru kpare.

Ba Yesu kpare dāa bunanaru wɔllɔ

(I maa mɛerio Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

³² Ye ba yariɔ ba ka Sirenin durɔ goo yinna wi ba mɔ Simɔɔ, ma ba nùn Yesun dāa bunanaru sɔbi ka tilasi. ³³ Ye ba tura yam mi ba ra soku Gɔɔgɔta, yen tubusiana aye te ta ka wii koko weene, ³⁴ miya ba Yesu tam wɛ u nɔ ka tim mɛ mu ra yem go. Ye u mu denda u ñ wure u mwe.

³⁵ Ba nùn kpare dāa bunanaru sɔɔ, ma ba win yānu tɛtɛ toosi ba bɔnu kua.

³⁶ Ma ba sina ba nùn kɔsu.

³⁷ Win wii wɔllɔ ba yora gaa bwɛ ye ya win taare gerumɔ ya nee, winiwa Yesu, Yuuban sunɔ. ³⁸ Ba maa gbɛnɔbu yiru kpare dāa bunananɔ Yesun bɔkuɔ, turo win nɔm geuɔ, turo maa nɔm dwareɔ.

³⁹ Be ba sarɔ bera mi, ba nùn wiru diirisimɔ ba wɔmmɔ.

⁴⁰ Ba mɔ, wunɛ wi kaa sɔa yeru sura kpa a tu bani sɔɔ itan baa sɔɔ, a tii faaba koowo. A n sɔa Gusunɔn Biin na, a sarama dāa bunanarun di.

⁴¹ Nge mɛya yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ka guro gurobu ba nùn yaakoru mɔ ba nee, ⁴² u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko. Isireliban sunɔwa. U den sarama dāa bunanarun di kpa su nùn naane doke.

⁴³ U Gusunɔ naane sɔa ma u nee, wiya Gusunɔn Bii. N n men na, Gusunɔ u nùn faaba koowo ù n nùn kɪ.

⁴⁴ Mɛya maa gbɛnɔ be ba kpare ka wi sannu, ben tii ba nùn wɔmmɔ.

Yesun gɔɔ

(*I maa mɛɛrio Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30*)

45 Ye n kua sɔɔ wii wɔllu, yera yam tira tem mɛ sɔɔ kpuro sere n ka tura yokan kɔba ita. 46 Kɔba itan saka Yesu u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Eli, Eli, lema sabatani. Yen tubusiana, Gusunɔ nɛn Yinni mba n kua a ka man deri.

47 Tɔn be ba wɔa mi, ye ben gaba nua mɛ, ba nɛɛ, u Eli soku.

48 Yande ben turo u duka da u swɛɛ duke dukɛsu sua u kpɛɛ tam mɔmmɔm sɔɔ u bɛri dɛkaɔ u ka nɔn tii u nɔ. 49 Adama be ba tie ba nɛɛ, a yɔro gina, su wa nge Eli u koo na u nɔn faaba ko.

50 Yesu u kpam nɔɔgiru sua ma u nɔɔ mari.

51 Saa ye sɔɔra, beku kare te ta wɔa sɔa yerɔ ta gɛɛra saa wɔllun di sere temɔ. Tem mu yira ma kpenu bɛsikira. 52 Sikinu wukiara, ma Gusunɔgii dabinu be ba raa gu ba seewa. 53 Ba yara sikan di Yesun seebun biru, ba dua Yerusalemu Gusunɔn wuuɔ, ba tii tɔn dabinu sɔɔsi.

54 Tabu sinambu ka be ba wɔa ka wi ba Yesu kɔsu, ba tem yiri bi wa ka kpuro ye ya koor, ma bɛrum bakam bu mwa ba nɛɛ, ka geema Gusunɔn Biiwa. 55 Tɔn kurɔ dabinu nu yɔ mi, nu Yesu mɛɛra saa sarun di. Ba raa nɔn swiimawɔ saa Galilen di bu ka nɔn nɔri. 56 Be sɔɔ, Maari Madalagii ka Maari, Yakɔbu ka Yosefun mɛro, ka Sebeden bi-bun mɛro, ba wɔa mi.

Yesun sikubu

(*I maa mɛɛrio Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42*)

57 Ye n kua yoka, durɔ gobigii goo na, Arimategiiwa, win yira Yosefu, u maa sɔa Yesun bɔɔ. 58 U da Pilatin mi, u nɔn kana u nɔn Yesun goru wɛ. Yera Pilati nɔn tu yɔllaa kua, u dera ba nɔn tu wɛ. 59 Yosefu wi, u goo te sua u beku kpaaru tɛkusi te ba wesa ka wɛɛ damgii. 60 U tu kpɛ win tiin sikirɔ te u dera ba nɔn dɔkua kperɔ. Yen biru u kpee bakaru bimiamu u ka siki ten nɔɔ kɔrua ma u doona. 61 Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba sɔ siki ten bɔkuɔ.

Sikirun kɔsubu

62 Ye n kua sisiru, tɔɔ wɛrarugiru, yaku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba da Pilatin mi sannu. 63 Ba nɛɛ, yinni sa yaaye ye weesugii wi, u raa gerure sanam mɛ u wɔa handunia sɔɔ. U nɛɛ, sɔɔ itan biru u koo se gɔrin di. 64 Yen sɔ, a wooda wɛɛyɔ bu siki te kɔsu sere sɔɔ ita, kpa win bwɔabu bu ku raa nɛ bu win goru gbɛni, kpa bu tɔmbu sɔ bu nɛɛ, u seewa gɔrin di. Wee dɔaki sini su koo gbiikisu kpɔaru kera.

65 Pilati u bu sɔɔwa u nɛɛ, i tabu kowobu mɔ, i doo i tu kɔsu nge mɛ i ko kpɛ.

66 Ba doona ma ba yireru kua siki ten nɔɔwɔ bu ka tubu goo u n wukia. Ma ba tabu kowobu yi, ba tu kɔsu.

28

Yesun seebu gərin di

(I maa mɛəriɔ Maaku 16:1-10, Luku 24:1-12, Yohanu 20:1-10)

¹ Tɔɔ wɛrarugirun biru, alusuma buu sɔnu buru buru yellu, Maari Madlagii ka Maari wiɔnɔ ba siki te tendem da. ² Suaru sɔɔ tem yĩiri bakabu seewa, ma Yinnin gɔrado u sarama wɔllun di u na u kpee te bɔria u sinari. ³ Win wuswaa ballimɔ nge guru maakinu ma win yānu buriri nge suru. ⁴ Bɛrum bakam mu kɔso be mwa ba diira ma ba kua nge gonu. ⁵ Gɔrado wi, u kurɔ be sɔɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko bɛɛ! Na yɛ ma Yesuwa i kasu, wi ba kpare dāa bunanarɔ. ⁶ U n wāa mini, u seewa nge mɛ u raa gerua. I na i wa mi u raa kpī, ⁷ kpa i da fuuku fuuku i win bwāabu sɔ ma u seewa gərin di. Wee, u bɛɛ gbiiyɔ u dɔɔ Galileɔ. Miya i ko nùn wa. Yera na bɛɛ sɔɔbu na.

⁸ Ba gɔsira kpaaka sikiru min di ka bɛrum ka nuku doo bakabu, ba duki da bu bwāa be labaari ye sɔ. ⁹ Wee Yesu ka bu yinna ma u nɛɛ, na bɛɛ tɔbura.

Ma ba na ba win naasu nɛnuu ba nùn sāwa.

¹⁰ Yera Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i doo i nɛgibu sɔ bu doo Galileɔ. Miya ba koo man wa.

Kɔso ben gari

¹¹ Nge mɛ ba dɔɔ, kɔso ben gaba dua wuu sɔɔ ba yāku kowo tɔnwerobu sɔɔwa ye n kooru kpuro. ¹² Ma yāku kowo tɔnweru be, ba mɛnna ka guro gurobu ba wesiana

ma ba tabu kowobu gobi beke kã. ¹³ Ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, i geruo ma win bwāaba ba na wɔkuru ba win goru gbena sanam mɛ i do. ¹⁴ Tem yɛro ù n gari yi nua sa yɛ mɛ sa ko nùn kua su ka bɛɛ yara wahalan di.

¹⁵ Tabu kowo be, ba gobi yi mwa ma ba kua nge mɛ ba bu yiire. Yeya n dera Yuuba ba ra n gari yi gerumɔ sere ka gisɔ.

Yesu u win bwāabu tii sɔɔsi

(I maa mɛəriɔ Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gərobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁶ Bwāabu wɔkura tia ye, ya da Galileɔ guu ten mi, te Yesu raa bu yĩreru kua. ¹⁷ Ye ba nùn wa, ba nùn sāwa. Adama ben gaba gɔrusu yiru mɔ. ¹⁸ Yesu bu susi u nɛɛ, wɔllu ka tem yiiko kpurowa ba man wɛ. ¹⁹ Yen sɔ, i doo bwesenu kpuron mi, kpa i bu ko nɛn bwāabu. I bu batemu koowo ka Baan yĩsiru ka Biigiru ka Hunde Dɛɛrogiru. ²⁰ Kpa i de ye na bɛɛ sɔɔwa ba n ye kpuro mɛm nɔɔwammɛ. N wee, ko na n ka bɛɛ wāa baadomma sere ka handunian kpeerɔ.

LABAARI GEA NGE ME MAAKU U YORUA

Durɔ wi u tire te yorua, win yīsira Yohanu Maaku. U n̄ sāa Yuu. U sāawa Baanabasin dusi.

Maaku u kī u tɔmbu Yesun Labaari gea s̄. U s̄ɔsi ma Yesu u b̄osu u tɔmbu gea kuammɛ, ma u be ba wāa Setam n̄omuɔ bekiamɔ. Domi Gusunɔ u wāa ka wi. Maakun tire ten gari mero ya wāawa Maaku 10:45 s̄ɔ. Ya n̄ɛɛ, Tɔnun Bii u nawa u ka gabu s̄a kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun s̄omburun tore Galileɔ, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusalemu gia, wiru 10.
4. Yesun wāaru Yerusalemuɔ, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun gɔɔ ka win seebu ḡarin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa m̄erio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Yesu Kiriſi, Gusunɔn Biin Labaari gean torubu wee.

² Gusunɔn s̄omɔ Esai u yen gari yorua win tireru s̄ɔ u n̄ɛɛ, Gusunɔ u n̄ɛɛ,

“N wee, na n̄ɛn s̄omɔ ḡariɔ wun̄ɛn wuswaaɔ u wun̄ɛn swaa s̄omɛ.

³ N̄ɛn s̄omɔn n̄ɔɔ ga gb̄aramɔ gbaburu s̄ɔɔ ga gerumɔ ga m̄,

i Yinnin swaa s̄onwɔ, kpa i n ye n̄ɔɔ n̄erasiamɔ yu d̄ɛnda.”

⁴ Nge m̄ɛya, Yohanu Batemu kowo u na gbaburu s̄ɔɔ. U kparamɔ u m̄, bu ḡɔru ḡosio ben toranun di kpa u bu batemu ko kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.

⁵ Tɔmbu kpuro ba ra n daamɔ win mi saa Yudean tem di ka maa Yerusalemu maron di. Ba ben toranu tuuba m̄, ma ba derimɔ u bu batemu m̄ɔ daa te ba m̄ɔ Yuud̄ɛniɔ.

⁶ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u ḡona s̄̄ke win p̄raɔ. Twee ka tim bausa u ra di. ⁷ Ma u waasu m̄ɔ u gerumɔ u m̄ɔ, goo u sisi n̄ɛn biruɔ wi u man yiiko kere. N̄ɛ na kun mam tura n yiira n ȳeron baranun w̄ɛɛ kusia. ⁸ N̄ɛ na b̄ɛɛ batemu m̄ɔ ka nim, adama ȳero wi, u koo b̄ɛɛ batemu kowa ka Hunde D̄ɛero.

Yesun batemu ka win k̄akiribu

(I maa m̄erio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Yen biru Yesu u na Nasaretin di ye ya wāa Galilen temɔ, ma Yohanu n̄un batemu kua daa te ba m̄ɔ Yuud̄ɛniɔ.

¹⁰ Sanam m̄ɛ u yariɔ nim di, yera u wa w̄alla wukiara, ma u Hunde D̄ɛero wa nge kparuko u saram wee win w̄allɔ. ¹¹ Ma u n̄ɔɔ gagu nua w̄allun di ga n̄ɛɛ, wuna n̄ɛn Bii k̄inasi w̄i s̄ɔɔ n̄ɛn ḡɔru dobu kpuro wāa.

¹² Saa ye s̄ɔɔra Hunde D̄ɛero u Yesu sure gbaburu s̄ɔɔ.

¹³ Ma u wāa mi s̄ɔɔ weeru,

Setam nùn kəkirimə. Wi ka gbeku yεε sanna ba wāa mi, ma wəllun gəradoba ba na ba nùn nɔəri.

Yesu u susure kowobu nne soka

(I maa mεerio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)

14 Ye ba Yohanu mwa ba piriɔm doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen temə u Gusunən Labaari gea kparamə. 15 U nεε, saa ya tura, Gusunə u sisi u bandu swīi. I gōru gəsiə bεen toranun di kpa i Labaari gea ye naane doke.

16 Sanam mε Yesu u sīimə Galilen daa burerun goorə, u Siməə wa ka win wənə Andere. Ba ben yāakororu kpεemə daa bure te səə, domi swεε gowoba ba sāa. 17 Yesu u bu səəwa u nεε, i man swīima, kon de i n da təmbu kasu bu man swīi.

18 Yande ba ben yāakoronun baa deri, ma ba nùn swīi.

19 Ye u susi wuswaaə fiiko, u Yakəbu wa ka win wənə Yohanu be ba sāa Sebeden bibu. Ba wāa goo nimkuu səə ba yāakoronu kərumə. 20 Mii mii u bu soka, ma ba nùn swīi. Ba ben tundo Sebede deri ka səm kowobu sannu goo nimkuu səə.

Durə wi wereku gagu ga wāasi

(I maa mεerio Luku 4:31-37)

21 Ma ba da Kapenamə. Ye n kua təə wērərugiru, ma Yesu u dua mənə yerə, u bu Gusunən garin keu səəsim wəri. 22 Biti bu mwa win keu səəsi bin s̄. U bu səəsiməwa ka yiiko, n n mə nge mε wooda yēroba ra səəsi.

23 N deema saa ye səə, werəkunugii goo u wāa ben mənə yee te səə. U gbāra u nεε, 24 mba sa məəsiɛ bεε ka wunε, Yesu Nasaretigii. A nawa a ka sun kam koosia? Na yē wi a sāa. Wunε Gusunən tən Dεerowa.

25 Yesu u wereku ge gerusi u nεε, a mario, kpa a yari durə win min di.

26 Yera wereku ge, ga durə wi sura nge giri kpakpanugii, ma ga kuuki kua ga ka yara win min di. 27 Biti tən be kpuro mwa gem gem sere ba səənamə ba mə, mban bwesera yeni. Gari tukiya u səəsimə ka yiiko. Baa ka werəkunə u nu wooda wεemə, ma nu nùn mεm nəəwammε.

28 Ma win baaru yande kparara Galilen tem kpuro səə.

Yesu u tən dabinu bekia

(I maa mεerio Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)

29 Ye Yesu yara mənə yerun di, wi ka Yakəbu ka Yohanu ba da Siməə ka Anderen yenuə. 30 N deema, Siməən kurən mero u wasi sundu barə u kpī. Ye ba yande tura mi, ba win gari Yesu səəwa. 31 Ma u da win mi, u nùn nəmu nenuə u ka nùn seesia. Yande wasi sun te, ta nùn doonari, ma u bu nərim wəri.

32 Ye n kua yoka, sanam mε səə dua, tamba ka barəbu kpuro ka werəkunugibu na win mi. 33 Ma wuugibu kpuro ba menna dii tən mi u wāan kənnəwə. 34 U dabiru bekia saa ben bara bwese bwesekan di, ma u maa wereku dabinu gira. Adama u n̄ deri wereku

ni, nu gari gere domi nu nùn yē.

*Yesu u bōsu Galilen temō
(I maa mēerio Luku 4:42-44)*

³⁵ Yen sisiru buru buru yellu, sanam mē yam kun dēeram kpa, Yesu u seewa u yara. U doona mi n dēsire, u kanaru mō. ³⁶ Ma Šimōō ka win kpaasibu ba nùn kasu. ³⁷ Sanam mē ba nùn wa ba nùn sōōwa ba nēē, tōmbu kpuro wōō ba nun kasu.

³⁸ U bu sōōwa u nēē, n weene su da wusu gasu sōō si su ka sun sikerene, kpa n maa waasu ko mi, domi yen sōna na na.

³⁹ Ma u bōsu Galilen tem kpuro sōō u waasu mō ben mennō yenō, u maa wērekunu giramō.

Yesu u wi u bara disigiru barō bekia

*(I maa mēerio Mateu 8:1-4,
Luku 5:12-16)*

⁴⁰ N wee, goo u na Yesun mi, wi u bara disigiru mō u yiira u nùn faaba kana. U nēē, à n wura kaa kpī a man bekia kpa n dēera.

⁴¹ Yera wōnwōnda Yesu mwa, ma u win nōmu demia u nùn baba u nēē, na wura, a bekuro kpa a dēera.

⁴² Yande bara disigii te, ta nùn yōsu, ma u bekura u dēera. ⁴³⁻⁴⁴ Sanam mēya Yesu u nùn sōōwa ka dam u nēē, a ku goo gēē sō. Adama a doo a tii yāku kowo tusia, kpa a yākuru ko te Mōwisi raa bēē yiire, a ka baawure seeda sōōsi ma a bekura a dēera. Ma u dera u doona.

⁴⁵ Adama durō wi, u doona ma u da u gari yi kparam wōri batuma sōō ye n koorā wi sōō.

U gari yi saarimō sere Yesu kun kpīa u wuu due, adama u yōra wuun biruō mi n dēsire. Ma tōmba naamō win mi saa baaman di.

2

Yesu u durō goo bekia win wasin bee tia gu

*(I maa mēerio Mateu 9:1-8,
Luku 5:17-26)*

¹ Sōō mēerun biru, Yesu u wura Kapenamō. Tōmba nua ma u wāa yenuō. ² Ma tōn wōru ga mennā sere ayeru maa sari baa kōnnōwō. Ma u bu Labaari gean gari nōōsiamō. ³ Ba ka nùn durō goo naawa win wasin bee tia gu. Tōmbu nnēwa ba nùn sōōwa. ⁴ Adama tōn wōru gen sō ba kpāna bu Yesu susi. Yen sōna ba diru mi u wāan wōllō yaba win deedeeru. Ye ba yaba ba kpa, ma ba ka wēē beku bōō te sarasia tē sōō durō wi, u kpī. ⁵ Ye Yesu u durō ben naane dokebu wa bi ba mō wi sōō, u barō wi sōōwa u nēē, bii durōbu, a wunen durum suuru wa.

⁶ Wooda yērobu gabu ba sō mi, ma ba tii bikiamō gōruō ba mō, ⁷ mban sōna durō wi, u gari gerumō mesum. U Gusunō wōmmōwa. Wara koo kpī u durum suuru ko Gusunō turo baasi. ⁸ Mii mii Yesu u gia ye ba bwisikumō. Ma u bu bikia u nēē, mban sōna i gari yinin bweseru bwisikumō bēēn gōruō. ⁹ Yerā ya sēsō bo, bu ka barō wi sō u win durum suuru wa, n kun mē bu nùn sō u seewo u win kpin yeru kure, kpa u sī. ¹⁰ Adama na kī i n yē ma Tōnun

Bii u yiiko mɔ handunia ye sɔɔ u ka durum suuru ko.

Yera u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, 11 na nun sɔɔmɔ, a seewo a wunen kpin yeru kure, kpa a we yenuɔ.

12 Nge mɛ tɔmbu kpuro ba nùn mɛɛra swee, durɔ wi, u seewa u win kpin yeru sua, u n yariɔ. Biti baka tɔn be mwa gem gem, ma ba Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ, ba n yenin bweseru waare.

Yesu u Lefi soka

(I maa mɛɛrio Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32)

13 Yera Yesu u kparam wura daa burerun goorɔ. Tɔmbu kpuro ba naamɔ win mi, ma u bu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ. 14 Sanam mɛ u sarɔ u Lefi wa, Alufen bii, u sɔ gberɛ yerɔ. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, a man swīiyɔ.

Lefi seewa ma u nùn swīi.

15 N deema sanam mɛ Yesu u dimɔ Lefin yenuɔ, gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu dabira sɔ ka wi, ka win bwāabu sannu, domi ba dabi be ba nùn swīi. 16 Ye Falisiban wooda yɛrobu ba Yesu wa u dimɔ ka gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu sannu, ba win bwāabu bikia ba nɛɛ, mban sɔna u ka gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu dimɔ sannu.

17 Ye Yesu u ye nua, u wooda yɛro be sɔɔwa u nɛɛ, be ba bwāa do ba n timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. Na n nɛ n ka gemgibu soku. Na nawa n ka torobu soku.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39)

18 Ye Yohanun bwāabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, tɔmba na ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔna Yohanun bwāabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, ma wigiba kun bɔkua.

19 Yesu u bu bikia u nɛɛ, kurɔ kpaon durɔn bɔrɔba ba koo kpī bu nɔɔ bɔke sanam mɛ sɔɔ kurɔ kpaon durɔ wāa ka be? Aawo, baa n n saa yeren na, u n wāa ka be, ba n kpɛ bu nɔɔ bɔke. 20 Adama saa sisi ye sɔɔ ba koo bu kurɔ kpaon durɔ suari, sanam mɛya ba koo nɔɔ bɔke.

21 Ba ku ra yabe tɔkɔru kɔre ka kīa kpaasi ba n nim doke. Bā n kua mɛ, kīa kpaasi, su koo gawana kpa su yabe tɔkɔrugisu gīa kpa gɛɛrabu sosi. 22 Ba ku ra maa tam kparam wisi gɔnan bɔɔnu sɔɔ ni nu diira. Bā n kua mɛ, tam kparam mɛ, mu koo de bɔɔnu nu kura, kpa mu yari kpa bɔɔ ni ka tam mɛ, n kam ko kpuro. Adama ba ra tam kparam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu sɔɔ.

Tɔɔ wɛrarugirun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5)

23 Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, n deema Yesu ka win bwāabu ba sīimɔ swaa sɔɔ alikama gbaarun bɔkua. Nge mɛ ba sīimɔ, win bwāabu ba alikama wɔkamɔ. 24 Yera Falisiba ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, u mɛɛrio, mban sɔna win bwāaba mɔ ye wooda ya yina bu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

25 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, i n garire ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔɔra bu mɔ wi ka win bwāabu, ma ba n gāanu

mə ni ba koo di? ²⁶ U dua Gusunən dirə Abiataa, yāku kowo tənweron waati, ma u pɛɛ di ye ba Gusunə yiye, ye n n̄ weenɛ goo u di ma n kun mə yāku kowobu tənə. Adama Dafidi u ye di, u maa win bwāabu wɛ̄.

²⁷ Ma Yesu bu sɔ̄wa u nɛɛ, Gusunə u tɔ̄ wɛ̄rarugiru wunawa tənun arufaani sɔ̄. U n̄ tənū taka kue tɔ̄ wɛ̄rarugirun sɔ̄. ²⁸ I de i n yɛ ma Tənun Biiwa u tɔ̄ wɛ̄rarugiru kua.

3

Durə wìn nəm teu ga gu

(I maa mɛɛriɔ Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

¹ Ma Yesu u kɔ̄m dua mənno yerə. Durə goo wāa mi, wìn nəm teu ga gu. ² Təmba Yesu mɛɛra bu wa ù n koo durə wi bekiə tɔ̄ wɛ̄rarugiru sɔ̄, kɔ̄ bu ka wa bu nùn durum mani. ³ Ma u durə wi sɔ̄wa wìn nəmū ga gu mi, u nɛɛ, a seewo a yɔ̄ra suunu sɔ̄.

⁴ Ma u tən be bikia u nɛɛ, mba n weenɛ bu təm̄bu kua tɔ̄ wɛ̄rarugiru sɔ̄. Gea? Nge kɔ̄sa. N weenɛ bu tənū faaba ko? Nge bu nùn go.

Adama ba maari. ⁵ Yesu u bu mɛɛra ka m̄ru u ka sikerena, ma win nukura sankira ben woo bəbunun sɔ̄. Yera u durə wi sɔ̄wa u nɛɛ, a wunen nəmū dɛmiə.

U ge dɛmia ma ga wura nge mɛ ga raa s̄a. ⁶ Yen s̄na Falisiba ba yara ma ba yande menna ka Herodun təm̄bu, ba wesiana nge mɛ ba koo ko bu ka Yesu go.

Tən w̄ru guna ya na Yesun mi

⁷ Yesu ka win bwāabu ba tii gawa ba da Galilen daa bureru gia, ma tən w̄ru guna nùn sw̄i. Tən be, ba nawa Galilen di ka maa Yudean tem di, ⁸ ka Yerusalemun di, ka Idumen tem di, ka Yuudenin gurun di, ka Tiri ka Sidonin baru kpaanun di. Tən w̄ru guna ye, ya na Yesun mi yèn s̄ ba ye u m̄ kpuron labaari nua. ⁹ Tən w̄ru guna yen kɔ̄arun saabu Yesu u win bwāabu sɔ̄wa u nɛɛ, bu nùn goo nimkuu s̄ru kuo, kɔ̄ tən be, bu ku nùn baasi. ¹⁰ Yesu u raa tən dabinu bekiə, yen s̄na be ba barə ba b̄rikiənamə bu wa bu ka nùn baba. ¹¹ Wɛ̄rekunu n̄ n nùn wa nu ra nùn kɔ̄nɛwa kɔ̄ nu n kuuki m̄ nu n gerumə, wuna Gusunən Bii. ¹² Adama Yesu u ra nu gerusi gem gem nu ku ka gere wi u s̄a.

Yesu u bwāabu w̄kura yiru gɔsa

(I maa mɛɛriɔ Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

¹³ Yen biru Yesu u da guuru w̄llə, ma u təm̄bu gabu soka be u k̄i. Ma ba da win mi. ¹⁴ Yera u ben w̄kura yiru gɔsa, [u bu ȳsiru k̄a ḡrobu], be ba ko n ka nùn wāa, kɔ̄ u bu ḡri bu Labaari gea kpara, ¹⁵ kɔ̄ u bu dam wɛ̄ bu ka wɛ̄rekunu gira. ¹⁶ Tənū w̄kura yiru ye u gɔsa wee, Simə wi u ȳsiru k̄a Piɛɛ, ¹⁷ ka Yakəbu ka win wənə Yohanu, Sebeden bibu be u ȳsiru k̄a Buanɛge, yen tubusiana guru kukirinugibu, ¹⁸ ka Andere, ka Filipu, ka Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka Yakəbu Alufen bii, ka Tade, ka Simə

wi u win tem gari kī, ¹⁹ ka sere Yudasī Isikariōtu wi u tōmbu Yesu nōmu sōndia.

Yesun tōmbu ba kī

bu ka nūn doona

²⁰ Ma ba wura yenuō. Tōn wōru ga wure ga mēnna sere Yesu ka win bwāabu ba fēē bia bu di. ²¹ Sanam mē win dusiba ye nua, ba da bu ka nūn doona min di, domi ba gerumō u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamō

(I maa mēerio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10)

²² Ma wooda yēro be ba wee saa Yerusalemun di ba gerumō ba mō, Beseburu u nūn wāasiwa. Werekunun sunō wiya u nūn dam wē u ka werekunu gira.

²³ Yen sōna Yesu u tōmbu soka ma u bu bikia ka mōndu u nēē, amōna Setam ya koo kpī yu yen tii gira. ²⁴ Bandun tōmbu bā n tabu mō ben su-unu sōō, ban te, ta n kpē tu te. ²⁵ Yenu gēn tōmba maa sankinamō, ga n kpē gu te. ²⁶ Setam yā n maa ka yen tii tabu mō, yen dam mù n bōnu kua, ya n kpē yu te, yen dam mu koo nōru ko.

²⁷ Goo kun kpē u du damgiin yenuō u ka win yānu gura u kun gina damgii wi bōkue u sere win yānu gura.

²⁸ Ka geema, na bēē sōōmō, toraru ka gari kam kpuro ye tōmba gerumō, ba koo bu ye suuru kua. ²⁹ Adama baawure wi u Hunde Dēero gari kam gerusimō, u n suuru wasi. Win torara ko n maa nūn wāasiwa ka baadommō.

³⁰ Yesu u yeni geruawa yēn sōō gaba nēē werekuwa ga nūn wāasi.

Berā ba sāa Yesun wōnōbu

ka win mero

(I maa mēerio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21)

³¹ Sanam mēya win wōnōbu ka win mero ba tunuma. Ba yōra tōōwō, ba goo gōra u nūn sokuma. ³² Tōn wōru ga sōō ga nūn sikerene, ma goo u nūn sōōwa u nēē, wee, wunen mero ka wunen wōnōbu ba yō tōōwō ba nun soku.

³³ Ma u nēē, wara sāa nen mero. Berā ba sāa nen wōnōbu.

³⁴ Ma u be ba nūn suunu bure mēera u ka sikerena, ma u nēē, nen mero ka nen wōnōbu wee. ³⁵ Baawure wi u Gusunōn kīru mō, wiya nen wōnō, ka nen sesu, ka nen mero.

4

Dīa bwese yēkon gari

(I maa mēerio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

¹ Yesu u kpam Gusunōn garin keu sōōsim wōri daa bu-rerun goorō. Tōn wōru guna ya mēnna ya nūn sikerena, yen sōna u bu deri goorō u goo dua ge ga wāa nim sōō, ma u sina. ² Ma u bu gāa dabinu sōōsim wōri ka mōnnu. Win sōōsibu sōō u gerua u nēē, ³ i swaa dakio. Durō goo u yara u ka dīa bweseru yēka. ⁴ Sanam mē u yēkamō, sukum wōruma swaa sōō. Gunōsu na su di. ⁵ Sukum gam maa wōri kpee saara wōllō mi tem kun duku. Ma mu kpia yande yēn sōō tem kun duku. ⁶ Adama ye sōō u bōbia mu dōō mwaara ma

mu gbera yèn sō mu ñ gbini mō. ⁷ Sukum gam maa kpam wəri sākī sō. Sākī kpia fuuku ma yi yina mu kpēa. Mu ñ mara. ⁸ Adama sukum gam maa wōruma tem gem sō. Mu kpia ma mu kpēa ma mu mara sukum ten tenibu, sukum wata wata, sukum wunəm wunəm.

⁹ Ma u nεε, wi u swaa mō u ka nō, u nōwō.

Mənnun asansi

(I maa məerio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

¹⁰ Sanam mə Yesu u tia wi turo, be ba nùn swīi ka bwāabu wəkura yiru ye sannu, ba nùn mənnun asansi bikia. ¹¹ U bu sōwa u nεε, bεya Gusunō u win bandun asiri sōsi, adama be ba tie ba gari kpuro nōmō ka mənnu, ¹² kpa

“Bu ka məeri ba kun wa. Bā n maa nua, kpa n ku bu yeeri, kpa bu ku raa ka gōru gōsie, Gusunō u sere bu suuru kua.”

Mən ten tubusianu

(I maa məerio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

¹³ Ma u bu sōwa u nεε, mən teni ta ñ bεε yeeri? N n mən na, amōna ni nu tie kpuro nu koo ka bεε yeeri. ¹⁴ Durō wi, Gusunən gariya u yēkamō. ¹⁵ Tən be ba ka swaa baaru weene mi ba gari yi yēka, beya bā n gari yi nua Setam da nε u yi wuna ben gōrun di. ¹⁶ Meya maa be ba ka kpee saaran tem weene, beya bā n gari yi nua mii mii ba ra yi mwε ka nuku dobu. ¹⁷ Adama ba ku ra n gbini mō ben tii sō, ba ku ra yōre n

ka tε. Sanam mə wahala ka nōni swāara tunuma gari yin sō, yande kpa bu biru wura. ¹⁸ Gaba maa sāa be ba ka tem sākunugum weene. Beya ba ra gari yi nō ¹⁹ adama ba ra n wurure ka ben handunian wāaru kpa dukian kīra n bu taki dii. Ba gāa dabinun kōde mō. Ye kpurowa ya ra gari yi tēsi kpa yi kpāna yi binu ma. ²⁰ Be ba maa ka tem gem weene, beya ba ra gari yi nō kpa bu yi mwa kpa bu binu ma, gabu tena, gabu wata, gabu wunōbu (100).

Fitilan məndu

(I maa məerio Luku 8:16-18)

²¹ Yera Yesu u bu bikia u nεε, ba ra fitila ge ga sōre kaaru wukiri? Ba ra gu doke kpinun kōkōrō? Ba ku ra gu sōndi dabu wōllō? ²² Gāanu sari ni nu berua ma nu ñ koo tera, asirin gāanu maa sari ni nu ñ koo sōsira. ²³ Wi u swaa mō u ka nō, u nōwō.

²⁴ U maa bu sōwa u nεε, i laakari koowo ye i nōmō. Sakaku ge i ka yīrumō, geya ba koo ka bεε yīrua, kpa bu bεε sosia. ²⁵ Domi wi u mō, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gāanu mō, piiko ye u mam mō ba koo nùn ye wōrari.

Dīa bwese te ba yēkan gari

²⁶ Ma Yesu u nεε, Gusunən banda sāawa nge durō goo wi u bweseru yēka gberō. ²⁷ U kpunamō wōkuru, u seemō bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpiimō ta kpēamō. U ñ yē amōna n koosinamō. ²⁸ Tema mu ka mən tii tu kpiisiamō, gbiikaa kpii nōnu, yen biru keri, dākuru kpa tu bεm

doke. ²⁹ Sanam me bem mu ye, kpa bu gē ka kōmbō domi gēebun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari

(I maa mēerio Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

³⁰ Yesu u kparam wure u nēē, mba ša ko ka Gusunōn bandu weesina. Ka mōn terā sa ko tu tubusia. ³¹ Ta ka mutaadin bima weenē. Bā n ye duurumō gberō, handunian gāa bweseru kpuro sōo yeya ya pi-iburu bo. ³² Adama bā n ye duura bā n kpa ya ra kpēye yu ko dāru, kpa yu kāasi bēkē ko sere gunōsu su sokunu ko yin kukōsō.

³³ Yesu u tōn be Labaari gean gari sōōwa ka mōn dabinu nge nini, nge mēn saka ba koo kpī bu nō. ³⁴ U n ka bu gari diri kue ma n kun mō ka mōndu, adama ù n tia ka win bwāabu tōna, u ra bu kpuro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa mēerio Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

³⁵ Tōō ten yoka, u win bwāabu sōōwa u nēē, i de su tōbura guru giō.

³⁶ Ba tōn wōru deri, ma ba dua goō ge sōō, mi u sō, ba tōburō sannu. Ma goosu gasu bu swīi. ³⁷ Suaru sōō woo bōkō ga na ka dam ma nim kurenu wisi goō sōō sere ga kī gu yande nim yibu. ³⁸ Adama Yesu u dō goō sōō biruō u leferi wiru kpīiri. Bwāa be, ba nūn yamia ba nēē, yinni n n nūn gam sāa ye sa kam kobu dōō?

³⁹ Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim

kurenu sōōwa u nēē, n tura mē, i mario sēē.

Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa. ⁴⁰ Yera u bu bikia u nēē, mban sōna i nanda nge mē. Amōna i n ka man naane sāa.

⁴¹ Ben yaro sua ma ba bikianamō, tōnu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu mēm nōōwammē.

5

Yesu u werekunugii bekia

(I maa mēerio Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

¹ Ba tura daa bure ten guru giō Gadaran temō. ²⁻³ Ye Yesu u yande sara goon di yera durō werekunugii goō u ka nūn yinna, u wee sika gian di. Sika sōōra u ra n wāa. Ba ku ra kpī bu nūn bōke, baa ka yōni.

⁴ Domi nōn dabira ba raa win nōma sunnu doke, ma ba win kōri bōkua ka yōni adama u ra yōni kasuku kpa u sun ni bōōku. Goō maa sari wi u dam mō u ka nūn dwiyyasia. ⁵ Saa baayere wōkuru ka sōō sōō, u ra n wāawa sikan suunu sōō ka guunu wōlō u n kuuki mō kpa u n tii muririmō ka kpenu.

⁶ Ye u Yesu wa sarun di u duka da u kpuna win wuswaaō. ⁷ Ma u gbāra u nēē, mba n sun mēnē Yesu, Wōrukoon Bii. Na nun suuru kanamō ka Gusunōn yīsiru, a ku man toori.

⁸ U yeni gerua yēn sō Yesu u raa nēē, wēreku ge, gu yario.

⁹ Ma Yesu nūn bikia u nēē, amōna wunen yīsiru.

U wisa u nēē, nen yīsira Nōrōbu domi sa dabi.

¹⁰ Ma u Yesu suuru kana u nēē, u ku nu tem mē yara.

11 N deema kurusɔ wuu bakaru gara wāa ta dimɔ guurɔ. 12 Ma wɛɛku ni, nu Yesu kana u de nu da kurusɔ nin mi, nu du ni sɔɔ.

13 Ma Yesu u dera nu da, Ma wɛɛku ni, nu durɔ wi doonari nu dua kurusɔ ni sɔɔ. Ma kurusɔ wuu te, ta duki sure saa guuru wɔllun di daa bure te sɔɔ. Kurusɔ nin geera tura nge nɔrɔbun suba yiru (2.000) ma ta nim diira.

14 Be ba kurusɔ ni kpɛre ba duki sua, ba yen labaari kparamɔ wuu marɔɔ ka baru kpaanɔ. Tɔmba da bu wa ye n koorɔ. 15 Ba na Yesun mi, ma ba durɔ wi wa wi u raa wɛɛku dabinu mɔ mi sere ba nu sokumɔ Nɔrɔbu. Win laakari ya wurama, u sɔ u yānu doke. Sanam mɛya be kpuro ba nanda. 16 Be ba wa ye n durɔ wɛɛkunugii wi ka maa kurusɔ ni deema, beya ba tɔn be nɔɔsia ye n koorɔ. 17 Ma tɔn be, ba Yesu kana u doona ben tem di.

18 Sanam mɛ Yesu u dumɔ goo sɔɔ, wi wɛɛkunu raa wāasi mi, u nùn ayeru kana u ka nùn da sannu. 19 Adama Yesu nùn yinari. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, u doo yenuɔ wigibun mi kpa u bu nɔɔsia ye Yinni nùn kua kpuro ka nge mɛ u nùn wɔnwɔndu kua.

20 Durɔ wi, u doona ma u kparamɔ tem mɛ ba ra soku Wusu wɔkuru sɔɔ gāa baka ni Yesu nùn kua. Ma n tɔmbu kpuro maamaaki sāa.

Yarusin bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛɛrio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)

21 Ye Yesu u kpam gɔsirama guru ge u raa wāa, tɔn wɔru guna maa menna win mi daa burerun goorɔ. 22 Durɔ goo wi ba ra soku Yarusi, menna yerun wirugii, u na mi. Ye u Yesu wa u kpuna win wuswaaɔ. 23 Ma u nùn kana gem gem u na u win bii wɔndia nɔma sɔndi wi u wasikiramɔ, kpa u bɛkura u n wāa.

24 Yesu ka nùn da. Ma tɔn wɔru guna nùn swīi, ya nùn baasi.

25 N deema, tɔn ben suunu sɔɔ kurɔ goo wāa mi, wi u yem wīibu barɔ saa wɔɔ wɔkura yirun di. 26 Timgii dabiru be ba nùn nɔɔri ba nùn nɔni sɔɔwa gem gem, ma ya win ye u mɔ kpuro di ma n n̄ sanɔ kue adama n gɔɔgɔm mɔwa n dɔɔ. 27 Ye u Yesun baaru nua u tɔn wɔru ge bukiana u nùn susi biruɔ, ma u win yaberu baba. 28 Domi u gerua win gɔruɔ u nɛɛ, baa win yaberu, wi, ù n baba u koo bɛkura. 29 Yera win yem wīi bi, bu yōra migum migum, ma u gia win wasi sɔɔ ma u bɛkurawa. 30 Ma Yesu tuba mii mii ma win dam mu sɔmburu kua. Ma u sīira tɔn wɔrun suunu sɔɔ u nɛɛ, wara nen yaberu baba.

31 Win bwāaba nùn wisa ba nɛɛ, a tɔn wɔru mɛɛrio ge ga nun mɔnsi. Miya a maa bikiamɔ wara nun baba?

32 U mɛɛra u ka sikerena u ka wa wi u ye kua. 33 Ma kurɔ wi, u diirimɔ ka nandabu, ma u na u kpuna win wuswaaɔ yèn sɔ u yē ye n koorɔ wi sɔɔ. Ma u nùn win garin dee dee sɔɔwa. 34 Ma Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, bii kurɔbu, wunen naane

dokebu nun bekia. A doo ka alafia, kpa a n bwāa do.

³⁵ Sanam me Yesu u gari yi gerumə gaba na saa Yarusi wirugii win yenun di, ma ba wirugii wi sōwa ma win bii u sariru kua. Mban sōna u maa yinni baasimə.

³⁶ Adama Yesu u n ben gari swaa sue, ma u mennə yerun wirugii wi sōwa u nεε, a ku berum ko, a gesi naane dokeo.

³⁷ U n dere goo u nùn yōsiri ma n kun mə Piεε ka Yakəbu ka Yakəbun wənə Yohanu. ³⁸ Ye ba tura mennə yerun wirugii win yenuə, Yesu u tən dabiru wa ba wure bakanu mə, ba sumə ba kuuki mə. ³⁹ Sanam me u dua dirə u bu bikia u nεε, mban sōna i sumə, i wure mε. Wəndia wi, u n gu u dōwa.

⁴⁰ Ma ba nùn yaakoru mə. Adama ye u be kpuro yara u kpa, u dera wəndia win tundo ka win mero ka be ba wāa ka wi sannu ba dua ka wi, mi wəndia wi, u kpī. ⁴¹ U wəndia win nəmu nenua, ma u nùn sōwa u nεε, talita kum. Yen tubusiana, wəndia wunε, na nun sōmə, a seewo.

⁴² Ma yande wəndia wi, u seewa u sīimə, domi wōō wəkura yirugiiwa. Biti bu mwa sere n banda. ⁴³ Yesu u bu sōwa u sire u nεε, bu ku raa de goo u nə. Ma u nεε, bu wəndia wi dīanu wēyɔ u di.

6

Nasaretigiba kun Yesu wure (I maa mεerio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)

¹ Yesu u doona min di u da win tiin wuuə, ma win bwāaba ka nùn da. ² Ye n

kua tōō wērarugiru u Gusunən garin keu sōsim wəri mennə yerə. Tən dabi te ta nùn swaa daki, biti bu mwa. Ma ba mə, man diya u yenin bweseru waama. Bwisi yirən bwesera ba nùn kā. Aməna u ka səm damgii ninin bweseru mə. ³ N n dāa dāko wi mini? Maarin bii? Yakəbu ka Yosεfu ka Yudu ka Siməoban mōō? N n bεε ka win sesuba sa wāa mini sannu?

Yeniban sōna ba n nùn naane doke. ⁴ Ma Yesu u bu sōwa u nεε, gam sari mi Gusunən səmə ku ra n bεε mə ma n kun mə win tiin temə ka win təmbun suunu sō ka win yenuə.

⁵ Yesu u n kpīa u səm damgiru garu kue mi, ma n kun mə ye u barəbu gabu nəma səndi u ka bu bekia. ⁶ Ma u biti kua gem gem ben naane doke sarirun sō.

Yesu u bwāabu wəkura yiru gəra yiru yiru

(I maa mεerio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)

Yen biru Yesu u baru kpaanu daamə, u Gusunən garin keu sōsimə. ⁷ Ma u wəkura yiru ye soka u bu gərimə yiru yiru. U bu dam kā werekunun wəllə, ⁸ ma u bu yiire bu ku gāanu kusenu ko sanum sō ma n kun mə dēki. Bu ku dīanu sua, n kun mε bəəru, n kun mε gobi yansurəru sō. ⁹ U nεε bu salubata dokeo adama bu ku yaberu yiruse sua.

¹⁰ Ma u bu sōwa u nεε, i n wuu gagu dua, i koowo yenu teun səbu sere i ka wuu ge yari. ¹¹ Bā kun bεε dam koosie gam, ma ba kun bεen

gari swaa daki, ì n doonɔ́ i bɛɛn naasun tua bu kpareo. Yeniwa n ko n s̄aa seeda ye ya bu taarɛ wɛɛmɔ́.

¹² Yera bw̄aa be, ba doona, ba waasu m̄ɔ́ ba gerum̄ɔ́ t̄ambu bu ben ḡɔ́rusu ḡasio toranun di. ¹³ Ma ba wɛrɛku dabinu giram̄ɔ́, ba maa bar̄ɔ́ dabinu gum t̄arem̄ɔ́ ba bu bɛkiam̄ɔ́.

Yohanu Batɛmu kowon ḡɔ́ɔ

(I maa mɛɛriɔ́ Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)

¹⁴ N wee, sunɔ́ Herodu u nua ye ḡarɔ́ be, ba kua, domi Yesun ȳisira yara. Ma ba nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa seewa ḡarin di. Yen s̄ɔ́na u dam̄ɔ́ u ka maamaaki m̄ɔ́.

¹⁵ Gaba nɛɛ, Eliwa.

Ma gaba maa nɛɛ, u s̄aawa Gusun̄ɔ́n s̄am̄ɔ́ nge win s̄am̄ɔ́ yerukobu.

¹⁶ Adama ye Herodu u ye nua, u nɛɛ, Yohanuwa win wiru u dera ba bura, wiya u seewa ḡarin di.

¹⁷⁻¹⁹ N deema Herodu wi, u raa win w̄ɔ́nɔ́ Filipun kur̄ɔ́ Herodia sua kur̄ɔ́, ma Yohanu u n̄un s̄ɔ́wa ma n ñ ka n̄un weenɛ u win w̄ɔ́n̄ɔ́n kur̄ɔ́ yɛnu doke. Yen s̄ɔ́na Herodia u Yohanun m̄aru neni, u k̄i u n̄un go ma u kpana. Adama Herodu u dera ba Yohanu mwa ba piris̄am̄ doke u ka Herodian ḡɔ́ru yemiasia.

²⁰ Domi Herodu u Yohanun bɛɛrɛ yɛ. U yɛ ma Yohanu s̄aa t̄ɔ́n geo win w̄aar̄u ta dɛɛrɛ, ma u n̄un berua u ku wahala wa. U ra k̄a u Yohanun gari swaa daki baa mɛ gari yi u ra n̄ɔ́, yi ra win laakari seeye.

²¹ D̄oma te Herodu u dim bakam kua u ka win maru

t̄ɔ́ru yaaya, u t̄ɔ́nwerobu ka tabu wirugibu ka Galilen gobigibu soka. D̄oma teya sanam Herodia naawa. ²² Ye win bii t̄ɔ́n kur̄ɔ́ yaabu dua u yawa, n Herodu ka win s̄ɔ́bu d̄ore. Ma Herodu u w̄ɔ́ndia wi s̄ɔ́wa u nɛɛ, a man bikio ye a k̄i, kon nun ye k̄ɛ. ²³ Yen biru u gerua ka b̄ɔ́ri u nɛɛ, ye a bikia kpuro kon nun k̄ɛ, baa ñ n n̄en tem b̄ɔ́nun na.

²⁴ Ma w̄ɔ́ndia wi, u yara u da u win mero bikia mba n weenɛ u sunɔ́ bikia.

Ma mero u n̄un s̄ɔ́wa u nɛɛ, u Yohanu Batɛmu kowon wiru bikio.

²⁵ Yande w̄ɔ́ndia wi, u wura ka sendaru sun̄ɔ́n mi, ma u n̄un s̄ɔ́wa u nɛɛ, na k̄i a man Yohanu Batɛmu kowon wiru k̄ɛ t̄ɛn t̄ɛ p̄erenti s̄ɔ́ɔ.

²⁶ Baa mɛ sunɔ́ win nukura sankira gem gem, ka mɛ, win b̄ɔ́ri ka win s̄ɔ́bun s̄ɔ́, u ñ k̄i u n̄un yinari. ²⁷ Ma u win kiruku turo ḡara ka wooda u ka Yohanu Batɛmu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura piris̄am̄ dir̄ɔ́, ²⁸ ma u ka wii te na p̄erenti s̄ɔ́ɔ u w̄ɔ́ndia wi w̄ɛ, ma w̄ɔ́ndia maa sua u win mero w̄ɛ. ²⁹ Ye Yohanun bw̄aaba gari yi nua, ba da ba win goru sua ba sikua.

Yesu u t̄ambu n̄ar̄ɔ́bun

suba n̄ɔ́ɔ́bu diisia

(I maa mɛɛriɔ́ Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

³⁰ Ḡarɔ́ be, ba wurama Yesun mi, ma ba n̄un saaria kpuro ye ba kua, ka yèn keu ba s̄ɔ́si. ³¹ Ma t̄ɔ́n dabira naam̄ɔ́ ben mi ta wem̄ɔ́ sere wi ka win bw̄aaba fɛɛ bia bu di. Yen s̄ɔ́na u bu s̄ɔ́wa u nɛɛ,

i na su tii kara su da ghaburu gia i wēra fiiko.

³² Ma ba goo nimkuu dua ba doona ghaburu gia, wi ka win bwāabu. ³³ Adama tən dabira wa ba doonə, ma ba bu tuba. Yen sōna tamba gbia ba duki da wusu kpuron di mi Yesu ka win bwāaba dɔɔ.

³⁴ Ye Yesu u yara goon di u tən wəru guna wa, ma u yen wənwəndu wa yèn sɔ ba sā nge yāanu ni nu kun kparo mɔ. Ma u bu gāa dabinu keu sɔsim wəri. ³⁵ Ye sɔ yāara win bwāaba nùn susi ba nɛɛ, yam mi ghabura, sɔ wee maa yāara. ³⁶ A de tən be, bu da baru kpaanə ka wuu si su wāa turuku bu dwe ye ba koo di.

³⁷ Adama u bu sɔwa u nɛɛ, i bu dīanu wēeyɔ bɛɛn tii.

Ba nùn bikia ba nɛɛ, a kī su sɔ goobun (200) sɔmburun gobi sua su da su ka pɛɛ dwe kpa su bu wɛ bu di?

³⁸ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, pɛɛ nyewa i mɔ. I doo i wa.

Ye ba wa ba nɛɛ, pɛɛ nɔɔbuwa ka maa swɛɛ yiru.

³⁹ Ma u win bwāabu yiire bu tən be sinasia wuu wuuka yaka bekusu sɔɔ. ⁴⁰ Ma ba sina wuu wuuka gam wunɔbu (100), gam weeraakuru.

⁴¹ Yera Yesu u pɛɛ nɔɔbu ye sua ka swɛɛ yiru ye, ma u win nɔni sua wɔllɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛɛ ye murura u win bwāabu wɛɛmɔ bu tən be yabua. U maa swɛɛ yi bɔnu kua tambu kpuro bu ka wa. ⁴² Ma be kpuro ba di ba deba. ⁴³ Ma win bwāaba pɛɛ ka swɛɛn sukum gura ye tamba di n tiara ma n yiba birenu wəkura yiru

sɔɔ. ⁴⁴ Be ba pɛɛ ye di sɔɔ, tən durɔbun geera tura nɔɔbun suba nɔɔbu (5.000).

Yesu u sīimɔ nim wɔllɔ
(I maa mɛɛriɔ Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

⁴⁵ Ye ba kpa yande, Yesu u win bwāabu sɔwa bu goo nimkuu duo bu nùn gbiiya guru giɔ Besaida gia kpa win tii u n tən be yarinasiama.

⁴⁶ Ye u tən be nɔɔ kana u kpa, u doona guurun bera gia u ka kanaru ko. ⁴⁷ Sanam mɛ yam tīra bwāa be, ba wāa

goo nimkuu sɔɔ daa bure-run suunuɔ, ma Yesu tia wi turo guruɔ. ⁴⁸ U wa ma ben sɛsɛra kun maa nim muramɔ yèn sɔ woo damguu ga ka bu yinnamɔ. Sanam mɛ yam

sāram dɔɔ, ma u bu turuku kooma u sīimɔ nim wɔllɔ u kī u bu gbiiri. ⁴⁹ Adama ye ba nùn wa u sīimɔ nim wɔllɔ ba

tamaa siiniwa, ma ba nɔɔgiru sua, ⁵⁰ domi be kpuro ba nùn waamɔ ma ba nanda. Ma yande Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, nɛna, i de bɛɛn laakari yu wurama, i ku nanda.

⁵¹ Ma u dua ben goo sɔɔ ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda, ⁵² domi pɛɛ yen sɔm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sɔ.

Yesu u barɔbu bekia Genesaretin temɔ

(I maa mɛɛriɔ Mateu 14:34-36)

⁵³ Sanam mɛ ba tɔbura ba kpa, ba tura Genesaretin temɔ, ma ba gooru girari. ⁵⁴ Ye ba yara goon di, migum migum tamba Yesu tuba. ⁵⁵ Yera tem mɛn tambu kpuro ba

duki daamɔ ma ba ka ben

barɔbu naamɔ baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wãa. ⁵⁶ Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanɔ ka wuu marosɔ ka gberu kpaanɛba sɔɔ ba ra ka barɔbu newa ben yaaraɔ kpa bu nùn kana u de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

7

Sikadoban deema (I maa mɛerio Mateu 15:1-9)

¹ N wee, Falisiba ka wooda yɛrobu gabu be ba na Yerusalemun di, ba menna Yesun mi. ² Ba wa win bwãabu gabu ba dimɔ ka nɔm gbeba, ba ñ niɛ.

³ N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swii. Bà kun niɛ wasa wasa ba ku ra gãanu di. ⁴ Mɛya maa, bà n yara ba wurama tɔwɔn di, bà kun wobura ba ku ra di. Gãa dabina ba ra maa ko ni nu sãa ben deema nge nɔrin teabu, ka wekenu, ka maa gbɛa ye ba kua ka sii gandu.

⁵ Yen sɔna Falisiba ka wooda yɛrobu ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔna wunen bwãaba ku ra sikadoban deema swii. Mban sɔna ba ra di ka nɔm gbeba.

⁶ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, Esai u raa Gusunɔn gari gerua sãa sãa bɛɛ murafitiban sɔ sanam mɛ u yorua,

“Gusunɔ u nɛɛ,
bwese teni ta man bɛɛɛ
wɛɛmɔ ka nɔɔ.

Adama ten gɔru ga ka man toma.

⁷ Kama ta man sãamɔ.
Domi tɔmbun woodawa ya
kua ben sɔɔsiru.”

⁸ Ma Yesu u nɛɛ, i Gusunɔn wooda derimɔ, ma i tɔmbun komanu swii.

⁹ U maa bu sɔɔwa u nɛɛ, anna a bwisi wa, ma i Gusunɔn wooda yina ma i bɛɛn deema swii. ¹⁰ Domi Mɔwisi u gerua u nɛɛ, “A wunen tundo ka wunen mero bɛɛɛ wɛɛyɔ.” Ma u kram nɛɛ, “Wi u win tundo ñ kun mɛ win mero kãsa gerusi, ba koo yɛro gowa.” ¹¹ Adama bɛɛ i gerumɔ ma goo ù n win tundo ñ kun mɛ win mero sɔɔwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kpĩ u ka nùn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunɔgia, ¹² n ñ maa weene yɛro wi, u win tundo ñ kun mɛ win mero somi. ¹³ Nge mɛya i Gusunɔn gari tɛsimɔ ma i bɛɛn deema swii ye ba bɛɛ deria. I maa gãa dabinu ganu mò ni nu ka ye weene.

Ye ya tɔnu mò disigii

(I maa mɛerio Mateu 15:10-20)

¹⁴ Ma Yesu u kram tɔn wɔru soka win mi, ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i man swaa dakio bɛɛ kpuro i nɔ. ¹⁵ Gãa tɔɔkinu sari ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ ni nu koo kpĩ nu nùn ko disigii. Adama gãa ni nu yarimɔ tɔnu sɔɔn di, niya nu nùn mò disigii. [¹⁶ Goo ù n swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.]

¹⁷ Sanam mɛ u tɔn wɔru guna ye deri u dua yɛnuɔ, win bwãaba nùn mɔn ten tubusianu bikia. ¹⁸ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i maa sãa bwisi sarirugibu? I ñ tuba ma gãa tɔɔkinu ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ nu ñ kpɛ nu nùn ko disigii? ¹⁹ Domi dɔanu kun dumɔ win

gõru sɔɔ ma n kun mə win nukurɔ, kpa nu kam ko.

Nge meya Yesu u bu sɔɔsimɔ ma dīanu kpurowa nu deere.

20-21 Ma u nee, gāa ni nu yarimɔ tɔnun gõrun di niya nu nùn mɔ disigii. Niya bwisiku kɔsunu ka kɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ ka gbena ka tɔn goobu (200) ²² ka sakararu ka kɔde ka nuku kɔsuru ka taki ka kom bereteke ka nɔnu ka tɔn sankubu ka tii suabu ka atafiru. ²³ Gāa kɔsu ni kpuro nu yarimɔwa tɔnu sɔɔn di ma nu yẽro mɔ disigii.

Kurɔ sɔɔ goo u Yesu naane doke

(I maa meerio Mateu 15:21-28)

²⁴ Ma Yesu u swaa wɔri u doona Tirin tem gia. U dua yenu gagu sɔɔ, u n̄ kī goo u n̄ yẽ adama u n̄ kpīa u kuke. ²⁵ Ma kurɔ goo win̄ bii tɔn kurɔ s̄aa werɛkunugii, u nua ba Yesun gari mɔ, ma u na u kpuna win wuswaaɔ. ²⁶ Kurɔ wi, u s̄awa Gerɛki wi ba mara Fenisiɔ, Sirin tem sɔɔ. U Yesu kanamɔ u nùn win̄ biin werɛku gira.

²⁷ Adama Yesu nùn s̄ɔwa u nee, n weene bu gina bibu dīanu wẽ, domi n̄ n̄ wā bu bibun dīanu sua bu b̄nu kɔɔwa.

²⁸ Ma u Yesu wisa u nee, meya Yinni, adama baa b̄ɔɔ binu nu ra bibun dīa buri dɔbiri tabulun kɔkɔrɔ.

²⁹ Yesu u nùn s̄ɔwa u nee, wisi bin s̄, a wio. Werɛku ge, ga wunen̄ bii doonari.

³⁰ Ye u tura yenuɔ u deema bii wi, u kpī kpin yerɔ, werɛku ge, ga nùn doonari.

Yesu u durɔ soso goo bekia

³¹ Yen biru Yesu u gɔsirama Tirin tem di u dɔɔ Galilen daa bureru gia. Nge me u dɔɔ u Sidonin tem ka tem me ba mɔ Wusu wɔkuru bukiana.

³² Yera gaba ka soso goo nu win mi, wi u ku ra kpī u gari ko s̄aa s̄aa. Ma ba Yesu kana u nùn n̄oma s̄andi u bekia. ³³ U ka nùn da bee tia mi n̄ ka tɔn wɔru toma, ma u win niki binu doke soso win swasu sɔɔ. Ma u ȳatam sia u ka win yara baba. ³⁴ Ma Yesu u n̄ni sua w̄llɔ, u wom mwɛ, ma u nee, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.

³⁵ Mii mii ma durɔ win swasu wukiara, win yara denda, ma u gari kobu wɔri dee dee. ³⁶ Yesu bu yiire bu ku raa goo s̄ adama nge me u bu s̄ɔmɔ kpeetim sari, meya ba maa gerumɔ kpeetim sari. ³⁷ Ma biti baka bu mwa n banda ma ba gerumɔ ba mɔ, ye u mɔ kpuro gāa burana. U mam derimɔ sosoba gari n̄ɔmɔ. Be ba ku ra raa maa gere, ba gerumɔ.

8

Yesu u tumbu n̄rɔɔbun

suba nne diisia

(I maa meerio Mateu 15:32-39)

¹ Sanam dɔɔ sanam wee, tɔn wɔru guna ya kpam menna win mi. N deema ba n̄ mɔ ye ba koo di. Yera Yesu u win bw̄abu soka u nee, ² tɔn wɔru gen wɔnw̄anda man mɔ domi yen s̄ɔ ita wee m̄in di ba ka man w̄aa. Ba n̄ maa gāanu mɔ ni ba koo di. ³ N̄a n̄ maa nee bu wio, ba kun gāanu di ba koo wɔruku swaa sɔɔ, domi m̄in di ben gaba na, n toma.

⁴ Ma win bwāaba nùn bikia ba nɛɛ, mana sa kō pɛɛ wa gɔabu teni sɔɔ ye ya koo tɔn beni debia.

⁵ Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛɛ nyewa i mɔ.

Ma ba nɛɛ, nɔɔba yiru.

⁶ Yera u tɔn wɔru ge sɔɔwa gu sinɔ temɔ. Ma u pɛɛ nɔɔba yiru ye sua, u Gusunɔ siara, ma u ye murura u win bwāabu wɛ bu tɔn be yabua. Ma ba ye tɔn wɔru ge bɔnu kua. ⁷ Ba maa swɛɛ piiminu ganu mɔ. Ma Yesu u Gusunɔ siara nin sɔ, ma u win bwāabu sɔɔwa bu maa ni tɔn be yabuo. ⁸ Ba di ba deba. Ma bwāaba sukum mɛ n tie gura ma n yiba birenu nɔɔba yiru sɔɔ. ⁹ Tɔn ben geera tura nge nɔɔbun suba nne (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia. ¹⁰ Mii mii wi ka win bwāabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia mɛ ba ra soku Damanuta.

Falisiba ba yīreru bikiamɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 16:1-4)

¹¹ Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka nùn sikirinɔ wɔri. Ba nùn bikia u bu sɔɔsi ka yīreru ma win dam weewa wɔllun di. Ba gerua mɛ bu ka win laakari mɛɛri. ¹² Yera u wom mwe ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna tɛn tɔn beni ba yīreru bikiamɔ. Ka geema, na bɛɛ sɔɔmɔ, yīreru garu sari te ba koo bu sɔɔsi.

¹³ Ma u bu deri, u kɔam goo nimkuu dua u ka tɔbura guru giɔ.

Falisiban pɛɛ seeyatia ka Herodugia

(I maa mɛɛrio Mateu 16:5-12)

¹⁴ Bwāa be, ba duari bu pɛɛ kusenu kō. Tia tɔnawa ba mɔ goo nimkuu sɔɔ. ¹⁵ Yesu bu yiire u nɛɛ, i bɛɛn tii laakari koowo kpa i n Falisiban pɛɛ seeyatia geri ka maa Herodugia.

¹⁶ Ma ba gerunamɔ ben tii tiine sɔɔ ba nɛɛ, yèn sɔ ba n pɛɛ mɔ yen sɔna u gerua mɛ.

¹⁷ Yesu u tuba ye ba gerunamɔ ma u nɛɛ, mban sɔna i gerumɔ i nɛɛ, yèn sɔ i n pɛɛ mɔ yen sɔna. I n gie? N n bɛɛ yeeri gina? Bɛɛ swaa taoba rɔ? ¹⁸ I n nɔni mɔ rɔ? I ku ra yam wa? I n swasu mɔ? I ku ra gari nɔ? I n yaaye ¹⁹ dɔma te na pɛɛ nɔɔbu murura tɔmbu nɔɔbun suba nɔɔbun (5.000) sɔ? Birenu nye sɔɔra i gure ye ba di n tia.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, wɔkura yiru.

²⁰ Yesu u kɔam bu bikia u nɛɛ, ye na pɛɛ nɔɔba yiru murura tɔmbu nɔɔbun suba nne (4.000) sɔ, birenu nye sɔɔra i gure ye ba di n tia.

Ba nɛɛ, nɔɔba yiru.

²¹ Ma u nɛɛ, n n bɛɛ yeeri ka tɛ?

Yesu u wɔko bekia Besaidɔ

²² Sanam mɛ ba tura wuu ge ba ra soku Besaidɔ, tɔmbu gaba ka wɔko goo na Yesun mi ma ba nùn kana u nùn baba. ²³ U wɔko win nɔma nenua u ka da wuun biruɔ. Yen biru u yātam sie win nɔniɔ ma u yi nɔma sɔndi u nɛɛ, a gāanu waamɔ?

²⁴ Durɔ wi, u nɔni wukia u nɛɛ, na tɔmbu waamɔ. Ba ka dānu weene ba sīmɔ.

²⁵ Ma Yesu kɔam win nɔma sɔndi wɔko win nɔni wɔllɔ. Ye u yāatem nɔni girari, u bekura

ma u kpuro waamə sãa sãa.
 26 Yesu nùn sɔ̄wa u wio, u ku
 maa wura wuu nukurə.

*Piɛɛ nɛɛ Yesu u sãawa wi
 Gusunə u ɔ̄sa*

*(I maa mɛɛrio Mateu 16:13-
 20, Luku 9:18-21)*

27 Sanam mɛya Yesu u
 doona ka win bwãabu
 Sesareə, Filipin tem gia. Ma
 swaa sɔ̄ u win bwãabu bikia
 u nɛɛ, na nɛɛ ya? Wara tamba
 gerumə na sãa.

28 Ba nɛɛ, gaba gerumə
 Yohanu Batemu kowowa,
 gaba maa gerumə Eliwa, ma
 gaba kpam gerumə a sãawa
 Gusunən sɔ̄mɔ̄bun turo. 29 Ma
 u bu bikia u nɛɛ, to, bɛɛ maa ni,
 aməna bɛɛn tii i gerumə.

Piɛɛ nùn wisa u nɛɛ, a sãawa
 Kirisi wi.

30 Yera Yesu u bu gerusi u
 nɛɛ, bu ku raa ye goo sɔ̄.

*Yesu u win ɔ̄ɔ̄ ka win see-
 bun gari mɔ̄*

*(I maa mɛɛrio Mateu 16:21-
 28, Luku 9:22-27)*

31 Ma u bwãa be sɔ̄bu wəri
 u nɛɛ, Tɔ̄nun Bii u n̄ koo ko u
 kun nəni swãa bakaru wa kpa
 guro gurobu ka yãku kowo
 tɔ̄nwerobu ka wooda yērobu
 bu nùn yina kpa bu nùn go,
 adama u koo se ɔ̄rin di sɔ̄
 itase.

32 U gari yi geruawa
 kpasasa. Yera Piɛɛ ka nùn
 da bəkuə ma u nùn gerusibu
 wəri. 33 Adama Yesu s̄ira
 u win bwãabu mɛɛra ma u
 Piɛɛ gerusi u nɛɛ, a desiro
 nɛn birun di Setam, domi
 wunen bwisikunu kun
 sãa Gusunəginu, nu sãawa
 tɔ̄nuginu.

34 Yen biru Yesu u tɔ̄n wɔ̄ru
 soka ka win bwãabu sannu,

ma u nɛɛ, goo ù n k̄i u nɛn
 yira sw̄i nge b̄ɔ̄, u win ɔ̄ru
 k̄iru derio kpa u win tiin d̄aa
 bunanaru sua kpa u man sw̄i.

35 Domi baawure wi u k̄i u
 win wāaru di ka win ɔ̄ru
 k̄iru, u koo tu bia. Adama
 baawure wi u win wāaru yina
 nɛn sɔ̄ ka nɛn Labaari gean
 sɔ̄, wiya u koo tu wa ka gem.

36 Arufaani yerà tɔ̄nu u mɔ̄,
 baa ù n handunian ɔ̄anu
 kpuro wa, ma u win wāaru
 bia. 37 Mba tɔ̄nu u koo ka
 win wāaru k̄osina. 38 N n
 mɛn na, baawure wi u nɛn
 sekuru mɔ̄ ka maa nɛn gari t̄ɛn
 tɔ̄n k̄sɔ̄bun suunu sɔ̄, be ba
 n̄ ka Gusunə turo yɔ̄, Tɔ̄nun
 Bii u koo win sekuru ko ù n
 wurama win Baaban yiiko sɔ̄
 ka Gusunən ɔ̄rado dɛɛrobu
 sannu.

9

1 U kpam bu sɔ̄wa u nɛɛ, ka
 geema na bɛɛ sɔ̄mɔ̄ gabu be
 ba yɔ̄ mini, ba koo wa Gusunə
 u bandu sw̄i ka ten yiiko bu
 sere gbi.

Yesun wasi ɔ̄sia

*(I maa mɛɛrio Mateu 17:1-
 13, Luku 9:28-36)*

2 Sɔ̄ nɔ̄ba tian biru, Yesu u
 ka Piɛɛ ka Yakəbu ka Yohanu
 da bee tia, ma u bu kp̄ara u ka
 da guu bakaru garun w̄llə be
 tɔ̄na. Nge mɛ ba nùn mɛɛra ba
 wa win wasi ɔ̄sia tuki. 3 Win
 yānu maa ballimə gem gem
 ma nu burura fem fem. Goo
 sari handunia mi, wi u koo
 kp̄i u bekuru tea tu burura
 nge mɛn bweseru. 4 Yen biru
 Eli ka Məwisi ba bu kurema
 ba ka Yesu gari mɔ̄. 5 Ma Piɛɛ
 u Yesu sɔ̄wa u nɛɛ, Yinni, n

wεreku wunε, wunε wi a ra tɔnu ko soso kpa u kpana u gari gere, a bii wi doonario, a ku ra maa wuramε win mi.

²⁶ Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki mɔ ga ka doonɔ. Ma bii wi, u kua nge goru sere tɔn dabira mɔ, u guwa. ²⁷ Adama Yesu u win nɔmu nɛnuɔ u seeya, ma u yɔra.

²⁸ Sanam mε Yesu u dua yenuɔ tɔn tuko goo kun maa ka bu wɔa, win bwɔaba nɔn bikia ba nεε, mban sɔna be, ba kpana bu wεreku ge gira.

²⁹ Ma u bu sɔwa u nεε, wεreku genin bwesera ku ra doone ma n kun mɔ ka kanaru.

Yesu u kpat win gɔɔ

ka win seebun gari mɔ

(I maa mεerio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45)

³⁰ Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem bukiana. N deema u n kɔ goo u n yε mi u wɔa, ³¹ domi u win bwɔabu sɔmɔ u mɔ, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia bu nɔn go, adama sɔ itase u koo se gorin di.

³² Ye u gerua mi, ya n bu yeeri. Ma ba berum mɔ bu ka nɔn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mεerio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48)

³³ Ma ba tura Kapenamɔ. Saa ye u wɔa yenuɔ u bu bikia u nεε, mba ba sikirinεmɔ swaa sɔɔ.

³⁴ Adama ba mari sɔ yɛn sɔ swaa sɔɔ ba sikirinamɔwa ba n ka yε ben suunu sɔɔ wi u bo.

³⁵ Ma u sina u wɔkura yiru ye soka u bu sɔwa u nεε, goo u

n kɔ u ko be kpuron wirugii, u koowo be kpuron biruko ka be kpuron sɔmɔ.

³⁶ Yera u bii piibu gagu nɔmu nɛnuɔ u ka na ben suunu sɔɔ. U nɔn sua ma u bu sɔwa u nεε, ³⁷ baawure wi u bii winin bweseru wura nɛn yɔsirun sɔ, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, n n nε turo u wura, u maa wi u man gorima wurawa.

Wi u kun ka sun yiberε tεeru neni, bεsegiiwa

(I maa mεerio Luku 9:49-50)

³⁸ Yohanu nɔn sɔwa u nεε, Yinni sa goo wa u wεrekunu giramɔ ka wunen yɔsiru, ma sa nɔn yinari yɛn sɔ u n nun swii ka bεse sannu.

³⁹ Adama Yesu u nεε, i ku yεro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka nɛn yɔsiru, u n kpa u n yande nɛn kɔsa gerumɔ. ⁴⁰ Domi wi u kun ka sun yiberε tεeru neni bεsegiiwa. ⁴¹ Ka geema, na bεε sɔmɔ, baawure wi u bεε nim kɔ i nɔra yɛn sɔ i sɔa Kirisigibu yεro u koo win are wa.

Torarun baberu

(I maa mεerio Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2)

⁴² Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naane doke min teu torasia, n sanɔ bu nɔn nεeru gbinisia win wɔirɔ, kpa bu nɔn kpεε nim wɔku sɔɔ. ⁴³⁻⁴⁶ N n mɛn na, wunen nɔmu n kun mε wunen nɔɔ teu gɔ n nun torasia a gu buro. N sanɔ bo a ka nɔm teu n kun mε naa teesu wɔaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpεε dɔɔ sɔɔ [mi kɔkɔ ni nu ko n ben wasi dimɔ nu n

gbimə, ka mi dɔɔ kun gbimə.]
⁴⁷ N n maa wunen nɔnun na,
 ga nun torasia a gu wəwo. N
 sanə a n nɔnu teu mə a ka da
 mi Gusunə u bandu swī ka
 sere a n nɔni yiru mə kpa bu
 nun kpɛɛ dɔɔ sɔɔ, ⁴⁸ mi kəkə ni
 nu ko n ben wasi dimə nu n
 gbimə ka mi dɔɔ kun gbimə.
⁴⁹ Domi ba koo baawure dɔɔ
 wisi nge mɛ ba ra bəru yɛke
 dīanu wəllə.

⁵⁰ Bəru * gāa geena, adama
 bəru tā n nɔɔ gu, ka mba ba
 koo kpam tu dorasia. I n bəru
 mə bɛɛn tii sɔɔ, kpa i n nɔɔ nɛ
 bɛɛn tii tiine sɔɔ.

10

Yesu u yinanaan gari mə
(I maa mɛerio Mateu 19:1-
12, Luku 16:18)

¹ Yen biru Yesu doona
 min di u da Yudean temə ka
 Yuudenin guruə. Tən wəru
 guna kpam menna win mi.
 Nge mɛ win dɔɔnɛ u kpam bu
 Gusunən garin keu sɔɔsimə.

² Falisi gaba na win mi bu
 ka win laakari mɛeri. Ba nùn
 bikia ba nɛɛ, wooda ya koo
 wura tɔnu u win kurə yina?

³ U bu wisa u nɛɛ, wooda
 yerə Məwisi u bɛɛ wɛ.

⁴ Ba nɛɛ, u nɛɛwa durə u
 yinanaan tireru yore kpa u de
 win kurə u doona.

⁵ Ma Yesu bu sɔɔwa u
 nɛɛ, bɛɛn woo bəbunun sɔna
 Məwisi u bɛɛ wooda ye yorua.

⁶ Adama sanam mɛ Gusunə u
 handunia taka kua u tambu
 taka kuawa durə ka kurə.

⁷ Yen sɔna durə u koo win
 tundo ka win mero deri kpa
 wi ka win kurə ba n manine,
⁸ kpa be yiru kpuro bu ko wasi

tee. Nge mɛya, ba n maa sāa
 tambu yiru ma n kun mə tən
 turo. ⁹ N n mɛn na, tɔnu u
 ku maa karana ye Gusunə u
 menna.

¹⁰ Sanam mɛ Yesu ka win
 bwāabu ba wura yenuə, ba
 nùn gari yin tubusianu bikia.
¹¹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ,
 baawure wi u win kurə yina
 ma u kpao sua, u sakararu
 kuawa. ¹² Kurə goo ù n maa
 win durə yina ma u kpao sua,
 sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua
(I maa mɛerio Mateu 19:13-
15, Luku 18:15-17)

¹³ Yera tamba ka bibu na
 win mi u ka bu baba. Adama
 win bwāaba bu gerusi. ¹⁴ Ye
 Yesu wa ye ba mə u mərə bara,
 ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bibu
 derio bu na nɛn mi, i ku bu
 yinari, domi Gusunə u bandu
 swī tambun sɔ be ba sāa nge
 bibu. ¹⁵ Ka geema na bɛɛ
 sɔɔmə, baawure wi u kun ban
 te Gusunə u swī wure nge mɛ
 bii yākabu ga ra gen məwəbu
 wure, u n kpɛ u n sāa ban tegii.

¹⁶ Yera u bibu sua, u ben
 baawure noma sɔndi, ma u bu
 domaru kua.

Gobigii goon gari
(I maa mɛerio Mateu 19:16-
30, Luku 18:18-30)

¹⁷ N wee, ye Yesu u kpam
 swaa wəri u doonə, durə goo
 duka da win mi u yiira win
 wuswaaə u nɛɛ, yinni, a sāawa
 tən geo, mba kon ko n ka
 wāaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁸ Ma Yesu nùn bikia u nɛɛ,
 mban sɔna a man sokumə tən
 geo. Goo sari wi u sāa geo, ma
 n kun Gusunə turo. ¹⁹ N n a

* **9:50** bəru - Bəɔ te ba ka ya mini ta ka bəɔ swāaru weene. Ta koo kpī tu nɔɔ gbi.

wooda yē rò ye ya gerumə, “I ku tǎnu go. I ku sakararu ko. I ku gbɛni. I ku goo gari mani. I ku goo taki di. I bɛɛn tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛyɔ.”

²⁰ Ma u nɛɛ, yinni, wooda yeni kpurowa na swīi nɛn birun di.

²¹ Yera Yesu u nùn mɛɛra u nùn kīa ma u nɛɛ, gāa teena nu nun tie. A doo a dɔra kpuro ye a mɔ kpa a yen gobi s̄aarobu bɔnu kua. À n kua mɛ, kaa n dukia mɔ Gusunɔn mi. Yen biru kpa a na a man swīi.

²² Adama u mɔrua gari yinin s̄ɔ, ma u doona ka nuku sankiranu domi dukia bakagiwa.

²³ Yesu u yam mɛɛra u ka sikerena, ma u win bwāabu s̄ɔwa u nɛɛ, n s̄ɛ gem gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ u swīi wura.

²⁴ Ma biti baka bwāa be mwa win gari yin saabu. Yesu u kpam nɛɛ, bɔrɔba, n s̄ɛ gem gem be ba ben naanɛ doke dukia s̄ɔ bu ka ban te Gusunɔ u swīi wura. ²⁵ Yen s̄ɛs̄ɔ ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan w̄ɛrɔ gu yari.

²⁶ Bwāa be, ba biti soora ma ba bikianamɔ ba mɔ, ñ n mɛn na, wara koo den faaba wa.

²⁷ Yesu bu mɛɛra tii, ma u nɛɛ, tɔmbun miya ya ñ koorɔ, adama Gusunɔn mi ya koo koorɔ, domi Gusunɔ u ku ra gāanu ganu kpanɛ.

²⁸ Ma Piɛɛ nùn s̄ɔwa u nɛɛ, n wee, sa kpuro deri sa nun swīi.

²⁹ Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, goo ù n win kpaaru deri nɛn s̄ɔ ka Labaari gean s̄ɔ, ñ kun mɛ win maabu ka win wɔnɔbu ka win sesubu, ñ kun

mɛ win mɛro ka win tundo, ñ kun mɛ win bibu, ñ kun mɛ win gbea, ³⁰ u koo kpam kpaanu wa wunɔm wunɔm t̄ɛ saa yeni s̄ɔɔ. U koo dinu wa, ka maabu ka wɔnɔbu ka sesubu ka mɛrobu ka bibu ka gbea, ka maa nɔni swāaru. Sia u koo maa wāaru te ta ku ra kpe wa. ³¹ Adama tɔn dabinu be ba t̄ɛ s̄aa gbiikobu ba koo ra ko dāakobu, be ba maa t̄ɛ s̄aa dāakobu, ba koo ra ko gbiikobu.

Yesu u win gɔɔ ka win see-bun gari mɔ nɔn itase

(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)

³² Yesu u win bwāabu gbiiye ba swaa mɔ ba dɔɔ Yerusalemuɔ. Biti win bwāabu mɔ, ma be ba bu swīi ba nande. Ma Yesu kpam gera bee tia ka wəkura yiru ye, u bu s̄ɔɔbu wɔri ye n koo nùn deema. ³³ U nɛɛ, n wee, sa Yerusalemu dɔɔ mi ba koo Tɔnun Bii yāku kowo tɔnwerobu ka wooda ȳerobu nɔmu s̄ɔndia. Ba koo nùn taarɛ w̄ɛ bu ka nùn go, kpa bu nùn tɔn tukobu nɔmu s̄ɔndia.

³⁴ Beya ba koo nùn yaakoru ko, bu nùn yāatam sie, bu nùn sɛni so. Yen biru kpa bu nùn go. S̄ɔɔ itase kpa u se gɔrin di.

Yakɔbu ka Yohanun bikiabu
(I maa mɛɛrio Mateu 20:20-28)

³⁵ Yera Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun bɔkuɔ ma ba nɛɛ, yinni sa kī a sun kua ye sa ko nun bikia.

³⁶ Ma u bu bikia, mba i kī n bɛɛ kua.

³⁷ Ba nùn s̄ɔwa ba nɛɛ, a de su sina, turo wunen nɔm geuɔ

turo maa wunen nɔm dwarɔ, wunen yiiko sɔɔ.

³⁸ Yesu u nɛɛ, i n̄ yɛ ye i bikiamɔ. I ko kpī i wahala sɔbe ye kon sɔbe? I ko batemu ye kpī yèn bweseru ba koo man ko?

³⁹ Ba nɛɛ, sa ko kpī.

Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nen batemun bweseru bɛɛ ko, ⁴⁰ adama n̄ n̄n baa n̄ ka gɔsi be ba koo sina nen nɔm geuɔ ka nen nɔm dwarɔ. Tɔn bèn sɔ aye ni, nu sɔɔru sãa, beya ba koo nu wa.

⁴¹ Ye bwāabu waku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakɔbu ka Yohanu mɔru kua. ⁴² Ma Yesu u bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ nge mɛ be tɔn tukoba ra garisi ben tem yɛrobu, ba ra n̄ bu dam dɔremɔ kpa ben wirugibu ba n̄ bu taare.

⁴³ Adama n̄ n̄ sãa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n̄ kī u ko wirugii bɛɛn suunu sɔɔ, u koowo bɛɛn sɔmɔ. ⁴⁴ Mɛya maa bɛɛn wi u kī u ko gbiikoo, u koowo bɛɛ kpuron yoo. ⁴⁵ Domi baa Tɔnun Bii, u n̄ nɛ bu ka n̄n sã, u nawa u ka gabu sã, kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu u Baatime wɔko wi bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

⁴⁶ Yera ba Yeriko dua. Sanam mɛ Yesu u yariɔ ka win bwāabu ka tɔn wɔru guna sannu, bara kowo wɔko goo wi ba ra soku Baatime, Timɛn bii, u sɔ swaa baarɔ. ⁴⁷ Ye u nua ma Yesu Nasaretigiwa wāa mi, u nɔɔgiru sua u mɔ, Yesu, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁸ Ma tɔn dabira n̄n gerusimɔ, ba n̄n sɔɔmɔ u mario. Adama u gbāramɔ too too u mɔ, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁹ Yesu yɔra, ma u nɛɛ bu n̄n sokuma.

Ba wɔko wi soka ba n̄n sɔɔwa u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u n̄n soku.

⁵⁰ Wɔko wi, u win gɔgɔ kakia u kɔ u seewa fuuku, ma u na Yesun mi. ⁵¹ Ma Yesu u n̄n bikia u nɛɛ, mba a kī n̄ nun kua.

Ma wɔko wi, u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, yinni na kī n̄ yam wawa.

⁵² Ma Yesu u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, a doo, wunen naane dokebu nun bekia.

Mii mii u yam wa, ma u Yesu swī swaa yen min di.

11

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

¹ Sanam mɛ ba Yerusalemu turuku kua Betefagi ka Betanin bɔkuɔ, ba tura Olifin guurɔ. Yera Yesu u win bwāabu yiru gɔra. ² U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo baru kpa te i mɛɛra bɛɛn wuswaa mi. I n̄ dua mi, i ko keteku buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnire, i gu sɔsiam a i ka na. ³ Goo ù n̄ bɛɛ bikia mban sɔna i gu sɔsiam, i nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ. Mii mii u koo de i ka gu na mini.

⁴ Ma ba doona ba tura mi ba keteku buu ge wa ga sɔri yenu kɔnnɔn gamboɔ swaa baarɔ. Ma ba gu sɔsia. ⁵ Gabu be ba yɔ mi, ba bu bikia, amɔna! Mban sɔna i keteku buu ge sɔsiamɔ.

6 Ba bu sɔ̄wa nge mɛ Yesu u nɛɛ bu gere, ma ba bu deri ba ka doona. 7 Ba keteku buu ge gawa ba ka Yesu daawa. Ma ba ben yabenu potira ba teria gen wɔ̄lɔ, ma Yesu u nu sinari. 8 Tɔn dabinu nu nin yabenu teria swaa sɔ̄, ma gaba maa b̄aa kakosu b̄ɔ̄rimɔ ba teriamɔ swaa mi. 9 Be ba n̄n gbiiye ka be ba n̄n sw̄i biruɔ, ba gb̄asukumɔ ba m̄, “Baruka! U s̄awa domarugii wi u sisi Yinnin ȳsiru sɔ̄. 10 Domarugira bɛsɛn baaba Dafidin ban te ta sisi. Bu Gusunɔ siaro wɔ̄lɔ!”

11 Yera Yesu u Yerusalemu dua u da s̄a yerɔ, ma u ḡanu kpuro mɛɛra u ka sikerena. Adama ye u wa yam t̄ira u yara u da Betani gia ka win bw̄abu w̄kura yiru ye.

Yesu u d̄aru garu b̄rusi

(I maa mɛɛrio Mateu 21:18-19)

12 Yen sisiru, ye ba doona Betanin di, yera ḡɔra Yesu m̄. 13 Ma u d̄aru garu wa sarun di te ba m̄ figie ta wurusu kpare. U da mi, u ka wa nge ta mara. Adama ye u tura mi, u n̄ ḡanu ganu wa ma n̄ kun m̄ wurusu ȳn s̄ sanam mɛ, mu n̄ s̄a ten marubun saa. 14 Yesu tu s̄awa u nɛɛ, goo kun maa ten binu dimɔ sere ka baadomm̄.

Win bw̄aba maa gari yi nua.

Yesu u dua s̄a yerɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

15 Sanam mɛ ba tura Yerusalemu Yesu u da s̄a yerɔ. Ma u be ba kiaru d̄ramɔ

ka be ba dwemɔ mi giram w̄ari. U be ba gobi k̄simɔn tabuluba fukura, ka totoberɛ d̄robun kitanu. 16 U n̄ maa dere goo u ka ḡanu bukiana s̄a yeru mi. 17 Yera u t̄n be s̄ɔ̄bu w̄ari u nɛɛ, ba yorua ma Gusunɔ u nɛɛ, “Win diru ta ko n̄ s̄awa kanarun diru t̄mbu kpuron s̄.” Adama bɛɛ i tu kua gb̄enɔbun w̄a yeru.

18 Ye ȳaku kowo t̄nwerobu ka wooda ȳrobu ba gari yi nua, yera ba swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba n̄n b̄erum s̄a domi t̄n w̄oru ge, ga biti soora win keu s̄ɔ̄sibun s̄.

19 Ye s̄ɔ̄ kpa, Yesu ka win bw̄abu ba yara wuun di.

Yesu ka d̄a te ta gberan gari

(I maa mɛɛrio Mateu 21:20-22)

20 Yen sisiru bururu, nge mɛ ba sarɔ, ba d̄a te Yesu u b̄rusi mi wa ta gbera mam mam sere ka ten gbiniɔ.

21 Yera Piɛɛ u yaaya ye Yesu raa gerua ma u n̄n s̄awa u nɛɛ, Yinni a figie ye mɛɛrio ye a b̄rusi, wee ya gbera.

22 Yesu u bu s̄awa u nɛɛ, i de i n̄ Gusunɔ naanɛ s̄a. 23 Ka geema na bɛɛ s̄ɔ̄m̄, baawure wi u guu teni s̄ɔ̄m̄ tu seewo tu tii sure nim w̄ku s̄ɔ̄, ma u kun sika sika m̄ win ḡruɔ kpa u n̄ naanɛ doke ye u gerumɔ s̄ɔ̄ mɛya n̄ koo maa n̄n koor̄a. 24 Yenin s̄na n̄ bɛɛ s̄ɔ̄m̄, ḡanu baanire ni i bikiamɔ kanaru s̄ɔ̄, i naanɛ dokeo ma i nu wa i mwa k̄, mɛya n̄ koo maa bɛɛ kua. 25 Sanam mɛ i ȳɔ i kanaru m̄, i n̄ ḡanu m̄ɔsine ka goo, i gina ȳro suuru kuo, kpa bɛɛn Baaba wi u w̄a wɔ̄lɔ u maa

bεε bεεn toranu suuru kua. [²⁶ Adama bεε, i kun gabu suuru kue, bεεn Baaba wi u wāa wōllō, u n̄ koo maa bεε bεεn toranu suuru kua.]

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mεerio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8)

²⁷ N wee, ba kpm wura Yerusalemuō. Nge mε Yesu u bōsu sāa yerō, yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba na win mi, ²⁸ ba n̄n bikia ba nεε, weren yiikowa a ka yeni m̄. Wara nun yiiko wē a ka yenin bwe-seru ko.

²⁹ Yesu bu wisa u nεε, kon bεε gari tia gaa bikia. I n kpīa i man ye wisa, sanam mεya kon bεε sō yiiko ye na ka yeni m̄. ³⁰ Batemu ye Yohanu u m̄, weren yiikowa u ka m̄. Gusunōgia? Nge tōnugia. I man wisio.

³¹ Ma ba wesiana ben tii tiine sōō ba nεε, mba sa ko n̄n wisi. Tē nō? Sā n gerua sa nεε Gusunōn yiikowa, u koo nεε, mban sōna sa n̄ Yohanu naane doke. ³² Sā n maa gerua sa nεε, tōnugia, to.

N deema ba tōmbun berum mō domi tōmbu kpurowa ba wura kam kam ma Yohanu u sāa Gusunōn sōmō.

³³ Yen sōna ba Yesu sōōwa ba nεε, ba n̄ yē.

Ma Yesu maa bu sōōwa u nεε, nena kun maa bεε sōōmō w̄n yiiko na ka yeni m̄.

12

Gbaa wuko kōsobun gari

(I maa mεerio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19)

¹ Yen biru, Yesu u ka bu mōndu gari sōōwa. U nεε, durō

goo u gbaaru kua mi u dāa bii duronu duura ni ba ra soku resem, ma u kara kua u ka sikerena. U maa wōru gba mi ba koo dāa bii ni gama ma u gbaa kōsu yeru kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye nōmu beria ma u wigiru doona. ² Sanam mε dāa binun sōribu tura, u win sōm kowo gōra gbaa wuko ben mi bu win bōnu mwaama. ³ Yera gbaa wuko be, ba sōm kowo wi mwa ba so ma ba n̄n gōsia nōm dira. ⁴ Yera u kpm bu sōm kowo goo gōria ma gbaa wuko be, ba n̄n so wirō ma ba n̄n yaa kasiki. ⁵ Gbaa yēro wi, u kpm maa bu sōm kowo gōria, ma ba n̄n go. Mεya ba ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu go. ⁶ Tē, n tie gbaa yēro win bii kīnasin tii tii. Wiya u bu gōria dākuru u nεε, ba koo win biin nōnu nasia. ⁷ Adama gbaa wuko be, ba wesiana ba nεε, winiwa gbaa ten tubi dio. I na su n̄n go kpa gbaa te, tu ko besegiru. ⁸ Yera ba aluwaasi wi mwa ba go. Ma ba win goru yara gbaarun di.

⁹ Yesu u nεε, tē, amōna gbaa yēro wi, u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go kpa u win gbaaru gabu nōmu sōndia. ¹⁰ Bεε i n̄ gari yini gara Gusunōn gari sōō yi yi nεε, “Kpree te banōba yina, tera ta kua gani gōmburun dam.

¹¹ Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki besen nōni sōō.”

¹² Yera ba swaa kasu bu ka n̄n mwa, domi ba tuba ma ben sōna u mōn te kua. Adama

ba tɔn wɔru nasia, ma ba nùn deri ba doona.

Wɔɔ gobin kɔsiabun gari

(I maa mɛɛriɔ Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26)

¹³ Ma ba Falisi gabu ka Herodun tɔmbu gabu gɔra Yesun mi, bu ka nùn garin yina bɛria. ¹⁴ Ye ba tura win mi, ba nɛɛ, yinni, sa yɛ ma a ra gem gere. Mɛya a ku ra goon nɔnu mɛɛri, domi a ku ra gari gere binɛ ka bɛrum sɔ, adama a tɔmbu Gusunɔn swaa sɔɔsimɔwa dee dee. N weenɛ su tem yɛro wɔɔ gobi kɔsia? Nge su ku kɔsia.

¹⁵ Adama Yesu u ben murafiti te tuba ma u nɛɛ, mban sɔna i ka man garin yina bɛriammɛ. I man sii geesun gobi sɔɔsima n wa.

¹⁶ Ba nùn sɔɔsi. Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka yɛrera mini. Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, tem yɛrogia.

¹⁷ Yera Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i tem yɛro kɔsio ye ya sɔa tem yɛrogia kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya sɔa Gusunɔgia.

Yera biti baka bu mwa n banda win sɔ.

Gɔribun seebun gari

(I maa mɛɛriɔ Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40)

¹⁸ Yera Sadusi be ba ra nɛɛ, gɔriba kun seemɔ, ba da Yesun mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, ¹⁹ yinni, Mɔwisi u sun wooda wɛ u nɛɛ, goo ù n gu ma u kurɔ deri, ma wi ka kurɔ wi, ba ñ bii mɔ, n weenɛ yɛro win wɔnɔ u kurɔ gɔmini wi sua, kpa u ka mɔɔ bibu marua. ²⁰ Wee, tundo turosibu nɔɔba yiru gaba raa wɔa. Ben gbiikoo u kurɔ sua

ma u gu, u ñ ka kurɔ wi bii mara. ²¹ Yera ben yiruse u kurɔ gɔmini wi sua. Win tii maa gu, u ñ ka kurɔ wi bii mara. Nge mɛya ben itasen tii, ²² sere n ka girari ben nɔɔba yiruse, ba ñ ka kurɔ wi bii mara. Be kpuron biruwa kurɔ win tii maa gu. ²³ Dɔma te gɔriba koo se, tɔn ben wara ko n kurɔ wi mɔ. Domi be nɔɔba yiru ye kpuro ba nùn yɛwa kurɔ.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, i ñ Gusunɔn gari ka win dam yɛ. N ñ yen sɔna i tore?

²⁵ Domi sanam mɛ gɔriba koo se durɔbu ka kurɔbu ba ñ maa suanamɔ, ba ko n sɔawa nge Gusunɔn gɔradoba. ²⁶ Ye n maa sɔa gɔribun seebun gari, i ñ garire Mɔwisin tireru sɔɔ mi awɛi dɔɔgiin gari wɔa nge mɛ Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, “Wiya Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakɔbun Yinni.” ²⁷ Wee, Gusunɔ u ñ sɔa gɔribun Yinni. U sɔawa wasobugii. Yenin sɔna bɛɛn torara kpɔ.

Wooda ye ya bo

(I maa mɛɛriɔ Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28)

²⁸ N wee, wooda yɛro goo u ben sikirinɔ ge nua. U wa ma Yesu u Sadusi be gari gee wisa, ma u da Yesun mi u nùn bikia u nɛɛ, woodaba kpuro sɔɔ yerà ya kere.

²⁹ Yesu u nɛɛ, wooda ye ya kere wee. “Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio, Gusunɔ bɛɛn Yinni, wi turowa Yinni. ³⁰ A Gusunɔ wunen Yinni kɔ ka wunen gɔru kpuro ka wunen bwɛra kpuro ka

wunen bwisikunu kpuro ka wunen dam kpuro.”³¹ Yen yiruse wee. “A wunen tɔnusi kɔ̄ nge wunen tii tii.” Wooda gaa maa sari ye ya yeni kere.

³² Ma wooda yēro wi, u Yesu sɔ̄wa u nɛɛ, to, n wā yinni. Gema a gerua ye a nɛɛ Gusunɔ̄ turowa wāa, goo maa sari ma n kun mɔ̄ wi. ³³ Ma tɔnu ù n Gusunɔ̄ kīa ka win gōru kpuro ka win bwisikunu kpuro ka win dam kpuro, ù n maa win tɔnusi kīa nge win tii tii, yeya ya yāku d̄sɔ̄ mwaararuginu ka yāku ni nu tie kere.

³⁴ Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa ka yērun baa, yera u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a turuku kooma a ka du mi Gusunɔ̄ u bandu swī.

Yenin biru goo kun maa kākā u Yesu gāanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunɔ̄ u gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)

³⁵ Yen biru, nge mɛ Yesu u Gusunɔ̄n garin keu sɔ̄simɔ̄ sāa yerɔ̄, u tɔmbu bikia u nɛɛ, amɔ̄na wooda yēroba koo kpī bu gere ma Kirisi u sāawa Dafidin bii. ³⁶ Dafidin tii, ka Hunde Dɛeron sɔ̄siru u nɛɛ, “Yinni Gusunɔ̄ u nen Yinni sɔ̄wa u nɛɛ,

a sinɔ̄ nen nɔm geuɔ̄

sere n ka nun wunen yiberɛba taarea.”

³⁷ Dafidin tii u nùn soka Yinni. Amɔ̄na u ko n maa ka sāa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yērobu

(I maa mɛerio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)

Ma tɔn wɔru ge, ga Yesun gari swaa daki ka nuku dobu.

³⁸ Win keu sɔ̄sibu sɔ̄ u nɛɛ, i tii laakari koowo ka wooda yērobu be ba kī ba n bɔsu ka yabe dɛdɛnnu, ba maa tɔbirinaa kī batuma sɔ̄ ka bɛɛɛ. ³⁹ Ma ba sin yee bɛɛɛginu kī mɛnnɔ̄ yenɔ̄ ka maa aye bɛɛɛginu t̄sɔ̄ baka yerɔ̄. ⁴⁰ Ba gɔminibun yɛnusu dimɔ̄ ka taki ma ba kana dɛdɛnnu mɔ̄ bu ka bu wan s̄. Ba koo bu taarɛ wē n kpā.

Gobi yi kurɔ̄ gɔmini goo u kp̄ɛ

(I maa mɛerio Luku 21:1-4)

⁴¹ Yera Yesu u da u sina sāa yerun kpakoro te ba ra gobi doken bɔkuɔ̄, ma u mɛɛra nge mɛ tɔmba gobi kp̄ɛmɔ̄ te sɔ̄. Gobigibu dabiru ba gobi beke doke. ⁴² Yera gɔmini sāaro goo u na ma u gobi piiminu yiru doke mi, yin geera sāa nge faram yirun saka. ⁴³ Ma Yesu u win bwāabu soka u bu sɔ̄wa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ̄, gɔmini sāaro wini, u gobi doke kpakoro teni sɔ̄ n tɔmbu kpuro kere. ⁴⁴ Domi be kpuro, ye n sɔ̄ndi ben mɔ̄ bakaru sɔ̄, yera ba wuna ba doke, adama kurɔ̄ wi, win yāaru sɔ̄ra u kpuro kp̄ɛ ye u ka tii kōsu.

13

Yesu u sāa yerun kɔrabun gari m̄

(I maa mɛerio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6)

¹ Nge mɛ Yesu u yariɔ̄ sāa yerun di, win b̄sɔ̄ turo u nɛɛ, yinni, anna a dii bakanu wa ka nin kpee buranu!

² Ma Yesu nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a dii baka ni wa? Baa kpee

teeru ta ñ ko n sãndi ten ten-sim wãllõ. Ba koo ni kpuro surawa.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe

(I maa mɛɛrio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19)

³ Yen biru Yesu u da Olifin guurõ u sina u wuswaa kisi sãa yeru gia. Yera Piɛɛ ka Yakõbu ka Yohanu ka Andere ba da be tãna ba nũn bikia ba nɛɛ, ⁴ a sun sãwõ, domma yabu ye, ya koo koorã. Yire terã ta koo sun sãõsi ma yen saa ya tura.

⁵ Ma Yesu u bu sãõbu wõri u nɛɛ, i tii laakarĩ koowo, kpa goo ku raa bɛɛ nãni wõke. ⁶ Tõn dabira koo na ka nɛn yĩsiru ba n mã, beya ba sãa Kirisi wi, kpa bu tãn dabinu nãni wõke. ⁷ I n tabun damu damusu nãmã, i ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni ya ñ koo ko ya kun koore, adama n ñ gina handunian kpeeru mi. ⁸ Domi bwesenu koo seesina. Sinamba koo seesina. Tem yĩribu ka gãõru ko n wãa gam ka gam. Ye kpuro n ko n sãawa nge tãn kurõn nuku wuriri-bun tore.

⁹ Adama bɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ. Domi ba koo bɛɛ mwa kpa bu bɛɛ siri kowobu nãmu sãndia. Ba koo maa bɛɛ so mɛnnõ yenõ, kpa bu ka bɛɛ da tem yẽrobu ka sinambun wuswaaõ nɛn sã kpa i ka seeda di. ¹⁰ Yu sere koorã mɛ ba koo gina bwesenu kpuro Labaari gea waasu kua. ¹¹ Adama sanam mɛ ba bɛɛ gawe ba ka dõõ bu bɛɛ siri kowobu nãmu bɛria, i ku gbi i wurura ka ye i ko gere. Saa ye, yã n tunuma, i geruo ye Gusunõ u

koo bɛɛ sõ. Domi n ñ bɛɛn tii i ko gere, ma n kun mã Hunde Dɛɛro. ¹² Mõõ ka wõnõ ba koo kãrumãtõnu kuana bu ka ben turo go, mɛya tundoba koo maa ben bibu kua. Bibu ba koo ben mawõbu seesi kpa bu de bu bu go. ¹³ Tõmbu kpurowa ba ko n bɛɛ tusa nɛn yĩsiru sõ. Adama wi u tɛmana sere ka nãrõ, u koo faaba wa.

Gãa kãsunun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24)

¹⁴ Yesu maa nɛɛ, adama i ko kam koosion bwãaroku kãsu wa ga yõ mi n ñ weenɛ ga n wãa. Wi u tire teni garimõ u tubuo sãa sãa. Sanam mɛya n weenɛ be ba wãa Yudeaõ bu kpikuru su bu da guunõ. ¹⁵ Kpa wi u wãa dii tɛɛra wãllõ u ku sara u du dirõ u gãanu sua. ¹⁶ Wi u maa woo gberõ u ku gõsira yenuõ u win yabe bakaru sua. ¹⁷ Anna kurõ ben nãni swãara ko n nɛ sanam mɛ, be ba guri mã ka be ba bibu bõm kɛmõ. ¹⁸ I Gusunõ kanõ kpa saa ye, yu ku raa ko woorun sanam. ¹⁹ Domi sanam mɛ sãõ, nãni swãa bakara ko n wãa tɛn bweseru ta ñ koore saa handunian toren di sere ka gisõ. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²⁰ Yinni ù kun daa tãõ te kawɛ, goo kun tiarõ. Adama wigii be u gõsan sõna u tãõ te kawa. ²¹ Saa ye sãõ, goo ù n bɛɛ sãõmõ u nɛɛ, Kirisi wi, u wãa mini, ñ kun mɛ u wãa miãõ, i ku ra naanɛ ko. ²² Domi Kirisi weesugibu ka sãmõ weesugiba koo yari. Ba koo yĩrenu ka sãm maamaakigia ko, bu ka be Gusunõ u gõsa nãni wõke ñ n ko n koorã.

23 Wee, na bεε yeni kpuro sɔɔwa kɔ yu sere koorā. Yen sɔ, i n tii sε.

Tɔnun Biin naaru
(*I maa mεerio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28*)

24 Yesu maa nεε, adama saa ye sɔɔ, nɔni swāarun biru, sɔɔ u koo yam tīra, suru kun maa waarɔ. 25 Wɔllun kperi yi koo wɔruma temɔ, kpa wɔllun dam mu yīiri. 26 Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru winu sɔɔ ka dam bakam ka yiiko. 27 U koo win ɔradoba ɔari handunian goonu nne sɔɔ bu be u ɔsa menna saa handunian nɔrun di sere ka wɔllɔ.

Yīre te dāa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ
(*I maa mεerio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33*)

28 Yesu maa nεε, tē i de dāa te ba mɔ figie tu bεε gari ɔεε sɔɔsi. Sanam mε ta kpararu torua, i yē ma tomburura ta turuku kua. 29 Nge mɛya maa, i n wa yeni kpuro ya kooramɔ, i n yē ma ne Tɔnun Bii na turuku kuawa, na mam wāa kɔnnɔwɔ. 30 Ka geema na bεε sɔɔmɔ, tēn tɔn beni ba n ɔhimɔ ye kpuro yu ka koorā. 31 Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nen gari kun doonɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yē
(*I maa mεerio Mateu 24:36-44*)

32 Yesu maa nεε, ye n sāa nen naarun saa, ɔoo sari wi u yen tōru yē, baa Gusunɔn ɔradoba be ba wāa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ

Baaba turo. 33 I n tii sε kpa i n swaa mεera, domi i n yē dɔma te tɔɔ te, ta koo tunuma. 34 N ko n sāawa nge durɔ ɔoo wi u sanum dɔɔ. U win yenu win sɔm kowobu nɔmu sɔndia, u ben baawure win sɔmburu wē, ma u kɔnnɔ kɔso sɔɔwa u n swaa mεera. 35 N n men na, i n swaa mεera, domi i n yē nge yenu yēro u koo tunuma yoka, n kun mε wɔku suunu, n kun mε saa ye gue sumɔ, n kun mε bururu. 36 U n tunuma suaru sɔɔ, kpa u ku raa bεε deema i dɔ. 37 Ye na bεε sɔɔmɔ yera na maa baawure sɔɔmɔ, i n swaa mεera.

14

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu ɔo

(*I maa mεerio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53*)

1 N wee, n tie sɔɔ yiru bu ka ɔɔ sararibu ka pēε ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru ko. Ma yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yērobu ba swaa kasu bu ka Yesu mwa asiri sɔɔ bu ɔo, 2 domi ba gerumɔ ba mɔ, n n weene bu ko tɔɔ baka te sɔɔ, kpa n ku raa kɔ gari baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ ɔoo turare yēka

Yesun wirɔ

(*I maa mεerio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8*)

3 Sanam mε Yesu u wāa Betaniɔ Simɔɔn yenuɔ wi u raa bara disigiru mɔ, kurɔ ɔoo u na win mi u too buraru neni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bekegia yiba ye ba kua ka naadin gum. U too te kɔra ma u turare ye yēka Yesun wirɔ sanam mε u dimɔ.

4 Gabu ba sōnamō ka mōru ba nēē, mban sōna u turare ye kam koosia. 5 Sa ko raa kpī su ye dōra yu ko sām kowon wōō tian kōsiarun saka, kpa su gobi yi sāarobu bōnu kua.

Ma ba kurō wi wākisi. 6 Adama Yesu u nēē, i nūn derio. Mba n kua i ka nūn wākisimō. Gāa burana u man kua. 7 Baadommawa sāarobu ba wāa bēēn suunu sōō. Sanam baamere mē i kī, i ko kpī i bu durom kua. Adama nēna na n ko na n wāa ka bēē ka baadomma. 8 U kua nge mē win mōra nē. U nawa u ka nēn wasin sikubun sōōru ko bu sere yi sike. 9 Ka geema na bēē sōōmō, baama mi ba Labaari gea waasu mō handunia kpuro sōō, ba koo maa kurō win gari gere ye u kua minin sō, ba n ka nūn yaaye.

Yudasi u kī u Yesu yāku kowo

tōnwerobu nōmu sōndia
(I maa mēerio Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

10 Yen biru Yudasi Isikariotu, bwāabu wākura yiru yen turo, u da yāku kowo tōnwerobun mi u ka bu Yesu nōmu sōndia. 11 Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba nūn gobi nōō mwēeru kua yi ba koo nūn kē. Ma u swaa kasu nge mē u koo ko u ka Yesu bu nōmu sōndia u n saa wa.

Yesu u Gōō sararibun yaa dibu

dimō ka win bwāabu
(I maa mēerio Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

12 Pēē ye ba kun seeyatia do-ken tōō bakarun tōō gbiikiru, tē sōō ba ra Gōō sararibun yāanu go, Yesun bwāaba na win mi ba nēē, mana a kī su nun Gōō sararibun yaa dibun sōōru kua.

13 Yera Yesu u win bwāabun yiru gōra u bu sōōwa u nēē, i doo wuu sōō, i ko ka durō goo yinna u nim tooru sōōwa. I nūn swīiyō. 14 Yenu mi u dua, i yenu gen yēro sōōwō i nēē, yinni u nēē, diru mana wi ka win bwāabu ba koo be Gōō sararibun yaa dibu di. 15 Durō wi, u koo bēē gidambisa baka sōōsi ye ba sōōru kua ka gāa nūn bukata sa mō kpuro. Miya i ko i sun Gōō sararibun sōōru kua.

16 Ma bwāa be, ba swaa wōri ba tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge mē Yesu u raa bu sōōwa. Ma ba Gōō sararibun yaa dibu sōōru kua.

17 Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win bwāabu wākura yiru ye. 18 Ye ba sō ba dimō Yesu u nēē, ka geema na bēē sōōmō, bēēn turo wi u dimō ka nē sannu u koo man dōmē.

19 Yeya bwāa be kpuron nuki sankira, ma ba nūn bikiabu wōri tia tia ba mō, asa n nē.

20 Ma Yesu u bu wisa u nēē, bēē wākura yiru ye sōō, nē ka wi sa gbēē teeru sōramō, wiya. 21 Ka geema, Tōnun Bii u koo gbi nge mē Gusunōn gari gerumō win sō. Adama nōni swāarugiiwa wi u koo nūn dōmē. N sanō ba kun daa yēro mara.

Yinnin dīa domaruginu
(I maa mēerio Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

22 Mi ba dimo mi, Yesu u p̄e sua u Gusuno siara ma u ye murura u win bwāabu wē. U n̄e, i m̄o, yeniwa nen wasi.

23 U maa n̄ra sua u Gusuno siara ma u bu wē, ma be kpuro ba n̄ra. 24 Ma Yesu u n̄e, yeniwa nen yem me mu Gusunon n̄o mw̄e kpaaru sire. Mu koo maa yari t̄n dabinun s̄. 25 Ka geema na bēe s̄om̄o, na n̄ maa tam meni n̄rum̄o sere n ka ko sanam me kon men k̄am n̄o ban te Gusuno u koo sw̄i s̄o.

26 Ye ba womusu kua ba k̄a, yera ba yara ba da Olifin guuru w̄l̄o.

Yesu u n̄e, Piēe koo n̄n siki (I maa m̄erio Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

27 Olifin guuru miya Yesu u bu s̄owa u n̄e, bēe kpurowa i ko i biru wura. Domi ba yorua Gusunon gari s̄o ba n̄e, “Ba koo yāa k̄aro go, k̄a yāanu nu yarina.” 28 Adama n̄a n seewa ḡrin di kon bēe gb̄iyya Galileo.

29 Yera Piēe n̄n s̄owa u n̄e, baa t̄mbu kpuro b̄a n biru wuram̄o, n n̄ ka n̄e!

30 Yesu u n̄n s̄owa u n̄e, ka geema na nun s̄om̄o, gis̄on w̄ku te, sere goo d̄o gu ka sw̄i n̄on yiru, kaa man siki n̄n ita.

31 Adama Piēe u n̄o ḡe dim dim u m̄o, na n̄ nun sikim̄o pai. Baa n̄ n ḡon na, sanna sa ko ḡbi.

Mēya maa bw̄a be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru m̄o Geseman̄e

(I maa m̄erio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46)

32 Yen biru ba da gam gum mi ba ra soku Geseman̄e. Ma Yesu u win bwāabu s̄owa u n̄e, bu sin̄o mi, k̄a u da u kanaru ko.

33 Ma u Piēe ka Yak̄abu ka Yohanu soka ba da ka wi. Ma u nanda, win wasi dw̄iyya.

34 Yera u bu s̄owa u n̄e, nen nukura sankira sere n ḡo gum girari. I ȳro mini k̄a i n tii k̄parenu s̄a.

35 Yen biru u bu desirari fi-iko u kpuna u kibari u kanaru kua, n̄ n koo koora, wahalan saa ye, yu n̄n desirari. 36 Yera u gerua u n̄e, nen Baaba, kaa k̄p̄i a ḡānu kpuro ko. A de wahala ye, yu man desirari. Adama a ku nen ḡru k̄iru ko ma n kun m̄o wun̄giru.

37 Ma u wurama bwāabu ita ben mi, u deema ba d̄o. Ma u Piēe bikia u n̄e, Sim̄o a d̄owa? A k̄ana a n wasi baa k̄abi tia? 38 I n tii k̄parenu s̄a i n kanaru m̄o, k̄a i ku ra du k̄kiribu s̄o. Ka geema, t̄nun ḡru ga k̄i adama wasi yen dam bie.

39 Ma u k̄am wura u kanaru kua. Gari tee yiya u gerum̄o. 40 Ye u k̄am wurama u deema ba do domi ben n̄ni bunia. Ba n̄ maa ȳe ye ba koo n̄n s̄.

41 Ye u wurama ben mi n̄n itase u bu s̄owa u n̄e, i den dweeyo t̄e, k̄a i w̄ra. N tura me. Saa ye, ya tunuma k̄o. N wee, ba T̄nun Bii t̄n k̄sobu n̄mu s̄ndiam̄e. 42 I seewo su doona. Wee, wi u man d̄m̄em̄o u sisi.

Yesun mwaabu

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12*)

⁴³ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma yande, bwāabu wākura yiru yen turo. Tɔn dabira nùn swīi ba takobiba ka bokunu nɛni. Yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yērobu ka guro guroba ba bu gɔra. ⁴⁴ N deema dɔmɛ wi, u raa tɔn be sɔɔwa yīre te u koo ko. U nɛɛ, durɔ wi u koo nɛnɛ u bɔkasi, wiya mi, bu nùn mɔɔ, bu nɛnɛ kem kem bu ka doona. ⁴⁵ Ye Yudasi tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u nɛɛ, yinni.

Ma u nùn bɔkasi. ⁴⁶ Yera tɔn be, ba nɔmu demia ba Yesu mwa. ⁴⁷ Adama be ba yɔ min turo u win takobi woma, ma u yāku kowo tɔnweron yoon soo sɔra u bura. ⁴⁸ Yera Yesu bu bikia u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? ⁴⁹ Baadommawa na ra n ka bɛɛ wāa s̄a yerɔ na n keu s̄ɔs̄imɔ, ma i n̄ man mwɛ. Adama Gusunɔn gari yi n̄ koo ko yi kun koore.

⁵⁰ Yera bwāa be kpuro ba yarina ba nùn deri.

⁵¹ Aluwaasi goo maa Yesu swīi biruɔ u bekuru wukiri. Yera gaba kī bu nùn mwa, ⁵² adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimɔ

Yuuban tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Sanam mɛya ba ka Yesu da yāku kowo tɔnweron

yenuɔ mi yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba mɛnnɛ. ⁵⁴ Ma Piɛɛ u bu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tɔnweron yenu yaaraɔ. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba d̄ɔ w̄s̄u.

⁵⁵ Yāku kowo tɔnwerobu ka maa guro gurobun mɛnnɔ ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nùn go. Adama ba n̄ wa. ⁵⁶ Domi tɔn dabiru ta nùn seeda weesugia diisimɔ adama seedagii be, ba n̄ n̄ɔɔ tia s̄a.

⁵⁷ Yera gaba seewa ba nùn weesu mani ba nɛɛ, ⁵⁸ bɛɛɛ sa nua u nɛɛ u koo s̄a yeru sura te ba ka nɔma bana, kpa s̄ɔ itan baa s̄ɔɔ u be ten kpaaru bani te ba n̄ ka nɔma banɛ.

⁵⁹ Ka mɛ, baa gari yinin tii s̄ɔɔ ba n̄ n̄ɔɔ tia kue.

⁶⁰ Ma yāku kowo tɔnwerɔ u seewa u yōra be kpuron wuswaaɔ, u Yesu bikia u nɛɛ, a n̄ gɛɛ wisimɔ? Mba tɔn beni ba nun saarisimɔ.

⁶¹ Adama Yesu u maari piti, u n̄ bu gāanu wisa. Yera yāku kowo tɔnwerɔ wi, u kpam nùn bikia u nɛɛ, wuna Kirisi wi? Gusunɔ Yinni wi sa siaramɔn Bii?

⁶² Ma Yesu u nɛɛ, oo, nɛna mi. S̄ɔɔ teeru i ko Tɔnun Bii wa u s̄ɔ Dam Kpurogiin nɔm geuɔ, u wee wɔllun di guru winu s̄ɔɔ.

⁶³ Sanam mɛya yāku kowo tɔnwerɔ u win tiin yaberu nɛnuɔ u karana, ma u nɛɛ, ee, seeda yerà i maa kasu. ⁶⁴ Bɛɛ i nua gari kam yi u gerua. Amɔna i wa durɔ wi s̄ɔɔ.

Ma be kpuro ba nùn taarɛ wɛ ba nɛɛ, bu nùn go.

65 Yera ben gaba yande nùn yāatam siem wōri, ba win nōni wōkua, ma ba nùn nōm kusa soomō, ba nēē u tubuo wi u nùn soomō.

Ma tabu kowobu ba nùn mwa ba soomō.

Piēē u Yesu siki

(*I maa mēērio Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27*)

66 Sanam mē Piēē u wāa yenu yaaraō, yera wōndia goo wi u sōmburu mō yāku kowo tōnweron mi u na mi.

67 Ye u Piēē wa u dōō wōsu, u nùn mēēra tii. Yera u nēē, wunē maa, a raa wāa ka Yesu Nasaretigii sannu.

68 Adama Piēē u gari yi siki, u nēē, na n̄ yē fa, ya n̄ man yeeri ye a gerumō.

Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa yera goo dōō ga swī.]

69 Wōndia sōm kowo wi, u kpm nùn wa mi, ma u be ba yō mi sōōwa u nēē, durō win tōmbun turowa mini.

70 Adama Piēē u kpm gari yi siki. Ye n̄ tē fiiko, be ba yō mi ba Piēē sōōwa ba nēē, ka gem, wunē tōn ben turowa domi wunen tii Galilegiwa.

71 Yera Piēē u bōrua u sōnna u nēē, na n̄ durō wi yē wi bēē i ka yā mini.

72 Mii mii ma goo dōō ga swī nōn mēēruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u raa nùn sōōwa u nēē, sere goo dōō gu ka swī nōn yiru, u koo nùn siki nōn ita. Ma u swī wōri.

15

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaō
(*I maa mēērio Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5, Yohanu 18:28-38*)

1 Buru buru yellu yāku kowo tōnwerobu ka maa guro gurobu ka wooda yērobu, ka be ba tie mēnno ge sōō, ba mēnna bu ka gari yi wesiana sannu. Ma ba Yesu bōkua ba ka da ba Pilati nōmu sōndia.

2 Yera Pilati nùn bikia u nēē, wuna Yuuban sunō?

Yesu nùn wisa u nēē, mēya nge mē a gerua.

3 Ma yāku kowo tōnwerobu ba Yesu mēm dabinu manimō.

4 Yera Pilati kpm nùn bikia u nēē, a n̄ gāanu wisimō? A n̄ nōōmō nge mē ba nun mēm dabinu manimō?

5 Adama Yesu kun yen gaa wisa sere biti ya Pilati mwa.

Ba Yesu taarē wē bu go

(*I maa mēērio Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16*)

6 N deema, Gōō sararibun tōō bakaru baatere Pilati u ra pirisōm turo karewa wi tōmba kī. 7 Sanam mēya, tem gowobu gaba wāa pirisōm sōō be ba tōmbu go tem gooru garu sōō. Ben turon yīsira Baraba. 8 Ma tōn wōru ga susi Pilatin mi bu ka nùn kana u bu kua nge mē u ra bu kue wōō baagere tōō te sōō. 9 Ma Pilati u bu bikia u nēē, i kī n̄ bēē Yuuban sunō kara?

10 Domi win tii u yē kam kam ma nisinun sōna yāku kowo tōnwerobu ba nùn Yesu nōmu sōndia. 11 Sanam mē sōōra yāku kowo tōnwerō be, ba tōn wōru bōrie gu ka Pilati seesi kpa u bu Baraba kara. 12 Ma Pilati u kpm bu bikia

u nεε, ñ n men na, mba i kī n ko ka durə wi bεε i sokumə Yuuban sunə.

¹³ Yera ba kparam gbāsukum wəri ba nεε, a nùn kpareo dāa bunanaru sɔɔ.

¹⁴ Pilati u bikia u nεε, mban sōna. Kōsa yerà u kua.

Adama tən be, ba gbāsukum sosi ba nεε, a nùn kpareo dāa bunanaru sɔɔ.

¹⁵ Pilati u kī u ko ye n koo bu dore, yen sōna u bu Baraba kara. Yen biru u dera ba Yesu so ma u nùn tabu kowobu nəm u sɔndia bu nùn dāa bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru m̀

(I maa mεerio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

¹⁶ Sanam mεya tabu kowobu ba Yesu gawa ba ka nùn da tem yēron agbara sɔkkaa ma ba tabu kowobu kpuro kpuro menna mi. ¹⁷ Ba Yesu gurumusu swāabu sebusia, ma ba sāki tundu bəkana ba doke win wirə nge furə. ¹⁸ Ma ba nùn tɔbirim wəri ba m̀, Yuuban sunə, fɔɔ baasira.

¹⁹ Ma ba nùn gāa bɔɔ soomə wirə, ba nùn yāatam siemə, ba nùn yiirammε. ²⁰ Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu swāabu ge potari ba win tiin yānu sua ba nùn sebusia. Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn kpare dāa bunanaru sɔɔ.

Ba Yesu kpare

dāa bunanaru wəllə

(I maa mεerio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

²¹ Sanam mε ba ka nùn dɔɔ, n wee durə goo u sarə mi, wi ba ra soku Simə Sirenigii, u wee gberu kpaanen di. N deema Simə wi, u sāawa Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn Yesun dāa bunanaru sɔbi. ²² Ba ka Yesu da mi ba ra soku Gəgəta, yīsi ten tubusiana, aye te ta ka wii koko weenε. ²³ Ma ba nùn tam wε mε mu ka tim menna mε ba ra soku miru, adama u yina u nɔ. ²⁴ Yera ba nùn kpare dāa bunanaru. Yen biru tabu kowo be, ba win yānu tete toosi bu ka wa ye ben baawure u koo sua. Nge mεya ba ka Yesun yānu bɔnu koosina. ²⁵ Bururun kɔba nɔɔba nnen sakawa ba nùn kpare dāa bunanaru. ²⁶ Tora te u kua ba ka nùn kpare, tera ba yorua ba mani ba nεε, Yuuban sunə. ²⁷ Ba maa gbenəbu yiru gabu dāa bunanaru kpare, turo Yesun nəm geuə, turo win nəm dwarə. [²⁸ Nge mεya Gusunən gari yi koorə yi yi nεε, “Ba nùn garisi kōsan kowobu sɔɔ.”]

²⁹ Tən be ba sarə ba nùn wiru diirisimə ba wənsimə ba nεε, ahā to, n ñ wuna ra nεε kaa sāa yeru sura kpa a kpaaru bani sɔɔ itan baa sɔɔ? ³⁰ Tε, a re tii faaba koowo a sarə dāa ten min di.

³¹ Nge mεya maa yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu ba nùn yaakoru m̀. Ba sɔɔnamə ba m̀, u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko. ³² Tε i de Kiriisi Isireliban sunə u sarama su wa saa dāa bunana ten min di kpa su nùn naane doke.

Mεya maa be yiru, be ba

kp̄are dāa bunanaru sɔɔ ka wi sannu, ba maa nùn wəmmə.

Yesun gɔɔ

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30*)

³³ Yera dāma ten sɔɔ sɔɔ, yam wōkura tem mɛ kpuro wukiri sere n ka kua sɔɔ sɔɔn kɔba ita. ³⁴ Kɔba ita yen sakawa Yesu u gbāra ka dam, u nɛɛ, “Eloi, Eloi, lema sabatani.” Yen tubusiana, Gusunɔ nɛn Yinni, mba n kua a ka man deri.

³⁵ Be ba yɔ min gabu ba gari yi nua ma ba nɛɛ, i n nɔɔmɔ? U Eli soku.

³⁶ Yera ben turo u duka na ka swɛɛ duke dukesu si u wasa tam məmməm sɔɔ u bəri dekəɔ. Ma u Yesu tii u nɔ, u nɛɛ, i de su wa Eli ù n koo na u nùn sarasia.

³⁷ Yera Yesu u gbāra wəllɔ too too, ma win hunde ya doona.

³⁸ Ase saa yera maa beku kare te ta wāa sāa yeru sɔɔ ta gɛɛrama saa wəllun di sere temɔ. ³⁹ Tabu kowobun tənwero wi u yɔ Yesun wuswaaɔ u wa nge mɛ u ka gu. Yera u nɛɛ, ka gem durɔ wi, Gusunən Biiwa.

⁴⁰ Kurɔbu gaba maa wāa mi, ba mɛɛra sarun di. Be sɔɔra Maari Madalagii wāa, ka Salomɛ, ka Maari wi u sāa Yose ka Yakɔbu yākabun mɛro. ⁴¹ N deema beya ba raa Yesu swii ba nùn nɔɔrimɔ sanam mɛ u wāa Galileɔ. Kurɔbu dabiru gara maa wāa mi, be ba ka nùn na Yerusalemuɔ sannu.

Yesun sikubu

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42*)

⁴²⁻⁴³ Ye n kua yoka, Yosɛfu Arimategii u tunuma mi, wi u sāa bɛɛɛgii Yuuban guro gurobu sɔɔ, u maa mara Gusunɔ u bandu swii. Tɔɔ te, tɔɔ wɛrarugirun sɔɔrun tɔra, tèn yokan di tɔɔ wɛrarugira koo tore. Yen sɔna Yosɛfu u da Pilatin mi ka toro sindu u ka Yesun goru kana. ⁴⁴ Ma Pilati u biti kua too too ye u nua ma Yesu u gu kɔ. Yera u tabu sunɔ sokusia u ka nùn bikia Yesu ù n gu kɔ. ⁴⁵ Ye tabu sunɔ wi, u nùn sɔɔwa ma Yesu u gu, u Yosɛfu nɔɔ kã u ka goo te sua. ⁴⁶ Yosɛfu u da u beku te ba wesa ka wɛɛ damgii dwa, ma u goo te sarasia u tu beku te tēke. Ma u tu kpɛɛ kpee wɔru ge ba dāka sɔɔ. Yen biru u kpee bakaru garu bimiama u ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. ⁴⁷ N deema, Maari Madalagii ka Maari Yosen mɛro, ba mɛɛra mi ba Yesun goru kpɛɛmɔ.

16

Yesun seebu garin di

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10*)

¹ Ye tɔɔ wɛrarugira sara, Maari Madalagii ka Salome ka Maari Yakɔbun mɛro, ba turare dwa bu ka Yesun goru yɛka. ² Ye n kua alusuma buun buru buru yellu kurɔ be, ba da siki ten mi. ³ Swaaɔ ba bikianamɔ, wara u koo bu kpee te bimia siki ten nɔɔn di.

⁴ Ye ba mɛɛra ma ba wa, wee kpee te, ta bimiare baa mɛ ta kpā too. ⁵ Ye ba dua siki te sɔɔ ba aluwaasi goo wa u sɔ ben nəm geuɔ u yabe kpikiru sebua. Ma bɛrum bu mwa gem gem. ⁶ U bu sɔɔwa u

nεε, i ku berum ko. Na yε ma Yesu Nasaretigiwa i kasu wi ba kpare dāa bunanaru sōō. U seewa gərin di u n wāa mini. I mεerio mi ba raa nūn kpīi. ⁷ N n mən na, i doo i win bwāabu sō ka Piεen tii ma u koo bu gbiiya u da Galileō. Miya ba koo nūn wa nge mε u raa bu sōōwa.

⁸ Yera ba yarima ba duki doona sikiru min di ka di-iribu domi berum bu mwa gem gem. Ba n maa goo gāanu ganu sōōwa berum saabu.

Yesu u Maari Madalagii kure

(I maa mεerio Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)

[⁹ Ye Yesu u seewa gərin di alusuma buun buru buru yellu, Maari Madalagiiwa u gbia u tii sōōsi, wi sōon di u wεrekunu nōba yiru gira. ¹⁰ Ma kurō wi, u da u win kpaasibu labaari ye sōōwa be ba wāa nuku sankiranu ka swīi sōō. ¹¹ Sanam mε ba nua Yesu kua waso, kurō wi maa nūn wa, ba n ye wure.

Yesu u bwāabu yiru kure

(I maa mεerio Luku 24:13-35)

¹² Yenin biru, Yesu u wigibu yiru gabu kure ye ba sīimō swaāō ba baru kpaaru garu dōō adama u tii kōsa ben nōni sōō. ¹³ Ye ba wōma wuu min di ba be ba tie yen labaari sōōwa, adama ba n maa ye naanε kue.

Yesu u tii bwāabu

wəkura tia ye sōōsi

(I maa mεerio Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gərobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁴ Yen biru Yesu u bwāabu wəkura tia ye kurema ye ba dimō. Ma u bu gerusi ben naanε dokebu sarirun sō ka maa ben degangam sō, domi ba n tən ben gari wure be ba nūn wa u seewa gərin di. ¹⁵ Ma u bu sōōwa u nεε, i doo handunian baama kpuro kpa i bweseru baatere Labaari gea waasu kua. ¹⁶ Baawure wi u ye naanε doke, ma ba nūn batemu kua, u koo hunden faaba wa. Baawure wi u kun maa ye naanε doke, u koo taare wa. ¹⁷ Səm maamaakiginu wee ni naanε dokeobu ba koo ko. Ba koo wεrekunu gira ka nen yīsiru kpa bu ka barum kparam gari gere. ¹⁸ Bā n waa gəsənu sua nōmaa, n kun mε bā n dēε nōra, ba n wahala gaa wasi. Bā n maa barōbu nōmu sōndi, ba koo bekurawa.

Yesu u doonō Gusunən mi

(I maa mεerio Luku 24:50-53, Gərobun Kookoosu 1:9-11)

¹⁹ Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u kpa, u suara wōlō u da u sina Gusunən nəm geuō. ²⁰ Ma bwāa be, ba da ba waasu kua baama kpuro. Ma Yinni u ka bu sambu te mō, u sōōsimō ka səm maamaakiginu ma ben gari sāawa gem.]

LABAARI GEA NGE MƐ LUKU U YORUA

Luku, wi u tire te yorua, u s̄awa Gεrεki. U ȳeru m̄o, u s̄awa dokotoro, Kol 4:14. Teofiruwa u tire te yorua. Teofiru wi, u n̄ maa s̄aa Yuu. Yen s̄ona ye u Yesun bwese t̄kan gari m̄o, u girariwa sere Adamun mi, wi u s̄aa t̄mbu kpuron baaba. Luku u k̄i u s̄osiwa ma Yesu u s̄awa t̄mbu kpuron Faaba kowo, n̄ n̄ m̄o Yuuba t̄nagii. U maa s̄osi ma Yesu u t̄mbu kpuro k̄i, bw̄εεbw̄εεbu ka damgibu ka s̄aarobu ka gobigibu ka kur̄obu ka dur̄obu ka bibu.

Tire ten gari m̄ero ya w̄awa ten wiru 19:10 s̄o ye ya n̄ε, T̄nunun Bii u nawa u ka kasu be ba k̄ora u bu faaba ko.

Tire ten kpunaa

1. Yohanu Batemu kowo ka Yesun marubu ka Yesun biru, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yohanu Batemu kowon waasu ka Yesun k̄kiribu, wiru 3n di sere wiru 4:13.
3. Yesun s̄amburu Galileo, wiru 4:14n di sere wiru 9:50.
4. Yesu u w̄a Yerusalemun swaa, wiru 9:51n di sere wiru 19:28.
5. Yesun s̄osi d̄aakinu batuma s̄o, wiru 19:29n di sere wiru 21:37.
6. Yesun sanam d̄aakim handunia s̄o, wiru 22n di sere wiru 24.

Nge mε ba kua

ba ka tire te yorua

¹⁻⁴ Teofiru, b̄εεε bakagii, n̄ man w̄ere n̄ nun tireru yorua n̄ nun s̄o dee dee ye n̄ koorā b̄εεn suunu s̄o. Be ba ye wa toren di ba kua yen labaarin s̄om kowobu ma ba sun ye s̄owa. Dabiru be ba ye nua ba kookari kua bu ka ye yore dee dee. N̄en tii na gari yi kpuro w̄era yin toren di. N̄ maa man w̄ere n̄ nun ye yorua a n̄ ka yen gem ȳε ye ba nun s̄osi.

Gusun̄n ḡrado u Yohanu Batemu kowon marubun gari n̄osiā

⁵ To, Herodu Yudean tem ȳeron waati, ȳaku kowo goo w̄a ȳaku kowobun wuuru s̄o te ba m̄o Abia, win ȳisira Sakari. Win kur̄o m̄a s̄awa Aronin bweseru, win ȳisira Elisabeti. ⁶ Be yiru kpuro geegiba Gusun̄n wuswaa. Ba s̄im̄o Yinni Gusun̄n wooda ka win s̄osibu kpuro s̄o dee dee. ⁷ Adama ba n̄ bii m̄o ȳen s̄o Elisabeti s̄a w̄iro, be yiru kpuro ba maa t̄k̄onu kua.

⁸ N̄ weε sanam m̄ε n̄ ben wuuru girari, Sakari win ȳaku kobun s̄amburu m̄o Gusun̄n wuswaa. ⁹ Ma tubu tubu ya n̄n̄ m̄wa nge m̄ε ȳaku kowobun komaru, u ka du Yinni Gusun̄n s̄a yer̄o u turare d̄o doke. ¹⁰ T̄n̄ w̄oru kpuro ga kanaru m̄o t̄ow̄o sanam m̄ε u turare d̄o dokem̄o. ¹¹ Ma Yinnin̄ ḡrado u n̄n̄ kure u ȳo mi ba ra turare d̄o doken n̄m̄ geūo. ¹² Ye Sakari u n̄n̄ wa, u wom torura ma berum n̄n̄ m̄wa.

13 Ma gɔrado wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku berum ko Sakari, domi ba wunen kanaru mwa. Wunen kurɔ Elisabeti u koo nun bii tɔn durɔ marua, kpa a nùn yĩsiru kɛ Yohanu. 14 Kaa nuku doo bakabu wa, tɔn dabira koo maa yɛeri win marubun sɔ. 15 Domi u koo ko tɔn boko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U n̄ tam n̄rumɔ. U ko n maa Hunde Dɛero yiba win mɛron nukurun di. 16 U koo de Isireliba dabiru bu wurɔ Gusunɔ ben Yinnin mi gia. 17 U koo nùn swaa gbiiya kpa u n s̄aa nge Gusunɔn s̄amɔ Eli, u n dam mɔ u ka baababa ka ben bibu dorasia, kpa u maa ka mɛm nɔɔ sariba wura geegibun swaa sɔɔ, kpa u maa tɔmbun gɔrusu sɔɔru koosia mam mam Yinnin sɔ.

18 Sakari u gɔrado wi bikia u nɛɛ, amɔna ko na n ka yɛ ma gari yi gema. Domi nɛ durɔ tɔkɔra, nɛn kurɔn tii maa tɔkɔru kua.

19 Ma gɔrado wi, u nùn wisa u nɛɛ, nɛna Gabiriɛ, nɛ wi na ra n yɔ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man gɔrimawa n ka nun gari ko kpa n ka nun labaari gea ye nɔɔsia. 20 Adama a n̄ nɛn gari naanɛ doke yi yi koo koorɔ yin saa sɔɔ. Yen sɔna, a n̄ maa kpɛ a gari gere sere dɔma te yabu ye, ya koorɔ.

21 Tɔmba Sakari mara, ma biti ya bu mwa ye u ka tɛ mɛ s̄aa yerɔ. 22 Ye u yara, u n̄ kp̄ia u ka bu gari kue, ma ba gia ma u k̄asiru wawa s̄aa yeru mi. U ka bu nɔma gari sɔɔmɔ, u n̄ nɔɔ wukie.

23 Ye win ȳaku kowo sɔmbura kpa, u s̄ia win yɛnuɔ. 24 Yen biru win kurɔ Elisabeti

u gura sua, ma u tii berua suru nɔɔbu. U nɛɛ, 25 n wee ye Yinni Gusunɔ u man kua. U ka man nɔnu geu mɛera u man sekuru yara tɔmbun wuswaaɔ.

Wɔllun gɔrado

u Yesun marubun gari

nɔɔsia
26-27 Elisabetin guran suru nɔɔba tiase, Gusunɔ u win gɔrado Gabiriɛ gɔra Nasaretia, Galilen tem sɔɔ wɔndia goon mi, wi u kun durɔ yɛ. Wɔndia win durɔ kɛero Yosefu u s̄awa Dafidi sina bokon bweseru. Wɔndia win tiin yĩsira Maari. 28 Gɔrado wi, u da win mi ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na nun tɔbura, Gusunɔ u nun durom kua, u maa w̄a ka wunɛ.

29 Maarin laakari ya burisina ka gari yi, ma u tii bikia u nɛɛ, tɔbiri teren bwesera mini. 30 Gɔrado u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku berum ko Maari domi Gusunɔ u nun durom kua. 31 Wee kaa gura sua a bii tɔn durɔ ma kpa a nùn yĩsiru kɛ Yesu. 32 U koo ko tɔn boko. Ba ko n da nùn soku Wɔrukoon Bii. Yinni Gusunɔ u koo nùn win sikado Dafidin bandu wɛ. 33 U ko n bandu dii Yakɔbun yɛnuɔ sere ka baadommaɔ. Win bandu ta n̄ ko n n̄ru mɔ.

34 Ma Maari u gɔrado bikia u nɛɛ, amɔna yeni ya koo ka koorɔ domi na n̄ durɔ yɛ.

35 Gɔrado u nùn wisa u nɛɛ, Hunde Dɛero u koo nun deema, kpa Wɔrukoon dam mu nun wukiri. Yen sɔna ba koo bii dɛero wi kaa ma mi soku Gusunɔn Bii. 36 Wee wunen mero bisi Elisabeti wi ba raa sokumɔ w̄iro, win tii

u bii tən durən gura mə win təkəru səə. U wāa win suru nəəba tiase səə tē. ³⁷ Domi gāanu sari ni Gusunə kpañe.

³⁸ Maari nεε, nεna Yinnin yoo. N man kuo nge mε a gerua. Ma gərado wi, u doona.

Maari u Elisabeti beram da

³⁹ Səə mεε te səə, Maari u seewa kpaaka u da Yudean wuu gagu səə ge ga wāa guunun bera gia. ⁴⁰ U dua Sakarin yenuə ma u Elisabeti təbura. ⁴¹ Ye Elisabeti u Maarin təbiribu nua, yera bii wi u wāa win nukurə u diira ma Elisabeti u Hunde Dεero yiba. ⁴² Ma u gbāra u nεε, domarugiiwa wunε tən kurəbu səə, domarugiiwa maa bii wi kaa ma. ⁴³ Wara ra n nε, nεn Yinnin mero u ka man beram na. ⁴⁴ Domi wee, ye wunεn təbiribun nəə ga nεn swaa wəri, bii wi u wāa nεn nukurə u diira ka nuku dobu. ⁴⁵ Doo nəərugiiwa wunε ye a ka naane doke ma ye kpuro ya koo koorā ye Gusunə u nun səəwa.

Maarin womu

⁴⁶ Maari u womu kua u nεε, nεn gərū ga Yinni saabu mə. ⁴⁷ Nεn hunde yērimə Gusunə nεn Faaba kowon sə, ⁴⁸ yèn sə u ka man nənu geu mεera, nε wi na sāa win yoo bwēεbwēε. Wee, saa tēn di saa baayeren təmbu ba koo man soku doo nəərugii ⁴⁹ yèn sə Gusunə dam kpurogii u man gāa bakanu kua. Win yīsira Dεero. ⁵⁰ U ra be ba nùn nasie durom kue saa baayere.

⁵¹ U win dam səəsi, ma u be ba tii suabun bwisikunu mə yarinasia.

⁵² U sinambu bandu yara.

Ma u bwēεbwēεbu wəlle sua.

⁵³ U gəərobu debia ka gāa geenu.

Ma u gobigibu gira nəm dira.

⁵⁴ U win səmə Isireli somi yèn sə u win durom yaaya

⁵⁵ mε u Aburahamu ka win bibu kuamme sere ka baadomma

nge mε u bεsen baababa nəə mwεeru kua.

⁵⁶ Maari u ka Elisabeti sina nge suru ita, yen biru u gəsira win kpaarə.

Yohanu Batemu kowon marubu

⁵⁷ Elisabetin marubun sanam yiba, ma u bii tən durə mara. ⁵⁸ Win berusebu ka win dusibu ba nua ma Yinni u nùn durom bakam kua, ma ba ka nùn nuku dobu mə sannu. ⁵⁹ Ma n kua səə nəəba itase ba menna bu ka bii wi bango ko, ma ba kī bu nùn yīsiru kē Sakari nge win tundon yīsiru. ⁶⁰ Adama win mero u gerua u nεε, aawo, Yohanuwa ba koo nùn soku.

⁶¹ Ma ba nεε, wunεn bwe-seru səə, goo sari wi u yīsī te mə.

⁶² Yera ba win tundo gari bikia ka yīreru bu ka gia mε u kī bu nùn soku. ⁶³ Ma u bu gāanu bikia nì səə u koo yore ma u yorua, Yohanuwa win yīsiru. Ma biti ya tən be kpuro mwa. ⁶⁴ Yande win nəə ga wukiara, win yara denda, u gari mə ma u Gusunə siaramə. ⁶⁵ Berum be kpuro mwa be ba wāa bera mi, ma ba gari yi kpuro səəna ba ka sik-erena Yudean tem wusu səə

si su wāa guunun bera gia.
 66 Ma be ba gari yi nua kpuro,
 ba yi berua ben gōrusə, ba
 bikianamə ba m̀, ñ n men na,
 aməna bii wi, u koo ra ko.

Domi ba wa Yinnin nəmu ga
 wāa ka wi.

Sakari u Gusunən gari gerua

67 Ma bii win tundo Sakari,
 u Hunde Dεero yiba ma u
 gerua u nεε,

68 su Gusunə Isireliban Yinni
 siara

ye u ka win tumbu naawa
 ma u bu yakia.

69 Ma u ka sun Faaba kowo
 damgii naawa

wi u sāa Dafidi win səm
 kowon sikadobu.

70-71 Wiya u koo sun faaba
 ko saa bεsən yiberēban
 min di,

ka be ba sun tusa kpuron
 noman di,

nge mε u raa gerua
 saa win səmə dεerobun nəsun
 di

be ba wāa yellu.

72 Meya u ka bεsən baababa
 durom kua,

ma u maa win nɔɔ mwεε
 dεeraru yaaya.

73 Nge mε u raa bōrua

Aburahamu bεsən baaban
 wuswaaɔ

74 u ka sun wəra saa bεsən
 yiberēban noman di,

kpa u sun ayeru wε su ka nùn
 sā berum sariru sɔɔ,

75 kpa su ko dεerobu ka
 gemgibu win wuswaaɔ

bεsən wāarun sanam kpuro
 sɔɔ.

76 Wunε maa nən bii,

ba koo nun sokuwa
 Wərukoon səmə

domi kaa Yinni gbiya a ka
 win swεε səmε,

77 kpa a maa win tumbu sɔ ma
 ba koo faaba

wa bə n bu ben toranu suuru
 kua

78 bεsən Yinnin wənwəndun
 sɔ te ta kpā.

Wənwən ten saabuwa
 yam bururam ko n sun naawa
 wəllun di

nge buruku sɔɔ yana,

79 u ka bu yam dεerasia

be ba wāa yam wōkuru sɔɔ

ka be gɔən berum wukiri nge
 yam wōkuru.

Kpa u ka bεsən naasu kpara
 alafian swaa sɔɔ.

80 Ma bii wi, u kpεamə u
 bwisi m̀, ma u da u wāa

gbaburə sere n ka kua tɔɔ te u
 tii sɔɔsi Isireliban wuswaaɔ.

2

Yesun marubu

(*I maa mεerio Mateu 1:18-
 25*)

1 Sanam mε sɔɔ, tem yēro
 Ogusitu u wooda yara bu tem
 baama kpuron tumbu gari.

2 Gari gari gbiikaa ye, ba ye
 kuawa Kirinusi Sirin tem
 yēron waati. 3 Ma baawure u
 da win wuuɔ bu ka nùn tireru
 doke.

4 Yosεfu u maa seewa
 Galilen wuu gagun di ge ba
 ra soku Nasarēti, u da Yudean
 temə sere Dafidin wuuɔ ge
 ba ra nεε Betelehemu yèn
 sɔ u sāa Dafidin sikadobu,

5 kpa bu ka bu tireru doke,
 wi ka win kurə kēero Maari.

Maari wi, u gura mə. 6 Ye ba
 wāa mi, win sanam yiba ye

u koo ka ma. 7 Ma u win bii
 gbiikoo mara tən durə, ma u

nùn sēkatia tēkusi u nùn kpī
 yāanun yakasu wəllə, yèn sɔ

ba ñ ayeru wa sɔbun sɔbia
 yerə.

*Gusunən gərado**u yāa kparobu kure*

⁸ N deema yāa kparoba wāa bera mi yakasə, ba ben yāanu kōsu wōkuru. ⁹ Yera Gusunən gərado u bu kure ma Gusunən yiikon girima ya bu burure ya ka sikerena ma berum bu mwa gem gem. ¹⁰ Ma gərado u bu sōwa u nεε, i ku nanda domi na ka bεε Labaari gea naawawa ye ya koo tambu kpuro nuku doo bakabu wē.

¹¹ Gisə Dafidin wuuə ba bεε Faaba kowo marua wi u sāa Kirisi Yinni. ¹² Wee, nge mε i ko ka nūn tubu, i ko bii wēeru wa ba sēkatia tēkusi, u kpī yāanun yakasu wōllə.

¹³ Suaru sōə wəllun tabu kowobu dabi dabiru ba kurama gərado win bəkuə ba Gusunə siaramə ba gerumə, ¹⁴ bu Gusunə bεεε wēeyə wōllə.

Bəri yenda n wāa handunia sōə be ba Gusunən nukuru dorasiəmən suunu sōə.

Yāa kparoba dōə Betelehemuə

¹⁵ Sanam mε wəllun gərado be, ba bu doonari ba wura Gusunə wōllə, yāa kparo be, ba geruna ba nεε, n n men na, su da Betelehemuə su wa ye ya kooru ye Yinni Gusunə u sun sōəsi.

¹⁶ Ba da ka sendaru ma ba Maari ka Yosefu wa ka bii wēε te, ta kpī yāanun yakasu wōllə. ¹⁷ Ye ba nūn wa ba kpa ba saara ye gərado wi, u raa bu sōwa bii win wōllə. ¹⁸ Ma be kpuro be ba gari yi nua ba biti soora ka ye yāa kparoba bu sōwa. ¹⁹ Adama Maari u gari yi kpuro doke gōruə u yi

lasabu mə. ²⁰ Ma yāa kparo be, ba gəsira ba Gusunə bεεε wēemə, ba nūn siaramə yabu ye kpuron sō ye ba nua ka ye ba wa, nge mε gərado wi, u raa bu sōwa.

Ba Yesu yīsiru kā

²¹ Ye sōə nōəba ita ya yiba ba bii wi bango kua, ma ba nūn yīsiru kā Yesu, yīsi te Gusunən gərado u nūn kā ba sere win gura sua.

Ba Yesu Gusunə tusia sāa yerə

²²⁻²³ Ameniwa ba yorua Yinnin wooda sōə ba nεε, “Bii tən durə gbiikoo baawure wi ba mara, ba koo nūn wunawa nenem Yinni Gusunən sō.” Yen sōna ye sanam yiba bu ka tii sārasia nge mε Məwisin wooda ya gerua, Maari ka Yosefu ba ka bii wi da Yerusalemuə bu nūn Yinni tusia, ²⁴ kpa bu ka yākuru ko nge mε ba gerua Yinnin wooda sōə ba nεε, “Kparukonu yiru, n kun mε toberε binu yiru.”

²⁵ Durə goo wāa Yerusalemuə, win yīsira Simeə. Durə wi, u sāawa geegii wi u Gusunən bεεε yē. U wi u koo Isireliban nukuru yemiasia swaa daki ma Hunde Dεero nūn wāasi. ²⁶ Hunde Dεero wi, u maa nūn sōəsi ma u koo Kirisi, wi Yinni u gōsa wa u sere gbi. ²⁷ U da sāa yerə ka Hunde Dεeron kparabu. Ye Yesun dusiba ka nūn dua bu nūn kua nge mε wooda ya gerua, ²⁸ Simeə u nūn mwa win nōməə ma u Gusunə saabu kua u nεε, ²⁹ Yinni, tē kaa de nε wunen səm kowo, n handunia deri ka alafia

nge me a man sɔ̄wa.

30 Domi nen nɔ̄ni yi wunen
faaba wa

31 ye a sɔ̄ru kua bwesenu
kpuron wuswaaɔ.

32 Yeya yam bururam me mu
koo tɔ̄n tukobu wunen
swaa sɔ̄si.

Mu koo maa wunen tɔ̄mbu
Isireliba bɛɛɛ doke.

Simɛɔ u Gusunɔ̄n gari gerua

33 Ye ba gerua bii win sɔ̄ ya
win baa ka win mɛro biti kua.

34 Simɛɔ u bu domaru kua ma
u Maari, bii win mɛro sɔ̄wa
u nɛɛ, ba bii wini gɔ̄sa ba yi
u ka tɔ̄n dabiru wɔ̄rumasia
Isireliba sɔ̄, kpa u tɔ̄n dabinu
seesia. U koo maa ko yĩreru
Gusunɔ̄n min di te tɔ̄mba kun
wuramɔ 35 kpa dabirun gɔ̄run
bwisikunu nu sɔ̄sira. Wunen
tii, nuku sankiranu nu koo
nun sɔ̄ku gɔ̄ruɔ nge takobi.

Ana, Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ tɔ̄n kurɔ

36 Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ tɔ̄n kurɔ
goo maa wɔ̄a, win yĩsira Ana,
Fanuelin bii Aɛɛn bweseru
sɔ̄. U tɔ̄kɔ̄ru kua gem gem.
U raa sina ka win durɔ wɔ̄ɔ
nɔ̄ba yiru saa win wɔ̄ndiarun
di. 37 Ma u gɔ̄miniru sina wɔ̄ɔ
wɛnɛ ka nɛɛ. U ku ra kpe
sɔ̄a yerɔ, u ra n Gusunɔ̄ sɔ̄amɔ
bururu ka yoka ka nɔ̄ bɔ̄kuru
ka kanaru. 38 U besirama saa
ye sɔ̄, u Gusunɔ̄ saabu mɔ, ma
u bii win gari tɔ̄mbu kpuro
sɔ̄mɔ be ba mara Gusunɔ̄ u
Yerusalemu yakia.

Ben wuramaru Nasaretio

39 Sanam me ba baayere kua
ba kpa nge me Yinni Gusunɔ̄n
wooda, ba gɔ̄sira Nasareti ben
wuɔ Galilen temɔ. 40 Ma
bii wi, u kpɛamɔ ma u dam
sosimɔ ma bwisi gee yiba wi

sɔ̄. Gusunɔ̄n durom maa wɔ̄a
ka wi.

*Yesu da sɔ̄a yerɔ win birun
saa*

41 Wɔ̄ɔ baagere Yesun
dusibu ba ra Gɔ̄ɔ sararibun
tɔ̄ɔ bakaru dewa Yerusalemuɔ.

42 Sanam me Yesu u wɔ̄ɔ
wɔ̄kura yiru mɔ ba tɔ̄ɔ baka te
da nge me ben komaru. 43 Ye
tɔ̄ɔ baka ten sanam kpa sanam
me ba wiɔ, bii wi, Yesu u sina
Yerusalemuɔ, win dusiba kun
yɛ. 44 Ba tamaa sɔ̄a u wɔ̄awa
ben wuuru sɔ̄. Ye ba sɔ̄a tɔ̄ɔ
giriru ba nɔ̄n kasu ben dusibu
ka ben bɔ̄rɔba sɔ̄. 45 Adama
ba n̄ nɔ̄n wa ma ba gɔ̄sira
Yerusalemuɔ ba nɔ̄n kasu.
46 Yen sɔ̄ itase ba nɔ̄n wa
sɔ̄a yerɔ u sɔ̄ wooda yɛrobun
suunu sɔ̄ u bu swaa daki u
maa bu gari bikiamɔ. 47 Be
ba nɔ̄n swaa daki kpuro ba
biti kua win bwisi ka win gari
wisibun sɔ̄. 48 Sanam me win
dusiba nɔ̄n wa biti ya bu mwa
ma win mɛro u nɔ̄n bikia u
nɛɛ, nen bii amɔna a ka sun
kua me. Ne ka wunen baa
wee, sa nun kasu ka nuku
sankiranu.

49 Ma u bu bikia u nɛɛ, mba
n kua i ka man kasu. I n̄ yɛ
ma na n̄ kon ko na kun nen
baaban wunanɔ̄su kue?

50 Adama gari yi u bu sɔ̄wa
mi, yi n̄ bu yeeri.

51 U ka bu sɔ̄a Nasaretio ma
u bu mem nɔ̄wa. Win mɛro u
gari yi kpuro berua win gɔ̄ruɔ.

52 Ma Yesu u kpɛamɔ bwisi sɔ̄
ka wasi sɔ̄, ma Gusunɔ̄ u ka
nɔ̄n nɔ̄nu geu mɛera, ma u sɔ̄a
tɔ̄n geo tɔ̄mbu sɔ̄.

3

*Yohanu Batemu kowon
waasu*

*(I maa mɛerio Mateu 3:1-12,
Maaku 1:1-8, Yohanu 1:19-28)*

¹ Ye tem yēro Tiberi kua wōō wākura nōōbu win bandu sōō, sanam mɛ, Pōnsu Pilatiwa sāa Yudean tem yēro, ma Herodu u sāa Galilen wirugii, ma Filipu win wōnō u sāa Iture ka Takonitin wirugii, ma Lisania u sāa Abilenin wirugii. ² Ya maa sāawa Ani ka Kaifa yāku kowo tōnwerobun waati. Sanam mɛya Gusunō u ka Yohanu Sakarin bii gari kua ghaburō. ³ Ma u da Yuudenin baru kpaanō kpuro u kparamō u mō, bu gōru gōsio bu batemu ko, kpa Gusunō u bu ben toranu suuru kua.

⁴ Nge mɛya ye Gusunōn sōmō Ēsai u yorua win tirerō ya koorā ye u nɛɛ,
“goo u gbāramō ghaburō u mō,
i Yinnin swaa sōnwō.
Kpa i n ye nōō nerasiamō yu
dɛnda.

⁵ I yen wōwi kpuro kōruo,
i maa yen guunu kpuron
gunum kawo
kpa i yen gungunu nōō nerasia
nu ko tem tɛera,
kpa i yen mi n kōkure kpuro
dɛmia,

kpa i yen wōrusu kpuro kōre.
⁶ Tōmbu kpurowa ba koo
Gusunōn faaba wa.”

⁷ Tōn wōrusu su daamō win mi u ka bu batemu ko. Ma u bu sōōwa u nɛɛ, bɛɛ waa gōsōnun bweseru, wara bɛɛ kirō kua i ka mōru ye ya sisi suuri. ⁸ N n mɛn na, i koowo ye ya koo bɛɛn gōru gōsiabu sōōsi, kpa i ku gere

bɛɛn tii sōō ma Aburhamuwa bɛɛn baaba. Domi na bɛɛ sōōmō Gusunō u koo kpī u Aburhamu bibu seeya saa kpee nini sōōn di. ⁹ Ba gbāa sue kō bu ka dānu bōōri nin nuurun di. Yen sō, dāru baatere te ta ñ bii geenu marumō, ba koo tu burawa bu dōō kpɛɛ.

¹⁰ Ma tōn wōrusu nūn bikiamō, ñ n mɛn na, amōna be, ba koo ko.

¹¹ Ma u bu sōōwa u nɛɛ, wi u yabenu yiru mō u teeru goo wɛyō wi u kun mō, mɛya maa wi u dīanu mō, u ka gabu bōnu koowo.

¹² Gbere mwaaba maa da u ka bu batemu ko, ma ba nūn bikia ba nɛɛ, yinni, mba sa ko ko.

¹³ Ma u bu sōōwa u nɛɛ, i ku ra mwe n kere ye ba bɛɛ yiire.

¹⁴ Tabu kowobu gaba maa nūn bikia ba nɛɛ, bɛsɛ maa ni, mba sa ko ko.

Ma u bu sōōwa u nɛɛ, i ku ra goo gobi mwaari ka dam, i ku maa goo gari mani, kpa i ku ra bɛɛn kōsiaru gem.

¹⁵ Tōn be, ba swaa daki ma be kpuro ba bikianamō ba mō, Yohanu sāawa Kirisi wi? ¹⁶ Ye Yohanu u nua mɛ, u be kpuro sōōwa u nɛɛ, nɛ na bɛɛ batemu mō ka nim, adama wi u man dam kere u sisi. Na ñ tura n win baranun wɛɛ kusia. Wiya u koo bɛɛ batemu ko ka Hunde Dɛero ka dōō. ¹⁷ U saratia neni win nōmaa, u ka win alikama sara, kpa u ye doke biraru sōō. Adama sako si su tie u koo su doke dōō sōō wi u ku ra gbi.

¹⁸ Ka maa gari dabinu gana Yohanu u tōmbu labaari gean waasu kuamme. ¹⁹ Adama u Herodu wirugii wi gerusi

Herodia, win wənə Filipun kurən sō, ka daa kōsa kpuro ye u raa kua. ²⁰ Ma Herodu u kparam daa kōsa ye sō daa kōsa sosi, u dera ba Yohanu pirisəm doke.

Yesun batemu

(I maa mɛɛrio Mateu 3:13-17, Maaku 1:9-11)

²¹ Ye ba tambu kpuro batemu kua, ba maa Yesu batemu kua. Saa yè sō u kanaru mō ma wolla wukiara, ²² ma Hunde Dɛero u sarama win wōlō ka wasi gɛɛ nge kparuko. Ma nōo gaga nōora saa wōllun di ga nɛɛ, wuna nɛn bii kīnasi, wī sō nɛn gōru dobu kpuro wāa.

Yesun sikadoba

(I maa mɛɛrio Mateu 1:1-17)

²³ Yesu u wōo tenan saka tura u sere win sɔmburu torua. Ba tamaa u sāawa Yosefun bii. Yosefun baababa ba maa sāa Heli ²⁴ ka Matati ka Lefi ka Meliki ka Yanai ka Yosefu, ²⁵ ka Matatia ka Amosi, ka Nahumu ka Esili ka Naga, ²⁶ ka Maatu ka Matatia ka Semeni ka Yoseki ka Yoda, ²⁷ ka Yoanani ka Lesa ka Sorobabeli ka Salatieli ka Neri, ²⁸ ka Meliki ka Adi ka Kosamu ka Elimadamu ka Eri, ²⁹ ka Yosue ka Eliseri ka Yorimu ka Matati ka Lefi, ³⁰ ka Simeo ka Yuda ka Yosefu ka Yonamu ka Eliakimu, ³¹ ka Melea ka Mena ka Matata ka Natani ka Dafidi, ³² ka Isai ka Yobedi ka Boasi ka Sala ka Nasoni ³³ ka Aminadabu ka Adimi ka Arani ka Esiromu ka Faresi ka Yuda, ³⁴ ka Yakabu ka Isaki ka Aburahamu ka Tera ka Nakoru, ³⁵ ka Seruku ka Raga ka Faleki ka Ebɛɛ ka Sala, ³⁶ ka Kainamu ka Aafasadi ka

Semu ka Nōwe ka Lameki, ³⁷ ka Matusala ka Enaku ka Yaredi ka Maleleli ka Kainani, ³⁸ ka Enasi ka Seti ka Adamu ka Gusunō.

4

Setam u Yesu kākura

(I maa mɛɛrio Mateu 4:1-11, Maaku 1:12-13)

¹ Yesu u Hunde Dɛero yiba ma u wurama Yuudenin di. Ma Hunde wi, u nūn sure gbaburu sō. ² Miya Setam maa nūn kākura sō weeru. U n maa gāanu ganu di sanam mɛ sō. Ye saa yen baa ya kpa, gōora nūn mwa. ³ Ma Setam nūn sōwa u nɛɛ, à n Gusunən Biin na, a kpee teni sōwō tu gōsira pɛɛ.

⁴ Ma Yesu nūn sōwa u nɛɛ, ba yorua Gusunən gari sō ba nɛɛ, “Tōnu kun ko n wāa dīanu tōnan sō.”

⁵ Ma Setam u ka nūn da guuru wōlō u nūn handunian tem kpuro sōsi nōni kpaki teeru mi sinamba bandu dii. ⁶ Ma u nūn sōwa u nɛɛ, nin dam ka nin yiiko kpurowa kon nun wɛ domi ba man wɛ. Wi na kī, wiya kon maa wɛ. ⁷ N n mɛn na, à n yiira a man sāwa ye kpurowa ya koo ko wunɛgia.

⁸ Ma Yesu u nūn sōwa u nɛɛ, Gusunən gari nɛɛ, “Gusunō wunen Yinniwa kaa n sāmō, kpa a n wi turon wāaru wāa.”

⁹ Ma u ka nūn da Yerusalemuo, u nūn sōndi sāa yerun wii kpiiro, ma u nūn sōwa u nɛɛ, à n Gusunən Biin na, a suro saa minin di, ¹⁰ domi Gusunən gari nɛɛ, “U koo win gōradoba nōo kēwa wunen sō bu ka nun kōsu.” ¹¹ “Ba koo nun nɛnɛ ben nōma

sɔɔ, kpa wunɛn naasu ku raa kperu sokura.”

¹² Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɛn gari maa nɛɛ, “A ku ra Gusunɔ wunɛn Yinnin dam mɛɛri a ka wa mɛ mu nɛ.”

¹³ Ye Setam u nùn kɔkiri bi kpuro kua u kpa, u nùn deri u doona sere saa gaa gina.

Yesu win sɔmburu torua Galileɔ

(I maa mɛɛri Mateu 4:12-17, Maaku 1:14-15)

¹⁴ Yesu u wurɔ Galileɔ ka Gusunɛn Hunden dam, ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

¹⁵ U Gusunɛn garin keu sɔɔsimɔ ben mɛnnɔ yenu sɔɔ, ma tɔmbu kpuro ba nùn bɛɛɛ wɛɛmɔ.

Ba Yesu yina Nasaretio

(I maa mɛɛri Mateu 13:53-58, Maaku 6:1-6)

¹⁶ Yesu u da Nasaretio mi u biru di. Nge mɛ win dɔɔnɛ u mɛnnɔ yeru dua tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma u seewa u ka tireru gari. ¹⁷ Ba nùn Gusunɛn sɔmɔ Ešain tireru wɛ. Ye u tu wukia u wa mi ba yorua ba nɛɛ,

¹⁸ “Yinni Gusunɛn Hunde ka man wɔa.

U man gɔsa n ka dam sarirugibu Labaari gea nɔɔsia.

U man gɔrima n ka yobu sɔ ma ba koo yakiara,

n ka wɔkɔbu sɔ ma ba koo yam wa,

n ka maa takasigibu yɔsu bu doona,

¹⁹ kpa n maa ka kpara ma saa ya wee yɛ sɔɔ Yinni u koo tɔmbu durom kua.”

²⁰ U tire te wukiri u mɛnnɔ yerun sɔmɔ wesia ma u sina.

Be ba mɛnnɛ mɛnnɔ yee te sɔɔ, ba nùn nɔni girari be kpuro.

²¹ Ma u win gari torua u bu sɔɔwa u nɛɛ, gisɔra Gusunɛn gari yini yi kooa yi i nua mi.

²² Be kpuro ba nùn seeda gea diiya, ma biti ya bu mwa gari dure yin sɔ yi yi yarimɔ win nɔɔn di. Ma ba mɔ, n ñ Yosefun bii wi mi?

²³ U bu sɔɔwa u nɛɛ, ka gem, i ko kpī i man mɔn te kua i nɛɛ, “Timgii, a wunɛn tii bekio,” kpa i gere n koowo nɛn tem sɔɔ mini ye i nua na kua kpuro Kapenamɔ.

²⁴ U maa nɛɛ, ka gem, na bɛɛ sɔɔmɔ, Gusunɛn sɔmɔ goo sari wi u bɛɛɛ mɔ win tiin temɔ.

²⁵ Na maa bɛɛ gem sɔɔmɔ, kurɔ gɔmini dabira ta raa wɔa Isirelin temɔ Elin waati, ye gura kun na wɔɔ ita ka suru nɔɔba tia, ma gɔɔ bakaru ta kua tem kpuro. ²⁶ Ka mɛ, ba ñ Eli gɔre ben goon mi ma n kun mɔ gɔmini turo wi u wɔa Sarepataɔ Sidonin temɔ.

²⁷ Dabiru be ba bara disigiru mɔ ba raa maa wɔa Isirelin temɔ Gusunɛn sɔmɔ Eliseen waati. Ka mɛ, ba ñ ben goo bekie, ma n kun mɔ Namani Sirigii.

²⁸ Ye ba gari yi nua mɛnnɔ yee te sɔɔ, ba mɔru besira be kpuro. ²⁹ N deema ben wuu ga wɔawa guuru wɔllɔ. Yera ba seewa ba nùn bɔrikiya ba ka da wuun biruɔ bu ka nùn sure wɔwa sɔɔ. ³⁰ Adama u bu bukiana ma u doona.

Durɔ wi wɛɛku gagu ga wɔasi

(I maa mɛɛri Maaku 1:21-28)

31 Yesu u sara u da Kapenamɔ, Galilen wuu gagɔ, ma u tɔmbu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. 32 Ma win sɔɔsira bu biti kua domi u gari gerumɔwa ka yiiko. 33 N deema durɔ goo wɔa mɛnnɔ yeru sɔɔ wi sɔɔ wɛrɛku ga wɔa ma u wura kua wɔllɔ u nɛɛ, 34 man diya bɛsɛ ka wunɛ, Yesu Nasaretigii. A na a sun kam koosiawa? Na yɛ wi a sɔa, wunɛ Gusunɔn tɔn Dɛerowa.

35 Ma Yesu u gu gerusi u nɛɛ, a mario, kpa a doona win min di.

Ye wɛrɛku ge, ga durɔ wi tem kparana ben suunu sɔɔ, ma ga doona, ga n̄ maa n̄n mɛera kue. 36 Ma biti ya bu mwa kpuro ba bikianamɔ ba mɔ, gari yiren bwesera yini. Domi u wɛrɛkunu wooda wɛemɔ ka yiiko ka dam, ma nu doonamɔ.

37 Ma win labari ya nɔara n̄ ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia
(I maa mɛerio Mateu 8:14-17, Maaku 1:29-34)

38 Ye Yesu u yara mɛnnɔ yee ten min di u dua Simɔɔn yenuɔ. N deema Simɔɔn kurɔn mero u wasi sundu barɔ ta bɔɔbu, ma ba n̄n suuru kana win sɔ. 39 U kurɔ wi tuke u wasi sun te gerusi ma ta n̄n deri. U seewa yande u bu nɔarimɔ.

40 Ye sɔɔ duɔ, bɛn tɔmba bara bwese bweseka mɔ kpuro ba ka bu na win mi, ma u ben baawure nɔma sɔndi u bu bɛkia. 41 Wɛrɛkunu maa doona tɔn dabirun min di, nu wuri mɔ nu mɔ, wuna Gusunɔn Bii. Adama u nu

gerusi, u n̄ maa dere nu gari gere yɛn sɔ nu yɛ ma Kirisiwa u sɔa.

Yesun waasu Yudeaɔ
(I maa mɛerio Maaku 1:35-39)

42 Ye yam sara Yesu u seewa u wuu yara u da gɔburɔ. Adama tɔn wɔru ga n̄n kasu. Ye ba tura win mi, ba n̄n suuru kana u ku bu deri. 43 Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, u n̄ koo ko u kun maa Gusunɔn bandun Labari gea waasu kue wusu gasu sɔɔ, domi yen sɔna ba n̄n gɔrima.

44 Ma u waasu mɔ Galilen mɛnnɔ yenu sɔɔ.

5

Yesun bwaa gbiiokobun sokubu

(I maa mɛerio Mateu 4:18-22, Maaku 1:16-20)

1 Ye Yesu u yɔra daa bu-rerun bɔkuɔ te ba ra soku Genesaretɔ, tɔn wɔru ga n̄n mɛnnɛ gu ka Gusunɔn gari nɔ. 2 Ma u goosu yiru wa daa bure ten goorɔ s̄n min di swɛɛ gowobu ba sara ba ben yɔakoronu teɔ da. 3 Ma u dua goo sin teu sɔɔ ge ga sɔa Simɔɔguu, ma u n̄n kana u ka gu gooru tondasia fiiko. Yen biru u sina u tɔn wɔrusu Gusunɔn gari sɔɔsimɔ gen min di.

4 Ye u win gari gerubu mari, u Simɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, a wunen goo bɔrieyo bwerɔ kpa i bɛɛn yɔakoronu kpɛɛ i ka swɛɛ mwa.

5 Simɔɔ u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, yinni wɔku girira sa sɔmburu kua, sa n̄ maa ḡanu wa sa mwe, adama wunen garin sɔ kon yɔakoro te kpɛɛ.

6 Ye ba kua mε, ba swēε dabi dabiru gura sere ben yāakorora gēērō. 7 Ma ba ka yīreru ben berusebu soka be ba wāa goo yiruse sō bu na bu bu somi. Ba na ma ba goosu yiru ye swēε yibia sere su kī su num. 8 Ye Simō Piεε u yeni wa u kpuna Yesun wuswaaō u nεε, Yinni, a tii gawo nεn bōkun di, domi nε torowa.

9 Domi wi ka win berusebu kpuro ba biti kua swēε dabi ten sō te ba gura. 10 Mεya maa biti ya Simōn berusebu Yakōbu ka Yohanu, Sebeden bibu mwa. Yesu u Simō sōwa u nεε, a ku berum ko, saa tēn di tamba kaa n kasu bu man swīi.

11 Sanam mε ba ka ben goosu da goorō, ma ba si kpuro deri ba nūn swīi.

Yesu u wi u bara disigiru barō

bekia

(I maa mεerio Mateu 8:1-4, Maaku 1:40-45)

12 Sanam mε Yesu u wāa wuu gagu sō durō goo wi u bara disigiru barō u nūn wa, ma u yiira win wuswaaō u nūn suuru kana u nεε, Yinni à n wura, na yē ma kaa kpī a man bekia kpa n dεεra.

13 Ma Yesu u win nōmu demia u nūn baba u nεε, na wura, a bekuro kpa a dεεra.

Mii mii bara disigii te, ta nūn doonari. 14 Yesu u nūn yiire u nεε, u ku raa goo gāanu ganu sō, adama u doo u win tii yāku kowo tusia, kpa u yākuru ko win dεerasiabun sō nge mε Mōwisin wooda ya gerua, kpa tu ka ko seeda tōmbun wuswaaō.

15 Ka mε, win labari ya yabi, ma tōn dabira mēnnamō bu ka win gari nō, kpa bu ka bekura ben baranu sōn di. 16 Adama Yesu u ra dewa gbaburō wi turo u n kanaru mō.

Yesu u durō goo bekia

wīn wasin bee tia gu

(I maa mεerio Mateu 9:1-8, Maaku 2:1-12)

17 Sō teeru Yesu u Gusunōn garin keu sōsimō ma Falisiba ka wooda yērobu ba sō mi, be ba na saa Galile ka Yudean wuu baageren di, ka maa Yerusalemun di, ma Yinnin dam mu dera u barōbu bekiamō. 18 Saa ye yande, tōmbu gaba durō goo sōwa ka kpinu wīn wasin bee tia ya gu. Ba kasu mε ba koo ka du kpa bu nūn yi Yesun wuswaaō. 19 Ye ba kun wa mi ba koo ka nūn duusia tōn wōrun sō, yera ba yōwa diru mi u wāan wōlō, ma ba tu yaba ba nūn sarasia ka win kpinu tōn wōru gen suunu sō Yesun wuswaaō. 20 Ye u ben naane dokebu wa, yera u durō wi sōwa u nεε, a wunen durum suuru wa.

21 Wooda yērobu ka Falisiba ba bwisikum wōri ba tii bikiamō, wara wini wi u Gusunō wōmmō. Wara koo kpī u tōnu win durum suuru kua ma n kun mō Gusunō turo.

22 Adama Yesu u ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nεε, mban sōna i bwisikumō mε bεen gōruō. 23 Yen yerā ya sēsō bo, bu nεε, ba tōnu nūn win durum suuru kua, n kun mε bu nεε, u seewo u sī. 24 N n men na, kon bεε

sɔɔsi ma Tɔnɔn Bii, u yiiko mɔ handunia mi, u ka durum suuru ko.

Ma u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, na nun sɔɔmɔ, a seewo a wunɛn kpinu sua kpa a we yɛnuɔ.

²⁵ Ma u seewa mii mii ben wuswaɔ u sua ye u raa kpunari, ma u Gusunɔ siaramɔ u ka dɔɔ yɛnuɔ.

²⁶ Yera biti ya be kpuro mwa ma ba Gusunɔ siaramɔ. Bɛrum maa bu mwa ma ba mɔ, sa gɔa maamaakiginu wa gisɔ.

Yesu u Lefi soka

(I maa mɛɛrio Mateu 9:9-13, Maaku 2:13-17)

²⁷ Yeniban biru Yesu u yara ma u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Lefi u sɔ gbere yerɔ, ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a man swiɔyɔ.

²⁸ Lefi u seewa u ye kpuro deri ma u nɔn swi.

²⁹ Yen biru u Yesu tɔɔ baka dim kua win yɛnuɔ. Gbere mwaɔ dabinu ka maa gabu ba ka bu dimɔ. ³⁰ Falisiba ka ben wooda yɛrobu gabu ba win bwɔabu wɔkisi ba bikia ba nɛɛ, mban sɔna i dimɔ i nɔrumɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔsan kowobu.

³¹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba bwɔa do ba n timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. ³² Na n nɛ n ka geegibu soku. Na nawa n ka kɔsan kowobu soku bu ka ben gɔru gɔsia.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 9:14-17, Maaku 2:18-22)

³³ Ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, Yohanun bwɔabu ka Falisibagibu ba ra nɔɔ bɔke kiri kiri, ba ra maa kanaru

ko, adama wunɛgiba dimɔ ba nɔrumɔ.

³⁴ Ma u nɛɛ, i ko i kpɔ i kuro kpaon durɔn bɔrɔba nɔɔ bɔkusia sanam mɛ u wɔa ka be? ³⁵ Adama sanam wee mɛ ba koo kuro kpaon durɔ wɔra ben nɔman di. Sanam mɛ sɔɔra ba koo nɔɔ bɔke.

³⁶ U maa bu mɔndu kua u nɛɛ, ba ku ra yabe kpaaru gɔɛ bu ka yabe tɔkɔru kɔre. Bɔ n kua mɛ, ba koo kpaaru gɔa, kpaarun yasa maa ya ko n sɔa nɛnɛm yabe tɔkɔru sɔɔ. ³⁷ Goo ku ra maa tam kpam doke gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, tam kpam mɛ, mu koo bɔɔnu kurasia kpa mu yari, kpa bɔɔnu nu sankira. ³⁸ Adama ba n koo ko ba kun tam kpam doke bɔɔ kpaanu sɔɔ. ³⁹ Goo sari wi u ko n tam kpam kɔi, sanam mɛ u tam gurum nɔra, domi u koo gere u nɛɛ, gurum ka nɔn nɛrena.

6

Tɔɔ wɛrarugirun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Maaku 2:23-28)

¹ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u alikama gbaaru garu sarɔ, ma win bwɔaba alikama wɔkamɔ, ba sunkumɔ ka nɔma, ba temmɔ. ² Falisi gabu ba bu bikia ba nɛɛ, mban sɔna i mɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

³ Yesu u bu bikia u nɛɛ, i n gara tirerɔ ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔɔra wi ka win bwɔabu mɔ? ⁴ U Gusunɔn diru dua ma u pɛɛ sua ye ba Gusunɔ yiye, u ye di ma u win bwɔabu wɛ. Adama bɛsɛn wooda ya yina goo u ye di ma n kun mɔ yaku kowobu.

⁵ Ma u nεε, i de i n yē ma Tɔnun Biiwa u tɔɔ wēraruḡiru kua.

Durɔ win nɔm geu ga gu

(I maa mεerio Mateu 12:9-14, Maaku 3:1-6)

⁶ Ye n kpam kua tɔɔ wēraruḡiru garu, u dua mennɔ yerɔ u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ. N deema durɔ goo wāa mi win nɔm geu ga gu.

⁷ Wooda yērobu ka Falisiba ba swaa kasu bu ka Yesu durum mani. Yen sɔna ba nùn mεera bu ka wa ù n koo goo bekia tɔɔ wēraruḡiru sɔɔ. ⁸ Adama u ben bwisikunu yē, ma u durɔ wi sɔɔwa win nɔmu ga gu mi u nεε, a seewo a yōra bu nun wa.

Ma u seewa u yōra. ⁹ Ma Yesu u nεε, na bεε bikiamɔ, gea ka kɔsa, yen yerà n weenε bu ko tɔɔ wēraruḡiru sɔɔ. Bu tɔnu faaba ko? Nge bu nùn go.

¹⁰ Yera u be kpuro mεera u ka sikerena, ma u durɔ wi sɔɔwa u nεε, a wunen nɔmu demio.

Ye u gu demia, ma ga bekura. ¹¹ Ma ba mɔru besira ma ba wesianamɔ ye ba koo Yesu kua.

Yesu u bwāabu wəkura yiru

gɔsa

(I maa mεerio Mateu 10:1-4, Maaku 3:13-19)

¹² Sɔɔ mεε te sɔɔ, Yesu u da guuru wɔllɔ u ka kanaru ko. Ma u Gusunɔ kana wɔku giriru. ¹³ Ye yam sara u win bwāabu menna, ma u tɔnu wəkura yiru gɔsa be sɔɔ, u bu yīsiru kā gɔrobu. ¹⁴ Tɔn ben yīsa wee, Simɔɔ wi u yīsiru kā Piεε, ka Andere win wɔnɔ, ka Yakɔbu ka Yohanu ka Filipu

ka Baatelemi ¹⁵ ka Mateu ka Tomaa ka Yakɔbu Alufen bii, ka Simɔɔ wi u win tem gari kī, ¹⁶ ka Yudasu Yakɔbun bii, ka Yudasu Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu sɔndia.

Bekiabu ka keu sɔɔsibu

(I maa mεerio Mateu 4:23-25)

¹⁷ Ma u sara ka be, u yōra tem tεera gaa sɔɔ mi win bwāa dabiru ka tɔn wɔru guna wāa, be ba na saa Yudean di kpuro ka Yerusalemun di, ka Tiri ka Sidonin di, wuu si su wāa nim wɔkun bera gia. ¹⁸ Ba na win mi bu ka win gari nɔ kpa u ka bu bekia ben baranu sɔɔn di. Be ba werekunu mɔ nu bu toorimɔ, ba maa bekura. ¹⁹ Tɔn be kpuro ba kī bu nùn baba domi win dam mu sɔmburu mɔ, mu bu bekiamɔ kpuro.

Doo nɔɔru ka nɔni swāaru

(I maa mεerio Mateu 5:1-12)

²⁰ Yera Yesu u win nɔni sua u win bwāabu mεera u nεε, Doo nɔɔrugiba bεε sārɔbu domi bεeya i ko n wāa mi Gusunɔ u bandu swīi.

²¹ Doo nɔɔrugiba bεε be gɔɔra mɔ tē, domi i ko ra debu.

Doo nɔɔrugiba bεε be i sumɔ tē, domi i ko ra yēε.

²² Doo nɔɔrugiba bεε, tɔmbu bà n bεε tusa, ma ba bεε gira ben min di, ma ba bεε wɔmmɔ, ma ba bεen yīsiru gɔsia gāa kɔsunu Tɔnun Biin sɔ. ²³ Nge mɔya ben baababa ba Gusunɔn sɔmɔbu kua. Adama bεε, i gɔru dorɔ dama te, i yɔɔkuo ka nuku dobu, domi ka gem ba bεε are yiye yi kpā Gusunɔ wɔllɔ.

24 Nōni swāarugiba bēē maa gobigibu, domi i bēēn nuku yemiabu wa kō.

25 Nōni swāarugiba bēē be i deba tē, domi gōru ta koo bēē ko.

Nōni swāarugiba bēē be i yēmō tē, domi i ko ra nukuru sankira kpa i swī.

26 Nōni swāarugiba bēē, tōmbu kpuro bā n bēēn gea gerumō. Domi mēya ben baababa ba sōmō weesugibu kua.

Kīru yiberēban sō

(I maa mēerio Mateu 5:38-48, 7:12a)

27 Adama nē na bēē sōmō, bēē be i man swaa daki, i bēēn yiberēba kīru sōsio, i bu gea kuo be ba bēē tusa.

28 I bu domaru kuo be ba bēē bōrusimō, i bu kanaru kuo be ba bēē kōsa kuammē. 29 Goo ù n nun baa teeru so, a maa nùn tensim tīyō, wi u maa wunen yabe bakaru sua, a ku nùn yinari u kpam wunen yabe pi-ibu sua. 30 Wi u nun gāanu kana, a nùn kēyō, goo ù n maa nun wunen gāanu suari, a ku maa nu bikia. 31 Ye i kī tōmbu bu bēē kua, i bu ye kuo bēēn tij.

32 I n bu kī be ba bēē kī, siara birà i mō. Baa kōsan kowobun tii ba ra n ben kīnasibu kī.

33 I n maa bu gea kua be ba bēē gea kua, siara birà i mō. Mēya kōsan kowobun tii ba ra ko. 34 I n bu bōkura bèn mi i kōsire yīyō, siara birà i mō. Kōsan kowobun tii ba ra bōkuranēwa, bu ka kōsiana.

35 Adama i bēēn yiberēba kīru sōsio, i bu gea kuo, i maa bu bōkuro i kun kōsire yīyō,

bēēn are yi ko n kpā, i ko n maa sāa Wōrukoon bibu, domi win tii u ra guturuba ka tōn kōsobu durom sōsi. 36 I de i n wōnwōndu mō nge mē bēēn Baaba u wōnwōndu mō.

I kun da n tōmbu sirimō

(I maa mēerio Mateu 7:1-5)

37 I kun da n tōmbu sirimō, Gusunō u ñ maa ka bēē sirimō. I kun da n tōmbu taarē wēmō, Gusunō u ñ maa bēē taarē wēmō. I suuru koowo, Gusunō koo maa bēē suuru kua. 38 I kēyō, Gusunō koo maa bēē kē. Yīirutii bakaru sōra u koo bēē kēru kē, te u taasi u sire u yibia ka nōwō, kpa u bēē wisia bēēn bōrō. Domi yīirutii te i ka gabu yīirua, teya Gusunō koo ka bēē yīirua.

39 U maa bu mōndu garu kua u nēē, wōko u koo kpī u wōkosi swaa gbiiya? Be yiru sannu ba ñ koo wōru wōri? 40 Bōo u ku ra win yinni kere, adama bōo baawure wi u sōsiru gia u kpa, u koo ka win yinni weena.

41 Mban sōna a yakō mēerimō wunen kpaasin nōnu sōo, ma a ñ dāa bīiru laakari mō te ta wāa wunen tiin nōnu.

42 Amōna kaa ka kpī a wunen kpaasi sō u de a nùn yakō wuna ge ga wāa win nōnu sōo, ma a ñ dāa bīiru waamō te ta wāa wunen tiin nōnu. Murafiti wunē, a gina dāa bīiru wunō te ta wāa wunen nōnu yēn biru kaa yam wa a ka yakō wuna ge ga wāa wunen kpaasin nōnu sōo.

Dāru ka ten binu

(I maa mēerio Mateu 7:16-20, 12:33-35)

43 Dāa geeru ta ku ra bii kōsunu ma. Mēya maa dāa kōsuru ta n̄ bii geenu marumə. 44 Domi dāru baatere, ten binun diya ba ra tu gie. Ba ku ra gandun binu s̄ari s̄aka wəllə, mēya maa ba ku ra bereru s̄ari aw̄i wəllə. 45 Tən geo u ra gāa geenu yarewa gāa geenu s̄əon di ni nu berua win ḡoruə. Tən k̄so maa gāa k̄sunu yaramə gāa k̄sunu s̄əon di ni nu berua win ḡoruə. Domi ye ya yiba tənun ḡoruə ya yarimə, yeya n̄ə ga ra gere.

Dinu yiru

(I maa m̄erio Mateu 7:24-27)

46 Mban s̄na i man sokumə Yinni Yinni, ma i kun m̄ə ye na b̄e s̄əomə. 47 Baawure wi u na n̄en mi ma u n̄en gari n̄əomə ma u yi m̄em n̄əwamm̄e, kon b̄e s̄əosi wi u ka ween̄e. 48 U ka durə goo ween̄e wi u diru banimə, ma u gba n̄ duku u kperu girari u sere kp̄ekp̄eku sura. Ma nim yibura na, ma nim tora ya dii te swee, adama ya n̄ kp̄ia ya dii te wuke ȳen s̄ ta bana w̄a. 49 Adama wi u nua, ma u kun kue, u s̄awa nge durə goo wi u diru banimə tem dira wəllə, ma u kun kp̄ekp̄eku sure. Nim tora ya dii te swee. Yande ta w̄ra, ma ten w̄rumaa kp̄əa.

7

Yesu u tabu sunə goon yoo

b̄ekia

(I maa m̄erio Mateu 8:5-13)

1 Ye Yesu u gari yi kpuro t̄ambu s̄əwa u kpa, u da

Kapenamuo. 2 Tabu sunə goo w̄a mi u yoo m̄ə, wi u k̄i gem gem. Yoo wiya u barə sere u wasikira. 3 Ye tənwero wi, u Yesun labaari nua, yeya u n̄un Yuuban guro gurobu gabu ḡoria bu n̄un suuru kana u na u win yoo b̄ekia. 4 Ye ba tura Yesun mi ba n̄un suuru kana gem gem ba n̄e, n̄ tura a durə wi ye kua 5 domi u b̄esen bweseru k̄i. Wiya maa sun b̄esen m̄ennə yeru bania.

6 Ma Yesu u ka bu swaa w̄ri. Ye u ȳenu ge turuku kua yera tabu sunə wi, u win b̄ərəba ḡora bu Yesu s̄ə u ku tii ḡangere ko, domi wi kun be tura u du win ȳenuə. 7 Yen s̄na u n̄ tii garisi goo wi u koo ka tii da Yesun mi. Adama u be gesi gari geruo, win yoo u koo b̄ekura. 8 Domi wi, u gabu wiru kp̄iȳe, u maa tabu kowobu m̄ə be u kp̄are. U n̄ turo s̄əwa u doo, u ra n̄ d̄əwa. U n̄ maa ben goo s̄əwa u na, u ra n̄ sisiwa. U n̄ win yoo s̄əwa u yeni koowo, u ra n̄ maa ye m̄əwa.

9 Ye Yesu u gari yi nua biti ya n̄un m̄wa, ma u s̄ira u t̄ambu s̄əwa be ba n̄un sw̄i u n̄e, na n̄ gina naane doke baka binin bweseru waare, baa Isireliba s̄əə.

10 Ye ḡoro be, ba ḡsira ȳenuə ba deema yoo wi, u bw̄a dora.

Yesu u ḡmini goon bii seesia

11 Yen s̄isiru Yesu da wuu gagun mi, ge ba ra soku Nayini. Win bw̄abu ka maa tən w̄ru guna n̄un sw̄i. 12 Saa ye u wuu gen gb̄ararun k̄onnə turuku kua, u wa ba aluwaasi

goon goru sɔɔwa ba ka yariɔ bu sike. U sɔɔwa win meron bii teere te u mɔ. Win mero maa, gɔminiwa. Wuugibu dabira wɔa ka wi. ¹³ Ye Yinni u kurɔ wi wa win wɔnwɔnda nùn mwa, ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku swĩ.

¹⁴ Yera u susi u goo ten kpakororu baba. Be ba tu sɔɔwa ba yɔra. Ma u nɛɛ, aluwaasi wunɛ, na nun sɔɔmɔ, a seewo.

¹⁵ Ma goo te, ta seewa ta sina ta gari gerumɔ. Ma Yesu nùn win mero wesia. ¹⁶ Berum be kpuro mwa, ma ba Gusunɔ siaramɔ ba gerumɔ ba mɔ, Gusunɔn sɔmɔ damgiwa u bu kurema. Gusunɔwa u win tɔmbu naawa. ¹⁷ Yesun labaari ye, ya yabi Yudea kpuro sɔɔ ka maa yen beri kpuro.

Yohanu Batemu kowon

gɔrobu

(I maa mɛerio Mateu 11:2-19)

¹⁸ Yohanun bwāaba nùn ye kpuron labaari sɔɔwa. Ma u win bwāa ben yiru soka, ¹⁹ u bu gɔra Yesun mi bu nùn bikia, wiya wi u sisi? Nge ba n kpao mara. ²⁰ Ye durɔ be, ba tura win mi, ba nɛɛ, Yohanu Batemu kowowa sun gɔrima wunen mi su bikia, wuna wi u sisi? Nge sa n kpao mara.

²¹ Saa ye sɔɔ, u tɔn dabirun baranu ka ben alebu bekia, ma u ben werɛkunu gira, u maa wɔko dabinu yam waasia. ²² Ma u bu wisa u nɛɛ, i doo i Yohanu tusia ye i wa ka ye i nua. Wɔkoba yam waamɔ, yemɔba sīimɔ, be ba bara disigiru barɔ ba bekuramɔ

ba dɛeramɔ, sosobu ba gari nɔmɔ, ba gɔribu seeyamɔ, ma ba s̄arobu Labaari gean waasu mɔ. ²³ Doo nɔrugiiwa baawure win naane ya yɔ dim dim nɛ sɔɔ.

²⁴ Ye Yohanun gɔroba s̄a, ma u tɔn dabinu Yohanun gari sɔɔbu wari. U bu bikia u nɛɛ, mba i mɛerim da gbaburɔ. Yakɔ ge woo ga toorimɔ?

²⁵ Durɔ wi u yāa beɛreginu sebua? Wee, be ba yāa gobiginu sebua ma ba wāaru dimɔ dukia sɔɔ, beya ba wāa sina kpaanɔ. ²⁶ N n mɛn na, mba i mɛerim da. Gusunɔn sɔmɔ goo? Mɛya na beɛ sɔɔmɔ yɛro mam Gusunɔn sɔmɔ kere mi n toma. ²⁷ Domi Yohanu wiya win gari ba yorua ba nɛɛ, “N wee, na nɛn gɔro gɔra wunen wuswaaɔ wi u koo nun gbiiya u wunen swaa sɔmɛ.”

²⁸ Na beɛ sɔɔmɔ ma be tɔn kurɔba mara sɔɔ, goo kun Yohanu kere, adama wi u yākabu bo Gusunɔn bandu sɔɔ, u Yohanu kere.

²⁹ Ye ba ye nua, tɔmbu kpuro ka gbere mwaɔbu sannu ba Gusunɔ gem wɛ, domi beya Yohanu u raa batemu kua. ³⁰ Adama Falisiba ka wooda yɛrobu ba ñ daa wure Yohanu u bu batemu ko. Nge mɛya ba ka yina ye Gusunɔ u gɔru doke u bu kua.

³¹ Ma Yinni u bikia u nɛɛ, mba kon ka tɛn tɔmbu weesina. Mba ba ka weenɛ. ³² Ba s̄aawa nge bibu be ba s̄o yaburɔ, ba sokunamɔ ba mɔ, sa beɛ guuru soowa ma i ñ yawa. Sa beɛ gɔɔ womu kua, i ñ maa swĩ. ³³ Domi

Dīa bwese yēkon gari

(*I maa mēerio Mateu 13:1-9, Maaku 4:1-9*)

⁴ Tən dabinu na saa wusu dabinu di ba menna Yesun mi. Yera u bu mōndu kua u nēē, ⁵ durō goo yara u ka dīa bweseru yēka. Nge mē u yēkamō sukum wōri swaa baarō, ma ba taaka, ma gunōsu gōsa su di. ⁶ Sukum gam maa wōri kpee saara wōllō. Sanam mē mu kpiima, mu gbera yèn sō tem yendu sari mi. ⁷ Sukum gam kpam wōri sākin suunu sō, ma sāki ka mu kpēa sannu, ma yi mu sēkenē yi go. ⁸ Sukum gam maa kpam wōri tem gem sō, ma mu kpia mu binu mara wunōm wunōm. Ye u gerua mē u kpa, u nōgīru sua u nēē, wi u swaa mō u ka nō, u nōwō.

Mōnnun asansi

(*I maa mēerio Mateu 13:10-17, Maaku 4:10-12*)

⁹ Ma win bwāaba nūn bikia ba nēē, mba mōn ten tubusianu. ¹⁰ U nēē, bēeya ba wē i ka Gusunōn bandun asiri gia, adama ba gabu gari yi sōmō ka mōnnu, “kpa bu ka mēeri ba kun wa, bā n maa nua, kpa n ku bu yeeri.”

Mōn ten tubusianu

(*I maa mēerio Mateu 13:18-23, Maaku 4:13-20*)

¹¹ Yesu u nēē, yeniwa mōn ten tubusianu. Gusunōn gariya ba yēkamō. ¹² Swaa baaru ta sāawa nge tən be ba ra yi nō, kpa Setam yu na yu yi wuna ben gōrun di bu ku raa ka naanē doke kpa bu faaba wa. ¹³ Kpee saara ya sāawa nge tən be ba ra gari yi mwe ka nuku dobu sanam mē ba yi

nōmō, adama ba n gбини mō. Ba ra naanē dokewa saa fiiko sō, kpa bu biru wura laakari mēeribun sanam. ¹⁴ Tem mi sāki wāa mu sāawa nge tən be ba ra yi nō, adama nge mē ba dō, wururabu ka dukia ka handunian dobu ra yi sēke yi go, ben binu ku ra ye. ¹⁵ Tem gem mu maa sāawa nge tən be ba ra gari yi ba nua nēē ben gōru geu sō ka nuku tia, ma ba binu marumō ka temanabu.

Fitilan mōndu

(*I maa mēerio Maaku 4:21-25*)

¹⁶ Yesu kpam nēē, goo sari wi u ra fitila menī kpa u gu wekeru wukiri, n kun mē u gu doke kpin yerun kākōrō. Adama u ra gu sōndiwa dabu wōllō, kpa be ba dumō ba n ka yam bururam waamō. ¹⁷ Domi gāanu sari ni ba berua ma nu n koo tera, mēya gāanu maa sari ni ba kua asiri sō ma nu n koo giara kpa nu sōsira batuma sō.

¹⁸ Yen sō, i n laakari sāa nge mē i nōmō. Domi baawure wi u mō, wiya ba koo wē. Baawure wi u kun maa mō, ba koo nūn mwaari ye u tamaa u mō.

*Berā ba sāa Yesun wōnōbu**ka win mero*

(*I maa mēerio Mateu 12:46-50, Maaku 3:31-35*)

¹⁹ Yesun wōnōbu ka win mero ba na win mi, adama ba kpāna bu nūn susi tən dabinu sō. ²⁰ Ba nūn sōwa ma win wōnōbu ka win mero ba yō tōwō ba kī bu nūn wa.

²¹ Adama u bu sōwa u nēē, be ba Gusunōn gari swaa daki, ma ba yi mēm nōwamme

beya ba sãa win wənəbu ka win mero.

*Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mēerio Mateu 8:23-
27, Maaku 4:35-41)*

²² Sōo teeru Yesu dua goo nimkuu sōo ka win bwāabu, ma u bu sōowa u nēē, i de su tōbura daa burerun guru giō.

Ma ba goo wuka ba doona.

²³ Sanam mē ba dōo, u dweeya. Yera woo bōkō ga seewa daa bure te sōo, ma goo ga nim yibuō. Ba wāa kari sōo. ²⁴ Ba nūn susi ma ba nūn yamia ba nēē, Yinni, Yinni, sa kam kobu dōo.

Ye u yanda u woo ka nim kurenu gerusi. Ma n sure ma n mari sōo sōo. ²⁵ Ma Yesu u bu bikia u nēē, ma sōora i bēēn naanē doke.

Berum bu mwa ka biti, ma ba bikianamō, durō weren bwesera wini wi baa woo ka nim ū n wooda wē, n da nūn mēm nōowē.

Yesu u werēkunugii bekia

*(I maa mēerio Mateu 8:28-
34, Maaku 5:1-20)*

²⁶ Ma ba Gadaran tem tura mē n ka Galile wuswaa kisine. ²⁷⁻²⁹ Ye u sara temō u durō goo wa u wee wuu gian di u ka nūn yinna. Durō wi, u werēkunu mō. Nōn dabira nu ra nūn seeri. Ba ra nūn bōke ka yōni nōma ka naasō kpa ba n nūn kōsu. Adama u ra bōkubu kpuro kasuku kpa werēku ni, nu ka nūn da ghaburō. Terera u ra n wāa saa tēebun di, u ku ra sine yenūō, ma n kun sikaō. Yera Yesu u werēku ni wooda wē nu doona durō win min di.

Ye durō wi, u Yesu wa u wura takana u wōruma win wuswaaō ma u nōogiru sua wōllō u nēē, mba n sun mēenne nē ka wunē Yesu Wōrukoon Bii. Na nun kanamō a ku man tōya ko.

³⁰ Ma Yesu u nūn bikia u nēē, amōna wunen yīsiru. Ma u wisa u nēē, Nōrōbu, domi u werēku dabinu mō.

³¹ Ma werēku ni, nu Yesu suuru kana nu nēē, u ku de nu da wōru bōkō * sōo.

³² N deema kurusō wuu bakaru gara wāa ta dimō guuru wōllō. Ma werēku ni, nu Yesu suuru kana nu nēē, u de nu da kurusō ni sōo. Ma u nu yōllaa kua. ³³ Ma nu durō wi doonari, nu da kurusō nin mi. Ma kurusō wuu te, ta duki sure daa bureru sōo ta nim diira.

³⁴ Sanam mē be ba nu kpore ba wa ye n koorā, ba duki sua. Ba da ba labaari ye yēbi wuu marōō ka baru kpaanō.

³⁵ Tōmba yara bu ka wa ye n koorā. Ba da Yesun mi ma ba durō wi deema win min di werēkunu doona, u sō Yesun bōkuō u bekuru wukiri u wura win laakari sōo, ma berum bu mwa. ³⁶ Bēn nōni biru ya koorā ba tōmbu sōowa nge mē n kua werēkunugii wi, u ka bekura. ³⁷ Gadaran tem girum tōn be kpuro ba Yesu suuru kana ba nēē, u bu desirario, domi berum bakam bu mwa. Ma u goo nimkuu dua u gōsira. ³⁸ Durō wi, win min di werēkunu doona, u Yesu suuru kana u nēē, u de bu da sannu. Adama Yesu u nūn gōsia u nēē, ³⁹ u gōsiro win

* **8:31** wōru bōkō - Wōru bōkō ge, ga sāawa Setam wāa yeru te ta n nōru mō.

yenuo, kpa u kpara kpuro ye Gusuno u nun kua.

Ma u doona u da u kpara wuu ge soo kpuro ye Yesu nun kua.

Yarusin bii ka kuro

wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa merio Mateu 9:18-26, Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Ye Yesu u wurama ma ton woru ga nun dam koosia, domi ba raa nun marawa be kpuro. ⁴¹ Wee duru goo wi ba ra soku Yarusi, menno yerun wirugii, u da u yiira Yesun wuswaa u nun suuru kana u na win yenuo. ⁴² Domi win bii teere te u mara, ta wasikiram. Bii wi, u saawa wondia wi u wdo wakura yiru mo.

Ye u ddo mi, ton woru ga nun mansi. ⁴³ N wee, kuru goo u waa mi, wi u yem wibu baru saa wdo wakura yirun di. [U win gobi di kpuro tim nemobun mi,] ben goo kun maa kpa u nun bekie. ⁴⁴ U Yesu susi biru ma u win yaberun swaa bua baba. Yande win yem wi bi, bu yora. ⁴⁵ Ma Yesu u bikia u nee, wara man baba.

Ye be kpuro ba sikimo, PEE ka be ba waa ka wi, ba nee, Yinni, n n ton woruwa ga nun seke ga ka sikerene? [Ma a bikiamu wara nun baba?]

⁴⁶ Adama Yesu u nee, goo u man baba, domi na gia ma nen dam mu samburu kua.

⁴⁷ Ye kuru wi, u gia ma ba nun tuburi, yera u na u yiira ka diiribu Yesun wuswaa. Tombu kpuron noni biru u gerua yen so u nun baba, ka

maa me u bekura yande. ⁴⁸ Ma Yesu nun sowa u nee, bii kurabu, wunen naane dokebu nun bekie, a doo ka alafia.

⁴⁹ Sanam me u gari mo, goo u na u menno yerun wirugii wi sowa ma win bii u gu ka, u ku maa keu koosio gongere ko.

⁵⁰ Yesu u ye nua, ma u nun sowa u nee, a ku berum ko, a gesi naane dokeo, u koo bekura.

⁵¹ Ye u tura yenu mi, u n dere goo u ka nun due ma n kun mo PEE ka Yohanu ka Yakabu ka bii win tundo ka win mero. ⁵² Be ba waa mi kpuro ba sumawa ba tii soom bii win so. Adama Yesu u nee, i ku swi, u n gu, u dowa.

⁵³ Ba nun yaakoru wari, domi ba ye ma u guwa. ⁵⁴ Ma Yesu u bii win noma nenua ma u gerua ka dam, wondia a seewo.

⁵⁵ Wondia win hunde ya wurama, ma u seewa mii mii. Ma Yesu u bu sowa u nee, bu nun dianu weeyo. ⁵⁶ Ma biti ya win mowabu mwa, adama Yesu u bu yiire u nee, bu ku raa goo so ye n kora.

9

Yesu u bwabu wakura yiru gora

(I maa merio Mateu 10:5-15, Maaku 6:7-13)

¹ Ma Yesu u win bwabu wakura yiru soka u mena u bu dam ka ka yiiko bu ka werakunu kpuro gira, bu ka maa baranu bekie. ² Ma u bu gora bu ka ban te Gusuno u koo swiin waasu ko kpa bu barabu bekie. ³ Ma u bu sowa u nee, i ku ganu kusenu ko sanum me soo, baa deka n kun

mε bōaru ñ kun mε dīanu ñ kun mε gobi, kpa i ku maa yaberu yiruse nεε. ⁴ Yεnu gèn mi i sōbia, i sinō mi sere i ka doona wuu gen min di. ⁵ Wuu mi ba ñ bεε dam koosie, i yario wuu gen min di, kpa i bεen naasun tua bu kpare nge yīreru te ta bu ben taare sōsimō.

⁶ Ba seewa ba doona baru kpaā kpaaka, ba Labaari gea kparamō ma ba barōbu bekiamō yam kpuro.

Herodun laakari seewa

(I maa mεerio Mateu 14:1-12, Maaku 6:14-29)

⁷ Herodu sunō u nua kpuro ye Yesu u mō, ma ya win laakari burisina. Domi gaba gerumō Yohanuwa wurama gōrin di.

⁸ Gaba maa gerumō Eliwa kurama.

Ma gaba gerumō Gusunōn sōmō yerukobun turowa wurama saa gōrin di.

⁹ Ma Herodu u nεε, na dera ba Yohanu wiru bura. Adama wara wini win gari na nōmō menin bweseru.

Ma u kasu u nùn wa.

Yesu u tambu nōrōbun

suba nōōbu diisia

(I maa mεerio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Yohanu 6:1-14)

¹⁰ Yesun bwāa be, ba gōra ye wōma ba nùn saaria kpuro ye ba kua. Ma u bu sua ba tii mēna ba da wuu gagun bera gia ge ba ra soku Bεsāida.

¹¹ Tōn wōru ga gia gee u wāa, ma ga nùn swīi. Ū bu dam koosia mā u bu ban te Gusunō u koo swīin gari sōmō, u maa bu bekiamō be ba barō.

¹² Ye sōō kpeeyō be wōkura yiru ye, ba nùn susi ma ba nεε, a tōn be karo bu da wusō ka baru kpaanō bu kpin yeru kasu ka ye ba koo di, domi ghaburu sōōra sa wāa mini.

¹³ Yera Yesu u bu sōōwa u nεε, i bu dīanu wēeyō bεen tii bu di.

Adama ba nεε, pēε nōōbu ka swēε yiru tōnawa sa mō, ma n kun mō à n kī bεsen tii su da su dīanu kasuma tōn be kpuron sō baasi ya.

¹⁴ Tōn be sōō, tōn durōbun geera tura nge tōnu nōrōbun suba nōōbu (5.000). Ma Yesu u win bwāa be sōōwa u nεε, i bu sinasio wuu wuuka, weeraakuukuubu.

¹⁵ Ma ba kua mε ba be kpuro sinasia. ¹⁶ Yesu u pēε nōōbu ye sua ka swēε yiru ye, ma u nōni seeya wōllō u Gusunōn domaru bikia, ma u ye murura u bwāa be wē bu tōn dabi te yabua. ¹⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ma ba sukum gure birenu wōkura yiru sōō ye ba di n tiara.

Piεε nεε, Yesu u sāawa

wi Gusunō u gōsa

(I maa mεerio Mateu 16:13-19, Maaku 8:27-29)

¹⁸ Sōō teeru sanam mε Yesu u kanaru mō bee tia, ka win bwāabu sannu, u bu bikia u nεε, wara tōmba gerumō na sāa.

¹⁹ Ba nεε, Yohanu Batemu kowowa. Gaba ra gere, Eliwa, gaba ra maa nεε, Gusunōn sōmō yerukobun turowa u wurama gōrin di. ²⁰ Ma u bu bikia u nεε, bεen tii maa ni, wara i gerumō na sāa.

Piεε u nεε, wuna Kirisi wi Gusunɔ u gɔrima.

²¹ Ma u bu nɔɔ goosi bu ku raa goo sɔ̄.

Yesu u win gɔɔ ka win see-bun

gari mɔ̄

(I maa mεεrio Mateu 16:20-28, Maaku 8:30-9:1)

²² Yesu u kpam nεε, Tɔnɔn Bii u n̄ koo ko u kun nɔni sɔ̄ɔre gem gem, kpa guro gurobu bu n̄n̄ yina ka yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yērobu, kpa bu n̄n̄ go kpa u sikura sɔ̄ɔ itase.

²³ Ma u be kpuro sɔ̄ɔwa u nεε, goo ù n̄ kī u man swīi nge bɔ̄ɔ, u win gɔ̄ru kīru derio, kpa u win tiin dāa bunanaru sua baadomma, kpa u n̄ man swīi. ²⁴ Domi baawure wi u kī u win wāaru di ka win gɔ̄ru kīru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wāaru yina nen sɔ̄, wiya u koo tu wa ka gem. ²⁵ Arufaan̄i yerà tɔnu u mɔ̄, baa ù n̄ handunian gāanu kpuro wa, ma u tii kam koosia n̄ kun mε u win wāaru bia. ²⁶ Domi baawure wi u nen sekuru mɔ̄ ka maa nen gari, Tɔnɔn Bii u koo maa win sekuru ko ù n̄ wurama ka win yiiko ka Baabagia ka wɔllun gɔrado dεerobugia. ²⁷ Na bεε sɔ̄ɔmɔ̄ ka gem, gabu ba yɔ̄ mini be ba n̄ gbimɔ̄ bu ka ban te wa te Gusunɔ u koo swīi.

Yesun wasi gɔsia

(I maa mεεrio Mateu 17:1-8, Maaku 9:2-8)

²⁸ Ye u gari yi gerua u kpa, yen sɔ̄ nɔɔba itase u Piεε ka Yohanu ka Yakɔbu sua u yɔ̄wa guuru wɔllɔ u wa

u ka kanaru ko. ²⁹ Nge mε u kanaru mɔ̄ win wuswaa gɔsia tuka, ma win yānu burura fem fem. ³⁰⁻³¹ N wee tumbu yiru, Mɔwisi ka Eli, ba kurama ka wɔllun girima ba ka n̄n̄ win doonarun gari mɔ̄ te u koo doona Yerusalemun di. ³² Piεε ka win kpaasibu ben wasi bunia ka dom, adama ba dom kparura ma ba Yesun yiikon girima wa ka tɔn be yiru be ba yɔ̄ ka wi. ³³ Nge mε tɔn be, ba Yesu desirarimɔ̄, Piεε n̄n̄ sɔ̄ɔwa u nεε, yinni, n̄ wā sa n̄ wā mini. Su kunu ita ko, teeru wunεguru, teeru Mɔwisiguru, teeru maa Eliguru. Domi u n̄ yē ye u gerumɔ̄.

³⁴ Nge mε u gari mɔ̄ mεsum, bukɔ ga na ga bu wukiri, ma berum bwāa be mwa ye ba wa mεsum. ³⁵ Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra bukɔ gen min di ga nεε, winiwa nen Bii wi na tii gɔsia, i wigia nɔɔwɔ.

³⁶ Gari yin biru, Yesu tia wi turo. Bwāa be, ba ye ba wa mi tii marisi, ba n̄ goo gεε sɔ̄ɔwa sɔ̄ɔ mεε te sɔ̄.

Yesu u bii wi werεku ga wāasi

bekia

(I maa mεεrio Mateu 17:14-18, Maaku 9:14-27)

³⁷ Yen sisiru, sanam mε ba sara guuru wɔllun di, tɔn wɔru guna ya Yesu sennɔ na. ³⁸ Yera tɔn wɔru gen suunu sɔ̄ɔn di durɔ goo u gbāra u nεε, yinni, na nun kanamɔ̄, a nen bii durɔbu ge mεεrio, domi u sāa bii teerε te na mɔ̄. ³⁹ Werεku ga ra n̄n̄ sērewa kpa u gbāra suaru sɔ̄, kpa gu

nùn bemisia, kpa gu de u n yāatam pakeru m̀d kpa u tii mēera ko, yen biru kpa gu nùn doonari. ⁴⁰ Na wunen bwāabu kana bu gu gira, adama ba n̄ kpīa.

⁴¹ Yesu nēē, t̄n k̄so naanē doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n̄ ka bēē wāa. Sere domma ko na n̄ ka bēē tēmanē. Ma u dur̄ wi s̄ōwa u nēē, a ka wunen bii wi na mini.

⁴² Sanam mē u ka bii wi susiō, wēreku ge, ga nùn tem kparana ma ga nùn bemisia. Adama Yesu u gu gerusi u bii wi bekia, ma u nùn win tundo wesia. ⁴³ Ma Gusun̄n sina te, ta t̄n be kpuro maamaaki kua.

Yesu kpam win ḡō

ka win seebun gari m̀d

(I maa mēerio Mateu 17:22-23, Maaku 9:30-32)

Sanam mē baawure u k̄sa ka ye Yesu u m̀d, u win bwāabu s̄ōwa u nēē, ⁴⁴ bēē i gari yini swaa dakio s̄a s̄a. Ba koo T̄nun Bii t̄mbu n̄mu s̄ndia.

⁴⁵ Adama win bwāaba kun gari yi tuba, domi ba bu yi berue gina, bu ku ka gia. Ma ba berum m̀d bu ka nùn gari yin yaasi bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mēerio Mateu 18:1-5, Maaku 9:33-37)

⁴⁶ Sikirin̄ ga dua bwāa ben suunu s̄ō domi ba k̄i bu gia be s̄ō wi u bo. ⁴⁷ Yesu u ben ḡrun bwisikunu yē. Yera u bii yākabu sua u ȳrasia win b̄kuō, ⁴⁸ ma u nēē, baawure wi u bii yākabu gen̄i wura n̄n ȳsirun s̄ō, n̄n tiiwa u wura, baawure wi u maa man wura,

u wi u man ḡrima wurawa. Domi wi u s̄a yākabu bēēn suunu s̄ō, wiya kpuro kere.

Wi u kun ka bēē

yiberē tēru neni, bēegiiwa
(I maa mēerio Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Yohanu u nēē, yinni, sa goo wa wi u wērekunu giram̄ō ka wunen ȳsiru, ma sa nùn yinari yèn s̄ō u n̄ nun swī ka bēē sannu.

⁵⁰ Yesu nùn s̄ōwa u nēē, i ku ȳro yinari, domi wi u kun ka bēē yiberē tēru neni, bēegiiwa.

Samarin wuu gagugiba yina

bu Yesu dam koosia

⁵¹ Sanam mē saa ya turuku kooma bu ka nùn sua u da w̄llō, u ḡru doke dim dim u Yerusalemu da. ⁵² Ma u s̄m̄bu gabu ḡbiisia ba da ba dua Samarigibun wuu gagu s̄ō bu ka nùn ayeru s̄ōru kua. ⁵³ Adama wuu migibu ba n̄ nùn dam koosie yèn s̄ō ba wa n̄ s̄are nge u d̄ō Yerusalemu gia. ⁵⁴ Ye win bwāa beni Yākabu ka Yohanu ba wa mē, ba bikia ba nēē, Yinni, a k̄i su de d̄ō u sarama w̄llun di u t̄n be w̄ri?

⁵⁵ U bu s̄ire ma u bu gerusi ka dam. [U nēē, i n̄ yē ye i bwisikum̄ō. ⁵⁶ Domi T̄nun Bii u n̄ nē u ka t̄nun hunde kam koosia. U nawa u ka ye faaba ko.] Ma ba da wuu gam gia.

Be ba k̄i bu Yesu swī

(I maa mēerio Mateu 8:19-22)

⁵⁷ Sanam mē ba s̄im̄ō swaa s̄ō goo u nùn s̄ōwa ma u koo nùn swī baama mi u d̄ō.

58 Yesu nùn sǎwa u nɛɛ, semusu bweusu mǎ, gunɔsu maa sokunu mǎ, adama Tɔnun Bii u ñ ayeru mǎ mi u koo kpuna.

59 U kpam goo sǎwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.

Adama yěro u nɛɛ, a de n gina da n nɛn tundo sike.

60 Yera Yesu u nùn sǎwa u nɛɛ, a derio gɔribu bu ben gɔribu sike, adama wunɛ a doo a Gusunɔn bandun Labaari gea nɔɔsia baama.

61 Ma goo u kpam nùn sǎwa u nɛɛ, Yinni, kon nun swĩi adama a de n gina da n nɛgibu nɔɔ kana.

62 Yesu u nùn sǎwa u nɛɛ, baawure wi u tebo nɔmu sɔndi, ma u biru sĩira, u ñ maa arufaani gaa mǎ ban te Gusunɔ u koo swĩi sǎɔ.

10

Yesu u bwāabu wata

ka wəkuru gɔra

1 Yen biru Yinni u kpam gabu wata ka wəkuru gɔsa, ma u bu gɔra yiru yiru win wuswaaɔ wuu maro baagere sǎɔ ka baama mi win tii u gɔru doke u ra da. 2 U nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ ya kpā, adama be ba gɛɛmǎ ba ñ dabi. Yen sǎ, i gbee yěro kanɔ u kpam tǎmbu mǎrisiama bu ka gɛ. 3 N wee na bɛɛ gɔriɔ nge yāa binu demakunun suunu sǎɔ. I seewo i da. 4 I ku ka yansururu da ka bɔɔru ka baranu, i ku maa goo tǎbiri swaaɔ. 5 Yenu gè sǎɔ i dua, i gbiiyo i bu sǎ i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ. 6 Alafiagii ù n wāa mi, bɛɛn alafia ya ko n wāa ka yěro. U kun maa

wāa mi, ya koo wurama bɛɛ sǎɔ. 7 I koowo yenu gen sǎbu kpa i n dimǎ i n nɔrumǎ ye ba bɛɛ wɛ, domi n weenɛ bu sǎm kowo win kɔsiaru wɛ. I ku ko yenu dabinun sǎbu. 8 Wuu gè sǎɔ i dua, ma ba bɛɛ dam koosia, i dio ye ba bɛɛ wɛ, 9 i barɔbu bɛkio be ba wāa mi, kpa i bu sǎ ma Gusunɔ u sisi u bandu swĩi. 10 Adama wuu gè sǎɔ i dua ma ba kun bɛɛ dam koosie, i doo gen yaaraa, kpa i nɛɛ, 11 baa ben wuun tua ye ya mani bɛɛn naasɔ, i bu kparemǎ, kpa bu ka gia ma Gusunɔ u sisi u bandu swĩi. 12 Na bɛɛ sǎɔmǎ, tǎɔ te sǎɔ, Sodomugia koo ko kpakaka ka sere wuu ge.

Wuu sin tǎmba yinamǎ

bu naanɛ doke

(I maa mɛɛriɔ Mateu 11:20-24)

13 Yesu maa nɛɛ, nɔni swāarugiiwa wunɛ Kɔraseni, nɔni swāarugiiwa wunɛ Besaida, domi bā n sǎm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sǎɔ, ye ba kua bɛɛn suunu sǎɔ, wuu sin tǎmbu ba ko n daa gɔru gɔsie saa tɛɛbun di, ba n sǎ torom sǎɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun sǎ. 14 Yen sǎ, siribun sanam sǎɔ, Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka sere bɛɛ. 15 Wunɛ maa Kapenamɔ, a yĩiyɔ kaa suara sere wǎllɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gɔriɔ.

16 Ma u win bwāabu sǎwa u nɛɛ, wi u bɛɛ swaa daki, nɛna u swaa daki, wi u maa bɛɛ yina, nɛna u yina, wi u maa man yina u maa wi u man gɔrima yinawa.

Wata ka waku ten wuramaru

¹⁷ Be wata ka waku te, ba wurama ka nuku dobu, ma ba nɛɛ, Yinni, sere ka wɛɛkuno, nu sun wiru kp̄iyawa wunen ȳsirun s̄o.

¹⁸ Ma u bu s̄owa u nɛɛ, na Setam wa ya w̄orumam̄o w̄ollun di nge guru maakinu.

¹⁹ N wee, na bɛɛ yiiko w̄ɛ i ka wɛɛ ka nii ka wɛɛn dam kpuro taaku, ḡānu ganu kun maa kp̄ɛ nu bɛɛ mɛɛra ko.

²⁰ Adama, i ku ḡoru dora yèn s̄o wɛɛkunu nu bɛɛ wiru kp̄iyya, i ḡoru doro yèn s̄o ba bɛɛn ȳsinu yorua w̄ollo.

Yesun ḡoru ga dora

(I maa mɛɛrio Mateu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Saa tia ye s̄o, Yesun ḡoru ga dora too ka Hunde Dɛɛron dam, ma u nɛɛ, Baaba, w̄ollu ka tem Yinni na nun siara yèn s̄o a ka yabu ye ȳrugibu ka bwisigibu berua ma a ye bibu s̄oasi. N w̄a Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunen k̄iru s̄o.

²² Nɛn Baaba u man baayere w̄ɛ. Goo sari wi u Bii ȳɛ ma n kun m̄o Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi ȳɛ ma n kun m̄o Bii wi, ka maa wi Bii wi, u k̄i u Baaba s̄oasi.

²³ Ma u s̄ira win bw̄abun bera gia u bu s̄owa be t̄ona u nɛɛ, doo n̄orugiiwa win n̄oni waam̄o ye i waam̄o. ²⁴ Domi na bɛɛ s̄oam̄o Gusun̄on s̄om̄obu ka sinambu dabira ba k̄ia bu wa ye i waam̄o t̄ɛ, ba n̄ maa wa. Ba k̄ia bu n̄o ye i n̄oam̄o t̄ɛ, ba n̄ maa nua.

Samarigii wi u t̄on geeru kua

²⁵ N wee, wooda ȳro goo u seewa u ka Yesun laakari

mɛɛri ma u nɛɛ, yinni, mba kon ko n ka w̄āaru te ta ku ra kpe tubi di.

²⁶ Yesu n̄un bikia u nɛɛ, mba ba yorua wooda s̄o. Mba a ra gari mi.

²⁷ U wisa u nɛɛ, “Kaa Gusun̄o wunen Yinni k̄ia ka wunen ḡoru kpuro, ka wunen bw̄era kpuro, ka wunen dam kpuro, ka wunen bwisikunu kpuro, kpa a wunen t̄onusi k̄ia nge wunen tii tii.”

²⁸ Yesu nɛɛ, a wisa n dende, a koowo mɛ, kaa n w̄āaru m̄o.

²⁹ Adama dur̄o wi, u k̄i u tii gem w̄ɛ ma u bikia u nɛɛ, wara nen t̄onusi.

³⁰ Yesu u nɛɛ, a swaa dakio a n̄o, dur̄o goowa u wee Yerusalemun di u d̄o Yerikōo, ma u w̄ari gb̄en̄obun n̄oma s̄o. Gb̄en̄o be, ba n̄un swaa di, ba n̄un so, ma ba doona ba n̄un deri u wasikiram̄o.

³¹ N deema ka saabu, ȳaku kowo goo sar̄o ka swaa ye. U dur̄o wi wa ma u s̄ɛna u doona.

³² Mena maa Lefi goo u tura yam mi. U n̄un wa ma u s̄ɛna u doona. ³³ Adama Samarigii goo u wuu d̄o u tura win b̄akūo. Ye u dur̄o wi wa win w̄anw̄anda n̄un mwa.

³⁴ U susi ma u gum ka tam wisi win mɛɛran bosu s̄o ma u su b̄akūa. Yen biru u n̄un s̄ondi ye u s̄onin w̄ollo u ka n̄un da s̄obun s̄obia yer̄o ma u n̄un n̄ori. ³⁵ Yen sisiru, u gobi sua yi yi ka s̄om kowon s̄o yirun gobi nɛ, u yi s̄obia yerun wirugii w̄ɛ ma u nɛɛ, a dur̄o wi n̄orio. A n maa di n men̄i kera win s̄o, kon nun k̄asia n̄a n wurama.

³⁶ Ma Yesu nɛɛ, t̄ambu ita ye s̄o, ben wara a tamaa u

sāa durō win tōnusi wi u wōri
gbenābun nōma sōō mi.

³⁷ U nēē, wi u nūn
wōnwōndu kua, wiya.

Ma Yesu u nēē, n̄ n mēn na, a
doo kpa a n mō mē.

Yesu da Maata ka Maarin mi

³⁸ Sanam mē ba wāa swaaō
u wuu gagu dua ma kurō goo
wi ba ra soku Maata u dera u
sobia win yenuō. ³⁹ Kurō wi, u
wōnō mō wi ba ra soku Maari.
Wōnō wi, u sō Yinnin bōkuō u
win gari swaa daki. ⁴⁰ Adama
Maata u ka doo kobu wasire,
ma u na u nēē, Yinni n̄ n̄ nun
gam sāa ye nen wōnō u man
sōma ye derie nē turo? A n̄ kaa
de u na u man somi?

⁴¹ Yinni u nūn wisa u nēē,
Maata, Maata, a tii gōngere
mō a tii baasi gāa dabinun sō.

⁴² Gāa teenun bukatawa tōnu
u mō. Gāa geena Maari u gōsa
ni ba n̄ nūn mwaarimō.

11

Kanarun gari

*(I maa mēerio Mateu 6:9-13,
7:7-11)*

¹ Sōō teeru Yesu u kanaru
mō gam gum. Saa ye u kpa win
bwāabun turo u nēē, Yinni
kpa a sun sōōsi mē ba ra
kanaru ko, nge mē Yohanu u
win bwāabu sōōsi.

² Yesu u bu sōōwa bā n̄
kanaru mō ba n̄ da nēē,
Baaba, a de ba n̄ yē ma wuna
sāa Dēero.

A na a bandu swīi.

³ A sun besen dīanu kē tōru
baatere.

⁴ A sun besen toranu suuru
kuo

domi besen tii sa ra wi u sun
torari suuru kue.

A ku ka sun da kōkiribun bera
gia.

⁵ U kpa bu sōōwa u nēē,
nge mē n̄ tē wāa, bēen turo
u n̄ bōrō mō, kpa u da win
mi wōku suunu sōō u nēē u
nūn pēē ita bōkuro, ⁶ domi win
kpaasibun turowa gam wee,
wi kun maa gāanu mō u nūn
wē. ⁷ Saa sōōn di kpa bōrō wi,
u nēē, u ku nūn baasi, u kōnnō
kenua kō, wi ka win bibu ba
kpī. U n̄ maa kpē u se u sere
nūn pēē wē. ⁸ Yesu u nēē, na
bēē sōōmō, baa ù kun seewe
u nūn wē bōrōnun sō, u koo
se u nūn wē yēn bukata u mō
kpuro win baasibun sō. ⁹ Na
maa bēē sōōmō, i n̄ da bikie, ba
koo bēē wē. I n̄ da kasu, i ko
wa. I n̄ da gambo so, ba koo
bēē kenia. ¹⁰ Domi baawure
wi u bikiamō ba koo nūn wē.
Wi u kasu u koo wā. Wi
u maa gambo soomō, ba koo
yēro kenia. ¹¹ Bēē sōō, [goon
bii ù n̄ nūn pēē bikia, u koo
wura u nūn kperu wē?] N kun
mē ù n̄ swāa bikia, u koo nūn
waa wē? ¹² N kun mē ù n̄ sēeru
bikia, u koo nūn nia wē? ¹³ Bēē
be i sāa tōn kōsobu, ma i yē nge
mē ba ra bibu kēē geenu wē,
bēen Baaba wōllugii u n̄ koo be
ba nūn kanamō Hunde Dēero
wē?

Yesu ka tii yinamō

*(I maa mēerio Mateu 12:22-
30, Maaku 3:20-27)*

¹⁴ Yesu u wēreku gira ge ga
tōnu goo soso kua. Sanam mē
wēreku ge, ga doona, soso wi,
u gari gerubu wōri, ma tōn
wōru ga biti soora. ¹⁵ Adama
gaba nēē, wērekunun sunō
Beseburu, win dama u ka
wērekunu giramō.

¹⁶ Gaba kī bu win laakari
mēeri, ma ba nūn bikia u

som maamaakigiru ko u ka sōosi ma win yiiko ya weewa wəllun di. ¹⁷ Yesu u ben bwisikunu yē, yera u nēē, bandu baatere tēn tōmbu ba tabu mō ben tii tiine sōō, ban te, ta koo kowa bansu kpa ten yenusu su wəruku. ¹⁸ Meya maa Setam yā n ka yen tii tabu mō, amōna yen banda koo ka yōra. Domi i nēē, Beseburun dama na ka werekunu giramō. ¹⁹ Nē, nā n werekunu giramō ka Beseburun dam, waran dama beēn bwāabu ba ka ni giramō. Ben tiiwa ba koo sōosi ma i tora. ²⁰ Adama n n ka Gusunon dam na, na werekunu giramō, ka gem ban te Gusunō u swīi, ta beē naawa.

²¹ Sanam me durō damgii wi u tabu yānu mō u win yenu kōsu win dukia ko n wāawa alafia sōō. ²² Adama goo wi u nūn dam kere, ū n na u nūn wəri u kamia, u koo win tabu yānu kpuro gura ni u naane sāa kpa u win dukia gabu bōnu kua.

²³ Wi u kun sāa negii u ka man yiberē teeru neniwa, wi u ku ra maa gāanu mēne ka ne sannu, u ra ni yarinasiwa.

Werekunun wuramaru
(I maa mēerio Mateu 12:43-45)

²⁴ Yesu maa nēē, werekunu nū n doona tōnun min di, nu ra n bōsuwa mi gāanu ku ra kpi nu n wēra yeru kasu nu n bie. Yera nu ra nēē, nu koo gōsira nin wāa yerō min di nu raa doona. ²⁵ Nu ra wurame kpa nu deema ta kurare ta sōnde. ²⁶ Kpa nu da nu ganu nōba yiru kasuma ni nu ni kōsuru kere, kpa nu du yēro

sōō nu n wāa mi. Saa ye, yēro win wāa gbiikiru ta koo sāaya ka sere dāakiru.

Nuku doo geebu

²⁷ Sanam me Yesu u gari gerumō mēsum, tōn wərun suunu sōon di kurō goo u nōogiru sua u nēē, doo nōrugiiwa wi u wunen gura sua, ma a win bwāa nōra.

²⁸ Ma Yesu u nēē, n sanō a gere, doo nōrugiba be ba Gusunon gari swaa dakimō, ma ba yi nenumō.

Tomba yīreru bikia

(I maa mēerio Mateu 12:38-42)

²⁹ Sanam me tōn wəru ga mennamō yera Yesu u nēē, tēn tōmbu tōn kōsoba. Ba yīreru bikiamō adama yīreru garu maa sari te ba koo bu sōosi ma n kun mō Gusunon somō Yonasigiru. ³⁰ Domi nge me Yonasi u kua yīreru Ninifugibun sō, meya maa Tōnun Bii, u koo ko yīreru tēn tōmbun sō. ³¹ Siribun sanam sōō Seban tem tōn kurō sunō u koo tēn tōmbu seesi u bu taare wē, yēn sō u na saa tem nōrun di u ka Salomōon bwisin gari nō. Tē n wee, gāanu wāa mini ni nu Salomōō kere. ³² Siribun sanam sōō Ninifugibu ba koo tēn tōmbu seesi bu bu taare wē ye ba ka gōru gōsia Yonasin waasun sō. Ma tē n wee, gāanu wāa mini ni nu Yonasi kere.

Wasin fitila

(I maa mēerio Mateu 5:15, 6:22-23)

³³ Yesu maa nēē, goo ku ra fitila mēni kpa u gu bere, n kun me u kaaru wukiri, adama ba ra gu sōndiwa dabu wōllo, kpa be ba dumō ba n ka yam

bururam waamə. ³⁴ Wunen nəniya yi wunen wasin fitila. Wunen nəni yi n alafia mə, wunen wasi kpurowa yi yam bururam mə. Adama yi kun bwāa do, wunen wasi yi n yam bururam wasi. ³⁵ Yen sō, a laakari koowo yam bururam mε mu wāa wunε səɔ mu ku raa ko yam wōkuru. ³⁶ Wunen wasi kpuro yi n yam dεeram mə, ma yin gam kun wāa yam wōkuru səɔ, yi kpurowa yi ko n dεere nge sanam mε fitila ga nun yam bururasie ga ballimə.

Yesu u Falisiba ka wooda yērobu

*ben toranu sōwa
(I maa mεerio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)*

³⁷ Sanam mε Yesu u gari gerua u kpa, Falisi goo na u nùn kana u da u yaa dibu di win yenuə. Ma u da mi, u sina u ka di. ³⁸ Falisi wi, u nùn mεera ka biti ye u n ka niε nge mε ben komaru u sere di. ³⁹ Adama Yinni u nεε, bεε Falisiba i ra nərə ka gbēerun biru dεerasie adama bεen səɔwə i taki ka nuku kōsuru yiba. ⁴⁰ Gari bakasu bεε! Wi u wasin təɔ kua, n n wiya u maa yin səɔ kua? ⁴¹ I sāarobu wēeyə ye ya wāa gbēerun səɔwə, kpa ye ya tie yu bεε dεera.

⁴² Bεε Falisiba, i ko nəni swāaru wa yèn sō i ra bεen karan kpee yi ba ra soku mantu ka duu, yin wəkuru baateren wəllə tia wē. Ka mε, i ra gean kobu nəni sarari, i n maa Gusunə kīru sōsimə.

Yeniwa n weenε i ko, kpa i ku ye ya tie deri.

⁴³ Bεε Falisiba, i ko nəni swāaru wa yèn sō i ra sin yee gbiikinu kā mennə yenə, ka tōbirinaa tən dabinun wuswaaə. ⁴⁴ I ko nəni swāaru wa, bεε, yèn sō i ka sikiu weenε ni goo kun waamə, nìn wəllə ba ra sī ba kun ka baaru.

⁴⁵ Wooda yēro goo u nεε, yinni à n gerumə mε, ka maa bεsera a wəmmə.

⁴⁶ Ma Yesu u nùn wisa u nεε, bεε maa wooda yērobu i ko nəni swāaru wa, domi i tumbu səmunu səbimə ni nu suabu sē, ma bεen tii i ku ra ni ture baa ka bεen niki bia. ⁴⁷ I ko nəni swāaru wa bεε, yèn sō i Gusunən səməbun sika banimə, be bεen baababa ba go. ⁴⁸ Nge mεya i sōsimə ye ba kua, i n maa bu taarε wē. Domi beya ba Gusunən səməbu go, ma bεε i ben sika banimə. ⁴⁹ Yeya Gusunə u yē u ka nεε, wi, u koo bu Gusunən səməbu ka gərobu gəria. Ba koo gabu go, ba koo maa gabu nəni sō, ⁵⁰ kpa bu tən tumbu Gusunən səməbe kpuron yem bikia mε mu yari handunian toren di, ⁵¹ saa Abelin yem di sere ka Sakarin yem wi ba go yāku yeru ka sāa yerun baa səɔ. Ka geema na bεε sōmə, ba koo mu tən tumbu bikia.

⁵² I ko nəni swāaru wa, bεε wooda yērobu, yèn sō i yērun gambo kenua. Bεen tii i n due, i maa yina gabu bu du be ba kī.

⁵³ Ye u yara min di, wooda yērobu ka Falisiba ba nùn gari dabinu bikikia ka yiberε tēeru. ⁵⁴ Ba nùn yēri beriamme gari

sɔɔ, kpa gɛɛ yi ka nùn samba ko.

12

I tii laakari ko ka murafitiru
(*I maa mɛɛrio Mateu 10:26-27*)

¹ Saa ye sɔɔ, tɔn wɔru guna ya mɛnna sere ba b̄arikianamɔ ma Yesu u gbia u win bw̄āabu s̄ɔwa u nɛɛ, i tii laakari ko ka Falisiban p̄ɛ seeyatia ye ya s̄āa murafitiru.

² Gāanu sari ni nu wukiri ma nu n̄ koo tera. Asirin gāanu maa sari ni ba n̄ koo gia. ³ Yen s̄ɔna ye i gerua kpuro yam w̄okurɔ ya koo n̄ɔra yam bururam sɔɔ. Ye i maa gerua dia sɔɔ soon b̄akuɔ ya koo kparara gidambisa w̄ollun di.

Wi i ko nasia
(*I maa mɛɛrio Mateu 10:28-31*)

⁴ Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ s̄ɔmɔ, bɛɛ be i s̄āa n̄n b̄ɔrɔba, i ku bu nasia be ba koo wasi go, ma yen biru ba n̄ kp̄ɛ bu maa gāanu ganu ko. ⁵ Na kon bɛɛ s̄ɔ wi n weenɛ i nasia. I nùn nasio wi u yiiko mɔ u ka kp̄ɛ d̄ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi, ù n go ù n kpa. Mɛya na bɛɛ s̄ɔmɔ, wiya n weenɛ i nasia.

⁶ Nge ba ku ra gunɔminu n̄ɔbu d̄ɔre faram yiru ro? Ka mɛ, baa nin teu, Gusunɔ u ku ra duari. ⁷ Baa mam bɛɛn wirun seri u yin geeru ȳɛ. Yen s̄ɔ, i ku gāanu nasia domi i gunɔmii dabinu bɛɛɛ kere.

Wi u Kirisi wura
t̄ambun wuswaaɔ
(*I maa mɛɛrio Mateu 10:32-33, 12:32, 10:19-20*)

⁸ Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ s̄ɔmɔ, baawure wi u man

wura t̄ambun wuswaaɔ, T̄ɔnun Bii u koo nùn wura w̄ollun ḡɔradoban wuswaaɔ.

⁹ Adama wi u man yina t̄ambun wuswaaɔ, T̄ɔnun Bii u koo maa nùn yina w̄ollun ḡɔradoban wuswaaɔ.

¹⁰ Baawure wi u T̄ɔnun Biin k̄ɔsa gerua, ba koo nùn suuru kua, adama wi u Hunde Dɛɛro gari kam gerusi, u n̄ suuru kobu wasi.

¹¹ B̄a n̄ ka bɛɛ da m̄ennɔ yenɔ, wirugibu ka damgibun mi, i ku wurura i n kasu nge mɛ i ko ka tii yina, n̄ kun mɛ ye i ko gere. ¹² Domi Hunde Dɛɛro u koo bɛɛ s̄ɔsi saa ye, ye n weenɛ i gere.

Gobigii gari b̄akɔ goon gari

¹³ Goo tɔn wɔru s̄ɔn di u Yesu kana u nɛɛ, u nùn win m̄ɔ s̄ɔwɔ u de bu ben tubi b̄ɔnu ko.

¹⁴ Yesu u ȳɛro wisa u nɛɛ, wara man kua siri kowo bɛɛn suunu sɔɔ n̄ kun mɛ bɛɛn tubi b̄ɔnu kowo.

¹⁵ Ma u bu s̄ɔwa u nɛɛ, ba n ben tii laakari s̄āa gem gem ka bine baayere, domi dukian kp̄āara kun t̄ɔnun w̄āarun wiru.

¹⁶ Ma u bu m̄andu garu kua u nɛɛ, durɔ gobigii goon gbera d̄ianu kua gem gem. ¹⁷ U bwisika u nɛɛ, m̄ba u koo ko domi u n̄ ayeru m̄ɔ mi u koo win d̄ianu doke. ¹⁸ U nɛɛ, ye u koo ko wee. U koo win biranu sura, kpa u kpaanu b̄ani ni nu ni kere, kpa u win alikama kpuro gure mi ka win d̄ia ni nu tie. ¹⁹ Kpa u win tii s̄ɔ u nɛɛ, wi, u ḡāa bakanu m̄ɔ ni nu berua w̄ɔɔ dabinun s̄ɔ. U koo w̄ɛra kpa u n̄ dimɔ u n̄ n̄rumɔ kpa u n̄ ȳɛrimɔ. ²⁰ Adama

Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gari bɔkɔ, wɔku teni ba koo nun wunen hunde bikia. Ye u sɔɔru kua mi, weregia ya ko n s̄a.

²¹ Ma Yesu u nɛɛ, mɛya n ko n s̄a ka wi u dukia taasinamɔ win tiin s̄o ma u ñ dukia mɔ Gusunɔn mi.

A Gusunɔ naanɛ koowo
(*I maa mɛɛrio Mateu 6:25-34*)

²² Yen biru Yesu u win bw̄abu sɔɔwa u nɛɛ, yenin s̄ona na bɛɛ s̄omɔ i ku wurura bɛɛn w̄aarun s̄o ye i ko i di, ñ kun mɛ bɛɛn wasin s̄o ye i ko ka yi wukiri. ²³ Domi w̄aaru ta d̄ianu kere, wasi maa ȳanu kere. ²⁴ I gbanamgbaanu lasabu koowo. Nu ku ra duure, nu ku ra maa gɛ, nu ñ beru yeru mɔ, mɛya nu ñ maa biraru mɔ, Gusunɔ maa nu diisiamɔ. I ñ gunɔsu bɛɛɛ kere sere mi n toma? ²⁵ Wara bɛɛ s̄o, win wururabun saabu, u koo kp̄i u win w̄aarun d̄ɛbu sosi, baa gɔm soo teeru. ²⁶ I kun kp̄ɛ i ḡa piimii nini ko, mban s̄ona i wurure ka ye n tie. ²⁷ I biibii mɛɛrio. Ya ku ra sɔmburu ko, mɛya ya ku ra maa tari. Ka mɛ, na bɛɛ s̄omɔ, baa Salomɔ ka win yiiko baka, u ñ buraru koore nge biibii yen tia. ²⁸ Gusunɔ ù n gberun yakasu buraru w̄ɛ nge mɛ, si su w̄a gisɔ, ma sia su koo d̄ɔ mwaara, u ñ koo bɛɛ ȳanu sebusia n kere mɛ? Naanɛ doke piibugibu bɛɛ. ²⁹ I kun ye i ko di, ka ye i ko nɔ tɔnan kaso mɔ, kpa i n wurure yen s̄o. ³⁰ Handunian tɔmba ba yeni kpuro kasu, adama bɛɛn Baaba u ȳɛ ma i yen bukata

mɔ. ³¹ I kasuo i ka du mi Gusunɔ u bandu sw̄i, yen biru u koo bɛɛ w̄ɛ ye ya tie.

A dukia beruo w̄allo
(*I maa mɛɛrio Mateu 6:19-21*)

³² Yesu maa nɛɛ, a ku nanda ȳa ḡɔ piibu, domi n bɛɛn Baaban ḡoru dua u ka bɛɛ doke ban te u sw̄i s̄o. ³³ I d̄oro ye i mɔ kpa i yen gobi s̄arobu k̄ɛ. I tii yansurɔnu kuo ni nu ku ra tɔkɔ ko, ka beru yeru Gusunɔ w̄allo t̄ɛ s̄o dukia ku ra kpe, mi gbenɔ sari wi u koo susi, mi gema maa sari ye ya koo sanku. ³⁴ Domi mi bɛɛn dukia berua, miya bɛɛn ḡoru ga ra n woo.

Sɔm kowo be ba swaa mɛɛra

³⁵ Ma Yesu kpam nɛɛ, i de i n sɔɔru s̄a i n kpaka s̄ɛke p̄ɔraɔ kpa i de bɛɛn fitilanu nu n s̄ɔre. ³⁶ I de i n ka tɔmbu weenɛ be ba ben yinnin wuramaru mara kurɔ kpa yerun di, kpa bu ka nùn kenia mii mii sanam mɛ u tunuma u gambo so. ³⁷⁻³⁸ Doo nɔɔrugiba sɔm kowo be, bèn yinni u koo deema ba swaa mɛɛra ù n tunuma, baa ñ n w̄oku suunun na, ñ kun mɛ goo gbiikaa yà n sumɔ. Ka geema na bɛɛ s̄omɔ, u koo sɔɔru ko kpa u bu sinasia u bu nɔɔri. ³⁹ I de i n ȳɛ s̄a s̄a ma yenu ȳɛro ù n ȳɛ saa ye gbenɔ u koo na, u koo dom se, u ñ koo de bu win diru k̄ara. ⁴⁰ Bɛɛ maa, i n sɔɔru s̄a domi Tɔnun Bi, u koo nawa saa ye i ñ ka nùn ȳiyo.

Yoo naanɛgii

ka naane sarirugii

(I maa mɛrio Mateu 24:45-51)

⁴¹ Piɛɛ nɛɛ, Yinni bɛsɛra a mɔn te kua? Nge tɔmbu kpuro.

⁴² Ma Yinni u nɛɛ, wara yoo laakarigii wi u naane mɔ. Wiya wi yenu yɛro u koo ko yobun wirugii u ka bu dɛanu yabua saa ye n weene.

⁴³ Doo nɔrugiiwa yoo wi, win yinni ù n deema u mɔ mɛ, sanam mɛ u tunuma. ⁴⁴ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, yinni wi, u koo nùn win dukia kpuro nɔmu bɛria. ⁴⁵ Adama yoo wi, ù n bwisikumɔ ma win yinni u tɛmɔ kpa u se u yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu soberu wɔri, kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ, tam mu n nùn goomɔ, ⁴⁶ win yinni u koo tunuma dɔma te yoo wi, u n ka nùn yĩiyɔ, ka saa ye u n yɛ. U koo nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u de u bɔnu wa ka naane sarirugibu sannu.

⁴⁷ Yoo wi u win yinnin kĩru gia, ma u n gãanu sɔɔru kue, ma u n win kĩru kue, win sobera ta koo kpɛa. ⁴⁸ Adama wi u kun gie, ma u kookoosu kua si su ka sɛɛyasiabu nɛ, win sobera kun kpɛamɔ. Wi ba gãa dabinu wɛ, ba koo nùn gãa dabinu bikia. Wi ba maa gãa dabinu nɔmu sɔndia, wiya ba koo bikia n kere.

Yesu ka karanabu na

(I maa mɛrio Mateu 10:34-36)

⁴⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, dɔɔwa na yɛkam na handuniaɔ, na kĩwa u n daa yabure. ⁵⁰ Batɛmu gaa wãa ye na n kon

ko na kun kue. Nɛn bwɛra kun kpĩyɛn sɔ ya n gina koore.

⁵¹ I tamaa na nawa n ka alafia wɛ tem mɛ sɔɔ? Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, karanaba na ka na. ⁵² Domi saa tɛn di tɔmbu nɔɔbu bà n wãa yenu teu sɔɔ, ba koo bɔnu ko. Nɔɔsinaa sarira ko n wãa ita ka yirun suunu sɔɔ, n kun mɛ yiru ka itan suunu sɔɔ. ⁵³ Baa ka bii ba n nɔɔsinamɔ, mero ka bii wɔndia ba n nɔɔsinamɔ, mɛya maa dɔwaa mero ka biin kuro ba n nɔɔsinamɔ.

Saan yĩrenu

(I maa mɛrio Mateu 16:2-3)

⁵⁴ U kpam tɔn wɔru sɔɔwa u nɛɛ, ì n guru wiru wa ta seemɔ sɔɔ duu yerun di, i ra gere yande i nɛɛ, gura wee, mɛya n da maa ko. ⁵⁵ I n maa wa woo ga mɔ saa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwarun di, i ra nɛɛ, yam mu koo swĩa. Mɛya n da maa ko. ⁵⁶ Murafiti bɛɛ, i wɔllu ka tem yĩrenun tubusianu yɛ. Amɔna i n ka saa yenin tubusianu yɛ.

Garin wii goberu

(I maa mɛrio Mateu 5:25-26)

⁵⁷ Ma Yesu kpam nɛɛ, mban sɔna i ku ra bɛɛn tii bwisikue i ka wa ye n dɛnde. ⁵⁸ Sanam mɛ wunen yiberɛ u ka nun dɔɔ siri yerɔ, a nùn suuru kanɔ swaa mi, kpa a wa a yari, kpa u ku ka nun da siri kowon mi, kpa siri kowo u ku nun sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisɔm sɔɔ. ⁵⁹ Na nun sɔɔmɔ a n yarimɔ a kun kɔsie ye ba nun bure. Baa yen faram, a n derimɔ.

13

À kun gōru gōsie kaa gbi

1 Saa ye sɔɔ, tɔmbu gaba na ba Yesu saaria ye n daa Galilegibu deema be Pilati u dera ba go sanam mɛ ba Gusunɔ yākuru kuammɛ. 2 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i tamaa Galilegii beni ba toranu mɔ n kere Galilegii be ba tie yèn sɔ ba wahala wa mɛn bweseru? 3 Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛn tii ì kun gōru gōsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge be. 4 Nge tɔmbu wəkura nɔɔbu ka ita ye, be Siloen dii wərukira wəri ta go, i tamaa ba Yerusalemun tɔn be ba tie kpuro taarɛ kerewa? 5 Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛn tii ì kun gōru gōsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge be.

Figien dāru te ta ku ra binu ma

6 U maa bu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ goo u dāru mɔ te ba ra soku figie te ba duura win dāa gbaarɔ. U na u ka ten binu kasu u sɔri, ma u ñ wa. 7 U win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, n wee yen wɔɔ itawa mi, nà n dāa ten marum kasum na, na ku ra wa. A te burɔ. Mban sɔna ta ayeru dimɔ kam. 8 Sɔm kowo wi, u win yinni wisa u nɛɛ, a te derio gina wɔɔ geni sɔɔ, kon ten nuurɔ gbe n ka sikerena, kpa n taaki doke. 9 Sɔrɔkudo gasɔku ta koo binu ma. Tà kun mara, kpa a sere tu bura.

Yesu kurɔ goo bekia

tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ

10 Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ mɛnnɔ yeru garu sɔɔ. 11 N wee kurɔ goo maa wāa mi,

wi wɛrɛkunu nu kua barɔ saa wɔɔ wəkura nɔɔbu ka itan di. U ra n yāarewa, u ku ra kpī u tii demia baa fiiko. 12 Ye Yesu u nùn wa ma u nùn soka u nɛɛ, kurɔ wunɛ a bɛkurawa mi.

13 Ma u nùn nɔma sɔndi. Yande u tii demia ma u Gusunɔ siaram wəri. 14 Adama mɛnnɔ yerun wirugii u mɔru bara yèn sɔ Yesu u goo bɛkia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma u tɔn wɔru sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ nɔɔba tia wāa yè sɔɔ i ko sɔmburu ko. I na ye sɔɔ, bu ka bɛɛ bɛkia, n ñ mɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

15 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, murafiti bɛɛ, bɛɛn baawure u ku ra win naa ñ kun mɛ win keteku sɔsie gu da gu nim nɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ? 16 Kurɔ wi maa Aburahamun bwesera. Wee, Setam nùn bɔkua saa wɔɔ wəkura nɔɔbu ka itan di. N ñ weenɛ bu nùn kusia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ?

17 Sanam mɛ u yeni gerumɔ, sekura win wɛrɔbu kpuro mwa, ma tɔn wɔru ga nuku dobu mɔ sɔm maamaakiginu kpuron sɔ ni u mɔ.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛerio Mateu 13:31-32, Maaku 4:30-32)

18 U kpam nɛɛ, mba Gusunɔn bandu ta ka weenɛ. Mba na kon ka tu weesina. 19 Ta ka mutaadin bima weenɛ, ye goo u sua u kɔ win gbaaru sɔɔ. Ma ya kpia ya kua dāru, ma gunɔsu su sina ten kāsasi wɔllɔ.

Pɛɛ seeyatian gari

(I maa mɛerio Mateu 13:33)

20 U kpam nɛɛ, mba na kon ka Gusunɔn bandu weesina. 21 Ta ka pɛɛ seeyatia weenɛ ye

6 Yera ba kpana bu gari yi wisi.

Mi n weene a sina

dim soku yera

7 Ye u laakari kua ma be ba dim soka nge maa wi, ba sin yee beereginu gosimɔ, u bu mɔndu kua u nee, 8 sanam me ba nun soka kurɔ kpaa yerɔ, a ku sina sin yee beeregirɔ. Sɔrɔkudo ba koo ra goo soku wi u nun beere kere. 9 Ma wi u bee kpuro soka u koo na u nee, a durɔ wi sin yee te wɛɛyɔ. Saa yera sekura koo nun mwa a ka da a sina sin yee birukirɔ. 10 Adama sanam me ba nun dim soka, a doo a sina sin yee birukirɔ, kpa wi u nun soka u n tunuma u nee, a seewo nen bɔrɔ a na wuswaaɔ. Saa ye, n ko n saa beere baka wune sɔɔ be kpuron wuswaaɔ be ba sɔ ka wune sannu. 11 Ka geema baawure wi u tii sua wɔllɔ, ba koo nɔn kawa. Baawure wi u maa tii kawa, ba koo nɔn sua wɔllɔ.

12 U maa wi u nɔn dim soka sɔɔwa u nee, sanam me a tɔmbu yaa dibu n kun me tɔɔ bakarɔ soka, a ku wunen bɔrɔba soku, n kun me wunen maabu, n kun me wunen dusibu, n kun me wunen beruse gobigibu, kpa ben tii bu ku raa nun soku bu ka nun kɔsia. 13 Adama sanam me a tɔmbu dim kana, a sɔarɔbu sokuo ka alebugibu ka kɔri barɔbu ka wɔkɔbu. 14 Kaa ko doo nɔrugii yɛn sɔ ba n mɔ bu ka nun kɔsia. Kaa wunen kɔsiaru wa Gusunɔn min di sanam me ba koo geegibu seeya gɔrin di.

Dim bakam gari

(I maa merio Mateu 22:1-10)

15 Ye be ba dimɔ ka Yesu sannu, ben turo u gari yi nua ma u nee, doo nɔrugiiwa wi u koo di ban te Gusunɔ u swii sɔɔ.

16 Ma Yesu nɔn wisa u nee, durɔ goo u dim bakam sɔɔru kua ma u tɔn dabiru soka. 17 Ye dim saa ya tura u win sɔm kowo gɔra tɔn ben baawuren mi bu na domi yaa dibu kpuro sɔɔru kpeera. 18 Adama be kpuro ba suuru kana ba nee, ba n fee wasi bu na. Gbiikoo nee, wi, u gberu dwa, tilasiwa u ka da u te wa. 19 Kpaɔ maa nee, wi, u nee dwa wasi yiru yiru yen nɔɔbu, ma u koo den ka yi sɔmburu ko u wa. 20 Kpaɔ kpam nee, tɛ gera wi, u kurɔ sua. Yen sɔna wi, u n kpɛ u na. 21 Sɔm kowo wi, u gosira u ka be kpuron suuru kana bi da u win yinni sɔɔwa. Yera yinni win mɔru seewa ma u win sɔm kowo sɔɔwa u nee, a doo fuuku wuun batuma ka gen swee sɔɔ a ka sɔarɔbu na ka alebugibu ka wɔkɔbu ka kɔri barɔbu. 22 Ma sɔm kowo wi, u nee, yinni, ye a man yiire mi, na ye kua. Wee, ayera maa tie. 23 Ma yinni wi, u nee, a swee swiiyɔ ka karan goonu a tɔmbu duusiama ka kankansi, kpa nen yenu gu yibu. 24 Domi geema na gerumɔ, baa tɔn ben turo kun maa nen dɔnanu dendamɔ, be, be na gbia na soka.

Ye tɔnu koo ko

u ka ko Yesun bɔɔ
(*I maa mɛɛriɔ Mateu 10:37-38*)

²⁵ Tɔn wɔru guna ya swaa mɔ ba sɛimɔ ka Yesu sannu, ma u sɛira u bu sɔɔwa u nɛɛ, ²⁶ goo ù n kɛi u man swɛi, ma u ñ man kɛi n kere win baa ka win mɛro ka win kuro ka win bibu ka win maabu ka wɔnɔbu ka win sesubu ka mam win tiin wāaru, u ñ kpɛ u ko nɛn bɔɔ. ²⁷ Baawure wi u kun win tiin dāa bunanaru sue, u ka nɛn yira swɛi, u ñ kpɛ u ko nɛn bɔɔ. ²⁸ Nge wara bɛɛ sɔɔ ù n kɛi u diru bani, u ñ koo gina sina u dooru ko u wa win gobi yi n tura u ka tu wiru go. ²⁹ Ma n kun mɛ, ù n kpɛɛkpɛɛku sura, ma u kpana u dakura, be ba gu waamɔ kpuro ba koo nùn yaakoru ko, ³⁰ kpa bu nɛɛ, durɔ wi, u bana torua, ma u kpana u ye dakura. ³¹ Nge sunɔ wara ù n seewa ka tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) u ka tabu ko ka win sunɔsi goo wi u tabu kowobu mɔ nɔrɔbun suba yɛndu (20.000), u ñ koo gina sina u mɛɛri u wa ù n dam mɔ u ka taa bi ko? ³² U n wa u ñ kpɛ, sanam mɛ wini kun tunumam kpa, u koo nùn sɔmɔbu gɔria bu nùn bikia ye u koo mɔɔru mwa bu ku maa ka tabu ko. ³³ Yen sɔna bɛɛn baawure wi u kun deri kpuro ye u mɔ, u ñ kpɛ u ko nɛn bɔɔ.

Bɔru te ta nɔɔ gu

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 5:13, Maaku 9:50*)

³⁴ Ma Yesu maa nɛɛ, bɔru * gāa geena, adama bɔru tà n nɔɔ gu, mba ba koo maa ka

tu dorasia. ³⁵ Ba ñ maa ka tu bukata gaa mɔ gberɔ baa taaki wɔllɔ bu ka tem kɔsisia. Ba ra kubewa tɔɔwɔ. Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

15

Yāa te ta kɔɔra ta maa waara
(*I maa mɛɛriɔ Mateu 18:12-14*)

¹ Gbere mwaɔbu ka kɔsan kowobu kpuro ba susi Yesun mi bu ka win gari nɔ. ² Ma Falisiba ka wooda yɛrobu ba wɔkinu wɔri ba nɛɛ, durɔ wini u ka kɔsan kowobu mennamɔ ma u ka bu dimɔ sannu.

³ Yera u bu mɔn teni kua u nɛɛ, ⁴ wara bɛɛ sɔɔ, ù n yāanu wunɔbu (100) mɔ, ma teera nùn kɔɔrari, u ñ koo wunɔbu tia sari yeni deri gbaburɔ kpa u tu kasum da sere u ka tu dɔba. ⁵ Saa ye u tu dɔba, u koo tu seru sɔndi ka nuku dobu. ⁶ U n tunuma yɛnuɔ u koo win bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi na nɛn yāaru dɔba te ta raa kɔɔra. ⁷ Na bɛɛ sɔɔmɔ, mɛya wɔrukobun nuku dobu bu ko n kpā toro turon sɔ wi u gɔru gɔsia n kere geegibu wunɔbu tia sari be ba kun gɔru gɔsiabun bukata mɔ.

Gobi yi yi kɔɔra yi maa waara

⁸ Yesu maa nɛɛ, nge kuro wara, ù n sii geesun gobi wasi wɔkuru mɔ, ma yin tia kɔɔra, u ñ koo fitila meni kpa u diru kura u ka ye kasu ka laakarɛ sere u ka wa. ⁹ U n wa, u koo win bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi na nɛn gobi yi yi raa

* **14:34** bɔru - Bɔɔ te ba ka ya mini, ta sāawa nge bɔɔ swāaru. Ta koo kpɛ tu nɔɔ gbi.

kɔ̄ra wa. ¹⁰ Nge meya na beε sɔ̄mɔ, nuku dobu wāa Gusunɔn ɔradoban wuswaaɔ toro turon sɔ̄ wi u ɔ̄ru ɔsia.

Bii wi u kɔ̄ra u maa waara

¹¹ U kpam neε, durɔ ɔoo wāa u bii tɔn durɔbu yiru mɔ. ¹² Wi u yākabu bo u ben tundo sɔ̄wa u neε u nùn win dukian bɔnu wē ye ya ko n sāa wigia. Ma ben baa u bu win dukia bɔnu kua. ¹³ Sɔ̄ mεerun biru yākabu wi, u menna kpuro ye u mɔ, ma u ka wuu doona ge ga toma. Miya u win dukia ye kpuro di ka daa bereteke. ¹⁴ Sanam mε u kpuro di ye u mɔ, ɔ̄ɔ bakara dua tem mε sɔ̄, ma u wɔri yāaru sɔ̄. ¹⁵ U da u win tii wuu migii ɔoo wē ma yēro ka nùn da gberɔ u ka win kurusɔnu kɔsu. ¹⁶ U kīa u tii debia ka dīa kokosu si kurusɔnu dimɔ, adama ɔoo kun nùn wē. ¹⁷ Sanam mε win laakari wurama u neε, nen baaban sɔm kowobu kpuro ba dīanu mɔ nu yiba, ma ne wee mini na gbimɔ ka ɔ̄ru. ¹⁸ Na kon se kpa n da nen baaban mi n nùn sɔ̄ n neε, na nùn torari, na maa Gusunɔ torari. ¹⁹ Yen sɔ̄, u ku man soku win bii. U man koowo win sɔm kowo. ²⁰ U seewa ma u doona win baan mi gia.

Saa yèn di u toma, win baa nùn wa ma wɔnwɔnda nùn mwa. U duka da u nùn gaba ka nuku dobu, u nùn tɔbura ka kīru. ²¹ Bii wi, u neε, baaba, na nun torari, na maa Gusunɔ torari. Yen sɔ̄, a ku maa man soku wunen bii. ²² Adama tundo wi, u win yobu sɔ̄wa u neε, i kumbooro tama fuuku ge ga buram bo, kpa i nùn sebusia. I nùn taabu wēeyɔ u

doke, ka maa baranu. ²³ I doo i naa kpema ye suama, ye ya gum mɔ, kpa i ye ɔo. Su di kpa su tɔ̄o bakaru ko ka nuku dobu. ²⁴ Domi nen bii wi, n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sɔ̄. U raa kɔ̄ra ma u waara. Ma ba nuku dobu wɔri.

²⁵ N deema bii yeruma u woo gberɔ. Saa ye u wee, ye u yenu turuku kua, u ɔ̄asu ka yaabu nɔmɔ. ²⁶ U yobun turo soka u bikia mba n kua. ²⁷ Yoo wi, u neε, wunen wɔnwɔwa u wɔma, yera beεn tundo u naa kpema ye ɔo ye ya gum mɔ yèn sɔ̄ u nùn wa alafia sɔ̄. ²⁸ Ma yeruma wi, u mɔru bara sere u n kī u du yenuɔ. Ma tundo u yarima u ka nùn kɔkiri. ²⁹ Yera u tundo wisa u neε, a mεerio wɔ̄o dabi tèn di na nun sāmɔ. Na n wunen wooda gaa sarare, ma baa boo buu, a n man kēere n ka nuku dobu ko ka nen bɔrɔba. ³⁰ Adama sanam mε wunen bii wi, u tunuma, wi u wunen dukia di ka kurɔ tanɔbu, win sɔna a naa kpema ye ɔo. ³¹ Yera tundo neε, wune nen bii baadommawa a ka man wāa, ye na maa mɔ kpuro, wunegia. ³² Adama n weene su nuku dobu ko kpa su yēeri yèn sɔ̄ wunen wɔnwɔ wini n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sɔ̄. U raa kɔ̄ra, u maa waara.

16

Sɔm kowo gem sarirugii

¹ Yesu u bwāa be sɔ̄wa u neε, durɔ ɔobigii ɔoo wāa. U sɔm kowo mɔ wi u win yenu nɔmu sɔndia. Yera ba sɔm kowo wi kɔrumɔtɔnu kua ba neε u win yinnin dukia

sankumə. ² Ma yinni wi, u nùn soka u nεε, mba na nɔɔmə ba gerumə wunen sɔ̄. A man sɔ̄wə nge mε a wunen sɔ̄mburu koosina, domi a n̄ maa kpɛ̄ a ko nɛn sɔ̄m kowo. ³ Sɔ̄m kowo wi, u tii bikia u nεε, mba u koo ko. Wee, win yinni u nùn yaramə win yɛnɛn sɔ̄mburun di. U n̄ dam mə u ka wuku, u n̄ maa sekuru kpɛ̄ u bara ko. ⁴ Wee ye u koo ko, kpa gabu bu ka nùn mwa ben yɛnuə sanam mε ba nùn sɔ̄mburu yara. ⁵ Yera u win yinnin dibugii baawure sokusia ma u gbiikoo bikia u nεε, nyewa a nɛn yinnin dibu neni. ⁶ U wisa u nεε, gum yīrutiru wunəbu (100). U nùn sɔ̄wə u nεε, u win tireru suo u sina fuuku kpa u yore weerakuru. ⁷ Ma u kpam goo bikia u nεε, wunε, nyewa a neni. U wisa u nεε, alikama sakaku wunəbu. Ma u nùn sɔ̄wə u win tireru suo kpa u yore wɛnε. ⁸ Sɔ̄m kowo naanε sarirugii win yinni u nεε, bwisigiin tiiwa. Ma Yesu u nεε, handuniagibu ba bwisi mə ben wāasinā sɔ̄ n kere yam bururamgibu.

⁹ Na maa bεε sɔ̄m, i bɔ̄rɔba kasuo ka handunian dukia, kpa bu ra bεε mwa wāa yenu sɔ̄ ni nu ku ra kpe, sanam mε dukia ye, ya kpa. ¹⁰ Wi u naanε mə gāa piiminu sɔ̄, u maa naanε mə gāa bakanu sɔ̄. Wi u kōsa mə gāa piiminu sɔ̄, u maa kōsa mə gāa bakanu sɔ̄. ¹¹ Yen sɔ̄, i kun naanε mə handunia yen dukia sɔ̄, wara koo bεε dukia gea nɔ̄mu sɔ̄ndia. ¹² I kun maa naanε mə goon gāanu sɔ̄, wara koo bεε

wɛ̄ ye n sāa bεεgia.

¹³ Sɔ̄m kowo kun kpɛ̄ u yin-nibu yiru sā. Domi u koo turo tusi kpa u turo kīa, n̄ kun mε, u koo turo tii wɛ̄, kpa u turo gɛm. I n̄ kpɛ̄ i Gusunə ka dukia menna i sā sannu.

Gari bwese bweseka

yi Yesu u gerua

(I maa mεerio Mateu 11:12-13, 5:31-32, Maaku 10:11-12)

¹⁴ Falisiba be ba gobin kīru mə, ba ye kpuro swaa daki ma ba Yesu nɔ̄ swiikinu mə. ¹⁵ U bu sɔ̄wə u nεε, bεε i sāawa be ba tii gem wɛ̄mə tɔ̄mbun wuswaa, adama Gusunə u bεen gōrusu yɛ̄. Domi ye ba siaramə tɔ̄mbun mi gāa kōsuna Gusunən wuswaa.

¹⁶ Sere ka Yohanun saa, wooda ka Gusunən sɔ̄mɔbu ba wāa. Saa sanam mɛn di, ba bandun gari kparamə te Gusunə u swīi, ma baawure u kookari mə u ka du ka dam. ¹⁷ Woodan gari piikon sankirabu sɛ̄, n kere wəllu ka tem kpeebu.

¹⁸ Baawure wi u win kurə yina, ma u kpao sua, u sakararu kuawa. Baawure wi u maa kurə sua win durə nùn yina, yɛ̄ro sakararu kuawa.

Gobigii ka Lasaa

¹⁹ Ma Yesu kpam nεε, durə dukiagii goo raa wāa, wi u ra n yabe nɔ̄nigiru sebua te ta wesibu wā, ma baadomma win mi, t̄ɔ̄ bakara. ²⁰ Sāaro goo raa maa wāa, wi ba sokumə Lasaa. U booboosu barə, u ra n kpīwa dukiagii win yenu kənnəwə. ²¹ Domi u kī u tii debia ka dīa buri yi yi wɔ̄rumamə saa gobigii win tabulu wəllun di. Bōnu

ra mam ne nu n win booboo si dabirimɔ. ²² Sāaro wi, u gu ma wəllun gɔradoba ba nùn sua ba ka da gɔriɔ mi Aburhamu u wāa. Dukiaġii wi, u maa gu, ma ba nùn sika. ²³ U wāa nɔni swāaru sɔɔ gɔriɔ, ma u nɔni sua wəllɔ u Lasaa wa Aburhamun bɔkuɔ. ²⁴ U nɔɔguru sua u nɛɛ, baaba Aburhamu, a nɛn wɔnwɔndu waawo, a Lasaa gɔrima u win niki bian sɛru doke nim sɔɔ, kpa u nɛn yara yemiasia, domi na nɔni swāa bakaru waamɔ dɔɔ yara yeni sɔɔ. ²⁵ Aburhamu u nɛɛ, nɛn bii, a yaayo ma a wunen ġāa geenu wa wunen wāarun sanam, meya maa Lasaa u ġāa kɔsunu wa. Tɛ mini win nukura yem, wunɛ maa a nɔni swāaru waamɔ. ²⁶ Ye kpuron biru bankokoro bɔkɔwa ga wāa bese ka bɛɛn baa sɔɔ. Be ba kī bu sara minin di bu da bɛɛn mi ġia, ba n̄ kpɛ. Meyya goo kun maa kpɛ u na mini bɛɛn min di. ²⁷ Dukiaġii wi, u nɛɛ, n̄ n mɛn na, na nun kanamɔ, baaba, a Lasaa gɔriɔ nɛn baan yenuɔ, ²⁸ domi na wɔnɔbu nɔɔbu mɔ mi, kpa u bu yenin seeda diiya bu ku raa ka nɛ aye tɔyagii te sɔɔ. ²⁹ Aburhamu u nɛɛ, ba Mɔwisi ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenu mɔ, bu nigia nɔɔwɔ. ³⁰ Ma u nɛɛ, aawo baaba Aburhamu, goo ù n da ben mi gɔrin di, ba koo ġɔru ġɔsia. ³¹ Ma Aburhamu nùn sɔɔwa u nɛɛ, b̄a kun Mɔwisi ka Gusunɔn sɔmɔbugia nua, ba n̄ naanɛ dokemɔ baa goo ù n seewa gɔrin di.

17

Torarun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 18:6-7, 21-22, Maaku 9:42)

¹ Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, n̄ n̄ koo ko kɔsan yɛri yi kun due, adama nɔni swāarugiiwa win min di yi dua. ² N sanɔ bu nùn nɛɛru (400) ġbinisi win wīirɔ, kpa bu nùn kpɛɛ nim wɔku sɔɔ, n kere ù n be ba ġema minin turo kɔsan yina beria. ³ I tii laakari ko.

Wunen tɔnusi ù n tora, a nùn ġerusio. Yen biru ù n ġɔru ġɔsia, a nùn suuru kuo. ⁴ Baa ù n nun tora nɔn nɔɔba yiru sɔɔ teeru, ma nɔn nɔɔba yiru ye, u naamɔ u tuuba mɔ, a nùn suuru kuo.

Naanɛ dokebu

⁵ Ġɔrobu ba Yinni sɔɔwa ba nɛɛ, a bɛɛn naanɛ dokebu sosio.

⁶ Ma Yinni u nɛɛ, baa bɛɛn naanɛ dokebu b̄u n nɛ nge dīa bima, ma i dāa teni sɔɔwa tu wukuro tu tii ġira nim wɔku sɔɔ, ta koo maa bɛɛ mɛm nɔɔwa.

Sɔm kowon wii kp̄iibu

⁷ Yesu maa nɛɛ, bɛɛn goo ù n yoo mɔ wi u wukumɔ, n̄ kun mɛ u nɛɛ kparamɔ, u koo nùn sɔ ù n wuma yenuɔ u nɛɛ, u na tɛ u sina u di? ⁸ Aawo, u koo nùn sɔwa u nɛɛ, u nùn dīanu sɔɔru kuo, u win yaberu sebe kpa u nùn nɔɔri, sere u ka di u nɔ. Yen biruwa yoo win tii u koo maa di kpa u nɔ. ⁹ U koo yoo wi siara yèn sɔ u kua ye u nùn yiire? ¹⁰ Aawo, meya maa bɛɛ ù n kpuro kua ye ba bɛɛ yiire, i yande nɛɛ, i sāawa yobu. I gesi kua ye n weenɛ i ko.

Yesu tambu wəkuru bekia

¹¹ Sanam me Yesu u dɔɔ Yerusalemu gia, u kpa Samari ka Galilen baa sɔɔ. ¹² Sanam me u duɔ wuu gagu sɔɔ, tambu wəkuru be ba bara disigiru mɔ ba nùn sennɔ da ma ba yɔra n desire. ¹³ Ba nɔɔguru sua ba nɛɛ, yinni Yesu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.

¹⁴ Ye u bu wa yera u nɛɛ, bu doo bu ben tii yāku kowobu sɔɔsi.

Sanam me ba dɔɔ, n wee ba bekura ba dɛera. ¹⁵ Ben turo, ye u wa ma u bekura, u ɔsiramama u Gusunɔ siara ka nɔɔguru. ¹⁶ U kpuna Yesun wuswaaɔ u nùn siara. Samarigiwa durɔ wi. ¹⁷ Yesu nɛɛ, n n̄ be wɔku te kpurowa ba bekura? Nɔɔba nɛɛ be ba tie, mana ba wāa. ¹⁸ Sɔɔ wini turowa u wurama u ka Gusunɔ siara?

¹⁹ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a doona, wunen naane dokebu nun bekia.

Ban te Gusunɔ u koo swīi

(I maa mɛerio Mateu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Falisiba ba nùn bikia dɔma te Gusunɔ u koo bandu swīi kpa ba n ka yɛ. Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn bandu ta n̄ sisi nge me ba koo ka tu wa. ²¹ Ba n̄ gerumɔ bu nɛɛ, i wa te wee mini, nge te wee miɔnɔ. Domi n wee, Gusunɔ u bandu swīi bɛɛn suunu sɔɔ.

²² Ma u bwāa be sɔɔwa u nɛɛ, sanam sisi mɛ sɔɔ i ko n kī i Tɔnun Biin tɔɔ teeru wa, adama i n̄ tu wasi. ²³ Ba koo bɛɛ sɔ, i mɛerio mini n̄ kun me miɔnɔ. I ku ka duki da mi. ²⁴ Ka geema nge me guru maakinu ra balli wɔllun

goo teerun di sere ka tensim mi, nge mɛya Tɔnun Bii u ko n sāa win tɔɔ te sɔɔ.

²⁵ Adama gbiikaa, u n̄ koo ko u kun nɔni sɔɔre gem gem kpa tɛn tambu bu nùn yina.

²⁶ Ye n kua Nɔwɛn sanam sɔɔ, n koo maa ko Tɔnun Biin sanam sɔɔ. ²⁷ Tamba dimɔ, ba nɔrumɔ, ba suanamɔ, ba durɔbu ka kurɔbu kɛɛnamɔ sere n ka girari dɔma te Nɔwe u goo dua. Ma nim yibura na ta be kpuro kam koosia.

²⁸ Mɛya n koo maa ko nge Lɔtun saa. Tamba dimɔ, ba nɔrumɔ ba dwemɔ ba dɔramɔ, ba dīanu duurumɔ, ba dia banimɔ. ²⁹ Adama dɔma te Lɔtu u yara Sodomun di, guri dɔɔgia ka sɔɔ bisu ya na wɔllun di ya be kpuro kam koosia.

³⁰ Mɛya n ko n maa sāa tɔɔ te Tɔnun Bii u koo kurama.

³¹ Tɔɔ te sɔɔ, wi u wāa win dii tɛra wɔllɔ ma win yānu wāa dirɔ, u ku raa du u nu sua. Wi u maa wāa gberɔ, u ku raa ɔsiramama yenuɔ. ³² I Lɔtun kurɔ yaayo. ³³ Wi u kī u win wāaru di ka win ɔru kīru, u koo tu bia, adama wi u win wāaru yina, wiya u ko n tu mɔ. ³⁴ Ka geema, wɔku te, tambu yiru ba ko n kpī kpin yee teeru sɔɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri. ³⁵ Kurɔbu yiru ba ko n nammɔ sannu, ba koo turo sua kpa bu turo deri. [³⁶ Durɔbu yiru ba ko n wāa gberɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri.] ³⁷ Bwāa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, ma giara Yinni. Ma u nɛɛ, mi gora wāa miya yaberekunu nu koo mɛnna.

Gəmini ka siri kowon gari

¹ Yesu u bu mən teni kua u ka bu sōasi ma n weene ba n da n kanaru mō wērabu sari. ² U nēē, siri kowo goo wāa wuu maro gagu sōō, wi u n Gusunō nasie, u n maa goon bēere yē. ³ Wuu teu ge sōō, gəmini goo maa wāa mi. U ra nē win mi, u nēē, u bu sirio wi ka win yiberē. ⁴ U yina n tē. Adama yen biru u bwisika u nēē, baa mē na n Gusunō nasie, ma na n goon bēere yē, ⁵ ka mē, yèn sō gəmini wini u man bande, kon bu siria ka win yiberē, kpa u ku maa man baasi.

⁶ Yinni u nēē, i nōwō ye siri kowo kōso wi, u gerua. ⁷ Kaa sere gere Gusunō? U n koo win tiin tambu siria be ba nùn wuri koosimō bururu ka yoka? U koo tē u sere bu nōori? ⁸ Na bēē sōōmō u koo bu siria ka sendaru. Ka mē, sanam mē Tənun Bii u koo na u koo naanē dokebu deema tem mē sōō?

*Falisi ka gbere mwaən**kanaru*

⁹ U kpam mən teni kua tambu gabun sō be ba tii mēera geegibu, ma ba gabu gema. ¹⁰ U nēē, tambu yiru ba dua sāa yerō bu ka kanaru ko. Turo sāawa Falisi, turo maa gbere mwaa. ¹¹ Falisi wi, u yō u kanaru mō u win tiin gari mō u nēē, Gusunō na nun siara yèn sō na n sāa nge be ba tie, be ba sāa taki diobu ka kōsan kowobu ka sakara kowobu ka mam gbere mwaa nge durō wini. ¹² Na ra nōō bōke nən yiru alusuma tia sōō. Na ra maa nən mərə kpuron wəkuru baateren wōllō tia wē.

¹³ Gbere mwaa wi, u yōra n dēsiere, u n kāka u win nōni sue wōllō, ma u tii bōkua u nēē, Gusunō, na sāawa toro, a nən wənwəndu waawo. ¹⁴ Na bēē sōōmō gbere mwaa wiya u gem wa Gusunən wuswaaō u ka wa yenuō n kere win beruse. Domi baawure wi u tii sua wōllō ba koo nùn kawa. Wi u maa tii kawa ba koo nùn sua wōllō.

Yesu bibu kanaru kua

(I maa mēerio Mateu 19:13-15, Maaku 10:13-16)

¹⁵ Ba ka bibu naamō Yesun mi baa ka bii wēēnō u ka nu nōmu səndi. Adama ye win bwāabu ba ye wa ba bu gerusi. ¹⁶ Ma Yesu u bibu soka win mi u nēē, i de bibu bu na nən mi, i ku bu yinari, domi Gusunō u bandu swīi tmbun sō be ba ka bu weene. ¹⁷ Ka geema, na bēē sōōmō, baawure wi u kun ban te Gusunō u swīi wure nge mē bii u ra win mōwōbu wure, u n kpē u n sāa ban tegii.

Gobigii goon gari

(I maa mēerio Mateu 19:16-30, Maaku 10:17-31)

¹⁸ Wirugii goo u Yesu bikia u nēē, yinni, a sāawa tən geo. Mba na kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁹ Yesu nēē, mban sōna a man sokumō geo. Goo sari wi u sāa geo ma n kun mō Gusunō turo. ²⁰ A wooda yē ye ya gerumō ya nēē, “i ku sakararu ko, i ku tōnu go, i ku gbēni, i ku seeda weesugia di, i bēen tundo ka mero bēere wē.”

²¹ Ma durō wi, u nēē, yeni kpurowa na wiru kpīiye saa nən aluwaasirun di.

22 Ye Yesu u yeni nua u kpa, u kparam nɛɛ, gāa teena nu nun tie. A doro kpuro ye a mɔ, kpa a s̄arobu yen gobi b̄onu kua, kaa n dukia mɔ w̄ollɔ. Yen biru a na a man sw̄i.

23 Ye durɔ wi, u yeni nua win nukura sankira, domi dukia bakagiiwa. 24 Ye Yesu u n̄un m̄ɛɛra u nɛɛ, ka geema n ka dukiagibu s̄ɛwa bu ka ban te Gusunɔ u sw̄i wura. 25 Domi dukiagii u ka ban te wura, yen s̄ɛsɔ ga kp̄a ga kere yooyoo gu du yaburan w̄ɛrɔ gu yari.

26 Be ba n̄un swaa daki ba nɛɛ, n̄ n m̄ɛn na, wara koo kp̄i u faaba wa.

27 Yesu u bu s̄ɔwa u nɛɛ, ye t̄onu kpanɛ, Gusunɔ kun ye kpanɛ.

28 Piɛɛ u nɛɛ, n wee sa deri kpuro ye sa mɔ, sa nun sw̄i.

29 Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na b̄ɛɛ s̄ɔmɔ, goo sari wi u win yenu deri ban te Gusunɔ u sw̄in s̄ɔ n̄ kun m̄ɛ win kurɔ n̄ kun m̄ɛ win maabu ka win w̄onɔbu n̄ kun m̄ɛ win m̄ero ka win tundo n̄ kun m̄ɛ win bibu, 30 kpa u kun wa u mw̄ɛ saa yeni s̄ɔ n̄ kere ye u deri, ka kparam w̄āaru te ta ku ra kpe sia.

Yesu u win gɔɔ ka win see-bun

gari m̄ɔ n̄n itase

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 20:17-19, Maaku 10:32-34)

31 Yesu u w̄okura yiru ye soka win mi ma u nɛɛ, n wee sa Yerusalemu d̄ɔɔ. Ye Gusunɔn s̄omɔba yorua T̄onun Biin s̄ɔ kpuro, ya koo koo. 32 Domi ba koo n̄un t̄on tukobu n̄mu s̄ondia bu n̄un

yaakoru ko, bu n̄un n̄oni s̄ɔ, kpa bu n̄un ȳaatam sie. 33 B̄a n̄ maa n̄un so ba kpa ba koo n̄un go, kpa u se ḡarin di s̄ɔ itase.

34 Adama bw̄āa be, ba n̄ ḡāanu tuba gari yi s̄ɔɔ. N bu wini ye u ka yā. Gari yi kun bu yeeri.

Yesu u w̄oko bekia

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 20:29-34, Maaku 10:46-52)

35 Nge m̄ɛ Yesu u Yeriko duɔ, w̄oko goo u s̄ɔ swaa n̄ɔwɔ u bara m̄ɔ. 36 Ye u t̄on w̄orun damu nua ga sarɔ, yera u bikia mba n kua. 37 Ma ba n̄un s̄ɔwa ba nɛɛ, Yesu Nasaretigiiwa u sarɔ. 38 Ma u n̄ɔgiri sua u nɛɛ, Yesu Dafidin sikadobu, a n̄en w̄onw̄ondu waawo.

39 Be ba s̄iimɔ wuswaaɔ ba n̄un gerusi bu ka n̄un marisia. Adama u wure u gb̄ara n kere yellu u nɛɛ, Dafidin sikadobu, a n̄en w̄onw̄ondu waawo.

40 Yesu u ȳɔra ma u nɛɛ, bu ka n̄un na. Ye w̄oko wi, u tunuma Yesu n̄un bikia u nɛɛ, 41 mba a k̄i n̄ nun kua.

U nɛɛ, Yinni, na k̄i n yam wawa.

42 Ma Yesu u n̄un s̄ɔwa u nɛɛ, a yam waawo, wunen naane dokebu nun bekia.

43 Yande u yam wa, ma u Yesu sw̄i u Gusunɔ siaramɔ. Sanam m̄ɛ t̄on w̄oru ge kpuro, ba ye wa ma ba Gusunɔ saabu kua.

19

Yesu ka Sakeu

1 Yesu u dua wuu ge ba m̄ɔ Yerikoɔ, u gu bukianɛ. 2 Miya durɔ gobigii goo u w̄āa wi ba m̄ɔ Sakeu wi u s̄āa gbere mw̄aɔbun wirugii. 3 U k̄i

u Yesu wa, adama u ñ kpīa tən wərun sō yèn sō wi, tən kpiribuwa. ⁴ Yera u duka da wuswaaə ma u yəəwa dāa te ba mē sikaməren wəllə u ka nùn wan sō, domi u yē ma miya u koo ka doona. ⁵ Saa ye Yesu u tura yam mi, u nōni seeya ma u nùn sōəwa u nē, Sakeu a sarama kpaaka, domi wunen yenuəra na kon sobia gisə.

⁶ Sakeu sarama ka sendaru ma u Yesu dam koosia ka nuku dobu. ⁷ Ye tamba ye wa, be kpuro ba wəki ba nē, u da u sobia kōsan kowon yenuə.

⁸ Sakeu u seewa u yōra Yin-nin wuswaaə u nē, n wee Yinni na nən dukian bōnu sārəbu wēemə. Nā n maa goo gāanu wərarī ka taki na nùn yen nən nne wesiamə.

⁹ Yesu u nùn sōəwa u nē, gisə faaba dua yenu ge sō yèn sō winin tii maa sāa Aburahamun bweseru. ¹⁰ Domi Tənun Bii u nawa u ka kasu be ba kōra u bu faaba ko.

Nge mē səm kowoba ka gobi

mēro kua

(I maa mērio Mateu 25:14-30)

¹¹ Sanam mē tamba yeni swaa daki, u kparam məndu kua yèn sō u Yerusalemu turuku kua ma ba tamaa Gusunə u koo bandu swīwa yande. ¹² Yera u nē, sina bii goo u bandu dibu da n toma tem gam gia, kpa u wurama yen biru. ¹³ U sere doona u wəkuru soka win yobu sō, ma u ben baawure gobi bēkē gē wē u nē, bu de gobi yi, yi ma sere u ka wurama. ¹⁴ Win temgibu ba nùn tusa ma ba

nəə tia kua ba tambu gəra bu nē, ba ñ kī durə wi, u bandu di ben temə.

¹⁵ Sanam mē u wuma ye u ban te diima, u yoo be soka win mi be u raa gobi wē, kpa u ka wa nge mē baawuren gobi nùn marua. ¹⁶ Gbiikoo na u nē, yinni wunen gobi yi, yi mara wəkuru. ¹⁷ U nùn sōəwa u nē, ya wā yoo geo. Yèn sō a kua naanegii gāa piiminu sō, na nun kua wuu marosu wəkurun wirugii. ¹⁸ Yiruse na u nē, yinni wunen gobi yi, yi mara nəəbu. ¹⁹ U nùn sōəwa u nē, wunē maa, na nun kua wuu marosu nəəbun wirugii. ²⁰ Kpaə na u nē, yinni wunen gobi wee yi na berua kīasu sō. ²¹ Domi na wunen berum mə yèn sō a sāa tən sēsəgii. A ra suewa ye a kun yii, kpa a gē mi a kun duure. ²² U nùn sōəwa u nē, na kon nun siriwa wunen gari sōn di, yoo kam. A yē ma na sāa tən sēsəgii, na ra sue ye na kun yii, kpa n gē mi na kun duure. ²³ N n mən na, mban sōna a ñ goo nən gobi yi wē u ka gobi mero ko, kpa n nenyam mwa ka are sanam mē na wəma. ²⁴ Ma be ba wā mi, u bu sōəwa bu gobi yi məə bu wəkurugii wi wē. ²⁵ Ba nùn sōəwa ba nē, yinni, u wəkuru mə kə. ²⁶ U nē, na bē sōmə, wi u mə, win məru sōra ba koo nùn sosia. Wi u kun maa mə, fiiko ye u mam mə ba koo nùn mwaari. ²⁷ Yen biru i ka nən yiberēba na mini be ba kun kī n bandu di kpa i bu sakiri nən wuswaaə.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mērio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Yohanu 12:12-19)

28 Ye Yesu yeni gerua u kpa, u win swaa mwa u bu gbiya Yerusalemu gia. 29 Sanam me u Betefagi ka Betani turuku kua, guurun bera gia te ba ra soku Olifin guuru, u tumbu yiru gora win bwāabu sɔɔ 30 u nɛɛ, bu doo wuu ge ga wāa ben wuswaa mi. Bà n dua ba koo keteku buu wa ga sori ge goo kun sɔnre. U nɛɛ, bu gu sɔsiamā bu ka na. 31 Goo ù n bu bikia mban sɔna ba gu sɔsiamā, bu nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.

32 Be u gora ba doona, ma ba yabu baayere deema nge me u bu sɔɔwa. 33 Ye ba keteku buu ge sɔsiamā, gen yinniba nɛɛ, mban sɔna i keteku buu ge sɔsiamā.

34 Ba nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.

35 Ma ba ka Yesu keteku buu ge naawa. Ba ben yānu teria gen wɔllɔ ma ba Yesu sɔndi. 36 Ye u dɔɔ, meya tamba ben yānu teriamā swaa sɔɔ.

37 Sanam me u Yerusalemu turuku kua Olifin guurun swaan bɔkuɔ, win bwāabu kpuro ba nɔɔgiru sua ba Gusunɔ siaramā ka nuku dobu sɔm maamaakiginu kpuron sɔ ye ba wa. 38 Ba nɛɛ, Gusunɔ u sunɔ wi u sisi ka win yisiru domaru kuo, alafia ya n wāa wɔllɔ, kpa yiiko ya n wāa wɔwɔlleɔ.

39 Falisi gabu saa tɔn wɔrun suunu sɔɔn di ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, yinni a wunen bwāa be marisio.

40 U bu wisa u nɛɛ, na bɛɛ sɔɔmā, baa beni bà n mari, kpenu koo gbāra.

Yesu Yerusalemu swīiya

41 Sanam me Yesu u Yerusalemu turuku kua, ye u ye wa yera u swīi wɔri yen sɔ, 42 u nɛɛ, wunɛ Yerusalemu à n daa tɛ yɛ ye ya koo ka nun alafia naawa ni, baa giso! Adama wee, ya nun kukue. 43 Sanam koo nun naawa mɛ sɔɔ wunen yiberɛba ba koo nun tarusi, kpa bu nun kooro bure bu nun sɛkene beri berika kpuron di. 44 Ba koo nun nam, wunɛ ka wunen bibu be ba wāa wunen suunu sɔɔ. Ba ñ derimā kpenu nu sɔnna wunɛ sɔɔ, yèn sɔ a ñ tuba saa ye Gusunɔ u nun naawa.

Yesu u dua sãa yerɔ

(I maa mɛeriɔ Mateu 21:12-17, Maaku 11:15-19, Yohanu 2:13-22)

45 Yesu dua sãa yerɔ ma u kia dɔrobu giram wɔri. 46 U bu sɔɔwa u nɛɛ, ba yorua, “Nɛn diru ta ko n sãawa kanarun diru.” Adama bɛɛ i tu kua gbɛnɔbun wāa yeru.

47 Baadomma u ra n Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ sãa yerɔ. Yera yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ka Yuuban wirugibu ba kī bu nùn go. 48 Adama ba ñ yɛ nge me ba koo koosina, domi tumbu kpurowa ba nùn swaa daki ma n bu maamaaki sãa.

20

Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛeriɔ Mateu 21:23-27, Maaku 11:27-33)

1 Sɔɔ teeru nge me Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ sãa yerɔ, ma u Labaari gean waasu mɔ, yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu

ka Yuuban guro gurobu ba kurama. ² Ba nεε, a sun sōwō wooda yerà a ka yeni m̀. Wara u nun yen yiiko wē.

³ U bu sōwā u nεε, nε maa, na kon bεε gari gεε bikia, kpa i man s̄. ⁴ Man diya Yohanu u wooda wa u ka t̄mbu batemu kua. T̄nun min di? Nge w̄llun di.

⁵ Adama ba geruna ba nεε, s̄a n gerua w̄llun diya, u koo nεε, mban s̄na sa ñ n̄n naane doke. ⁶ S̄a n maa nεε, t̄nun min di, t̄mbu kpuro ba koo sun kpenu kasuku domi baawure u Yohanu garisi Gusun̄n s̄m̄.

⁷ Yera ba wisa ba nεε, sa ñ yē man diya. ⁸ Ma Yesu u bu sōwā u nεε, nε maa, na ñ bεε sōw̄m̄ yiiko ye na ka yeni m̀.

Gbaa wuko k̄sobun gari

(I maa m̄erio Mateu 21:33-46, Maaku 12:1-12)

⁹ Yen biru u t̄mbu m̄n teni kua u nεε, dur̄o goo u res̄em gbaaru kua u d̄anu duura ma u k̄sobu kasu u bu ye n̄mu beria, ma u wuu da n ka t̄.

¹⁰ Sanam m̄ε saa ya tura u s̄m̄o ḡra k̄so ben mi, bu ka n̄n w̄εma ye n s̄a wigia. K̄so be, ba n̄n so, ba n̄n gira n̄m dira. ¹¹ U kpam kpao ḡra. Ba n̄n so, ba n̄n yaa kasiki, ba gira n̄m dira. ¹² U kpam itase ḡra. Ba n̄n m̄era kua ma ba n̄n gira. ¹³ Gbaa ȳero wi, u nεε, mba kon ko t̄. Kon den nen tiin bii k̄nasi bu ḡriawa. S̄rakudo ba koo n̄n b̄εε wē. ¹⁴ Adama ye k̄so be, ba n̄n wa, ba geruna ba nεε, wiya s̄a tubi dio, su n̄n go, kpa gbaa te, tu ko b̄εε giru.

¹⁵ Ma ba n̄n yara gbaa ten biru, ba n̄n go.

T̄ε mba gbaa ȳero wi, u koo bu kua. ¹⁶ U koo na u bu kpeerasia, kpa u win gbaa te k̄so kpaobu n̄mu beria.

Sanam m̄ε t̄n be ba n̄n swaa daki ba ye nua, yera ba nεε, su ku wa m̄ε.

¹⁷ Adama Yesu u bu n̄ni k̄ u ka da ma u nεε, mba gari yin tubusianu yi ba yorua ba nεε, “Kpee te ban̄ba yina, tera ta kua gani ḡmburun dam.” ¹⁸ Baawure wi u kpee te w̄ri, ta koo n̄n b̄aku, wi ta maa w̄ri, ta koo n̄n namwa muku muku.

W̄ō gobin k̄siabun gari

(I maa m̄erio Mateu 22:15-22, Maaku 12:13-17)

¹⁹ Saa tia ye s̄o, ȳaku kowo t̄nwerobu ka wooda ȳerobu ba kasu bu Yesu mwa, domi ba tuba ma ben s̄na u m̄n te kua. Adama ba t̄n w̄ru nasie. ²⁰ Ba Yesun laakari m̄o kpuro s̄o. Ma ba t̄n samba kowobu ḡra win mi, be ba s̄are geegibu bu ka n̄n mwa win gari gεε s̄o, kpa bu n̄n tem ȳero n̄mu beria. ²¹ T̄n be, ba n̄n bikia ba nεε, yinni sa yē ma wun̄n gari ka wun̄n s̄ōsira s̄a dee dee, a ku ra maa k̄ru gem wē, a Gusun̄n swaa s̄ōsim̄wa gem s̄o. ²² N weene su tem ȳero w̄ō gobi wē? Nge su ku wē.

²³ Ye Yesu u ben bwisiku k̄sunu wa, yera u nεε, ²⁴ i man gobi s̄ōsima. Ma ba n̄n yi wē. Ma u nεε, waran foto ka ȳirera mi.

Ba nεε, tem ȳerogia.

²⁵ Ma u bu sōwā u nεε, ñ n m̄n na, i tem ȳero w̄εyo ye n

sāa tem yērogiā, kpa i Gusunō wē ye n sāa Gusunōgiā.

²⁶ Ma ba kpana bu nùn nōma turi win gari sōn di tōmbun wuswaa. Yera ba ka win wisibu biti kua, ma ba ben nōō mari.

Gōribun seebun gari

(I maa mēerio Mateu 22:23-33, Maaku 12:18-27)

²⁷ Sadusiba be ba ra nēē gōriba kun seemō, ben gabu ba nùn susi ma ba bikia ba nēē, ²⁸ yinni, n wee ye Mōwisi u sun yorua. U nēē, “Goon bēērè ù n gu u kurō deri, ma u kun ka kurō wi bii mara, u koo kpī u nùn tubi di, kpa u ka win bēērè bweseru waawa.” ²⁹ Nge mēna, tundo turosibu nōōba yiru gaba raa wāa. Gbi-ikoo u kurō sua ma u gu, u ñ ka kurō wi bij mō. ³⁰⁻³¹ Yiruse ka itase ba nùn sua gōminiru. Mēya n kua sere be nōōba yiru ye, ba ka gu. Ba ñ bii mara. ³² Kurō wi, u ra gu. ³³ Gōribun seebun sanam ben weren kurōwa u ko n sāa. Domi be nōōba yiru ye kpurowa ba nùn giā kurō.

³⁴ Yesu u bu wisa u nēē, handunia yen tōmba ba kurōbu ka durōbu suamō, ³⁵ adama sibu be ba ko n bōnu mō sian wāaru ka gōribun seebu sōō, ba ñ kurōbu ka durōbu suamō. ³⁶ Ba ko n ka wōllun gōradoba weenēwa ba ñ maa gbimō. Ba ko n sāa Gusunōn bibu domi ba bu seeya gōrin di. ³⁷ Mōwisin tii u sōōsi sāa sāa ma gōriba koo se, ye u Gusunō soka u nēēwa, “Gusunō Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakōbun Yinni” awīi dōōgii yin gari sōō. ³⁸ Gusunō kun sāa gōribun

Yinni. U sāawa wasobugii, domi win mi kpuro ba sāawa wasobu.

³⁹ Gabu wooda yērobu sōō ba nēē, yinni, wunen gari yi, yi dēnde.

⁴⁰ Ba ñ maa kākā ba nùn gāanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunō u gōsa

(I maa mēerio Mateu 22:41-46, Maaku 12:35-37)

⁴¹ Ma Yesu u bu bikia u nēē, amōna ba koo ka kpī bu nēē, Kirisi sāawa Dafidin bii.

⁴² Domi Dafidin tii u gerua Womusun tireru sōō u nēē, “Yinni Gusunō u nen Yinni sōōwa u nēē, a sinō nen nōm geuō,

⁴³ sere n ka nun wunen yiberēba taarea.”

⁴⁴ Dafidi ù n nùn soka Yinni, amōna u ko n maa ka sāa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yērobu

(I maa mēerio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Sanam mē tōn dabira nùn swaa daki, u win bwāabu sōōwa u nēē, ⁴⁶ i tii laakari ko ka wooda yērobu be ba kī ba n bōsu ka yabe dēndēnu, ba tōbirinaa kī batuma sōō, ba sin yee gbiikinu kasu mēnnō yenō ka aye bēēreginu dim soku yerō. ⁴⁷ Ba gōminibun yēnusu dimō, ma ba kana dēndēnu mō bu ka bu wan sō. Ba koo bu taare wē n kpā.

21

Gobi yi kurō gōmini goo u kpēē

(I maa mēerio Maaku 12:41-44)

1 Yesu u n̄ni seeya ma u dukiagibu wa ba gobi kp̄ēm̄ s̄a yerun kp̄akororu s̄o mi ba ra gobi doke. 2 U maa kur̄o ḡomini s̄aro goo wa u gobi piiminu yiru kp̄ēm̄ mi. 3 Ma u n̄e, na b̄e s̄om̄o ka gem, ḡomini s̄aro wi, u kp̄e n be kpuro kere be ba tie. 4 Domi ye n s̄ondi ben m̄o bakaru s̄o yera ba wuna ba doke, adama win ȳaru s̄o u kpuro kp̄e ye u ka tii k̄su.

Yesu u s̄a yerun

k̄rabun gari m̄o

(I maa m̄erio Mateu 24:1-2, Maaku 13:1-2)

5 Gaba gerum̄o ma s̄a yeru ta buraru m̄o ta w̄a ten kpee buranu ka k̄e ni ba Gusun̄o w̄n s̄o. Yera Yesu u n̄e, 6 sanam sisi m̄e s̄o ye i waam̄o mini kpuro yen gaan kpera kun ko n w̄a ten tensim w̄llo. Ni kpurowa nu koo w̄ri.

Wahala ye ya koo na

handunia yu sere kpe

(I maa m̄erio Mateu 24:3-14, Maaku 13:3-13)

7 Ba n̄n bikia ba n̄e, yinni, n̄ n m̄en na, domma yeni ya koo tunuma. Ȳre ter̄a ta koo gbi tu kookoo si s̄osi.

8 Yesu u n̄e, i laakari koowo, i ku de bu b̄e n̄ni w̄ke. Domi dabira koo na ka n̄n ȳsiru, kpa ba n gerum̄o ba n m̄o, saa ya turuku kua, beya ba s̄a Kirisi wi. Adama i ku bu sw̄i. 9 I n tabun damu n̄om̄o ka n̄osinaa sariru, i ku nanda. Domi yera n ko n gbi n tunuma, adama n n̄ kpee te mi gina.

10 Yera u kpam bu s̄owa u n̄e, bwesenu koo seesina, sinamba koo maa seesina. 11 Tem ȳiri bakabu ko n w̄a ka baranu ka ḡoru, gam ka gam. Maamaaki b̄erum̄gii ka ȳre bakanu nu ko n w̄a w̄llo.

12 Adama yabu ye kpuro yu sere koor̄a ba koo b̄e m̄wa bu b̄e n̄ni s̄o. Ba koo b̄e siri kowobu n̄mu s̄ondia m̄enn̄o yen̄o, ba koo b̄e piris̄am doke, kpa bu ka b̄e da sina bokobu ka tem ȳerobun k̄nn̄o n̄n ȳsirun s̄o. 13 Yera n koo b̄e ayeru w̄e i ka seeda di. 14 I de i n ȳe ma n n̄ b̄en bwisikunu i ko ka tii yina. 15 Domi kon de i gari gere ka bwisi yi b̄en yib̄er̄ba kpuro ba n̄ kp̄e bu yina, n̄ kun m̄e bu siki. 16 B̄en m̄ow̄bu mam, ka b̄en maabu ka b̄en w̄n̄bu ka b̄en dusibu ka b̄en b̄or̄ba, ba koo b̄e bu n̄mu s̄ondia kpa bu dabiru go b̄e s̄o. 17 Baawure koo b̄e tusi n̄n ȳsirun s̄o. 18 Adama baa b̄en wirun sera kun borim̄o. 19 B̄en temanabun saabu b̄en hunde ya koo faaba wa.

Yerusalemun kpeerabun gari

(I maa m̄erio Mateu 24:15-21, Maaku 13:14-19)

20 Ma Yesu maa n̄e, d̄ma te i wa tabu kowoba Yerusalemu tarusi, i n ȳe ma yen kpeerasiabu turuku kuawa. 21 Sanam m̄e, be ba w̄a Yudea, bu suuwo guunu w̄llu gia. Be ba maa w̄a Yerusalemun suunu s̄o bu yario, be ba maa w̄a gber̄o bu ku wura wuu. 22 Domi saa yeya m̄oru k̄siarun sanam, kpuro yu ka koor̄a ye ba yorua Gusun̄n gari s̄o.

²³ Gurigibu ka tɔn kurɔ be ba bibu bɔm kɛmɔ saa ye sɔɔ, ba koo nɔni swāaru wa. Domi nuku sankira bakanu ko n wāa tem sɔɔ, ka maa mɔru baka bu ka tɔn be seeyasia. ²⁴ Ba koo bu sɔsiri ka takobi, kpa bu bu yoru mwa tem baama. Bwese tukunu koo maa Yerusalemu taaku sere nin saa yu ka turi.

Tɔnun Biin naaru
(*I maa mɛerio Mateu 24:29-31, Maaku 13:24-27*)

²⁵ Yesu kɔam nɛɛ, yĩrenu ko nu n wāa sɔɔ ka suru ka kperi sɔɔ. Tem sɔɔ, nɔni swāa bakara koo bwesenu deema kpa nu biti soora nim wɔku ka nim kurenun wurenun sɔ. ²⁶ Nandabu koo tɔmbu wasikira bā n mara ye n koo koorā handunia sɔɔ, domi wɔllun dam mu koo yĩiri. ²⁷ Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru wiru sɔɔ, ka dam bakam ka yiiko. ²⁸ Yeni yà n naabu torua, i yɔrɔ sɔnwɔ kpa i bɛɛn wiru seeya yèn sɔ bɛɛn yakiabu turuku kua.

Yĩre te dāa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ
(*I maa mɛerio Mateu 24:32-35, Maaku 13:28-31*)

²⁹ Ma u bu garin weenasii kua u nɛɛ, i dāa te ba mɔ figie mɛerio ka dānu kpuro. ³⁰ Nù n kpararu torua, bɛɛn tii ì n mɛera, i yɛ ma yande tomburura ta turuku kooma. ³¹ Nge mɛya bɛɛ maa, ì n yabu ye wa ya wee, i n yɛ ma n turuku kuawa Gusunɔ u ka bandu swii. ³² Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, saa yenin tɔmbu gabu ba ñ gbimɔ yabu ye kpuro yu

ka koorā. ³³ Wɔllu ka tem mu koo doona, adama nɛn gari kun doonɔ.

I tii laakari ko

³⁴ Ma Yesu kɔam nɛɛ, i n bɛɛn tii se, kpa i ku ra ko laakari sariba dibu ka nɔrubun sɔ ka handunian wururabu, kpa tɔɔ te, tu ku bɛɛ suaru wɔri nge yina. ³⁵ Domi ta koo baawure deema wi u wāa tem mɛ kpuro sɔɔ. ³⁶ Yen sɔ, i n swaa mɛera kpa i n kanaru mɔ saa baayere, kpa i dam wa i ka kisira kpuro ye n koo nan di, kpa i ka kpĩ i yɔra Tɔnun Biin wuswaaɔ.

³⁷ Bururu baatere Yesu ra Gusunɔn garin keu sɔɔsiwa sāa yerɔ, yoka kpa u da u kpuna Olifin guuru wɔllɔ. ³⁸ N n kua bururu tɔmbu kpuro ba ra nɛwa win mi sāa yerɔ bu ka win gari swaa daki.

22

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(*I maa mɛerio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Yohanu 11:45-53*)

¹ Pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru, te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua. ² Yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ba bwisi berinamɔ bu ka Yesu go domi ba tɔn wɔrun berum mɔ.

Yudasi u kĩ u Yesu

wirugibu nɔmu sɔndia

(*I maa mɛerio Mateu 26:14-16, Maaku 14:10-11*)

³ Yera Setam ya dua Yudasin gɔruɔ wi ba sokumɔ Isikariɔtu. U sāawa bwāabu wɔkura yiru yen turo. ⁴ Ma u

da u nɔɔ tia kua ka yāku kowo tɔnwerobu ka s̄aa yerun k̄sɔsobun wirugibu u ka bu Yesu nɔmu s̄andia. ⁵ Ben nukura dora ma ba wesiana bu ka n̄n̄n gobi k̄ē. ⁶ U wuru, ma u swaa kasu u ka bu Yesu nɔmu s̄andia saa ye n ween̄e kpa tɔn w̄oru ga kun ȳē.

Yesun s̄ɔru

Gɔɔ sararibun yaa dibun s̄ɔ
(*I maa m̄ɛriɔ Mateu 26:17-25, Maaku 14:12-21, Yohanu 13:21-30*)

⁷ P̄ɛɛ ye ba kun seeyatia doken t̄ɔru t̄ɛ s̄ɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun ȳaanu go, ta tunuma. ⁸ Ma Yesu u Piɛɛ ka Yohanu ḡora u n̄ɛɛ, i doo i Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakarun s̄ɔru ko su ka te di.

⁹ Ba n̄n̄n bikia ba n̄ɛɛ, mana u k̄i bu ten s̄ɔru ko.

¹⁰ U bu wisa u n̄ɛɛ, n wee, i n wuu dua i kpa i ko ka dur̄ɔ goo yinna u nim tooru s̄ɔɔwa. I n̄n̄n sw̄iyo ȳenu mi u dua, ¹¹ kpa i ȳenu gen ȳero s̄ɔ i n̄ɛɛ, yinni n̄ɛɛ, diru mana u koo be Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakaru di ka win bw̄aabu. ¹² Ȳero u koo b̄ɛɛ gidambisa baka s̄ɔsi ye ba s̄onwa. Miya i ko s̄ɔru ko.

¹³ Ba doona ma ba baayere deema nge m̄e u raa bu s̄ɔɔwa, ma ba Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakarun s̄ɔru kua.

Yinnin d̄ia domaruginu

(*I maa m̄ɛriɔ Mateu 26:26-30, Maaku 14:22-26, Korinti I, 11:23-25*)

¹⁴ Saa ya tura, ma Yesu u sina u ka di ka win ḡorobu sannu. ¹⁵ Ma u n̄ɛɛ, na k̄ia gem gem n Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ baka teni di ka b̄ɛɛ sannu n sere n̄n̄n s̄ɔra. ¹⁶ Na b̄ɛɛ s̄ɔm̄ɔ ma na n̄ maa te dim̄ɔ sere tu

ka kooru ban te Gusun̄ɔ u sw̄i s̄ɔɔ.

¹⁷ Yera u n̄ra sua u Gusun̄ɔ siara ma u n̄ɛɛ, i tam n̄ra ye m̄ɔɔ i n̄ b̄ɛɛ kpuro. ¹⁸ Na b̄ɛɛ s̄ɔm̄ɔ, saa t̄ɛn di na n̄ maa tam meni n̄rum̄ɔ sere Gusun̄ɔ u ka bandu sw̄i.

¹⁹ Yen biru u p̄ɛɛ sua. Ye u Gusun̄ɔ siara u kpa, u ye mururu u bu w̄ɛ u n̄ɛɛ, yeniwa nen wasi [yi ba w̄ɛ b̄ɛɛn s̄ɔ. I n da yeni ko i n ka man yaaye. ²⁰ Ye ba dim kpa, u maa n̄ra sua u bu w̄ɛ u n̄ɛɛ, n̄ra yeniwa n̄ɔ m̄w̄ɛɛ kpaaru te ba sire ka nen ȳem m̄e mu yari b̄ɛɛn s̄ɔ.] ²¹ Adama n wee, wi u koo man d̄ɔm̄ɛ, win n̄mu ga w̄aa gb̄ɛr̄ɔ ka n̄guu sannu. ²² T̄ɔnun Bii u doon̄ɔ nge m̄e Gusun̄ɔ u yi, adama n̄n̄n sw̄aarugiiwa wi u koo n̄n̄n d̄ɔm̄ɛ.

²³ Ma ba bikianaa torua, wara u koo yen bweseru ko ben suunu s̄ɔɔ.

Tɔnwerorun sikirino

²⁴ Ma sikirino ga kpam seewa Yesun bw̄aabun suunu s̄ɔɔ, ba bikianam̄ɔ ben wi u koo ko t̄ɔnwero. ²⁵ Yesu u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, handunia min sinamba ba ben t̄ambu dam d̄ɔrem̄ɔ, ka m̄e, ba bu sokum̄ɔ gean kowobu. ²⁶ Adama i ku de n s̄aa m̄e b̄ɛɛn mi. I de b̄ɛɛ kpuron t̄ɔnwero u n s̄aa nge b̄ɛɛ kpuron ȳakabu, kpa wi u s̄aa wirugii u n s̄aa nge s̄ɔm̄ɔ. ²⁷ Wara kere, wi u dim̄ɔ? Nge wi u ka d̄ianu naam̄ɔ. N n̄ wi u dim̄ɔ? Wee, na w̄aa b̄ɛɛn suunu s̄ɔɔ nge s̄ɔm̄ɔ.

²⁸ B̄ɛɛ i ka man t̄emana nen laakari m̄ɛribun saa s̄ɔɔ. ²⁹ Yen s̄ona nge m̄e nen Baaba u man bandu ȳiyya, meya na

maa bæe ayeru yiiye, ³⁰ i ka di i nɔ ka nɛ sannu nɛn bandu sɔɔ, kpa i n sɔ sina kitanu wɔllɔ i ka Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(*I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Yohanu 13:36-38*)

³¹ Ma Yinni u nɛɛ, Simɔɔ Simɔɔ, Setam ya saa wa yu ka bæe sara nge alikama.

³² Adama na kanaru kua wunen sɔ kpa wunen naane dokebu bu ku ka kpe. Sanam mɛ a gɔsirama nɛn mi, a wunen berusebu dam kɛɛyɔ.

³³ Piɛɛ nɛɛ, Yinni na sɔɔru kpa n ka nun da pirisɔm sɔɔ ka gɔɔ sɔɔ.

³⁴ Ma Yesu u nɛɛ, Piɛɛ na nun sɔɔmɔ, gisɔ goo dɔɔ gu sere swi kaa man siki nɔn ita a nɛɛ, a n̄ man yɛ.

Yansurɔru ka bɔɔ

wuu daatiru ka takobi

³⁵ U kpam bu sɔɔwa u nɛɛ, sanam mɛ na bæe gɔra yansurɔru ka bɔɔ wuu daatiru ka baranu sari, i gāanu bia? Ba nɛɛ, aawo, sa n̄ gāanu bie.

³⁶ Ma u nɛɛ, to tɛ, wi u yansurɔru mɔ u tu suo, mɛya maa wi u bɔɔ wuu daatiru mɔ. Wi u kun maa takobi mɔ, u win yaberu dɔro u ka ye dwe.

³⁷ Domi na bæe sɔɔmɔ, nge mɛ ba yorua, “Ba nùn garisi tɔn kɔsɔ.” Ya n̄ koo ko ya kun man koore mɛ. Ye n maa sãa nɛn gari ya wiru goorɔ.

³⁸ Ba nɛɛ, Yinni, takobi yiru wee. Ma u nɛɛ, su yen baa deri.

Yesu u kanaru mɔ

Olifin guuru wɔllɔ

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:36-46, Maaku 14:32-42*)

³⁹ Ye Yesu u yara u da Olifin guurɔ nge mɛ win dɔɔnɛ. Ma win bwāaba nùn swi. ⁴⁰ Ye ba tura yam mi, u bu sɔɔwa u nɛɛ, i kanaru koowo kpa i ku du kɔkiribu sɔɔ.

⁴¹ Yen biru u ka bu desira fiiko nge mɛ tɔnu u koo kpɛ u kperu kara tu yɔran saka ma u yiira mi, u kanaru kua. ⁴² U nɛɛ, Baaba à n kī, a de wahala ye, yu man desirari. Adama a de wunen kīru tu koora, n n̄ mɔ negiru.

[⁴³ Yera Gusunɔn gɔrado u nùn kurema wɔllun di u ka nùn dam kɛ. ⁴⁴ Nuku sankira bakanu sɔɔ u kanaru mɔ ka dam, ma win wenyanu kua nge yem nu dāakumɔ temɔ.]

⁴⁵ Ye u kanaru kua u kpa, u da win bwāabun mi gia. U bu deema ba do ka nuku sankiranu. ⁴⁶ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna i do. I seewo i kanaru ko kpa i ku du kɔkiribu sɔɔ.

Yesun mwaabu

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Yohanu 18:3-11*)

⁴⁷ Sanam mɛ Yesu u gari yi mɔ, yera tɔn wɔru ga tunuma, ma wi ba sokumɔ Yudasi, wɔkura yiru yen turo, u bu gbiiye. U Yesu susi u ka nùn nɛnɛ u bɔkasi. ⁴⁸ Ma Yesu nɛɛ, Yudasi, ka tɔbiri tenin bwesera kaa ka Tɔnun Bii yiberɛba nɔmu sɔndia?

⁴⁹ Be ba wāa ka Yesu sannu, ye ba wa ye n koo ko, ba nɛɛ, Yinni, su ka bu takobi sɔro?

⁵⁰ Ma ben turo u yaku kowo tɔnweron sɔmɔ sɔra u win

nəm geun soo bura. ⁵¹ Ma Yesu nɛɛ, i den derio mɛ.

Ma u durɔ win soo ge baba u gu bɛkia. ⁵² Yen biru Yesu u yāku kowo tɔnwerobu ka sāa yerun kɔsobun wirugibu ka Yuuban guro gurobu sɔɔwa u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobi ka bokunu nge swaa dio? ⁵³ Baadommawa na wāa ka bɛɛ sāa yerɔ, ma i n̄ man mwɛ. Tɛ bɛɛya i saa yeni mɔ, bɛɛ ka yam wɔkurun damgii.

Piɛɛ u Yesu siki

(I maa mɛɛrio Mateu 26:57-58, 69-75, Maaku 14:53-54, 66-72, Yohanu 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ye ba Yesu mwa ba kpa, ba ka n̄n da yāku kowo tɔnweron yenuɔ. Piɛɛ bu swī dandankuru. ⁵⁵ Ba dɔɔ sɔrua yenu yaaraɔ, ma gaba sɔ mi. Piɛɛ u maa sina ka be. ⁵⁶ Sɔm kowo tɔn kurɔ goo u n̄n wa u sɔ dɔɔn bɔkuɔ, ma u n̄n nɔni girari u nɛɛ, durɔ wini maa, u raa wāa ka wi.

⁵⁷ Adama u siki u nɛɛ, kurɔ wunɛ na n̄ n̄n yɛ.

⁵⁸ N tɛ fiiko, goo kparam n̄n wa ma u nɛɛ, wunɛ a maa sāawa tɔn begii.

Ma Piɛɛ u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, aawo, na n̄ sāa begii.

⁵⁹ Yen biru n kua kɔba tian saka, goo u maa wure u nɛɛ, ka geema durɔ wini maa, u raa wāa ka wi, domi Galilegiwa.

⁶⁰ Piɛɛ u nɛɛ, wunɛ, na n̄ yɛ ye a kī a gere.

Yande nge mɛ u gari yi mɔ, goo dɔɔ ga swī. ⁶¹ Ma Yinni u sīira u Piɛɛ mɛɛra. Yera Piɛɛ u gari yi yaaya yi Yinni u raa n̄n sɔɔwa u nɛɛ, gisɔ goo dɔɔ gu sere swī, kaa man siki n̄n

ita. ⁶² U yara tɔɔwɔ u swī ka nuku sankiranu.

Ba Yesu yaakoru mɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 26:67-68, Maaku 14:65)

⁶³ Tɔn be ba Yesu nɛni ba n̄n gari bɔkɔ mɔ ba n̄n soomɔ. ⁶⁴ Ba n̄n wuswaa wɔkua ma ba n̄n sɔɔmɔ u tubuo wi u n̄n so.

⁶⁵ Ma ba n̄n wɔm dabinu ganu wɔmmɔ.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban

tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Yohanu 18:19-24)

⁶⁶ Ye yam sāra, Yuuban guro gurobu ka yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ba mɛnna ma ba dera ba ka Yesu da ben siri yerɔ. ⁶⁷ Ba nɛɛ, a sun sɔɔwɔ à n sāan na Kirisi wi.

Yesu bu wisa u nɛɛ, baa n̄ n bɛɛ sɔɔwa i n̄ naane dokemɔ. ⁶⁸ Mɛya n̄ n maa bɛɛ gānu bikia, i n̄ man wisimɔ. ⁶⁹ Saa tɛn di, Tɔnun Bii u koo sina Gusunɔ damgiin nəm geuɔ.

⁷⁰ Be kpuro ba nɛɛ, n̄ n man na wunɛ Gusunɔn Biiwa?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, nɛ Gusunɔn Biiwa, nge mɛ i gerua.

⁷¹ Yera ba nɛɛ, mban seedawa sa maa kasu. Bɛɛn tii sa ye nua saa win n̄n di.

23

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Yohanu 18:28-38)

¹ Ma ba seewa be kpuro sannu ba ka Yesu da Pilatin kɔnnɔwɔ. ² Ba n̄n durum manibu wɔri ba nɛɛ, sa wini

deema u tumbu bwisi kēmō bu ka bandu kōri bwia, u maa yinamō bu tem yēro wōō gobi kōsia. U tii sokumō Kirisi, sina boko.

³ Pilati u nūn bikia u nēē, wunē Yuuban sina bokowa?

Yesu u nēē, oo, nge mē a gerua.

⁴ Pilati u yāku kowo tōnwerobu ka tōn wōru sōōwa u nēē, na ñ taare gaa wa durō wi sōō.

⁵ Adama ba nōō girari ba nēē, u tumbu bwisi kēmōwa bu ka sanna, u bu yen keu sōōsimō. U torua Galilen di ma u da Yudean tem kpuro sōō. Wee, u maa na mini tē.

Ba ka Yesu da

Herodun wuswaaō

⁶ Ye Pilati u yeni nua, u bikia durō wi, ù n Galilegiin na. ⁷ Ye u gia ma u weewa Herodun bandun tem di, u nūn gōsia win mi. Herodu maa wāa Yerusalemō saa ye sōō. ⁸ Sanam mē Herodu u Yesu wa, win nukura dora gem gem. Saa tēebun diya u kasu u nūn wa, win labaari ye u nōōmō ba gerumōn sō. Domi u yīiyō u Yesun sōm maamaakigiru wa dōma te u koo nūn wa. ⁹ U nūn gari bikia n ka tē adama Yesu kun nūn gēē wisa. ¹⁰ Yāku kowo tōnwerobu ka wooda yēroba wāa mi, ba nūn durum manimō ka dam. ¹¹ Herodu ka win tabu kowobu ba nūn yaakoru kua ma ba nūn gari bōkō kua. Ye ba nūn yabe buraru sebusia ba kpa ba nūn gōsia Pilatin mi. ¹² Yen dōma tera Pilati ka Herodu ba dora, be, be ba raa yibere tēeru mōōsinē.

Ba Yesu taare wē bu go

(I maa mēerio Mateu 27:15-26, Maaku 15:6-15, Yohanu 18:39-19:16)

¹³ Pilati u yāku kowo tōnwerobu ka Yuuban wirugibu ka tōn wōru sokusia.

¹⁴ U bu sōōwa u nēē, i ka man durō wini naawa nge wi u tumbu bwisi kēmō bu ka bandu kōri bwia. N wee, na gari yin asansi bikia bēēn wuswaaō, na ñ maa gāanu wa durō wi sōō, ni nu sōōsimō ma geema ye i gerua win sō. ¹⁵ Mēya maa Herodun tii, domi u sun nūn wesiamā. Durō wi kun gāanu kue ye n ka gōō nē. ¹⁶ Yen sō, na kon nūn kara nà n nūn sēyasia na kpa.

[¹⁷ N deema tōō bakaru baatere tilasiwa Pilati u ka pirisōm turo kara.]

¹⁸ Ba nōōgiru sua be kpuro sannu ba nēē, a wini goowo, kpa a sun Baraba kara!

¹⁹ Ba raa Baraba wi doke pirisōm sōō yēn sō u tumbu sannō bōrie wuu sōō, u maa tōnu go. ²⁰ Pilati u kpm ka bu gari kua yēn sō u gōru doke u Yesu kara. ²¹ Adama ba wurenu seewa ba nēē, a kpareo, a nūn dāa bunanaru kpareo!

²² Pilati u kpm bu sōōwa nōn itase u nēē, kōsa yerà u kua. Na ñ gāanu wa wi sōō ye n ka gōō nē. Yen sō, nà n nūn sēyasia na kpa, kon nūn kara.

²³ Adama ba wure ba nōōgiru sua ba nēē, bu nūn kpareo. Ma ben wurenu nu nūn kamia. ²⁴ Ma Pilati u wooda yi nge mē ba bikia. ²⁵ U wi ba bikia yōsu wi ba pirisōm doke sannō ka tōn goobun

(200) sō, ma u bu Yesu deria ben gōru kīru sō.

Ba Yesu kpare

dāa bunanaru wōllo

(I maa mēerio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Yohanu 19:17-27)

²⁶ Sanam mē ba ka Yesu dō, ba goo mwa wi ba mō Simō Sirēnigii, wi u win gberu wee, ma ba nūn dāa bunanaru sōbi u ka Yesu swīi.

²⁷ Tōn wōru guna ya nūn swīi. Ye sō, tōn kurōbu gaba wāa be ba sumō ba kpasa wōri mō win sō. ²⁸ Yesu u sīira ben mi gia ma u nēē, Yerusalemun tōn kurōbu, i ku swī nen sō, adama i swīiyō bēen sō ka bēen bibun sō. ²⁹ Domi n wee, sanam sisi ye ba koo nēē, doo nōrugiba wīrobu ka bēn nukura kun marure, ka bēn bwāa kun bii bōm kēere. ³⁰ Saa yera ba koo guunu sō bu nēē, i sun sēsikio, kpa bu gungunu sō bu nēē, i sun wukirio. ³¹ Domi bā n yenin bweseru dāa bekuru kua, amōna n ko n sāa dāa gbeburun mi.

³² Saa ye sō, ba maa kōsan kowobu yiru gabu ka da be ba koo go ka Yesu sannu. ³³ Sanam mē ba tura yam mi n ka wii koko weenē, ba nūn dāa bunanaru kpare ka kōsan kowobu yiru ye, turo nōm geuō, turo nōm dwarō. ³⁴ Yesu u nēē, Baaba a bu suuru kuo domi ba n yē ye ba mō.

Ba win yānu tēte toosi ba bōnu kua. ³⁵ Tōn wōru ga wāa mi, ga nūn mēera. Ka wirugibō, ba Yesu yaakoru mō ba mō, u gabu faaba kua. U n sāan na Kirisi wi Gusunō

u gōsa, u maa win tii faaba koowo.

³⁶ Tabu kowobu ba maa susi bu ka nūn yaakoru ko, kpa bu nūn tam mōmmōm wē. ³⁷ Ma ba nēē, à n sāan na Yuuban sina boko, a tii faaba koowo wunen tii.

³⁸ Dāa tē sō ba nūn kpāren wōllo, yora gaa wāa ye ya gerumō winiwa Yuuban sina boko.

³⁹ Kōsan kowo ben turo be ba dāa bunanaru kpare mi, u Yesu gari kam gerusimō u mō, n n wunē a sāa Kirisi wi? A tii faaba koowo, kpa a maa sun faaba ko.

⁴⁰ Adama win turo u nūn gerusi u nēē, a n Gusunō nasie? Wunē wi ba taare wē nge wi? ⁴¹ Bēsen mi, n ka sun dēnde domi bēsen kookoosun areya sa mwaamō, adama sii wini u n gāa kōsunu ganu kue.

⁴² Ma u nēē, Yesu, dōma te a sina wunen bandu sō, a man yaayo.

⁴³ Yesu u nūn wisa u nēē, ka geema na nun sōmō, gisō kaa n wāa ka nē gōribun wāa yee geeru sō.

Yesun gō

(I maa mēerio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Yohanu 19:28-30)

⁴⁴ Saa ye, sō wii wōlla, ma yam mu tīra handunia kpuro sō sere sō ka yāara. Yen tēebu ka kōba ita nē. ⁴⁵ Sō yam tīra ma beku kare te ta wāa sāa yeru sō ta gēera ta bōnu kua yiru. ⁴⁶ Yesu u gbāra ka dam u nēē, Baaba, na nun nen hunde nōmu sōndia.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sariru kua. ⁴⁷ Ye tabu kowobun tōnwero u wa ye ya

koora, u Gusunə siara u nεε, ka geema, durə wini geegiiwa.

⁴⁸ Yen biru tən wəru ge ga wāa mi, ye ga wa ye ya koora, ga gəsira ka biti baka. ⁴⁹ Be ba Yesu yē kpuro ka tən kurə be ba nūn swīima Galilen di, ba yō n desire ba ka mεera ye n kooramə.

Yesun sikubu

(I maa mεerio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Yohanu 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Durə goo wāa wi ba sokumə Yosəfu. U na saa Yuuban wuu gagun di ge ba mē Arimate. U sāa geegii ka tən geo ma u mara Gusunə u na u win bandu swīi. U wāa siri kowobun wuuru səə, adama u n daa ben gere ka ben kookoosu wure. ⁵² Wiya u da Pilatin mi, u Yesun goru kana. ⁵³ U tu sarasia dāa bunanarun di ma u ka tu bekuru tēkua, u tu kpī siki kpee wərugirə, mi ba n goo dokere. ⁵⁴ Tōo te, tōo wērarugirun səərun tōra, tən yokan di tōo wērarugira koo tore.

⁵⁵ Kurə be ba raa Yesu swīima Galilen di, ba Yosəfu yōsiri ma ba siki te wa, ka nge mε ba Yesun goru kpīisina. ⁵⁶ Ma ba gəsira ba gum mε mu nuburu do ka turaren səəru kobu da.

Tōo wērarugiru sōnu ba wēra nge mε wooda ya gerua.

24

Yesun seebu gərin di

(I maa mεerio Mateu 28:1-10 Maaku 16:1-8, Yohanu 20:1-10)

¹ Ye n kua alusuma buun buru buru yellu, kurə be,

ba da sikiru mi ka gum nuburugim mε ba səəru kua.

² Ba deema kpera bimiare sikirun nəən di. ³ Ba dua adama ba n Yinni Yesun goru deemε. ⁴ Nge mε ba ka yen biti yō, n wee tambu yiru gaba bu kurema ba yānu sebua ni nu ballimə. ⁵ Kurə be, ba nanda ma ba tuka ma durə be, ba nεε, mban sōna i waso kasu gəribun suunu səə. ⁶ U n wāa mini, u seewa gərin di. I yaayo ye u raa bεε sōowa sanam mε u wāa Galileə. ⁷ U nεε, ba n koo ko ba kun Tənun Bii tən kōsobu nəmu səndie, kpa bu nūn dāa bunanaru kpare, kpa u kpam se sōo itase.

⁸ Ma kurə be, ba Yesun gari yi yaaya. ⁹ Ba gəsira sikiru min di ba da ba ye kpuro bwāabu wəkura tia ye ka be ba tie kpuro nəsia. ¹⁰ Maari Madalagii ka Yoana ka Maari, Yakəbun mero ka kurəbu gabu, beya ba ye gəro be sōowa. ¹¹ Adama gari yi, yi bu sāare sukuru, ba n kurə ben gere naanε kue. [¹² Ma Piεε u seewa u duka da sikiru mi. Ye u yāara, u n gāanu wa ma n kun mə beku te ba raa ka goo te tēkua ta suba temə. Ma u gəsira win yenuə ka biti.]

Emayusin daabu

(I maa mεerio Maaku 16:12-13)

¹³ Yera sōo tee te səə, gəro ben yiru ya wuu dəə ge ba sokumə Emayusi. Ga ka Yerusalemu toma nge kilo wəkura tian saka. ¹⁴ Ye n koora kpuro, ba yen faagi mə. ¹⁵ Sanam mε ba gari yin faagi mə ba sikirinemə, Yesu u susi

ben bōkuo u swaa mō ka be sannu. ¹⁶ Ba nūn wā adama gāanu yina bu nūn tubu. ¹⁷ U bu bikia u nēε, gari yirā i mō mε, i ka sīimō.

Ma ba yōra ba wuswaa burisine ka nuku sankiranu. ¹⁸ Ben turo, wi ba sokumō Keleopa, u nēε, ma n kun wunε turo baasi, wara wāa Yerusalemuo wi u kun yē ye n koorā sōo mεε te sōo.

¹⁹ Ma u bikia u nēε, mban bwesera n kua.

Ba nēε, ye ba Yesu Nasaretigii kuan gariya sa mō. Durō wi, u sāa Gusunōn sōmō wi u ra sōm maamaakiginu ko kpa u gari gere ka yiiko Gusunō ka tambu kpuron wuswaa. ²⁰ Bεsēn yāku kowo tōnwerobu ka wuun wirugibu ba nūn tambu nōmu sōndia bu ka nūn taarε wē bu go ma ba nūn dāa bunanaru kpare. ²¹ Sa raa yīiyō wiya u koo Isireliba yakia, adama yen sōo itase wee, ye yeni kpuro ya ka koorā. ²² Yen biruwa kurōbu gabu bεsē sōon di ba sun gidid swee. Ba da sikiru mi buru buru yellu,

²³ ba n Yesun goru deeme. Ma ba na ba nēε, wōllun gōradoba ba bu kure ma ba bu sōowa u be wasi. ²⁴ Gabu bεsēn wuuru sōo ba da siki ten mi ma ba baayere deema nge mε kurō be, ba bu sōowa, adama ba n win tii wa.

²⁵ Yera Yesu u bu sōowa u nēε, tōn bwisi sari bεε, ka be ba ku ra naanε doke fuuku ye Gusunōn sōmōbu ba bu sōowa, ²⁶ Kirisi u koo ko u kun nōni sōore u sere du win yiiko sōo?

²⁷ Ma u torua Mōwisin min di ka Gusunōn sōmōbu kpuro,

u bu win gari tubusia yi yi wāa Gusunōn gari kpuro sōo.

²⁸ Sanam mε ba wuu turuku kua ge ba dōo, u kua nge u kī u da wuswaa. ²⁹ Ma ba nūn suuru kana ba nēε, u sinō ka be domi yoka kua kō, sōo maa kpa. Ma u wura u ka bu sina.

³⁰ Sanam mε u dimō ka be, u pēε sua u ye domaru koosi, ma u ye murura u bu wē. ³¹ Saa yera ben nōni wukiara ba nūn tuba, yande ma ba nūn bia.

³² Ma ba sōonamō ba nēε, bεsēn gōru ga n ka sun gari kue swaa sōo ye u ka sun gari mō ma u sun Gusunōn gari tubusiamō?

³³ Ma ba yande seewa ba gōsira Yerusalemuo. Ba deema wōkura tia ye ka gabu ba mēnnε. ³⁴ Be ba mēnnε mi, ba tōnu yiru ye sōowa ba nēε, Yinni u seewawa gōrin di ka gem, u tii Simōo sōosi.

³⁵ Ma tōnu yiru ye, ya maa gerua ye n bu deema swaa sōo ka nge mε ba nūn tuba sanam mε u pēε ye murura u bu wē.

*Yesu u win bwāabu tii sōosi
(I maa mēerio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Yohanu 20:19-23, Gōrobun Kookoosu 1:6-8)*

³⁶ Sanam mε ba gari yi mō, win tii u kurama ben suunu sōo [u nēε, Gusunō u bεε alafia kē].

³⁷ Ba nanda, bεrum bu mwa. Ba tamaa siiniwa.

³⁸ Adama u bu sōowa u nēε, mban sōna bεen laakari burisira. Mban sōna bwisiku ninin bwesera wāa bεen gōrusō. ³⁹ I nen nōma ka nen naasu mēerio. Nēna. I man babo i wa. Siini ya ku ra n wasi ka kukunu mō, nge mε i wa na mō.

[⁴⁰ Sanam me u ye gerumo u bu win noma ka win naasu sɔɔsi.] ⁴¹ Ben nuku dobu sɔɔ, ba n̄ gina naane doke, ma ba saaron sāa. Yen sɔna u bu bikia u nee, i gāanu mɔ n di?

⁴² Ba n̄n swāa kuseru wē te ba sēewa. ⁴³ U tu sua u tema ben wuswaaɔ. ⁴⁴ Ma u bu sɔwa u nee, yeya na raa beɛ sɔwa sanam me na wāa ka beɛ na nee, kpuro ye ba yorua nen sɔ Mɔwisin woodan tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔbuginu ka yerukobun womusu sɔɔ, ya n̄ koo ko ya kun koore.

⁴⁵ Yera u ben bwisi wukia Gusunɔn gari yi ka bu yeeri. ⁴⁶ Ma u bu sɔwa u nee, nge meya ba yorua, Kirisi u koo nɔni swāaru wa, kpa u se gɔrin di sɔɔ itase. ⁴⁷ Kpa bu tem kpuron tɔmbu sɔ ka win yīsiru bu nee, bu gōru gɔsio bu ka ben toranun suuru wa. Ba koo torewa Yerusalemun di. ⁴⁸ Beeya maa yen seeda diobu. ⁴⁹ Wee, kon beɛ mɔrisiama yèn nɔɔ mwɛɛru nen Baaba u kua. Adama i n wāa wuu ge sɔɔ sere wɔllun dam mu ka beɛ wukiri.

Yesu u doona wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 16:19-20, Gɔrobun Kookoosu 1:9-11)

⁵⁰ U ka bu da sere Betani gia, ma u win noma sua wɔllɔ u bu domaru kua. ⁵¹ Sanam me u bu doma te kuamme, u desira ben bɔkun di [ma u suara wɔllɔ]. ⁵² Ba n̄n sāwa ma ba gɔsira Yerusalemuɔ ka nuku doo bakabu. ⁵³ Sāa yerɔwa ba ra n wāa ba n Gusunɔ siaramɔ.

LABAARI GEA NGE ME YOHANU U YORUA

Yohanu u kī u tōmbu sōosi win tire te sō mā Yesu u sāawa Gusunōn Bii. Wi u nūn naanē doke kpa yēro u n wāaru mā sere ka baadommao, wiru 20:30-31. Yohanu u n mōn dabinu yorua nge mē Mateu ka be ba tie ba yorua. Adama u garin weenasii sua u ka sōosi mē Yesu u sāa. U marubu nōm mēerusen gari yorua, wiru 3, ka nim wāarugim gari, wiru 4, ka dīa wāaruginun gari, wiru 6, ka handunian yam bururam gari, wiru 8. U maa sun Yesun sōmburun tore sōomō ka win dim dāakim mē ba di ka win bwāabu, wiru 13, ka gari dāaki yi u bu sōowa u ka bu nukuru yemiasia, wiru 14-16, ka sere maa kana te u kua win tōmbu kpuron sō, wiru 17.

U maa nēē, Yesu u sāawa Gusunōn gari, ka dīa wāaruginu ka handunian yam bururam ka swaa ye ya dōo Gusunōn mi, ka gem, ka wāaru, ka tōki mero.

Tire te sōo, Yohanu u maamaaki nōba tia sia ye Yesu u kua ye Mateu ka Maaku ka Luku ba n yorua. Adama u n Yesun marubu ka win sōmburu te u kua Galileo yorua ka sere kōkiri bi Yesu u wa ka Yinnin dīa domaruginun gari. Domi tōn dabira ta yeni kpuro yē kō win waati ye sōo.

Tire ten kpunaa

1. Yam bururam ka wāarun gari, wiru 1:1-18.
2. Yesu u tii tōmbu sōosi, wiru 1:19n di sere wiru 12:50.
3. Yesu Kirisin gari dāaki yi u ka win bwāabu nukuru yemiasia, wiru 13n di sere wiru 17.
4. Yesun sanam dāakim handunia sōo, wiru 18n di sere wiru 21.

Yam bururam ka wāarun gari

¹ Saa yee yellun di Gari wāa. Gari yi wāa ka Gusunō. Gari yi, yi maa sāawa Gusunō. ² Yi maa wāa saa yellun di ka Gusunō sannu. ³ Saa yin min diya baayere ya taka koora, ba n gāanu ganu taka kue yin biru. ⁴ Gari yi sōora wāara wāa, wāa teya ta ka tōmbu yam bururam naawa. ⁵ Yam bururam mē, mu ballimō yam wōkurō. Yam wōku te, ta n maa yam bururam mē go.

⁶⁻⁷ Durō goo raa wāa wi ba ra soku Yohanu, wi Gusunō u gōsa u ka tōmbu yam bururam mēn areru diiya, kpa ben baawure u ka naanē doke saa win min di. ⁸ N n mō wiya yam bururam mē, adama ba nūn gōrimawa u ka yam bururam mē areru diiya. ⁹ Yam bururam mē tōnawa mu sāa yam bururam gem mē mu na handuniaō mu tōmbu kpuro yam dēerasiamme.

¹⁰ Wi u sāa Gari yi, u na u wāa handunia ye sōo. Win min diya handunia ya taka koora. Ka mē, handuniagiba kun nūn tuba. ¹¹ U na wigibun mi, ma wigiba kun nūn wure.

12 Adama gaba nùn wura ma ba win yĩsiru naane doke ma u bu dam kā bu ka ko Gusunən bibu. 13 N ñ mō ba kua Gusunən bibu ka tənun marubu ñ kun mε ka tənun yem ñ kun mε ka wasin kīru, adama ba marurawa saa Gusunən min di.

14 Tē, Gari yi, yi kua tōnu wi u durom ka gem yiba, ma u ka sun sina. Sa win yiikon girima mεera, yiiko yèn bwe-seru Gusunə Baaba u win Bii teereru wē. 15 Yohanu u win areru di u gbāra u nεε, wiya mi, win gari na raa gerua, wi u sisi nen biruə, adama u man kere domi u wāa ba sere man mara.

16 Win durom bakam sōon diya bεsen baawure u win baa mwa, ma sa durom wa durom mēnsim wəllō. 17 Gusunə u sun wooda wē saa Məwisin min di, adama durom ka gem mu nawa saa Yesu Kirisin min di. 18 Goo sari wi u Gusunə waare. Adama sa win Bii teereru wa wi u wāa Baaban mi. Tē wiya u sun Baaba sōsi.

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa mεerio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18)

19 Yeniwa Yohanu u gerua sanam mε Yuu be ba wāa Yerusalemuə ba yāku kowobu ka Lefiba gərima win mi bu ka nùn bikia, wiya were.

20 Yohanu u bu wurari, u ñ wisibu yinε, u gerua batuma sōə u nεε, u ñ sāa Kirisi wi.

21 Ba nεε, ñ n men na, wuna were. Wuna Eli?

Ma u bu wisa u nεε, aawo.

Ba kpam nùn bikia ba nεε, wuna Gusunən sōmō wi?

Ma u nεε, aawo.

22 Ba maa wure ba bikia ba nεε, wuna were, a sun sōwō kpa su wa ye sa ko bu tusia be ba sun gərima. Seeda yerà a tii diisimō.

23 Yohanu u nεε, “nena nōə ge ga gbāramō gbaburō

ga mō, i Yinni swaa dendasio,” nge mε Gusunən sōmō Esai u raa gerua.

24 N deema goro ben gaba sāawa Falisiba. 25 Ba Yohanu bikia ba nεε, mban sōna a tōmbu batemu mō, ma a kun sāa Kirisi wi, ñ kun mε Eli, ñ kun mε sōmō wi.

26 Yohanu u bu wisa u nεε, ne na ka nim batemu mō, adama goo u yō bεen suunu sōə wi bεe i ñ yē. 27 Wiya u sisi nen biruə, adama u man kere, na ñ mam tura n yēro win baranun wēε kusia.

28 Yeni kpurowa ya kooro Betaniə, wuu ge ga wāa Yuudenin guruə mi Yohanu u batemu mō.

Yesu,

Gusunən Yāa kinε kpendu

29 Yen sisiru Yohanu u Yesu wa u sisi win mi ma u nεε, i Gusunən Yāa kinε kpendu

* mεerio te ta handuniagibun durum wuwa ta ka doonə.

30 Win gariya na raa gerua sanam mε na nεε, durō goo u sisi nen biruə u man kere, domi u wāa ba sere mam mara. 31 Adama na ñ daa nùn tuba. N deema nε, na nawa n ka tōmbu batemu ko nim sōə, kpa n nùn Isireliba giasia.

32 Yohanu u maa are teni di u nεε, na Hunde wa u saram

* 1:29 Yāa kinε kpendu Yesuwa ba ka yā wi u tii wē nge yāku yāaru.

wee saa Gusunə wəllun di nge kparuko, ma u sina durə win wii wəllə. ³³ Na n̄ n̄n tuba, adama Gusunə wi u man gəra n ka təmbu batemu ko nim sɔɔ, win tiywa u man sɔɔwa ma win wirə na wa wi Gusunən Hunde u sarama u s̄s, wiya u koo təmbu batemu ko ka Hunde Dεero. ³⁴ Na maa ye wa, ma na areru di ma durə wi, Gusunən Biiwa.

Yesun bwāa gbiikobu

³⁵ Yen sisiru Yohanu u kpam wāa mi, u ȳs ka win bwāabu yiru. ³⁶ Sanam me u Yesu wa u sarə, u nεε, Gusunən Yāa kinε kpendu wee. ³⁷ Ye bwāabu yiru be, ba gari yi nua yera ba Yesu swīi.

³⁸ Yesu u sīira u bu wa ba n̄n swīi, ma u bu bikia u nεε, mba i kasu.

Ba nεε, wəuru mana a wāa, Rabi. Yīsi ten tubusiana, keu s̄s̄sio.

³⁹ U bu sɔɔwa u nεε, i na i wa. Ma ba ka n̄n da ba wa mi u wāa, ma ba s̄s̄o sura win mi. Saa ye, ya s̄s̄awa yokan kəba n̄nε.

⁴⁰ Andere, Simə Piεen wənə, u s̄s̄a təmbu yiru yen turo be ba Yohanun gari yi swaa daki d̄ma te, ma ba Yesu swīi. ⁴¹ U gina gbia u da u win məə Simə sokuma ma u n̄n sɔɔwa u nεε, sa Mesi wa, wi ba sokumə Kirisi ka Gerεkim.

⁴² Ma u ka Simə da Yesun mi. Yesu n̄n mεera ma u nεε, wuna Simə, Yohanun bii. Sefawa ba ko n da nun soku. Yīsi te, ka te ba m̄ Piεε, ye kpuron tubusiana, kperu.

Yesu u Filipu ka Natanieli soka

⁴³ Yen sisiru Yesu u ḡru doke u da Galilen temə. Ma u

ka Filipu yinna, u n̄n s̄s̄wa u nεε, a man swīima.

⁴⁴ Filipu u s̄s̄awa Besaidagii, wi ka Andere ka Piεε, wuu teugiba. ⁴⁵ Filipu u da u Natanieli kasuma ma u n̄n s̄s̄wa u nεε, sa ȳero wi wa win gari ba yorua Məwisi, ka Gusunən s̄m̄əbun tirenə. Ȳero wiya, Yesu Nasaretigii, Yosefun bii.

⁴⁶ Natanieli u n̄n bikia u nεε, ḡa geenu koo kp̄i nu yari saa Nasaretin di?

Filipu u nεε, u na u wa.

⁴⁷ Ye Yesu u Natanieli wa u sisi win mi, u wi tusia batuma s̄s̄o u nεε, i mεerio, Isirelin biin tii wiya u wee mini, win nukurə taki sari.

⁴⁸ Natanieli u n̄n bikia u nεε, man diya a man ȳε.

Ma Yesu u nεε, na nun wa d̄arun nuurə Filipu u sere nun soka.

⁴⁹ Natanieli u nεε, yinni, wunε Gusunən Biiwa! Wunε Isireliban sina bokowa!

⁵⁰ Yesu u n̄n bikia u nεε, a naanε doke ȳen s̄s̄ na nεε, na nun wa d̄arun nuurə? Kaa maa ḡanu wa ni nu nini kp̄aru kere.

⁵¹ Ma u bu sɔɔwa u nεε, ka geema, na bεε s̄s̄m̄ə, i ko wəllu wa ta wukiara, kpa Gusunən ḡradoba ba n ȳəmə ba n saramamə Tənun Biin wii wəllə.

2

Kurə kpaaru Kanaə

¹ S̄s̄o itase ba kurə kpaaru m̄ə Kanaə, Galilen temə. N deema Yesun mero u wāa mi.

² Ba maa Yesu ka win bwāabu sokusia kurə kpaə yeru mi.

³ Ye ben tam mu k̄omia, yera

Yesun mero u Yesu sɔɔwa ma ba ñ maa tam mɔ.

⁴Ma Yesu u nɛɛ, na nɛɛ ya? A ku man sɔ ye kon ko, nen saa kun tura gina.

⁵Ma win mero u sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, bu koowo kpuro ye Yesu u gerua.

⁶N deema boosu nɔɔba tia su wāa mi, mi sɔɔ Yuuba ba ra nim doke wasin sārasiabun sɔ. Gen baagere ga koo ditiri wunɔbun (100) saka mwa.

⁷Yesu u sɔm kowo be sɔɔwa u nɛɛ, bu nim yibio boo si sɔɔ.

Ma ba yibia ka nɔɔwɔ. ⁸U maa nɛɛ, bu sɔko yande bu ka da kurɔ kpaɔ ten tɔnweron mi.

Ma ba sɔka ba ka da. ⁹Ma tɔnwero wi, u tam mɛ denda, mɛ Yesu u gɔsia mi. Adama u ñ yɛ man diya mu na, sɔm kowo be ba nim mɛ taka beya ba yɛ. Yera tɔnwero wi, u kurɔ kpaɔn durɔ soka ¹⁰u nùn sɔɔwa u nɛɛ, sii baawure u ra ka tam durom nɛwa gina, yen biru kpa u ka na mɛ mu ñ mɛɔnɔ dobu tura, sanam mɛ tɔmba durom mɛ nɔra ba tonda. Adama wunɛ a raa tam durom mɛni berua sere ka tɛ.

¹¹Maamaaki yeni ye Yesu u kua Kanaɔ, Galilen temɔ mi, yeya ya sãa gbiikaa win maamaaki be u kua sɔɔ. Miya u win yiiko sɔɔsi, ma win bwãaba nùn naane doke.

¹²Yen biru u sara u da Kapenamɔ ka win mero ka win wɔnɔbu ka win bwãabu adama ba ñ tɛ mi.

Yesu u dua sãa yero

(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-13, Maaku 11:15-17, Luku 19:45-46)

¹³Yuuban tɔɔ bakaru te ba ra soku Gɔɔ sararibu, ta

turuku kua. Ma Yesu u da Yerusalemɔ. ¹⁴Ma u yãanu ka nɛɛ ka totoberɛ dɔrobu deema sãa yerun yaaraɔ, ka maa be ba sɔ ba gobi kɔsimɔ.

¹⁵Ma u wɛɛn koromgba kua u bu gira be kpuro sãa yerun yaaran di, ka maa yãanu ka nɛɛ. Ma u be ba gobi kɔsimɔn gobi yari ye u ben tabulu fukamɔ. ¹⁶Ma u totoberɛ dɔrobu sɔɔwa u nɛɛ, i ka yabu ye kpuro yario min di, i ku nen Baaban yenu gɔsia yaburu.

¹⁷Yera win bwãaba yaaya ye ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Wunen dirun kɪra man menimɔ nge dɔɔ.”

¹⁸Yera Yuuba ba nùn bikia, yɪre terà kaa kpɪ a sun sɔɔsi su ka gia ma a kookoo sin yiiko mɔ.

¹⁹Yesu u bu wisa u nɛɛ, i sãa yee te suro, sɔɔ itan baa sɔɔ kon maa tu seesia. ²⁰Ma Yuuba ba nɛɛ, wɔɔ weeru ka nɔɔba tia ba kua sãa yee ten bana sɔɔ, amɔna kaa koosina a ka tu seeya sɔɔ ita sɔɔ.

²¹Adama sãa yee tèn gari u mɔ, win wasiya. ²²Sanam mɛ Yesu u seewa gɔrin di, win bwãaba gari yini kpuro yaaya yi u raa gerua, ma ba Gusunɔn gari naane doke ka sere maa gari yi Yesun tii u raa bu sɔɔwa.

Yesu u tɔmbu kpuro yɛ

²³Sanam mɛ Yesu u wāa Yerusalemɔ Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru sɔɔ, tɔn dabira nùn naane doke, ye ba win sɔm maamaakiginu wa ni u kua.

²⁴Adama u ñ win tii bu wɛ yèn sɔ u be kpuron gɔrusu yɛ.

²⁵N ñ maa tilasi goo u ka nùn

tɔnun daa tusia, domi u yɛ sãa sãa ye ya wãa tɔnun nukurɔ.

3

Yesu ka Nikodemu

1 Durɔ goo wãa Falisiba sɔɔ wi ba ra nɛɛ Nikodemu, u sãawa Yuuban tɔnwerɔ. 2 Durɔ wi, u da Yesun mi sɔɔ teeru wɔkuru, ma u nɛɛ, yinni, sa yɛ ma Gusunɔwa nun gɔrima a ka sun keu sɔɔsi, domi goo sari wi u koo kpɪ u sɔm maamaakigii nini ko nɪn bweseru a ra ko, ma n kun mɔ Gusunɔ wãa ka yɛro.

3 Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na nun sɔɔmɔ, ma n kun mɔ ba tɔnu mara nɔn mɛɛruse, u n kpɛ u ko ban te Gusunɔ u swɪigii.

4 Nikodemu u nɪn bikia u nɛɛ, amɔna ba koo tɔnu ma kpam sanam mɛ u bukura. U koo kpɪ u wura win mɛron nukurɔ bu sere nɪn ma nɔn mɛɛruse?

5 Yesu u nɪn wisa u nɛɛ, geema na nun sɔɔmɔ, goo sari wi u koo kpɪ u ko ban te Gusunɔ u swɪigii ma n kun mɔ ba nɪn mara ka nim ka Gusunɔn Hunde. 6 Tɔnuwa tɔnu u ra ma, Gusunɔn Hunde maa, hundewa u ra ma. 7 A ku biti ko yɛn sɔ na nun sɔɔmɔ ma ba n koo ko ba kun tɔnu mara nɔn mɛɛruse. 8 Woo ga mɔ mi ga kɪ, ma a gen damu nɔmɔ, adama a n yɛ mɪn di ga na ka mi ga dɔɔ. Mɛya n sãa ka baawure wi Gusunɔn Hunde u mara.

9 Ma Nikodemu nɪn bikia u nɛɛ, amɔna yabu ye, ya koo ka koorɔ mɛ.

10 Yesu u nɛɛ, wunɛ wi a keu sɔɔsimɔ Isireliban mi, ma

a kun yabu yeni yɛ? 11 Ka geema na nun sɔɔmɔ, bɛɛɛ sa gerumɔwa ye sa yɛ, ma sa yen areru dimɔ ye sa wa. Ka mɛ, i n kɪ i bɛɛɛn areru wura. 12 I n man naanɛ doke sanam mɛ na bɛɛ handunia yen gari sɔɔmɔ. Amɔna i ko ka naanɛ doke n n bɛɛ Gusunɔ wɔllun gari sɔɔwa. 13 Goo sari wi u yɔɔwa Gusunɔ wɔllɔ ma n kun mɔ Tɔnun Bii, wi u sarama saa Gusunɔ wɔllun di.

14 Nge mɛ Mɔwisi u waa sua wɔllɔ gbaburu sɔɔ, nge mɛya Tɔnun Bii wi, u n koo ko u kun suare tem di, 15 kpa baawure wi u nɪn naanɛ doke u n wãaru mɔ te ta ku ra kpe. 16 Domi Gusunɔ u handunia gibun kɪru mɔ, sere u win Bii tɔn durɔ teerɛru bu wɛ, kpa baawure wi u nɪn naanɛ doke, u ku kam ko, adama u n wãaru mɔ te ta ku ra kpe. 17 Gusunɔ u n win Bii gɔrimɛ handuniaɔ u ka handunia taarɛ wɛ, adama handunia yu ka faaba waarawa saa win mɪn di.

18 Baawure wi u nɪn naanɛ doke, ba n nɪn taarɛ wɛɛmɔ, adama wi u kun nɪn naanɛ doke ba yɛro taarɛ wɛ kɔ, yɛn sɔ u n Gusunɔn Bii teerɛru naanɛ doke. 19 N wee mɪn di taarɛ wɛɛbu na. Yam bururam mu na handuniaɔ, adama tɔmba yam wɔkuru kɪa n yam bururam kere yɛn sɔ ben kookoosu kun wã si ba mɔ. 20 Domi baawure wi u daa kɔsa mɔ, u ra n yam bururam tusawa. U ku ra maa nɛ yam bururam sɔɔ, kpa win kookoosu su ku raa sɔɔsire. 21 Adama wi u gea mɔ, wiya ra nɛ yam bururam sɔɔ kpa bu ka wa ma win kookoosu su

kooramɔwa Gusunɔn min di.

Yesu ka Yohanu

²² Amen biru Yesu ka win bwāabu ba da Yudean temɔ. Miya u ka bu sina, ma u dera ba tumbu batemu mɔ. ²³ Yohanun tii u tumbu batemu mɔ Enɔnuɔ, Salimun bɔkuɔ, yɛn sɔ nim yiba mi. Ma tamba daamɔ win mi, u bu batemu mɔ. ²⁴ Saa ye, ba n̄ gina Yohanu pirisɔm diru dokem kpa.

²⁵ Sanam mɛya sikirino ga seewa Yohanun bwāabu ka Yuu goon suunu sɔ s̄rasiabun garin s̄. ²⁶ Ma ba da Yohanun mi, ba n̄ɛɛ, yinni a durɔ wi yaaye? Wi u raa wāa ka wunɛ sannu Yuudenin guruɔ, win seeda a di? N wee, u maa dera ba tumbu batemu mɔ ni. Tumbu kpuro ba maa daamɔ win mi.

²⁷ Yohanu u bu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, goo sari wi u koo gāanu wa ma n̄ kun mɔ ni Gusunɔ u n̄n̄ w̄ɛ. ²⁸ B̄ɛɛn tii i s̄a n̄ɛn seedagibu ye na gerua ma n̄ n̄ n̄ɛ, Kirisi wi, adama ba man ḡrimawa n̄ ka n̄n̄ swaa gbiiya. ²⁹ I n̄ ȳɛ ma wi u kurɔ kpaɔ mɔ, wiya kurɔ kpaɔn durɔ? Durɔ win b̄ɔrɔ wi u n̄n̄ ȳɔre u win n̄ɔ n̄ɔmɔ, wiya nuku dobu mɔ. Yen s̄na n̄ɛn tiin nuku dobu yiba. ³⁰ Yesun b̄ɛɛɛ ya koo sosiwa, kpa negia yu kaara.

Wi u na saa Gusunɔ w̄ollun di

³¹ Wi u na saa w̄ollun di u kpuro kere. Wi u wāa handuniaɔ, handuniagiwa u s̄a, handuniagia u ra n̄ gerumɔ. Wi u maa na saa w̄ollun di u kpuro kere. ³² Ye u wa ka ye u nua, yen arera

u dimɔ. Adama goo sari wi u win areru wura. ³³ Baawure wi u win areru wura, u seeda diwa ma Gusunɔ s̄a geegii. ³⁴ Wi Gusunɔ u ḡrima, wiya u Gusunɔn gari gerumɔ, domi Gusunɔn Hunde yibawa wi s̄ɔɔ. ³⁵ Baaba u win Bii k̄i, ma u n̄n̄ yabu kpuro n̄m̄u s̄ɔndia. ³⁶ Wi u Bii naanɛ doke u wāaru mɔ te ta ku ra kpe. Wi u kun maa Bii wi m̄ɛm n̄ɔwɛ, u n̄ wāa te wasi, adama Gusunɔn m̄aru wāa ȳɛron wirɔ.

4

Yesu ka kurɔ Samarigii

¹ Falisiba ba nua ma Yinni Yesu u bwāabu waamɔ u batemu mɔ n̄ Yohanu kere. ² N sere deema n̄ n̄ Yesun tii u ra batemu ye ko, win bwāaba ba mɔ. ³ Sanam m̄ɛ Yesu u nua ye ba gerumɔ, u yara Yudean di ma u ḡsira u da Galile gia. ⁴ Ye u d̄ɔɔ mi, tilasiwa u ka Samari sara.

⁵ Ma u tura Samarini wuu gagu s̄ɔ ge ba ra n̄ɛɛ Sikari, ge ga wāa tem m̄ɛn b̄ɔkuɔ m̄ɛ Yakɔbu u Yos̄efu win bii k̄a. ⁶ Miya Yakɔbun d̄ɔkɔ ya wāa. Yesu u wasira win sanum s̄ɔɔ, ma u sina d̄ɔkɔ yen b̄ɔkuɔ. N̄ deema saa ye, s̄ɔɔ wii w̄olla.

⁷ N̄ wee kurɔ Samarigii goo u nim takam na mi, ma Yesu u n̄n̄ nim kana u n̄ɔ.

⁸ Saa ye, win bwāaba kusenu dwem da wuu s̄ɔɔ. ⁹ Ma kurɔ Samarigii wi, u n̄n̄ bikia u n̄ɛɛ, am̄ona wunɛ wi a s̄a Yuu, a ka man nim kanamɔ a n̄ɔ, n̄ɛ wi na s̄a Samarigii.

N̄ deema Yuuba ka Samarigibu ba ku ra t̄birinɛ. ¹⁰ Yesu u n̄n̄ wisa u n̄ɛɛ, a

n daa Gusunɔn kɛru yɛ, ma a maa nùn yɛ wi u nun nim bikiamɔ, kaa raa man bikiawa kpa n nun nim wāarugim kɛ.

11 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwerɔ, ma a kun maa dɔkɔ kaaru mɔ ni, dɔkɔ ye wee ya maa duku, ma giara kaa nim wāarugim mɛ wa. 12 Bɛsɛn sikado Yakɔbu wiya u sun dɔkɔ yeni gbeyɔ. Wi ka win bibu ka win yaa sabenu kpuro ba maa nɔra mi. Wunɛ a Yakɔbu bɛsɛn sikado wi kerewa?

13 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, baawure wi u nim mɛ nɔrumɔ, nim nɔru ga koo maa nùn ko. 14 Adama baawure wi u koo nim nɔ, mɛ kon nùn kɛ, nim nɔru ga n̄ maa yɛro mɔ ka baadommaɔ. Domi nim mɛ na kon nùn kɛ mu koo ko bwia yɛro sɔɔ, ye ya ko n̄ nim sumɔ, mɛ mu tɔnu wāaru te ta ku ra kpe wɛɛmɔ.

15 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwerɔ, a man nim mɛ kɛyɔ kpa nim nɔru gu ku maa man ko n̄ sere nɛɛ, kon nim takam na mini.

16 Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a wunɛn durɔ sokuma i na mini.

17 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, na n̄ durɔ mɔ.

Ma Yesu u nɛɛ, gema a gerua ma a kun durɔ mɔ, 18 domi durɔbu nɔɔbuwa a raa mɔ. Wi a maa mɔ tɛ, u n̄ s̄aa wunɛn durɔ. Gema a man sɔɔwa.

19 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwerɔ, na wa ma wunɛ Gusunɔn sɔmɔwa. 20 Bɛsɛ Samarigibu, bɛsɛn sikadoba ba ra raa Gusunɔ s̄awa guu tenin wɔllɔ, ma bɛɛ Yuuba i nɛɛ, Yerusalemuɔra n̄ weene ba n̄ da Gusunɔ s̄a.

21 Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ wunɛ, a nɛn gari naane koowo yi na nun sɔɔmɔ. Saa ya sisi yɛ sɔɔ ba n̄ maa Gusunɔ Baaba s̄amɔ guu tenin wɔllɔ, n̄ kun mɛ Yerusalemuɔ. 22 Bɛɛ Samarigibu, i n̄ yɛ wi i s̄amɔ. Bɛsɛ Yuuba sa yɛ wi sa s̄amɔ domi faaba ya weewa saa Yuuban min di. 23 Adama saa ya sisi, ya mam tunuma kɔ, yɛ sɔɔ s̄a geobu ba ko n̄ Gusunɔ Baaba s̄amɔ hunde sɔɔ ka gem sɔɔ. Benin bwesera u kasu bu nùn s̄a. 24 Gusunɔ u s̄awa hunde, be ba maa nùn s̄amɔ, ba koo nùn s̄awa hunde sɔɔ ka gem sɔɔ.

25 Ma kurɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Mesi wi, wi ba ra maa soku Kirisi, u sisi. Wiya u n̄ tunuma u koo sun baayere nɔɔsia.

26 Ma Yesu u nɛɛ, nɛna mi, nɛ wi na ka nun gari mɔ.

27 Sanam mɛ sɔɔra Yesun bwāaba tunuma. N bu biti kua too too ye ba wa u ka tɔn kurɔ gari mɔ. Ka mɛ, ben su-unu sɔɔ goo kun kurɔ wi bikie mba u kɛ. Ba n̄ maa Yesu bikie, mba n̄ kua u ka kurɔ wi gari mɔ.

28 Sanam mɛya kurɔ wi, u win tooru deri, ma u gɔsira u da wuuɔ. 29 U wuugibu sɔɔwa u nɛɛ, i na i durɔ goo wa wi u man sɔɔwa ye na raa kua kpuro. N̄ n̄ man na, n̄ n̄ Kirisi wi mi re?

30 Ba yarima wuun di ma ba da win mi gia.

31 Saa ye sɔɔra win bwāaba nùn suuru kana ba nɛɛ, yinni a den gāanu dio.

32 Adama u nɛɛ, na dīanu ganu mɔ ni bɛɛ i n̄ yɛ.

33 Yen sōna bwāa be, ba bikianamō nge goo u ko n ka nūn dīanu naawewa u di?

34 Yesu u bu sōwa u nēē, nēn dīana n wi u man gōriman gōru kīru ko kpa n win sōmburu wiru go. 35 Bēē i ra gere i nēē, n tie suru nne gēēbun saa yu ka turi. Adama na bēē sōmō, i gbea mēerio i wa nge mē baayeren sōmbu tura. 36 Wi u gēēmō u win kōsiaru mwaamō kō, u maa guramō ye ya ko n wāa sere ka baadommaō, kpa wi ka duuro ba n nuku dobu mō sannu. 37 Mōn teni, ta sāa gem te ta gerumō ta nēē, goo u duurumō, goo maa gēēmō. 38 Na bēē gōra i ka gē mi i ñ daa duure. Gaba ba duura, wee bēē i yen are dimō.

39 Samarigibu dabiru wuu ge sōō, ba Yesu naanē doke kurō win seedan sō, ye u gerua ma Yesu u nūn sōōwa yabu ye u raa kua kpuro. 40 Yen sōna ye Samarigibu ba da ba nūn deema, ba nūn suuru kana u ka bu sina. Ma u ka bu sina sōō yiru. 41 Be ba maa nūn naanē doke win tiin garin sō, beya ba dabiru bo. 42 Ma ba kurō wi sōōwa ba nēē n ñ mō win gere tōnan sō be, ba Yesu naanē doke. Ba maa nūn naanē dokewa win tiin gari yi ba nuan sō, ma ba gia ka gem ma wiya Kirisi, handunian Faaba kowo.

Yesu u wirugii goon bii bekia

43 Sōō yiru yen biru Yesu u doona min di, ma u da Galilen temō. 44 Domi win tii u gerua u nēē, sōmō ku ra n bēēē mō win tiin temō. 45 Sanam mē

u tura Galileō, ma Galilegibu ba nūn dam koosia ka nuku dobu domi ben tii ba raa tōō bakaru da Yerusalemō, ba maa baayere wa ye u kua tōō baka te sōō.

46 Ma Yesu u kpam wura Kanaō Galilen temō, mi u nim gōsia tam. Durō goo maa wāa mi, sunōn asakpōbu sōō win bii u barō Kapenamūō. 47 Ye asakpō wi nua ma Yesu u yara Yudean di u na Galileō, yera u da win mi, ma u nūn suuru kana u na Kapenamūō u nūn win bii bekia, wi u wasikiramō. 48 Yera Yesu nūn sōōwa u nēē, ma n kun mō bēē i yīreru wa ka sōm maamaakiginu, i ñ naanē dokemō.

49 Ma asakpō wi, u nēē, Yinni a gem mō, a na a bii wi wa u sere gbi.

50 Ma Yesu u nūn sōōwa u nēē, u doo, win bii u bekura.

Ma durō wi, u Yesun gari naanē doke yi u nūn sōōwa ma u doona. 51 Sanam mē u dōō yēnuō, u ka win sōm kowobu yinna swaaō ma ba nūn sōōwa ma win bii u bekura.

52 Ma u bu bikia saa yerà u bekura. Ba nūn sōōwa ba nēē, gīa sōō sōōn kōba tia dee deewa bara te, ta nūn deri.

53 Sanam mēya bii win baaba u yaaya ma saa yera mam mam Yesu u nūn sōōwa ma win bii u bekura. Ma asakpō wi ka win yēnugibu kpuro ba Yesu naanē doke.

54 Yeniwa maamaaki yiruse ye Yesu u kua, sanam mē u yara saa Yudean di u da Galileō.

5

Yesu u baro goo bekia

1 Yen biru Yuuban tsoo bakaru gara tura, ma Yesu u da Yerusalemu. 2 Yeru gaga waa wuu ge soo, yaanun duu yerun bakuo, ga konnosu noobu mo. Gen yisira Betisata ka Heberum. 3 Konno si soora baro dabira ra ne ta n kpi, wakobu ka yemabu ka ben wasin bee tia ya gu. [Miya ba ra n kpi ba nim buriru mara. 4 Domi gaso ka gaso Yinnin gorado u ra saramu u du yeru ge soo, kpa u nim me buri. Nim me, mu n burira mu kpa, wi u gbia u dua me soo u ra bekurewa baa n n bara teren na yero u mo.] 5 Duro goo maa waa mi, wi u baro saa wso weeru yiru sarin di. 6 Yesu u nun wa u kpi mi. Ye u maa gia ma u waa mi n te, u nun bikia u nee, a ki a bekura?

7 Baro wi, u nun wisa u nee, Yinni, na n goo mo wi u koo man sua u kpe yeru ge soo, sanam me nim mu burira. Na n tatirimon ka du mi, goo u ra man kasiwa.

8 Yesu u nun soowa u nee, a seewo a wunen kso sua kpa a n simo.

9 Mii mii duro wi, u bekura ma u win kso sua u simo.

N deema tso te, ta saawa tso werarugiru. 10 Yen sona Yuuba ba duro wi soowa wi ba bekia mi, ba nee, tso werarugira giso, wooda ya maa yina goo u kso sobe.

11 Ma u bu soowa u nee, wi u man bekia, wiya u nee n nen kso suo na n simo.

12 Ba nun bikia ba nee, wara nun soowa a wunen kso suo a n simo.

13 N deema duro wi ba bekia mi, u n yero ye, domi Yesu u doona min di, ton woru ge ga waa min so.

14 Yen biru Yesu u nun wa saa yero ma u nee, n wee a bekura, a ku ra maa durum ko, kpa kosa ye ya yeni kere yu ku raa maa nun deema.

15 Ma duro wi, u wura Yuu ben mi gia u bu soowa ma Yesuwa u nun bekia. 16 Yenin saabuwa Yuuba ba Yesu noni sooru torua yen so u yabu yen bweseru kua tso werarugiru soo. 17 Adama Yesu u bu soowa u nee, nge me nen Baaba u samburu mo sere ka te, meya nen tii na maa mo.

18 Gari yin sona Yuuba ba kpam hania sosi bu ka nun go, n n mo yen so u tso werarugiru sanko tona, adama yen so u maa nee win Baabawa Gusuno. Mesuma u ka win tii Gusuno nerasinamo.

Gusunon Biin yiiko

19 Yera Yesu u nee, ka geema na bee soomo, ne Bii na n kpe n ganu ganu ko ka nen tii ma n kun mo ga ni na wa nen Baaba u mo. Baayere ye Baaba u mo, yera ne Bii na maa mo.

20 Domi Baaba u win Bii ki, ma u nun yabu baayere soosimo ye u mo. U koo nun samburu soosi te ta teni kere, kpa bee kpuro i ka biti ko. 21 Nge me Baaba u ra goribu seeye kpa u bu ko wasobu, nge meya maa, be Bii u ki u waru we, u bu tu wemo. 22 Baaban tii u ku ra maa goo siri, adama u siribu kpuro win Bii namu sonda, 23 kpa tambu kpuro bu ka Bii bere we nge me ba Baaba bere we. Wi u

kun Bii beere wē, Baabawa u ñ beere wē, wi u nùn gərima.

²⁴ Ka geema na be sōmō, baawure wi u nen gari swaa daki, ma u wi u man gərima naane doke, yēro wāaru mō te ta ku ra kpe. U ñ maa sisi siri yerō, adama u gō sarari u dua wāaru sō. ²⁵ Ka geema na be sōmō, saa ya sisi ya mam tunuma kō, ye gərību ba koo Gusunōn Biin nō nō. Be ba koo maa gu nō ba ko n wāaru mō. ²⁶ Nge me Baaba win tii u sāa wāarun nuuru, nge meya u maa win Bii kua wāarun nuuru. ²⁷ Ma u nùn yiiko wē u ka siribu ko yēn sō wiya Tōnun Bii wi. ²⁸ I ku biti ko yenin sō, domi saa ya sisi yē sō be ba wāa sikirō ba koo win nō nō ²⁹ kpa bu yari. Be ba gea kua ba koo sikura bu ka wāaru di. Be ba maa kōsa kua kpa bu sikura bu ka bu siri.

Yesu yikon areru

³⁰ Yesu maa nee, na ñ kpē n gāanu ganu ko ka nen tii. Nge me Baaba man sōsimō, nge meya na ra ka siri, kpa nen siribu bu n ka sāa dee dee, domi n ñ mō nen tiin gōru kīra na kasu, ma n kun mō wi u man gərimagiru. ³¹ Nā n nen tii areru diiyamme, are te, ta ñ naane mō. ³² Adama goo wāa wi u man areru diiyamme, na maa yē ma ye u man geruamme ya sāawa gem. ³³ Be e i been sōmōbu gōra Yohanun mi, ma u gem areru di. ³⁴ N ñ mō tilasi tōnu u man areru diiya, na gesi yeni gerumōwa kpa i ka faaba waara. ³⁵ Yohanu u sāawa nge fitila ge ga meni

ga yam bururasie. Be e i kīa i n nuku dobu mō win yam bururam me sō saa fiiko. ³⁶ Adama na areru mō te ta Yohanugiru kpāaru kere. Yera sōma ye na mō, ye Baaba man nōmu sōndia. Yeya ya sōsimō ma Baabawa u man gərima. ³⁷ Baaba wi u maa man gərima win tii u man areru diiya. Be e i ñ win nō nōre baa nōn teeru, i ñ maa ka nùn nōnu waare. ³⁸ I ñ win gari wure yēn sō i ñ yēro naane doke wi u gərima. ³⁹ Be e i ra n mērimō Gusunōn gari sō yēn sō i tamaa i ko wāaru te ta ku ra kpe wa mi sō. N deema gari yiya yi man areru diiyamme. ⁴⁰ Ka me, i yina i na nen mi kpa i n ka wāaru mō.

⁴¹ Na ñ beere kasu tōmbun mi. ⁴² Adama na be e yē. Na yē ma been tii i ñ Gusunōn kīru mō been nukurō. ⁴³ Na nawa ka nen Baaban yīsiru, ma i ñ man wure. Adama goo ù n na ka win tiin yīsiru, wiya i ko wura. ⁴⁴ Be e i ra kā i beere kuana, adama i ku ra Gusunō turon beere kasu. N n men na, amōna i ko ka naane doke. ⁴⁵ Ka me, i ku bwisiku ma nena kon be e durum mani Baaban mi. Mōwisiwa koo be e durum mani, win gari i naane sāa. ⁴⁶ Be e i n daa Mōwisi naane doke ka gem, i ko raa maa nen tii naane doke, domi nen gariya Mōwisi u yorua. ⁴⁷ Adama i ñ win gari naane doke. N n men na, amōna i ko ka nen gari naane doke.

6

Yesu u tōmbu nōrōbun

suba nɔɔbu diisia

(*I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17*)

¹ Amen biru Yesu u daa bure te tɔbura te ba ra soku Galilen daa bureru, tera ba ra maa soku Tiberia. ² Miya tɔn wɔru guna ya nùn swī yèn sɔ ba win sɔm maamaakiginu wa ni u kua barɔbu sɔɔ. ³⁻⁴ Ye Yuuban tɔɔ baka te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua, Yesu u yɔɔwa guuru wɔllɔ u sina ka win bwāabu sannu. ⁵ Ye u win nɔni sua wɔllɔ ma u tɔn dabiru wa ta sisi win mi, ma u Filipu bikia u nɛɛ, ma gia sa ko dīanu wa su dwe tɔn beni bu ka di. ⁶ U yeni geruawa u ka Filipun laakari mɛɛri, domi win tii u yɛ kɔ ye u koo ko.

⁷ Ma Filipu u nùn wisa u nɛɛ, baa sɔm kowon sɔɔ goobun (200) gobi kun tura su ka dīanu dwe tɔn beni bu ka di, baa n n fiiko fiikon na.

⁸ Win bwāabun turo, wi ba ra soku Andere, Simɔɔ Piɛɛn wɔnɔ, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ⁹ bii tɔn durɔ goo wāa mini wi u pɛɛ nɔɔbu mɔ ka swɛɛ piiminu yiru. Adama mba yeni ya koo ko tɔn dabi teni sɔɔ.

¹⁰ Ma Yesu u nɛɛ, i de tɔn be, bu sina.

N deema yaka kpensu yiba mi, ma tɔn be, ba sina si sɔɔ. Tɔn durɔbun geera tura nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000).

¹¹ Ma Yesu u pɛɛ ye sua u Gusunɔ siara. Ye u kpa u dera ba tɔn be yabua be ba sɔ mi, meya maa ka swɛɛ yi. Ma tɔn be kpuro ba di nge mèn nɔru ba kī. ¹² Ye ba deba ba kpa u win bwāabu sɔɔwa bu guro ye n tie kpa n ku raa kam ko.

¹³ Ma ba pɛɛ nɔɔbu yen ye ba di n tiara gure birenu wɔkura yiru sɔɔ.

¹⁴ Sanam mɛ tɔn be, ba sɔm maamaakigiru wa te Yesu u kua ba gerua ba nɛɛ, ka geema, wiya Gusunɔn sɔmɔ wi u sisi handuniaɔ.

¹⁵ Ye Yesu u gia ma ba wesianamɔwa bu ka nùn mwa bu sunɔ ko, yera u gɔsira u da guuru wɔllɔ wi turo.

Yesu u sīimɔ nim wɔllɔ

(*I maa mɛɛrio Mateu 14:22-33, Maaku 6:45-52*)

¹⁶ Ye n kua yoka ma win bwāabu ba da Galilen daa burerun goorɔ. ¹⁷ Ba dua goo nimkuu sɔɔ ma ba daa bureru tɔburɔ ba dɔɔ Kapenamɔ gia. Saa ye, yam tīra kɔ, ma Yesu kun bu deemam kpa. ¹⁸ Wee daa bureru ta burinamɔ yèn sɔ woo damguu ga mɔ. ¹⁹ Ye ba ka sɛsɛru nim mura nge kilo nɔɔba tian saka, ba Yesu wa u sīimɔ nim wɔllɔ u wee goo nimkuu gia, ma bɛrum bu mwa. ²⁰ Adama Yesu u nɛɛ, nɛna, i ku bɛrum ko.

²¹ Sanam meya ba ka nùn nuku dobu mwa goo nimkuu sɔɔ. Mii mii goo nimkuu ge, ga tura mi ba dɔɔ.

Tɔn dabinu Yesu kasu

²² Yen sisiru tɔn be ba gina wāa daa bure ten guru mi, ba yaaya ma goo nimkuu teuwa ga raa wāa mi. Ba maa yɛ ma Yesu kun due goo ge sɔɔ ka win bwāabu sannu, be tɔnawa ba doona. ²³ Wee, goosu gasu maa na yam min bɔkuɔ mi ba pɛɛ di saa ye Yinni u Gusunɔ siara u kpa. ²⁴ Yen sɔna ye ba wa ma Yesu ka win bwāabun goo kun wāa mi, ba

goo si dua ba da Kapenamuo
ba Yesu kasu.

Yesuwa dĩa wāaruginu

25 Ye tən be, ba Yesu wa daa
bure ten gooru giɔ, ba nùn
bikia ba nɛɛ, yinni, domma a
na gee?

26 Yesu u bu wisa u nɛɛ,
ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛ i
man kasuwa yèn sɔ̄ i pɛɛ di
i deba, n n̄ mɔ yèn sɔ̄ i nɛn
sɔm maamaakiginu wa. 27 I
ku dĩa ni nu ra k̄si tɔnan
sɔmburu ko, adama i dĩa ni nu
wāaru te ta ku ra kpe wɛ̄mɔn
sɔmburu koowo. Dĩa niya
Tɔnun Bii u koo bɛɛ wɛ̄ yèn
sɔ̄ wiya Gusunɔ Baaba u win
yiikon yīreru dokea.

28 Sanam mɛya ba nùn bikia
ba nɛɛ, mba sa ko ko su ka
sɔma ko ye Gusunɔ u kī.

29 Yesu u bu wisa u nɛɛ,
sɔmbu te Gusunɔ u kī, tera i
win gɔro naanɛ doke.

30 Ba nùn bikia ba nɛɛ, yīre
terà kaa sun sɔ̄si kpa su ka
nun naanɛ doke. Nge sɔmbu
terà kaa ko. 31 Besen sikadoba
ba dĩa ni ba ra soku manna di
gbaburu sɔɔ, nge mɛ ba yorua
ba nɛɛ, “Saa Gusunɔ wɔllun
diya u bu dīanu k̄a ba di.”

32 Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ
sɔɔmɔ, n n̄ mɔ Mɔwisiwa u
bɛɛ dīanu wɛ̄ saa wɔllun di,
adama nɛn tiin Baabawa u bɛɛ
dĩa geenu wɛ̄mɔ saa wɔllun
di. 33 Domi dĩa ni Gusunɔ
u wɛ̄mɔ, niya wi u sarama
saa Gusunɔ wɔllun di ma u
handuniagibu wāaru wɛ̄mɔ.

34 Ba nùn sɔ̄wa ba nɛɛ,
Yinni, a n sun dĩa ni wɛ̄mɔ
baadomma.

35 Yesu u bu sɔ̄wa u
nɛɛ, nɛna dĩa wāaruginu.

Baawure wi u na nɛn mi,
ḡɔra kun maa nùn goomɔ.
Wi u maa man naanɛ doke,
nim n̄ru ga n̄ nùn goomɔ ka
baadomma. 36 Adama, nge
mɛ na raa bɛɛ sɔ̄wa, i man wa
kɔ, i n̄ maa man naanɛ doke.
37 Baawure wi Baaba man wɛ̄
u koo na nɛn mi. Wi u maa
na nɛn mi, na n̄ nùn yinamɔ,
baa n̄ n̄ kua amɔ. 38 Domi na
saramawa saa Gusunɔ wɔllun
di n̄ n̄ mɔ n̄ ka nɛn tiin ḡru
kīru ko ma n̄ kun mɔ wi u
man ḡrimagiru. 39 Wi u man
ḡriman ḡru kīi te wee, n̄
ku ra goo k̄s̄ baa tən turo be
u man wɛ̄ sɔɔ, adama n̄ ka
be kpuro seeyawa ḡrin di
sanam d̄akim sɔɔ. 40 Nɛn
Baaban ḡru kīi tera, baawure
wi u Bii wa, ma u nùn naanɛ
doke, u n̄ wāaru mɔ te ta ku
ra kpe. Kon maa ȳero seeya
ḡrin di sanam d̄akim sɔɔ.

41 Sanam mɛya Yuuba ba
w̄ki, yèn sɔ̄ u gerua ma wiya
dĩa ni nu sarama saa Gusunɔ
wɔllun di. 42 Ma ba bikiana ba
nɛɛ, n n̄ Yesu wi mini? N n̄
Yos̄fun bii wìn baaba ka mero
sa ȳ? Am̄na u ka gerumɔ ma
wiya sarama saa wɔllun di.

43 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i ku
maa w̄ki. 44 Goo sari wi u koo
kp̄i u na nɛn mi ma n̄ kun mɔ
Baaba wi u man ḡrima u ȳero
gawama. Nɛna kon maa nùn
seeya ḡrin di sanam d̄akim
sɔɔ. 45 Gusunɔn sɔmɔbu ba
yorua ba nɛɛ, “Gusunɔn tii u
koo baawure keu sɔ̄si.” N n̄
mɛn na, baawure wi u Baaban
nɔɔ nua, ma u win sɔ̄siru
mwa, ȳero u koo na nɛn mi.
46 N n̄ mɔ goo u Baaba waare
ma n̄ kun mɔ wi u na saa
Gusunɔn min di, wiya u Baaba

wa. ⁴⁷ Ka geema na beε sōmō, wi u man naane doke, u wāaru mō te ta ku ra kpe. ⁴⁸ Nēna dīa wāaruginu. ⁴⁹ Bēen sikadoba ba manna di gbaburu sō ma ba gu. ⁵⁰ Adama ne na ka dīanu yā ni nu sarama saa Gusunō wəllun di, ni tōnu u koo di u kun ka gu. ⁵¹ Nēna dīa wāaruginu ni nu sarama Gusunō wəllun di. Baawure wi u nu di u wāaru mō sere ka baadommaō. Dīa ni kon yēro wē, nen wasiya yi na wēemō handuniagibu ba n ka wāaru mō.

⁵² Gari yi, yi dera sikirinō ga dua Yuuba sō. Ba neε, amōna durō wi, u koo ka sun win wasi wē su tem.

⁵³ Yesu u neε, ka geema na beε sōmō, ma n kun mō i Tōnun Biin yaa tema, kpa i win yem nō, wāaru sari beε sō. ⁵⁴ Domi baawure wi u nen yaa tema, ma u nen yem nōra, u wāaru mō te ta ku ra kpe. Kon maa nùn seeya gōrin di sanam dāakim sō. ⁵⁵ Ka gem nen wasi dīana, nen yem maa gāa nōrurana. ⁵⁶ Domi wi u nen yaa tema ma u nen yem nōra, u ko n wāawa ne sō, ma nen tii ko na n maa wāa yēro sō. ⁵⁷ Baaba wasowa u man gōrima, win saabuwa na maa wāa. Mēya baawure wi u man tema, yēro u wāaru mō nen sō. ⁵⁸ Na ka dīanu yā ni nu sarama saa Gusunō wəllun di. Nu n sāa nge dīa ni ba sokumō manna ni beεn sikadoba ba di, domi ba di, ba maa gu. Adama wi u nini di u ko n wāawa ka baadommaō.

⁵⁹ Yeniwa Yesu u gerua mennō yeru mi u bu keu sōsimō Kapenamū.

Wāaru te ta ku ra kpen gari

⁶⁰ Sanam me win bwāa dabira gari yi nua ba neε, gari yi, gari sēsōgiya, wara u koo kpī u yi nō.

⁶¹ Yesu u gia win tii sō ma win bwāabu ba wōki gari yin sō. Yen sōna u bu bikia u neε, gari yi, yi beε torasiamōwa?

⁶² Beε i n maa wa Tōnun Bii u yōmō u wurō mi u raa wāa maa ni? ⁶³ Hundewa ya ra tōnu ko waso, wasi kun are geε mō. Gari yi na beε sōwa, hundewa, wāara maa. ⁶⁴ Ka me, gaba wāa beε sō be ba kun naane doke. Domi Yesu u yē saa yellun di be ba kun nùn naane doke, ka wi u koo nùn dōme.

⁶⁵ U maa neε, yenin sōna na beε sōwa ma goo sari wi u koo kpī u na nen mi, n kun ka Baaban kēru.

⁶⁶ Saa dōma ten diya win bwāa dabira nùn suuri, ba n maa ka nùn sīimō. ⁶⁷ Yen sōna u win bwāabu wōkura yiru ye bikia u neε, beεn tii maa ni? I kī i doona?

⁶⁸ Simō Piε u nùn wisa u neε, Yinni, weren miya sa ko da. Wuna a wāaru te ta ku ra kpen gari mō. ⁶⁹ Tē sa naane doke, sa maa yē kam kam ma wuna Gusunōn Bii Dεero.

⁷⁰ Yesu u bu bikia u neε, n n nēna na beε wōkura yiru ye gōsa? Ka me, beεn turo u sāa Setangii.

⁷¹ Yudasiwa u ka yā, Simō Isikariotun bii. Domi baa u n wāa be wōkura yiru ye sō, wiya u koo Yesu dōme.

7

Yesun wənəbu

ba ñ nùn naane doke

¹ Amen biru Yesu u sīimo Galilen tem sɔɔ. U ñ kī u da Yudean tem gia yèn sɔ Yuuba ba swaa kasu bu ka nùn go.

² Ma Yuuban tɔɔ bakara turuku kooma te ba ra soku Kunun tɔɔ bakaru. ³ Yen sɔna Yesun wɔnɔbu ba nùn sɔɔwa u doonɔ min di, u da Yudeaɔ,

kpa win bwāabu bu ka maa win sɔmburu wa te u mɔ. ⁴ Domi goo ku ra gāanu ko asiri sɔɔ sanam me u kasu bu nùn gia batuma sɔɔ. U n yabu yen bweseru mɔ, u win tii handunia sɔɔsio.

⁵ Baa win wɔnɔbun tii, ba ñ nùn naane doke. ⁶ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nɛn saa kun turim kpa, adama bɛɛn saa sɔɔra i wāa mi bɛɛ. ⁷ Handuniagiba kun kpɛ bu bɛɛ tusi, adama ba man tusa nɛ, yèn sɔ na nɛɛ, ben kookoosu kun wā. ⁸ Bɛɛ, i tɔɔ baka te doo. Nɛ na ñ tu dɔɔ, domi nɛn saa kun tura gina.

⁹ Ye u bu yeni sɔɔwa u kpa, ma u sina Galile mi.

Yesu u tɔɔ bakaru da

¹⁰ Adama ye wi, Yesun wɔnɔ be, ba tɔɔ baka te doona, yera win tii u maa seewa u da mi, asiri sɔɔ. ¹¹ Yuuba ba nùn kasu tɔɔ baka te sɔɔ, ba bikiamɔ ba mɔ, mana u wāa.

¹² Dabira tɔn wɔru ge sɔɔ, ba sikirinamɔ tɛru tɛru win sɔ. Gabu ba nɛɛ, wi tɔn geowa. Ma gaba nɛɛ, u tɔmbu nɔni wɔkumɔwa. ¹³ Adama goo sari wi u Yesun gari gerua batuma sɔɔ Yuuban bɛrum sɔ.

¹⁴ Sanam me n kua tɔɔ baka ten bɔnu, Yesu u da sɔa yerɔ ma u bu keu sɔɔsim wɔri. ¹⁵ Ma biti Yuuba kua. Ba bikia ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u ka

tireru yɛ, wi, wi u kun keu kue.

¹⁶ Yesu u bu wisa u nɛɛ, nɛn sɔɔsira kun sɔa nɛn tiigiru. Gusunɔgira, wi u man gɔrima.

¹⁷ Goo ù n kī u Gusunɔn kīru ko, u koo gia nge me nɛn sɔɔsira sɔa, ñ n Gusunɔgirun na, ñ n maa nɛn tiigirun na.

¹⁸ Goo wi u gari gerumɔ ka win tiin yiiko, u win tiin bɛɛɛ kasuwa. Adama wi u bɛɛɛ kasu ye ya sɔa wi u nùn gɔrimagia, siiwa gemgii, taki sari wi sɔɔ. ¹⁹ Mɔwisi kun bɛɛ wooda wɛ ro? Ka me, goo sari bɛɛ sɔɔ wi u wooda ye mem nɔwɛ. Ñ n mɛn na, mban sɔna i swaa kasu i ka man go.

²⁰ Tɔn wɔru ga nùn wisa ga nɛɛ, wɛɛkunu nu nun wāasi. Wara swaa kasu u ka nun go.

²¹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔm maamaakigii teeru tɔnawa na kua, ma bɛɛ kpuro i biti kua.

²² Adama i bwisikuo. Bango ya weewa saa sikadoban min di, n ñ mɔ Mɔwisin min di, adama yèn sɔ Mɔwisiwa u bɛɛ yen wooda wɛ, yen sɔna i ra bango ko baa tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ²³ Ñ n mɛn na, ñ n bii bango mɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ kpa i ku ka Mɔwisin wooda sara, mba n kua i ka man mɔru mɔ sanam me na tɔnun wasi kpuro bekia tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ. ²⁴ I ku maa gāanu siri nge me i ka nu waamɔ, adama i siri geebu koowo.

Yesuwa Kirisi wi Gusunɔ

u gɔsa

²⁵ Sanam me sɔɔra Yerusalemugibu gaba bikia ba nɛɛ, n ñ wi ba kasu bu go wiya mi? ²⁶ N wee, u gari

mò batuma sɔɔ, ma goo kun gɛɛ gerua. Nge tɔnweroba tubawa ma wiya Kirisi ka gem de? ²⁷ Wee bɛsɛ kpuro sa yɛ mìn di durɔ wi, u yari. Adama sanam mɛ Kirisi koo na goo kun ko n yɛ mìn di u wee.

²⁸ Sanam mɛ Yesu u keu sɔɔsimɔ sãa yerɔ ma u gbãra u nɛɛ, bɛɛ i man tuba. I maa yɛ mìn di na yarima. Ka mɛ, na ñ nɛ ka nɛn tiin yiiko. Gemgiiwa u man gɔrima, wi bɛɛ kun yɛ. ²⁹ Nɛ, na nùn yɛ domi saa win mìn diya na na, wiya maa man gɔrima.

³⁰ Yenin sɔna ba gɔru doke bu ka nùn mwa, adama goo sari wi u nùn nɔmu sɔndi, domi win saa ya ñ gina turim kpa. ³¹ Dabiru tɔn wɔru sɔɔ ba maa nùn naanɛ doke. Ma ba nɛɛ, sanam mɛ Kirisi koo na, u koo sɔm maamaakiginu ko n kere ni durɔ wini u kua?

Ba sãa yerun kɔsobu

Yesu gɔria bu nùn mwa

³² Falisiba ba nuɔ ma tɔn dabiru ba yabu yeni gerumɔ gbɛnum, yen sɔna be ka yãku kowo tɔnwerobu ba sãa yerun kɔsobu gɔra bu ka Yesu mwa. ³³ Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, saa fiikowa ya tie ye ko na n ka bɛɛ wãa. Yen biru kon doona wi u man gɔriman mi. ³⁴ Bɛɛ i ko man kasu adama i ñ man wasi. Mi ko na n wãa bɛɛ i ñ kpɛ i na mi.

³⁵ Yuuba ba bikianamɔ ba mɔ, ma giara durɔ wini u koo da sa kun ka nùn wa. U koo dawa Yuuban mi be ba yarina Gerekiban suunu sɔɔ, kpa u n Gerekiba keu sɔɔsimɔ? ³⁶ Mba gari yinin bweserun

tubusianu yi u gerua, sa ko be nùn kasu adama sa ñ nùn wasi, ma mi u be wãa, sa ñ kpɛ su da mi.

Nim wãarugim

³⁷ Tɔɔ baka ten tɔɔ dãakiru tera ta bɛɛɛ kera. Tɔɔ te sɔɔra Yesu u seewa u nɔɔguru sua wɔllɔ u nɛɛ, baawure wi nim nɔru ga goomɔ u na nɛn mi u nɔ. ³⁸ Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, baawure wi u man naanɛ doke, wãarun bwii yi ko n kokumɔwa saa yɛron nukurun di.

³⁹ Gusunɔn Hunden gariya Yesu u ka yã mi, wi be ba nùn naanɛ doke ba koo mwa. Domi ba ñ gina Hunde Dɛɛro wɛ yèn sɔ Yesu kun gina wure win yiiko sɔɔ.

Tomba sikirina Yesun sɔ

⁴⁰ Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, be ba gari yi nua ba nɛɛ, durɔ wini sɔmɔ wiya ka gem.

⁴¹ Ma gaba maa gerua ma wiya Kirisi wi.

Adama gaba nɛɛ, ma gian diya! N ko n koorã Kirisi u yarima saa Galilen di? ⁴² Gusunɔn gari yi ñ gerumɔ ma Kirisi koo yarimawa saa Dafidin bweserun di? U ñ koo na saa Betelehemu Dafidin wuun di?

⁴³ Win sɔna sikirinɔ ga dua tɔn wɔru ge sɔɔ. ⁴⁴ Gabu ba kɔ bu nùn mwa adama goo kun nùn nɔmu sɔndi.

Yuuban tɔnwerobun

naanɛ doke sariru

⁴⁵ Ma sãa yerun kɔsobu ba gɔsira yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiban mi. Ma ba bu

bikia ba nεε, mba n kua ba ñ ka Yesu mwaamε?

⁴⁶ Ma kōso be, ba bu wisa ba nεε, goo sari wi u gari gerure nge durō wi.

⁴⁷ Falisiba ba bu bikia ba nεε, to, i dera durō wi, u maa bεεn tii nōni wōkua ya. ⁴⁸ I sere nōre wirugii goo ñ kun mε bεε Falisiban goo u nùn naane doke? ⁴⁹ I ñ yē ma tōn wōru ge, bōrigiba? Ba ñ Mōwisin wooda yē.

⁵⁰ Nikodemu, Falisi ben turo, wi u raa gasō daare Yesun mi wōkuru, u bu bikia u nεε, ⁵¹ bεεn wooda ya sun yōllaa kua su tōnu siri sa kun win gari nua, kpa sa kun maa gie ye u kua?

⁵² Ba nùn bikia ba nεε, ase wunen tii a maa sāawa Galilegii? A wēerio sāa sāa Gusunōn gari sō, kaa wa ma sōmō goo sari wi u koo yarima saa Galilen di.

[⁵³ Ma baawure u wa win yenuō.

8

Kurō sakara kowo goo

¹ Ye ba doona Yesu u da guuru wōllō te ba ra soku Olifi. ² Yen sisiru buru buru yellu u gōsira sāa yerō. Ma tōmbu kpuro ba da win mi, ma u sīna u bu keu sōsim wōri. ³ Ma wooda yērobu ka Falisiba ba ka kurō goo na win mi, wi ba mwaama sakararu sō, ba nùn yōrasia be kpuron wuswaa. ⁴ Ma ba Yesu sōwa ba nεε, yinni, sa kurō wi mwawa sakararu sō. ⁵ N wee, Mōwisi u sun sōwa wooda sō ma ba ra kurō winin bweseru kpenu

kasukuwa bu go. Wunε maa ni? Amōna a wa.

⁶ Ba yeni geruawa bu ka win laakari mēeri kpa bu fεε wa bu nùn durum mani. Adama Yesu u tuka, ma u ka win niki bia yorumō temō. ⁷ Ye ba nùn bikiamō ba baasi, ma u tii demia u bu sōwa u nεε, wi u kun torare bεε sō, u gbiiyo u kurō wi kperu kara.

⁸ Ma u kpam tuka u yorumō temō. ⁹ Ye ba yeni nua ma ba yara tia tia saa bukurobun min di sere ka bibō. Ma Yesu tia wi turo ka sere kurō wi. ¹⁰ Yesu u tii demia ma u nùn bikia u nεε, kurō wunε, be ba nun taare wēmō mana ba wāa. Ben goo kun maa tie?

¹¹ Kurō wi, u nεε, goo sari Yinni. Ma Yesu u nεε, a doonō, nen tii, na ñ maa nun taare wēmō, adama a ku maa tora.]

Yesu,

handunian yam bururam

¹² Yen biru Yesu u kpam ka tōmbu gari kua u nεε, nena handunian yam bururam. Wi u man swīi, u ko n yam bururam mō mε mu sāa wāaru, u ñ maa wāa u sī yam wōkuru sō.

¹³ Falisiba ba nùn sōwa ba nεε, wee tē, a wunen tii areru diiyammε. Ñ n mēn na, wunen arera kun sun sōsimō ma gari yī, gema.

¹⁴ Ma Yesu u nεε, mēya, baa nà n nen tii areru diiyammε, ye na gerumō, gema. Na yē mìn di na wee ka mi na dō. Adama bεε i ñ yē mìn di na wee ka mi na dō. ¹⁵ Mε i tōnu waamō, mēya i ra ka nùn siri, nε na ku ra goo siri. ¹⁶ Baa nà n goo siri, nen siribu

geema, domi n ò nε turo kon yēro siri. Ka nen Baaba wi u man ɔrimawa. ¹⁷ Ba yorua beɛn wooda sɔɔ ma tɔnu yirun areru geema. ¹⁸ Na nen tii areru diiyamme, ma Baaba wi u man ɔrima u maa man areru diiyamme.

¹⁹ Ba nùn bikia ba nεε, mana wunen Baaba wi, u wāa.

Ma Yesu u bu wisa u nεε i ñ man yē, meya i ñ maa nen Baaba yē. Ñ n sāan na i man yē, i ko n daa maa nen Baaba yē.

²⁰ Gari yiya Yesu u gerua sanam me u keu sɔɔsimɔ sāa yerɔ, ten bera mi ba ra arumani bere. Goo sari wi u maa nùn nɔmu sɔndi yèn sɔ win saa kun turim kpa.

Ba ñ kpē bu da mi Yesu u dɔɔ

²¹ Yesu kpam bu sɔɔwa u nεε, na doonɔ. Mi na dɔɔ beɛ i ñ kpē i da mi. I ko maa man kasu, adama i ko gbi beɛn toranu sɔɔ.

²² Yèn sɔ u nεε, mi u dɔɔ ba ñ kpē bu da mi, yen sɔna ba bikianamɔ ba mɔ, u koo tii gowa?

²³ Ma Yesu u bu sɔɔwa u nεε, beɛ i sāawa temkobu, nε maa, wɔrukoowa. Beɛ handunia migiba, nε na kun sāa handunia migii. ²⁴ Yen sɔna na beɛ sɔɔwa na nεε, i ko gbi beɛn toranu sɔɔ. Ì kun naane doke ma nena yēro wi, ka geema i ko gbiwa beɛn toranu sɔɔ.

²⁵ Ma ba nùn bikia ba nεε, wuna were.

Yesu u nεε, na raa beɛ sɔɔwa kɔ. ²⁶ Na gari dabinu mɔ yi kon kpī n gere n wunana beɛn sɔ. Adama geegiiwa wi u man ɔrima, ye na maa nua saa win

min di yeya na handuniagibu sɔɔmɔ.

²⁷ N ñ maa bu yeeri ma Baaban gariya u bu sɔɔmɔ. ²⁸ Yen sɔna Yesu u nεε, sanam me i Tɔnun Bii sua tem di i bwē, sanam meya i ko gia ma nena yēro wi. I ko maa gia ma na ñ maa gāanu ganu mɔ ka nen tii. Ye Baaba man sɔɔsi, yeya na beɛ sɔɔmɔ. ²⁹ Baaba wiya u man ɔrima. U maa wāa ka nε. U ñ man deri nε turo yèn sɔ na ra ko ye n da nùn dore.

³⁰ Ma tɔn dabiru be ba Yesun gari yi nua ba nùn naane doke.

Tii mɔwɔbu ka yobu

³¹ Yesu u Yuu be ba nùn naane doke sɔɔwa u nεε, ñ n nen sɔɔsiru mem nɔwa, i sāawa nen bwāabu ka gem. ³² I ko gem gia. Gem me, mu koo maa beɛ yakia yorun di.

³³ Ba nùn sɔɔwa ba nεε, beɛ Aburahamun bwesera, sa ñ maa koore goon yobu. Amɔna a ka nεε sa ko yakia yorun di.

³⁴ Yesu u nεε, geema na beɛ sɔɔmɔ, baawure wi u durum mɔ, wiya durum yoo. ³⁵ Yoo ku ra n wāa win yinnin yenɔ ka baadomma, adama biiwa ra n wāa mi ka baadomma. ³⁶ Yen sɔna nε Gusunɔn Bii nà n beɛ yakia, i kuawa tii mɔwɔbu ka gem. ³⁷ Na yē ma Aburahamun bwesera i sāa. Ka me, i swaa kasu i ka man go, yèn sɔ i ñ nen gari wure. ³⁸ Na beɛ sɔɔmɔ ye na wa nen Baaban mi, adama beɛ i mɔ ye i gia beɛn baaban mi.

³⁹ Ba nùn sɔɔwa ba nεε, Aburamuwa beɛn baaba.

Ma Yesu u bu wisa u nee, i n daa saan na Aburahamun bibu, i ko n daa Aburahamun kookoosu mɔ. ⁴⁰ Adama tɛ beɛ i swaa kasu i ka man go, ne wi na beɛ gem sɔmɔ me na nua Gusunɔn min di. Aburahamu kun yenin bweseru koore. ⁴¹ Beɛ i beɛn tundon kookoosu mɔ.

Ba nùn sɔwa ba nee, sa n̄ s̄a seegeba. Baaba turowa sa mɔ, wiya Gusunɔ.

⁴² Yesu u bu sɔwa u nee, Gusunɔ ù n daa saan na beɛn baaba ka gem, i ko n daa man k̄i domi Gusunɔn min diya na yarima na ka w̄a mi. Meya na n̄ ka nen tii ne, adama wiya man ḡrima. ⁴³ Mban s̄na nen barum kun ka beɛ yeeri. Mu n̄ beɛ yeeri yèn s̄ i n̄ kp̄e i nen gari nɔ. ⁴⁴ Setamwa beɛn tundo, i maa k̄i i beɛn tundon k̄iru ko. Tɔn gowowa saa toren di, u n̄ maa gem sw̄i, domi gem sari wi sɔɔ. Sanam me u weesu gerumɔ, u ra n gerumɔwa ka win tiin daa, yèn s̄ weesugiiwa ka maa weesu kpuron baaba. ⁴⁵ Adama gema na ra n gerumɔ. Yen s̄na i n̄ man naane doke. ⁴⁶ Wara beɛ sɔɔ u koo kp̄i u nee, na tore. Sari. N̄ n men na, ma gema na gerumɔ, mban s̄na i n̄ man naane doke. ⁴⁷ Wi u s̄a Gusunɔgii, wiya ra Gusunɔn gari wure. Adama beɛ i n̄ s̄a Gusunɔgibu. Yen s̄na i n̄ win gari wuramɔ.

Yesu ka Aburahamu

⁴⁸ Ma Yuuba ba nùn bikia ba nee, beɛ sa n̄ gem mɔ ye sa nee wune Samarigiwiwa ka maa werɛkunugii?

⁴⁹ Yesu u bu wisa u nee, na n̄ werɛkunu mɔ. Nen Baabawa na beɛre w̄emɔ adama beɛ i n̄ man beɛre w̄emɔ. ⁵⁰ Na n̄ nen tiin beɛre kasu. Goo u w̄a wi u man ye kasuamme, wiya maa s̄a siri kowo. ⁵¹ Ka geema na beɛ sɔmɔ, baawure wi u nen gari mem nɔwa, ȳero u n̄ gɔɔ wasi pai.

⁵² Ma Yuuba ba nùn sɔwa ba nee, tɛ sa gia ma a werɛkunu mɔwa ka gem. Aburahamu u gu, Gusunɔn sɔmɔbu ba maa gu. Ka me, a gerumɔ a mɔ baawure wi u wunen gari mem nɔwa u n̄ gɔɔ wasi. ⁵³ Beɛn baaba Aburahamu u gu. A nùn kerewa? Sɔmɔbu ba maa gu. Wara a tamaa a s̄a.

⁵⁴ Yesu u nee, n̄ n̄ nen tii beɛre w̄emɔ, nen beɛre kun ḡanu s̄a. Nen Baabawa u man beɛre w̄emɔ, wi beɛ i sokumɔ beɛn Yinni. ⁵⁵ Ka me, i n̄ nùn ȳe, adama ne, na nùn ȳe. N̄ n̄ nee, na n̄ nùn ȳe, ko na n̄ s̄awa weesugii nge beɛ. Adama na nùn ȳe, na maa win gari mem nɔwe. ⁵⁶ Beɛn baaba Aburahamu u ȳera ka ḡru dobu ye u koo ka nen t̄ru wa. U maa tu wa ma win nukura dora.

⁵⁷ Yuuba ba nùn sɔwa ba nee, a n̄ gina w̄ɔ weeraakuru tura. Mana a ka Aburahamu waare.

⁵⁸ Yesu u nee, ka geema na beɛ sɔmɔ, na gbia na w̄a ba sere Aburahamu mara.

⁵⁹ Ma ba kpenu sua bu ka nùn kasuku, adama u kukura u yara s̄a yerun di.

9

Yesu goo yam waasia

wi ba mara ka w̄koru

¹ Nge me Yesu u bəsu, u durə
goo wa wi ba mara ka wōkoru.

² Win bwāaba nūn bikia ba
nεε, yinni, weren torarun
sōna ba ka durə wi wōkoru
mara. Win tiigira? Nge win
tundo ka win merojira.

³ Yesu u bu wisa u nεε,
n n̄ mə durə wi, n̄ kun me
win tundo ka win mero ba
tora, adama ba nūn marawa
ka wōkoru kpa Gusunən
səmburu tu ka sōsira wi sō.

⁴ Sa n̄ ko ko sa kun wi u man
gəriman səmburu kue sanam
me sō wāa. Wōkura sisi tē sō
goo kun kpē u səmburu ko.

⁵ Sanam me na wāa handunia
nena na yen yam bururam.

⁶ Ye u yeni gerua u kpa,
u yāatam sia temə, ma u ka
yāatam me tem kəka, ma u
tem me wōko win nōni tēni.
⁷ Ma u nūn sōwa u nεε, u doo
u wubu yeru ge ba m̄ Siloeə.
Yīsi ten tubusiana, gəra.

Ma durə wi, u win swaa sua
u da u wuba, ma u wurama ka
nōni sannu.

⁸ Ma win wəə beragibu ka
be ba ra raa nūn wa u n bara
m̄, ba bikianamə, wi u ra raa
sinε mini u n bara m̄, n̄ n̄
wiya mini?

⁹ Ma gaba nεε, wiya.

Gaba maa nεε, n̄ n̄ wi mi, u
ka nūn weenεwa.

Ma win tii u bu sōwa u nεε,
nena mi ni.

¹⁰ Ba nūn bikia, aməna n kua
wunen nōni ka wukiara.

¹¹ Ma u bu wisa u nεε, durə
goo wi ba ra soku Yesu, wiya u
tem kəka ma u nen nōni tēni,
ma u man sōwa u nεε, n̄ doo
Siloeə n wubu. Na da na wuba
ma na yam wa.

¹² Ba nūn bikia ba nεε, mana
durə wi, u wāa.

Ma u nεε, na n̄ yē.

Falisiba ba durə bəkuro

gari bikiamə

¹³ Ma ba ka durə wi da
Falisisan mi, wi u raa sāa
wōko mi. ¹⁴ N deema tōə
wērarugiru sōra Yesu u tem
kəka u ka nūn yam waasia.

¹⁵ Ma Falisiba ba kpam nūn
bikia ba nεε, aməna u kua u
ka yam wa. U bu wisa u nεε,
durə wiya u nūn tem tēnia
win nōniə, ma u wuba ma u
yam wa.

¹⁶ Gabu Falisiba sōə ba nεε,
durə wi u yeni kua u n̄ nε saa
Gusunən min di, yèn sō u n̄ tōə
wērarugiru gara.

Gaba maa bikia ba nεε,
aməna durumgii u koo ka kpī
u səm maamaakigii nini ko.
Ma sikirinə ga dua ben suunu
sōə.

¹⁷ Ba kpam wōko wi bikia ba
nεε, wunε maa ni? Wunε wi
durə wi, u yam waasia, aməna
a wi garisi.

Ma u nεε, Gusunən səmowa
u sāa.

¹⁸ Adama Yuuba ba n̄ naane
sāa ma durə wi, u raa wōko sāa
ma u kpam yam wa, sere ye ba
win tundo ka win mero soka.

¹⁹ Ma ba bu bikia ba nεε, bεen
biiwa mini? Wi i nεε i mara
ka wōkoru? Aməna u ka yam
waamə tē.

²⁰ Ma win tundo ka win
mero ba bu wisa ba nεε, sa
yē kam kam ma besen biiwa
mi, wi sa mara ka wōkoru.

²¹ Adama me u kua u ka yam
wa, bese sa n̄ yē, wi u maa nūn
yam waasia, sa n̄ yēro yē. U
bwisi m̄ win tii, i nūn bikio,
u koo bεε sō.

²² Ba yeni geruawa Yuuban
berum sō. Domi Yuuba ba nəə

tia kua kɔ ma baawure wi u wura ma Yesu s̄awa Kirisi wi, ba koo ȳero girawa ben mennɔ yerun di. ²³ Yen s̄ona ba gerua ba nɛɛ, u bwisi mɔ win tii, bu n̄n bikio.

²⁴ Ma Falisiba ba durɔ wi u raa w̄oko s̄aa soka n̄n m̄eruse, ma ba n̄n s̄ɔwa ba nɛɛ, u Gusunɔ b̄erɛ w̄ɛyɔ, be, ba ȳe ma Yesu wi, durumgiiwa.

²⁵ U bu wisa u nɛɛ, ù n durumgiin na, nɛ na kun ȳe. Ḡaa teena na ȳe, na raa w̄oko s̄aa, adama t̄e na yam waamɔ.

²⁶ Ba n̄n bikia ba nɛɛ, am̄ona u nun kua. Am̄ona u koosina wunen n̄ni ka wukiara.

²⁷ Ma u nɛɛ, na raa b̄e s̄ɔwa, i ñ maa man swaa daki. Mban s̄ona i k̄i i kpam nɔ. Nge b̄een tii i k̄i i maa kowa win bw̄āabu.

²⁸ Ma ba n̄n yaakoru w̄ari ba nɛɛ, wuna a s̄aa siin b̄ɔ mi, adama b̄e M̄owisin bw̄āaba sa s̄aa. ²⁹ B̄e sa ȳe ma Gusunɔ u ka M̄owisi gari kua, adama wini, sa ñ mam ȳe m̄in di u na.

³⁰ Ma durɔ wi, u bu s̄ɔwa u nɛɛ, geema, bitin gariya ye i ñ ka ȳe m̄in di u na. Ka m̄e, sii man yam waasia. ³¹ Sa ȳe ma Gusunɔ u ku ra toron gari nɔ, adama t̄on be ba n̄n nasie, ma ba m̄ɔ ye u k̄i, beya u ra swaa daki. ³² Saa toren di goo kun n̄ɔre ba t̄onun n̄ni wukia wi ba mara ka w̄okoru. ³³ Durɔ wi, ù kun wee saa Gusun̄n m̄in di, u ñ kp̄e u ḡānu ganu ko.

³⁴ Ma ba n̄n s̄ɔwa ba nɛɛ, toraru s̄ɔra ba nun mara mam mam. Yera a tamaa kaa sun keu koosia?

Ma ba n̄n gira mennɔ yerun di.

Hunden w̄okoru

³⁵ Yesu u nua ma ba durɔ wi gira. Ye u n̄n wa u n̄n bikia u nɛɛ, a T̄onun Bii naanɛ doke?

³⁶ Durɔ wi, u nɛɛ, t̄onwero, a man s̄ɔwɔ wara T̄onun Bii wi, kpa n wa n ka n̄n naanɛ doke.

³⁷ Yesu u n̄n wisa u nɛɛ, a n̄n wa kɔ, wiya ka nun gari m̄ɔ mi.

³⁸ Durɔ wi, u nɛɛ, Yinni, na nun naanɛ doke. Ma u yiira Yesu wuswaaɔ.

³⁹ Yesu u nɛɛ, siribun s̄ona na na handuniaɔ, be ba kun yam waamɔ kpa bu ka yam wa, be ba maa yam waamɔ bu ka ko w̄okobu.

⁴⁰ Falisi gabu be ba w̄aa ka wi sannu ba gari yi nua. Ba n̄n bikia ba nɛɛ, b̄esen tii maa w̄okoba?

⁴¹ Ma Yesu u nɛɛ, ì n s̄aan na w̄okobu, i ñ ko i n daa toraru m̄ɔ. Adama ȳen s̄ɔ i gerum̄ɔ i yam waamɔ, yen s̄ona i w̄aa toraru s̄ɔ ka t̄e.

10

Ȳānu ka nin kparon m̄andu

¹ Yen biru Yesu u nɛɛ, ka geema na b̄e s̄ɔm̄ɔ, goo wi u kun dumɔ ȳaa ḡɔrɔ saa k̄onn̄n di ma u ȳɔm̄ɔ u surem̄ɔ gam di, wiya s̄aa gb̄enɔ ka w̄oro.

² Adama wi u k̄onn̄n di dumɔ wiya ȳānun kparɔ. ³ K̄onn̄n k̄oso u ra n̄n kenie, ȳānu ra n maa win n̄ɔ n̄ɔm̄ɔ. U ra win ȳānu soku baatere ka ten ȳisiru kpa u nu yara t̄ɔwɔ.

⁴ Sanam m̄e u nu yara t̄ɔwɔ kpuro, u ra nu gb̄iye kpa nu n̄n sw̄i ȳen s̄ɔ nu win n̄ɔ ȳe. ⁵ Nu ñ wuram̄ɔ nu t̄on

tuko swīi, adama nu koo duka suwa n toma saa win min di yèn sō nu ñ win nɔɔ yē.

6 Yesu u bu mən te kua adama ba ñ tuba ye u ka yā.

Yesuwa yāa kparo geo

7 Yen sōna Yesu u kparam nɛɛ, ka geema na bɛɛ sōmɔ, nɛna na yāa gōrun kənnɔ.

8 Be ba man gbiiye mi kpuro, gbɛnɔbu ka wəroba ba sāa. Yāanu kun ben gari swaa daki.

9 Nɛn tiywa kənnɔ ge. Baawure wi u dumɔ saa nɛn min di wiya ba koo faaba ko. U koo du, u koo maa yari, u koo maa dii yeru wa. 10 Gbɛnɔ u ra nɛwa u ka gbɛni u go kpa u sanku. Adama nɛ na nawa yāanu nu n ka wāaru mɔ, kpa nu n tu mɔ mam mam.

11 Nɛn tiywa yāa kparo geo. Yāa kparo geo u ra win wāaru wēwa win yāanun sō. 12 Adama səm kowo wi u kun sāa kparo ma yāanu kun sāa win tiiginu, ù n dɛmaku waama ga sisi, u koo yāanu deri u yakurawa. Kpa dɛmaku gu yāanu mwa gu ni nu tie yarinasia. 13 Durɔ wi, u koo yakura yèn sō gobin səmbura u mɔ, u ñ maa yāa nin wənwəndu mɔ. 14-15 Nɛna yāa kparo geo. Nge mɛ Baaba man yē ma na maa Baaba yē, nge mɛya na nɛn yāanu yē, nu maa man yē. Na maa nɛn wāaru wēɛmɔ yāa nin sō. 16 Na maa yāanu ganu mɔ ni nu kun wāa yāa gōɔ teni sɔɔ. Niya na ñ kon ko na kun maa ka nɛ. Nu koo maa nɛn nɔɔ nɔ, kpa nu ko

gōɔ teeru, kpa nu n kparo turo mɔ.

17 Yen sōna Baaba u man kī yèn sō na nɛn wāaru wēɛmɔ kpa n kparam wa n tu mwa. 18 Goo kun kpɛ u tu wəra nɛn nɔmun di. Na tu wēɛmɔ ka nɛn ti. Na yiiko mɔ n ka tu wē, na maa yiiko mɔ n ka tu mwa. Wooda yera na mwa saa nɛn Baaban min di.

19 Ye Yuuba ba yeni nua, sikirinɔ ga kparam dua ben su-unu sɔɔ gari yin sō. 20 Tɔn dabiru be sɔɔ, ba gerua ba nɛɛ, wirowa, wɛrɛkunu maa nùn wāasi. Mba n kua ba ka nùn swaa daki.

21 Adama gaba nɛɛ, n ñ wɛrɛkunugiin gari mi. Wɛrɛkunu koo kpī nu wōko yam waasia?

Yuuba ba Yesu yina

22 Saa ya tura ye ba koo ka tōɔ bakaru garu ko Yerusalemuɔ te ba ra soku sāa yerun dɛɛrasiabu *. Saa ye, ya sāawa woorun sanam. 23 Ma Yesu u maa wāa sāa yerɔ u sīimɔ ten bee tiaɔ ye ba ra soku Salomɔɔn kɔbɛ. 24 Ma Yuuba ba nùn sikerena ba nùn bikia ba nɛɛ, sere saa yerà kaa ñ bɛsɛn laakari doke sika sɔɔ. A n sāan na Kiriisi wi, a sun sōɔwɔ kpaasa kpaasa.

25 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, na raa bɛɛ sōɔwa, adama i ñ man naanɛ doke. Soma ye na mɔ ka nɛn Baaban yīsiru, yeya ya man areru diiyammɛ. 26 Adama i ñ naanɛ doke yèn sō i ñ sāa nɛn yāanu. 27 Nɛn yāanu nu nɛn nɔɔ nɔɔmɔ, na

* **10:22** sāa yerun dɛɛrasiabun tōɔ bakaru Ta sāawa te Yuuba ba ra di wōɔ ka wōɔ bu ka yaaya dɔma te ba būu sāaru kpeesia sāa yerɔ ma ba tu dɛɛrasia ba Gusunɔ sāaru wesia mi.

nu yē, nu maa man swīi. ²⁸ Na nu wāaru wēemō te ta ku ra kpe, nu ñ maa kam mò ka baadomma, goo maa sari wi u koo nu mwa nen nōmun di. ²⁹ Nen Baaba wi u man nu wē, u kpā u kpuro kere, goo maa sari wi u koo nu mwa saa nen Baaban nōmun di. ³⁰ Ne ka Baaba sa sāawa tia.

³¹ Ma Yuuba ba kpm kpenu dōbura bu ka nùn kasuku. ³² Yesu u bu sōwa u nē, na sōm gee dabiru kua bēen wuswaa ka Baaban yiiko. Sōmbu ni sō, teren sōna i kī i man kasuku.

³³ Yuuba ba nùn wisa ba nē, sa ñ nun kasukumō sōm geerun sō, adama yèn sō a Gusunō wōmmō, yen sōna. Wunē tōnuwa, ma a kī a n tii mò Gusunō.

³⁴ Yesu u nē, ba ñ yorua bēen tiin wooda sō ma Gusunō u nē, "I sāawa Wōrukoon bibu?" ³⁵ Sa yē ye Gusunōn gari gerumō n sāawa gem ka baadomma. Ma win tii u nē, ba sāawa Wōrukoon bibu be ba win gari mwa. ³⁶ Tē nen tii maa, Baaba u man gōsa ma u man gōrima handunia. Amōna i ka nē na Gusunō wōmmō yèn sō na gerua ma nēna na win Bij. ³⁷ Nā kun nen Baaban sōmburu mò, i ku man naane doke. ³⁸ Adama nà n tu mò, baa i kun man naane doke, i sōmbu te naane dokeo kpa i n ka yē saa tēn di sere ka baadomma ma Baaba wāa ne sō, ne na maa wāa wi sō.

³⁹ Ma ba kpm swaa kasu bu ka nùn mwa, adama u bu kisirari.

⁴⁰ Yesu u kpm Yuudenin daaru tōbura u da mi Yohanu u gbia u batemu kua, miya

u sina. ⁴¹ Ma tōn dabiru ba na win mi, ba nē, Yohanu u ñ sōm maamaakigiru koore, adama ye u gerua durō wini sō, ye kpuro geema.

⁴² Ma tōn dabira nùn naane doke mi.

11

Lasaa gō

¹ N wee durō goo wi ba ra soku Lasaa wi u wāa Betaniō u bara. Betani sāawa Maari ka win mō Maatan wuu. ² Maari wiya u gasō Yinnin naasu turare wisi, ma u ka win wirun seri su sunka. Win sesu Lasawa bara. ³ Ma wi ka win mō Maata ba Yesu nō mōrisia ba nē, Yinni, wunen bōrō kīnasi u barō.

⁴ Ye Yesu u yeni nua u nē, bara te, ta ñ gōguru adama ta koo Gusunōn yiiko sōsi, kpa bu ka Gusunōn Bii bēere wē.

⁵ N deema Yesu u sāawa Maata ka win wōnō ka ben sesu Lasaa bōrō kīnasi. ⁶ Ye u nua ma Lasaa u barō, u gina sina wuu mi u wāa mi sō yiru. ⁷ Yen biru u win bwāabu sōwa u nē, su kpm wura Yudea.

⁸ Win bwāaba nē, yinni, sō mē tera Yuuba ba kī bu nun kpenu kasuku, ma a kpm kī a wura mi?

⁹ Yesu u bu bikia u nē, n ñ saa wōkura yiruwa sō ra n wāa sō teeru sō? Goo ù n sīimō sō sō, u ñ sokuramō yèn sō u handunian yam bururam waamō. ¹⁰ Adama wi u sīimō wōkuru sō u koo sokura domi yam bururam sari yēro sō.

¹¹ Yeniban biru u kpm nē, Lasaa bēen bōrō u dōwa adama na dō n nùn yamia.

¹² Bwãa be, ba nee, Yinni, ù n dòn na, u koo bekura.

¹³ Adama Yesu u bu Lasaa gɔɔ sɔɔmɔwa. Be, ba tamaa dom dirun gariya u bu sɔɔmɔ.

¹⁴ Yen sɔna Yesu u bu sɔɔwa kpasasa u nee, Lasaa u guwa, ¹⁵ adama beɛn sɔna nen nukura do ye na ñ ka wãa mi, kpa i ka naane doke. I na su da win mi.

¹⁶ Tomaa wi ba ra maa soku Sika, u win bwãasibu sɔɔwa u nee, i de su da, kpa su ka yinni gbi sannu.

Yesuwa seeyo ka wãaru

¹⁷ Ye Yesu u tura mi, u deema Lasaa kua sɔɔ nne sikiru sɔɔ kɔ. ¹⁸ Betani ka Yerusalemun tondam kun kere kilo ita. ¹⁹ Ma Yuu dabiru ba yarima ben wuun di ba na Maata ka Maarin mi bu ka bu nukuru yemiasia ben sesun gɔɔn sɔ.

²⁰ Sanam me Maata u nua ma Yesu u sisi, ma u nùn sennɔ da. Adama Maari u sɔ yenuɔ. ²¹ Ma Maata u Yesu sɔɔwa u nee, Yinni à n daa wãa mini nen sesu kun gbimɔ.

²² Adama baa tɛ, na yɛ ma yabu baayere ye kaa bikia Gusunɔn nɔmuɔ u koo nun wɛ.

²³ Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nee, wunen sesu u koo se gɔrin di.

²⁴ Ma Maata u nee, geema, na yɛ ma u koo kpam se, gɔribu bà n seemɔ sanam dãakim sɔɔ.

²⁵ Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nee, nena na ra gɔribu seeye, nena na ra wãaru wɛ. Baawure wi u man naane doke u ko n wãawa wãaru sɔɔ baa ù n gu. ²⁶ Baawure wi u maa wasi ma u man naane doke, u ñ gbimɔ ka

baadommaɔ. A naane doke nge me?

²⁷ Maata u Yinni wisa u nee, meya na naane doke ma wuna Kirisi wi, Gusunɔn Bii, wi u sisi handuniaɔ.

Yesun swi

²⁸ Sanam me Maata u yeni gerua u kpa, u win wɔnɔ Maari sokum da, ma u nùn sɔɔwa tɛeru ma yinni u tunuma u nùn soku.

²⁹ Ye Maari u yeni nua u seewa ka sendaru ma u da win mi. ³⁰ N deema Yesu kun gina wuu dum kpa, u wãawa yam mi Maata ka nùn yinna. ³¹ Yuu be ba Maari nukuru yemiasiamɔ dirɔ, ye ba wa u seewa ka sendaru u yara tɔwɔ, ba nùn swi. Ba tamaa u dɔɔwa sikirɔ u swi.

³² Sanam me Maari u tura mi Yesu u wãa, ye u nùn wa u yiira u nee, Yinni à n daa wãa mini nen sesu kun gbimɔ.

³³ Ye Yesu u wa u sumɔ, ma Yuu be ba ka nùn na, ben tii ba sumɔ, yera u diira ka nuku sankiranu. ³⁴ U bu bikia u nee, mana i nùn sika.

Ma ba nee, Yinni a na a wa.

³⁵ Ma Yesu u swi. ³⁶ Yen sɔna Yuuba ba nee, i mɛerio i wa nge me u nùn kɛ n ne.

³⁷ Adama ben gabu ba nee, durɔ wini u wɔko yam waasia. Mban sɔna u dera Lasaa u gu.

Lasaa seebu gɔrin di

³⁸ Yesu u kpam diira, ma u da sikirɔ. Siki te, kpee wɔruwa, ma ba gen nɔɔ kɔrua ka kperu. ³⁹ Ma Yesu u wooda wɛ u nee, bu kpee te bɔrio min di.

Ma Maata, wi u gun sesu, u nùn sɔɔwa u nee, Yinni, u

numia kɔ, yen sɔɔ nne wee gisɔ ye u ka gu.

⁴⁰Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, na ñ daa nun sɔɔwa na nɛɛ, à n naanɛ doke, kaa Gusunɔn yiiko wa?

⁴¹Ma ba kpee te bimia min di. Ma Yesu u win nɔni sua wollo u nɛɛ, nɛn Baaba, na nun siara yèn sɔ a nɛn gari swaa daki. ⁴²Na yɛ ma a ra nɛn gari nɔ baadomma, adama na yeni gerumɔwa tɔn benin sɔ be ba yɔ mi, kpa bu ka naanɛ doke ma wuna a man gɔrima.

⁴³Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, ma u gb̄ara ka dam u nɛɛ, Lasaa, a yarima!

⁴⁴Wi u raa gu mi, u yarima sikirun di ka win gorun bekuru te ba win nɔma ka naasu tɛkua ka maa wirɔ. Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, bu nùn kusio u sɪ.

Ba wesianamɔ bu ka Yesu go (I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2)

⁴⁵N wee Yuu dabiru be ba Maari sw̄ima mi, ma ba wa ye Yesu u kua, ba nùn naanɛ doke. ⁴⁶Adama ben gabu ba gɔsira ba da Falisiban mi, ba bu sɔɔwa ye Yesu u kua. ⁴⁷Sanam mɛya ȳaku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba guro gurobu menna ma ba bikianamɔ ba mɔ, amɔna sa ko ko. Durɔ wi wee, u sɔm maamaakigii dabinu mɔ. ⁴⁸Sà n nùn deri mɛ, tɔmbu kpurowa ba koo nùn naanɛ doke. Romugibu ba koo maa na bu bɛɛn s̄aa yeru wɔra kpa bu bɛɛn bweseru gura.

⁴⁹Adama ben turo wi ba ra nɛɛ Kaifa, wi u s̄aa ȳaku kowo tɔnwerɔ wɔɔ ge sɔɔ, u bu

sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ i ñ ḡaanu ganu yɛ baa fiiko. ⁵⁰Mɛya, n ñ maa bɛɛ yeeri ma bɛɛn arufaaniwa tɔn turo u ka gbi tɔn dabirun s̄s, kpa bɛɛn bweseru kpuro tu ku ka kam ko. ⁵¹N ñ mɔ ka win tiin ȳɛra u yeni gerua. U ye geruawa yèn s̄s wiya u s̄aa ȳaku kowo tɔnwerɔ wɔɔ ge sɔɔ, yen s̄sna u gerua u nɛɛ, Yesu koo gbi Yuuban bweserun s̄s. ⁵²N ñ maa mɔ be tɔnan s̄s, adama u ka maa Gusunɔn bibu kpuro kowa tɔn teebu be ba w̄aa baama.

⁵³Yen s̄sna saa dɔma ten di, ba wesiana bu ka Yesu go.

⁵⁴Yenin s̄sna u ñ maa s̄iimɔ batuma sɔɔ Yuuban suunɔɔ, adama u doona min di tem gamu gia gbaburu sɔɔ, mi u wuu gagu dua ge ba ra soku Efaraimu. Miya u sina ka win bw̄abu.

⁵⁵Yuuban tɔɔ bakaru te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua, ma tɔn dabiru saa baru kpaanun di ba da Yerusalemɔ bu ka tii s̄aras̄ia tɔɔ baka te, tu sere turi. ⁵⁶Ma ba Yesu kasu. Ba yɔ s̄aa yerɔ ba bikianamɔ, ba mɔ amɔna i bwisikumɔ. U ñ tɔɔ bakaru sisiwa?

⁵⁷Ȳaku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba raa wooda wɛ ba nɛɛ, goo ù n yɛ mi Yesu u w̄aa u bu sɔɔwɔ kpa be, bu nùn mwa.

12

Maari u Yesun naasu

turare wisi

(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Maaku 14:3-9)

¹Ye n tie sɔɔ nɔɔba tia tɔɔ bakaru tu sere turi te ba ra soku Gɔɔ sararibu, yera Yesu u da Betaniɔ mi Lasaa u w̄aa wi u seeya gɔrin di. ²Miya ba

nùn yaa dibu kua ma Maata u bu nɔ̄rimɔ, adama Lasaa u sɔ̄ ka Yesu sɔ̄bun suunu sɔ̄. ³ Wee, Maari u turare gobi bɛkɛgia mɔ litirin bɔnu, ye ba kua ka naadin gum tii tii, ma u ye sua u Yesun naasu wisi, ma u su sunka ka win seri. Yera dii te kpuro ta turaren nuburu yiba. ⁴ Yesun bɔ̄ɔ turo, wi ba ra nɛɛ Yudasi Isikariotu, wi u koo yāku kowo tɔnwerobu ka Falisiba nùn nɔmu sɔndia, u bikia u nɛɛ, ⁵ mba n kua ba ñ ka turare ye dɔre sɔm kowon wɔ̄ tian kɔsiarun saka, kpa bu s̄arobu bɔnu kua.

⁶ U ñ yeni gerumɔ s̄arobun wɔnwɔndun sɔ̄, adama yèn sɔ̄ u s̄awa gbɛnɔ. Wiya u ra n maa gobin bɔ̄ru neni, kpa u n yi gbɛnimɔ. ⁷ Adama Yesu u nɛɛ, a kurɔ wi derio. U yeni beruawa u ka nen gɔ̄ sikuru mara. ⁸ Baadommawa s̄arobu ba w̄a bɛɛn suunu sɔ̄ adama nɛna na ñ ko na n w̄a ka bɛɛ baadomma.

Ba wesianamɔ bu ka Lasaa go

⁹ Yuuba dabira ta nua ma Yesu u w̄a Betaniɔ ma ba da mi, n ñ mɔ bu ka Yesu wa tɔna, adama bu maa ka Lasaa wawa wi Yesu u seeya gɔrin di. ¹⁰ Yera yāku kowo tɔnweroba wesiana bu maa Lasaa go. ¹¹ Domi win s̄na Yuuba dabira yarimɔ ben min di ba Yesu naanɛ dokemɔ.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mɛerio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40)

¹² Yen sisiru tɔn wɔru ge ga tɔ̄ bakarun da ga nua ma Yesu u sisi Yerusalemu.

¹³ Ma ba b̄a kako bekusu sua ba ka nùn sennɔ da. Ba gb̄asukumɔ ba mɔ, sa Gusunɔ siara! Domarugiiwa wi u sisi ka Gusunɔn ȳisiru! Domarugiiwa Isireliban sunɔ!

¹⁴ Ma Yesu u keteku kpɛmbu gagu wa u sɔni nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari sɔ̄ ba nɛɛ, ¹⁵ "Iku bɛrum ko, Yerusalemugibu.

N wee bɛɛn sunɔ u sisi. U keteku kpɛmbu sɔni."

¹⁶ Yabu yeni ya ñ win bw̄abu yeeri saa ye sɔ̄, adama ye Yesu u wura win yiiko sɔ̄ Gusunɔ wɔllɔ, saa ye sɔ̄ra ba yaaya ma ba yeni kpuro yorua Gusunɔn gari sɔ̄ win sɔ̄, ba maa nùn ye kpuro kua.

¹⁷ Tɔn dabiru te ta raa w̄a ka Yesu sannu sanam mɛ u Lasaa soka u yara sikirun di, ye u nùn seeya gɔrin di, ta ra n yen areru dimɔ.

¹⁸ Ma tɔn wɔru ge, ga nùn sennɔ da yèn sɔ̄ ba nua ma u sɔm maamaakigii te kua.

¹⁹ Yen s̄na Falisiba ba geruna ba nɛɛ, i ñ wa ma sa nùn kpanawa mam mam. Domi wee handunia kpuro ya nùn sw̄i.

Gereki gaba Yesu kasu

²⁰ Gereki gaba w̄a be sɔ̄ be ba s̄aru da Yerusalemu tɔ̄ bakarun sanam. ²¹ Ba da Filipun mi, Galilen Bɛsaidagii, ma ba nɛɛ, tɔnwerɔ, sa k̄i su Yesu wa.

²² Filipu u da u Andere sɔ̄wa, ma Andere ka Filipu ba da ba Yesu sɔ̄wa. ²³ Yesu u bu sɔ̄wa u nɛɛ, saa ya tura ye ba koo ka Tɔnu Bii wɔlle sua. ²⁴ Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, d̄ia bima ya kun wɔrumɛ tem sɔ̄

ya gu, ya wāawa ye tia. Adama yà n gu, ya koo bii dabinu ma. ²⁵ Baawure wi u win wāaru dimə ka win tiin gōru kīru u koo tu bia. Baawure wi u kun maa win wāaru garisi gāanu handunia yeni sɔɔ, u tu beruawa wāaru te ta ku ra kpen sɔ. ²⁶ Goo ù n nɛn wāaru wāa, yēro u man swīiyɔ. Mi na wāa kpa u n maa wāa mi. Goo ù n nɛn wāaru wāa, nɛn Baaba koo yēro bɛɛɛ wɛ.

Yesu u win gəən gari gerumɔ

²⁷ Yesu maa nɛɛ, tɛ nɛn gōru ga sankira too too. Na ñ yē ye kon gere. Nge kon nɛn Baaba kanawa u man wɔra ye ya man deema mini sɔɔn di? Aawo, domi yenin sɔna na na. ²⁸ Baaba, a wunɛn yīsiru wolle suo.

Yera nɔɔ gagu ga gerua saa wəllun di ga nɛɛ, na tu wolle sua kɔ, kon maa wure n tu wolle sua nɔn mɛɛruse.

²⁹ Tɔn wɔru ge ga wāa mi, ba nɔɔ ge nua ma ba nɛɛ, gura ya kukura.

Ma gaba nɛɛ, wəllun gɔradowa ka nùn gari kua.

³⁰ Adama Yesu u bu sɔwɔa u nɛɛ, n ñ mɔ nɛn sɔna i nɔɔ ge nua, bɛɛn sɔna. ³¹ Tɛ gera handunia yenin siribu tunuma. Tɛ gera ba koo handunia yen wirugii gira. ³² Sanam mɛ ba koo man sua tem di bu bwɛ, sanam mɛya kon tambu kpuro tii gawe.

³³ U yeni geruawa u ka sɔɔsi gɔɔ win bweseru u koo gbi.

³⁴ Tɔn wɔru ge, ga nùn sɔwɔa ga nɛɛ, sa nua bɛsɛn woodan tīreru sɔɔ ma Kirisi u ko n wāawa sere ka baadommaɔ. Amɔna a ka gerumɔ ma ba ñ

koo ko ba kun Tɔnun Bii sue tem di. Wara Tɔnu Bii wi.

³⁵ Yesu u bu wisa u nɛɛ, saa fiiko sɔɔra yam bururam mu wāa bɛɛn suunu sɔɔ. I n sīimɔ saa ye i yam bururam mɔ kpa yam mu ku raa bɛɛ tīre. Domi wi u sīimɔ yam wɔkuru sɔɔ u ku ra n yɛ mi u dɔɔ. ³⁶ Yen sɔ, i yam bururam mɛ naanɛ dokeo saa ye i mɛ mɔ kpa i ka koo yam bururam bibu.

Yuuba ba ñ Yesu naanɛ doke

Ye Yesu u yeni gerua u kpa, u doona ben suunu sɔɔn di, u kukua. ³⁷ Baa ye u ka maamaaki dabinu kua ben wuswaaɔ, ka mɛ, ba ñ nùn naanɛ doke. ³⁸ Kpa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai u gerua yi ka koora, yi u nɛɛ,

“Yinni wara u naanɛ doke ye sa nɔɔsia.

Wara Yinni Gusunɔ u win dam sɔɔsi.”

³⁹ Yenin sɔna ba ñ kpīa ba naanɛ doke domi Gusunɔn sɔmɔ Esai u kpam gerua u nɛɛ,

⁴⁰ “Gusunɔ u bu kua wɔkoku ma u ben bwisi kawa.

Kpa bu ku raa ka ben nɔni yam wa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Bu ku raa gōru gɔsia, kpa n bu bɛkia.”

⁴¹ Yeniwa Esai u gerua yɛn sɔ u Kirisin yiiko wa ma u win gari gerua.

⁴² Ka mɛ, Yuuban tɔnwero dabiru ba Yesu naanɛ doke, adama Falisiban sɔ ba ñ wure batuma sɔɔ bu ku raa ka bu gire mɛnnɔ yerun din sɔ.

⁴³ Domi ba tɔnun siarabu kī n kere Gusunɔn siarabu.

Yesun gari yi koo tambu taarɛ wɛ

44 Ma Yesu u gbāra u n̄ē, baawure wi u man naane doke, n̄ n̄ m̄ n̄na u naane doke, wi u man ḡrimawa u naane doke. 45 Wi u man waam̄o u wi u man ḡrima waam̄owa mi. 46 N̄e na na handuniāo nge yam bururam, kpa baawure wi u man naane doke u kun ka wāa yam w̄kuru s̄o. 47 Baawure wi u n̄n gari n̄om̄o, ma u kun yi wure, n̄ n̄ m̄ n̄na kon ȳro taare w̄e. Na nawa n̄ ka handunia faaba ko, n̄ n̄ m̄ n̄ ka handunia taare w̄e. 48 Baawure wi u man yina, ma u n̄ n̄n gari wure, ȳro u m̄ ye n̄ koo n̄n taare w̄e. Gari yi na gerua yiya yi koo ȳro taare w̄e sanam d̄aakim s̄o. 49 Domi na n̄ gari gerua ka n̄n tiin yiiko, adama Baaba wi u man ḡrima, wiya u man wooda w̄e ye kon gere ka ye kon s̄osi. 50 Na ȳe ma win woodan k̄k̄ar̄owa w̄aru te ta ku ra kpe, yen s̄na ye na gerum̄o, na ye gerum̄owa nge m̄e Baaba u man s̄owa.

13

Yesu u win bwāabun naasu tea

1 Yesu u ra n̄ wigibu k̄i be ba wāa handuniāo, yen s̄o, bu sere t̄o baka te ko te ba ra n̄ē Ḡo sararibu, u bu win k̄i bakar̄u s̄osi. Domi u ȳe ma win saa ya tura u ka doona handunian di u da win Baaban mi.

2 Wi ka win bwāabu ba yaa dibu dim̄o sannu. N̄ deema Setam u raa Yudasi Isikarītu, Sim̄ōn̄ bii b̄orie u ka Yesu ȳaku kowo t̄nwerobu ka Falisiba n̄mu s̄andia. 3 Yesun̄ tii u ȳe ma Baaba u n̄n ḡānu

kpuro n̄mu s̄andia, u maa ȳe ma u nawa saa Gusun̄n̄ min di ma u maa wur̄o win mi. 4 Yera u seewa dii yerun di u win yaberu pweta u yi, ma u yasa sua u tii s̄ka. 5 U nim s̄ake gb̄ēru s̄o, u ka win bwāabun naasu team̄o, ma u si sunkum̄o ka yasa ye u s̄ke. 6 Ye u girari Sim̄ō Piēn̄ mi, ma Piēn̄ n̄n bikia u n̄ē, Yinni wuna kaa maa n̄n naasu tea?

7 Yesu u n̄n wisa u n̄ē, a n̄ gina tuba ye na m̄ t̄ē, adama amen̄ biru n̄ ko n̄ nun yeeri.

8 Piēn̄ u n̄ē, n̄e na kun wuram̄o a n̄n naasu tea fa!

Yesu u n̄n s̄owa u n̄ē, n̄a kun wunen̄ naasu tee, a n̄ maa b̄onu gaa wasi n̄n mi.

9 Sim̄ō Piēn̄ u n̄ē, n̄ n̄ m̄n̄ na Yinni, n̄ n̄ maa m̄ n̄n naasu t̄nawa kaa tea, a maa n̄n n̄ma ka n̄n wiru teo.

10 Yesu u n̄ē, wi u wobura, mba n̄ maa ȳro tie, ma n̄ kun m̄o u win naasu tea u wa u ka d̄era mam̄ mam̄. B̄e i d̄ere, adama n̄ n̄ m̄ b̄e kpuro.

11 N̄ deema Yesu u win d̄ame ȳe k̄o, yen s̄na u gerua u n̄ē, n̄ n̄ m̄ be kpurowa ba d̄ere.

12 Sanam̄ m̄e u ben naasu tea u kpa u win yaberu sua u sebua ma u kpam̄ sina win sin yer̄o u n̄ē, i ȳe ye na b̄e kua mi? 13 B̄e i man sokum̄o keu koosio ka Yinni. Geema i gerum̄o, m̄ya na s̄a. 14 N̄ n̄ m̄n̄ na, n̄e wi na s̄a b̄en̄ Yinni ka b̄en̄ keu koosio, n̄a n̄ b̄en̄ naasu tea, n̄ weene b̄en̄ tii i naasu teana. 15 Wee na b̄e kom̄ gem̄ s̄osi kpa i n̄ da maa kuan̄e nge m̄e. 16 Ka geema, na b̄e s̄om̄o, yoo ku ra n̄ win yinni kere, m̄ya ḡro ku ra n̄ wi u n̄n ḡra kere. 17 T̄ē wee,

i s̄osi teni gia. Doo n̄arugiba b̄e, ì n tu sw̄i.

18 N ñ m̄o b̄e kpuron gariya na m̄o. Na ȳe be na ḡosa. Adama Gusun̄on gari yi ñ koo ko yi kun koore yi yi n̄e, “Wi u ka man dim̄o sannu, u ḡosira nen yiber̄e.” 19 Na b̄e yabu yeni s̄om̄owa saa t̄en di yu sere koor̄a. Yà n koor̄a kpa i ka naan̄e doke ma n̄ena ȳero wi. 20 Ka geema na b̄e s̄om̄o, baawure wi u ȳero wura wi na ḡora, n̄ena u wura. Baawure wi u maa man wura, u wi u man ḡarima wurawa.

Yesu u Yudasi terasia

(*I maa m̄er̄io Mateu 26:20-25, Maaku 14:17-21, Luku 22:21-23*)

21 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, win ḡoru ga sankira too, ma u bu s̄owa kpasasa u n̄e, ka geema na b̄e s̄om̄o, goo w̄a b̄e s̄o wi u koo man d̄ome.

22 Ma win bw̄abu ba n̄oni gia m̄er̄ina. Ba ñ ȳe ben wara u ka ȳa. 23 Yesun b̄o turo, wi u k̄i, u s̄ win n̄om geūo. 24 Ma Sim̄o Pīe u ȳireru kua ka n̄omu dur̄o wi, u Yesu bikio u n̄e, wara u ka ȳa. 25 Ma b̄o wi, u Yesu gballi u n̄un bikia u n̄e, Yinni wara a ka ȳa.

26 Yesu u n̄un wisa u n̄e, wi na kon d̄aka w̄e ye na ka kpee s̄ra, wiya mi.

Ma u d̄aka ka kpee s̄ra u Yudasi Isikarīotu, Sim̄on bii w̄e. 27 Ye Yudasi u d̄aka ye mwa u kpa, mii mii ma Setam dua win ḡorūo. Yesu u n̄un s̄owa u n̄e, ye kaa ko, a koowo kpaaka.

28 Adama ben suunu s̄o goo sari wi u ȳe ȳen s̄o u n̄un s̄owa m̄e. 29 Gaba tamaa ȳen s̄o Yudasiwa u gobin b̄oru n̄eni, yen s̄ona Yesu u n̄un s̄om̄o u ḡaanu dweeyo n̄in bukata ba m̄o t̄o bakarun s̄o, ñ kun m̄e u n̄un s̄om̄o u s̄arobu ḡaanu k̄e. 30 Ye Yudasi u d̄aka ye mwe ma u yara ka sendaru. N deema yam t̄ira.

Wooda kpa

31 Sanam m̄e Yudasi u yara u kpa, Yesu u n̄e, t̄era T̄onun Bii u den w̄alle suara, ma Gusun̄o maa w̄alle suara win min di. 32 Gusun̄o ù n w̄alle suara win min di, Gusun̄on tii u koo maa T̄onun Bii wi w̄alle sua, n ñ maa t̄em̄o. 33 Nen bibu, saa fiiko s̄ora ko na n w̄a ka b̄e, yen biru i ko man kasu. Adama na b̄e s̄om̄o t̄e nge m̄e na raa Yuuba s̄owa, mi na d̄o i ñ kp̄e i da mi. 34 Wooda kpa na b̄e w̄em̄o, i k̄ian̄o. I de i k̄iru s̄osina nge m̄e na b̄e k̄iru s̄osi. 35 Ì n k̄ian̄e, baawure u ko n ȳe ma i s̄awa nen bw̄abu.

Yesu u n̄e, Pīe koo n̄un siki

(*I maa m̄er̄io Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34*)

36 Sim̄o Pīe u n̄un bikia u n̄e, Yinni, mana a d̄o.

Yesu u n̄un wisa u n̄e, mi na d̄o a ñ kp̄e a man sw̄iima t̄e, adama ñ n sosi kaa man sw̄iima mi.

37 Pīe u n̄un bikia u n̄e, Yinni, mban s̄ona na ñ kp̄e n nun sw̄i mi t̄e. Domi na s̄oru s̄a n ka nen w̄aru w̄e wunen s̄o.

38 Yesu u n̄un bikia u n̄e, a s̄oru s̄a a ka wunen w̄aru w̄e nen s̄o? Ka gem na nun

sɔɔmɔ, ɔoo dɔɔ gu ka sere swĩ
kaa man siki nɔn ita.

14

Yesuwa swaa ye ya dɔɔ

Baaban mi

¹ Yesu bu sɔɔwa u neɛ, i
ku wurura. I Gusunɔ naane
dokeo kpa i maa man naane
doke. ² Wãa yee dabina nu
wãa nen Baaban yenuɔ. N wee
na dɔɔ mi, n beɛ wãa yerun
sɔɔru kua. N̄ kun sãa me, na
n̄ daa beɛ sɔɔmɔ. ³ N̄a n wãa
yee ten sɔɔru kua na kpa, kon
kpam wurama n beɛ sua n ka
da nen tiin mi. Mi na wãa kpa
sa n wãa mi sannu. ⁴ I ru swaa
yẽ kɔ mi na dɔɔ.

⁵ Tomaa u n̄n sɔɔwa u neɛ,
Yinni, sa n̄ yẽ mi a dɔɔ. Amɔna
sa ko n ka min swaa yẽ.

⁶ Yesu u n̄n sɔɔwa u neɛ,
nena na swaa, nena na gem,
nena na wãaru, ɔoo sari wi u
koo da Baaban mi ma n̄ kun
mɔ saa nen min di. ⁷ Beɛ i n̄ daa
man yẽ, i ko n maa nen Baaba
yẽ. Saa tɛn di i n̄n gia, i maa
n̄n wa.

⁸ Filipu u n̄n sɔɔwa u neɛ,
Yinni a sun Baaba wi sɔɔsio, n
den tura me.

⁹ Yesu u neɛ, m̄n di na ka
beɛ wãa n te, ka me, a n̄ man
gie Filipu? Baawure wi u gesi
man wa u maa Baaba wawa.
Amɔna a ka gerua a neɛ, n beɛ
Baaba sɔɔsio. ¹⁰ A n̄ naane
doke ma na wãa Baaba sɔɔ,
Baaba maa wãa ne sɔɔ? Gari
yi na beɛ sɔɔmɔ, na n̄ gerumɔ
ka nen tiin yiiko. Baaba wi
u wãa ne sɔɔ, wiya u win
somburu m̄. ¹¹ I gesi naane
dokeo ma na wãa Baaba sɔɔ,
ma Baaba maa wãa ne sɔɔ. N̄
kun me, i naane dokeo sɔma

ye na kuan sɔ. ¹² Ka geema
na beɛ sɔɔmɔ, baawure wi u
man naane doke, sɔma ye na
m̄, yeya yẽro koo maa ko. U
koo mam sɔma ko ye ya yeni
kere domi na dɔɔ nen Baaban
mi. ¹³ Na kon maa beɛ gãanu
baanire kua ni i gesi kana ka
nen yĩsiru, kpa bu ka Baaba
wolle sua saa Biin min di. ¹⁴ I n̄
gãanu kana ka nen yĩsiru, kon
beɛ ni kua.

Hunde Dɛeron naarun

nɔɔ mweeru

¹⁵ Yesu u neɛ, i n man k̄i
i nen wooda mem nɔɔwɔ.
¹⁶ Kon Baaba kana, u koo
beɛ Dam K̄ɔ kpaɔ wẽ wi
u ko n ka beɛ wãa sere ka
baadommaɔ. Wiya sãa Hunde
gemgii. ¹⁷ Handuniagibu ba
n̄ kp̄ɛ bu n̄n mwa ȳn sɔ ba
n̄ n̄n waamɔ, meya ba n̄ maa
n̄n yẽ. Adama beɛ i n̄n yẽ,
domi u wãa ka beɛ, u kon maa
wãa beɛn baawure sɔɔ.

¹⁸ Na n̄ beɛ derimɔ goberu.
Kon kpam wurama beɛn mi.
¹⁹ N tie fiiko ye handuniagibu
ba n̄ maa ka man wasi, adama
beɛ i ko man wa. Ȳn sɔ na
wasi, beɛ i ko n maa wasi.
²⁰ Dɔma teya i ko n yẽ ma na
wãa nen Baaba sɔɔ ma beɛ i
wãa ne sɔɔ, ma na maa wãa beɛ
sɔɔ.

²¹ Wi u nen wooda mwa, ma
u ye mem nɔɔwa, wiya u man
k̄i. Wi u man k̄i, nen Baaba
koo n̄n k̄ia. Nen tii kon maa
yẽro k̄ia, kpa n̄ n̄n tii sɔɔsi.

²² Yudasi, n̄ n̄ mɔ wi ba ra
neɛ Isikariɔtu, u bikia u neɛ,
Yinni, amɔna kaa sun wunen
tii sɔɔsisina handuniagibu ba
kun ka nun wa.

²³ Ma Yesu u n̄n wisa u
neɛ, baawure wi u man k̄i

u koo nen gari mem nɔɔwa. Nen Baaba u koo nùn kĩa, ne ka nen Baaba sa ko maa na yeron mi kpa su beɛn wãa yeru ko wi sɔɔ. ²⁴ Wi u kun man kĩa, u n maa nen gari mem nɔɔwammɛ. Gari yi i nua, n n negii, yi sãawa Baabagii wi u man gɔrima.

²⁵ Na beɛ yeni kpuro sɔɔmɔ tɛ ye na ka beɛ wãa. ²⁶ Adama Hunde Dɛero, Dam kɛɔ wi, wi Baaba koo gɔrima ka nen yĩsiru, wiya u koo beɛ baayere keu sɔɔsi, u koo maa beɛ ye kpuro yaayasia ye na beɛ sɔɔwa.

²⁷ Bɔri yenda na beɛ deria, nen bɔri yenda na beɛ wɛɛmɔ. Na n beɛ tu wɛɛmɔ nge me handunia ya ra wɛ. I ku wurura, i ku maa nanda. ²⁸ Beɛ i nua nge me na beɛ sɔɔwa ma na doonɔ, adama kon kparam wurama beɛn mi. Ì n daa man kĩa i ko n nuku dobu mɔ ye na ka dɔɔ Baaban mi, domi nen Baaba u yiiko mɔ u man kere. ²⁹ Na beɛ gãa ninin gari sɔɔmɔ tɛ, nu sere koorã. Nù n koorã kpa i ka man naane doke. ³⁰ Na n maa kpɛ n ka beɛ gari dabinu ko domi handunian wirugii u sisi. U n dam mɔ ne sɔɔ, ³¹ adama kpa handuniagibu ba n ka yɛ ma na Baaba kĩa, na maa kpuro mɔ nge me Baaba u man yen wooda wɛ. I seewo su doona.

15

Yesuwa resem dãa gea

¹ Yesu u bu sɔɔwa u neɛ, nena resem dãa mero, nen Baabawa gbaa yero. ² Nen kãasa baayere ye ya ku ra

binu ma, yera u ra bure u kɔ. Kãasa baayere ye ya ra binu ma, u ra ye sɔmɛwa kpa yen marum mu ka sosi. ³ Beɛ i dɛera kɔ gari yin saabu yi na beɛ sɔɔwa. ⁴ I de i n ka man manine, na kon maa ka beɛ manina. Nge me kãasa ya n kpɛ yu ka tii binu ma, ma n kun mɔ ya ka dãa mero manine, meya maa beɛn tii, i n kpɛ i binu ma, i kun ka man manine.

⁵ Nena resem dãa mero, beɛya yen kãasi. Wi u ka man manine ma na ka nùn manine, wiya u koo bii dabinu ma, domi nen sariru i n kpɛ i gãanu ganu ko. ⁶ Baawure wi u kun ka man manine, ba koo nùn wunawa bu kɔ nge kãasi kpa u derura. Yen biru ba koo kãasi yi menna bu dɔɔ doke, kpa yi dɔɔ mwa. ⁷ Beɛ ì n ka man manine ma nen gari yi wãa beɛ sɔɔ, i bikio ye i kĩa, na kon beɛ kua. ⁸ Ì n bii dabinu mara ya koo nen Baaba beɛre wɛ. Nge meya i ko maa sɔɔsi ma nen bwãaba i sãa. ⁹ Nge me Baaba man kĩa, nge meya na maa beɛ kĩa. I yɔro nen kĩru sɔɔ. ¹⁰ Nge me na nen Baaban wooda mem nɔɔwa ma na wãa win kĩru sɔɔ, nge meya ì n nen wooda mem nɔɔwa, i ko n wãa nen kĩru sɔɔ.

¹¹ Na beɛ yeni sɔɔwa kpa nen nuku dobu bu n ka wãa beɛ sɔɔ, kpa beɛn nuku dobu bu ka yibu. ¹² Nen wooda wee, i kĩanɔ nge me na beɛ kĩa. ¹³ Goo ù n win wãaru wɛ win bɔrɔban sɔ kĩrun saabu, kĩa te, ta n saara mɔ. ¹⁴ Nen bɔrɔbara beɛ i sãa ì n mɔ ye na beɛ yire. ¹⁵ Na n maa beɛ sokumɔ yobu

u handunia yenin wirugii siri kɔ.

¹² Na maa gāa dabinu mɔ n ka bɛɛ sɔ̄, adama nu bɛɛ kere gina. ¹³ Sanam mɛ Hunde gemgii wi, u tunuma wiya u koo bɛɛ kpara i ka gem kpuro gia. U ñ koo gari gere ka win tiin yiiko. Ye u nua, yeya u koo gere, u koo maa bɛɛ sɔ̄ ye ya sisi. ¹⁴ Wiya u koo man bɛɛɛ wɛ̄, domi u koo nɛgia nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔɔsia. ¹⁵ Kpuro ye Baaba u mɔ nɛgia. Yen sɔ̄na na gerua ma Hunde u koo nɛgia nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔɔsia.

Nuku sankiranu koo ko nuku dobu

¹⁶ Yesu bu sɔ̄wa u nɛɛ, ñ n sosi fiiko i ñ maa man wasi. Ñ n maa kparam sosi fiiko, i ko man wa.

¹⁷ Ma win bwāabu gabu ba bikianamɔ, mba yen tubusianu ye u sun sɔ̄mɔ, ñ n sosi fiiko sa ñ maa nùn wasi, ñ n maa kparam sosi fiiko sa ko nùn wa. Mba maa yen tubusianu ye u nɛɛ u dɔ̄ win Baaban mi. ¹⁸ Ba bikianamɔ mba ñ n sosi fiikon tubusianu. Ba nɛɛ, sa ñ yɛ̄ yèn gari u mɔ.

¹⁹ Yesu u gia ma ba kī bu nùn gāanu bikia. Yen sɔ̄na u bu sɔ̄wa u nɛɛ, na nɛɛ yaa, ñ n sosi fiiko i ñ man wasi, ñ n maa kparam sosi fiiko i ko man wa. Gari yiniwa i bikianamɔ bɛɛn suunu sɔ̄ ro? ²⁰ Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, i ko swī, i ko kpara wɔri ko, adama handuniagibu ba koo yɛ̄eri. Bɛɛn nukura koo sankira, adama bɛɛn nuku sankiranu koo gɔsira nuku dobu. ²¹ Sanam mɛ tɔn kurɔ

u yiire u ra n nɔni swāaru mɔ domi win saa ya tura. Adama sanam mɛ u win bii mara, u ku ra maa nɔni swāa te yaaye nuku dobun sɔ̄ ye u ka tɔnu mara handunia sɔ̄. ²² Mɛya n maa sāa bɛɛn mi. Tɛ̄, bɛɛ i nuku sankiranu mɔ, adama kon kparam bɛɛ wa, ma bɛɛn nukura koo dora. Goo maa sari wi u koo kpī u bɛɛ nuku doo bi mwaari.

²³ Saa ye, yà n tunuma, i ñ ko man gāanu ganu bikia. Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, baayere ye i Baaba kana ka nɛn yīsiru, u koo bɛɛ kɛ̄. ²⁴ Sere ka tɛ̄ i ñ gāanu ganu kanɛ ka nɛn yīsiru. I bikio, i ko wa, kpa bɛɛn nuku dobu bu ka yibu.

Yesu u handunia kamia

²⁵ Yesu maa bu sɔ̄wa u nɛɛ, yeni kpurowa na bɛɛ sɔ̄wa ka mɔndu. Adama saa ya sisi ye na ñ maa bɛɛ gari sɔ̄mɔ ka mɔndu, kon bɛɛ Baaban gari sɔ̄wa kpasasa. ²⁶ Saa ye, yà n tunuma, i ko Baaba kana ka nɛn yīsiru. Na ñ maa gerumɔ ma kon nùn kana bɛɛn sɔ̄, ²⁷ domi Baaban tii u bɛɛ kī. U bɛɛ kī yèn sɔ̄ i man kī, i maa naane doke ma na weewa Gusunɔn min di. ²⁸ Na yarimawa saa Baaban min di, na na handuniaɔ. Tɛ̄ na handunia derimɔ na dɔ̄ nɛn Baaban mi.

²⁹ Win bwāaba nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, tɛ̄ra a re sun gari sɔ̄wa kpasasa, n ñ ka mɔndu. ³⁰ Tɛ̄ sa gia ma a baayere kpuro yɛ̄, n ñ maa mɔ goo u nun gāanu bikia. Yenin sɔ̄na sa naane doke ma Gusunɔn min diya a yarima.

³¹ Ma Yesu u bu bikia u nee, tē i naane doke? ³² I laakari koowo, saa ya sisi ya mam tunuma ko ye ba koo ka beε kpuro yarinasia, baawure u ka da win yenuo. I ko man deri ne turo, adama na n waa ne turo yen sō Baaba u waa ka ne. ³³ Yabu yeniwa na raa beε sōowa kpa i n ka bari yendu mo ne sōo. Handunia ye sōora i ko noni swaaruu wa, adama i ku mwia kpana, na handunia kamia ko.

17

Yesu u kanaru mo

win bwāabun sō

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, u win noni seeya wollo u nee, Baaba, saa ya tura. A ne wunen Bii wolle suo, kpa n maa nun wolle sua. ² Domi a man yiiko wē tambu kpuron wollo, kpa n ka be a man wē kpuro wāaru wē te ta ku ra kpe. ³ Wāaru te ta ku ra kpe tera mini, tambu bu ka nun gia, wunε Gusunō turo, kpa bu maa man gia ne Yesu Kirisi wi a gōrima. ⁴ Na nun wolle sua tem me sōo, na maa sōmbu te wiru go te a man yiire. ⁵ Baaba, na nun kanamo, a de na n yiiko mo tē wunen bokuo, nge me na raa mo ka wunε sannu ba sere handunia taka kua.

⁶ Na tōn be wunen yisuru giasia be a man wē handunia ye sōo. Wunεgiba ba raa sāa, ma a man bu wē. Ba maa wunen gari mem nōowa. ⁷ Tē ba yē ma gāanu kpuro ni a man wē, saa wunen min diya nu na. ⁸ Domi na bu gari yi wē yi a man sōowa, ba maa yi

mwa. Ma ba gia sāa sāa ma saa wunen min diya na yara, ba maa naane doke ma wuna a man gōrima.

⁹ Na bu kanaru kuamme n n mo handuniagibu. Tōn be a man wē, beya na kanaru kuamme yen sō wunεgiba ba sāa. ¹⁰ Nεgibu kpuro ba sāawa wunεgibu ma wunεgibu kpuro ba maa sāa nεgibu, nen yiiko maa sōosira be sōo. ¹¹ Tē na sisi wunen mi. Na n ko na n maa waa handunia sōo, adama beya ba ko n waa handunia ye sōo. Baaba Deero, a bu beruo ka wunen yisi te a man wēn dam, kpa ba n ka sāa tia, nge me ne ka wunε sa sāa tia. ¹² Sanam me na waa ka be, na bu berua ka wunen yisi te a man wēn dam. Na bu kōsu, ma be sōo baa tōn turo goo kun kam kue ma n kun mo kam kooren bii, kpa Gusunōn gari yi ka kooraa. ¹³ Tē na sisi wunen mi. Yeniwa na gerumo handunia ye sōo, kpa ba n ka nuku dobu yiba nen sō. ¹⁴ Na bu wunen gari wē, ma handuniagiba bu tusa yen sō ba n sāa handuniagibu, nge me nen tii na n sāa handuniagii. ¹⁵ Na n nun kanamo a ka bu wuna handunia sōon di, adama na nun kanamowa a bu kōsuo tōn kōso win sō. ¹⁶ Ba n sāa handuniagibu nge me nen tii na n sāa handuniagii. ¹⁷ A tii bu wuno nenem ka wunen gem gari. Wunen gari gema. ¹⁸ Nge me a man gōrima handunia, meya na maa bu gōra handunia sōo. ¹⁹ Ben sōna na nun nen tii wē kpa ben tii bu maa ka ko wunεgibu ka gem.

²⁰ N ñ mō beni tɔnawa na kanaru kuamme, adama ka maa be ba koo naane doke ben garin saabu. ²¹ Na kanamɔwa be kpuro ba n ka sãa tia. Nge me wune Baaba a wãa ne sɔɔ, ma na maa wãa wune sɔɔ, a de bu ko tia bese sɔɔ. Kpa handuniagibu bu ka naane doke ma wuna a man gɔrima. ²² Yiiko ye a man wɛ, yeya na maa bu wɛ, kpa ba n ka sãa tia nge me ne ka wune sa sãa tia. ²³ Ne na wãa be sɔɔ, wuna a maa wãa ne sɔɔ, kpa bu ka ko tia mam mam. Kpa handunia yu ka gia ma wuna a man gɔrima, a maa bu kɪ nge me a man kɪ.

²⁴ Baaba, na kɪ be a man wɛ ba n wãa nen mi, mi na wãa, kpa ba n nen yiiko mɛɛra ye a man wɛ, domi a man kɪ ba sere handunia taka kua. ²⁵ Baaba gemgii, handuniagiba kun nun yɛ, adama ne na nun yɛ, ma beni ba tɔba ma wuna a man gɔrima. ²⁶ Na bu wunen yisuru giasia, meya kon kɔam bu tu giasiam sosi, kɪ te a man kɪa ta n ka wãa be sɔɔ, kpa na n maa wãa be sɔɔ.

18

Yesun mwaabu

(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53)

¹ Sanam me Yesu u kana te kua u kpa, u yara ka win bwãabu sannu ba da daa tora gaan guruɔ ye ba ra soku Sedoroni. Batuma gaa wãa mi, ye sɔɔ u dua ka win bwãabu. ² Yudasɪ, win dɔme, u yam mi yɛ domi Yesu ka win bwãabu ba ra raa mɛne mi

nɔn dabiru. ³ Yen sɔna Yudasɪ u da mi ka tabu kowobu ka sãa yerun kɔsobu be yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba nùn wɛ. Ba ben tabu yãnu neni, ka fitilakunu ka wɪ bɔnnun dɔɔ. ⁴ N deema Yesu u yɛ kɔ ye n koo nùn ko kpuro, yen sɔna u susi u bu bikia u neɛ, wara i kasu.

⁵ Ma ba nùn wisa ba neɛ, Yesu Nasaretigiiwa sa kasu.

Yesu u neɛ, nena mi.

Yudasɪ, win dɔme, u yɔ mi, ka be sannu. ⁶ Ye Yesu u neɛ, nena mi, ma ba desira ba wɔruka.

⁷ Yesu u kɔam bu bikia u neɛ, wara i kasu.

Ma ba neɛ, Yesu Nasaretigiiwa sa kasu.

⁸ Yesu u neɛ, na raa beɛ sɔɔwa kɔ ma nena mini. N n nen na i kasu, i de beni bu doona.

⁹ U yeni gerua kpa gari yi u raa gerua yi ka kooru ye u neɛ, baa tɔn turo kun kam kue be Baaba u nùn wɛ sɔɔ.

¹⁰ Sanam me, Simɔɔ Piɛɛ u win takobi neni ma u ye woma u ka yãku kowo tɔnweron yoo sɔra u win soo nɔm geuguu bura. Yoo win yisira Maliku.

¹¹ Ma Yesu u Piɛɛ sɔɔwa u neɛ, a wunen takobi wesio yen kararɔ. Na ñ kon ka nɔni swãaru temana te nen Baaba u man yiire?

Ba ka Yesu da Anin wuswaaɔ

¹² Sanam meya tabu kowobu ka ben wirugii ka Yuuban sãa yerun kɔsobu ba Yesu mwa ba nùn bɔkua ¹³ ma ba gbɪa ba ka nùn da Anin mi. Ani u sãawa Kaifan dokiri, Kaifa wiya u maa sãa yãku kowo tɔnweru wɔɔ ge sɔɔ. ¹⁴ Kaifa wiya u raa Yuuba

bwisi kā ma n arufaani mō tōn turo u ka tōmbu gbiiya.

Piɛɛ u Yesu siki

(I maa mɛɛriɔ Mateu 26:69-70, Maaku 14:66-68, Luku 22:55-57)

15 Simɔɔ Piɛɛ ka bɔɔ goo ba Yesu swīi. N deema yāku kowo tōnwero wi, u bɔɔ wi yɛ sāa sāa, ma bɔɔ wi, u ka Yesu dua sannu yāku kowo tōnweron yenuñ yaaraɔ.

16 Adama Piɛɛ u yōra tɔwɔ yenu kōnnɔwɔ. Ma bɔɔ wi yāku kowo tōnwero u yɛ mi, u yarima u ka wōndia kōnnɔ kōso geruna, ma u Piɛɛ duusia.

17 Ma wōndia wi u kōnnɔ kōsu mi, u Piɛɛ bikia u nɛɛ, wunɛ, a ñ maa sāa durɔ win bwāabun turo?

Piɛɛ u nɛɛ, aawo.

18 Ma yobu ka sāa yerun kōsobu ba yō dɔɔ gɛɛn bōkuɔ yi ba sōrua woorun sɔ ba wōsu. Piɛɛ u da u maa yō mi, ba wōsu sannu.

Yāku kowo tōnwero

u Yesu gari bikiamɔ

(I maa mɛɛriɔ Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Luku 22:66-71)

19 Ma yāku kowo tōnwero u Yesu win bwāabun gari bikia, ka ye u tōmbu sɔɔsimɔ. 20 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, na ka baawure gari kua batuma sɔɔ. Na nɛn keu sɔɔsiru kpuro kuawa mɛnnɔ yenu sɔɔ ka maa sāa yerɔ, mi Yuuba kpuro ba ra mɛnnɛ. Na ñ gāanu ganu gerua asiri sɔɔ. 21 Ñ n mɛn na, mban sōna a man gari bikiamɔ. Be ba nɛn gari nua, a ben tii bikio ye na bu sɔɔwa. Beya ba yɛ ye na gerua.

22 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, yera sāa yerun kōso turo wi u nùn yōre, u Yesu baara so, ma u nɛɛ, yāku kowo tōnwerowa a kāka a gari wisimɔ mɛ?

23 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ñ n gari kōsin na na gerua, a yi geruo baawure u nɔ. Ñ n maa gem na na gerua, mban sōna a man soomɔ.

24 Ma Ani u dera ba nùn bōkua ba ka da Kaifa, yāku kowo tōnweron mi.

Piɛɛ u kparam Yesu siki

(I maa mɛɛriɔ Mateu 26:71-75, Maaku 14:69-72, Luku 22:58-62)

25 Saa ye sɔɔ, Simɔɔ Piɛɛ u yō mi, u dɔɔ wōsu. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, wunɛ maa, a ñ sāa durɔ win bwāabun turo?

Adama Piɛɛ u gari yi siki u nɛɛ, aawo fa.

26 Yāku kowo tōnweron yoo turo, win soo teu Piɛɛ u buran dusi, u nùn bikia u nɛɛ, na ñ daa nun wa ka wi batuma ye sɔɔ?

27 Piɛɛ u kparam siki u nɛɛ, aawo. Yera yande goo dɔɔ ga swī.

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛriɔ Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Luku 23:1-5)

28 Saa Kaifan min di ba ka Yesu da tem yēron siri yerɔ. N deema buru buru yam sārera. Be ba sāa Yuuba ba ñ wure bu du siri yeru mi, kpa bu ku raa ko disigibu. Domi ba kī bu Gɔɔ sararibun tōɔ baka ten yaa dibu di. 29 Yen sōna Pilati u yarima u bu deema, ma u bu bikia u nɛɛ, tora teren bwesera i durɔ wi waasi.

³⁰ Ba nee, ù kun kōsa kue, sa ñ dqa ka nùn sisi su nun nōma beria.

³¹ Pilati u bu sōwa u nee, been tii i nùn mō, kpa i nùn siri ka been tiin wooda.

Ma Yuuba ba nee, sa ñ yen dam mō su ka tōnu go.

³² Nge meya Yesu gari yi kora yi sō u sōsi gō wìn bweseru u koo gbi. ³³ Pilati u kpm dua siri yerō, ma u Yesu soka u nùn bikia u nee, wuna Yuuban sunō?

³⁴ Ma Yesu u nùn bikia u nee, wuna a ka tii yeni bikiamō? Nge gaba nun ñen gari sōwawa.

³⁵ Pilati u nee, ne Yuuwa? Wunen bweseru ka yāku kowo tōnweroba ba man nun nōmu sōndia. Mba a kua.

³⁶ Yesu u nee, ñen bandu ta ñ sā handunia migiru. Tà n sāan na handunia migiru, ñen bwāabu ba koo sanna kpa bu ku Yuuba man nōmu sōndia. Adama ñen banda kun sā handunia migiru.

³⁷ Ma Pilati nùn bikia u nee, ñ n man na, a sāwa sunō.

Yesu u nùn wisa u nee, wunen tii a mam gerumō ma na sā sunō. Na na handunia sō, ba man marawa n ka gem areru di. Baawure wi u sā gemgii, wiya ñen gari nōmō.

³⁸ Pilati u nùn bikia u nee, mba ba ra soku gem.

Ba Yesu taare wē bu go

(I maa mērio Mateu 27:15-31, Maaku 15:6-20, Luku 23:13-25)

Gari yin biru Pilati u kpm yarima u da Yuuban mi, ma u bu sōwa u nee, ñena kun toraru garu wa durō wi sō.

³⁹ Adama i komaru garu mō te

kon ka bee pirisam turo kara Gō sararibun tōo bakaru sō. I kī ñ bee Yuuban sunō kara?

⁴⁰ Ma be kpuro ba gbāsukumō ka dam ba mō, aawo sa ñ durō wi kī, Barabawa sa kī.

N deema gbēnōwa Baraba wi, u sā.

19

¹ Sanam meya Pilati u Yesu mwa, ma u dera ba nùn so ka som kpaka. ² Ma tabu kowobu ba sāki tundu bōkana ba ka nùn sina furō kua ba doke win wirō. Ba maa nùn gurumusu swāabu sebusia. ³ Kiri kiri kpa bu nùn susi bu nee, Yuuban sunō, fōo baasira.

Ma ba nùn baari soomō.

⁴ Ma Pilati u kpm maa yarima u tōn wōru ge sōwa u nee, i swaa dakio. Wee, kon bee durō wi yarama kpa i ka gia ma na ñ toraru garu wa wi sō.

⁵ Yesu u yarima u sākin furō, ka maa gurumusu swāabu ge doke. Pilati u bu sōwa u nee, durō wi wee.

⁶ Sanam me yāku kowo tōnwerobu ka sā yerun kōsobu ba nùn wa, ma ba gbāsukum wōri ba nee, a nùn kpareo, a nùn kpareo dāa bunanaru sō.

Pilati u bu sōwa u nee, been tii i nùn mō kpa i nùn kpare dāa bunanaru wōlō ka been tii. Domi ñe na kun toraru garu wa wi sō.

⁷ Ma Yuuba ba nùn sōwa ba nee, sa wooda gaa mō ye ya gerumō bu nùn go yèn sō u win tii nee Gusunōn Bii.

⁸ Ye Pilati u gari yi nua, win berum sosi. ⁹ Ma u kpm ka

Yesu wura siri yerɔ, u nùn bikia u nɛɛ, man diya a na.

Adama Yesu kun nùn wisa baa nɔn teeru.

¹⁰ Ma Pilati u nùn bikia u nɛɛ, nɛna a ñ ka sere gari mɔ? A ñ yɛ ma na dam mɔ ñ ka nun kara, na maa dam mɔ ñ ka nun kpare dāa bunanaru sɔɔ?

¹¹ Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ñ dam gam mɔ nɛ sɔɔ bā kun nun mɛ wɛ wəllun di. Yen sōna wi u man nun nɔmu sɔndia, win taare ya wunɛgia kere.

¹² Ye Pilati u yeni nua yera u hania sosi u ka Yesu kara. Adama Yuuba ba gbāsukunu bɔbia ba nɛɛ, à n durɔ wi kara, a ñ maa tem yɛro kī. Domi baawure wi u win tii kua sunɔ u sāawa tem yɛron yiberɛ.

¹³ Ye Pilati u gari yi nua, u ka Yesu yarima, ma u sina siri kowon sin yerɔ te ta wāa yam mɛ sɔɔ, mɛ ba sokumɔ Kpee turaru. Miya ba maa sokumɔ Gabata ka Heberum. ¹⁴ N tie sɔɔ teeru bu sere Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru ko, nge sɔɔ wii wəllun saka. Ma Pilati u Yuuba sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn sunɔ wee.

¹⁵ Ma Yuuba ba gbāsuka wəllɔ, i ka nùn doo, i ka nùn doo, i nùn kpareo dāa bunanaru wəllɔ.

Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, amɔ ro! I kī n bɛɛn sunɔ kpare dāa bunanaru wəllɔ?

Ma yāku kowo tɔnweroba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ sa ñ sunɔ goo mɔ ma n kun mɔ tem yɛro.

¹⁶ Sanam mɛya Pilati u bu Yesu nɔmu sɔndia bu ka nùn kpare dāa bunanaru wəllɔ.

Ba Yesu kpare dāa bunanaru wəllɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43)

Ma ba Yesu mwa ba ka doona. ¹⁷ Ma Yesu u win tiin dāa bunanaru sua u ka da sere aye ten mi, te ta ka wii koko weenɛ, adama ka Heberum ba ra yam mi sokuwa Gɔɔgɔta. ¹⁸ Miya ba nùn kpare dāa bunanaru wəllɔ. Ba maa tɔn durɔbu yiru gabu kpare turo nɔm dwarɔ, turo nɔm geuɔ, ma Yesu wāa ben suunu sɔɔ.

¹⁹ Ma Pilati u yorua u mani dāa bunana ten wəllɔ. Yora ye, ya nɛɛ, Yesu Nasaretigii, Yuuban sunɔ. ²⁰ Yuuba dabira ba yora ye gara domi mi ba Yesu kpare n ñ ka wuu toma. Ma ba ye yorua ka Heberum, ka Gerekim, ka maa Latem.

²¹ Ma Yuuban yāku kowo tɔnwerobu ba Pilati sɔɔwa ba nɛɛ, a ku yore Yuuban sunɔ, adama a yoruo, u nɛɛ wiya Yuuban sunɔ. ²² Ma Pilati u nɛɛ, ye na yorua na yoruawa.

²³ Sanam mɛ tabu kowobu ba Yesu kpare ba kpa, ba win yānu bɔnu kua suba nɛɛ, tabu kowo ben baawure sube teeru, ba maa win yabe bakaru sua. Yabe te, ta ñ yina mɔ, ba tu wesawa yaberu. ²⁴ Ma tabu kowo be, ba geruna ba nɛɛ, bu ku raa te gīa, adama bu de bu tu tɛtɛ toosi kpa bu wa wigiru ta koo ko.

Nge mɛya Gusunɔn gari yi koorɔ yi yi nɛɛ,

“Ba nɛn yānu bɔnu kua ben tii tiinɛ sɔɔ.

Ma ba nɛn yaberu tɛtɛ toosi.”
Nge mɛya tabu kowo be, ba kua.

25 N wee, Yesun mero, ka win meron wɔnɔ, ka Maari Kopan kurɔ, ka sere Maari Madalagii, ba yɔ Yesun dāa bunanarun bɔkuɔ. 26 Yesu u win mero wa mi, ka bɔɔ wi u kɪ ba yɔ ba karinɛ, ma u win mero sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ wunɛ, wunɛn bii wee mi.

27 U maa bɔɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, wunɛn mero wee mi.

Saa dɔma ten diya bɔɔ wi, u ka nùn wa win tiin yɛnuɔ.

Yesun gɔɔ

(*I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49*)

28 Yen biru, sanam mɛ Yesu u gia ma gari yi kpuro yi wiru goora yi kpa, Gusunɔn gari yi ka koorɔ, u nɛɛ, nim nɔru ga man mɔ.

29 Wekeru gara wāa mi, te ta tam mɔmmɔm yiba. Ma ba swɛɛsu wasa tam mɔmmɔm mɛ sɔɔ, ba bɛri isɔpun dekaɔ ba ka susi win nɔɔwɔ. 30 Sanam mɛ Yesu u tam mɔmmɔm mɛ denda u nɛɛ, n kpa.

Yera u tuka, u win tii yɔsu, ma u sariru kua.

Ba Yesu sɔka yɛsɔ

31 Dɔma teya Yuuba ba Pilati bikia u de bu durɔ ben kɔri bɔku be ba go mi, kpa bu goo ni sarasia dāa bunanarun di. Ba yeni bikia yèn sɔ n tie sɔɔ teeru bu ka ben tɔɔ wɛrarugiru di, ba n maa kɪ goo ni, nu n wāa dāa bunanaru wɔllɔ tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ, domi tɔɔ bakarun tii tiiwa. 32 Yen sɔna tabu kowobu ba da ba gbiikoon kɔri bɔka ka maa yirusegii be ba kpare ka Yesu sannu. 33 Adama sanam mɛ ba tura Yesun mi, ba deema u gu kɔ, ba n maa

win kɔri bɔka. 34 Adama tabu kowobun turo u Yesu yaasa sɔka win yɛsɔ, ma yande yɛm ka nim mu yara. 35 Wi u ye wa, u yen seeda di, win seeda ye, gema. U yɛ kam kam ma geeya u gerumɔ, kpa bɛɛ i maa ka naanɛ doke. 36 Yeniwa ya kua kpa Gusunɔn gari yi ka koorɔ yi yi nɛɛ, “Baa win kuku teeru, ta n kɔsiramɔ.” 37 Gusunɔn gari maa nɛɛ, “Ba koo nùn mɛeri wi ba sɔka.”

Yesun sikubu

(*I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56*)

38 Yen biru Yosefu Arimategii u Pilati Yesun goru kana. Yosefu wi, u sāawa Yesun bɔɔ, adama asiri sɔɔwa yèn sɔ u Yuuban bɛrum mɔ. Ma Pilati u wura. Yen sɔna Yosefu u da u Yesun goru sua u ka doona. 39 Nikodemu wi u raa da Yesun mi wɔkuru u Yosefu yɔsiri. Ma u turare bwesenu yiru, miru ka aloɛsi neni ye ya tura kilo tenan saka. 40 Durɔ be yiru ba Yesun goru sua ma ba tu bekuru wukiri ka turare sannu. Domi nge mɛya Yuuba ba ra ka ben goru sike. 41 N deema batuma gaa ya wāa mi ba Yesu kporen bɔkuɔ. Siki wɔru kperuguu gaga wāa mi, batuma ye sɔɔ, gɛ sɔɔ ba n goo sikure. 42 Miya ba Yesu kpɪ domi yen sisira sāawa tɔɔ wɛrarugiru. Siki te, ta maa wāa turuku mi.

20

Siki diiru

(*I maa mɛɛrio Mateu 28:1-8, Maaku 16:1-8, Luku 24:1-12*)

1 Alusuma buu sɔnu buru buru yellu, sanam mɛ

yam kun s̄aram kpa, Maari Madalagii u da sikiru mi. Ma u wa ba kpee te sua saa siki ten k̄ann̄on di. ²Ma u duka da Sim̄o Pīen mi, ka b̄o win mi, wi Yesu u k̄i, u bu s̄owa ma ba Yinni sua saa sikiru min di, u ñ maa ȳe mi ba n̄un kp̄i.

³Sanam m̄ya Pīe ka b̄o wi, ba yara ba da sikiru mi. ⁴Ma be yiru ba duki da sannu, adama b̄o wi, u duka u Pīe gbiiri, ma u gbia u tura sikiru mi. ⁵U ȳara u tende siki te s̄o, ma u bekuru wa ta yii, adama u ñ due. ⁶Yera Sim̄o Pīe wi u sisi birūo u tura mi ma u dua siki te s̄o. U maa beku te wa ta yii, ⁷ka yasa ye ba raa ka win wiru b̄kua. Adama yasa ye, ya ñ yii ka beku te sannu, ya kuruawa bee tia. ⁸Sanam m̄ya b̄o wi u raa gbia u tura sikiru mi, u maa dua. U wa, ma u naane doke. ⁹Gusun̄on gari kun daa bu yeeri gina yi yi gerua ma u koo se ḡarin di. ¹⁰Ma bw̄a be, ba ḡsira ba da ben yenūo.

Yesu u Maari Madalagii kure

(I maa m̄erio Mateu 28:9-10, Maaku 16:9-11)

¹¹Adama Maari u ȳo t̄ow̄o siki ten b̄kūo u sum̄o. Sanam m̄e u sum̄o u ȳara u tende siki ten s̄ow̄o. ¹²Ma u w̄llun ḡradoba yiru wa ba ȳa kpik̄inu doke ba s̄o mi Yesun goru ta raa kp̄i, ben turo wiru gia, turo maa naasu gia. ¹³Ma ba n̄un bikia ba n̄e, kur̄o wun̄e, mba n kua a ka sum̄o.

Ma u bu wisa u n̄e, ba n̄en Yinni suawa saa minin di, na ñ maa ȳe mi ba n̄un kp̄i.

¹⁴Sanam m̄e u yeni gerua u kpa, u s̄ira ma u Yesu wa u ȳo mi. Adama u ñ gie ma Yesuwa. ¹⁵Yesu u n̄un bikia u n̄e, kur̄o wun̄e, mba n kua a ka sum̄o. Wara a kasu.

Kur̄o wi, u tamaa yam min k̄sowa. Yera u n̄e, t̄nwer̄o, ñ n wunen na a n̄un sua, a man s̄ow̄o mi a n̄un kp̄i, kpa n da n n̄un sua min di.

¹⁶Ma Yesu u n̄e, Maari.

Yera u s̄ira, ma u gerua ka Heberum u n̄e, Raboni. Yen tubusiana, keu s̄osio.

¹⁷Ma Yesu u n̄un s̄owa u n̄e, a ku man baba, domi na ñ gina de nen Baaban mi w̄ll̄o. Adama a doo nen bw̄abun mi, a bu s̄o ma na d̄o Gusun̄on mi, wi u s̄a n̄e ka been Baaba, u maa s̄a n̄e ka been Yinni.

¹⁸Ma Maari Madalagii u da u bw̄a be s̄owa ma u Yinni wa, sere Yinni u n̄un gari yini s̄owa.

*Yesu u win bw̄abu tii s̄osi
(I maa m̄erio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49)*

¹⁹Alusuma buu gen yoka, bw̄a be, ba m̄enna ma ba gamboba beri Yuuban berum s̄o. Miya Yesu u da u bu ȳre ben suunu s̄o. Ma u bu s̄owa u n̄e, alafia ya n w̄a ka be.

²⁰Ye u yeni gerua u kpa, u bu win n̄oma ka win ȳsa s̄osi. Bw̄a ben nukura dora ye ba Yinni wa. ²¹Ma Yesu u kpam bu s̄owa u n̄e, alafia ya n w̄a ka be. Nge m̄e Baaba u man ḡrima nge m̄ya n̄e na maa be ḡra.

²²Ye u yeni gerua u kpa, yera u bu w̄sie ma u n̄e, i Hunde D̄ero m̄o. ²³Ì n goo n̄un win toraru suuru kua u

koo ten suuru wa. Ì n maa goon toraru suuru kobu yina ta ko n yëro wāasiwa.

Yesu ka Tomaa

²⁴ Tomaa, bwāabu wəkura yiru yen turo, wi ba ra maa nεε Sika, u ñ daa wāa ka be sanam mε Yesu u na ben mi. ²⁵ Bwāa be ba tie ba nùn sōwa ma ba Yinni wa.

Tomaa u bu wisa u nεε, ma n kun mō u kurum bora wa Yinnin nōma sō, ma u kun win niki bia doke mi kurum daa wāa, kpa u win nōmu doke Yinnin yēsā, u ñ naane dokemō.

²⁶ Sō nōba itan biru bwāa be, ba maa mēnne sannu dirō. Tomaa wāa be sō. Ba gamboba beri adama Yesu u na u bu yōre ben suunu sō ma u nεε, alafia ya n wāa ka bεε.

²⁷ Sanam mēya u Tomaa sōwa u nεε, a nen nōma mēerio kpa a wunen niki bia doke ye sō. A wunen nōmu demiamā a doke nen yēsā. A naane dokeo a ku maa ko gōrusu yirugii.

²⁸ Tomaa u nùn sōwa u nεε, Gusunō nen Yinni.

²⁹ Yesu u nùn bikia u nεε, a naane doke yèn sō a man waamō? Doo nōrugiba be ba kun man wa, ba ka naane doke.

Yèn sō ba tire teni yorua

³⁰ Sōm maamaakigii dabina Yesu maa kua win bwāabun nōni biru ni ba kun yorua tire teni sō. ³¹ Adama gari yiniwa ba yorua kpa i ka naane doke ma Yesuwa Kirisi wi, Gusunōn Bii, kpa naane doke binin saabu i n wāaru mō te ta ku ra kpe win yīsirun sō.

21

Yesu u bwāabu nōba yiru kure

¹ Yen biru Yesu u kpm win bwāabu tii sōsi Tiberian daa burerun bōkuō. Wee nge mε u tii sōsi. ² Simō Piεε ka Tomaa wi ba ra nεε Sika, ka Natanieli Galilen Kanagii, ka Sebeden bibu, ka win bwāabu gabu yiru, be kpurowa ba wāa sannu. ³ Simō Piεε u be ba tie sōwa u nεε, u susure dō.

Ma ba nεε, ben tii ba koo ka nùn da.

Ma ba yara yande ba goo dua ba doona. Adama ba ñ gāanu ganu mwe wōku te sō.

⁴ Ye yam sārō Yesu u yō daarun goorō, adama bwāa be, ba ñ yē Yesuwa. ⁵ Ma Yesu u bu bikia u nεε, aluwaasi bεε, i ñ gāanu mwe baa fiiko?

Ma ba nεε, aawo.

⁶ Ma u bu sōwa u nεε, i bεen yāakororu kōwō goo gen nēm geu, i ko gāanu wa mi.

Ba kua mε, ma ba kpāna bu tu gawa swēε dabirun sō. ⁷ Ma bō wi Yesu u kī, u Piεε sōwa u nεε, Yinniwa.

Ye Simō Piεε u nua ma Yin-niwa, yera u win yaberu pōra sie domi basiwa u raa wāa mi. Ma u sure nim sō goon di.

⁸ Adama bwāa be ba tie ba ka goo na daarun bōwō ba ben yāakororu gawe, ta swēε yiba. Be ka daarun bōn tondam kun kere gōm soonu goobu (200). ⁹ Ye ba sara temō ma ba dōō gēε wa, swēε wāa yin wōllō, ka maa pēε. ¹⁰ Ma Yesu u bu sōwa u nεε, bu swēε gεε tama yi ba go tē ge.

¹¹ Simō Piεε u goo dua ma u yāakoro te gawa temō te ta swēε bεε yiba. Yin geera sāa

wunaa weeru ka wəkura ita. Baa me yi ka dabi me, yāakoro te, ta ñ gēere. ¹² Yesu u bu sōwa u nee, i na i sōndu wuna.

Baa bwāa ben turo kun kāka u nūn bikie wara u sāa, domi ba yē ma Yinniwa. ¹³ Yesu u da u pēe sua ma u bu wē. Meya u maa kua ka swēe yi.

¹⁴ Yeniwa nōn itase ye Yesu u tii win bwāabu sōsi saa mìn di u seewa gōrin di.

Yesu ka Piεε

¹⁵ Ye ba sōndu wuna ba kpa, Yesu u Simō Piεε bikia u nee, Simō, Yohanun bii, a man kī n beni kpurogiru kere?

Ma u nee, Yinni, a yē ma na nun kī.

Ma Yesu u nūn sōwa u nee, a neñ yāa binu nōrio.

¹⁶ Yesu u kpam nūn bikia nōn mēeruse, Simō, Yohanun bii, a man kī?

Ma u nee, Yinni, a yē ma na nun kī.

Ma Yesu u nūn sōwa u nee, a neñ yāanu kparō.

¹⁷ Yesu kpam wure u nūn bikia nōn itase, Simō, Yohanun bii, a man kī?

Ma Piεεn nukura sankira yēn sō u nūn bikia nōn itase u nūn kī. Ma u nūn sōwa u nee, Yinni, a baayere yē, a yē kam kam ma na nun kī.

Ma Yesu u nūn sōwa u nee, a neñ yāanu nōrio. ¹⁸ Geema na nun sōmō, sanam me a sāa aluwaasi, a ra raa ka wunen tii kpaka sēke, kpa a da mi a kī. Adama sanam me a təkō kua kaa wunen nōma demiawa kpa goo u nun wunen kpaka sēka u ka nun da mi a ñ kī.

¹⁹ Ka gari yiya Yesu u sōsi gōw win bweseru Piεε u koo ka

Gusunō beere wē. Ye u yeni gerua u kpa ma u nee, a man swīiyō.

Yesu ka Yohanu

²⁰ Yen biru Piεε u sīira ma u wa ben biruō bōō wi Yesu u kī, u wee. Bōō wiya, u raa Yinni gballi yaa dibun sanam ma u nūn bikia wara koo nūn dōme. ²¹ Sanam me Piεε u bōō wi wa u Yesu bikia u nee, Yinni, durō wini maa ni?

²² Yesu u nūn wisa u nee, nà n kī n de u n wāa sere n kpam ka wurama, mba n nun wa. Wunε, a gesi man swīiyō.

²³ Yen sōna gari yi, yi nōra naane dokeobu sōō ma bōō wi, u ñ gbimō. Adama Yesu u ñ gerua ma u ñ gbimō, u gesi geruawa ù n kī u de u n wāa sere u kpam ka wurama, mba n nūn wa.

²⁴ Bōō wiya u yenin areru dimō, wiya u maa tire teni yorua, sa maa yē ma win areru geema.

Garin wii goberu

²⁵ Gāa dabinu ganu maa wāa ni Yesu u kua. Bā n ni kpuro yorua tia tia, na ñ tamaa handunia kpuro sōō bu yen ayeru wa mi ba koo tire ni kpuro doke ni ba koo ra yore.

GƏROBUN KOOKOOSU

Tire te, ta s̄awa Lukun garin sukum m̄e u maa Teofiru yorua. Ye u s̄osim̄o tire te s̄o, yera nge m̄e Hunde D̄ero u Yesun bw̄abu kpara, ka nge m̄e Labaari Gea ya ka n̄ora Yerusalem̄o n̄ ka da Yudeāo ka Samarīo ka tem kpuro s̄o m̄e Romugiba m̄o waati ye s̄o, ka sere Ḡekiban tem s̄o.

Tire te, ta maa sun s̄osim̄o nge m̄e Pīe ka P̄lu ba s̄amburu kua. Ta maa sun s̄osim̄o ma Yesun gari yi n̄ ne yi ka tem ȳerobu seesi kpa yi ben woodaba go. Aawo, yi nawa yi ka Gusun̄an k̄iru yibia, wiru 13:7-12 ka wiru 16:35-40 ka wiru 19:31. Ye ya maa s̄a ḡa girinu tire te s̄o, yera Hunde D̄eron naaru t̄ambu s̄o Pantikotin t̄aru s̄o. Saa d̄ama ten diya Hunde D̄ero wi, u naane dokeobu kpare ma u Yesun yigberu t̄asisiam̄o.

Tire ten kpunaa

1. Seeda dibun s̄oru, wiru 1:1-26.
2. Seeda dibu Yerusalem̄o, wiru 2n di sere wiru 8:3.
3. Seeda dibu Yudeāo ka Samarīo, wiru 8:4n di sere wiru 12:25.
4. P̄lun waasu daabu, wiru 13n di sere wiru 20.
5. P̄lun siribu, wiru 21n di sere wiru 28.

Ba ḡrobu Hunde D̄ero

n̄o m̄w̄eru kua

¹ Teofiru negii, nen tire gbiikiru s̄o na kpuro yorua ye Yesu u kua ka ye u keu koosia saa m̄in di u win s̄amburu torua ² sere u ka wura Gusun̄o w̄llo, ye u win ḡoro be u ḡosa wooda w̄e u kpa ka Hunde D̄eron dam. ³ S̄o weeru win tiin ḡon biru, u win tii bu s̄osi n̄n dabiru. S̄osi bi, bu s̄a seeda ye ya kun sika m̄o ma u wasi. Ba n̄n wa, u maa bu Gusun̄an bandun gari tubusia. ⁴ S̄o teeru, sanam m̄e Yesu u ka bu dim̄o sannu, u bu s̄owa bu ku raa doona Yerusalem̄un di, adama bu sina bu win Baaban n̄o m̄w̄eru ma, t̄en gari u raa bu s̄owa u nee, ⁵ Yohanu u raa t̄ambu batemu kua ka nim, adama s̄o m̄e te s̄o, Hunde D̄erowa ba koo ka b̄e batemu ko.

Yesu u da Gusun̄o w̄llo

⁶ Ma be ba m̄enne mi, ba n̄n bikia ba nee, Yinni saa yeni s̄ora kaa wunen bandu sw̄i Isirelīo?

⁷ U bu s̄owa u nee, n̄ n̄ b̄en baa i n̄ ka t̄oru ȳe n̄ kun m̄e saa ye Gusun̄o Baaba u yii ka win tiin yiiko. ⁸ Adama i ko i dam mw̄a sanam m̄e Hunde D̄ero u dua b̄e s̄o. I ko n̄ s̄a nen seeda diobu Yerusalem̄o, ka Yudea kpuro s̄o, ka maa Samarīo, ka sere sere tem n̄o.

⁹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, ba n̄n m̄era u suara w̄llo, ma guru wira n̄n berua ben wuswaa.

¹⁰ Nge m̄e ba n̄n m̄era swee u doona w̄llo, yera suaru s̄o t̄on dur̄o bu yiru gabu be ba yabe kpikinu sebua, ba bu kure. ¹¹ Ba nee, b̄e Galiligibu mban s̄na i ȳo

i wǎllu mɛɛra. Yesu wi, wi u suara wǎllɔ bɛɛn min di, u koo kpam wurama nge mɛ i wa u dɔɔ wǎllɔ.

Yudasin kəsire

12 Sanam mɛya goro be, ba gəsirama Yerusalemuɔ saa guu ten wǎllun di te ba ra soku Olifi, te ta wǎa kilotian saka wuu bəkɔ gen min di. 13 Ye ba Yerusalemu dua, ba da gidambisa yen wǎllɔ, mi ba raa wǎa. Piɛɛ wǎa mi, ka Yohanu ka Yakɔbu ka Andere ka Filipu ka Tomaa ka Baatelemi ka Mateu ka Yakɔbu Alufen bii ka Simɔɔ wi u win tem gari kī ka Yudu Yakɔbun bii. 14 Ka gōru teuwa tɔn be kpuro ba ra n mɛnnɛ ba n kanaru mɔ ka tɛmanabu ka kurɔbu gabu ka Maari Yesun mero ka maa Yesun wɔnɔbu.

15 Sɔɔ mɛɛrun biru naane dokeoba kpam mɛnna. Ben geera dɔɔ nge wunaa teeru, ma Piɛɛ u seewa u yōra ben suunu sɔɔ u nɛɛ, 16 negibu, Gusunɔn gari yi n koo ko yi kun koore, yi Hunde Dɛero u gerua saa Dafidin nɔɔ sɔɔn di Yudasin sɔ, wi u kua durɔ ben swaa gbio be ba Yesu mwa. 17 Yudasi wi, u raa sǎa bɛsɛn turo, u raa maa nɔmu mɔ bɛsɛn sɔmburu sɔɔ.

18 Gobi yi u wa win kom kɔsum sɔ mi, u ka yi tem dwa, ma u wɔruma u kibari u kura, ma win nuki kpuro yara. 19 Tɔmbu kpuro be ba wǎa Yerusalemuɔ ba gari yi nua. Yen sɔ, ben barum sɔɔ ba tem mɛ soka Akedama. Yīsi ten tubusiana, tem yɛmgim.

20 Domi ba yorua Dafidin womusun tirerɔ ba nɛɛ,

“A de win wǎa yeru tu ko bansu.

Goo u ku maa sina mi.”

Ba maa yorua,

“A de goo u ko win kəsire sɔmburu sɔɔ.”

21-22 N n mɛn na, n weenɛ su Yudasin kəsire gəsi, u n sǎa Yinni Yesun seebu gɔrin din seeda dio ka bɛsɛ sannu. N weenɛ yēro wi, u n sǎa ben turo be ba sun swī sanam mɛ Yesu u ka sun wǎa, saa min di Yohanu u nɔn batɛmu kua sere u ka wura wǎllɔ.

23 Ma ba durɔbu yiru gabu gɔsa, ben turon yīsira Yosefu, wi ba mɔ Baasaba, n kun mɛ Yusitu, yirusen yīsira Matiasi.

24-25 Ma ba kanaru kua ba nɛɛ, Yinni wunɛ wi a tɔmbu kpuron gōrusu yɛ, a sun sɔɔsio wi a gɔsa wunɛn goro be yiru ye sɔɔ u ka sɔmbu te sua te Yudasi u deri u wigiru doona.

26 Ma ba tɛtɛ toba ma Matiasi u tɛtɛ di ma ba nɔn doke goro bu wəkura tia yen wuuru sɔɔ.

2

Hunde Dɛeron naaru

1 Yen biru, sanam mɛ Pantikotin tōra tura, naane dokeobu kpuro ba mɛnnɛ sannu yǎatem. 2 Suaru sɔɔ ba kukiribu nua bi bu na saa wǎllun di nge woo damguu, ma bu dii te kpuro yiba mi ba sɔ. 3 Bin biru ba gǎanu wa nge dɔɔ yari yi tɛria, ma yi sina baawuren wirɔ. 4 Be kpuro be ba wǎa mi, ba Hunde Dɛero yiba, ma ba ka barum tukum gari mɔ, nge mɛ Hunde Dɛero bu nɔɔ kǎ.

5 Sanam mɛ, Yuu gabu be ba Gusunɔn bɛɛɛɛ yɛ ba wǎa

Yerusalemu. Ba nawa tem baameren di. ⁶ Ye ba kukiri bi nua, tɔn dabira menna. Ma ba biti soora gem gem, yèn sɔ ben baawure u win tiin barum nua saa naane dokeobun nɔɔn di. ⁷ Biti bu mwa n banda, ma ba nee, nee yaa, tɔn be ba gari mɔ mi, be kpuro ba n̄ sãa Galilegibu ro? ⁸ Amɔna n ka kua besen baawure u ka nɔɔmɔ ba ka win barum gari mɔ. ⁹ Sa na saa Paatin di ka Medi ka Elamu, saa Mesopotami ka Yudea ka Kapadosin di ka Pontu ka Asi, ¹⁰ saa Firigin di ka maa Panfili, saa Egibitin di ka maa Libin beran di ye ya wãa Sirenin bɔkuɔ, besen gaba maa na saa Romun di. Gabu Yuuba, gabu maa be ba gɔsira Yuuba, ¹¹ gaba na saa Keretin di ka maa Daarububan tem. Ka me, bese kpuro sa nɔɔmɔ ba gerumɔ ka besen tiin barum gãa baka ni Gusunɔ u kua.

¹² Ma ba biti soora n sara, ba bikiana ba nee, mba yenin tubusianu.

¹³ Adama gabu ba bu yaakoru mɔ ba nee, tama tɔn be, ba nɔra.

Piɛɛn waasu

¹⁴ Yera Piɛɛ u seewa ka gorobu wɔkura tia ye sannu u gbãra tɔn wɔru ge sɔɔ u nee, bɛɛ Yudeagibu ka bɛɛ kpuro, bɛɛ be i wãa Yerusalemu i man swaa dakio, kpa i n yɛ ma ¹⁵ tɔn beni ba n̄ tam nɔra nge me i gerumɔ. Domi bururun kɔba nɔɔba nnɛwa sa wãa mi. ¹⁶ Adama ye i waamɔ buru teni, yera ye Gusunɔn sɔmɔ Yoeli u raa gerua. ¹⁷ U nee, “Gusunɔ u nee, yenywa kon ko sanam dãakim sɔɔ.

Kon nen Hunde doke tɔmbu kpuro sɔɔ.

Bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, ba koo Gusunɔn gari gere.

Bɛɛn aluwaasiba ba ko n kãsinu waamɔ, kpa bɛɛn durɔ tɔkɔnu nu n do-susu mɔ.

¹⁸ Sanam me sɔɔ, kon nen Hunde doke nen sɔm kowobu sɔɔ tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, kpa bu Gusunɔn gari gere.

¹⁹ Kon gãa maamaakiginu sɔɔsi wɔllɔ,

ka maa yĩrenu temɔ, nge yem ka dɔɔ ka dɔɔ wiisu.

²⁰ Sɔɔ koo tĩra kpa suru u swɛra nge yem, sere Yinnin tɔɔ te, tu ka na, tɔɔ nanumgii te.

²¹ Adama baawure wi u Yinnin yĩsiru soka dɔma te, u koo faaba wa.”

²² I gari yi swaa dakio, bɛɛ Isireliba. Yesu Nasaretigiin gariya na bɛɛ sɔɔmɔ, wi Gusunɔ u bɛɛ giasia sɔm damginu sɔɔ, ka sɔm maamaakigia ye u kua bɛɛn suunu sɔɔ, saa win min di nge me bɛɛn tii i yɛ. ²³ Durɔ wi, wi ba bɛɛ nɔmu sɔndia, nge me Gusunɔ u bwisika u himba kua, i dera tɔn kɔsoba n̄n dãa bunanaru kpare ba go.

²⁴ Adama Gusunɔ u n̄n wɔra gɔɔn wahalan nɔmun di ye u ka n̄n seeya gɔrin di. Gɔɔ kun kpĩa u n̄n nenua win dam sɔɔ. ²⁵ Win gari wee yi Dafidi u yorua. U nee,

“Na Yinni Gusunɔ waamɔ baadomma.

U wãa nen nɔm geuɔ kpa n ku ka wurura.

²⁶ Yen sɔna nen gɔru ga do.

Ma na gari gerumə ka nuku dobu.

Meya maa nen wasi koo wera bori yendu so.

27 Domi a n nen hunde derimo goribun wa yero.

Meya maa a n derimo wunegii wi u naane man wasi yi kosi.

28 A man warun swee soosi.

Na n maa wa ka wune, ko na n nuku dobu yiba.”

29 Negibu, i de n bee so nani ka nani ma Dafidi besen baaba u gu, ma ba nun siku. Win sikira maa wa besen suunu so sere ka gison giso. 30 Adama yen so u saa Gusunon somo ma u ye ma Gusuno u nun no mwereu kua ka bori u nee, u koo ra win sikadobu gagu, Kirisi, sinasia win sina kitaro, 31 yen so, Kirisi win seebu gorin diwa u ka ya ye u nee, ba n nun derimo goribun wa yero, win wasi kun maa kosimo. 32 Kirisi wiya Gusuno u seeya gorin di. Bese kpurowa sa saa yen seeda diobu. 33 Ba nun sua u da Gusunon nom geuo, ma u Hunde Dero mwa Gusuno Baaban mi win no mwereu ba kua. Ma u sun nun we. Yera ye i waamo ka ye i no mo te. 34 Domi Dafidin tii u n de Gusuno wollo, adama u nee, “Yinni Gusuno u nen Yinni soowa u nee,

a sino nen nom geuo,

35 sere n ka nun wunen yiberaba taarea.”

36 Yen sōna n weene Isireliba ba n ye kam kam ma Yesu wi, wi bee i kpare daa bunanaru wollo, Gusuno u nun kua Yinni ka maa Kirisi.

37 Ye ton be, ba yeni nua, ben gorusu bu taare we, ma ba

Pi ee ka goro be ba tie bikia ba nee, besegibu, mba sa ko ko.

38 Pi ee u bu soowa u nee, bee kpuro, i been goru gosio, i batemu ko ka Yesu Kirisin yisiru, i ka been toranun suuru wa. I ko maa Gusunon keru mwa te ta saa Hunde Dero wi. 39 Domi no mwere te, ta sawa bee ka been bibugiru ka be kpurogiru be ba wa n toma, be Gusuno besen Yinni u koo soku win mi.

40 Ka kram gari dabina Pi ee u bu seeda diiya ma u bu dam ka u nee, i tii wuno ten ton kosobun min di kpa i faaba wa.

41 Be ba win gari wura ba bu batemu kua. Ma tambu norobun suba itan (3.000) saka sosi naane dokeobun wuro dama te. 42 Ma ba ra n gorobun keu swaa daki, ba no tia saa, ba ra n menne, ba yaa dibu dimo ka maa Yinnin dia domaruginu, ba ra n maa kanaru mo sannu.

Naane dokeobun waasinaa

43 Berum baawure mo, domi goro be, ba maamaaki dabinu ka som damginu mo.

44 Naane dokeobu kpuro ba wa sannu yaatem ma ba ben ga maru kua tia. 45 Ba ben tem ka ben dukia dorikiramo, ma ba yen gobi bonu mo nge me n ka baawure weene.

46 To baatere ba ra menne saa yero. Ba ra n maa Yinnin dia domaruginu ka maa yaa dibu dimo sannu yenu ka yenu ka nuku dobu, murafiti sariru so. 47 Ba ra n Gusuno siaramo, ma tambu kpuro ba ka bu nonu geu mera. To baatere Yinni u ra n be ba faaba wa sosimawa naane dokeobu so.

3

Ba yemə bekiā

1 Sōo teeru, Piēē ka Yohanu ba dōo sāa yerō yokan kōba ita, kanarun saa. 2 N deema ba maa ka durō goo dōo mi, wi ba mara ka yemōru. Ba ra nūn yiwa sāa yerun kōnnōwō ge ba mō Burō, u n ka bara mō sanam mē tōmba duō. 3 Ye u Piēē ka Yohanu wa ba duō sāa yerō u bu bara koosi. 4 Piēē ka Yohanu ba nūn nōni girari, ma Piēē nēē, a sun mēerio. 5 Ma u bu mēera tii yēn sō u gāanu yīiyō ben mi. 6 Piēē nūn sōōwa u nēē, na n gobi mō, adama kon nun wē ye na mō. Ka Yesu Kirisi Nasaretigiin yīsira na nun sōōmō, a seewo a sī.

7 Ma u durō win nām geu nēnuā, u ka nūn seeya. Mii mii durō win naasu ka win naa wīinu dam kua. 8 U yōōwa u sura ma u sanum wōri u sāa yeru dua ka be sannu, u sīimō u yōōkumō u Gusunō siaramō. 9 Tōmbu kpuro ba nūn wa u sīimō u Gusunō siaramō. 10 Ye ba tuba ma bara kowo wi u raa sō sāa yerun kōnnōwō ge ba mō Burō, wiya mi, ba bitī soora n sara ye n nūn kooran sō.

Piēēn waasu sāa yerō

11 Tōmbu kpuro ba duki da ka bitī sāa yerun bee tiaō ye ba ra soku Salomōōn kōbe, mi yemō wi, u wāa u Piēē ka Yohanu nēni. 12 Ye Piēē bu wa, u bu sōōwa u nēē, bēē Isireliba, mban sōna i bitī soore i sun mēera mē. I tamaa sāa bēēn tiin dam, n kun mē bēēn daa gea ya dera durō wi, u sīimō? 13 Aburhamu ka Isaki ka Yakōbu be ba

sāa bēēn sikadoba, Gusunō ben Yinni u win sōmō Yesu kua yīikogii, wi i tem yērobu nōmu sōndia, ma i nūn yina Pilatin wuswaaō, baa mē Pilati u raa gōru doke u nūn yōsu. 14 Adama bēē i nūn yina wi, wi u sāa tōn dēero ka gemgii, ma i Pilati bikia u bēē tōn gowo kara. 15 I wāarun yēro go, adama Gusunō u nūn seeya gōrin di, ma bēē sa sāa yen seeda diobu. 16 Yesu win yīsiru ka naanē dokebu yīsī te sōō, yera n durō wi bekiā wi i wa, i tuba mi. Geema, naanē dokebu Kirisi sōō biya bu durō wi bwāa dobu wē bēē kpuron wuswaaō.

17 Tē, negibu na yē ma ye bēē i kua mi, i ye kuawa yēru sariru sōō, mēya maa bēēn wirugibu. 18 Nge mēya gari yi, yi kōora yi Gusunō u kpara yellun di win sōmōbu kpuron nōō sōōn di u nēē, ma win wi u gōsa u n koo ko u kun nōni sōōre. 19 Yen sō, i gōru gōsio i gōsira Gusunōn mi, u ka bēēn toranu wuna, 20 kpa Yinni u sun wēra geebu wē saa win min di, kpa u kpa Yesu gōrima wi ba kua bēēn Mēsi. 21 Tilasiwa Yesu wi, u n wāa wōllō sere saa yu ka turi gāanu kpuro nu ka wurama nge yellu, nge mē Gusunō u gerua yellun di win sōmō dēerobun min di. 22 Domi Mōwisi u nēē, “Yinni Gusunō u koo bēē sōmō goo seeya bēēn bweserō nge wi. Ye u koo bēē sō kpuro i ye swaa dakio. 23 Baawure wi u kun sōmō win gari swaa daki, ba koo nūn wuna Gusunōn tōmbun suunu sōōn di bu nūn kpeerasia.” 24 Mēya

maa Samuēli ka Gusunōn sōmō be ba na win biruō, be kpurowa ba saa yenin gari gerua. ²⁵ Bēya Gusunōn sōmōbun tubi diobu, i maa bōnu mō nō mweē te sō, te Gusunō u bēen sikadoba kua, ye u Aburahamu sōwa u nēē, “Handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa saa wunen bweserun di.” ²⁶ Bēya Gusunō u gbia u win sōm kowo seeya, ma u nūn gōra, u ka bēen baawure gōsia win kom kōsum di, kpa u bēē domaru kua.

4

Piēē ka Yohanu wuun wirugibun wuswaa

¹ Nge mē Piēē ka Yohanu ba ka tōn be gari mō, yāku kowobu ba tunuma ka sāa yerun kōsobun tōnwero ka maa Sadiusiba. ² Ba mōru bara yēn sō gōro be, ba tōmbu keu sōsimō ba Yesun seebu gōrin di kparamō bi bu sōsimō ma tōmba koo se gōrin di. ³ Yen sōna ba bu mwā ba bērisi pirisōm sō sere sisiru, domi yoka kua kō. ⁴ Adama tōn dabinu be ba gari yi nua ba naane doke. Ma ben geera sosi sere ba kua tōnu nōrōbun suba nōbun (5.000) saka.

⁵ Yen sisiru wuun wirugibu ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba mēna Yerusalemuō. ⁶ Ba mēna ka yāku kowo tōnwero wi ba ra nēē Ani ka maa Kaifa ka Yohanu ka Alesandu ka be kpuro be ba sāa yāku kowo tōnwerobun bweseru. ⁷ Ba gōro be yōrasia ben wuswaa ma ba bu bikiam wōri ba nēē,

ka weren yiikowa nge ka yīsi terà i ka yeni kua.

⁸ Sanam mēya Piēē wi u Hunde Dēero yiba u bu wisa u nēē, bēē wirugibu ka guro gurobu, ⁹ i n sōm geerun gari bikiamō te sa yēmō kua ka nge mē u ka bēkura, ¹⁰ n weenē bēē kpuro ka maa Isireliba kpuro i n yē ma durō wi i waamō u yō bēen wuswaa, u bēkurawa mam mam ka Yesu Kiriisi Nasaretigiin yīsirun dam, wi i kpare dāa bunanaru wōllō ma Gusunō nūn seeya gōrin di. ¹¹ Yesu wiya, kpee te bēē banōbu i yina, ma ta kua gani gōmburun dam. ¹² Faabagii gōo sari ma n kun mō wi. Domi Gusunō kun maa tōmbu yīsiru garu wē handunia sō te ba koo soku bu ka faaba wa.

¹³ Sanam mē ba gia ma Piēē ka Yohanu ba sāawa bwēēbwēēbu, ba n maa keu kue, ben wōrugōra bu biti kua, ma ba tuba ma ba raa wāa ka Yesu sannu. ¹⁴ Ye ba durō wi u bēkura wa u yō ka Piēē ka Yohanu sannu, ba n fēē wa bu gari gēē gere. ¹⁵ Yen sōna ba bu sōwa ba nēē, bu yario mēnno yee ten min di. Ye ba yara, be ba wāa mi, ba wesiana ¹⁶ ba nēē, mba sa ko ka durō be ko. Domi Yerusalemu gibu kpuro ba yē ma ba sōm damgii bakaru kua, sa n kpē su ye siki. ¹⁷ Adama su bu gerusi su nēē, bu ku raa maa gōo gāanu sō ka yīsi te, kpa gari yi, yi ku maa kparara tōmbun suunu sō.

¹⁸ Yera ba kpam bu soka ma ba bu yinari bu maa gari gere n kun mē bu waasu ko ka Yesun yīsiru. ¹⁹ Adama Piēē ka Yohanu ba bu sōwa ba

nεε, bεεn tii i bwisikuo i wa ñ n koo Gusunɔ wɛrɛ su bεε mɛm nɔɔwa, kpa su nɔn deri. ²⁰ Domi bεε sa ñ kpɛ sa kun gerua ye sa wa ka ye sa nua.

²¹ Ba kɔam bu gerusi gem gem, ma ba bu yɔsu. Ba ñ swaa wa ye ba koo ka bu sɛyasia yɛn sɔ tɔmbu kpurowa ba Gusunɔ siaramɔ ye ya kooran sɔ. ²² Domi durɔ wi ba bɛkia ka maamaaki mi, u wɔɔ weeru kere.

Naane dokeoba wɔrugɔru kanamɔ

²³ Ye ba Piεε ka Yohanu yɔsu ba kpa, ba wura ben berusebun mi, ma ba bu kpuro saaria ye yɔku kowo tɔnwerobu ka guro guroba bu sɔɔwa. ²⁴ Sanam mε ba gari yi nua, be kpuro ba ka nɔɔ tia Gusunɔ kana, ba nεε, Yinni, wuna a wɔllu ka tem ka nim wɔku taka kua ka ye ya wɔa mi sɔɔ kpuro. ²⁵ Wuna a maa gerua ka Hunde Dεeron baa saa bεεn sikado Dafidi wunen sɔm kowon nɔɔn di a nεε,

“Mban sɔna tɔn tukobu ba mɔru bara.

Mban sɔna tɔmba bwisikumɔ ye ya ñ koorɔ.

²⁶ Handunian sinamba seewa. Ma wirugiba menna bu ka Yinni Gusunɔ ka win Kirisi tabu ko.”

²⁷ Geema, wuu geni sɔɔra Herodu ka Pɔnsu Pilati ka tɔn tukobu ka maa Isireliba, be kpuro ba menna ba ka Yesu wunen sɔmɔ dεero wi a kua Kirisi tabu kua. ²⁸ Mɛya ba yabu baayere kua ye a raa yi wunen dam ka wunen himba sɔɔ. ²⁹ Yen sɔ tɛ, Yinni a ben gerusibu laakari koowo, kpa a de bεε wunen sɔm kowobu

su wunen gari yi kpara ka wɔrugɔru. ³⁰ A wunen nɔmu demio gu tɔmbu bɛkia, a de yɔrenu ka sɔm maamaakiginu nu koorɔ ka wunen sɔmɔ dεero Yesu win yɔsiru.

³¹ Ye ba kanaru kua ba kpa yam mi ba menna mi, mu yɔira diki diki. Be kpuro ba Hunde Dεero yiba, ma ba Gusunɔn gari waasu wɔri ka wɔrugɔru.

Naane dokeobun mɔɔ teeru

³² Naane dokeo be kpuro ba wɔa nɔɔ tia sɔɔ mam mam. Goo sari wi u gerua gɔa ni u mɔ wigina, ba ye kpuro mennawa ba mɔ sannu. ³³ Ka yiiko baka gɔro be, ba ka Yinni Yesun seebu gɔrin din seeda dimɔ, ma Gusunɔn durom bakam wɔa be kpuro sɔɔ. ³⁴ Goo sari be sɔɔ wi u sɔaru mɔ. Domi be ba gbenu mɔ ñ kun mε yenusu, ba ye kpuro dɔrikirawa ma ba ka yen gobi na ³⁵ ba gɔrobu wɛ, ma ba gobi yi bɔnu kua nge mε baawuren bukata nε.

³⁶ Nge mɛya Yosefu Lefi kua wi ba mara Sipuɔ, wi gɔroba maa mɔ Baanabasi, yɔsi ten tubusiana dam kɛɔ. ³⁷ U tem mɔ ma u mu dɔra u ka mɛn gobi na u gɔrobu wɛ.

5

Anania ka Safira

¹ Adama durɔ goo maa wɔa wi ba ra nεε Anania, ka win kurɔ Safira. Durɔ wi, u win tem gam dɔra, ² ma u mɛn gobin sukum tii yiya, ka win kurɔn yɛru, ma u sukum mε n tie gɔrobu wɛ. ³ Yera Piεε u nεε, Anania, mban sɔna a dera Setam dua wunen gɔruɔ

ma a Hunde Dεero weesu kua, ma a tem mεn gobin sukum tii yiyi. ⁴ A sere tem mε dərə, n n̄ wuna a mu m̄ ro? Ye a mu dərə a kpa, mεn gobi kun s̄a wunεgii? N n̄ mεn na, mban s̄na a ḡru doke a ka yenin bweseru ko. N n̄ t̄mbu a weesu kua, Gusun̄wa a kua.

⁵ Ye Anania u gari yi nua, mii mii u w̄ruma u gu. Ma bεrum bakam t̄n be kpuro mwa be ba gari yi nua.

⁶ Aluwaasiba ba seewa ba win goru b̄kua ba ka yara ba sikua.

⁷ Yen biru n kua nge k̄ba ita, ma win kur̄ Safira u duuma. N deema u n̄ ȳ ye n win dur̄ kua. ⁸ Piεε n̄n bikia u nεε, a man s̄ōw̄, amε kasawa i tem mε dərə?

Ma u wisa u nεε, oo, mεya mi.

⁹ Piεε n̄n s̄ōwa u nεε, mban s̄na bεε yiru kpuro i ḡru doke i ka Gusun̄n Hunden laakari mεeri mεsum. Wee be ba wunen dur̄ sikua ba w̄a dii k̄nn̄w̄, ba koo maa ka nun yari.

¹⁰ Mii mii u w̄ruma Piεεn wuswaas̄ u gu. Ma aluwaasi be, ba dua ba deema u gu, ba maa win tii sua ba ka yara ba da ba sikua win dur̄n sikirun b̄kū. ¹¹ Bεrum bakam Yesun yigb̄eru kpuro mwa, ka maa baawure wi u gari yi nua.

S̄m maamaakigii dabinu

¹² Gəro be, ba maamaaki ka s̄m damgii dabinu m̄ t̄mbun suunu s̄ō. Ma naane dokeobu kpuro ba m̄nne sannu Salom̄n̄n k̄bε̄. ¹³ T̄n tuko goo kun k̄ka u ka bu m̄nne, adama t̄mba bu b̄ε̄ε̄ w̄ gem gem. ¹⁴ Ma naane

dokeo ben geera sosim̄ ta d̄ō, dur̄bu ka kur̄bu dabinu, be ba Yinni naane doke. ¹⁵ Ma ba bar̄bu yara sw̄ε̄ ba bu kp̄i kpin yenu ka k̄asu w̄ll̄, n wa Piεε ù n sar̄, win tiro gu ka ben gabu wukiri. ¹⁶ T̄n dabinu maa naam̄ saa Yerusalemun baru kpaanun di ka ben bar̄bu, ka be ba w̄ε̄kunu m̄. Ma be kpuro ba b̄ekuram̄.

Gərobun n̄ni sw̄aru

¹⁷ Adama ȳku kowo t̄nwero, ka win t̄mbu be ba s̄a Sadusiba ba ka ḡrobu nisinu seewa. ¹⁸ Ba ḡro be mwa, ma ba bu piris̄m doke. ¹⁹ Adama yen w̄kuru Yinnin ḡrado u na u piris̄m gamboba k̄enia, u bu yara. U bu s̄ōwa ²⁰ bu doo bu ȳra s̄a yer̄ kpa bu t̄mbu w̄a ten gari kpuro n̄ōsia.

²¹ Ye ḡro be, ba yeni nua ba kpa, ba dua s̄a yer̄ yam s̄areru, ba waasu w̄ri yande.

Ye ȳku kowo t̄nwero ka win t̄mbu ba m̄nna ba wuun wirugibu ka Isireliban guro gurobu kpuro soka, ma ba ḡra piris̄m mi, ba nεε, bu ka ḡro be na. ²² Adama ye s̄a yerun k̄soba tura mi, ba n̄ ḡro be wa piris̄m s̄ō. Ma ba wura m̄nn̄ yer̄ ²³ ba nεε, ye sa tura mi, sa deema piris̄m dira b̄ri mam mam, sa maa k̄sobu deema ba ȳ k̄nn̄w̄. Adama ye sa gamboba b̄esia, sa n̄ goo wa dii te s̄ō.

²⁴ Ye s̄a yerun k̄sobun t̄nwero ka maa ȳku kowo t̄nwero bu ba gari yi nua, ba bit̄ soora, ba n̄ gari yin wii goberu ȳ. ²⁵ Yera dur̄ goo u

na u nεε, ase tən be i pirisəm doke mi, ba wāa sāa yerə ba tambu keu sōsimə!

²⁶ Ma kōsobun tənwero wi, ka win tambu gabu ba da ba ka bu na mənno yerə. Adama n n ka dam, yèn sō ba tərbun bεrum mə bu ku raa bu kpenu kasuku. ²⁷ Ye ba ka bu na, ba bu yōrasia Yuuban guro gurobun wuswaaə. Yāku kowo tənwero wi, u bu gari bikia ²⁸ u nεε, sa bεε yinari mam mam sa nεε, i ku maa waasu ko ka durə win yīsiru. Adama wee, i bεen sōsiru kpara i keu sōsi Yerusalemu kpuro səə, ma i kī i sun durə win gəən taare wē.

²⁹ Yera Piεε ka gəro be ba tie ba nεε, tilasiwa su ka Gusunə mēm nəəwa, n n mə tambu. ³⁰ Gusunə bεsen sikadoban Yinniwa u Yesu seeya gərin di, wi i raa dāa bunanaru kpare i go. ³¹ Wiya Gusunə u sua wəllə u sinasia win nəm geuə, u n sāa sunə ka Faaba kowo u ka de Isireliba bu gōru gəsia, kpa bu ben toranun suuru wa. ³² Bεsεra sa sāa yen seeda diobu, bεsε ka Hunde Dεero wi Gusunə u tambu kā be ba nùn mēm nəəwa.

³³ Ye ba gari yi nua, ba məru bara too too sere ba kī bu gəro be go. ³⁴ Adama Falisi turo be səə wi ba ra nεε Gamalieli, wi u sāa woodan keu koosio, u bεεε mə gem gem tambu kpuro səə, u seewa u yōra mənnon wuswaaə, u nεε, bu gina gəro be yaro. ³⁵ Ma u bu sōəwa u nεε, bεε Isireliba, i laakari koowo ye i kī i durə beni kua. ³⁶ Gasə, durə goo u kurama wi ba sokumə Tedasi

wi u tii bεεε wē gem gem, ma tambu nge nεeru (400) ba nùn swīi. Adama ba nùn go, win bwāaba yarina baama kpuro, ma ba win gari duari. ³⁷ Win biru gari garin sanam, durə goo wi ba mə Yudasi Galilegii, u kurama. U maa tən dabinu wa be ba nùn swīi. Adama ba maa durə wi go ma win tamba yarina. ³⁸ Yen sō, na bεε bwisi kēmə gari yini səə, i durə beni derio i de bu doona. N n tənun sōsirun na, n kun mε tənun səmburu, n koo nəru ko. ³⁹ Adama n n Gusunə səmburun na, i n kpē i bu kamia. I ku tii kari bərie i ka Gusunə sanna.

Ma ba win gari wura. ⁴⁰ Ba gəro be soka ba seni so, ma ba bu yinari bu maa ka Yesun yīsiru gari ko pai. Ma ba bu yōsu. ⁴¹ Ma gəro be, ba doona mənno yeru min di ka nuku doo bakabu yèn sō Gusunə u bu garisi be ba tura bu yaa kasiki Yesun yīsirin sō. ⁴² Tōru baatere, sāa yerə ka yenusə, ba ra n Labaari gea waasu mə kpa ba n keu sōsimə ma Yesuwa Kirisi wi.

6

Ba səm kowobu nəəba yiru gəsa

¹ Sōə mεε te səə, nge mε naane dokeoba sosimə, Yuu be ba Gεrekim tənə gerumə ba ka be ba tie wəki yèn sō ba ben gəminibu duarimə tōə baateren dīanun bənu səə. ² Ma gərobu wəkura yiru ye, ba naane dokeobu kpuro menna ba nεε, n n weene su Gusunə garin waasu deri kpa sa n dīanun gari

mə. ³ Yen sō, bəseḡibu i tən durəbu nəəba yiru ḡasio bēen suunu səə be ba seeda gea diiyammē, be ba Hunde Dēero yiba kpa ba n bwisi mə, kpa su bu səmbu te nəmu sōndia. ⁴ Kpa bēsen tii sa n kanaru ka Gusunən garin waasu mə sa n dəə.

⁵ Tən be kpuro ba gari yi wurə ka nuku dobu. Ma ba Etiēni ḡosa wi u Hunde Dēero yiba, win naanē dokebu bu maa kpā, ka maa Filipu ka Pokori ka Nikanəri ka Timəə ka Paamenasi ka sere Nikola Antiḡsigii wi u ḡasira Yuu. ⁶ Ba ka bu da ḡərobun mi, ma ḡəroba bu kanaru kua ba bu nəma sōndi wirə.

⁷ Nge mēya Gusunən gari yi ka kpararamə baama. Ma naanē dokeobun geera sosimə ta dəə Yerusalemuə, ma yāku kowo dabira maa naanē doke.

Ba Etiēni mwa

⁸ Etiēni wi, Gusunə u nūn durom bakam kua u nūn dam kā, ma u səm maamaakiginu ka yīrenu kua təmbun suunu səə. ⁹ Adama durəbu gabu saa Yuuban mənə yerun di te ba ra soku tii məwəbugiru, ka Sirenin Yuu gabu ka Alesandirigibu ka gabu saa Silisi ka Aşin di ba seewa ba ka Etiēni sikirinamə. ¹⁰ Adama ba kpana bu nūn kamia yèn sō u gari gerumə ka Hunde Dēeron dam ka bwisi. ¹¹ Yera ba durəbu gabu gobi kā asiri səə bu ka gere ma ba nua u Məwisi ka Gusunə gari kam gerusi. ¹² Mēya ba ka təmbun məru seesia, ka guro gurobu ka wooda yērobu. Ba da Etiēnin mi ba nūn mwa ma

ba ka nūn da Yuuban guro gurobun mənən wuswaa. ¹³ Yen biru ba ka durəbu gabu na be ba nūn seeda weesugia diisi ba nēē, durə wini u ra n bēsen sāa yee dēeraru ka Məwisin wooda sankuməwa. ¹⁴ Domi sa nua u gerua ma Yesu Nasaretigii wi, u koo sāa yee teni sura, kpa u bēsen deema kpuro kəsi ye Məwisi u sun wē.

¹⁵ Be kpuro be ba sō mənə ge səə, ba Etiēni nəni girari, ma ba wa win wuswaa ballimə nge Gusunən ḡəradogia.

7

Etiēnin waasu

¹ Yera yāku kowo tənwero u Etiēni bikia u nēē, gari yi, geema?

² Etiēni u wisa u nēē, nən bisibu ka nən baababa i maḡ swaa dakio. Gusunə yīikogii u bēsen baaba Aburhamu kure sanam mē u wāa Mesopotamin tem səə u sere sina Haraniə, ³ u nūn sōəwa u nēē, u win dusibu ka win tem derio kpa u da tem gam mē u koo nūn sōəsi. ⁴ Yen sōna Aburhamu u Kaladegibun tem yara, ma u da u sina Haraniə. Ye win baa u gu u kpa, Gusunə u nūn seeyama min di, u na tem mē səə, mi bēē i wāa tē. ⁵ Sanam mē, u n nūn ayeru garu kā tem mē səə, baa naa dabusa teeru, adama baa mē Aburhamu kun gina bii mara Gusunə u nūn nəə mwēeru kua ma u koo nūn tem mē wē, kpa mu n sāa wi ka maa win bibugim. ⁶ Ye wee ye Gusunə u Aburhamu

sɔɔwa. U nɛɛ, win biba koo sɔru di tem tukumɔ mi ba ko n sãa yobu, kpa bu nɔni swãaru wa sere wɔɔ nɛɛru (400). ⁷ Gusunɔ u maa nɛɛ, win tii koo ka bwese te siri te ta koo bu ko yobu. Yen biru ba koo yari tem min di bu na tem mɛ sɔɔ mi ba koo nùn sã. ⁸ Saa ye sɔɔ, Gusunɔ maa Aburhamu bango kobun wooda wɛ. Ma Aburhamu u win bii Isaki bango kua ye ba wi mara u kua sɔɔ nɔɔba ita. Nge mɛya Isaki u maa Yakɔbu kua, ma Yakɔbu u maa win bibu wɔkura yiru kua nge mɛ. Bera ba kua Yuuban bwesenu wɔkura yirun baababa.

⁹ Yakɔbun bii be, ba ka Yosefu nisinu kua, ma ba nùn Egibitigibu dɔre ba ka doona. Adama Gusunɔ u wãa ka wi, ¹⁰ ma u nùn yakia saa win wahala kpuron di. U maa nùn bwisi kã ma u durom wa, Egibitin sina bokon mi, ma u nùn kua Egibitin tem yɛro ka maa win yɛnu yɛro. ¹¹ Gɔɔra tunuma Egibiti ka Kananin tem sɔɔ ta bu nɔni sɔɔwa too too. Besen sikadoba ba ñ gãanu wa bu di. ¹² Ye Yakɔbu u nua ma dïanu wãa Egibitiɔ, u besen sikado be gɔra mi, nɔn gbiikiru. ¹³ Ye ba da mi nɔn mɛɛruse, Yosefu u tii win maabu tubusia, ma Egibitin sunɔ u maa Yosefun dusibu gia. ¹⁴ Ma Yosefu u Yakɔbu win tundo sokusia ka win dusibu kpuro bu na win mi. Ben geera sãa tɔmbu wata ka wɔkura nɔɔbu. ¹⁵ Nge mɛya Yakɔbu u ka da Egibitiɔ. Miya u gu, miya maa besen sikado be, ba gu. ¹⁶ Ma ba ka be kpuron gonu

wura Sikemuɔ ba nu kpɛɛ siki kpee wɔrugiru sɔɔ te Aburhamu dwa Hamɔrin bibun mi Sikemuɔ.

¹⁷ Ye saa ya turuku kua ye Gusunɔ u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia te u Aburhamu kua, besen tɔmba sosimɔ ba dabiamɔ Egibitiɔ ¹⁸ sere n ka kua sina boko goon waati wi u kun Yosefun gari yɛ. ¹⁹ Sina boko wi, u besen tɔmbu nɔni wɔkua u ka bu kɔsa kua, u bu tilasi kua bu ka ben bii wɛɛnu kɔ kpa nu gbi. ²⁰ Saa ye sɔɔra ba Mɔwisi mara. Bii burɔwa wi u Gusunɔ wɛremɔ. Ba nùn nɔɔri suru ita win tundon yɛnuɔ. ²¹ Ye ba ka nùn da ba kɔ, Egibitin sunɔn bii tɔn kurɔ u nùn sua u kua nge win tiin bii. ²² Ba nùn Egibitigibun keu kpuro sɔɔsi ma u kua tɔn boko gari gerubu ka kookoosu sɔɔ.

²³ Sanam mɛ u wɔɔ weeru tura, u gɔru doke u win tɔmbu Isireliba beram da. ²⁴ U wa Egibitigii goo u ben turo nɔni sɔɔmɔ. U wigii faaba da, ma u Egibitigii wi so u go. ²⁵ U tamaa sãa win tɔmba koo tubuwa ma Gusunɔwa nùn gɔra u ka bu yakia, adama ba ñ tuba. ²⁶ Yen sisiru u deema ben gaba sannamɔ. Ma u kɔ u bu yakiana u nɛɛ, i nen gari swaa dakio. Bɛɛ, be i sãa dusinu, mban sɔna i mɛɛra koonamɔ. ²⁷ Adama durɔ wi u win beruse nɔni sɔɔmɔ mi, u Mɔwisi bɔria u nɛɛ, wara nun kua besen wirugii ka siri kowo. ²⁸ A kɔ a maa man gowa nge mɛ a Egibitigii wi go gɔra? ²⁹ Ye Mɔwisi u gari yi nua, u kpikiru sua Madianin tem gia. Miya u bii tɔn durɔbu yiru

mara.

³⁰ Wōo weerun biru, Gusunon gorado u Mowisi kurema awi gee soo, yi yi saare yi dōo mwaaramo, ghaburu soo mi guuru gara waa te ba ra soku Sinai. ³¹ Mowisi u biti soora ye u yi wa, ma u yi susi u mēera tii. Sanam meya u Yinni Gusunon nōo nua ga gerua ga nēe, ³² wiya Gusunon win sikadoban Yinni, wiya Aburhamu ka Isaki ka Yakobun Yinni. Ye Mowisi u nua me, yera u diira, u n maa kaka u yam mi mēera. ³³ Yinni Gusunon nūn sōowa u nēe, u win salubata pweto, domi yam mi u yō mi, yam dēerama. ³⁴ N wee, u win tōmbun nōni swāaru wa te ba waamo Egibitio. U ben weeweenu nua, yera u sarama u ka bu faaba ko. Tē, u na u nūn gari Egibitio.

³⁵ Mowisi wi ba yina mi, ba nēe, wara nūn kua ben wirugii ka siri kowo, wiya Gusunon u gora u kua ben wirugii ka faaba kowo, ka Gusunon gorado win somiru wi u nūn kure awi soo. ³⁶ Durō wiya u bu yara saa Egibitin di. U maamaaki ka sōm damginu kua Egibitio ka nim wōku soo ge ba mō Naa yari ka maa ghaburu soo mi ba kua wōo weeru. ³⁷ Mowisi wiya u Isireliba sōowa u nēe, Gusunon koo bu sōmō goo seeya ben bweserō, nge wi. ³⁸ Mowisi wiya u wāa ghaburō Isireliban suunu soo, ka besen baababa sannu, ka maa Gusunon gorado wi u ka nūn gari kua guuru wōlō te ba ra soku

Sinai. Ma u Gusunon gari wāarugii mwa, u ka sun yi wē.

³⁹ Adama besen baaba be, ba yina bu nūn mem nōowa. Ba nūn yina ba kī bu kram wura Egibitio. ⁴⁰ Yen sōna ba Aroni sōowa ba nēe, u bu būnu kuo ni nu koo bu swaa gbiya. Domi Mowisi wi, wi u bu yarama saa Egibitin tem di, ba n yē ye n nūn deema. ⁴¹ Dōma tera ba bwāaroku kua ge ga ka naa buu weene, ma ba gu yākuru koosi. Ma ben nukura dora ben nōman sōmburun sō. ⁴² Adama Gusunon u tii gawa ben min di, ma u dera ba sōo ka suru ka kperi sāwa, nge me u gerua win sōmōbun tireru soo u nēe,

“Bēe Isireliba i ka kua wōo weeru ghaburu soo i man yākunu ka kēnu kuare?”

⁴³ Bwāarokuna i sōowa ni i kua i ka būnu sā, nge Mōlōkun kuu bekurugiru ka Refanin kpera.

Yen sōna na kon bēe bōrie sere Babilonin bera gio.”

⁴⁴ Besen baababa ba raa Gusunon kuu bekurugiru mō te ta sāa seeda ma u wāa ka be. Mowisi u tu kua nge me wi u ka nūn gari kua, u nūn sōowa. U tu kuawa mam mam nge te u wa. ⁴⁵ Ma besen baababa be ba tu tubi di, be ka Yosue ben gbiikoo, ba ka tu dua tōn tukobun tem soo me ba mwa sanam me Gusunon u tōn tuko be gira. Ma ta wāa mi sere Dafidin waati. ⁴⁶ Gusunon u ka Dafidi nōnu geu mēera, ma u kanaru kua u ka kpī u wi Yakobun Yinni diru bania. ⁴⁷ Adama Salomōowa u nūn dii te bania.

48 Ka yen de kpuro Wərukoon wāa yera kun wāa dinu sɔɔ ni tɔnu u bana. Nge mɛ Gusunən sɔmɔ goo u yɔrua,

49 “Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wəlla nɛn sina gɔna.

Ma tem mu sāa nɛn naa sɔnditia.

N n mɛn na, dii teren bwesera i ko i man bania.

Nge wāa yee terà ta ko n sāa nɛn wɛra yeru.

50 N n nɛn nɔma ya ye kpuro taka kua?”

51 Etiɛni u maa bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ degangamgibu! Bɛɛn gɔrusu ka bɛɛn swasu su sāa nge be ba n Gusunɔ nasiegisu, i ra n Hunde Dɛero yinamɔ, i mɔwa nge bɛɛn baababa.

52 Gusunən sɔmɔ wara bɛɛn baababa ba n nɔni sɔɔwa. Ba bu go be ba Geegiin naarun gari kua, ma tɛ, bɛɛn tii i Geegii wi kərɔmɔtɔnu kua i nùn go. 53 Bɛɛya i Gusunən wooda mwa ye ba bɛɛ wɛ Gusunən gɔradoban min di. Adama i n ye mɛm nɔɔwɛ.

Etiɛnin gɔɔ

54 Ye ba Etiɛnin gari yi nua, ba mɔru bɛsira sere ba ben nikiibii dwɛɛmɔ. 55 Adama

Etiɛni u Hunde Dɛero yiba, ma u wəllu nɔni girari u Gusunən yiiko wa, u maa Yesu wa u yɔ Gusunən nɔm geuɔ.

56 Ma u nɛɛ, wee, na wa wəlla wukiare, ma Tɔnun Bii u yɔ Gusunən nɔm geuɔ.

57 Sanam mɛya ba ben swasu kərɔua ka nɔma, ba kuuki kua, ma ba duki da sannu ba nùn kunisi. 58 Ba nùn gawa ba yara wuun di, ma ba nùn kpenu kasukum wəri. Tɔn be, ba ben kumboorusu

pweta ba yi aluwaasi goon mi wi ba ra nɛɛ Sɔɔlu. 59 Sanam mɛ ba Etiɛni kpenu kasukumɔ u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Yesu, a nɛn hunde mɔɔ. 60 U yiira u gbāra wəllɔ u nɛɛ, Yinni a ku bu tora teni garisi.

Ye u yeni gerua u kpa, ma u gu.

8

1 Saa ye, Sɔɔlu u ka be ba Etiɛni go nɔɔ tia sāa.

Sɔɔlu u Yesun yigberu nɔni sɔɔwa

Saa dɔma ten diya ba Yesun yigbe te ta wāa Yerusalemuɔ nɔni sɔɔ bakabu torua. Naane dokeobu kpuro ma n kun mɔ gərobu, ba yarina ba da Yudean temɔ ka Samarin temɔ. 2 Ma durɔbu gabu be ba Gusunən bɛɛɛ yɛ, ba Etiɛni sikua ka nuku sankira bakanu.

3 Adama Sɔɔlu u kookari mɔ u ka Yesun yigberu kam koosia. U yenusu duurimɔ u tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu gawamɔ u bu kpɛɛmɔ pirisəm sɔɔ.

Filipu u Labaari gea waasu mɔ Samariɔ

4 Be ba yarina ba da baama kpuro ba Labaari gea waasu mɔ. 5 Filipu u da Samari maroɔ ma u wuu gen tɔmbu

Kirisi win gari waasu kua.

6 Tɔn wɔrusu su win gari nua ma su sɔm maamaakiginu

wa ni u kua, ma be kpuro ba win gari swaa daki mam mam. 7 Filipu u wɛɛkunu

gira tɔn dabinun wasin di, ma nu yarimɔ ka wuri beke. U maa yemɔ dabinu bekiã, ka bèn wasin bee tia gu. 8 Ma

nuku doo bakabu wāa wuu ge sɔɔ.

⁹ Durɔ goo wāa wuu ge sɔɔ, wi ba ra nɛɛ Simɔɔ. U ra n ka dobo dobo maamaaki dabiru mɔ Samariḡibun wuswaaɔ, u maa tii garisi tɔn boko. ¹⁰ Tɔmbu kpuro bwɛɛbwɛɛbu sere ka damḡibu, ba ra n win gari swaa daki gem gem kpa ba n mɔ, wiya Gusunɔn dam bakam mɔ.

¹¹ Ba ra nɔn swaa daki yɛn sɔ saa tɛɛbun di win dobo dobo ya ra n bu biti sāa. ¹² Adama ye tɔmba Labaari gea naanɛ doke ye Filipu u bu waasu kua, ye ya ka Gusunɔn bandu ka Yesu Kirisin yīsiru yā, ba bu batɛmu kua tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ¹³ Simɔɔn tii maa naanɛ doke ma ba nɔn batɛmu kua. U Filipu swīi baama kpuro ma u biti kua too ye u sɔm damḡinu ka maamaaki wa ye ya kooramɔ.

¹⁴ Ye gɔro be ba wāa Yerusalemuɔ ba nua ma Samariḡibu ba Gusunɔn gari naanɛ doke ba bu Piɛɛ ka Yohanu gɔria. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba kanaru kua naanɛ dokeo ben sɔ Hunde Dɛɛro u ka du be sɔɔ. ¹⁶ Domi Hunde Dɛɛro kun ḡina saramɛ ben goon mi, ba gesi bu batɛmu kuawa ka Yinni Yesun yīsiru. ¹⁷ Yera Piɛɛ ka Yohanu ba bu nɔma sɔndi wirɔ, ma Hunde Dɛɛro dua be sɔɔ.

¹⁸ Ye Simɔɔ u wa ma Hunde Dɛɛro dua be sɔɔ sanam mɛ gɔro be, ba bu nɔma sɔndi wirɔ, yera u kī u bu gobi kɛ. ¹⁹ U nɛɛ bu maa nɔn yi-iko ye wɛɛyɔ, kpa baawure wi u nɔmu sɔndi wirɔ Hunde Dɛɛro u n da du yɛro sɔɔ.

²⁰ Adama Piɛɛ nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wunɛ kaa kam ko ka wunen gobi sannu yɛn sɔ a tamaa kaa kpī a Gusunɔn kɛru ka gobi dwe. ²¹ A n kpɛ a n nɔma mɔ sɔmbu te sɔɔ, domi wunen ḡɔru ga n dee dee sāa Gusunɔn wuswaaɔ. ²² Yen sɔ, a ḡɔru ḡɔsio wunen kom kɔsum di, kpa a Yinni kana u nun wunen bwisiku kɔsunu suuru kua n n koo kooru. ²³ Domi na wa ma wunen daa ya sosu, ma toraru ta nun bɔkua.

²⁴ Simɔɔ u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii i man kanaru kuo Yinnin mi kpa ḡāa ni i man sɔɔwa mi, nu ku man deema.

²⁵ Ye ba seeda ye di ma ba Yinnin garin waasu kua ba kpa, ba ḡɔsira ba Yerusalemun swaa wɔri. Nge mɛ ba dɔɔ ba Labaari gean waasu mɔ Samarin baru kpa dabinu sɔɔ.

Filipu ka Etiopin wirugii goo

²⁶ Adama Yinnin gɔrado goo u ka Filipu gari kua u nɛɛ, u seewo u da sɔɔ yɛsan nɔm dwaru ḡia u swaa ye swīi ye ya dɔɔ saa Yerusalemun di sere ka Gasa. Swaa ye, swaa tɔkɔra.

²⁷ Ma u seewa u da. Miya u Etiopin tɔn kurɔ sunɔn dukian wunanɔsun wirugii wa wi ba maatam kua. Durɔ wi, u da Yerusalemuɔ u ka Gusunɔ sɔ. ²⁸ Yera u wiɔ u sɔ win dumin kɛkɛ sɔɔ u Gusunɔn sɔmɔ Esain tireru garimɔ. ²⁹ Hunde Dɛɛro u Filipu sɔɔwa u doo kɛkɛ yen bɔkua.

³⁰ Filipu u duka da kɛkɛ yen mi, ma u nua durɔ wi, u garimɔ Gusunɔn sɔmɔ Esain

tireru sɔɔ. U nùn bikia u nɛɛ, n nun yeeri ye a garimɔ mi?

³¹ Wirugii wi, u wisa u nɛɛ, aməna n ko n ka man yeeri ma n kun mɔ goo u man yi tubusia.

Ma u Filipu kana u keke ye yɔɔma bu sina sannu. ³² Ye wee ye durɔ wi, u garimɔ saa Gusunən garin di.

“Ba ka nùn da nge yāa te ba koo saka.

Nge yāa buu ge ga maari sɛɛ sanam mɛ ba gen sansu buramɔ,

nge mɛya u n win nɔɔ baaye.

³³ Ba nùn kawa, ma ba yina bu nùn siria dee dee.

Wara koo kpī u saa yen tɔmbun gari gere.

Domi ba nùn wāaru wunari, u n maa wāa tem mɛ sɔɔ.”

³⁴ Durɔ wi, u Filipu bikia u nɛɛ, na nun kanamɔ, a man sɔɔwɔ waran sɔna Gusunən sɔmɔ wi, u yeni yorua. Win tiin sɔna? Nge goon sɔ.

³⁵ Yera Filipu u waasu wəri. U torua ka sɔmən gari yi, ma u nùn Yesun Labaari gea tubusia.

³⁶ Nge mɛ ba dɔɔ sannu swaa ye sɔɔ, ba tura daaru garun mi, mi nim wāa. Ma durɔ wi, u nɛɛ, nim wee, mba n man tie na n kon ka batemu ko. [

³⁷ Filipu u nùn wisa u nɛɛ, kaa kpī a batemu ko à n naane doke ka wunen gɔru kpuro.

Durɔ wi, u nɛɛ, mɛya na naane doke ma Yesu Kirisi sāawa Gusunən Bii.]

³⁸ Ma wirugii wi, u dera ba win keke yɔrasia. Wi ka Filipu ba sara ba da daaru mi, ma u nùn batemu kua. ³⁹ Ye ba yara min di, Yinnin Hunde u ka Filipu doona. Wirugii wi,

u n maa nùn wa, adama u win swaa wəri u doona ka nuku dobu. ⁴⁰ Filipu maa deema u wāa wuu gagu sɔɔ ge ba ra soku Asɔtu. U Labaari gean waasu kua mi, ka maa wuu si su wāa swaa ye sɔɔ kpuro sere u ka tura Sesareɔ.

9

Sɔɔlun gɔru gəsiabu

(I maa mɛrio Gərobun Kookoosu 22:6-16, 26:12-18)

¹ Sanam mɛ sɔɔra Sɔɔlu u yɔrari dim dim u Yinnin bwāabu nɔni sɔ u bu go. Ma u da yāku kowo tɔnweron mi, ² u nùn bikia u Yuuban mɛnɔ yenugibu tirenu kua be ba wāa Damasiɔ kpa u n gabu wa be ba swaa ye swīi, n n tɔn durɔbun na, n kun mɛ tɔn kurɔbu, u ka kpī u bu mwa u bɔke u ka da Yerusalemuɔ.

³ Sanam mɛ Sɔɔlu u dɔɔ, ye u Damasi turuku kua, suaru sɔɔ yam nùn burure wəllun di. ⁴ Yera u wɔruma temɔ, ma u nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Sɔɔlu, Sɔɔlu, mban sɔna a man nɔni sɔɔmɔ.

⁵ Sɔɔlu u bikia u nɛɛ, Yinni wuna were.

Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a nɔni sɔɔmɔ. ⁶ A seewo a du wuu ge sɔɔ, ba koo nun sɔ ye kaa ko.

⁷ Durɔ be ba sanum mɛ dɔɔ ka wi, ba yɔra ba mari sɔɔ sɔɔ. Ba nɔɔ ge nua, adama ba n goo wa. ⁸ Sɔɔlu u seewa tem di, adama baa mɛ u win nɔni wukia u n yam wa. Ba win nɔmu nenuawa ba ka dua Damasiɔ. ⁹ U wɔko kua sɔɔ ita. U n di saa ye sɔɔ, u n maa nɔra.

¹⁰ N deema naane dokeo goo wāa Damasiɔ wi ba ra nɛɛ

Anania. Yinni u ka nùn gari kua kāsiru sɔɔ u nɛɛ, Anania.

Ma Anania u nɛɛ, nɛ wee Yinni.

¹¹ Yinni nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a da swaawo ye ba ra nɛɛ Dendaru, Yudasın dirɔ, a bikia mi durɔ goo wāa wi ba ra soku Sɔɔlu Taasiqii. Wee, u kanaru mɔ. ¹² Kāsiru sɔɔ u durɔ goo wa wi ba ra nɛɛ Anania, wi u dua mi u wāa ma u nùn nɔma sɔndi wirɔ u ka kpam yam wa.

¹³ Anania u nɛɛ, Yinni tɔn dabina nu man durɔ win labaari sɔɔwa, ka kɔsa kpuro ye u wunen tambu kua Yerusalemuɔ. ¹⁴ Ma sa nua yāku kowo tɔnweroba nùn nɔɔ kā u ka tambu kpuro mwa be ba wunen yīsiru sokumɔ mini.

¹⁵ Adama Yinni nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo domi na durɔ wi gɔsa nen sɔmɔ u ka nen yīsiru kpara tɔn tukobun mi, ka sinambu ka maa Isireliban suunu sɔɔ. ¹⁶ Kon maa nùn sɔɔsi nge mɛ u koo nɔni swāaru wa nen yīsiran sɔ.

¹⁷ Ma Anania u seewa u da u dua diru mi, u Sɔɔlun wiru nɔma sɔndi u nɛɛ, Sɔɔlu nen beruse, Yinni Yesu wi u nun kure swaawo sanam mɛ a sisi, wiya man gɔrima a ka yam wa kpa a Hunde Dɛero yibu.

¹⁸ Mii mii gāanu wɔruma win nɔnin di nge swāan kokosu, ma u kpam yam wa. U seewa, ma ba nùn batemu kua. ¹⁹ Ye u di u kpa ma win dam mu wurama.

Sɔɔlu u waasu mɔ Damasiɔ

Ma Sɔɔlu u sina sɔɔ yiru ka naane dokeobu Damasiɔ. ²⁰ Yande u da Yuuban mɛnno yenɔ u waasu mɔ u gerumɔ

ma Yesu sāawa Gusunɔn Bii. ²¹ Be kpuro be ba gari yi nua, ba biti kua ba bikiana ba nɛɛ, n n durɔ wiya mi, wi u raa be ba Yesun yīsiru sokumɔ goomɔ Yerusalemuɔ, ma u na mini u ka bu mwa u bɔke u ka da yāku kowo tɔnwerobun mi?

²² Sɔɔlun waasu ya dam sosimɔ, u bu sɔɔsimɔ kam kam ma Yesu u sāawa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa, sere Yuu be ba wāa Damasiɔ ba kpama bu wi gari wisi.

²³ Sɔɔ mɛrun biru Yuuba ba wesiana bu Sɔɔlu go, ²⁴ ma Sɔɔlu u gari yi nua. Ma ba wuu gen gbārarun kɔnnɔsu kɔsum wɔri sɔɔ ka wɔkuru bu ka nùn wa bu gon sɔ. ²⁵ Adama wɔkuru sɔɔ, Sɔɔlun bwāabu ba nùn sarasia ka bireru saa gbārarun fenenti gaan di.

Sɔɔlu wāa Yerusalemuɔ

²⁶ Ye Sɔɔlu u wurama Yerusalemuɔ u kī u ka naane dokeobu mɛnna, adama be kpurowa ba nùn berum sāa, ba n tamaa u kua naane dokeo. ²⁷ Yera Baanabasi u ka nùn da gɔrobun mi, ma u bu sɔɔwa nge mɛ Sɔɔlu u Yinni wa Damasin swaawo, ma Yinni u ka nùn gari kua. U maa bu tubusia nge mɛ Sɔɔlu u ka Yesun yīsiru waasu kua ka wɔrugɔru Damasiɔ. ²⁸ Gari yin biru Sɔɔlu u wāa ka be sannu, u bɔsu Yerusalemuɔ, u waasu mɔ ka wɔrugɔru Yinnin yīsiru sɔɔ. ²⁹ U maa ka Yuu be ba Gerɛkim tɔna gerumɔ, gari kua gasɔ ka sikirinɔ, adama ba swaa kasu bu ka nùn go. ³⁰ Sanam mɛ wigibu ba gari yi nua ba ka nùn da Sesareɔ ma ba dera u doona Taasiɔ.

³¹ Nge mɛya Yesun yigberu Yudea ka Galile, ka Samari, ta ka alafia wa, ta dam m̀, ma ta sosim, ta dɔɔ Yinni Gusunon nasiaru sɔɔ ka Hune Dɛeron dam k̄ru.

Enen bekiabu

³² Piɛɛ u maa bɔsu baama kpuro. Yera sɔɔ teeru u naane dokeobu beram da be ba w̄a Lidaa. ³³ Miya u durɔ goo wa, win ȳsira Enɛ. U s̄awa yem, u ̀ seere win kpin yerun di saa w̄ɔ nɔɔba itan di.

³⁴ Piɛɛ u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, Enɛ, Yesu Kirisiwa nun bekiam, a seewo a wunen kpin yeru somɛ.

Mii mii u seewa. ³⁵ Tɔmbu kpuro be ba w̄a Lidaa ka Saronin baru kpaanu sɔɔ ba n̄n wa, ma ba ḡru ḡsia ba Yinni naane doke.

Dɔɔkasi u wurama gərin di

³⁶ N deema, Yopec tɔn kurɔ naane dokeo goo w̄a mi, win ȳsira Tabita. Teya ba maa m̀ Dɔɔkasi ka Gerekim. Kurɔ wi, u ra n s̄am geenu m̀ kpa u n s̄arobu somim. ³⁷ Yera u bara u gu. Ba win goru disi w̄ka ba ka da ba kp̄ gidambisa w̄llɔ. ³⁸ Yopec ka Lida kun tondine, yen s̄na, ye naane dokeo be ba w̄a Yopec ba nua ma Piɛɛ u w̄a Lidaa, ba n̄n tɔmbu yiru ḡria bu n̄n s̄ u na ben mi fuuku fuuku. ³⁹ Ma Piɛɛ u seewa u ka bu da. Ye u tura mi, ba ka n̄n da gidambisa yen w̄llɔ. Gəminibu kpuro ba ȳ win b̄ku ba sum ba n̄n yabenu ka ȳnu ganu s̄osim ni Dɔɔkasi u kua sanam mɛ u w̄a ka be. ⁴⁰ Piɛɛ u be kpuro yara dii ten min di ma u yiira u kanaru kua. Yen biru u s̄ira

goo ten bera gia u nɛɛ, Tabita a seewo.

Yera kurɔ wi, u n̄ni wukia. Ye u Piɛɛ wa u seewa u sina. ⁴¹ Ma Piɛɛ u n̄n n̄mu n̄nuu u seeya u ȳrasia. Ma u naane dokeobu ka ḡmini be soka u bu Dɔɔkasi s̄ɔsi wasiru. ⁴² Yenin labaari ya n̄ra Yopec kpuro, ma tɔn dabinu nu Yinni naane doke. ⁴³ Piɛɛ u s̄ɔ m̄ɛru kua Yopec, yana kowo goon mi, wi ba ra soku Simɔɔ.

10

Piɛɛ ka Kɔɔneru

¹ Tabu sunɔ goo u w̄a Sesare tabu kowobun wuuru sɔɔ te ba ra nɛɛ Italigiru, win ȳsira Kɔɔneru. ² Durɔ wi, u Gusunɔ nasie too, wi ka win yenugibu kpuro ba Gusunɔ s̄am. U ra kanaru ko, u ra maa Yuuban s̄arobu somi gem gem. ³ S̄ɔ teeru, k̄ba itan saka, u Gusunon ḡrado wa k̄siru sɔɔ, u na win mi u n̄n soka u nɛɛ, Kɔɔneru.

⁴ U ḡrado wi n̄ni girari tii tii ka b̄rum u nɛɛ, mba n kua yinni.

Ḡrado n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u wunen kanaru mwa, u maa wunen s̄am geenu wa ma u nun yaaya. ⁵ T̄, a gabu ḡrio Yopec bu durɔ goo sokuma wi ba ra nɛɛ Simɔɔ, wi ba maa m̀ Piɛɛ. ⁶ U s̄awa sɔɔ yana kowo goon yenu wi ba m̀ Simɔɔ. Win dira w̄a nim w̄kun b̄ku.

⁷ Ye w̄llun ḡrado wi, u ka n̄n gari kua u doona u kpa, Kɔɔneru u win s̄am kowobu yiru soka ka tabu kowo be ba ra n w̄a win b̄kun turo wi u Gusunɔ nasie. ⁸ U bu ye kpuro tubusia, ma u bu ḡra Yopec.

⁹ Yen sisiru saa ye ba wāa swaāa ma ba Yoƀe turuku kooma, Piεε u yōwa dii tēera wāllō sōō sōōn saka u ka kanaru kō. ¹⁰ N deema gōōra wi mō ma u kī u di. Ye ba nūn doo kuamme yera u kāsā. ¹¹ U wa Gusunō wālla wukiara ma beku te ta sāare gōgō bōkō ta sarama, ba ten goonu nne dēria. ¹² Te sōō, yεε bwese bwesekawa wāa mi, yi yi naasu nne mō ka yi yi kabirimō ka gunōsu. ¹³ Ma Piεε u nōo gagu nua ga nεε, Piεε a seewo a ye go a tem.

¹⁴ Adama Piεε u nεε, aawo pai Yinni, na n̄ yaa seserugia diire.

¹⁵ Nōo ge, ga kƀam gerua ga nεε, ye Gusunō u sokumō diira a ku maa ye garisi seseru.

¹⁶ Nge mēya n kua sere n̄n ita. Yande beku te, ta wura wāllō.

¹⁷ Ma Piεε u biti soora u tii bikia, mba kāsī ten tubusianu. Saa yera Kōōnerun gōro be ba raa Simōōn yenu bikiamō, ba gu kame ba yō gen kōnnōwō.

¹⁸ Ba yenugibu nōo kō ba bikia sōō goo ù n wāa mi, wi ba ra soku Simōō Piεε.

¹⁹ Sanam mē Piεε u kāsī te bwisikumō, Hunde Dēero nūn sōōwa u nεε, n wee, tōmbu ita gaba nun bikiamō. ²⁰ A seewo a sara a bu yōsiri a ku diriri domi nēna na bu gōrima.

²¹ Ma Piεε u sara u da ben mi u nεε, nēna durō wi i kasu. Mba i kasum na.

²² Ba nεε, Kōōneru tabu sunōwa nun kasu, wi u sāa geegii u Gusunō sāamō ma Yuuba kpuro ba win seeda gea dimō. Wāllun gōrado dēero goowa nūn sōōwa u nun

kasusio kƀa u wunen nōōn gari nō.

²³ Yera Piεε u durō be duusia yenuō u bu yaare kua.

Yen sisiru u ka bu swaa wōri, ma Yopen naane dokeobu gaba maa nūn yōsiri.

²⁴ Yen sōō itaseru ba Sesare tura, ba deema Kōōneru u win dusibu ka win bōrōba mēnne u ka bu mara. ²⁵ Saa ye Piεε u yenu ge duō, Kōōneru u ka nūn yinnō da u nūn kpuna.

²⁶ Adama Piεε u nūn seesia u nεε, a seewo, domi nēn tii tōnuwa.

²⁷ Saa ye u ka Kōōneru gari mō, u dua dirō u wa wee tōn dabinu mēnne. ²⁸ Ma u nεε, bēen tii i yē ma Yuuban wooda ya yina Yuu u ka tōn tuko mēna n̄ kun mē u da win yenuō.

Adama Gusunō u man sōōsi ma n̄ n̄ weene n̄ goo soku disigii. ²⁹ Yen sōna na n̄ gafara kasu na na yande ye i man soka. Tē, na bēε kanamō, i man sōōwō mban sōna i man kasusia.

³⁰ Kōōneru u nεε, gisō sōō n̄nēn amadaare, na kōba itan kanaru mō nēn dirō. Suaru sōō durō goo u yōra nēn wuswāa u yaberu sebua ta ballimō.

³¹ Ma u man sōōwa u nεε, nε, Gusunō u nēn kanaru nua, u maa nēn kēnu yaaya ni na ra bwēεbwēεbu kē. ³² N goo gōrio Yoƀeō u man Simōō Piεε sokuama wi u sāa sōō yana kowo goo wi ba mō Simōōn yenuō nim wōkun bōkuō.

³³ Yen sōna na nun gōria yande, a maa kua ye a ka na fuuku. Tē bεε kpuro sa wāa mini Gusunōn wuswāa su ka nō ye Yinni u nun sōōwa a sun sō.

Piɛn waasu Kɔɔnerun yenuɔ

³⁴ Ma Piɛ u gari sua u nɛɛ, tɛ na gia ka gem ma Gusunɔ u tɔmbu kpuro garisi tia. ³⁵ Baawure wi u nùn nasie ma u mɔ dee dee, u ra yɛro wure baa n n bwese teren na. ³⁶ Bɛɛ i Labaari gea yɛ ye u dera ba Isireliba waasu kua, ye n sãa alafian gari saa Yesu Kirisin min di wi u sãa tɔmbu kpuron Yinni. ³⁷ I maa yɛ ye ya kooru Yudea kpuro sɔɔ, ye ya torua Galileɔ, sanam mɛ Yohanu u win batɛmun gari waasu kua u kpa. ³⁸ I Yesu Nasaretigiin baaru yɛ nge mɛ Gusunɔ u nùn Hunde Dɛero ka dam wɛ. U da baama kpuro u sɔm geenu kua u tɔmbu bekia be Setam u dam dɔre, domi Gusunɔ wãa ka wi. ³⁹ Bɛɛ sa sãa yen seeda diobu ye u kua Yuuban baru kpaanɔ ka Yerusalemɔ. Ba maa nùn kpare dãa bunanaru wɔllɔ ba go. ⁴⁰ Adama sɔɔ itase Gusunɔ u nùn seeya gɔrin di, ma u dera u tii sɔɔsi. ⁴¹ N n maa mɔ tɔmbu kpurowa ba nùn wa ma n kun mɔ bɛɛ seeda diobu tɔna be Gusunɔ u gɔsa yellun di, bɛɛ be sa di sa nɔra ka wi win seebu gɔrin din biru. ⁴² Ma u sun yiire su win gari tɔmbu waasu kua kpa su seeda di ma wiya Gusunɔ u kua wasobu ka gɔribun siri kowo. ⁴³ Gusunɔn sɔmɔbu kpuron gari yi win seeda dimɔ ma baawure wi u nùn naanɛ doke u koo win toranun suuru wa win yĩsiran sɔ.

Tɔn tukobu ba Hunde Dɛero mwa

⁴⁴ Saa ye Piɛ u gari mɔ, Hunde Dɛero u sarama ben

baawure sɔɔ be ba gari yi swaa daki. ⁴⁵ Yuuban naanɛ dokeo be ba da mi ka Piɛ sannu, ba biti soora yɛn sɔ Gusunɔ u maa win Hunde Dɛero tɔn tukobu wɛ. ⁴⁶ Domi ba nua tɔn be, ba ka barum tukum gari mɔ ba Gusunɔ siaramɔ. Piɛ u bikia u nɛɛ, ⁴⁷ goo koo kpĩ u yina bu ka bu nim batɛmu ko bɛ sɔɔ Hunde Dɛero u dua nge bɛɛ?

⁴⁸ U yiire bu bu batɛmu ko Yesu Kirisin yĩsiru sɔɔ. Yen biru ba nùn kana u ka bu sina sɔɔ yiru.

11

Piɛ u Yesun yigberu

win gari tubusia Yerusalemɔ

¹ Gorobu ka naanɛ dokeobu gabu Yudean tem kpuro sɔɔ ba nua ma tɔn tukobu ba maa Gusunɔn gari nua ba yi wura. ² Sanam mɛ Piɛ u wura Yerusalemɔ, Yuuban naanɛ dokeobu ba nùn taare wɛ. ³ Ba nɛɛ u dua tɔn tukobun yenuɔ be ba n bango kue, ma u yaa dibu di ka be sannu.

⁴ Yen sɔna Piɛ u bu gari yi tubusia saa yin toren di sere ka yin nɔrɔ. ⁵ U nɛɛ, sanam mɛ na wãa Yope maroɔ, ye na kanaru mɔ sɔɔ teeru na kãsiru wa. Na bekuru wa te ta sãa nge gɔgɔ bɔkɔ ta sarama Gusunɔ wɔllun di, ba ten goonu nne derie ma ta yɔra nen bɔkuɔ. ⁶ Ye na tu nɔni girari na mɛɛra na yɛɛ naasu nɛgii wa, ka gberun yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka maa gunɔsu. ⁷ Ma na nɔɔ gagu nua ga man soka ga nɛɛ, n seewo n go kpa n tem. ⁸ Adama na nɛɛ, aawo pai

Yinni, na ñ yaa seserugia di-
ire. ⁹ Na kpam nɔɔ ge nua
saa wɔllun di ga nɛɛ, n ku
gãanu soku seseru ni Gusunɔ
u sokumɔ diira. ¹⁰ Yabu yeni
ya koorawa nɔn ita, yen biru
ya kpam wura wɔllɔ. ¹¹ Saa
ye sɔɔ mii mii, durɔbu ita be
ba man gɔriama saa Sesaren
di ba tunuma yenu mi na wãa.
¹² Hunde Dɛero u man sɔɔwa
u nɛɛ, n ka bu doo, n ku
diriri. Bɛsɛgibu nɔɔba tia beni
ba man yɔsiri ma sa dua durɔ
win yenuɔ. ¹³ U sun sɔɔwa
nge mɛ u wɔllun gɔrado wa u
yɔ win dirɔ u nɛɛ, u goo gɔrio
Yopeɔ u ka Simɔɔ sokuma wi
ba maa mɔ Piɛɛ. ¹⁴ Wiya u
koo nɔn gari sɔ yi yi koo de
wi ka win yenugibu bu faaba
wa. ¹⁵ Ye na nɛn waasu torua
Hunde Dɛero u sarama be sɔɔ
nge mɛ u kua bɛsɛ sɔɔ dɔma te.
¹⁶ Yera na Yinnin gari yaaya
yi u nɛɛ, Yohanu u ka nim
batemu kua, adama ba koo bɛɛ
batemu ko ka Hunde Dɛero.
¹⁷ N n mɛn na, Gusunɔ ù n
bu kɛru kã tɛn bweseru u sun
kã sanam mɛ sa Yinni Yesu
Kirisì naanɛ doke, wara nɛ n
ka Gusunɔ swaa ganɛ.

¹⁸ Ye ba gari yi nua, ba ben
sikirinɔ mari, ma ba Gusunɔ
siara ba nɛɛ, Gusunɔ maa tɔn
tukobu ayeru wɛ bu ka gɔru
gɔsia, kpa ba n wãaru mɔ.

Yesun yigberu Antiɔsi

¹⁹ Naanɛ dokeobu be ba
raa yarina baama kpuro nɔni
swãarun sɔ te ta seewa sanam
mɛ ba Etiɛni go, ben gaba
da sere tem mɛ ba sokumɔ
Fɛnisi ka maa tem bureru
garu sɔɔ te ba sokumɔ Sipu,
ka maa wuu gagan mi ge ba

sokumɔ Antiɔsi, ba Labaari
gea kparamɔ, Yuuba tɔnawa
ba sɔɔmɔ. ²⁰ Adama naanɛ
dokeobu gabu be ba Antiɔsi
da saa Sipu ka Sirenin di, ba
maa tɔn tukobu Yinni Yesun
Labaari gea ye waasu kua.
²¹ Yinni Gusunɔn dam mu
wãa ka be, ma tɔn dabinu nu
gari yi naanɛ doke ma nu gɔru
gɔsia nu wura Yinnin mi.

²² Yen labaari ya Yesun
yigberu deema te ta
wãa Yerusalemuɔ, ma ba
Baanabasi gɔra Antiɔsi mi.
²³ Sanam mɛ u tura mi, ye
u wa nge mɛ Gusunɔ u tɔn
be durom kua, win nukura
dora. Ma u bu dam kã ba n ka
Yinni maninɛ ka ben gɔrusu
kpuro, ²⁴ domi u sãa tɔn geo
u Hunde Dɛero yiba ma win
naanɛ dokebu kpã. Ma tɔn
dabinu tii Yinni wɛ.

²⁵ Yen biru u Taasi da u ka
Sɔɔlu kasu. ²⁶ Ye u nɔn wa
u ka nɔn da Antiɔsi mi. Be
yiru ba sina mi wɔɔ gira ba
menna ka Yesun yigberugibu
ma ba tɔn dabinu Gusunɔn
garin keu sɔɔsi. Antiɔsi miya
ba gbia ba naanɛ dokeobu
soka Kirisigibu.

²⁷ Saa ye sɔɔra Gusunɔn
sɔmɔbu gaba Antiɔsi da saa
Yerusalemun di. ²⁸ Ben turo,
wi ba sokumɔ Agabusi, u
seewa u yɔra mɛnnɔ sɔɔ, ma
u Gusunɔn gari gerua ka
Hunde Dɛeron somiru u nɛɛ,
gɔɔ bakara koo ko handunia
kpuro sɔɔ. Nge mɛya ta maa
kua tem yɛro Kolodun waati.
²⁹ Yera naanɛ dokeobu ba gɔru
doke bu kɛru mɔrisia nge mɛ
ben baawuren mɔra nɛ, bu
ka naanɛ dokeobu somi be ba
wãa Yudeaɔ. ³⁰ Ma ba kua mɛ,

ba dera Baanabasi ka Soolu ba ka tu da guro gurobun mi.

12

Ba Yakabu go ma ba Piεε pirišam doke

¹ Sanam me sōra sina boko wi ba sokumō Herodu, u Yesun yigberun tumbu gabu nōma doke u ka bu nōni sō. ² Wiya dera ba Yakabu, Yohanun mō mwa ba go ka takobi. ³ Ye u wa ma n Yuuba dore, u maa Piεε mwa. N wee saa ye, pēe ye ba n seeyatia doken tō bakara. ⁴ Ye ba nūn mwa ba kpa, ba nūn pirišam doke ma tabu kowobu wākura nōbu ka tia ba nūn kōsu. Ba bu yi nne nne. Herodu u gōru doke u nūn siri tōmbun wuswaa Gō sararibun tō bakaru biru. ⁵ Ba Piεε neni pirišam sō, adama Yesun yigberugibu ba kanaru mō gem gem win sō Gusunōn mi.

Ba Piεε yakia

⁶ Tō te Herodu u kī u nūn yara pirišam di u ka da tōmbun mi, ten wōkuru Piεε u dweeya tabu kowobu yirun suunu sō. Ba nūn bōkua ka yōni yiru, ma kōsobu gaba maa wāa pirišam kōnnōwō. ⁷ Suaru sō Yinnin gōrado u kurama ma pirišam dii te, ta yam burura. Gōrado wi, u Piεε so yēsā u nūn yamia u nēe, u seewo fuuku fuuku.

Mii mii yōni yi, yi wōruma win nōman di. ⁸ Ma gōrado u nēe, a wunēn yaberu sebuo kpa a wunēn salubata doke.

Piεε u kua me, ma gōrado u kpa nēe, a wunēn gōgō wukirio kpa a man swī.

⁹ Piεε u yara u nūn swī, adama u tamaa u dosimōwa, u n yē ye gōrado u mō n sāawa gem. ¹⁰ Ba pirišam kōso gbiikobu sarari ka yiruse, ma ba gambo sisugia tura ye ya wāa wuun bera gia. Yeya ya kenjara ka tii ma ba yara ba swaa doo kame, ba gu swī. Ma gōrado wi, u Piεε deri suaru sō.

¹¹ Sanam me sōra Piεε u tuba ye n nūn deema. Ma u tii sōwa u nēe, tē na gia ma geema. Yinni Gusunōwa u win gōrado gōrima u ka man yakia Herodun nōman di, ka maa ye kpuron di ye Yuuba ba kī bu man kua.

¹² Ye gari yi, yi nūn yeeri yi kpa, u da Maarin yenuō wi u sāa Yohanu Maakun mero. Tōn dabinu menne mi, ba kanaru mō. ¹³ Piεε u gambo so yenu kōnnōwō ma kurō sōm kowo goō wi ba ra soku Roda, u da u swaa daki. ¹⁴ Ye u Piεεn nō tuba nuku dobu kun dere u gambo kenie, ma u duka gōsira dirō u bu sōwa ma Piεεwa wāa kōnnōwō. ¹⁵ Ba nūn sōwa ba nēe, a wiiramōwa.

Adama u mō, ka geema ni.

Ma ba mō, win yarowa.

¹⁶ N deema Piεε u yō mi, u gambo soomō. Ye ba ye kenia, ba nūn tuba, ma ba biti soora. ¹⁷ U bu marisia ka nōmu, ma u bu tubusia nge me Yinni Gusunō u ka nūn yara pirišam di. U nēe, bu gari yi Yakabu sō ka maa naane dokeo be ba tie.

Yen biru u doona u da gam gia.

¹⁸ Yen sisiru bururu nanda bakabu wāa tabu kowobun suunu sō. Ba wōki ba mō,

mana Piεε u doona. ¹⁹ Herodu u yiire bu nùn kasu, adama ba ñ nùn wa. Yen sōna u pirišəm kōsobu win gari bikia ma u wooda wē bu ka bu da bu go. Yen biru Herodu u seewa Yudean di u da u sina sōo mēeru Sesareo.

Herodun gōo

²⁰ N wee Herodu u ka Tirigibu ka Sidonigibu mōru bara gem gem. Yen sōna tōn be, ba kparana ba da win mi sannu. Gbiikaa ba ka Balatu bōrōnu kua wi u sāa sina bokon yenun səm kowobun wirugii. Yen biru ba da Herodun mi bu ka nùn suuru kana, domi ben temgibu ba ben dīanu waamōwa saa Herodun tem di.

²¹ Herodu u tōru yi te u koo bu wa. Ye tōo te, ta tura, u win gurumusuru sebua u sina win sina turaru wōllō ma u gari gerubu wōri. ²² Tōn be, ba nēε, Gusunōn nōowa mini, n ñ tōnuguu.

²³ Mii mii Yinnin gōrado u na u Herodu so ma kākōnu ña nu win wasi di ma u gu yēn sō wi tōnu, u Gusunōn yiiko mwa.

²⁴ Saa ye sōo, ma Gusunōn gari yi kpararamō yi sosimō.

²⁵ Ye Baanabasi ka Sōolu ba ben sōmburu kua ba kpa, ba wura Yerusalemu. Ma ba Yohanu Maaku sua, u ka bu da.

13

Ba Baanabasi ka Sōolu gōsa ba gōra

¹ Gusunōn sōmōbu ka keu koosiobu gaba wāa Antiōsin Yesun yigberu sōo. Ben yīsa wee. Baanabasi ka Simēo wi ba sokumō tōn wōko, ka Lusiu

Sirenigii, ka Manaheni wi ba nēnuu yēnu teu ka Herodu sina boko, ka maa Sōolu. ² Sōo teeru durō be, ba Yinni Gusunō sāmō ka nōo bōkuru sannu, yera Hunde Dēero u bu sōowa u nēε, bu Baanabasi ka Sōolu wunō nenem bu ka sōmburu garu ko tēn sō u bu soka.

³ Yen biru ye ba nōo bōkuru ka kanaru kpa, durō be, ba Baanabasi ka Sōolu nōma sōndi wirō, ma ba dera ba doona.

Baanabasi ka Sōolu ba Sipu da

⁴ Sanam mē Hunde Dēero u bu gōriō, Baanabasi ka Sōolu ba tura wuu gagun mi ge ba ra soku Selesi. Min diya ba goo nimkuu dua, ba ka tem bureru garu da te ba ra soku Sipu. ⁵ Sanam mē ba tura Sipun wuu gagu sōo ge ba ra soku Salamini, ba Gusunōn gari waasu kua Yuuban mennō yenō. Yohanu Maaku u bu yōsiri u ka bu somi.

⁶ Ma ba tem bure baka te kpuro sarari ba tura sere wuuō ge ba ra soku Pafōsi. Miya ba Yuu dobo dobogii goo wa wi u sāa sōmō weesugii. Win yīsira Bariyesu. ⁷ U wāa ka Seegiu Pōlusi, Sipun tem yēro. Tem yēro wi, u sāawa bwisigii, yera u Baanabasi ka Sōolu soka yēn sō u kī u Gusunōn gari nō. ⁸ Adama dobo dobogii wi, wi ba ra maa soku Elimasi ka Gerekim u bu yinari. U kookari mō u ka tem yēro wi gōsia naane dokebun swaan di. ⁹ Sanam mēya Sōolu wi ba maa sokumō Pōlu, wi

u Hunde Deero yiba, u dobo dobogii wi nani girari ¹⁰ u nee, wune wi a taki dibu ka daa kōsa yiba, wune Setam bii ka gāa geenu kpuron werō, sere domma kaa n kasu a Gusunən gem gōsia weesu. ¹¹ Tē, wee, Gusunō u koo nun nōmu tii, kaa wōko ko, a n maa yam wasi sōo mēeru.

Mii mii wōkora durō wi wari, u yam bia, ma u sīimō u babi u goo kasu wi u koo nūn nōmu nene. ¹² Ye tem yēro wi, u wa ye n koorā, u Yesu naane doke. U biti soora Yinnin swaan garin sō.

Pōlu ka Baanabasi ba wāa Pisidin tem sōo

¹³ Yen biru Pōlu ka win kpaasibu ba goo nimkuu dua Pafōsin di, ma ba wuu gagu tura ge ba ra soku Periga, Panfilin temō. Miya Yohanu u bu deri, u wura Yerusalemuō. ¹⁴ Saa Perigan di ba da Antiōsiō, Pisidin temō. Tōo wērarugiru sōo ba da Yuuban mennō yerō, ba sina. ¹⁵ Ye ba Mōwisin woodan tirerun gam ka maa Gusunən sōmābuginun gam gara ba kpa, mennō gen wirugibu ba bu gōria ba nee mero bisibu, i n gari gee mō yi yi koo tōmbu dam kē i geruo. ¹⁶ Pōlu u seewa u yāra u ka bu nōmu marisia. U nee, bee Isireliba, ka bee be i Gusunō nasie, i swaa dakio. ¹⁷ Gusunō beee Isireliban Yinni u besen sikadoba gōsa ma u dera ba kua bwese bakaru sanam me ba wāa Egibitin temō. Yen biru u bu yara min di ka win dam bakam, ¹⁸ ma u ka bu temana wōo weeru ghaburō. ¹⁹ U maa bwesenu nōba yiru

kpeerasia Kananin tem sōo, ma u nin tem win tōmbu wē mu n sāa begim. ²⁰ Ye kpuro ya kua wōo neeru ka weeraakuru (450).

Yen biru Gusunō u bu kparobu wē n ka girari Gusunən sōmō Samuelin waati. ²¹ Yera ba sunō bikia ma Gusunō u bu Sōlu Kisin bii wē, saa Benyamēen bweserun di, ma u bandu di wōo weeru. ²² Ma Gusunō u nūn bandu yara u Dafidi kōsire kua, win sō u seeda di u nee, u wa ma Dafidi, Isain bii u sāa tōnu win bweseru u kī, wi u koo win kīru kpuro ko. ²³ Dafidi win bweserun diya, Yesu u yara wi Gusunō u kua Isireliban Faaba kowo nge me u nōo mweeru kua. ²⁴ Yesu u sere na, Yohanu u Isireliba kpuro waasu kua u bu sōowa bu gōru gōsia bu batemu ko. ²⁵ Sanam me Yohanu u win sōmburu kpeema, u ra nee, u n sāa wi ba mara, adama yēro u koo na win biru win baranu u n tura u pota.

²⁶ Tē, mero bisibu, bee Aburahamun bweserun bibu, ka bee be i Gusunō nasie, besera ba faaba yen gari gōriama. ²⁷ Domi Yerusalemu gibu ka ben wirugibu, ba n Yesu wi tuba, ba n maa Gusunən sōmābun gari tuba yi ba garimō tōo wērarugiru baatere. Adama ba yi yibia sanam me ba Yesu taare wē. ²⁸ Ba n gāanu wa wi sōo, ni nu ka gōo weene, adama ka me, ba nee, Pilati u nūn goowo. ²⁹ Ye ba kpuro kua ba kpa ye ba yorua win sō, ba nūn sarasia dāa bunanaru wōllun di, ba kpēe sikiru sōo.

³⁰ Adama Gusunɔ u nùn seeya gərin di. ³¹ Sɔ̄ɔ dabinun baa sɔ̄ɔ u tii tɔmbu sɔ̄ɔsi be ba nùn swīima Galilen di ba ka na Yerusalemuɔ. Tɔn beya ba tē sāa win seeda diobu Isireliban mi. ³² Sa maa bɛɛ Labaari gea nɔ̄siamɔ ye ya ka Gusunɔn nɔ̄ mweeru yā te u bɛsɛn sikadoba kua. ³³ Ye kpurowa u sun kua bɛsɛ be sa sāa ben bibu sanam mɛ u Yesu seeya gərin di, nge mɛ ba yorua Dafidin womu yiruse sɔ̄ɔ, mi Gusunɔ u nɛɛ,

“Wuna a sāa nɛn Bii. Gisɔra na kua wunen tundo.”

³⁴ Gusunɔ u raa gerua u koo nùn seeya gərin di kpa u ku maa kɔ̄si. Yeya u gerua u nɛɛ, “Kon bɛɛ domaru kua te ta dɛere ta n̄ sika mɔ, tɛn nɔ̄ mweeru na Dafidi kua.”

³⁵ Yen sɔ̄na u kpam gerua Dafidin womu gagu sɔ̄ɔ u nɛɛ, “A n̄ derimɔ wunegii wi u naanɛ mɔn wasi yi kɔ̄si.”

³⁶ Domi Dafidi u kua ye Gusunɔ u himba kua u ko win tiin waati sɔ̄ɔ. Yen biru u kpuna u gu ma ba nùn sikua ka win sikadoba sannu ma win wasi kɔ̄sa. ³⁷ Adama, wi Gusunɔ u seeya gərin di, win wasi kun kɔ̄sa. ³⁸ N n mɛn na negibu, i de i n yē ma saa win min diya sa bɛɛ toranun suurun gari nɔ̄siamɔ. ³⁹ Wiya maa baawure wi u nùn naanɛ doke yakia kpuron di, ye Məwisin wooda kun kpē yu ko. ⁴⁰ Yen sɔ̄, i tii laakari koowo, kpa ye Gusunɔn sɔmɔba gerua n ku bɛɛ deema, ye ba nɛɛ,

⁴¹ “I mɛɛrio, bɛɛ tɔn yaako kowobu,

i biti sooro kpa i kam ko.

Domu kon gāanu ko bɛɛn nɔni biru ni i n̄ naanɛ mɔ̄ baa goo ù n bɛɛ nu tusia.”

⁴² Sanam mɛ Pɔlu ka Baanabasi ba yara mɛnnɔ yerun di, tɔn be, ba bu kanamɔ bu kpam bu gari yi sɔ̄ tɔ̄ wɛrarugii kpaaru sɔ̄.

⁴³ Ye tɔmba yara mɛnnɔ yerun di, Yuuba dabiru ka maa tɔn tukobu be ba gɔsira Yuuba, ba Pɔlu ka Baanabasi swīi. Gəro be, ba ka bu gari kua ba bu dam k̄a ba n ka wāa Gusunɔn durom sɔ̄ɔ.

⁴⁴ Tɔ̄ɔ wɛrarugii kpa te sɔ̄ɔ, kaa nɛɛ wuu gen tɔmbu kpurowa ba mɛnna bu ka Yinnin gari nɔ. ⁴⁵ Sanam mɛ Yuuba ba tɔn wɔru ge wa, ba nisinu kua. Ba Pɔlun gari siki, ba gari kɔ̄si gerumɔ. ⁴⁶ Adama Pɔlu ka Baanabasi ba gerua ka wɔrugɔru ba nɛɛ, tilasiwa bu bɛɛ Yuuba Gusunɔn gari sɔ̄ gbiikaa. Adama yèn sɔ̄ i yi yina, ma i n̄ tii garisi be ba ka wāaru te ta ku ra kpe weenɛ, n wee, sa ko bɛɛ deri, kpa su da tɔn tukobun mi. ⁴⁷ N wee ye Yinni Gusunɔ sun yiire su ko. U nɛɛ,

“Na bɛɛ kua tɔn tukobun yam bururam, kpa i ka faaba da handunian goonu nne kpuro sɔ̄ɔ.”

⁴⁸ Sanam mɛ tɔn tuko be, ba gari yi nua, ben nukura dora, ma ba Yinnin gari siara. Ma be Gusunɔ u raa gɔsa wāaru te ta ku ra kpen sɔ̄, ba naanɛ doke.

⁴⁹ Ma gari yi, yi nɔ̄ra bera mi kpuro. ⁵⁰ Adama Yuu be, ba wuun wirugibu ka kurɔ yīsirugibu be ba Gusunɔ sāmɔ mɔru seeya, ma ba bu

kp̄are bu P̄olu ka Baanabasi n̄oni s̄ō, ma ba bu gira bera min di. ⁵¹ Ḡoro be, ba bu ben naasun tua kp̄are, ma ba doona Ikonimuō. ⁵² Ka m̄e, naan̄e dokeobu ba nuku dobu m̄o, ba Hunde D̄eero yiba.

14

P̄olu ka Baanabasi Ikonimuō

¹ Ikonimuō P̄olu ka Baanabasi ba dua Yuuban menn̄o yer̄o ma ba waasu kua sere t̄on dabinu naan̄e doke, Yuuba ka maa Gerekiba. ² Adama Yuu be ba yina bu naan̄e doke, ba t̄on tukobu m̄aru seeya bu ka wa bu naan̄e dokeobu k̄ōsa bwisikusi. ³ Ḡoro be, ba sina mi s̄ō m̄ēru, ba waasu m̄o ka w̄oruḡoru ba Yinni naan̄e s̄ā. U bu dam w̄ē ba ka maamaaki ka s̄om danginu m̄o. Nge m̄eya Yinni u ka s̄ōsi ma win durom mu s̄āawa gem. ⁴ Adama wuu gen t̄ambu ba b̄onu kua yiru. Gaba ȳra ka Yuuba sannu. Gaba maa ȳra ka ḡoro be.

⁵ Sanam m̄eya t̄on tukobu ka Yuu gabu, ka ben wirugibu sannu ba n̄o tia kua bu ka ḡoro be wahala k̄o, bu be kp̄enu kasuku. ⁶ Ye P̄olu ka Baanabasi ba gia m̄e, yera ba kp̄ikuru sua Likonin tem̄o Lisiti ka D̄ēbeō, ka yen baru kpaan̄o. ⁷ Miya ba Labaari gea waasu m̄o.

P̄olu ka Baanabasi

ba Lisiti da

⁸ Lisitiō P̄olu ka Baanabasi ba dur̄o goo wa win naasu gu u s̄ō. U n̄ maa s̄iire m̄eya ba

ka n̄un mara. ⁹ U P̄olun gari swaa daki. Yera P̄olu u dur̄o wi n̄oni girari ma u wa ma win naan̄e dokebu tura u ka bekura, ¹⁰ ma u gb̄ara u n̄ēe, a seewo a ȳra ka wunen naasu.

Dur̄o wi, u seewa fia ma u sanum w̄ari. ¹¹ Sanam m̄e t̄on w̄oru ge, ga wa ye P̄olu kua ga n̄oogiru sua ka Likonin barum ga n̄ēe, bes̄en b̄ūna nu t̄ambu k̄ōsa ma nu na bes̄en mi.

¹² Ba Baanabasi soka Susi, P̄olu maa Herimesi *, ȳen s̄ō wiya u waasu kua. ¹³ Ma ȳaku kowo goo wi u s̄ā Susin b̄ū k̄ōso, win b̄ū dir̄a w̄ā wuun b̄okuō, u ka naa kin̄enu na, ka maa biibii wuu gen k̄onn̄ow̄o. Wi ka t̄on be kp̄uro ba k̄i bu ḡoro be ȳakuru koosi.

¹⁴ Sanam m̄e ḡoro be, ba ye nua, ba ben yabenu ḡēka ma ba duki da t̄on w̄oru gen suunu s̄o ba gb̄asukum̄o ba n̄ēe, ¹⁵ dur̄o b̄ēe, mban s̄ōna i yeni m̄o. Bes̄en tii t̄amba nge b̄ēe. Sa b̄ēe Labaari gea tubusiam̄owa, kpa i ka ḡoru ḡōsia s̄ā kamgirun di i wura Gusun̄o Yinni wason mi, wi u w̄ollu ka tem ka nim w̄ōku taka kua, ka yabu kp̄uro ye ya w̄ā ye s̄ō. ¹⁶ Yellu u dera t̄ambu kp̄uro ba ben ḡoru k̄iru kua. ¹⁷ Adama u n̄ tii deri seeda sari, u gea kua, u b̄ēe gura n̄esiam̄me i ka d̄ianu wa gb̄ēa nin saa s̄ō, kpa i n ka nuku dobu m̄o.

¹⁸ Baa m̄e ba gari yi gerua, ka n̄oni sw̄ā bakara ba t̄on be yinari bu bu ȳakuru koosi.

¹⁹ Adama Yuu gaba na Antiōsi ka Ikonimun di ba t̄on w̄oru ge swaa nim w̄ia,

* 14:12 Herimesi - Herimesi u s̄āawa b̄ū wi u ra b̄ū ni nu tien gari tusie.

ma ba Pəlu kpenu kasuka ba nùn gawa ba ka da wuun biruə domi ba tamaa u guwa. ²⁰ Adama sanam me naane dokeoba na ba yə ba nùn sikerene, u seewa ma u wura wuu sɔɔ. Yen sisiru wi ka Baanabasi ba doona Deɛbe gia.

Pəlu ka Baanabasi

ba wura Sirin Antiəsiɔ

²¹ Pəlu ka Baanabasi ba Labaari gean waasu kua Deɛbeɔ, ma tən dabinu kua Yesun bwāabu mi. Yen biru ba kpm wura Lisitiɔ ka Ikonimuə ka maa Antiəsi ye ya wāa Pisidiɔ. ²² Ba naane dokeobu tāsisiə ba bu dam kā bu ka yōra dim dim naane dokebu sɔɔ. Ba bu sɔɔwa ma ba n̄ koo ko ba kun wahala dabinu wa bu sere du mi Gusunə u bandu swīi.

²³ Ma ba Yesun yigberu baatere sɔɔ guro gurobu kua. Ye ba kanaru kua ka nɔɔ bəkuru ba kpa, ba bu Yinni nəm u səndia wi ba naane doke.

²⁴ Yen biru ba Pisidin tem sara ba tura Panfilin tem sɔɔ.

²⁵ Ye ba waasu kua Perigaɔ ma ba sara ba da Ataliaɔ. ²⁶ Min di, ba goo ninkuu dua bu ka kpm wura Antiəsiɔ, Sirin wuu mi, mi ba raa bu Gusunə nəm u səndia u ka bu durom kē səmbu ten sɔ te ba kua ba kpa.

²⁷ Sanam me ba tura Antiəsiɔ, ba Yesun yigberu menna, ma ba saara ye Gusunə ka bu kua kpuro, nge me u swaa kua tən tukobu bu ka naane doke. ²⁸ Ma ba te mi, ka naane doke be sannu.

15

Ba menna kua Yerusalemuə

¹ Saa ye Pəlu ka Baanabasi ba wāa Antiəsiɔ, durəbu gaba na saa Yudean di, ma ba naane dokeobu sɔɔmə ba m̄, ba n̄ faaba wasi ma n̄ kun m̄ ba dera ba bu bango kua nge me Məwisin wooda ya gerua. ² Pəlu ka Baanabasi ba ka bu sikirina gem gem gari yin sɔ. Ma naane dokeoba gōru doke bu Pəlu ka Baanabasi ka maa gabu gari Yerusalemuə gərobu ka guro gurobu mi gari yin sɔ.

³ Yera Yesun yigberu ta bu sɔɔru kua ba swaa wəri, ma ba Fəni si ka Samarin tem sara ba naane dokeobu sɔɔmə nge me tən tukobu ba maa Yesu naane doke. Yen baaru ya bu nuku dobu wē gem gem.

⁴ Ye ba tura Yerusalemuə, Yesun yigberu ka gərobu ka maa guro gurobu ba bu dam koosia. Ma Pəlu ka Baanabasi ba bu saaria ye Gusunə u ka bu kua kpuro. ⁵ Adama Falisi gabu be ba naane doke, ba seewa ba nee, tilasiwa bu naane dokeo tən tuko be bango kua, kpa bu be sɔ bu Məwisin wooda swīi.

⁶ Ma gərobu ka guro gurobu ba menna bu ka gari yi wesiana. ⁷ Ye ba gari yi gawamə, Piɛɛ u seewa u yōra u nee, negibu i yē ma Gusunə u man wuna beɛn suunu sɔɔn di n̄ te, n̄ ka tən tukobu Labaari gea nɔɔsia kpa bu naane doke.

⁸ Ma Gusunə wi u təmbu kpuron gōrusu yē, u tən tuko be seeda diiya ye u bu Hunde Deero kā nge me u sun kā. ⁹ U n̄ gāanu wunane beɛɛ ka ben suunu sɔɔ. U maa ben gōrusu deerasia naane dokebu n̄ sɔ nge me u sun kua. ¹⁰ N n

mɛn na, mban sɔna i Gusunɔn laakari mɛɛrimɔ tɛ ye i ka naane dokeo be sɔmunu sɔbimɔ ni bɛsɛn sikadoba ka maa bɛsɛn tii sa kpana su sɔbe. ¹¹ Sa naane sɔa ma sa faaba wa Yinni Yesun durum sɔ nge mɛ ben tii ba wa.

¹² Ma tɔn wɔru ge kpuro ga mari ga Baanabasi ka Pɔlu swaa daki. Ba bu saaria nge mɛ Gusunɔ u ka bu denda bu ka yɛrenu ka sɔm maamaakiginu ko tɔn tukobun suunu sɔɔ. ¹³ Ye ba kpa, Yakɔbu u seewa u nɛɛ, nɛgibu i man swaa dakio. ¹⁴ Simɔɔ u bɛɛ tubusia nge mɛ Gusunɔ u gbia u kua u ka tii tɔn tukobu gabu gɔsia be ba koo soku wigibu. ¹⁵ Gari yi, yi sɔa tia ka gari yi Gusunɔn sɔmɔba yɔrua Gusunɔn gari sɔɔ, ba nɛɛ,

¹⁶ “Yinni Gusunɔ u nɛɛ, saa yera na kon wurama kpa n Dafidin diru seeya te ta wɔruma.

Kon ten bansu seeya
kon kpam tu bani.

¹⁷ Kpa tɔn be ba tie bu nɛ Yinni Gusunɔ kasu,
ka maa tɔn tuko be ba sɔa nɛgibu.

¹⁸ Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua

nɛ wi na gɔa ni sɔɔsi yellun di.” ¹⁹ Yen sɔna nɛn bwisikunu sɔɔ, n n weene su gɔa sɛsɔginu doke tɔn tuko ben swaa sɔɔ be ba gɔru gɔsiamɔ ba wuramɔ Gusunɔn mi. ²⁰ Adama su bu tireru kua su nɛɛ bu ku bɔu sɔa dɔanu di, bu ku kɔɔ menna tantanaru sɔɔ, bu ku yaa tem ye ba wɔiru tema ba ka go, bu ku maa yaa yem di. ²¹ Domi tɛɛbun di wuu

baagere sɔɔ ba ra Mɔwisin tirenu gari Yuuban mɛnno yenɔ tɔɔ wɛrarugiru baatere, kpa bu win gari waasu ko.

Ba tɔn tuko naane dokeobu tireru mɔrisia

²² Ma n gorobu ka guro gurobu ka maa Yesun yigberu kpuro wɛre bu gabu gɔsi ben suunu sɔɔ, kpa bu be gari Antiɔsio ka Pɔlu ka Baanabasi sannu. Ba Silasi gɔsa ka Yudu wi ba maa sokumɔ Baasaba, be ba bɛɛre mɔ naane dokeobun suunu sɔɔ. ²³ Ma durɔ be, ba da ka tire te, te ta nɛɛ, bɛsɛ gorobu ka naane dokeobun guro gurobu sa bɛɛ tɔbura, bɛɛ naane dokeobu Antiɔsio ka bɛɛ be i wɔa Siri ka Silisin temɔ, bɛɛ be ba mara tɔn tukobu. ²⁴ Sa nua ma bɛsɛn gabu ba da bɛɛn mi ba bɛɛ burisina ba maa bɛɛn bwisikunu gɔsikia ka ben gari. Adama sa n bu sɔɔwa bu ko mɛ. ²⁵ Yera sa wesiana su gabu gɔsi su bu bɛɛ gɔria ka bɛsɛn kɔnasibu Baanabasi ka Pɔlu sannu, ²⁶ durɔ be ba ben wɔaru kari bɔrie Yinni Yesu Kirisin yɔsirun sɔ. ²⁷ Yen sɔna sa bɛɛ Yudu ka Silasi gɔria be ba koo bɛɛ gari yi sɔ nɔɔ ka nɔɔ. ²⁸ Domi bɛsɛ ka Hunde Dɛero n sun wɛre su ku bɛɛ sɔmunu ganu sɔbi ma n kun mɔ nini. ²⁹ I ku bɔu sɔa dɔanu di, i ku yaa yem di, i ku yaa tem ye ba wɔiru tema ba ka go, i ku maa kɔɔ menna tantanaru sɔɔ. I n tii nɛnua yabu yeni kpuron di n ko n wɛra. N kua tɛɛru.

³⁰ Yera ba swaa wɔri ba doona Antiɔsio. Ye ba tura mi, ba naane dokeobu menna, ba bu tire te wɛ. ³¹ Ye ba tire te gara ta bu dam kɔ ma ben nukura dora. ³² Yudu ka

Silasi be ba maa sãa Gusunɔn sɔmbu, ba naanɛ dokeobu dam kã ba maa bu tãisia ka gari dabiru. ³³ Ye ba sɔɔ yiru kua mi, naanɛ dokeoba bu nɔɔ kana, ba nɛɛ, bu gɔsira ka alafia be ba bu gɔran mi. [³⁴ Adama n Silasi wɛre u ka gina bu sina.]

³⁵ Pɔlu ka Baanabasi ba sina Antiɔsiɔ. Be ka maa tɔn dabinu sannu ba Yinnin gari keu sɔɔsi, ba maa yi waasu kua.

Pɔlu ka Baanabasi ba karana

³⁶ Sɔɔ mɛɛrun biru Pɔlu u Baanabasi sɔɔwa bu kɔam wura bu naanɛ dokeobu bera wuu baagere sɔɔ mi ba raa Yinnin gari waasu kua, kpa bu wa nge mɛ ba ka wãa.

³⁷ Baanabasi u kã Yohanu Maaku u ka bu da sannu. ³⁸ Adama Pɔlu u gerua u nɛɛ, n n weenɛ bu ka nùn da domi u n daa bu yɔsiri ben sɔmburu sɔɔ, u bu deriwa u gɔsira Panfilin di. ³⁹ Yera ba sikirina too sere ba karana. Baanabasi u Maaku sua ma ba goo nimkuu dua ba da Sipuɔ.

⁴⁰ Pɔlu u Silasi gɔsa, ma naanɛ dokeobu ba bu kanaru kua ba nɛɛ, Gusunɔn durom mu n ka bu wãa. Ma ba ben sanum wɔri. ⁴¹ Ba da Siri ka Silisin temɔ ba Yesun yigbɛnu tãisiamɔ.

16

Timɔte u Pɔlu ka Silasi yɔsiri

¹ Pɔlu u da Dɛɛbeɔ ka Lisitiɔ. Naanɛ dokeo goo wãa Lisiti mi, wi ba mɔ Timɔte. Win mɛro sãawa Yuu naanɛ dokeo, ma win tundo sãa Gɛɛki. ² Naanɛ dokeo be ba wãa Lisiti ka Ikonimuɔ, ba win seeda gea dimɔ. ³ Pɔlu u kã Timɔte

u nùn yɔsiri, ma u nùn bango kua Yuuban sɔ be ba wãa bera mi, domi be kpuro ba yɛ ma win tundo Gɛɛkiwa. ⁴ Ma ba da da wuu ka wuu ba naanɛ dokeobu sɔɔwa ye gɔrobu ka yigbɛ guro guro be ba wãa Yerusalemuɔ ba wesiana ba yi, kpa bu ye mɛm nɔɔwa. ⁵ Nge mɛya Yesun yigbɛnu nu tãsa naanɛ dokebu sɔɔ, ma nu dabiru sosimɔ tɔru baatere.

Pɔlu u kãsiru wa Torasiɔ

⁶ Hunde Dɛero u n dere bu Labaari gean waasu ko Asin temɔ. Yeya n dera ba Firigi ka Galatin tem bukiana. ⁷ Ye ba tura Misin temɔ, ba kã bu Bitinin tem du, adama Yesun Hunde bu yinari. ⁸ Yeya n dera ba Misin tem bukiana ba da yen wuu ge ba mɔ Torasiɔ. ⁹ Pɔlu u kãsiru wa wɔkuru. Kãsi te sɔɔ, u Masedɔnigiɔ goo wa u yɔ u nùn kanamɔ u na Masedɔniɔ u ka bu somi. ¹⁰ Ye u kãsi te wa, miɔ miɔ sa sɔɔru kua su ka da Masedɔniɔ, domi sa tuba ma Gusunɔwa u sun soku su ka bu Labaari gean waasu kua.

Lidia u naanɛ doke Filipiɔ

¹¹ Torasiɔwa sa goo nimkuu dua, ma sa da Samɔtasin deedeeru, yen sisiru sa da Neapolisɔ. ¹² Saa min diya sa da sa sɔɔ yiru kua wuu ge ba mɔ Filipiɔ. Wuu gera, sa gbia sa girari Masedɔnin tem sɔɔ. N deema Romugiba ba wuu ge mɔ. ¹³ Tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, sa yara wuu min di sa da daru bɔɔ gagun mi, mi sa yĩyɔ kana yera ko n wãa. Sa sina sa ka kurɔbu gabu gari kua be ba mɛnɛ mi. ¹⁴ Kurɔ goo wãa mi, wi ba mɔ Lidia Tiatiragiɔ,

wi u ra beku gobiginu dore ni ba wōkua. U maa Gusunən beere yē. U swaa daki ma Yinni Gusunə u win gōru wukia u ka Pōlun gari naane doke. ¹⁵ Kurə wi ka win yenugibu ba batemu kua. Ma u sun kana su da su sina win yenuə, sà n nùn garisi naane dokeo Yinni sōo ka gem.

U sun kākura sere sa wura sa da.

Pirisəm sōo Filipio

¹⁶ Sōo teeru nge me sa dōo kana yerə, sa ka wəndia yoo goo yinna wi u wēreku mə. Wēreku ge, gā n seewa u ra n geruməwa ye n ko n koorā. Win yinniba maa gobi beke waamə win sō. ¹⁷ U sun swīi bese ka Pōlu ma u gbāramə u mē, durə beni Yinni Wərukoon səm kowoba, ba nawa bu ka beere faaban swaa sōosi.

¹⁸ Meya u ra n gerumə yam sāreru baatere sere Pōlu u gari yi tusa. Ma u sīira u wēreku ge sōowa u nee, ka Yesu Kirisin yīsira na nun sōomə, a yario saa win min di.

Mii mii ma wēreku ge, ga yara. ¹⁹ Ye win yinniba gia ma ba n maa gobi wasi win min di, ba Pōlu ka Silasi mwa ba bu bərikia ba ka bu da siri kowobun mi, mi tambu ba ra mēne. ²⁰ Ba ka bu da Romun wirugibun wuswaaə ba nee, durə beni ba besen wuu burisiməwa. Be Yuubara ²¹ ba maa komanu ganu sōosimə ni besen woodaba ba yina su swīi bese Romugibu.

²² Ma tən wəru ga bu mōru seesi, ma wirugibu ba Pōlu ka Silasin yabenu kasuka, ma ba

wooda wē bu be dāa so. ²³ Ye ba bu dāa kpasira ba kpa, ba bu kare pirisəm dirə, ma ba pirisəm dirun kōso wooda wē u bu nōni dokeo gem gem. ²⁴ Pirisəm kōso wi, u wooda ye mēm nōwa ma u Pōlu ka Silasi kpēe sere dii sōowə ma u ben naasu gan dāru doke.

²⁵ Ye n kua wōku suunun bənun saka, Pōlu ka Silasi ba kanaru mē ba womusu mē ba Gusunə siaramə. Ma pirisəm be ba wāa mi, ba bu swaa daki. ²⁶ Suaru sōo tem yīira ka dam ma pirisəm dira diira sere ka ten kpēekpēekuə. Mii mii ten gamboba kpuro ba kenikiara, ma pirisəm baawuren yəni kusira yi wəruma. ²⁷ Ye

pirisəm kōso u yanda, u wa pirisəm dirun gamboba ba wukiare, u tamaa pirisəm ba kpuro ba yakurawa. Yera u win takobi woma u kī u tii go.

²⁸ Adama Pōlu u gbāra too too u nee, a ku tii kōsa kua, bese kpurowa sa wāa mi.

²⁹ Yera pirisəm kōso wi, u fitila bikia ma u ka duka dua pirisəm dirə ma u yiira ka di-ribu Pōlu ka Silasin wuswaaə. ³⁰ U bu yarama tōowə ma u nee, tənwerobu, aməna kon ko n ka faaba waara.

³¹ Ba nee, a Yinni Yesu naane dokeo, kaa faaba wa wunə ka wunen yenugibu.

³² Ma ba nùn Yinnin gari waasu kua, ka sere be kpuro be ba wāa win yenuə. ³³ Saa tia ye, wōku te sōo, pirisəm kōso wi, u ben bosu tea. Ma wi ka win yenugibu kpuro ba batemu kua yande. ³⁴ U ka Pōlu ka Silasi da win dirə, ma u bu dīanu wē ba di.

Wi ka win yenugibu, ben nukura dora gem gem yèn s̄o ba Gusun̄o naan̄e doke.

³⁵ Ye yam mu s̄ara Romun wirugibu ba polisiba ḡora bu da bu gere bu be dur̄o be karo.

³⁶ Ma piris̄om k̄so wi, u gari yi P̄olu s̄ōwa u n̄ee, wirugiba wooda w̄ē n̄ ka b̄ee kara wun̄e ka Silasi. Yen s̄ō t̄ē, i d̄ōn̄o s̄ēē.

³⁷ Adama P̄olu u polisi be s̄ōwa u n̄ee, aawo, ba sun so batuma s̄ō, ba ñ sun siri, ma bes̄en̄ tii sa maa s̄āawa Romugibu. Yen biru ba sun kasa kua piris̄om dir̄o. Wee t̄ē ba k̄i bu sun yara asiri s̄ō? Aawo, sere bu na ben tii bu sun yara.

³⁸ Polisiba ba ka gari yi da ba Romun wirugibu s̄ōwa. Ye wirugii be, ba nua ma P̄olu ka Silasi ba s̄āawa Romugibu, yera ba nanda. ³⁹ Ma ba da ba bu suuru kana ba bu yara piris̄om di, ma ba bu s̄ōwa bu wuu ge yario. ⁴⁰ P̄olu ka Silasi ba yara piris̄om diru min di ba da Lidian yenūo. Ye ba naan̄e dokeobu wa ba bu dam k̄ā, yera ba doona.

17

P̄olu ka Silasi ba Tesalonika da

¹ Nge m̄e ba d̄ō ba wusu yiru sara si ba sokum̄o Anfipolisi ka Apoloni, ma ba tura Tesalonikāo mi Yuuba ba menn̄o yeru m̄o. ² Nge m̄e P̄olun d̄ōn̄e u da menn̄o yeru mi. Ma alusuma itan t̄ō w̄erarugiru baatere u ka bu wesiana Gusun̄on gari s̄ō. ³ U bu tubusia ma u bu s̄ōsi gari yi s̄ō ma Kirisi wi kun koo ko u kun n̄oni sw̄āaru wa kpa u

se ḡarin di. U maa bu s̄ō̄wa ma Yesu w̄in gari u kparam̄o wiya Kirisi wi.

⁴ Be ba n̄un swaa daki s̄ō, gaba gari yi wura, ma ba ka n̄un n̄ō tia kua wi ka Silasi. M̄eya maa t̄on tuko dabinu ba kua be ba Gusun̄on b̄eere ȳē, ka maa t̄on kur̄o dabinu be ba s̄āa t̄on girobu wuu ge s̄ō.

⁵ Adama Yuuba ba nisinu seewa ma ba t̄on beretek̄eba menn̄a wuu s̄ō ba wuu kpuro burina, ma be kpuro ba da Yasonin yenūo bu wa bu P̄olu ka Silasi yarama t̄on w̄orun wuswaāo. ⁶ Ye ba kun bu wa, ba Yasoni ka naan̄e dokeobu gabu gawa ba ka bu da wuun wirugibun mi. Ba gb̄asukum̄o ba m̄o, t̄on be, be ba handunia kpuro ḡosikiam̄o, ba maa na mini, ⁷ ma Yasoni u dera ba s̄obia win yenūo. Be kpuro ba tem ȳeron wooda sankum̄o, ba n̄ee sina boko goo maa w̄āa wi ba m̄o Yesu.

⁸ Yuuban gari yi, yi dera t̄on w̄oru ge ka wuun wirugii be ba gari yi nua ba burisina. ⁹ Ma ba Yasoni ka naan̄e dokeo be karabun gobi bikia, ma ba dera ba doona.

Ba da Bereo

¹⁰ Mii mii naan̄e dokeoba dera P̄olu ka Silasi ba doona Bereo w̄ōkuru. Ye ba tura mi, ba da Yuuban menn̄o yero. ¹¹ T̄on be ba w̄āa mi, ba laakari m̄o n̄ kere t̄on be ba w̄āa Tesalonikāo. Ba gari yi m̄wa ka nuku dobu. Ba ra Gusun̄on gari w̄ēri t̄ōru baatere bu ka wa ye P̄olu bu s̄ō̄m̄o ñ n̄ gem na. ¹² Yen saabuwa ben dabira naan̄e doke, ma Ḡereki t̄on kur̄obu gabu be ba ȳisinu yara ba naan̄e doke, ka sere maa

tɔn durɔ dabinu. ¹³ Adama sanam me Yuu be ba waa Tesalonikaɔ ba nua ma Pɔlu u maa Gusunɔn gari waasu mɔ Bereɔ, ba da mi, ma ba tɔn wɔru mɔru seeya ba burisina. ¹⁴ Mii mii naane dokeo be, ba dera Pɔlu da nim wɔkun bera gia, adama Silasi ka Timote ba sina Bereɔ. ¹⁵ Be ba Pɔlu yɔsiri, ba ka nɔn dawa sere Atenio. Yen biru ye ba kparam gɔsirɔ Bereɔ, Pɔlu u bu nɔ mɔrisia u nee, bu Silasi ka Timote sɔ bu nɔn naamwema fuuku.

Pɔlu waa Atenio

¹⁶ Sanam me Pɔlu u bu mara Atenio, win bwera kun kpune domi u wa bɔu turanu yiba wuu mi. ¹⁷ U ra Yuuban mennɔ yeru de u ka bu wesiana, be ka Gereki be ba Gusunɔn beere ye. U ra maa tɔmbu waasu kue tɔru baatere batuma mi wuugiba ra menne. ¹⁸ Sanam me u ka bu gari mɔ keu koosiobu gabu be ba saa Epikurigibu * ka Sitosiba † ba da win mi, ba ka nɔn sikirinamɔ. Ben gaba nee, mba durɔsi gari bekegii wini u gerumɔ.

Ma gaba maa nee, bɔu tukoba u ka ya. Ba yeni gerua yɛn sɔ Pɔlu u Yesun gari ka win seebu gɔrin din waasu mɔ.

¹⁹ Ma ba ka nɔn da Arepaguɔ ‡, wɔɔ bera mi wirugibu ba ra menne, ma ba nee, sa kɔ su sɔɔsi kpara te nɔwa te a kparamɔ mi. ²⁰ Domi a sun gaa kpaanun gari sɔɔmɔ,

sa maa kɔ su nin tubusianu gia.

²¹ N deema Atenigibu kpuro ka sere sɔɔ be ba ra ne mi, ba ra ben werabun saa kpuro deriwa bu ka gaa kpaanun baaru nɔ, n kun me bu ka gere.

²² Pɔlu u yɔra mennɔ yee ten suunu sɔɔ u nee, bee Atenigibu, na wa i saawa be ba saaru kɔ gem gem. ²³ Domi sanam me na bɔsu been wuu mi, na gaa dabinu meerimɔ ni i saamɔ, na turaru garu wa tɛn mi ba yorua, Gusunɔ wi sa kun ye. Tɛ Gusunɔ wi, wi bee i saamɔ yɛru sariru sɔɔ mi, wiya na bee tubusiamɔ. ²⁴ Wiya wi u handunia taka kua, ka yabu baayere ye ya waa ye sɔɔ, u saawa wɔllu ka tem Yinni, u ku ra sine dinu sɔɔ ni ba ka nɔma bana. ²⁵ Tɔmbun nɔma kun kpɛ yu nɔn nɔɔri, domi u n gaa ganun bukata mɔ. Win tii tiwa u yabu baayere waa ru ka wɛsiaru ka bukata kpuro wɛemɔ. ²⁶ Tɔn turon min diya u bwesenu kpuro taka kua ba ka terie handunia kpuro sɔɔ. Saa yellun di u saaba yi yi, ma u tɔmbun waa yenu nɔɔ bura yenu kua. ²⁷ Gusunɔ u yeni kpuro kua bu ka babi bu nɔn kasu kpa bu nɔn wa baa me u n ka been baawure toma. ²⁸ Domi wi sɔɔra sa waa ru mɔ, wiya dera been wasi suaramɔ, wi sɔɔra sa waa, nge me gabu been tire yorobu sɔɔ ba nee, sa maa saa Gusunɔn bibu. ²⁹ N n men

* **17:18** Epikurigibu - Ben yinni Epikuri u nee, doo nɔra ta kpuro kere tɔnun waa ru sɔɔ. † **17:18** Sitosiba - Ba durɔ wi ba mɔ Simɔn sɔɔsiru swii wi u nee, n weene tɔnu u n deere, u win tɔnusi kɔa, kpa u Gusunɔ beere wɛ. ‡ **17:19** Arepaguɔ - Ya saawa guuru Atenio mi wuun wirugiba ra menne.

na, sà n sãa Gusunɔn bibu, n ñ weene su bwisiku ma Gusunɔ u sãa nge bwãaroku ge tɔnu u bwisika u ka nɔma kua ka wura ñ kun me ka sii geesu, ñ kun me ka kperu. ³⁰ Gusunɔ u ñ tɔmbun yellun yẽru sariru garisi, adama tẽ u baama kpuron tɔmbu wooda wẽemɔ bu ka gɔsira ben kom kɔsum di. ³¹ Domi u tɔru yi tẽ sɔɔ u koo handuniagibu kpuro siri dee dee ka durɔ win saabu wi u gɔsa, ma u nùn baawure sɔɔsi ye u nùn seeya gɔrin di.

³² Ye ba nua Pɔlu u seeɓu gɔrin din gari gerua, gaba nùn yaakoru kua, adama gaba nee ba kɪ bu ra kpam gari yi nɔ.

³³ Sanam meya Pɔlu u doona ben suunu sɔɔn di. ³⁴ Ka me, durɔ ben gaba naane doke ma ba nùn swĩ. Ben suunu sɔɔ durɔ goo wãa wi ba m̀ Deni, wi u sãa Arepagun siri kowo goo, ka maa kurɔ goo wi ba m̀ Damarisi, ka maa gabu.

18

Pɔlu u Korinti da

¹ Yenin biru Pɔlu u doona Ateni min di, u wuu gagu da ge ba ra soku Korinti. ² Miya u Yuu goo deema wi ba m̀ Akilasi, wi ba mara Pontuɔ. N ñ tẽ ye u ka na saa Italin tem di ka win kurɔ Pirisila sannu yèn sɔ tem yẽro Kolodu u wooda yara Yuuba kpuro bu yari Romun di. Ma Pɔlu u ka bu bɔrɔnu kua, ³ u sina ka be domi sɔm bwese teera ba ra ko. Kuu bekurugina be kpuro ba ra ko. ⁴ Tɔɔ wẽrarugiru baatere u ra Yuuban mennɔ yeru de u ka bu wesiana. U ra

bu kɔkiri be ka Gerekiba bu ka Yesu naane doke.

⁵ Sanam me Silasi ka Timote ba tunuma saa Masedonin di, Pɔlu u win tii wẽ u ka waasu ko saa kpuro, u Yuuba sɔɔmɔ ma Yesu sãawa Kiriwi wi ka gem. ⁶ Adama ye ba nùn siki ba nùn gari kɔsi gerusi, Pɔlu u bu win yaberun tua kpare u nee, b̀ n kam kua ben tiin taarewa, n ñ wi Pɔlu wa. U maa nee, saa gisɔn di wi, u koo da u tɔn tukobu waasu kua.

⁷ Ye u yara min di, ma u da u sina tɔn tuko goon yenuɔ wi ba m̀ Titu Yusitu, wi u Gusunɔ nasie. Durɔ win dira wãa mennɔ yerun bɔkuɔ.

⁸ Adama Kirisipu wi u sãa mennɔ yerun wirugii, u Yinni naane doke ka win yenugibu kpuro. Korintigibu dabiru ba Labaari gea nua, ba maa Yesu naane doke, ma ba bu batemu kua.

⁹ Gusunɔ u Pɔlu sɔɔwa wɔkuru kãsiru sɔɔ u nee, a ku berum ko, a n gari yi gerumɔ, a ku mari, ¹⁰ na wãa ka wune, goo kun kpẽ u nun nɔma doke u sere nun gãa kɔsunu kua. Domi tɔn dabina nu wãa wuu ge sɔɔ ni nu sãa negibu.

¹¹ Pɔlu u sina wuu ge sɔɔ wɔɔ tia ka suru nɔɔba tia u bu Gusunɔn gari sɔɔsimɔ.

¹² Sanam me Galioni u sãa tem yẽro Gerekiban tem sɔɔ, Yuuba ba nɔɔ tia kua ba Pɔlu seesi ba ka nùn da siri yero.

¹³ Ba nee, durɔ wini u tɔmbu bɔriemɔwa bu Gusunɔ sã ka swaa gaa ye wooda ya yina.

¹⁴ Ye Pɔlu kɪ u gari gere, yera Galioni u Yuu be sɔɔwa u nee, ñ n sãan na torarun gari, ñ kun me kɔsa gaa ye u kua,

kon daa wura n bæe Yuuba swaa daki. ¹⁵ Adama n n garin sikirinɔsun na, ka yīsa ka bæen tiin wooda, bæen gariya. Na n kpɛ n ko gari yin siri kowo.

¹⁶ Ma u bu kpapa yāa yāa siri yerun di. ¹⁷ Saa yera tɔn be kpuro ba Sɔsiteni mwa, wi u sāa Yuuban mɛnnɔ yerun wirugii, ba nùn soberu wɔri siri yerun wuswaaɔ. Adama gari yi kun Galioni gāanu sāa.

Pɔlu wura Antiɔsiɔ

¹⁸ Pɔlu u kpam sina Korinti mi sɔɔ mɛɛru. Yen biru u naanɛ dokeobu nɔɔ kana u da u kɔna Sankereɔ domi u raa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru * kua. Ma u goo nimkuu dua ka Pirisila ka Akilasi sannu ba doona Siri gia. ¹⁹ Ma ba tura Efesu miya Pɔlu u Pirisila ka Akilasi deri. Ma u dua Yuuban mɛnnɔ yerɔ, u ka bu wesiana. ²⁰ Ba nùn kana u sɔɔ yiru ko ka be, adama u n wure. ²¹ Sanam mɛ u doonɔ, u bu sɔɔwa u nɛɛ, n n Gusunɔn kīrun na u koo kpam wurama ben mi.

Ma u goo nimkuu dua u doona saa Efesun di. ²² Ye u tura Sesareɔ u Yerusalemu da u Yesun yigberu tɔbura. Yen biru ma u da Antiɔsiɔ. ²³ Ye u sɔɔ mɛɛru kua mi, u kpam swaa wɔri u bɔsu Galati ka Firigin tem sɔɔ u naanɛ dokeobu kpuro dam kɛmɔ.

Apolo u Efesu ka Korinti da

²⁴ Yuu goo wi ba mɔ Apolo, wi ba mara Alesandiriɔ, u Efesu da. U gari gerubun kɛru mɔ n banda, u maa Gusunɔn gari yɛ sāa sāa. ²⁵ N deema ba raa nùn Yinnin swaa sɔɔsi

ma u ye waasu mɔ ka kīru, u ra maa Yesun gari tubusie dee dee, adama Yohanun batɛmu koku tɔnawa u yɛ. ²⁶ U waasu kua ka toro sindu Yuuban mɛnnɔ yerɔ. Sanam mɛ Pirisila ka Akilasi ba win waasu nua, ba ka nùn da bee tia, ba nùn Gusunɔn swaa tubusia dee dee. ²⁷ Ye Apolo u gōru doke u Gerekiban tem da, naanɛ dokeoba nùn yen dam kã ma ba ben berusebu tireru kua be ba wāa Gerekiban temɔ bu ka nùn dam koosia. Sanam mɛ u tura mi, u bu somi gem gem be ba sāa naanɛ dokeobu Gusunɔn durom sɔ. ²⁸ Domi ka gari damgiiya u ka Yuuban sikirinɔ kamia batuma sɔɔ, u bu sɔɔsi saa Gusunɔn garin di ma Yesu sāawa wi Gusunɔ u gɔsa.

19

Pɔlu u Efesu da

¹ Sanam mɛ Apolo wāa Korintiɔ, Pɔlu u kpa ka guunun bera ma u tura Efesuɔ. Miya u naanɛ dokeobu gabu deema ² u bu bikia u nɛɛ, Hunde Dɛero u dua bæe sɔɔ sanam mɛ i naanɛ doke?

Ba nùn wisa ba nɛɛ, aawo sa n mam nɔɔre ma Hunde Dɛero wāa.

³ Ma u nɛɛ, batɛmu yerà i kua.

Ba nɛɛ, Yohanun batɛmu.

⁴ Ma Pɔlu u nɛɛ, Yohanu u tɔmbu batɛmu kua be ba gōru gɔsia toranun di ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, durɔ goo u sisi win biruɔ, wiya Yesu wiya ba koo naanɛ doke.

* **18:18** nɔɔ mwɛɛru - Nɔɔ mwɛɛ te, ta sāawa te Yuuba bā n Gusunɔ kua ba ku ra tam bɔmbɔm nɔ, ba ku ra maa kōni sere bā n nɔɔ mwɛɛ te yibia.

⁵ Ye ba Pəluŋ gari yi nua, ma ba batemu kua Yinni Yesun yīsiru sɔɔ. ⁶ Pəlu u bu nəma sɔndi winə ma Hunde Dεero u dua be sɔɔ, ma ba ka barum tukum gari mɔ, ba maa gari gerumə yi yi wee Gusunən min di. ⁷ Durə be kpuron geera tura tɔnu wəkura yirun saka.

⁸ Ma Pəlu u Yuuban mənno yeru dua u ban te Gusunə u swiin waasu mɔ ka toro sindu sere suru ita u ka bu wesianamə u bu kəkirimə. ⁹ Adama ben gabu ba bəbia ba yina bu Yesu naane doke, ba maa gari kəsi gerua win swaa yen sɔ tən wəru gen wuswaa. Yen sɔna Pəlu u bu deri, wi ka naane dokeobu ba doona min di. Ba ra de bu wesianε tɔru baatere mənno yeru garu sɔɔ te ta sɔa Tiranusigiru. ¹⁰ Nge mɛya ba kua wɔɔ yiru, ma tambu kpuro be ba wɔa Asiə, Yuuba ka maa Gerekiba, ba ka Yinnin gari nua.

Sekefan bii tən durəbu

¹¹ Gusunə u Pəlu dam wɛ u ka səm maamaaki damginu ko ¹² sere baa bə n win wɛnya wokatii n̄ kun mɛ win səm koo yabenu sua ba sɔndi barəbu wəllə, ba ra bəkurewa kpa wɛrəkunu nu yari ben wasin di. ¹³ Yuu be ba bəsu baama kpuro ba wɛrəkunu yaramə, ben gaba maa kī bu Yinni Yesun yīsiru soku be ba wɛrəkunu mən sɔ bu nɛɛ, na nun wooda wɛɛmə ka Yesun yīsiru, wi Pəlu u ka waasu mɔ, a yario.

¹⁴ Yuuban yāku kowo tənwero wi ba sokumə Sekefa, win bii tən durəbu

nəɔba yiru, ba ra maa ko mɛ. ¹⁵ Yera wɛrəku gagu ga nɛɛ, na Yesu yɛ, na maa Pəlu yɛ, adama wara bɛɛ i sɔa.

¹⁶ Ma durə wi sɔɔ wɛrəku ge, ga wɔa u yɔwa u tən be sɛre ma u bu so gem gem sere u bu kamia. Be kpuro ba yakura win yenun di tereru ka bosu. ¹⁷ Yuuba ka Gerekiba kpuro be ba wɔa Efesuə ba gari yi nua, ma bɛrum bu mwa be kpuro. Ma Yinni Yesun yīsira bɛɛɛ wa gem gem. ¹⁸ Dabiru be ba naane doke ba na ba gerua batuma sɔɔ ye ba ra raa ko, ma ba tuuba kua. ¹⁹ Dabiru be ba ra raa dobo dobo ko, ba ka ben tirenu na ma ba nu dɔɔ mɛni baawuren wuswaa. Goo u tire nin gobi dooru kua, nin geera kua fɔrɔtə dabi dabiru. ²⁰ Nge mɛya Yinni Gusunən gari yi kpararamə ka dam yi tāsımə.

Sannə Efesuə

²¹ Yeniban biru, Pəlu u gɔru doke u bəsu Masedəni ka Gerekiban tem sɔɔ. Min di kpa u Yerusalemu da. U nɛɛ, u n da mi, u n̄ koo ko u kun tura Romuə.

²² Ma u win səməbu yiru, Timəte ka Erasutu gɔra Masedəniə, adama win tii u sɔɔ yiru kua Asiə.

²³ N deema saa ye, wahala baka gaa seewa Yesun swaan sɔ. ²⁴ Sii geesun seko goo wi ba ra soku Demetiru u ra būu wi ba sokumə Aritemin* dirun weenasiru ko. Səmbu te, ta səm kowobu are bɛkɛ wɛɛmə. ²⁵ Demetiru u win səm kowobu menna ka maa

* 19:24 Aritemin - Būu win mi ba ra bii nəna de.

sekobu gabu ma u nee, durō beε i yē ma sōmbu ten sōna sa kuuramō. ²⁶ Beεn tii i waamō, i maa nōomō ma Pōlu wi, u tōn dabinu kākura u maa bu swaa nim wia, n n mō Efesu mi tōna, ka maa Asin tem wuu dabinu sōra, u mō, būu ni tamba ka nōma kua nu n sāa Gusunō. ²⁷ N n men na, besen sōmbura koo fune wenna. N n mam te tōna, ba n koo maa besen būu Aritemin diru garisi gāanu ganu. Būu win beere baka koo maa kpe, wi Asigibu ka maa tem baaman tōmbu kpuro ba ra sā.

²⁸ Sanam me tōn be, ba gari yi nua, ba mōru besira, ba gbāsukumō ba mō, beere bakagiiwa, Efesugibun Aritemi.

²⁹ Ma wuugibu kpuro ba burinamō. Tōn wōru ga duki daamō diru mi ba ra dwee. Ma ba Pōlun kpaasibu yiru gawa ba ka da mi. Beya Gayusi ka Aritaaki be ba sāa Masedōnigibu. ³⁰ Pōlu u kī u da tōn wōru gen mi, adama naane dokeoba yina. ³¹ Tem men wirugibu gabu be ba sāa win kpaasibu, ba maa nūn nō mōrisia ba nee, u ku tii sōsi dii te sō. ³² Dii te sōra tōmbu kpuro ba gbāsukumō. Gabu ba gari tee gerumō, gabu maa gari gee. Ben dabira kun mam yē yēn sō ba menne mi. ³³ Yuu gaba Alesandu bōrie tōn wōru gen wuswaa, ma tōmbu gabu ba tamaa wiya u dera wahala kpuro ya seewa. Alesandu wi, u tōn be ka nōmu marisia, ma u kī u bu gari yin asansi sō. ³⁴ Adama sanam me ba tuba ma u sāawa Yuu, tōn be kpuro ba

gbāsukumō sere kōba yirun saka, ba mō, beere bakagiiwa Efesugibun Aritemi.

³⁵ Amen biru, wuun guro guro u bu marisia u nee, beε Efesugibu, baawure u yē ma besen wuu Efesuōwa Aritemi beeregiin dira wāa sa te kōsu, ka maa win weenasii wi u surama saa wōllun di. ³⁶ Goo kun kpē u gari yi siki. Yen sō, i tii nenuō sēe, i ku gāanu ko ka sendaru. ³⁷ I ka durō beni na mini baa me ba n gāanu gbene besen būun dirun di, ba n maa besen būu gari kōsi gee gerusi. ³⁸ Demetiru ka win sōm kowobu bā n gari gee mō ka goo, sa siribun tōru mō ka maa siri kowobu, i de bu ben gari ko mi. ³⁹ I n maa gari gee mō yi yi yini kere, i ko kpī i ka yi da wuun wirugibun mi. ⁴⁰ Domi ba koo kpī bu sun taare wē gisōn gari yinin sō yēn sō yi n wiru ka naasu mō. Bā n maa sun yin asansi bikia, sa n yē ye sa ko gere.

⁴¹ Ye u yeni gerua u kpa, u bu yarinasia.

20

Pōlu u Masedōni

ka Gerēkiban tem da

¹ Sanam me ba wōki ni kpa, Pōlu u naane dokeobu menna. Ye u bu dam kā, u bu nō kana u doona Masedōni gia. ² Ye u bōsu tem me kpuro sō, u naane dokeobu dam kā gem gem, ma u tura Gerēkiban temō ³ u sina mi suru ita. Sanam me u kī u goo nimkuu du u Siri da, u deema Yuuba nō tia kua bu ka nūn go. Ma u gōru doke u kpm kpe ka Masedōniō.

4 Sopateri, Pirusin bii wi u na saa Beren di, u Pɔlu yɔsiri, ka maa Aritaaki ka Sikundusi be ba na saa Tesalonikan di, ka Gayusi Deebegii ka Timote ka maa Tisiki ka Torofimu be ba na saa Asin di. 5 Beya ba gbia ba da ba sun mara Torasio. 6 Ye ba pɛɛ ye ba n seeyatia doken tɔɔ bakaru kua ba kpa, sa da sa goo nimkuu dua Filipio. Ma sɔɔ nɔɔbun biru sa bu deema Torasio mi sa alusuma tia kua.

Pɔlu n bera dāakibu Torasio

7 Alusuma buu, sa mɛnnɛ su ka yaa dibu ka maa Yinnin dīa domaruginu di sannu, ma Pɔlu u waasu wɔri. Yɛn sɔ u kī u doona yen sisiru, u win waasu denyasia ya tura sere wɔkurun bɔnu. 8 Fitilaku dabira wāa gidambisa ye sɔɔ, mi sa mɛnnɛ. 9 Aluwaasi goo wi ba mɔ Etiki, u sɔ fenentio. Nge mɛ Pɔlu u win gari denyasiamɔ, aluwaasi wi, u dom yībura sere u dweeya, ma u wɔruma temɔ gidambisa itasen fenentin di. Ba nūn sua ba deema gora. 10 Adama Pɔlu u sarama ma u yāara u nūn sua u nɛɛ, i ku nanda, win hunde ya wāa.

11 Ye Pɔlu u kɔam wura gidambisa yen wɔllɔ, u pɛɛ sua u murura ma sa di, ma u waasu kua sere yam ka sāra, yen biru u doona. 12 Ba ka aluwaasi wi wura yenuɔ wasiru, ma ben nukura yemia gem gem.

Pɔlu u Miletu da saa Torasin di

13 Sa goo nimkuu dua, sa Pɔlu gbiya sa da Asosio, mīn di u koo ka sun goo du. Domi

mɛya sa wesiana yɛn sɔ u kī u da mi ka naasu. 14 Ye sa ka nūn yinna Asosio, min diya u ka sun goo dua sa ka da Mitilenio. 15 Min di, sa kɔam goo nimkuu dua ma sa tura Kioɔ yen sisiru. Sisi kɔaaru sa tura Samosio, yen sɔɔ itasewa sa Miletu dua. 16 Domi Pɔlu u gɔru doke u ku yāra Efesus, kpa u ku win saa kɔ Asin tem sɔɔ yɛn sɔ u sɛnde u turi Yerusalemɔ Pantikotin tɔru n n koo koorā.

Pɔlu u ka yigbe guro gurobu gari mɔ

17 Pɔlu u nɔɔ mɔrisia Efesus saa Miletun di, u Yesun yigbe guro gurobu sokusia bu na bu ka nūn yinna mi. 18 Ye ba tunuma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ nge mɛ na sīsina bɛɛn suunu sɔɔ saa tɔɔ tɛn di na dua Asin tem sɔɔ. 19 Na Gusunɔn sɔmburu kua tii kawabu sɔɔ ka yīresu sannu. Na maa wahala dabiru wa yɛn sɔ Yuuba swaa kasu bu nɛn wāaru kpeerasia. 20 I maa yɛ ma na n bɛɛ arufaanin gāanu berue, na bɛɛ gem kpuro sɔɔwawa batuma sɔɔ ka maa yenusɔ. 21 Na Yuuba ka maa Gerəkiba sɔɔwa na nɛɛ, bu yario toranun di bu wura Gusunɔn mi kpa bu bɛɛn Yinni Yesu Kiriisi naane doke. 22 Wee tɛ na Yerusalemu dɔɔ nge mɛ Hunde Deero u man yiire, na n maa yɛ yɛ n koo man deema mi, 23 adama u man sɔɔmɔ mi kon da kpuro pirisɔm ka wahala man mara. 24 Ka mɛ, na n nɛn wāaru garisi gāanu n gesi nɛn sɔmburu dakura te Yinni Yesu u man yiire n

ko. Sambu tera n Gusunɔn durom Labaari gea kpara.

²⁵ Na bɔsu bɛɛn suunu sɔɔ na ban te Gusunɔ u swiin waasu kua. Tɛ na yɛ ma goo sari bɛɛn suunu sɔɔ wi u koo man wa kpm. ²⁶ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ batuma sɔɔ gisɔ, goo ù n kam kua bɛɛ sɔɔ, na ñ taarɛ mɔ. ²⁷ Domi na ñ gāanu ganu berua, na bɛɛ Gusunɔn himba kpuro nɔɔsia. ²⁸ I n tii sɛ, i maa gɔɔ kpuro kɔsuo ge Hunde Dɛero u bɛɛ nɔmu sɔndia, ge ga sãa Yinni Yesun yigberu. I tu kpara te u yakia ka win tiin yem. ²⁹ Na yɛ ma nà n bɛɛ derin biru gaba koo du bɛɛn suunu sɔɔ nge mɛ demakunu ra du yāanun suunu sɔɔ, ba ñ ko n wɔnwɔndu mɔ. ³⁰ Saa mam bɛɛn suunu sɔɔn di gaba koo gem gɔsia weesu kpa bu naanɛ dokeobu swaa nim wia bu ka ko ben bwāabu. ³¹ N n mɛn na, i n tii sɛ. I yaayo ma wɔɔ itawa, na bɛɛn baawure kirɔ kua bururu ka yoka ka yiresu.

³² Tɛ na bɛɛ Gusunɔ nɔmu sɔndia na maa bɛɛ win durom gari nɔmu sɔndia. Gari yi, yi koo kpī yi bɛɛ tāsisia kpa yi bɛɛ faaba ko ka be kpuro be Gusunɔ u gɔsa u kua wigibu. ³³ Na ñ goon sii geesu ñ kun mɛ win wura ñ kun mɛ win yaberu bine koore. ³⁴ Bɛɛn tii i yɛ ma ka nen tiin nɔma na sɔmburu kua na ka tii diisia ka maa be ba ka man wāa. ³⁵ Na bɛɛ sɔɔsi yabu kpuro sɔɔ ma n weenɛ i sɔmburu ko gem gem nge mesum, kpa i dam sarirugibu somi, kpa i Yinni Yesun tiin gari yaaya ye u nɛɛ, kɛrun wɛɛbu bu nuku dobu mɔ n kere kɛrun mwaabu.

³⁶ Sanam mɛ Pɔlu u gari yi gerua u kpa, u yiira ma u kanaru kua ka be kpuro sannu. ³⁷ Be kpuro ba swi. Ye ba nùn bɔkasi, ba nùn nɔɔ kana ka kīru, ³⁸ ben nukura sankira n banda yèn sɔ u bu sɔɔwa ma ba ñ maa waanamɔ. Ma ba nùn yɔsiri sere goo nimkuu mi.

21

Pɔlu u Yerusalemu dɔɔ

¹ Ye sa nɔɔ kanana ka be sa kpa, sa goo nimkuu dua sa doona sɔru sɔrum mɛ Kɔsiɔ. Yen sisiru sa da Roduɔ. Saa min di, sa maa da Patarɔɔ. ² Miya sa goo nimkuu wa ge ga dɔɔ Fɛnisi gia, ma sa gu dua sa swaa wɔri. ³ Sa tem bureru garu wa te ba mɔ Sipu, sa tu sɛɛna bɛsɛn nɔm dware ma sa da Sirin tem gia. Sa Tiri dua, mi goo nimkuu ga koo sɔmunu sarasia. ⁴ Sa naanɛ dokeobu kasu ma sa ka bu sina alusuma bɔɔ teeru. Hunde Dɛero dera ba Pɔlu sɔɔmɔ u ku Yerusalemu da. ⁵ Adama ye bɛsɛn saa tura sa kpm wura goo nimkuu mi. Be kpuro ka ben kurɔbu ka bibu ba sun yɔsiri saa wuun di. Bɛsɛ kpuro sa yiira nim wɔkun goorɔ ma sa kanaru kua. ⁶ Ye sa nɔɔ kanana sa kpa sa goo nimkuu dua ma ba wura ben yenusɔ.

⁷ Saa Tirin di sa kpm swaa wɔri ma sa tura Tolemaisio. Miya sa sara goo nimkuun di ma sa da sa naanɛ dokeobu tɔbura ma sa kpuna mi nɔn teeru. ⁸ Yen sisiru sa kpm swaa wɔri ma sa tura Sesareɔ, ma sa da sa sɔbia Filipun yenusɔ wi u sãa waasu kowo.

N deema u s̄aa t̄onu n̄oɔba yiru yen turo be ba gas̄o ḡosa Yerusalem̄u. ⁹ Dur̄o wi, u bii w̄andiaba n̄ne m̄o be ba s̄aa Gusun̄on s̄om̄bu. ¹⁰ Ye sa s̄oɔ m̄eru kua mi, Gusun̄on s̄om̄o goo wi ba ra n̄e Agabusi, u na mi saa Yudean di. ¹¹ U na b̄esen mi m̄a u P̄olu k̄paka sua u win tiin naasu ka n̄oma b̄okua u n̄e, n̄ wee ye Hunde D̄ero u gerum̄o. Wi u k̄paka yeni m̄o, Yuu be ba w̄aa Yerusalem̄u ba koo n̄un b̄oke m̄esum k̄pa bu n̄un t̄on tukobu n̄omu s̄andia.

¹² Ye sa gari yi nua, b̄ese ka t̄on be ba w̄aa mi, sa P̄olu suuru kanam w̄ori u ku Yerusalem̄u ye da. ¹³ Adama u n̄e, mban s̄ona i sum̄o m̄esum ma i n̄en w̄eruḡoru k̄peesiam̄o. Na mam s̄oru s̄a n̄ ka gbi Yinni Yesun ȳsirun s̄ Yerusalem̄u, n̄ n̄ m̄o b̄okubu t̄ona.

¹⁴ Ye sa deema u n̄ b̄esen gari wure, sa mari ma sa n̄e, Gusun̄on k̄iru tu kora.

¹⁵ Amen biru sa b̄esen s̄oru kua m̄a sa doona Yerusalem̄u gia. ¹⁶ Naane dokeobu gabu saa Sesaren di ba sun ȳsiri ba ka sun da Nasoni Sipugiin w̄or̄o mi sa ko s̄obia. Dur̄o wi, u naane doke n̄ te.

P̄olu u Yak̄abu beram da

¹⁷ Sanam m̄e sa tura Yerusalem̄u, naane dokeoba sun dam koosia ka nuku dobu. ¹⁸ Yen sisiru P̄olu u ka sun Yak̄abu beram da ma Yesun yigbe guro gurobu kpuro ba m̄enna mi. ¹⁹ Ye P̄olu u bu t̄obura u k̄pa u bu saaria tia tia s̄ambu te Gusun̄o u kua t̄on tukobun suunu s̄o win waasun s̄o. ²⁰ Ye ba win gari nua, be kpuro ba Gusun̄o siara. Ma ba n̄un s̄oɔwa ba

n̄e, k̄nasi a wa? Yuuba nye nyewa ba naane doke, ma be kpuro ba k̄pam ka tii M̄owisin wooda b̄okua. ²¹ Ba bu wunen gari s̄oɔwa ma a Yuu be ba w̄aa t̄on tukobun mi s̄om̄o bu M̄owisin gari deri, bu ku deema sw̄ii, bu ku maa ben bibu bango ko. ²² N n̄ men na, mba sa ko ko. Ka gem ba koo n̄o ma a tunuma wuu mi. ²³ Yen s̄o, a koowo ye sa ko nun s̄o. Dur̄o bu n̄e gaba w̄aa mi, be ba raa n̄o m̄w̄eru kua. ²⁴ A ka bu doo k̄pa i tii d̄erasia sannu k̄pa a ben k̄nan gobi k̄asia. Nge m̄eya baawure u ko n̄ ka ȳe ma ye ba nua wunen s̄o, n̄ n̄ gem, sanam m̄e, ba koo wa ma wunen tii a M̄owisin wooda sw̄ii. ²⁵ Adama ye n̄ s̄aa t̄on tuko naane dokeobuḡia sa bu wooda yiya ma sa bu yen tireru m̄orisia sa n̄e, bu ku b̄iu s̄aa d̄ianu di, bu ku yaa yem di, bu ku yaa tem ye ba w̄iru tema ba ka go, bu ku maa k̄o m̄enna tantanaru s̄o.

²⁶ Ma P̄olu u ka dur̄o be da. Yen sisiru ba tii d̄erasia, ma u s̄aa yeru dua u bu s̄oɔwa saa ye d̄erasia bin sanam koo k̄pe, k̄pa bu ben baawure ȳakuru kua d̄oma te.

Ba P̄olu m̄wa s̄aa yer̄o

²⁷ Ye s̄o n̄oɔba yiru ye, ya k̄peeȳo, Yuu be ba na Asin di ba P̄olu wa s̄aa yer̄o. Ba t̄on w̄oru burinasia, ma ba P̄olu m̄wa. ²⁸ Ba gb̄asukum̄o ba m̄o, b̄e Isireliba, faaba woo! Dur̄o wiya u ra de baama kpuro u n̄ Isireliban k̄sa gerum̄o, ka ye n̄ s̄aa M̄owisin wooda ka maa s̄aa yee teni. Wee, u mam ka t̄on tukobu gabu na s̄aa yee

dɛɛra tenin mi ma u tu disi doke.

²⁹ Ba yeni gerua yèn sō ba raa Torofimu Efesugii wa ka Pɔlu sannu wuu sɔɔ, yera ba tamaa Pɔlu u ka nùn dawa s̄aa yeru mi. ³⁰ Ma wuu ga buuburu yōra kpuro, tamba duki naamō baaman di ma ba Pɔlu mwa ba gawa ba ka yara s̄aa yerun di. Mii mii ma ba ten gamboba kɛnuu. ³¹ Sanam mɛ ba kī bu nùn go, yera Romun tabu sunō u nua ma Yerusalemu kpuro ya burinamō. ³² Mii mii u tabu wirugibu gabu sua ka tabu kowobu, ma u ka bu duka da tɔn wɔru gen mi. Sanam mɛ tɔn wɔru ge, ga nùn wa ka tabu kowobu sannu, ba Pɔlu soberu deri. ³³ Tabu sunō wi, u da Pɔlun mi, u nùn mwa ma u wooda wɛ bu nùn bōke ka yōni yiru. Ma u bu bikia, wara durō wi. Mba u kua. ³⁴ Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, ba gari tee gbāsukumō, gabu maa gari gɛɛ, sere tabu sunō u kpana u gari yin gem gia wure bakanun s̄. Yen s̄ona u wooda wɛ bu ka Pɔlu da sansani gbārarugian mi. ³⁵ Ye ba gbāra ten yɔtiru tura tabu kowoba Pɔlu sua ba s̄andi ben senu wɔllō, tɔn wɔru gen m̄arun s̄. ³⁶ Ma tɔn be kpuro ba bu naa k̄atinu dimō ba gbāsukumō, ba m̄ i nùn goowo!

Pɔlu u tii tubusia

³⁷ Sanam mɛ ba kī bu Pɔlu duusia sansani gbārarugia mi, u tabu sunō bikia u nɛɛ, kon kpī n ka nun gari ko?

Tabu sunō u nùn bikia u nɛɛ, a Gɛɛkim n̄omō ro? ³⁸ N n m̄en na, a ñ s̄aa Egibitigii

wi? Wi u gasō dera tamba tem yērobu seesi, wi u tambu n̄arɔbun suba n̄nɛ m̄enna (4.000) swaa diobun yigberun di, ma u ka bu da gbaburō?

³⁹ Pɔlu nùn wisa u nɛɛ, nɛ Yuuwa, ba man marawa Taasiō, Silisin tem sɔɔ. Na s̄aa kpaa yēro wuu ge sɔɔ, ge ga yīsiru yara. Na nun kanamō, a de n ka tɔn be gari ko.

⁴⁰ Tabu sunō wi, u nùn ayeru wɛ. Ma Pɔlu u yōwa yɔtiru wɔllō u tɔn be ka n̄omu marisia. Ye ba mari, u bu s̄ōwa ka Heberum u nɛɛ,

22

¹ Bɛɛ, n̄en bisibu ka baababa, i swaa dakio ye kon bɛɛ s̄ n ka tii tubusia.

² Ye ba nua ma u ka Heberum gari m̄, ba mari s̄ō s̄ō. Ma u nɛɛ, ³ nɛ Yuuwa wi ba mara Taasiō, Silisin temō adama wuu geni s̄ōra na biru di. Gamalielin miya na keu kua, na besen sikadoban wooda gia s̄aa s̄aa, ma na Gusun̄on b̄ɛɛɛ yɛ nge mɛ b̄ɛɛ kpuro i s̄aa gis̄. ⁴ Na maa swaa yen tambu n̄oni s̄ōwa goo gookum, na yen tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mwɛɛra na b̄okua na p̄iris̄m doke. ⁵ Yāku kowo tɔnwero ka Yuuban guro gurobu kpuro ba koo kpī bu man yen seeda diiya. Na tirenu mwa ben n̄oman di ni ba Yuuba yorua be ba w̄aa Damasiō. Ma na da mi n ka swaa yen tambu mwa n b̄oke be ba w̄aa mi, kpa n ka bu na Yerusalemu n s̄ɛyasia.

win gəru gəsiabun gari səwa

(I maa mērio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 26:12-18)

6 Sanam mē na dəə na Damasi turuku kua səə wii wəllun saka, suaru səə yam bururam na bai wəllun di mu man wukiri. ⁷ Na wəruma temə, ma na nəə gagu nua ga nēē, Səəlu, Səəlu mban sōna a man nənī səəmə. ⁸ Na bikia na nēē, wuna were Yinni. U man səəwa u nēē, nēna Yesu Nasaretigii wi a nənī səəmə. ⁹ Durə be ba man yəsiriə ba yam bururam mē wa, adama ba n̄ tuba ye yēro gerua wi u ka man gari kua. ¹⁰ Na bikia na nēē, mba kon ko Yinni. Ma u man səəwa u nēē, n seewo n du Damasiə. Miya ba koo man s̄ kpuro ye Gusunə u himba s̄a n ko. ¹¹ Yam bururam mēn kpāara dera na w̄ko kua. Yen s̄na nēn kpaasiba man nəmu nēnu sa ka dua Damasiə.

¹² N deema durə goo w̄a mi, wi ba ra nēē Anania, u Gusunən bēere yē, u Məwisin woodaba swīi. Yuu be ba w̄a wuu ge səə kpuro ba win seeda gea dimə. ¹³ U na nēn mi, u ȳra nēn bəkuə ma u nēē, Səəlu nēn beruse, a yam waawo. Mii mii nēn nənī wukiara ma na n̄n wa. ¹⁴ U man səəwa u nēē, Gusunə bēsen sikadoban Yinni u man gəsa n ka win kīru gia, n ka Geegii wa, kpa n maa ka win nəən gari nə. ¹⁵ Domi kon ko win seeda dio, kpa n ka təmbu kpuro s̄ ye na wa ka ye na nua. ¹⁶ Tē, mba n maa tie. N seewo bu man batemu ko, kpa n wobe n dēera nēn toranun di na n Yinnin yīsiru sokumə.

Nge mē Yinni u Pəlu gəsa

u ka tən tukobu waasu ko

¹⁷ Ye na wura Yerusalemə, s̄ə teeru sanam mē na kanaru m̄ə s̄a yerə, na k̄sa. ¹⁸ K̄si te s̄ə, na Yinni wa, u man s̄əwa u nēē, n koowo kpaaka kpa n yari Yerusalemun di mii mii. Domi wuu min təmbu ba n̄ koo win gari wura ȳn seeda na dimə. ¹⁹ Na nēē, Yinni ba yē s̄a s̄a ma na Yuuban mēnə yenu da da, na təmbu mwēera na bu so be ba nun naane doke. ²⁰ Dəma te ba wunen seeda dio Etiēni go, nēn tii na w̄a mi, na win gəə wura. Nēna na win gowobun yānu k̄su ni ba suba. ²¹ Ma Yinni u man s̄əwa u nēē, n doo, domi u koo man gəri n toma tən tukobun mi.

Pəlu ka Romun tabu sunə

²² Tən be, ba Pəlun gari swaa daki sere u ka yeni gerua u kpa. Sanam mēya be kpuro ba gbāsukum wəri ba nēē, i n̄n goowo, n n̄ weene win bweseru ta n w̄a.

²³ Ba kuuki m̄ə, ba ben yabenu yəwemə, ba tua seeyamə wəllə. ²⁴ Romun tabu sunə wi, u wooda wē bu ka Pəlu da sansani gbārarugia s̄ə bu n̄n seni so sere u ka gem gere. Domi u kī u gia mban saabuwa ba n̄n wuremə mē. ²⁵ Ye ba Pəlu bəkuə bu ka n̄n so, u tabu sunə bikia wi u n̄n ȳre, u nēē, n weene i Romugii so i sere n̄n siri?

²⁶ Ye tənwero wi, u gari yi nua, u da win tabu sunən mi, ma u n̄n bikia u nēē, mba a kī a ko mi. Durə wi, Romugiiwa.

27 Ma tabu suno u da u Pölu bikia u nee, a man sōwō, wunε Romugiiwa?

Pölu u nee, meya.

28 Tabu suno wi, u nee, gobi bekeya na kōsia na ka sere kua Romugii.

Pölu u nee, meya ba ne marawa.

29 Yen sōna tabu kowo be ba sōru sāa bu ka nūn seni so u ka gem gere, ba nūn deri mii mii. Ma berum tabu suno wi mwa ye u nua ma Pölu sāawa Romugii domi u dera ba nūn bōkua.

Ba ka Pölu da Yuuban

guro gurobun wuswaa

30 Tabu suno wi, u kī u gia kam kam yēn saabu wahala ye, ya seewa. Yen sōna sisiru u dera ba Pölu kusia, ma u nee yāku kowo tōnwerobu ka Yuuban guro gurobu bu mennama. Ma u ka Pölu da ben wuswaa.

23

1 Pölu u be ba mēnne nōni girari, ma u nee, mero bisibu, nen gōru ga n man taare wēemō domi na nen wāaru diwa dee dee Gusunōn wuswaa, sere ka gisōn gisō.

2 Yāku kowo tōnwerō wi ba ra soku Anania u be ba yō Pölun bōkuō sōwa bu nūn soowo win nōwō. 3 Pölu u nee, Gusunō koo nun so, ganī kpika wunε! A sōwa a ka man siri Mōwisin wooda sō, ma a maa kpm wooda sara a nee, bu man soowo.

4 Be ba yō win bōkuō ba nee, Gusunōn yāku kowo tōnwerōwa a kāka a wōmmō mē?

5 Pölu u nee, mero bisibu na n yē yāku kowo tōnwerōwa.

Domi Gusunōn gari yi nee, “I ku been tōmbun wirugiin kōsa gere.”

6 Ye Pölu u tuba mēnno ge sō, ma gaba sāawa Sadusiba, gabu maa Falisiba, yera u nōogiru sua mēnno ge sō u nee, mero bisibu, ne Falisiwa wi Falisiba ba mara. I man sirimōwa yēn sō na yīiyō ma gōriba koo se gōrin di.

7 Ye u yeni gerua u kpa, Falisiba ka Sadusiba ba sikirinō wōri ma mēnno ge, ga bōnu kua yiru. 8 Domi Sadusiba ba ra nee gōriba kun seemō gōrin di, hunde ka wōllun gōrado maa sari adama Falisiba ba wura ma yabu ita ye kpuro ya wāa. 9 Ma wure bakanu tunuma ben suunu sō ba sikirinamō ka dam, ma wooda yērobu gaba seewa Falisiba sō ba nee, sa n taare gaa wa durō wi sō. Wara yē nge hundewa n kun mē wōllun gōrado goowa u ka nūn gari kua.

10 Sikirinō ge, ga kpēa gem gem sere tabu suno wi, u berum kua bu ku raa Pölu karana. Ma u win tabu kowobu wooda wē u nee, bu doo bu Pölu wōrama kpa bu ka nūn da sansani gbārarugian mi.

11 Tōō ten wōkuru sō, Yinni Gusunō u Pölu yōre ma u nee, a ku mwia kpana. Nge mē a man seeda diiya Yerusalemu mi, meya kaa maa man seeda diiya Romuō.

Ba Pölun wāaru kasu

12 Yen sisiru Yuuba ba mēna ba nōō tia kua ba bōrua ba nee ba n gāanu dimō, baa nim ba n nōrumō ma n kun mō

ba Pɔlu go. ¹³ Tɔn be, ba tɔnu weeru kere be ba nɔɔ tia ye kua. ¹⁴ Ma ba da ba yaku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu deema ba nɛɛ, sa bɔrua sannu ma sa n̄ gāanu dimɔ sere su ka Pɔlu go. ¹⁵ N n mɛn na, sa kī bɛɛ ka guro gurobu i tabu sunɔ sɔ̄ u ka Pɔlu na bɛɛn mɛnnɔ sɔ̄ kɔpam, kpa n s̄are nge i kī i kɔpam win gari mɛɛrim sɔmɛ. Bɛɛ sa ko n sɔ̄ru s̄a su ka n̄n go u sere tunuma.

¹⁶ Adama Pɔlun sesun bii tɔn durɔ u yina yen gari nua. U da u dua sansani gb̄ararugia yen mi, ma u Pɔlu gari yi s̄ɔ̄wa. ¹⁷ Ma Pɔlu u tabu kowobun tɔnwerɔ turo soka, u n̄n s̄ɔ̄wa u ka aluwaasi wi doo tabu sunɔn mi domi u gari mɔ u kī u n̄n s̄.

¹⁸ Tabu kowobun tɔnwerɔ wi, u ka n̄n da tabu sunɔn mi, ma u nɛɛ, Pɔlu pirisɔm wi, u man soka ma u man kana n̄ ka aluwaasi wi na wunɛn mi domi u kī u nun gāanu s̄.

¹⁹ Tabu sunɔ u aluwaasi win nɔmu nɛnua u ka n̄n da b̄ɔ̄rɔ u n̄n bikia u nɛɛ, mba a kī a man s̄.

²⁰ U nɛɛ, Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka nun bikia sia a ka Pɔlu da guro gurobun mɛnnɔwɔ, kpa n s̄are nge ba kī bu win gari mɛɛrim sɔmɛwa. ²¹ Adama a ku ben gari nɔ, domi ba tɔnu weeru kere be ba koo kuke swaaɔ bu ka n̄n mwa. Be kpuro ba b̄ɔrua ma ba n̄ dimɔ, ba n̄ maa n̄rumɔ ma n kun mɔ ba n̄n go. Baa t̄ɛ ba sɔ̄ru s̄a bu ka ye ko. Wunɛn woodawa ba swaa daki.

²² Ma tabu sunɔ wi, u nɛɛ, a ku goo s̄ ma a man gari yini

dɔmɛa. Ma u dera aluwaasi wi, u doona.

Ba ka Pɔlu da Felisin mi

²³ Ma tabu sunɔ wi, u tabu kowobun wirugibu yiru soka u nɛɛ, i tabu kowo goobu (200) sɔ̄ru koosio bu Sesare da, ka maasɔbu wata ka wɔkuru, ka sere yaasigibu goobu, ba n sɔ̄ru s̄a bu swaa wɔri kɔba nɔɔba nne w̄ku te. ²⁴ I maa dumi gaari b̄kuo kpa i ka Pɔlu da sina wuu ȳɛro wi ba ra soku Felisin mi, i turi ka alafia.

²⁵ Yen biru tabu sunɔ u tireru yorua t̄ɛ sɔ̄ u nɛɛ, ²⁶ nɛ Kolodu Lisiasi, na nun tɔbura tem ȳɛro Felisi bɛɛregii.

²⁷ Yuuba ba durɔ wi mwawa, ba kī bu n̄n go. Ye na gia ma u s̄a Romugii, yeya na da ka nɛn tabu kowobu na n̄n wɔra. Yen biru na ka n̄n da ben guro gurobun wuswaaɔ.

²⁸ Domi na kī na n ȳ ȳɛn s̄ ba n̄n taare w̄ɛmɔ. ²⁹ Miya na gia ma u n̄ gāanu ganu kue ni nu ka gɔɔ weenɛ, baa mam pirisɔm. Na deema ba n̄n taare w̄ɛmɔwa ben woodan garin s̄. ³⁰ Sanam mɛ ba man s̄ɔ̄wa ma Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka n̄n go, yande na dera ba ka nun n̄n naawa. Na win taare w̄ɛɔbu s̄ɔ̄wa bu na bu ben gari gere wunɛn wuswaaɔ.

³¹ Yera tabu kowo be, ba win wooda kpuro sw̄i. Ba Pɔlu sua w̄ku te, ma ba ka n̄n da sere Antipatiriɔ. ³² Yen sisiru tabu kowo be, ba wura ben sansaniɔ ma dumigibu ba ka n̄n da wuswaaɔ. ³³ Ye ba tura Sesareɔ ba tem ȳɛro tire te w̄, ba maa n̄n Pɔlu tusia. ³⁴ Ye tem ȳɛro u tire te gara u

kpa, u Pɔlu bikia bera mìn di u na. Pɔlu nɛɛ, Silisin di. ³⁵ Tem yēro u nɛɛ u koo win gari nɔ sanam mɛ win taarɛ wɛɔbu ba tunuma.

Ma u wooda wɛ bu Pɔlu kɔsu Herodun sina kpaarɔ.

24

Yuuba ba Pɔlu gari mani

¹ Sɔɔ nɔɔbun biru, Anania yāku kowo tɔnwero u da Sesareɔ wi ka guro gurobu gabu sannu ka sere wooda yēro goo wi ba mɔ Terituru. Ba da tem yēron mi, ma ba Pɔlun taarɛ gerumɔ. ² Ba Pɔlu soka, ma Terituru u nùn gari manibu wɔri u nɛɛ, Felisi bɛɛɛgii, sa alafia mɔ gem gem ka wunen baruka. Wunen yam waa geebu bu dera a wooda dabiru kɔsa bɛsɛn tem arufanin sɔ. ³ Sa ye kpuro wura baama kpuro saa baayere sɔɔ, ka siarabu. ⁴ Adama na n̄ kī n wunen saa kpuro di. Yen sɔ, na nun kanamɔ a ka sun tɛmanɔ gari piiko ye sa mɔ sɔɔ. ⁵ Sa wa ma durɔ wini naanaanugiiwa, u ra sannɔsu seeyewa Yuuban suunu sɔɔ handunia kpuro sɔɔ. U maa sãa wuuru garun wirugibun turo te ba ra soku Nasarenegibu *. ⁶ U mam swaa kasu u ka sãa yeru disi doke. Sanam mɛya sa wi mwa. [Sa raa kī su nùn siri ka bɛsɛn wooda, ⁷ adama tabu sunɔ Lisiasi u na, u sun nùn wɔrari ka dam. ⁸ Ma u wooda wɛ win taarɛ wɛɔbu bu na wunen wuswaaɔ.] Wunen tii à n nùn gari bikia, kaa kpī a gãa ni

kpuron gem wa ni sɔɔ sa nùn taarɛ wɛɛmɔ.

⁹ Ma Yuuba ba gari yi kpuro wura ba nɛɛ, geema.

Pɔlu u win gari tubusia Felisin wuswaaɔ

¹⁰ Yera tem yēro u Pɔlu gari wɛ ka yīreru, ma Pɔlu seewa u nɛɛ, na yɛ ma a sãa siri kowo tem mɛ sɔɔ saa wɔɔ dabirun di. Yen sɔ, kon gari gere n ka tii yina ka toro sindu. ¹¹ À n bikia ba koo nun sɔ, n n̄ mɔ n sɔɔ wɔkura yiru kere ye na ka Yerusalemu da n sãaru ko mi. ¹² Ba n̄ man wa na ka goo sikirinamɔ n̄ kun mɛ na tɔmbu sannɔ nɔɔ kuurimɔ sãa yerɔ n̄ kun mɛ ben mennɔ yeru sɔɔ, n̄ kun mɛ wuu suunu sɔɔ. ¹³ Gari yi ba man manimɔ tɛ, ba n̄ maa yin seeda gaa mɔ. ¹⁴ Adama gãa teena na wura wunen wuswaaɔ, na Gusunɔ bɛsɛn sikadoban Yinni sãamɔ ka swaa ye beni ba sokumɔ weesugia. Na maa Mɔwisin wooda kpuro naane doke ka maa Gusunɔn sɔmɔbun tirenu. ¹⁵ Na yīiyɔ bini mɔ Gusunɔ sɔɔ bi durɔ beni ba maa mɔ ma tɔmbu kpuro, tɔn geegibu ka tɔn kɔsobu, ba koo se gɔrin di. ¹⁶ Yen sɔna na hania mɔ baadomma, kpa nen gɔru gu ku man taarɛ wɛ Gusunɔn wuswaaɔ ka maa tɔmbun wuswaaɔ.

¹⁷ Wɔɔ dabirun biru na tɛ wura Yerusalemuɔ n ka nen tɔmbu somiru naawa kpa n maa Gusunɔ kɛnu kɛ. ¹⁸ Mi sɔɔra ba man deema sãa yerɔ, na tii dɛerasia. Tɔn wɔru sari mi, sannɔ nɔɔ kuribu maa sari

* **24:5** Nasarenegibu - Tɔn be ba na Nasaretin di. Ba maa naane dokeo gbiikobu soka mɛ yɛn sɔ Yesu u na Nasaretin di.

mi. ¹⁹ Adama Asin Yuu gaba wāa mi. N weene ben tii bu na wunen wuswaaɔ bu seeda di bā n gāanu wa ne sɔɔ, ²⁰ n̄ kun mε, a de durɔ beni bu gere taare ye ba wa ne sɔɔ dɔma te na yɔra guro gurobun mennɔn wuswaaɔ. ²¹ Ma n̄ kun mɔ gāa tee ni sɔɔ na gbāra ye na yɔ ben suunu sɔɔ na neε, beε i man sirimɔwa gisɔ yèn sɔ na naane doke ma gəriba koo se.

²² N deema Felisi u naane dokebu swaa yε, yera u Yuu be sɔɔwa bu de tabu sunɔ Lisiasi ùn tunuma. Dɔma teya u koo ben gari yi wēeri.

²³ U maa tabu kowobun tɔnwero wooda wε u n̄ gina Pɔlu doke pirisəm sɔɔ, adama u de u n̄ tii mɔ mi, u maa de win kpaasibu bu n̄n beram na bu ka n̄n nɔəri.

Pɔlu u da Felisi ka Durusilan wuswaaɔ

²⁴ Sɔɔ mεerun biru Felisi u na ka win kurɔ Durusila, wi u sāa Yuu. Ma u Pɔlu sokusia. Ye u tunuma ma ba n̄n swaa daki sanam mε u naane dokebu Kirisi Yesu sɔɔn gari mɔ. ²⁵ Adama sanam mε Pɔlu u bu gem kobu ka gaya ka maa siri bi bu ween gari tubusiamɔ, Felisi u nanda, ma u neε, a doonɔ gina. Kon kparam nun soku n̄ n̄ fεε wa.

²⁶ U raa maa yīiyɔ u koo gobi wawa Pɔlun min di. Yenin saabuwa u ra n̄n sokusie kiri kiri u ka n̄n gari ko.

²⁷ Wɔɔ yirun biru Pɔɔsiyu Fesitu u kua Felisin kəsire. N deema Felisi u Pɔlu deri pirisəm sɔɔ yèn sɔ u kī u n̄ beεε mɔ Yuuban mi.

25

Pɔlu u kī u da temyeron mi

¹ Ye Fesitu u tunuma Sesareɔ u ka sɔmburu sua, yen sɔɔ nnese u Yerusalemu da. ² Miya yāku kowo tɔnwero bu ka Yuuban guro guro bu ba Pɔlu durum mani, ba maa Fesitu suuru kana ³ u ka Pɔlu na Yerusalemuɔ, domi ba gɔru doke bu n̄n go swaaɔ. ⁴ Fesitu u bu sɔɔwa u neε, Pɔlu wāa pirisəm sɔɔ Sesareɔ, nen tii na n̄ maa tεemɔ n̄ ka wura mi. ⁵ Yen sɔ, i de su da mi ka beεn wirugibu gabu sannu kpa bu gere tora te u kua.

⁶ Fesitu kun sɔɔ nɔɔba ita n̄ kun mε sɔɔ wɔkuru kere ben mi, u ka wura Sesareɔ. Ye u tura mi, sisiru u da u sina siri yerɔ ma u wooda wε bu ka Pɔlu na win wuswaaɔ. ⁷ Ye Pɔlu u tunuma, Yuu be ba na Yerusalemun di ba n̄n suunu bure ma ba n̄n kāsān taare manimɔ yèn seeda ba n̄ mɔ. ⁸ Adama Pɔlu u ka tii yina u neε, na n̄ Yuuban wooda torari, n̄ kun mε sāa yeru, n̄ kun mε Romun tem yēro.

⁹ Fesitu wi, u kī u n̄ beεε mɔ Yuuban mi, yera u Pɔlu sɔɔwa u neε, a kī a da Yerusalemuɔ bu nun siri gari yin sɔ nen wuswaaɔ?

¹⁰ Pɔlu neε, aawo. Tem yēron woodan siri yerɔwa na yɔ, miya n̄ weene bu man siri. Na n̄ Yuuba torari nge mε wunen tii a yε sāa sāa. ¹¹ Nà n̄ wooda sara, n̄ kun mε n̄ n̄ gāanu ganu kua ni nu ka gɔɔ weene, na n̄ yinamɔ bu man go. Adama mem mε ba man manimɔ sɔɔ, gem mù kun wāa, goo sari wi u koo kpī u man bu n̄mu sɔndia. Yen

sō, tē na ka nen siribu dōwa tem yēron mi.

12 Ye Fesitu u ka wigibu wesiana u kpa, u Pōlu sōwa u nēē, yēn sō a wunen siribu tem yēro nōmu sōndia, win miya kaa da.

Ba ka Pōlu da Agiripa ka Berenisin wuswaa

13 Sō mēerun biru, sina boko Agiripa ka win sesu Berenisi ba Sesare da bu ka Fesitu tabiri. 14 Ye ba sō yiru mō mi, Fesitu u sina boko wi Pōlun gari sōwa u nēē, durō goo wāa pirisōm sō wuu mi, wi Felisi u deri. 15 Sanam mē na Yerusalemu da, Yuuban yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobu ba man win toranu tubusia. Ma ba man bikia n nūn taarē wē bu go. 16 Adama na bu sōwa Romugibu ba ku ra de bu goo go ma n kun mō ba yēro siri. Ba ra dēwa wi ka win taarē wēōbu bu gari kō nō ka nō. 17 Sanam mē be kpuro ba na wuu mi, na n dirira, adama yen sisira na bu sokusia siri yerō, ma na maa wooda wē bu ka Pōlu na. 18 Win taarē wēōbu ba seewa, adama ba n nūn gāa kōsunun taarē wē ni na raa tamaa. 19 Ben tiin sāarun gariya ba ka nūn sikirinamō, ka maa durō goon gari wi ba sokumō Yesu wi u gu. Adama Pōlu u gerumō kam kam durō wi, u wasi. 20 Na biti kua amōna kon gari yin bweseru sirisina. Yen sōna na Pōlu bikia ū n kī bu nūn gari yin siribu kua Yerusalemu. 21 Adama u win siribu tem yēro nōma sōndia. Yera na wooda wē bu kpm nūn doke

pirisōm sō sere n ka nūn daasia mi.

22 Agiripa u Fesitu sōwa u nēē, nen tii na kī n durō win nōn gari nō.

Fesitu nēē, sia kaa nō.

23 Yen sōna sisiru Agiripa ka Berenisi ba tunuma siri yerō ka bēere baka, ma tabu sinambu ka wuun wirugibu ba bu swīi. Ma Fesitu u wooda wē bu ka Pōlu na. 24 Fesitu nēē, sina boko Agiripa ka bēē kpuro be i wāa mi ka bēē sannu, durō wi wee, win gari Yuuba kpuro ba ka na nen mi, be ba wāa wuu mi ka be ba maa wāa Yerusalemu. Ba gbāsukumō ba mō, n n weene u n maa wāa. 25 Nen tii na n gāanu wa wi sō, ni nu ka gōō weene. Adama yēn sō win tii u win siribu tem yēro nōmu sōndia, na gōru doke n nūn daasia win mi. 26 Ka mē, na n gāanu wa ni kon nenusi win gari sō n ka nen yinni tireru kua. Yen sōna na ka nūn na bēē kpuron wuswaa, n mam nēere wunē sina boko Agiripa, i ka win gari wēeri kpa n ka wa ye kon yore. 27 Domi n n man dee dee sāawe n ka pirisōm goo mōrisia kpa na kun gerua mban sōna.

26

Pōlu u tii tubusia

Agiripan wuswaa

1 Agiripa u Pōlu sōwa u ayeru mō u ka win gari tubusia.

Yera Pōlu u tōmbu mōrisia ka nōmu, ma u tii tubusia u nēē, 2 sina boko Agiripa, nen nukura dora gisō yēn sō kon kpī n tii tubusia wunen

wuswaaḡ gari yi kpuro sḡḡ yi Yuuba ba man manimḡ. ³ Domi na yē ma a Yuuban komaru yē sāa sāa ka ben sikirinḡsun gari. N n men na, na nun kanamḡ a temamḡ a nen gari swaa daki.

⁴ Yuuba kpuro ba nen wāaru yē saa nen aluwaasirun di. Ba yē ma Yerusalemuḡra na biru di nen bweseru sḡḡ. ⁵ Ba man yē n tē. Yen sḡ, bā n kī ba koo kpī bu man seeda diiya ma Falisiban swaa sḡḡra na kpēa, ye ya Yuuban sārūn komaru neni n kpuro kere. ⁶ Ma tē, ba man siri mini yēn sḡ na nḡ mwēē te yīiyḡ te Gusunḡ u besen sikadoba kua. ⁷ Nḡ mwēē teya besen bwesenu wəkura yiru nu ka Gusunḡ sāmḡ gem ka tia bururu ka yoka. Sina boko, yīiyḡ bin sḡna Yuuba ba man mem manimḡ. ⁸ Mban sḡna bēē Yuuba i n kpē i naane doke ma Gusunḡ u gəribu seeyamḡ.

⁹ Nen tii na raa tamaa n weene n Yesu Nasaretigiin yīsiru sanku ka swaa dabinu. ¹⁰ Meya na kua Yerusalemuḡ. Na wooda mwa saa yāku kowo tənwerobun min di, ma na naane dokeobu dabiru doke pirisḡm sḡḡ. Bā n maa kī bu ben gabu go nen nḡmu ga ra n wāa sḡḡ. ¹¹ Nən dabira na ra bu so Yuuban mennḡ yenu kpuro sḡḡ, kpa n bu tilasi ko bu ka Gusunḡ gari kam gerusi. Na ka bu mḡru besira too sere na mam bu naa swī wuu tukusa.

Pəlu u win gḡru gəsiabun gari mḡ

(I maa mēerio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 22:6-16)

¹² Ma Pəlu maa nēē, yāku kowo tənweroba man yḡllaa kua na dḡḡ Damasiḡ ka ben yiiko. ¹³ Sina boko, sḡḡ wii wḡllun saka swaa ye sḡḡ, na yam bururam wa mu na wḡllun di mu sun wukiri nē ka be ba man yḡsirio. Yam bururam mē, mu sḡḡgim ballim kere. ¹⁴ Bēēē kpuro sa wḡruma temḡ, ma na nḡḡ gagu nua, ga ka man gari mḡ ka Heberum ga nēē, Sḡḡlu Sḡḡlu, mban sḡna a man nḡni sḡḡmḡ. Mēerawa a tii mḡ nge naa kinē te ta ten yinnin dēki nḡḡ semgia tēsumḡ. ¹⁵ Ma na bikia na nēē, wuna were Yinni. Ma Yinni nēē, nena Yesu wi a nḡni sḡḡmḡ. ¹⁶ Tē, a seewo a yḡra. Na nun kuremawa n ka nun gḡsi a ko nen sḡḡmḡ, kpa a ka gāa nin seeda di ni a wa kḡ ka maa ni kaa wa sanam mē kon kpaḡm nun kure. ¹⁷ Kon nun yakia saa Isireliban nḡmun di, ka maa tən tukobun min di bēn mi kon nun gḡri, ¹⁸ a ka ben nḡni wukia bu ka gḡsira yam wḡkurun di bu du yam bururam sḡḡ, kpa bu gḡsira Setam dam di bu na Gusunḡn mi, kpa bu ben toranun suuru wa bu ayeru tubi di ka be sannu be Gusunḡ u gḡsa u kua wigibu yēn sḡ ba man naane doke.

Pəlu u win sḡmburun gari mḡ

¹⁹ Pəlu maa nēē, sina boko Agiripa, yen sḡna na wḡllun kāsī te mem nḡḡwa. ²⁰ Na waasu kua, gbiikaa Damasiḡ ka maa Yerusalemuḡ, yen biru Yudean tem kpuro sḡḡ, ka maa tən tukobun mi. Na bu sḡḡwa bu ben gḡru gḡsio bu

toranu deri bu wura Gusunən mi, kpa bu gōru gōsiabun kookoosu sōsi. ²¹Yenin saabuwa Yuu gaba man mwa s̄a yerō ba ka swaa kasu bu man go. ²²Adama sere ka gisən gisō Gusunō u man kōsu, na ka wāa na seeda dimō tōmbu kpuron wuswaa, baka ka buu. Na n̄ gāanu gerumō, ma n̄ kun mō ye Gusunən sōmōbu ka Mōwisi ba gerua ben tireru sō ba n̄e ya koo koorā. ²³Yeya, Kirisi u n̄ koo ko u kun n̄ni sōre, kpa u n̄ s̄a gbiikoo wi u koo se gōrin di u ka yam bururam gari kpara Yuuban mi ka maa tōn tukobun mi.

Pōlu u kī Agiripa u ko Kirisigii

²⁴Sanam m̄e Pōlu u tii tubusia m̄esum, Fesitu u gbāra u n̄e, Pōlu, a wiiramōwa! Wun̄en keu baka ya nun wiiro kua.

²⁵Pōlu n̄e, Yinni Fesitu na n̄ wiiramō. Gari yi na gerumō yi s̄awa gem, yi maa swaa swī. ²⁶Domi sina boko Agiripa u gari yin asansi yē. Na maa ka n̄n gari mō ka toro sindu yèn sō na yē ma yen ḡe kun n̄n berue, domi gari yi, yi n̄ koore gb̄enum. ²⁷Sina boko Agiripa, a Gusunən sōmōbun gari naan̄e doke ro? Na yē s̄a s̄a ma a yi naan̄e doke.

²⁸Agiripa u Pōlu sōwa u n̄e, n̄ n̄ sosi fiiko kaa n̄ kī a de n̄ ko Kirisigii.

²⁹Pōlu u n̄e, baa n̄ n̄ domman na, Gusunō u de a ko Kirisigii n̄ kun mam wun̄e tōna, n̄ koorā m̄e ka be ba n̄en gari n̄mō mini kpuro gisō,

kpa i n̄ s̄a n̄ge n̄e, yōni yi ba man doke baasi.

³⁰Sanam m̄eya sina boko ka tem yēro ka Berenisi, ka be ba sō mi, ba seewa. ³¹Ye ba yariō, ba sōnamō ba mō, durō wi, u n̄ gāanu kue ni nu ka gōo weene, baa mam pirisōm.

³²Ma Agiripa u Fesitu sōwa u n̄e, durō wi, ù kun win siribu tem yēro n̄mu sōndie, sa ko raa kpī su n̄n kara.

27

Ba ka Pōlu Romu dō

¹Sanam m̄e ba gōru doke su ka Italin tem da ka goo nimkuu, ba Pōlu ka pirisōm gabu Yuliu n̄mu sōndia wi u s̄a Romun tabu kowo wuuru garun tōnwero te ba sokumō tem yērogiru. ²Sa goo nimkuu dua ge ga na saa Adamitin di ga dō ga n̄ Asin tem b̄ewe. Ma sa swaa w̄ari. N̄ deema Aritaaki, Masedōnigii wi u na saa Tesalonikan di, u wāa ka b̄ese. ³Yen sisiru sa tura Sidoniō. Yuliu u Pōlu tōn geeru kua, u dera u da u win kpaasibu bera bu ka n̄n wē yèn bukata u mō. ⁴Ye sa doona wuswaa woo b̄okō ga sun sweemō. Yen sōna sa da sa Sipun tem b̄ewa mi woo ga ka n̄e. ⁵Ye sa Silisi ka Panflin tem b̄ewa, sa tura Mirō Lisin temō. ⁶Miya b̄esen tabu kowo tōnwero u goo nimkuu gagu wa ge ga na saa Alesandirin di ga dō Itali gia, ma u sun ge duusia.

⁷Sō dabira sa da t̄eru t̄eru ka wahala sa sere da Sinidin b̄okuō. Ye woo b̄okō ga yina su da wuswaa, sa gera sa da sa Keretin tem b̄ewa sa kpa ka

Saamānen bākuo. ⁸ Ma sa ye sara ka wahala baka sa tura yam gam me ba mō Alafian Wēra yeru, me mu wāa wuu gen bākuo ge ba mō Lase.

⁹ Sa sina mi sōo mēeru sere ba ka nōo kusia, ma bēsen wuswaa daabu kua kari baka domi saa ye, ya ka goo nimkuu sē. Yen sōna Pōlu u bu kirō kua u nēe, ¹⁰ durō bēe, na wa ma bēsen wuswaa daabu kun koorō n kun ka kari ka munuse. N n sōmunu tōna nu koo kam koo ka goon tiwa ka sere bēsen tiin wāaru.

¹¹ Adama tabu kowo tōnwero u goo temō ka goo yēron gari swaa daki n kere Pōlugii. ¹² Goo yōra yee te, ta n weene bu yōra mi woorun sanam. Yen sōna ben dabira nēe, bu doona min di, kpa bu kookari ko bu ka turi Fenikiō mi Keretin tem goo yōra yeru gara wāa, te ta mēera sōo duu yerun yēsa ka yēsa. Miya ba kī ba n wāa woorun sanam.

Woo bākō ga seewa

nim wōku wōllō

¹³ Woo fere ferebu ga seema nim wōku gian di, ma durō be, ba tamaa ben daabu koo koorawa nge me ba kī. Yera ba goo yōratia gawama nim di, ba goo wuka ba Keretin tem bēwe turuku turuku. ¹⁴ Adama ye n sosi fiiko, woo bākō ge ba ra soku Erakilōm ga seewa saa tem burerun beran di. ¹⁵ Ga goo nimkuu swee ma yēn sō sa n kpīa su goo ge sīisia woo gen deederu, sa n maa kookari gaa kue, sa dera woo ge, ga ka goo ge da mi ga kī. ¹⁶ Ma sa da sa tem bure piibu bēwa ge ba mō Koloda mi woo ga ka nē. Miya

sa kpīa sa goo nimkuun goo piibu gawa ka wahala baka sa ka gu duusia. ¹⁷ Ye sa gu duusia sa kpa, ba goo nimkuu ka wēe gēe bākua ka dam. Yera ba gen beka ka wēe kusia, ma ba dera woo ga ka gu da mi ga kī yēn sō ba bērum kua bu ku raa de Sirituō bu yani sēeri kuru kara. ¹⁸ Yen sisiru, nge me woo ge, ga sun sweemō ka dam, ba goo nimkuun sōmunu wiabu wōri ba sure nim sōo. ¹⁹ Yen sisi kpaaru, ba goo nimkuun dendi yānu wia ba sure nimō ka ben tiin nōma. ²⁰ Sōo dabira sa n sōo ka kperi wa, ma woo damguu ga mō, sa n de maa tamaa sa ko yari baani.

²¹ Ye goo kun gāanu di saa tēebun di, yera Pōlu u yōra ben suunu sōo u nēe, durō bēe, i n daa nen gari wura, sà kun daa dōone Keretin di, i n daa kari ka munuse yeni wasi.

²² Adama tē, na bēe kanamō, i de bēen bwēra kpuna. Goo sari wi u koo kam ko bēe sōo ma n kun mō goo nimkuu tōna. ²³ Domi gīa wōkuru Gusunō wīgii na sāa, wi na sāamō, win gōrado u na nen mi ²⁴ u nēe, nē Pōlu n ku bērum ko. Na n kon ko na kun yōre tem yēron wuswaaō. N wee, Gusunō u maa man be kpuro yōllaa kua be ba wāa ka nē sannu goo sōo. ²⁵ Yen sō, durō bēe, i bēen wasi kusio. Domi na naane sāa ma Gusunō u koo ko nge me u man sōowa. ²⁶ Adama goo ga koo kōsikira tem bureru garun gāarō.

²⁷ N wee, n kua sōo wōkura nnesen wōkuru ma woo damguu ga sun bōrikiamō

nim wōku wōllō ge ba ra soku Mediteranē. Wōku ten suunu sōn saka, goo nimkuun sōm kowoba tamaa sa tem turuku kuawa. ²⁸ Ma ba sisu wēē gbinisi ba kpēē nim sō. Ba wa ma nim mēn dukum mu tura metiri tēna ka nōba yiru. Ye n tē fiiko ba kpam yīira ma ba wa nim mēn dukum tura metiri yēnda nōbu ka ita. ²⁹ Ba nande bu ku raa kpenu kuru kara, yen sōna ba goo yōratinu nne sāarusia gen biruō, ma ba kanamō yam mu fuuku sāra. ³⁰ Yera goon sōm kowobu gaba gōru doke bu gbenu sara, ma ba goo piibu sarasia nimō nge ba kī bu goo yōratinu ka da gen wuswaaō. ³¹ Adama Pōlu u tabu kowo tōnwero ka tabu kowobu sōwa u nēē, ma n kun mō sōm kowo beni ba sina sēē goo nimkuu sō, i n faaba wasi.

³² Yera tabu kowoba wēē bura yi yi goo piibu ge neni ma ba dera ga wōri nim sō.

³³ Sanam mē ba yam sāreru mara Pōlu u be kpuro kana bu di. U nēē, saa sō wōkura nnen diya i faaba swaa daki, i n maa gāanu ganu di. ³⁴ Na bēē kanamō, i dio bēēn faaban sō. Domi baa bēēn wirun seri tia kun borimō.

³⁵ Ye Pōlu u yeni gerua u kpa, u pēē sua u Gusunō siara be kpuron wuswaaō u ye mura ma u dim wōri. ³⁶ Ma be kpuro ba wasi kusia, ba dīanu di ben tii. ³⁷ Bēē be sa wāa goo nimkuu ge sō, bēēn geera tura tōnu goobu ka wata ka wōkura nōbu ka tia (276). ³⁸ Ye baawure u di u deba, ba alikama sure nim wōku sō,

goo nimkuun bunum mu ka kaara.

Goo nimkuu ga kōsikira

³⁹ Ye yam sāra, ba n tem mē tuba, adama ba daa gōmburu garu wa te ta yani sēeri mō, ma ba gōru doke bu goo nimkuu bōrie mi, bā n kpīa. ⁴⁰ Yera ba goo yōratinun wēē kusia ba dera nu nim wōri, ka sere maa sēēnun wēē yi ba ka yi sōri. Ma ba beka seesia wōllō goo nimkuu gen wuswaaō kpa woo gu ka goo bōrie daa gōmbu ten mi gia. ⁴¹ Adama ba tura mi nim kurenu yinnamō ka dam ma ba tem kuru kara. Ma goo nimkuun wuswaa ya tem gira, ba kpana bu ge wuka. Sanam mēya nim kure bakanu maa gen biru swee ka dam, ma ga kōsikira.

⁴² Yera tabu kowobu ba gōru doke bu pirisōm be kpuro go, kpa bu ku raa kēeri bu yakara. ⁴³ Adama tabu kowo tōnwero wi, u kī u Pōlu faaba ko, yen sōna u bu yinari. U wooda wē be ba kēeri yē bu gbi bu sure nim sō bu tōbura guruō. ⁴⁴ Kpa be ba tie bu goo nimkuun kpatakunu yō bu ka tōbura n kun mē gen tiin bēsi. Nge mēya tōmbu kpuro ba ka tura guruō ka alafia.

28

Ba wāa Malitu

¹ Sanam mē sa tura tem bure ten mi ka alafia sa gia ma teya ba mō Malitu. ² Yam min tōmba sun nēnuā ka kīru. Gura nēmō, ma woorā mō. Yen sōna ba dōō sōrua, ba ka sun dam koosia. ³ Ye Pōlu u dāa buri mēnnamō u dokemō dōō sō, sanam mēya

waa gəsara yarima min di yam susurun sō ma ta win nōmu tēke. ⁴ Yam min tōmba waa ye wa Pōlu nōmu, ma ba gerua ba nē, kam kam durō wi, tōngowowa. Baa mē u nim wahalan di yara, būu u n̄ koo de u n wāa.

⁵ Adama Pōlu u waa ye kpare dō sō, ya n̄ maa n̄n wahala gaa kue. ⁶ Ba mara bu wa win wasi mōsi, n̄ kun mē u wōruma suaru sō u gbi. Ye ba n̄n mēera tii tii n̄ ka tē, ba wa gāanu ganu kun n̄n kue, ba n̄ō kōbia ba nē, būuwa u sāa.

⁷ Yam min bōkuōra durō goon yenu ga wāa, wi u sāa tem bure ten sunō, win yīsira Pūbilusi. U sun dam koosia, ma u sun nēnua ka kīru sō ita win yenu. ⁸ N deema Pūbilusin tundo u wasi sundu ka bandubandu barō u kpī. Ma Pōlu u dua win dirō u kanaru kua u n̄n nōma sōndi, ma u n̄n bekia. ⁹ Yen biru tem mēn barōbu kpuro ba naamō win mi, ma u bu bekiamō. ¹⁰ Ba sun bēere kua ka gāa dabinu. Sanam mē sa goo nimkuu duō sa doonō, ba sun kpuro wē yēn bukata sa mō.

Pōlu tura Romu

¹¹ Suru itan biru sa goo nimkuu gagu dua ge ga na saa Alesandirin di, ge ga raa yō tem bure ten mi woorun saa. Goo nimkuu gen yīrera sāa būu sikaba. ¹² Sa tura wuu gagan mi, ge ba mō Sirakusi, ma sa sō ita kua mi. ¹³ Sa kram goo wuka min di sa da Regio. Yen sisiru woo ga seewa nim wōku gian di ma sō yiruse sa tura Pusolio. ¹⁴ Sa naane dokeobu gabu

deema mi, ma ba sun kana su ka bu sina alusuma bō teeru. Nge mēya bēsen sanum koosina sa ka tura Romu. ¹⁵ Naane dokeo be ba wāa mi, ba nua ma sa wee, ma ba sun sennō na sere Apiyusin yaburō. Gaba maa ka sun yinna mi ba mō sōbun sōbia yenu ita. Ye Pōlu u bu wa u Gusunō siara, ma win bwēra kpuna. ¹⁶ Sanam mē sa Romu dua, ba dera Pōlu u win diru mō win baa. Ma tabu kowo goo u n̄n kōsu.

Pōlu waasu kua Romu

¹⁷ Sō itan biru, Pōlu u wuu gen Yuuban wirugibu sokusia. Ye ba mēna ba kpa u nē, bē nēn mero bisibu, Yuu be ba wāa Yerusalemō ba man mwa, ma ba man Romugibu nōmu sōndia, baa mē na n̄ bēsen tōmbu gāanu ganu kue, na n̄ maa bēsen sikadoban komaru torari. ¹⁸ Romugiba man siri ma ba kī bu man kara yēn sō ba n̄ taare gaa wa nē sō ye ya ka gōō weene. ¹⁹ Adama Yuu be, ba n̄ gari yi wure, yera na nēn siribu tem yēro nōmu sōndia, baa mē na n̄ nēn tōmbu gari gē mani. ²⁰ Yenin sōna na bēe bikia i ka na gisō n̄ ka bēe gari ko. Domi ba man yōni yi dokewa wi Isireliba ba mara u nan sō.

²¹ Ba n̄n sōwa ba nē, sa n̄ tirenu wa saa Yudean di wunen garin sō, mēya maa sa n̄ baaru kōsa gaa nua saa bēsen mero bisibun nōn di be ba na saa mi gian di. ²² Adama bēsen tii sa kī su nō ye a naane doke, domi sa yē ma baama kpurowa ba swaa yen kōsa gērumō.

23 Yen sōna ba tōru yi te ba koo na win mi, ma tən dabinu na tō te, diru mi u wāa. U bu gari yi kpuro tubusiabu wari, u bu ban te Gusunō u swiin gari seeda diiya. U bu Yesun gari sōsimō saa Mawisin wooda ka Gusunōn sōmōbun tirenun di. U bu yen keu sōsi saa bururun di sere sō ka kpa. 24 Gabu be sō ba gari yi naane doke, adama gabu ba n wure. 25 Ba gari yi sikirinemō, ba ka doona. Adama bu sere doona Pōlu u gari tee sosi win gari sō u nēē, geema, Hunde Dēero u bēen sikadoba sōwa saa Gusunōn sōmō Esain nō sōn di, 26 u nēē,

“A doo tən ben mi, a nēē,
ba ko n nōmō ka gem,
adama n n koo bu yeeri.
Ba ko n mērimō,
adama ba n koo wa.

27 Domi tən benin gōru ga n
biti mō.

Ba ben tiin swaa kōrua.
Ba nōni yinwa
kpa bu ku wa ka ben nōni,
kpa bu ku nō ka ben swaa,
kpa bu ku gia ka ben gōru,
kpa bu ku raa ka gōsirama nen
mi n ka bu bekia.”

28 Pōlu u maa nēē, n n mēn na,
i n yē ma Gusunō u dera win
faaba ye, ya da tən tukobun
mi. Beya ba koo ye swaa
daki. [29 Ye Pōlu u yeni
gerua u kpa, Yuu be, ba seewa
ba sikirinamō gem gem ba ka
doonō.]

30 Wōō gira yiruwa Pōlu u
wāa diru garu sō te u haya
sāa. Be ba nūn beram da
mi kpuro u ka bu faagi kua
ka nuku dobu. 31 U ban te
Gusunō u swiin gariin waasu

mō ma u Yinni Yesu Kirisin
gari tubusiamō ka toro sin
bakaru. Goo sari wi u nūn
yinari.

TIRE TE PŌLU U ROMUGIBU KUA

Pōlu u tire te Romugibu yoruawa saa Korintin di sanam me u sōru mō u ka da Romu mi, u Yesun yigberu dam kē. Domi u kī u sōmburu ko Romun Yesun yigberugibun suunu sō saa fiiko kpa bu nūn somi u ka da Esipanin temō.

Pōlu u sōsimō win tire te sō ye ya sāa naane dokebu ka nge me naane doke bi, bu ra tōnun wāaru kōsi. Tire ten gari mero ya sāawa naane dokebu bu ra de tōnu u faaba wa, n n mō wooda n nenubu. Handuniagibu kpurowa ta gari yi sōmō. Domi Gusunōn mi, goo kun goo.

Tire ten kpunaa

1. Tire ten gari mero, wiru 1:1-17.
2. Tōmbu kpurowa ba tore, wiru 1:18n di sere wiru 3:20.
3. Swaa ye Gusunō u ra ka tōmbu faaba ko, wiru 3:21n di sere wiru 4:25.
4. Wāa kpaaru Kirisi sō, wiru 5n di sere wiru 8.
5. Gusunōn himba Isireliban sō, wiru 9n di sere wiru 11.
6. Nge me naane dokeo u koo win wāaru diisina, wiru 12n di sere wiru 15:13.
7. Tōbiribu, wiru 15:14n di sere wiru 16:27.

Tōbiribu

¹ Nēna Pōlu, Kirisi Yesun yoo, ne wi Gusunō u soka n ka ko win goro ma u man wuna

nenem n ka win Labaari gean waasu ko.

² Labaari gea ye, Gusunō u raa yen nō mwēeru kua yellun di saa win sōmbun min di, ma ba ye yoruwa win garin tireru sō. ³ Win Biiwa ya ka yā, Yesu Kirisi besen Yinni wi ba mara nge tōnu Dafidi sina bokon bweseru sō. ⁴ Adama Hunde Dēero u sōsi ka dam ma Gusunōn Biiwa u sāa sanam me u seewa gorin di. ⁵ Wiya man durom wē ma u man gōra bwesenu kpuron mi win yīsirun sō, bwese ni, nu ka nūn naane doke kpa nu nūn mem nōwa. ⁶ Bēe Romugibu, bēe be Yesu Kirisi u soka, i maa wāa be sō.

⁷ Na bēe kpuro tire teni yoruamme bēe be i wāa Romu, bēe be Gusunō u kī ma u bēe soka i ka ko wigibu. Gusunō, besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom ka alafia kē.

Pōlu u kī u naane dokeobu beram da Romu

⁸ Gbiikaa na Gusunō nen Yinni siaramō Yesu Kirisin min di bēe kpuron sō yēn sō ba bēen naane dokebu gari mō handunia kpuro sō.

⁹ Gusunō wi na sāmō ka nen gōru kpuro na ka win Biin Labaari gea kparamō, wiya sāa nen seeda ma na ra n bēen gari mō kpeetim sari ¹⁰ nen kanaru sō. Na ra n bikiamō, Gusunō u n kī u den man swaa kē tē, n ka na bēen mi. ¹¹ Domi na gōru doke gem gem n bēe wa n ka bēe hunden kēru garu kē kpa i ka tāsi. ¹² Kpa sa n dam kēenamō besen naane dokebu sō ne ka bēe sanam me ko na n wāa bēen mi.

13 Nēgibu, na kī i n yē ma na gōru doke nən dabiru n ka na n bεε wa kpa nən sɔmburu tu binu ma bεen suunu sɔɔ, nge mε ta mara tən tukobu gabun mi, adama sere ka gisɔ na n fεε wa. 14 Na waasun dibu neni wuu marosugibun mi ka maa baru kpaanugibun mi, yērugibun mi ka maa yēru sarirugibun mi. 15 Yen sōna na kī gem gem n maa bεε Labaari gea nɔɔsia bεε be i wāa Romuɔ.

Labaari gean dam

16 Domi na n Labaari gean sekuru mɔ. Gusunən dama mε mu ra baawure faaba ko wi u naane doke, gbiikaa Yuuba, yen biru tən tukobu. 17 Labaari gea ye, ya sōsimɔ nge mε Gusunɔ u ra tɔnu gem wē. Gem men torubu ka men nɔru, naane dokeba. Nge mε ba yorua, “Wi u kua gemgii naane dokebu sɔɔ, u ko n wāawa.”

Tɔmbun taarε

18 Ka geema, Gusunɔ u win mɔru sōsimɔ saa wɔllun di kōsa kpuron sɔ ye tɔmba kua, ka win bεεε yēru sariru. Ben kom kōsum men saabu ba n dere gem mu sɔmburu ko. 19 Gusunɔ u mɔru mɔ domi ye ya weene tɔnu u tubu Gusunɔ sɔɔ ya bu burura. Gusunɔ win tiywa u bu ye sōsi kpasasa. 20 Ka gem, u n waarɔ ka nɔni, adama saa tem toren di u tii sōsi ma u sāa Gusunɔ, u maa win sinaru sōsi win sɔma ye u kua sɔɔ. N n men na, ba n gafara wasi. 21 Ba Gusunɔ yē adama ba n nūn win sinandun bεεε wē bu sere nūn siara. Ma ben wira gu ma yam wōkura yiba ben gōru bwisi

sarirugisu sɔɔ. 22 Ba gerumɔ ba bwisi mɔ adama ba sāawa gari bakasu. 23 Ma ba Gusunɔ wi u ku ra gbin yiiko kāsina ka bwāarokunu ni nu ka tɔnu weene wi u ra gbi, ka gunɔsu, ka yεε yi yi ra sī, ka yi yi ra kabiri.

24 Yen sōna Gusunɔ u bu daa disinugia sure ben tii tiine sɔɔ nge mε ben gōru ga kī, kpa ben wasi yi ka ko bεεε sarirugii. 25 Ba Gusunən gem ka weesu kāsina. Taka kooru ba sāwa ma ba yen wāaru wāa, n n mɔ taka kowon tii wi n weene bu siara ka baadommaɔ. Ami.

26 Yen sōna Gusunɔ u bu kɔde bεεε sarirugia kpεε. Ben tən kurɔbu ba kōɔ mennabu yina ka tən durɔbu ma ba kookoo si su n dende kāsire kua. 27 Meyu maa tən durɔbu ba kōɔ mennabu yina ka tən kurɔbu, ma ben kīrun kɔde banda ben tii tiine sɔɔ. Ba sekuru sariru mɔ, tən durɔ ka tən durɔ, ma ba are mwaamɔ ben tii sɔɔ yi yi ka ben toraru nε.

28 Gusunɔ u bu deri ben bwisiku kōsunu sɔɔ bu ka ko ye n kun weene yèn sɔ ba n wure bu nūn gia. 29 Ma ba kōsa baayere yiba ka nuku kōsuru ka bine ka tusiru ka nisinu ka tən goobu ka sannɔ ka taki ka bwisi kōsi. Ba ra wīine, 30 ba ra tɔnu yaa kasiki, ba Gusunɔ tusa, ba ra tii wa, ba yēkɔ mɔ, ba ra woo kanε, ba kōsan kobun bwisi mɔ, ba n ben tundobu ka ben merobu bεεε wēemɔ. 31 Ba n bwisi mɔ, ba n naane mɔ, ba n kīru mɔ, ba n maa wɔnwɔndu mɔ. 32 Ba yē ma Gusunən wooda ya gerumɔ ma be ba yenin bwe-seru mɔ, gɔɔwa ben kəkɔrɔ. Ka

mε, ba ra ko. N n̄ m̄ m̄ t̄na,
ba maa gabu siaram̄ be ba m̄
m̄.

2

Gusun̄n siribu

¹ N n̄ m̄n na, wunε wi a gabun taarε waam̄, a n̄ gafara wasi baa à n̄ weren na, domi sanam m̄ε a gabun taarε waam̄ ma a maa m̄ n̄ge be, a tii taarε w̄εm̄wa. ² Sa ȳε ma Gusun̄ u gem m̄ ù n̄ bu taarε w̄εm̄ be ba m̄n bweseru m̄. ³ N n̄ m̄n na, a tamaa kaa yari Gusun̄n siribun di wunε wi a gabun taarε waam̄ ma a m̄ n̄ge be? ⁴ Nge a win t̄n geeru ka win t̄manabu ka win suurun kp̄aar̄u gem̄awa? A n̄ ȳε ma Gusun̄ u t̄n geeru m̄wa u ka nun ḡr̄u ḡsiasia? ⁵ Adama ȳn̄ s̄ wun̄n̄ ḡr̄u ga b̄ob̄u ga degangam̄ yiba, a wun̄n̄ tii m̄r̄u m̄n̄nam̄w̄a Gusun̄n̄ m̄r̄un̄ t̄r̄un̄ s̄ t̄ s̄ ù u koo t̄mbu siri dee ⁶ u ka baawure k̄sia n̄ge m̄ win kookoosu s̄a. ⁷ Be ba gea m̄ ka t̄manabu ba ka yiiko ka b̄εr̄ε ka w̄āru kasu, beya Gusun̄ u koo w̄āru te ta ku ra kpe w̄ε. ⁸ Adama be ba ben tiin̄ ḡr̄u k̄iru m̄, ma ba ku ra gem̄ m̄m̄ n̄w̄ε ma n̄ kun m̄ k̄sa, beya ba koo m̄r̄u ka nuku gbisibu wa. ⁹ T̄n̄u baawure wi u ra k̄sa ko u koo t̄ya ka n̄ni sw̄āru wa, gbiikaa Yuuba, yen biru t̄n̄ tukobu. ¹⁰ Baawure wi u ra maa gea ko u koo yiiko ka b̄εr̄ε ka b̄ri ȳndu wa, gbiikaa Yuuba, yen biru t̄n̄ tukobu. ¹¹ Domi Gusun̄n̄ mi, goo kun goo.

¹² Be ba tora, ba koo kam ko ba kun bu siri ka wooda. Be ba maa wooda ȳε ma ba tora, wooda yera ba koo ka bu siri. ¹³ Domi n̄ n̄ m̄ be ba woodan garibu swaa daki beya ba gem̄ m̄ Gusun̄n̄ wuswaa, ma n̄ kun m̄ be ba m̄ ye wooda ya yiirem̄. ¹⁴ T̄n̄ tukobu ba n̄ M̄wisin wooda m̄, adama sanam m̄ε ba m̄ ka tii ye wooda ya gerum̄, ba s̄s̄sim̄ ma ba ȳε ye n̄ weenε bu ko, baa b̄a kun M̄wisin wooda m̄. ¹⁵ Ben daa ya s̄s̄sim̄ ma woodan kookoosu su yorua ben ḡrusu s̄. Ben ḡr̄u ga maa yen seeda dim̄, domi ben bwisikunu nu bu ben toranu s̄s̄sim̄, n̄ kun m̄, nu ka bu yinam̄. ¹⁶ M̄ya n̄ ko n̄ s̄a t̄s̄ te Gusun̄ u koo t̄mbun̄ bwisiku asiriginu kpuro siri Kirisi Yesun̄ min di, nge m̄ n̄n̄ Labaari gea ya gerum̄.

Yuuba ka wooda

¹⁷ Wunε maa ni. A tii sokum̄ Yuu, a wooda naanε s̄a, a woo kanam̄ wunε ka Gusun̄n̄ w̄asinaan̄ s̄. ¹⁸ A ȳε ye Gusun̄ u k̄i a ko, ma a ḡā geenun̄ wunanabu gia wooda s̄. ¹⁹ A ȳiȳ ma kaa kp̄i a w̄kobu swaa gbiiya, kpa a t̄mbu yam̄ d̄erasia be ba w̄ā w̄kuru s̄. ²⁰ A tamaa ma kaa kp̄i a bwisi sarirugibu bwisi k̄ε, kpa a bibu keu s̄s̄si. A ȳε ma a ȳr̄u ka gem̄ nuuru m̄ wooda s̄. ²¹ Wunε wi a gabu keu s̄s̄sim̄, mban s̄na a n̄ tii s̄s̄sim̄. Wunε wi a gabu s̄s̄m̄ bu ku gb̄ni, mban s̄na a gb̄nim̄. ²² Wunε wi a gerum̄ bu ku sakararu ko, mban s̄na a m̄. Wunε wi

a bũnu tusa, mban s̄na a gbenim̄o nin din̄o. ²³ Wun̄e wi a woo kanam̄o woodan s̄o, mban s̄na a Gusun̄o fun̄e wunam̄o ka woodan sarabu. ²⁴ Domi Gusun̄on gari s̄o ba yorua ba n̄e, “B̄ēn saabuwa t̄on tukobu ba Gusun̄on ȳisuru gari kam gerusim̄o.”

²⁵ À n wooda sw̄i bango ya arufaani m̄o ka gem, adama à n wooda saram̄o wun̄en bango ya s̄a kam. ²⁶ N n men na, t̄on tuko wi ba ñ bango kue, ù n woodan gari mem̄ n̄owa, Gusun̄o u ñ n̄un̄ m̄era bangogii? ²⁷ T̄on tuko wi u wooda mem̄ n̄owa baa m̄e ba ñ n̄un̄ bango kue u koo b̄ē Yuuba taar̄e w̄e, domi i wooda saram̄o baa m̄e i ye m̄o ma ba b̄ēe bango kua. ²⁸ N ñ m̄o wi u s̄a Yuu wasi s̄o, wiya u s̄a Yuu ka gem. ²⁹ Adama wi u s̄a Yuu ka gem, wiya wi u s̄a Yuu win ḡorūo. Domi bango ya ñ s̄a ye ba kua wasi s̄o. Ye ya s̄a bango ka gem, yera ḡorūo ḡosiabu. Hunde D̄eeron s̄ambura, n ñ m̄o woodagiru. Gusun̄owa koo Yuu wi siara, n ñ m̄o t̄ambu.

3

¹ T̄ē, arufaani yer̄a Yuu u m̄o. Nge are yir̄a bango ya m̄o. ² N arufaani baka m̄o sw̄ēe kpuro s̄o. Gbiikaa Gusun̄o u win gere Yuuba n̄mu s̄ondia. ³ Mba ya koo ko ben gabu bà n kua naan̄e sarirugibu. Ben naan̄e sarirun̄ s̄o Gusun̄o u koo maa ko naan̄e sarirugii? ⁴ Aawo, n ñ m̄e. Baa bà n t̄onu baawure soka weesugii, ba n ȳe ma Gusun̄o s̄awa geegii. Nge m̄e Gusun̄on gari gerum̄o,

“Ba koo nun gem w̄ewa wun̄en gari gerubu s̄o kpa a siribu di.”

⁵ Adama k̄sa ye sa m̄o yà n s̄osim̄o ma Gusun̄o s̄a gemgii, mba sa ko gere. Gusun̄o ù n t̄onu s̄ēyasiam̄o, u s̄a gem sarirugii? Aawo, na gari gerum̄o ka t̄andun baa. ⁶ Domi Gusun̄o ù kun s̄a gemgii, am̄ona u koo ka handunia siri.

⁷ Adama nen weesu s̄u n Gusun̄on gem s̄osim̄o kpasasa, win yiiko yu ka sosi, mban s̄na ba koo kpam man taar̄e w̄e nge toro. ⁸ Mban s̄na sa ñ ko n̄e, su k̄sa ko kpa yu gea ma. Gabu bu ka wa bu nen ȳisuru sanku ba n̄e, m̄eya na gerum̄o. T̄on be, ba koo taar̄e wa nge m̄e n weene.

Goo sari wi u s̄a gemgii

⁹ N n men na, b̄ēe Yuuba sa gabu san̄o kerewa? Aawo, baa fiiko. Domi sa s̄osi k̄o ma b̄ēe Yuuba ka t̄on tukobu b̄ēe kpuro sa w̄awa torarun dam n̄omāo. ¹⁰ Nge m̄e ba yorua, “Gemgii sari, baa turo.

¹¹ Goo sari wi u bwisi m̄o.

Goo sari wi u Gusun̄o kasu.

¹² Be kpurowa ba k̄ore.

Be kpurowa ba sankire.

Be kpurowa ba k̄sa m̄o.

Baa ben turo kun gea m̄o.

¹³ Ben yara ba ka sibu taki dim̄o.

Ben n̄o ga d̄ēe m̄owa nge sur̄ok̄oru.

Ben n̄owa ba ra ka t̄onu go.

¹⁴ Ben n̄o ga b̄ori yiba, ka gari yi yi sosu.

¹⁵ Ben naasu su s̄u su ka t̄onun yem yari.

16 Kpeerabu ka nuku sankirana nu ra n wāa ben swaa sɔɔ.

17 Ba ñ alafian swaa yē.

18 Ba ñ Gusunɔ nasie.”

19 Tē sa yē ma kpuro ye wooda ya gerumɔ, ya ye gerumɔwa be ba wāa yen nɔmuɔn sɔ, kpa nɔɔ baagere gu ka mari, kpa baawure u win daa tusia Gusunɔn wuswaaɔ. 20 Domi goo sari wi u koo gem wa Gusunɔn wuswaaɔ wooda nɛnubun sɔ, yɛn sɔ wooda ya ra tɔnun toraru sɔɔsi.

Nge mɛ Gusunɔ

u ra tɔnu gem wē

21 Adama tē Gusunɔ u sɔɔsi nge mɛ u ra tɔnu gem wē, n ñ mɔ ka woodan gari. Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbu ba yen seeda di. 22 Kpuro be ba Yesu Kirisi naanɛ doke, Gusunɔ u bu gem wēɛmɔ ben naanɛ dokebun sɔ, domi goo kun goo. 23 Tɔmbu kpurowa ba tora ma ba Gusunɔn yiiko bia. 24 Adama Gusunɔ u bu gem wēɛmɔ n kun ka kɔsiaru win durom sɔ saa Yesu Kirisin min di wi u bu yakiamɔ. 25 Gusunɔ u nùn kua abɔru batuma sɔɔ u ka tɔmbu toranun suuru waawa ka win yem be ba nùn naanɛ doke. Gusunɔ u kua mɛ, u ka sɔɔsi ma u sãa gemgii. Yellu win suurun saa sɔɔ u raa temana ka tɔmbun toranu. 26 Adama tē, saa yeni sɔɔ u kī u sɔɔsi ma u sãa gemgii ma u maa bu gem wēɛmɔ be ba Yesu naanɛ doke.

27 N n mɛn na, mba tɔnu u koo ka woo kana. Sari. Mban sɔna. Woodan mɛm nɔɔbun sɔ? Aawo. Naanɛ dokebun sɔna. 28 Domi sa wa ma tɔnu koo gem wa Gusunɔn

wuswaaɔ ka naanɛ dokebu tɔna, n ñ mɔ ka woodan mɛm nɔɔbu. 29 Gusunɔ u sãawa Yuuba tɔnan Yinni? U ñ maa sãa tɔn tukobugii? U maa sãa tɔn tukobugii mɛ.

30 Domi Gusunɔ turowa wāa. Wiya u koo bangogibu gem wē ben naanɛ dokebun sɔ ka maa bango sarirugibun tii ben naanɛ dokebun sɔ.

31 Sa wooda goomɔ ka naanɛ dokebu nge mɛ? Aawo, sa mam yen dam siremɔwa.

4

Aburhamun gari

1 N n mɛn na, mba sa ko gere Aburhamu besɛn sikadon sɔ. Mba u nɔma tura. 2 Mɛya bà n Aburhamu gem wē ye u kuan sɔ u koo kpī u woo kana, adama n ñ mɔ Gusunɔn wuswaaɔ. 3 Domi mba ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ. Ba nɛɛ, “Aburhamu u Gusunɔ naanɛ kua, yen sɔna u nùn garisi gemgii.” 4 Tē, goo ù n sɔmburu kua, ba ku ra win kɔsiaru garisi durom, win areya. 5 Adama baa ù kun sɔmburu kue, ma u gesi Gusunɔ naanɛ doke, Gusunɔ u koo win naanɛ dokebu garisiwa gem. Domi wiya u koo kpī u taarɛgii gem wē. 6 Nge mɛya Dafidi u yēron doo nɔɔrun gari mɔ wi Gusunɔ u gem wēɛmɔ n kun ka sɔman baa. 7 U nɛɛ,

“Doo nɔɔrugiiwa win toranu ba suuru kua, ma ba win kɔsa go.

8 Doo nɔɔrugiiwa win kɔsa Yinni Gusunɔ kun garisi.”

⁹Tē, doo nɔɔ te, bangogibugira? Na nun kua bwese dabinun Nge ka maa bango sarirugibu. Domi sa gerumɔ ma ba Aburhamu garisi gemgii win naane dokebun sɔ. ¹⁰Amɔna u sãa sanam mɛ. U bango kua? Nge u ñ kue. U ñ sanam mɛ gina bango kue. U sãawa bango sarirugii. ¹¹Yen biruwa ba nùn bango kua ye ya sãa yĩreru ma Gusunɔ u nùn gem wē. Ba nùn gem mɛ wē naane dokebun sɔ sanam mɛ u ñ gina bango kue. Nge mɛya u ka kua bango sarirugibu kpuron baaba be ba naane doke, ma ba bu gem wē. ¹²Ma u maa sãa bangogibun baaba be n ñ mɔ bango tɔna ba mɔ, adama ba maa win naane dokebun yira swĩi, bi u mɔ sanam mɛ u ñ gina bango kue.

Ba ra nɔɔ mwɛɛru wure ka naane dokebu

¹³Ba Aburhamu ka win bweseru nɔɔ mwɛɛru kua ma ba koo handunia gira tubi di. Ba ñ nùn nɔɔ mwɛɛ te kue ka wooda baa, ma ñ kun mɔ yèn sɔ u gem wa naane dokebun sɔ. ¹⁴N ñ sãan na be ba wooda mɛm nɔɔwa beya ba koo ko tubi diobu, naane dokebu kua kam, nɔɔ mwɛɛ te, ta maa tɛɛsira. ¹⁵Domi woodawa ya ka Gusunɔn mɔru naamɔ. Adama mi wooda sari, wooda sarabu maa sari.

¹⁶Yen sɔ, ka naane dokebun baawa ba koo nɔɔ mwɛɛ te wura tu ka ko durom, kpa Aburhamun bweseru kpuro tu ka kpĩ tu tu wura. N ñ mɔ be ba wooda mɔ tɔna adama ka maa be ba naane dokewa nge Aburhamu wi u sãa bɛɛɛ kpuron baaba. ¹⁷Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,

baaba.” U sãa bɛɛɛn baaba, Gusunɔ wi u naane doken wuswaaɔ. Gusunɔ wiya u ra gɔribu seeye, u ra maa taka ko ye ya ñ daa wãa. ¹⁸Aburhamu u Gusunɔ naane doke ka yĩiyɔbu, baa mɛ u ñ ka yen swaa wa ye u yĩiyɔ. Yen sɔna u kua “bwese dabinun baaba” nge mɛ Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, “nge mɛya wunen bwesera koo dabia.” ¹⁹Saa ye, u wɔɔ wunɔbun (100) saka tura adama win naane dokebu kun kaare sanam mɛ u win wasi laakari kua yi yi sãare yi gu, ka maa Saaraan nukuru te ta ñ wãa tu bii ma. ²⁰U ñ naane dokebu deri, u ñ maa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ te sika koosi. Adama win naane dokebu nùn dam wē, ma u Gusunɔ bɛɛɛɛ wē. ²¹Domi u yē kam kam ma Gusunɔ u dam mɔ u ka ko yèn nɔɔ mwɛɛru u kua. ²²Yen sɔna win naane dokebu saabu Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ²³Adama ye ba yorua ba nɛɛ, “ba nùn garisi gemgii,” ba ñ yi yorua wi turon sɔ. ²⁴Ba maa yi yoruawa bɛɛɛn sɔ, bɛɛɛ be ba koo maa garisi gemgibu, bɛɛɛ be sa Gusunɔ naane doke wi u bɛɛɛn Yinni Yesu seeya gɔrin di. ²⁵U dera ba nùn go bɛɛɛn toranun sɔ, u maa nùn seeya u ka sun ko gemgibu.

5

Nɔɔsinaa ka Gusunɔ

¹Tē ye Gusunɔ u sun gem wē naane dokebun sɔ, sa dora ka wi, saa Yesu Kiriisi bɛɛɛn Yinnin min di. ²Win min diya naane dokebun saabu sa

durom me wa mē sō sa yō dim dim, ma sa nuku dobu mō yèn sō sa yīyō sa ko bōnu wa Gusunən yiiko sō. ³ N n me tōna, sa maa nuku dobu mō besen nōni swāaru sō, domi sa yē ma nōni swāaru ta ra tēmanabu ma. ⁴ Tēmanabu bu ra de tōnu u laakari mēeribu kamia, kpa u n yīyōbu mō. ⁵ Tē, yīyō bi, bu ku ra sun dukiri kue, domi Gusunō u win kīru yibia besen gōruō saa Hunde Dēeron min di wi u sun kā.

⁶ Sanam me sa n gina dam mō, saa ye Gusunō u yi, Kirisi u gu be ba n Gusunən bēere yēn sō. ⁷ Geema n sē tōnu u ka geegii gbiiya. Sōrākudo wōrugō goo koo gbi gean kowo goon sō. ⁸ Adama Gusunō u sun win kīrun kpāaru sōsi, ye u dera Kirisi u gu besen sō sanam me sa sāa torobu. ⁹ Tē, win yem sōna sa kua gemgibu. N n men na, sika sari u koo maa sun faaba ko Gusunən mōrun di. ¹⁰ Sanam me sa sāa Gusunən yibereba, u ka sun dora win Biin gōon sō. N n men na tē, ye u ka sun dora u kpa, sika sari u koo maa sun faaba ko ka Bii win wāaru. ¹¹ N n me tōna, sa maa nuku dobu mō Gusunō sō saa besen Yinni Yesu Kirisin min di wi u dera sa dora ka Gusunō.

Adamu ka Kirisi

¹² Toraru ta dua handunia sō saa tōn turon min di, ma win tora te, ta ka gōō na. Gōō wi, u tōmbu kpuro girari domi kpurowa ba tora. ¹³ Geema toraru ta wāa handunia sō wooda ya sere na, adama ba ku ra toraru

garisi toraru mi wooda sari. ¹⁴ Ka me, saa Adamun waatin di sere ka Mōwisigia, gōō u bandu dii tōmbu kpuron suunu sō, ka mam be ba n Gusunō mem nōwē nge me Adamu u kua.

Adamu u sāawa wi u koo ra nan weenasii. ¹⁵ Adama durom me, mu kpā n tora te kere. Geema tōn dabiru ta gu tōn turo win torarun sō, adama Gusunən durom mu kere. Durom men kēru ta maa kere te u tōn dabiru kā saa Yesu Kirisi turo win min di. ¹⁶ Gusunən kēru ka tōn turon tora te, ya wunanē. Gbiikaa, siribu na tōn turon torarun sō, ma bin kōkōrō kua taare wēebu. Adama durom maa na tōn dabinun toranun sō, ma men kōkōrō kua gem wēebu. ¹⁷ Geema, tōn turon torarun sōna gōō u bandu di. N n men na, sika sari be ba Gusunən durom bakam mwa ka win gem kēru, ba koo maa bandu di wāaru sō tōn turon min di. Wiya Kirisi.

¹⁸ N n men na, nge me tōn turon toraru ta tōmbu kpuro taare wē, meya tōn turon gean kobu bu tōmbu kpuro gem wēemō bu ka wāaru wa. ¹⁹ Nge me tōn turon mem nōōbu sarirun sō tōn dabiru ba kua torobu, nge meya maa Gusunō u koo tōn dabiru gem wē tōn turon mem nōōbun sō.

²⁰ Wooda ya dua kpa toraru tu ka sosi, adama mi torara sosi, miya Gusunən durom mu maa sosi mu banda. ²¹ Nge me torara bandu di ma ta ka gōō na, meya maa Gusunən durom mu bandu dii gem sō mu ka sun wāaru wē te ta ku

ra kpe saa beɛn Yinni Yesu Kirisin min di.

6

Sa kua gonu torarun wuswaaɔ,

adama wasobu Kirisi sɔɔ

¹ N n mɛn na, mba sa ko gere. Sa ko n da n toramɔwa durom mu ka sosi? ² Aawo, n n mɛ. Beɛɛ bɛ sɔɔ torara kun maa dam mɔ, amɔna sa ko n maa ka wɔa ten dam nɔmuɔ. ³ I n yeni yɛ? Sanam mɛ ba sun batɛmu kua su ka gbinna ka Yesu Kirisi, win gɔɔ sɔɔra sa ka nɔn gbinna. ⁴ Batɛmu ye sɔɔ, ba sun sika ka wi sannu, ma sa win gɔɔ bɔnu kua, kpa nge mɛ Kirisi u seewa gɔrin di ka Baaban yiiko, beɛɛ maa sa n sɔimɔ ka wɔa kpaaru.

⁵ Domi sà n gbinna ka wi sanam mɛ sa win gɔɔ bɔnu kua, sika sari sa ko maa win seebu gɔrin di bɔnu ko kpa su gbinna ka wi. ⁶ Sa yɛ ma ba beɛn daa gura kpare dɔa bunanaru sɔɔ ka wi sannu, kpa beɛn wasi torarugii yi ko dam sarirugii kpa sa kun maa sɔa torarun yobu. ⁷ Domi wi u gu u yakiara torarun nɔman di. ⁸ Tɛ, nge mɛ sa gu ka Kirisi sannu, sa maa naanɛ sɔa ma sa ko maa wɔaru di ka wi sannu. ⁹ Domi sa yɛ ma Kirisi u seewa saa gɔrin di u n maa gbimɔ, gɔɔ kun maa dam mɔ wi sɔɔ. ¹⁰ Domi gɔɔ wi u gu min sɔ, torara kun maa dam mɔ win wɔllɔ, adama wɔa te u dimɔ tɛ, u tu dimɔwa Gusunɔn wuswaaɔ. ¹¹ Mɛya maa beɛn tii i tii garisio gonu torarun wuswaaɔ, kpa i n sɔa wasobu

Gusunɔn wuswaaɔ Kirisi Yesu sɔɔ.

¹² N n mɛn na, i ku maa de toraru ta n bandu dii beɛn wasi yi yi koo gbi sɔɔ. I ku yin bine mɛm nɔɔwa. ¹³ I ku ra beɛn wasin doo dooka toraru nɔmu sɔndia tu ka kɔsa ko, adama i beɛn tii Gusunɔ nɔmu sɔndio nge wasobu be ba wurama gɔrin di, kpa i beɛn wasin doo dooka Gusunɔ nɔmu sɔndia yu ka gea ko. ¹⁴ Toraru ta n ko n yiiko mɔ beɛ sɔɔ, domi i n wɔa woodan nɔma sɔɔ ma n kun mɔ durom nɔmaɔ.

Gem yobu

¹⁵ N n mɛn na, amɔna sa ko ko. Sa ko n toramɔ yɛn sɔ sa wɔa durom nɔma sɔɔ, n n mɔ woodan nɔma sɔɔ? Aawo, n n mɛ. ¹⁶ I yɛ sɔa sɔa ma i n tii goo nɔmu sɔndia nge yobu i ka nɔn mɛm nɔɔwa, win yoba i sɔa. N n torarun na, tera ta ka gɔɔ naamɔ. N n maa mɛm nɔɔbun na, biya bu ka gem wɛɛbu naamɔ. ¹⁷ Adama su Gusunɔ siara, domi i raa sɔa torarun yobu, adama tɛ i sɔɔsi te mɛm nɔɔwammɛ ka gɔru tia te ba beɛ nɔmu sɔndia. ¹⁸ Ye i maa yakiara torarun di i kpa, i kua gem yobu. ¹⁹ Na gari mɔ nge tɔn diro yɛn sɔ i sɔa dam sarirugibu. Nge mɛ gasɔ i beɛn wasin doo dooka disinu ka kɔsa nɔmu sɔndia nge yobu i ka kɔsa ko, tɛ, i beɛn wasin doo dooka gem nɔmu sɔndio nge yobu kpa beɛn daa yu dɛɛra.

²⁰ Domi sanam mɛ i raa sɔa torarun yobu, gem kun dam mɔ beɛ sɔɔ. ²¹ Are yirà i raa wa yɛ sɔɔ sekura beɛ mɔ tɛ. Yen wii goberu maa gɔɔwa.

22 Adama tē ye i yakiara torarun di i kua Gusunən yobu, bēen are sãa daa dēera, bēen wii goberu ta maa sãa wāaru te ta ku ra kpe. 23 Domi gōwa torarun are, adama Gusunən kēra wāaru te ta ku ra kpe Yesu Kirisi bēsen Yinnin min di.

7

Ye suanabu sōsimō

1 Be ba yē ye wooda ya sãa, beya na ka yā. Nēgibu, i ñ yē ma mēn nō tōnu u wāa wāaru sō u wāawa woodan nōma sō? 2 Nge mēya tōn kurō ka win durō ba ko n wāasine woodan saabu sere durō win wāarun nōrō, adama win durō ù n gu, u yakiara saa suanaan woodan dam di. 3 Yen sō, sanam mē win durō u wasi ma u durō kpao sua, ba koo nùn sokuwa sakara, adama win durō ù n gu, u yakiara woodan di. Sanam mē, ù n durō kpao sua u ñ sãa sakara. 4 Nge mēya maa bēe nēgibu, wooda ya ñ maa dam mō bēen wōllō, yēn sō i gu ka Kirisi sannu, kpa i ka ko googibu. Tē, i sãa wi ba seeya gōrin digibu, kpa sa n ka Gusunō binu maruammē. 5 Domi sanam mē sa wāa bēsen tiin daan nōma sō, kankam kī torarugiru te wooda ya seeya ta sōmburu mō bēsen wasin doo dooka sō ma ta ka sun dō gō gia. 6 Adama tē, sa yakiara woodan di ye ya raa sun nēni nge dēsobu domi ya ñ maa dam mō bēsen wōllō. Nge mēya sa ko kpī su Gusunō sã ka bwisiku kpaanu ni nu wee Hunden di, n ñ maa mō ka bwisiku guru ni nu wee woodan di.

Wooda ka toraru

7 N n mēn na, mba sa ko gere. Wooda ya sãa toraru? Aawo. Woodan saabuwa na mam toraru gia. Domi na ñ daa binē giamō wooda yà kun nēe, “I ku ra binē ko.” 8 Ma toraru ta wooda tãsa ta ka binē baayere mara nē sō. Domi mi wooda kun wāa, toraru maa sari. 9 Gasō, sanam mē wooda sari, na raa wāa, adama ye wooda ya na torara seewa 10 ma nēn tii na gu. Nge mēya wooda ye ya weene yu wāaru wē, yeya na deema ya ka man gō naawa. 11 Domi toraru ta wooda tãsa ta ka man nōni wōkua, ma ta man go.

12 N n mēn na, wooda ya dēere, yen gari maa dēere, yi dēnde, yi maa wā. 13 N n mēn na, ye n gea sãa yera ya ka man gō naawa? Aawo, torara ta man go kpa tu ka sōsi ma te torara. Domi ta gāa geenu denda ta ka man go kpa tu ka sēsia n banda saa woodan di.

Wi toraru ta taare

14 Geema, sa yē ma wooda ya sãa Hundegia adama nē na sãawa wasigii wi ba toraru dōre. 15 Domi ye na ra n mō na ku ra tubu. Ye na kī na ku ra ye ko, adama ye na tusa yeya na ra ko. 16 Nà n da ko ye na kun kī na wura ma wooda ya wā. 17 Mēya n ñ maa mō nēn tiiwa na mō ma n kun mō tora te ta man wāasi. 18 Na yē sãa sãa ma gāa geenu sari nē sō, nēn daawa na ka yā, domi baadomma gean kīra wāa nē sō, adama yen koba na ku ra kpī. 19 Na ñ gea ye mō ye na kī mi, kōsa ye na tusa yeya na ra ko. 20 Adama nà n mō ye na

kun kī, n ñ maa ne na m̀. Tora te ta man wāasi, tera ta ye m̀.

²¹ Wooda yeniwa na wa ne sɔɔ. Sanam me na kī n gea ko, kōsa ya ra n man wāasi.

²² Na nuku dobu m̀ Gusunən wooda sɔɔ nen gōruɔ, ²³ adama nen wasin doo dooka sɔɔ na wooda tuka waamɔ ye ya sannamɔ ka nen bwisikunu. Ma ya man m̀ tora ten deso te ta wāa nen wasin doo dooka sɔɔ.

²⁴ Gōru garin barɔwa ne! Wara koo man wɔra wasi yinin nɔman di, yi yi ka man gɔɔ dɔɔ. ²⁵ Na Gusunɔ siara Yesu Kirisi besen Yinnin saabu.

N n men na, na s̄a Gusunən woodan yoo nen bwisikunu sɔɔ, adama nen daa sɔɔ na s̄awa torarun yoo.

8

Wāa te Gusunən Hunde

u wēemɔ

¹ Yen s̄ tē, ba ñ bu taare wēemɔ be ba gbinne ka Kirisi Yesu. ² Domi Gusunən Hunden wooda ye ya wāaru wēemɔ Kirisi Yesu sɔɔ ya sun yakia saa toraru ka gɔɔn nɔman di. ³ Ye wooda kun kp̄a ya kue yèn s̄ tɔnun daa ya yen dam kpeesia, Gusunɔ u ye kua. U toraru taare wē te ta wāa tɔnun daa sɔɔ sanam me u win tiin Bii gɔrima ka wasi yi yi ka tɔnun wasi torarugii weene, u ka ko abɔru torarun s̄. ⁴ U yeni kuawa kpa su ka gea ko ye wooda ya yiiremɔ, besɛ be sa s̄imɔ win Hunden dam sɔɔ, n ñ m̀ besen daan dam sɔɔ. ⁵ Domi be ba s̄imɔ ben daan dam sɔɔ, beya ba ben daagia bwisikumɔ. Adama be ba s̄imɔ Gusunən

Hunden dam sɔɔ, beya ba Hundegia bwisikumɔ. ⁶ À n wunen daagia bwisikumɔ, gɔɔwa yen kəkɔrɔ. À n maa Hundegia bwisikumɔ, wāaru ka alafiawa wunegia. ⁷ Domi be ba ben daagia bwisikumɔ ba kua Gusunən yiberɛba. Ba ñ Gusunən wooda mem nɔwamme, ba ñ mam kp̄. ⁸ Be ba ben daan wāaru wāa, ya ñ koorɔ bu Gusunɔ wēre.

⁹ Adama beɛ, i ñ maa beɛn daan wāaru wāa ma n kun m̀ Gusunən Hundegiru yèn s̄ win Hunde u wāa beɛ sɔɔ. Wunɛ wi a kun Kirisin Hunde m̀, a ñ s̄a wigii. ¹⁰ N n men na, Kirisi ù n wāa beɛ sɔɔ, baa beɛn wasi yi n gu torarun s̄, beɛn hunde ya wasi yèn s̄ i gem wa Gusunən mi. ¹¹ Gusunɔ wi u Yesu seeya gɔrin di, win Hundewa wāa beɛ sɔɔ. Yen s̄na wi u Yesu Kirisi seeya gɔrin di u koo maa beɛn wasi gɔɔgii wāaru wē saa win Hunden min di, wi u wāa beɛ sɔɔ.

¹² N n men na, negibu, sa dibu neni, adama n ñ m̀ daagibu sa n ka besen daan k̄ru mem nɔwamme. ¹³ Domi ì n beɛn wasin k̄ru m̀ i ko gbi, adama ì n beɛn wasin k̄run kookoosu deri ka Hunde Deeron somiru i ko n wāa. ¹⁴ Domi be Gusunən Hunde u kparamɔ, beya ba Gusunən bibu. ¹⁵ Domi ba ñ beɛ hunde k̄a ye ya koo beɛ ko yobu kpa i n ka kpa nande. Adama ba beɛ Hunde k̄awa wi u beɛ kua Gusunən bibu, ma ka win dam sa Gusunɔ sokumɔ Baaba. ¹⁶ Gusunən Hunden tii u besen hunde s̄ɔmɔ ma sa s̄a win bibu. ¹⁷ Tē yèn s̄ sa s̄a win bibu

sa maa sãa tubi diobu, ma sa ko win tubi bõnu ko ka Kirisi sannu, domi sà n Kirisin nõni swãaru bõnu kua, sa ko maa win yiiko bõnu ko.

Yiiko ye ya sisi

18 Na ñ saa yenin nõni swãaru garisi gãanu yiiko ye sa ko ra wan sã. 19 Taka koorã kpuro ya diira saa yu na yẽ sɔɔ Gusunɔ u koo win bibu terasia. 20 Domi u taka koorã kpɛɛ kam kobun swaa sɔɔ, n ñ mɔ yen tiin gõru kĩrun sɔ, win kĩrun sõna. Adama yĩiyɔ bini bu wãa, 21 ma ba koo ra taka kooran tii yakia saa kam kobun yorun di, kpa yu ka Gusunɔn bibun tii mɔɔ yikogiru bõnu ko. 22 Sa yẽ ma sere ka tẽ taka koorã kpuro ya kpaasa wɔri mɔwa ka wuriribu nge marubun wuriribu. 23 Adama n ñ mɔ taka koorã tɔna, besen tii besen be Gusunɔ u suna bura sanam me u sun Hunde Dɛero kã, sa maa kpaasa wɔri mɔ besen tii sɔɔ sa n ka mara sere Gusunɔ ù n besen wasi yakia mam mam, u ka sɔɔsi ma sa kua win bibu. 24 Domi faaba ya sãa besegia, adama sa gina wãa yen yĩiyɔbu sɔɔ. Sà n waamɔ ye sa yĩiyɔ, yĩiyɔbu kun maa wãa. Ye tɔnu waamɔ u ko n maa ye yĩiyɔ? 25 Adama sà n gãanu yĩiyɔ ni sa ñ waamɔ, sa ko n nu marawa ka temanabu.

26 Nge mɛya maa Hunde Dɛero u ra sun soɔi besen dam sariru sɔɔ, domi sa ñ yẽ ye n weene su Gusunɔ kana. Adama Hunde wi, u ra nùn kanɛ besen sɔ ka kpaasa wɔri ye ya ñ ka nɔɔ gerurɔ. 27 Gusunɔ wi u ra tɔmbun gõrusu tubu,

u maa yẽ ye Hunde wi, u bwisikumɔ yèn sɔ ka win kĩa Hunde wi, u ra n nùn kanamɔ naanɛ dokeobun sɔ.

28 Domi sa yẽ ma baayere kpuro sɔɔ ye ya ra tɔnu deeme, Gusunɔ u sɔmburu mɔ u ka bu gea kua be u soka win himba sɔɔ, ma ba nùn kĩ. 29 Domi be u yẽ yellun di u maa bu gɔsa u yi bu ka ko win Biin weenasibu, kpa win Bii u ka ko yeruma wɔnɔ dabirugii. 30 Nge mɛya be u gɔsa u yi, u maa bu soka. Be u soka mi, u maa bu gem wẽ. Be u gem wẽ u maa ka bu win yiiko bõnu kua.

Gusunɔn kĩrun kpãaru

31 N n men na, mba sa ko gere ka gari yi. Gusunɔ ù n sãa besegii, wara koo ka sun yibere teeru ko. 32 Gusunɔ wi u kun win tiin Bii tii yiiye, adama u nùn wẽ besen kpuron sɔ, u ñ koo maa sun kpuro kẽ ka Bii wi sannu kɔsiaru sari? 33 Wara koo tɔmbu durum mani be Gusunɔ u gɔsa. Sari, domi Gusunɔn tiiwa u ra tɔnu gem wẽ. 34 Wara koo bu taare wẽ. Sari, domi Kirisi Yesu u gu u maa seewa gɔrin di u wãa Gusunɔn nɔm geuɔ. Wiya u ra maa Gusunɔ kanɛ besen sɔ. 35 Wara u koo kpĩ u sun karana ka Kirisin kĩru. Tõya? Wahala? Nõni swãaru? Gõru? Tereru? Kari? Takobi? 36 Nge me ba yorua,

“Wunen sõna ba sun goomɔ tõru baatere.

Ba sun mɛera nge yãa ni ba koo saka.”

37 Adama ye kpuro sɔɔra sa nasara wa mam mam saa win min di wi u sun kĩa. 38 Domi

na yē kam kam ma gōō ka wāaru ka wəllun gəradoba ka wərekunu ka saa yeni, ka saa ye ya sisi, ka wəllun yiikogibu, ³⁹ ka ye ya wāa wəllō, ka ye ya wāa tem sōwō, ka taka koorā gaa, yen gaa kun kpē yu sun karana ka Gusunən kīru te ta sōsira Yesu Kirisi bəsen Yinni sōō.

9

Gusunō ka Isireliba

¹ Nε Kirisigiwa na gem gerumō, na n̄ weesu m̄. Nən gōru ga man yen seeda diiyammε saa Hunde Dεeron min di. ² Nən bweserun wənwəndu ta man m̄ baadomma. Yen sōna nən gōru ga sankire gem gem. ³ N n ko n kooran na, kon daa de bu man bōrusi kpa bu man karana ka Kirisi ben sō. ⁴ Ba sāa Isireliba, be Gusunō u gōsa bu ka ko win bibu. Beya u win yiikon girima sōōsi. Beya u ka arukawaniba bōkua. U bu wooda wē. Bera u sōōsi mε ba koo nūn sāsina. U maa bu nōō mwεnu kua. ⁵ Ba sāa be Gusunō u gōsa yellun di. Ben bweseru sōon diya Kirisi wi u kpuro kere u yara nge tōnu. U maa sāa Gusunō wi n weene bu siara ka baadomma. Ami.

⁶ Na n̄ gerumō ma Gusunən gari yi kam wəruma. Domi be ba mara Isireliba n̄ n̄ mō be kpuro ba sāa Isireliba Gusunən mi. ⁷ N n̄ maa mō be kpuro be ba marura Aburhamun min di beya ba sāa win bibu Gusunən mi. Domi Gusunō u Aburhamu sōōwa u nεε, “Isakin biba ba koo soku wunen bweseru.” ⁸ Yen tubusiana, n̄ n̄ mō be ba mara ka wasin baa beya

Gusunogibu, adama bii bèn nōō mwεru Gusunō u kua beya u garisi Aburhamun bweseru. ⁹ Gari yi wee, yi Gusunō u ka nōō mwεε te kua. U nεε, “Gasokun amadaare kon wurama, yen biru Saaraa koo bii tən durō ma.”

¹⁰ N n̄ mε tōna, Rebekan bibu yiru ba tundo turo mō, wiya bεsen sikado Isaki. ¹¹⁻¹² Adama Gusunō u ra tōmbu gōsiwa win himba sōō, n̄ n̄ mō ben kookoosun sō, adama ka win sokura. U ka sōōsi ma u win himba ye swīi, u Rebeka sōōwa u nεε, “Mōō u koo win wənō wiru kpīiya.” U ye gerua Rebeka u sere win bibu mara sanam mε ba n̄ gea n̄ kun mε kōsa koore. ¹³ Nge mε ba yorua Gusunən gari sōō, “Na Yakōbu kīa adama na Esau yina.”

¹⁴ N n̄ mən na, mba sa ko gere. Gusunō u sāawa gem sarirugii? Aawo, baa fiiko. ¹⁵ Domi u Mōwisi sōōwa u nεε, “Wīn wənwəndu na mō, wiya kon wənwəndu kua. Wi na maa ka duure, wiya na kon ka duura.” ¹⁶ Nge mēya n̄ n̄ sāa goon kīrun baa, n̄ n̄ maa goon səmburun baa, adama Gusunən wənwəndun baawa. ¹⁷ Domi ba yorua ma Gusunō u Egibitin sunō sōōwa u nεε, “Yenin sōna na nun seeya, kpa n̄ ka nen dam sōōsi wunε sōō, kpa nen yīsiru tu ka nōōra handunia kpuro sōō.” ¹⁸ Nge mēya wi u kī u wənwəndu kua u ra nūn wənwəndu kue, wi u maa kī u gōru bōbiasia u ra nūn gōru bōbiasie.

Gusunən mōru

ka win wənwəndu

19 N n mēn na, kaa man bikia a nēε, mban sōna u maa taare waamō tōnu sōɔ. Wara koo kpī u win kīru yina. 20 Adama wara ra n wunε tōnu, a sere ka Gusunō sikirina. Mōndu ta koo mōmō bikia tu nēε, mban sōna u tu kua mε? 21 Mōmō kun dam mō sōndun wōllō? Ka san tee te, u n kpē u tooru ko ka maa weke te ba ra swē?

22 Mba i yē i ko gere Gusunōn sō. U kī u win dam ka win mōru sōsi. Yen sōna u ka bu tēmana be ba koo kam ko win mōrun sō. 23 U kua mε u ka sun win yiikon kpāaru sōsi, bεε be u wōnwōndu kua, bεε be u sōru kua yellun di su ka win yiiko wa, 24 bεε be u soka n n mō Yuuban suunu sōon di tōna, ka maa tōn tukobun suunu sōon di. 25 Yeniwa Gusunō u gerua win sōmō Oseen tireru sō. U nēε,

“Tōn be ba n daa sāa nēgibu, kon bu soku nēn tōmbu. Bwese te na n daa kīε, kon tu soku nēn kīnasiru.

26 Yam mi ba raa maa bu sōowa ba nēε,

ba n sāa nēn tōmbu, miya ba koo bu soku

Gusunō Yinni wason bibu.”

27 Ma Gusunōn sōmō Esai u nōogiru sua u gerua Isireliban sō u nēε, “Baa Isireliba bā n dabia, nge nim wōkun yanim, ben sukum tōnawa koo faaba wa. 28 Domi Gusunō koo yande win gere yibia mam mam handunia sōɔ ye u raa gōru doke.” 29 N sāawa nge mε Esai u raa gerua u nēε,

“Gusunō, wōllu ka tem Yinni ù kun daa sun bweseru tie,

sa ko raa kowa nge Sodomu.

Sa ko raa ka Gomōra weena.”

Isireliba ka Labaari gea

30 N n mēn na, mba sa ko gere. Tōn tuko be ba n daa kasu bu gem wa Gusunōn mi, ba gem wa naane dokebun saabu. 31 Adama Isireliba be ba kasu bu wooda swīi bu ka gem wa Gusunōn mi, ba n mu wa. 32 Mban sōna. Yēn sō ba n mu kasu ka naane dokebu, ma n kun mō ka sōma. Ba sokura kpee sokuratii te sōɔ, 33 tēn gari ba yorua ba nēε, “N wee, na kpee sokuratiru dokemō Siōniō, kpee te ta ra torasie.

Adama wi u nūn naane doke u n sekuru wasi.”

10

1 Nēgibu, ye na kī ka nēn gōru kpuro ka ye na ra n Gusunō kanamō, yeya nēn bweseru tu faaba wa. 2 Domi na bu seeda yeni diiyamme, ba hania mō Gusunōn sō, adama yēru sari. 3 Ba n swaa yē ye Gusunō u ra ka tōnu gem wē, ma ba swaa kasu bu ka ben tiin gem yara. Yen sōna ba n Gusunōn gem swaa wiru kpīiyε. 4 Domi Kirisiwa sāa woodan kōkōrō kpa baawure wi u nūn naane doke u gem wa Gusunōn mi.

Faaba sāa baawuregia

wi u Yinni naane doke

5 Domi Mōwisi u yorua u nēε, “tōnu wi u gea mō ye wooda ya yiiremō, gea yen min diya u koo wāaru wa”. 6 Adama nge mε ba koo tōnu gem wē naane dokebun sō, yen gari wee, “A ku gere wunēn gōruō a nēε, wara u koo yō Gusunō wōllō.” Yen tubusiana, u

ka Kirisi sarasiama. ⁷ A ku maa gere, “Wara u koo du tem sɔwɔ.” Yen tubusiana, u ka Kirisi seesia gɔrin di. ⁸ Adama mba gari yi, yi gerua. Yi nɛɛwa, “Gusunɔn gari yi, yi waa wunen turuku, yi mam waa wunen nɔwɔ ka wunen gɔruɔ.” Yi sɔawa naane dokebun gari yi sa waasu mɔ, yi yi nɛɛ, ⁹ à n ka wunen nɔwura ma Yesu sɔawa Yinni, ma a naane doke wunen gɔruɔ ma Gusunɔ u nùn seeya gɔrin di, kaa faaba wa. ¹⁰ Domi gɔru sɔɔra tɔnu u ra naane doke, u ka gem wa Gusunɔn mi, nɔwɔ ba ra maa ka seeda di bu ka faaba wa. ¹¹ Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Baawure wi u nùn naane doke, u n̄ sekuru wasi.” ¹² Domi wunanabu sari Yuuba ka tɔn tukobu sɔɔ. Be kpuro Yinni turowa ba mɔ. Win dukia maa sɔa be ba nùn sokumɔ kpurogia. ¹³ Domi ba yorua ba nɛɛ, “Baawure wi u Yinnin yĩsiru soka, u koo faaba wa.”

¹⁴ Adama amɔna ba koo ka nùn soku, bà kun nùn naane doke. Amɔna ba koo maa ka naane doke bà kun win gari nɔɔre. Amɔna ba koo maa nɔ goo ù kun gari yi waasu koore. ¹⁵ Amɔna ba koo ka gari yi waasu ko goo ù kun bu gɔre. Nge mɛ ba yorua, “Anna a ben naarun dobu nɔ be ba Labaari gea kparamɔ.” ¹⁶ Adama n n̄ be kpuro ba Labaari gea wura, domi Gusunɔn sɔmɔ Esai u nɛɛ, “Yinni, wara u naane doke ye sa nɔɔsia.” ¹⁷ Nge mɛya naane dokebu bu wee ye tɔnu nɔɔmɔn di. Ye tɔnu nɔɔmɔ, ya maa sɔawa Kirisin

gari.

¹⁸ Adama na bikiamɔ, ka geema ba n̄ nɔɔre ro? Ba nua. Domi ba yorua,

“Nɔɔ ge, ga nɔɔra tem kpuro sɔɔ,

ma gari yi, yi tura sere handunian nɔɔɔ.”

¹⁹ Na bikiamɔ kpam, Isireliba ba n̄ yɛ ro? Gbiikaa, Mɔwisi u yorua, ma Gusunɔ u nɛɛ,

“Na kon bɛɛn nisinu seeya ka bwese te i n̄ garisi gāanu.

Kon maa bɛɛn mɔru seeya ka bwese bwisi sarirugiru.”

²⁰ Yen biru Esai u yorua ka toro sindu ma Gusunɔ u nɛɛ,

“Be ba n̄ man kasu ba man wa. Na maa bu nen tii sɔɔsi be ba n̄ man bikiamɔ.”

²¹ Adama u maa yorua Isireliban sɔ ma Gusunɔ u nɛɛ, “Na tɔn be ba ra n̄ man seesimɔ nɔma gari tɔru kpuro.”

11

Gusunɔ u n̄ Isireliba yinɛ

¹ N n̄ men na, na bikiamɔ, Gusunɔ u win tɔmbu yinawa? Aawo. Su ku wa mɛ. Domi nen tii na sɔa Isirelin bii, Aburahamun sikadobu Benyamɛɛn bweseru sɔɔ.

² Gusunɔ u n̄ win tɔmbu yinɛ be u gia yellun di. Nge i n̄ yɛ ye ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ sanam mɛ Eli u ka Isireliban taarɛ da Gusunɔn mi? U nɛɛ, ³ “Yinni, ba wunen sɔmɔbu go ba wunen yaku yenu surura. Nɛ turowa na tie, ba maa kasu bu man hunde wuna.” ⁴ Adama mba Gusunɔ u wisa. U nɛɛ, “Na nen tii tɔmbu nɔɔɔbun suba nɔɔba yiru (7.000) derie, be ba kun

yiirare bũu wi ba mò Baalin nuurɔ.”⁵ Meya n maa sãa saa yeni sɔɔ. Ben sukum wãa be Gusunɔ u gɔsa win durom sɔ. ⁶ U bu gɔsawa durom sɔ, n ñ mɔ ben sɔman sɔ. Ma n kun mɛ, durom kun maa sãa durom.

⁷ N n mɛn na, mba sa ko gere. Isireliba wee, ba ñ wa ye ba kasu. Ben be Gusunɔ u gɔsa, beya ba wa. Be ba tie ba gõru bɔbia. ⁸ Nge mɛ ba yorua, “Gusunɔ u ben laakari sikarisia. U bu nɔni wɛ yi ba ñ kpɛ bu ka yam wa. U maa bu swasu wɛ si ba ñ kpɛ bu ka gari nɔ sere ka gisɔ.”

⁹ Ma Dafidi u nɛɛ,
“Kpa ben tɔɔ baka dim mu de
bu tora
kpa bu yina mwaara,
kpa bu sɛɛyasiabu wa bi bu ka
bu dɛnde.

¹⁰ A de ben nɔni yi wukiri bu
ku ka wa.

Kpa a de ba n bu taare ka
baadommaɔ.”

¹¹ Yen sɔna na bikiamɔ,
sanam mɛ Isireliba ba sokura,
ba wɔrumawa mam mam?
Su ku wa mɛ. Ben torarun
saabuwa tɔn tukobu ba faaba
wa, kpa ben nisinu nu ka se.

¹² Tɛ Isireliban toraru tà n ka
handuniagibu hunden dukia
naawa, ben kaarabu bù n maa
tɔn tukobu kua gãa mɔwɔbu,
anna yen domarun kpãaru ta
ko n nɛ bà n wura nge mɛ ba
raa sãa.

Tɔn tukobun faaba

¹³ Na ka bɛɛ gari mò, bɛɛ
tɔn tukobu. Nɛ wi na sãa
gɔro tɔn tukobun mi, na nɛn
sɔmburu bɛɛɛ wɛɛmɔ ¹⁴ n ka
nisinu seeya ñ n koo koora
nɛn bweserun suunu sɔɔ kpa

n ben gabu faaba ko. ¹⁵ Geema
sanam mɛ Gusunɔ u bu deri
ya dera u ka handuniagibu
nɔɔ tia kua. Tɛ, mba n ko n sãa
ù n wure u kpam bu mwa. N
ñ wãaru gɔribun sɔ?

¹⁶ I yɛ ma bà n pɛɛ kuse
teeru Gusunɔ wɛ, pɛɛ ye ya
tie ya kua Gusunɔgia. Dãrun
gbina yà n sãa Gusunɔgia,
meya maa ka ten kãasiɔ.
¹⁷ Adama bà n kãasi gɛɛ bɔɔra
olifin dãa gbaarugirun di, ma
ba wunɛ wi a sãa yakasun
dãrun kãasa gerɛfe kua yin
ayerɔ, ma a ka olifin dãa ten
gbinan dam bɔnu mò, ¹⁸ a ku
kãasi yi woo kanɛ. À n woo
kanamɔ, a yaayo ma n ñ wunɛ
a gbina sɔɔwa, gbina ya nun
sɔɔwa.

¹⁹ Kaa nɛɛ, ba kãasi yi
bɔɔrawa bu ka nun gerɛfe ko.

²⁰ Geema, ba yi bɔɔra naanɛ
dokebu sarirun sɔ, ma a yɔ
naanɛ dokebun sɔ. A ku woo
kana, adama a berum koowo.

²¹ Gusunɔ ù kun kãasi gbiikii
deri, wuna u koo sere deri?

²² N n mɛn na, a Gusunɔn tɔn
geeru ka maa win sɛsɔ mɛɛrio.
U sɛ ka be ba wɔruma, adama
u sãa tɔn geo wunen mi, à n
gesi yɔ dim dim win tɔn geeru
sɔɔ. Ma n kun mɛ, ba koo maa
wunen tii bura. ²³ Be maa, bà
n ben naanɛ dokebu sariru
deri, ba koo bu gerɛfe ko mi
ba raa wãa domi Gusunɔ u
koo kpɛ u kpam bu gerɛfe ko.

²⁴ Bà n nun bura saa olifin
dãa yakasugirun di, ma ba
nun gerɛfe kua ka olifin dãa
gbaarugiru, ye n kun ka nun
weenɛ, ñ n mɛn na, n ñ sɛ bu
ka kãasi yi gerɛfe ko yin tiin
dãru sɔɔ.

Isireliba ba koo faaba wa

²⁵ Nεgibu, asiri gaa wāa ye na kī i n yē, kpa i ku ka tii garisi bwisigibu. Asiri ye wee. Isireliba gabu ba gina gōrusu bōbia sere tōn tukobun geeru tu ka yibu faaba sō. ²⁶ Nge mēya Isireliba kpuro ba koo faaba wa, nge mε ba yorua,

“Yakio u koo na saa Siōnin di. Kpa u Gusunōn bεεε yēru sariru wuna

saa Yakōbun bweserun di.

²⁷ Yeniwa arukawani ye kon ka bu bōke sanam mε kon ben toraru wuna.”

²⁸ Sā n Labaari gean gari laakari kua, ba sāa Gusunōn yiberēba bεεn sō. Adama sā n Gusunōn gōsiru laakari kua, ba sāa win kīnasibu ben sikadoban sō. ²⁹ Domi Gusunō u n tōnu soka, u nūn sokawa. U n nūn kēru wē, u nūn wēwa. U ku ra gōru gōsie. ³⁰ Nge mε bεε, i n daa Gusunō mēm nōowe, adama tē ba bεε wōnwōndu kua ben mēm nōōbu sarirun sō. ³¹ Nge mēya maa ben tii, ba n mēm nōōmō tē, kpa bu ka wōnwōndu wa nge mε bεε i wōnwōndu wa. ³² Domi Gusunō u tōmbu kpuro kēnisi mēm nōōbu sariru sō, kpa u ka be kpuro wōnwōndu kua.

Gusunōn kpāaru

³³ Anna a Gusunōn dukia ka win bwisi ka win yērun dukum wa! Goo kun kpē u win himba tubu. Goo kun maa kpē u win swεε gia. ³⁴ Ka geema ba yorua,

“Wara u Yinnin bwisikunu yē.

Wara u nūn bwisi kēere.

³⁵ Wara u gbia u nūn gāanu kēere,

u n ka sere nin kōsire yīiyō.”

³⁶ Domi wiya kpuron wiru, win min diya kpuro naamō, ma kpuro wāa win sō. Wigia yiiko sere ka baadommaa. Ami.

12*Wāa kpaa**te ta Gusunōn wāaru wāa*

¹ Yen sō, nεgibu na bεε kanamō wōnwōn te Gusunō u bεε kuan saabu, i bεεn wasi nūn yīiyō nge yāku wasiru te ta kun serere gaa mō, te ta koo nūn wēre. Yeya ya sāa bεεn sāa geeru. ² I ku maa ka tēn tōmbu weena, adama i kōsio ka bwisiku kpaanu kpa i ka wunana ye n sāa Gusunōn kīru. Yeya ya gea sāa, ya maa wā, ma ya yiba.

³ Durom mēn saabu mε ba man wē na bεεn baawure sōmō, u ku tii garisi n kere nge mε n weene u tii garisi, adama bεεn baawure u tii garisio dee dee nge mε Gusunō u nūn naane dokebu kā bu nε. ⁴ Domi wasi tee yi doo dooka dabinu mō, ma yen baayere ya yen sōmburu mō nēnnenka. ⁵ Nge mēya, baa sā n dabi, sa sāa wasi tee Kirisi sō, ma sa gbinne nge wasi teen doo dooka. ⁶ Sa kēε nēnnenka mō ni nu weene su dendi nge mε Gusunō u sun kā win durom sō. N n Gusunōn gari gerubun kērun na, su ka tu dendi nge mε besen naane dokebu nε. ⁷ N n nōōribun na, su ko ka nuku tia. Wi u sāa sōsio, u win sōsibu yibio.

⁸ Wi u tōmbu dam kēmō, u

ku wēra. Wi u kēnu wēemə, u wēeyə ka gōru tia. Wirugii u win səmburu ko ka hania. Wi u wənwəndu mə, u koowo ka nuku dobu.

⁹ I ku de bēen kīru ta n murafituru mə. I kōsa desirario, kpa i gea mani dim dim. ¹⁰ I n kīanē nge wəno ka mə. I n kookari mə i ka bēere wēena. ¹¹ I ku de bēen hania yu kaara. I n Yinni sāmə ka kīru. ¹² I yēerio bēen yīyobun sō. I temanə nənī swāaru sə. I ku wasira ka kanaru. ¹³ I naanē dokeobu wēeyə yèn bukata ba mə. I n da səbu yaare ko.

¹⁴ I bu domaru kuo be ba bēe nənī sōmə. I ku bu bōrusi. ¹⁵ I ka bu nuku dobu koowo be ba nuku dobu mə, kpa i ka bu swī be ba sumə. ¹⁶ I n wāa nəo tia səo sannu. I ku de tii suabun bwisikunu nu n bēe wāasi adama i koosio tii kawabun bera gia. I ku tii garisi bwisigibu.

¹⁷ I ku goo kōsa kōsie. I gea kasuo tambu kpuron nənī sə. ¹⁸ N n koo koorə, i de i n nəo nē ka tōnu baawure nge mèn nōru i ko kpī. ¹⁹ Kīnasibu, i ku maa mōru kōsia bēen tii, adama i de Gusunə u bēe mōru kōsia, domi ba yorua, Gusunə u nē, “Wiya u koo bu mōru kōsie. Kpa u bu sēyasia.”

²⁰ Ba maa yorua, “Gōru tā n wunen yiberē mə, a nùn dīanu kēeyə u di. Nim nōru gə n nùn mə, a nùn nim kēeyə u nə. Domi à n kua mē, a nùn dōo sōbiwa mi.” ²¹ A ku de kōsa yu nun kamia, adama a kōsa kamio ka gean kobu.

13

Bēsen wii kpīibu

tem yērobun mi

¹ Kpa baawure u n tem yērobu wiru kpīiye domi tem yēro sari wi u kun wāa ka Gusunən yēru. Tem yēro be ba maa wāa, Gusunəwa u bu kua. ² Yen sōna, wi u tem yēron gari yina, u yinawa ye Gusunə u yīire. Be ba maa yinamə, ba ben tii taare kasuamməwa. ³ Domi tōnu ù n gea mə, u n ko n tem yēron berum mə, ma n kun mə ù n kōsa mə. À kun kī a n tem yēron berum mə, a gea koowo, kaa win nōnu geu wa. ⁴ Tem yēro u Gusunən səmburu məwa wunen gean sō. Adama à n kōsa mə, a berum koowo yèn sō u n takobi neni kam. U sāawa Gusunən səm kowo u ka be ba kōsa mə mōru kōsie. ⁵ Yen sōna tilasi tōnu u wiru kpī, n n mə sēyasiabu tōnan sō, adama yèn sō win gōru ga koo nùn taare wē.

⁶ Yen sōna i maa wōo gobi kōsiamə. Domi be ba tem neni, Gusunən səm kowoba ba sāa ba maa tu tii wē mam mam. ⁷ I baawure kōsio ye n ka nùn weenē. I bu wōo gobi kōsio be n weenē i kōsia. I bu gbererun gobi kōsio be n weenē i kōsia. I bu nasio be n weenē i nasia. I bu bēere wēeyə be n weenē i bēere wē.

A wunen tōnusi kīo

⁸ I kun goon dibu neni ma n kun mə i n kīanē, domi wi u win tōnusi kī u wooda yibiawa. ⁹ Domi wooda yeniba be ba nē, “I ku ra sakararu ko, i ku ra tōnu go, i ku ra gbeni, i ku ra bine ko,” ka wooda kpuro ye ya tie, ya wāa gari yini səo mi ba nē, “A

wunen tɔnusi kɔ̄o nge wunen tii tii.” ¹⁰ Kĩru ta ku ra de goo u win tɔnusi kɔ̄sa kue. Yen sɔ̄na kĩru ta wooda yibiamɔ.

Sa n Kirisin naaru mara

¹¹ N weene i ko me yèn sɔ̄ i yē saa ye sɔ̄ sa wāa mini. N den tura i yanda, domi beseɛn faaba ya turuku sāa tē, n kere dɔma te sa gbia sa naane doke. ¹² Wɔ̄kura tonda, yam sārera turuku kua. Yen sɔ̄, su wɔ̄kurun kookoosu deri kpa su yam bururam tabu yānu sebe. ¹³ Su sī dee dee nge me ba ra sī sɔ̄ sɔ̄, sa kun akanu mɔ dibu ka nɔrubu sɔ̄, sa kun kurɔ damaru ka bine baka mɔ, kpa su ku nɔ̄ gɔmunu ka nis-inu ko. ¹⁴ Adama i Yinni Yesu Kirisin daa sebuo, kpa i ku beseɛn tiin daan bwisikunu ko i ka yen bine wuna.

14

A ku wunen naane dokeosi siri

¹ I de u du bese sɔ̄ wi u kun dam mɔ naane dokebu sɔ̄. I ku win bwisikunu sikirine. ² Wini yīiyɔ ma u koo kpī u kpuro di. Wiɔ̄nɔ wi u kun dam mɔ naane dokebu sɔ̄, u ku ra yaa tem. ³ Wi u dimɔ u ku wi u kun dimɔ gem, kpa wi u kun dimɔ u ku wi u dimɔ taare wē, domi Gusunɔ u yēro wura. ⁴ Wara wune a ka goon sɔm kowo taare wēemɔ. U n yɔ̄ nge ù n wɔruma, win yin-nin gariya. Adama u koo yɔ̄ra domi Yinni u dam mɔ u ka nùn yɔ̄rasia.

⁵ Wini u tɔ̄o teeru garisi n kere ni nu tie, wiɔ̄nɔ u ni kpuro garisi nu ne. I de baawure u n yē kam kam ye

u mɔ. ⁶ Wi u tɔ̄ru lasabu mɔ u tu lasabu mɔ Yinnin sɔ̄. Wi u dimɔ, Yinnin sɔ̄na u dimɔ, yèn sɔ̄ u Gusunɔ siaramɔ. Wi u kun maa dimɔ, Yinnin sɔ̄na u ñ dimɔ, u maa Gusunɔ siaramɔ. ⁷ Geema, sari bese sɔ̄ wi u wāa win tiin sɔ̄, goo maa sari wi u gbimɔ win tiin sɔ̄. Domi sà n wāa sa wāawa Yinnin sɔ̄. ⁸ Sà n maa gu, sa guwa Yinnin sɔ̄. N n men na, sà n wasi, ñ kun me sà n gu, sa sāawa Yinnigibu. ⁹ Domi Kirisi u gu ma u sewwa gɔrin di u ka ko gɔribu ka wasobun Yinni. ¹⁰ N n men na wune, mban sɔ̄na a wunen wɔnɔ taare wēemɔ. Wune maa, mban sɔ̄na a wunen mɔ̄o gemmɔ. Bese kpurowa sa ko yɔ̄ra Gusunɔn siri yerɔ.

¹¹ Domi ba yorua,
“Yinni Gusunɔ u nee, sere ka nen wāaru,
dūuru baatere ta koo yiira nen wuswaaɔ.

Nɔ̄ baagere ga koo maa man beseɛ wē.”
¹² Nge mɛya besen baawure u koo wigia gere Gusunɔn wuswaaɔ.

A ku wunen naane dokeosi

torasia

¹³ Yen sɔ̄, su ku maa sirina, adama i bwisikuo nge me i ko ko, kpa i ku gāanu ko ni nu koo beseɛii torasia, ñ kun me ni nu koo nùn sura. ¹⁴ Na yē kam kam saa Yinni Yesun min di ma gāanu sari ni nu kun deere nin tii, adama goo ù n gāanu garisi nge ni nu kun deere, yēro sɔ̄ra nu ñ deere. ¹⁵ À n gāanu di, ma ya wunegii bwisikunu kpēe, a ñ maa sīimɔ kĩru sɔ̄. A ku de dīa ni a dimɔ nu tɔnu

kam koosia wìn sō Kirisi u gu. ¹⁶ Ye ya sāa bura bēe sō, i ku de bu yen kōsa gere. ¹⁷ Domi Gusunən bandu ta ñ sāa dim ka n̄rubu ma n kun m̄gem ka b̄ari yendu ka nuku dobu saa Hunde D̄eron min di. ¹⁸ Wi u Kirisin wāaru wāa nge m̄e, u koo Gusunō w̄ere, t̄amba koo maa n̄n siara.

¹⁹ Yen sō, su kasu ye n ka alafia naamō ka ye sa ko ka t̄asisiana. ²⁰ A ku Gusunən s̄omburu kpeerasia d̄ianun sō. Geema, kpuro n d̄ere, adama n ñ wā t̄onu u gāanu di ni nu koo de goo u tora. ²¹ N wā a ku yaa tem kpa a ku tam n̄, kpa a ku gāanu ko ni nu koo kp̄i nu wun̄egii torasia. ²² Ye a naane doke, a ye n̄enuō wunen tiin sō Gusunən wuswaa. Doo n̄orugiiwa wi u ñ t̄i taare w̄emō ye u bwisika u ko sō. ²³ Adama wi u sika m̄ ye u dimən sō, u taare m̄, ȳen sō u ñ dimō ka naane. Kpuro ye t̄onu maa m̄ naane sariru sō, torara.

15

A koowo ye n koo gabu dore

¹ T̄ē b̄ese be sa dam m̄, n weene su be ba kun dam m̄n dam sariru s̄obe, kpa su ku ḡosi ye n ko n sun dore b̄ese t̄ona. ² B̄esen baawure u de u ko ye n koo win beruse dore, ye n koo maa n̄n gea kua, kpa u ka t̄asi. ³ Domi baa Kirisin t̄i u ñ ḡosa ye n da n̄n dore, adama nge m̄ ba yorua, u Gusunō s̄ōwa u n̄e, “Be ba nun w̄ommō, ben w̄oma w̄ari n̄e sō.” ⁴ Kpuro ye ba yorua yellu, ba yoruawa bu ka sun bwisi k̄, kpa sa n ka ȳiȳobu m̄ saa Gusunən garin di yi yi

sun temanabu ka dam k̄emō. ⁵ Gusunō wi u temanabu ka dam k̄enu w̄emō, u de i n n̄o n̄e b̄een t̄i tiine sō nge m̄e i wa Kirisi u kua. ⁶ Kpa b̄ee kpuro i n̄o tia ko i ka n̄n b̄ere w̄e sannu sannu wi u sāa b̄esen Yinni Yesu Kirisin Baaba, ka maa win Yinni.

Labaari gea

bwesenu kpuron sō

⁷ Yen sō, i n wuranamō nge m̄e Kirisi u b̄ee wura kpa i ka Gusunō b̄ere w̄e. ⁸ Na b̄ee s̄ōmō ma Kirisi u kua Yuuban s̄om kowo u ka n̄o mw̄enu yibia ni ba baababa kua, kpa u s̄ōsi ma Gusunō u sāa gemgii. ⁹ Kpa t̄n tukobu bu n̄n b̄ere w̄e win w̄n̄w̄ndun sō nge m̄e win gari gerua yi n̄e, “Yen s̄na, kon nun siara bwesenun suunu sō. Kpa n womu ko n ka wunen ȳisiru b̄ere w̄e.”

¹⁰ Yi kpam n̄e, “B̄ee t̄n tukobu, i nuku dobu koowo ka win t̄ambu sannu.”

¹¹ Ma yi maa n̄e, “B̄ee bwesenu kpuro, i Yinni Gusunō siaro. B̄ee handuniagibu kpuro, i n̄n b̄ere w̄eȳo.”

¹² Gusunən s̄omō Esai maa n̄e, “Isain bweserun di, goo u koo se nge d̄āa kp̄i p̄tura.

Kpa u ko t̄n tukobun sunō. Kpa ba n ȳiȳobu m̄ wi sō.”

¹³ Kpa Gusunō wi u sun ȳiȳobu w̄emō u b̄ee nuku dobu kpuro ka b̄ari yendu kpuro yibia b̄een naane doke-bun sō kpa i n ȳiȳobu m̄ n bande saa Hunde D̄eron dam di.

Pɔlu u yorua ka toro sindu

¹⁴ Nɛgibu, n̄ n bɛɛn s̄ɔn na, na yɛ kam kam nɛn tii ma i t̄ɔn geeru ka yɛru m̄ɔ ta kp̄ā, i ko maa kp̄ī i bwisi kɛɛna. ¹⁵ Ka mɛ, ka toro sinda na bɛɛ tire ten gam ka gam yorua, n ka bɛɛ gari yaayasia durom saabu mɛ Gusun̄ɔ u man kua ¹⁶ na ka s̄āa Kirisi Yesun s̄ɔm kowo t̄ɔn tukobun s̄ɔ. Na Gusun̄ɔn Labaari gean waasu m̄ɔ nge ȳāku kowo, kpa t̄ɔn tukobu ba n ka s̄āa ȳāku te ta koo n̄n w̄ɛre, te Hunde Dɛero u dɛɛrasia u yi. ¹⁷ Yen s̄ɔ, nge mɛ na gbinne ka Yesu Kirisi, n ka man nɛ n tii siara nɛn s̄ɔmburun s̄ɔ te na Gusun̄ɔ kuammɛ. ¹⁸ Domi na n̄ k̄āko n ḡāanun gari gere ma n kun m̄ɔ ye Kirisi u kua nɛn gari gerubu ka nɛn kookoosun di t̄ɔn tukobu bu ka Gusun̄ɔ mɛm n̄ɔwa. ¹⁹ U ye kua ka ȳirenu ka s̄ɔm maamaakiginun dam saa Hunde Dɛeron dam di. Nge mɛya saa Yerusalemun di sere n ka da Iliri gia, na Kirisin Labaari gean waasu kua na ka sikerena. ²⁰ Ma na kookari kua n ka Labaari gea n̄ɔsia mi ba n̄ daa Kirisin ȳisiru sokure, kpa n ku ka bani gabun kp̄ɛk̄p̄ɛku w̄allo. ²¹ Adama nge mɛ ba yorua, “B̄ɛn mi ba n̄ daa win gari gerure, ba koo yam wa. Be ba kun daa maa win baaru n̄ɔre, n ko n bu yeeri.”

Pɔlu u Romu daarun gari m̄ɔ

²² Yeya ya man n̄ɔn dabinu yinari na n̄ ka nɛ bɛɛn mi. ²³ Adama t̄ɛ na n̄ maa ayeru

m̄ɔ tem mi s̄ɔɔ n ka waasu ko, na maa k̄ī n na bɛɛn mi saa w̄ɔɔ dabinun di ²⁴ n̄ n̄ d̄ɔɔ ɛsipani gia. N̄ n sar̄ɔ na ȳiyo kon bɛɛ wa kpa n s̄ɔɔ mɛɛru ko bɛɛn mi. Yen biru kpa i man n̄ɔma kɛ n ka da tem mi. ²⁵ T̄ɛ na d̄ɔɔ Yerusalemuɔ n ka naane dokeobu n̄ɔri. ²⁶ Domi Masedonigibu ka Gerekiba ba gobi s̄okua ka k̄iru, s̄aarobun s̄ɔ be ba w̄āa naane dokeobun suunu s̄ɔɔ Yerusalemuɔ. ²⁷ Ba kua ka k̄iru, ya maa s̄āa ben dibu. Domi Yuuba b̄ā n ben hunden dukia b̄onu kua ka t̄ɔn tukobu, n weene t̄ɔn tukobun tii bu maa be n̄ɔri ka ben handunian dukia. ²⁸ N̄ n yeni kpa, n̄ n bu w̄ɛ ye ba s̄okua, kon na bɛɛn mi na n ka sar̄ɔ ɛsipani gia. ²⁹ Na yɛ ma n̄ n na bɛɛn mi, ka Kirisin doma bakara kon ka na.

³⁰ Nɛgibu, na bɛɛ hania koosiam̄ɔ besen Yinni Yesu Kirisin s̄ɔ ka Hunde Dɛeron k̄irun s̄ɔ, i n ka man tabu m̄ɔ ka kanaru. ³¹ I Gusun̄ɔ kan̄ɔ u man w̄ɔra saa naane doke sarirugibun n̄ɔman di be ba w̄āa Yudeaɔ, kpa naane dokeobu bu kɛɛ te mwa ka nuku dobu te na ka d̄ɔɔ Yerusalemuɔ. ³² Nge mɛya na kon turi bɛɛn mi ka nuku dobu ȳā n s̄āa Gusun̄ɔn k̄iru, kpa n w̄ɛra fiiko bɛɛn suunu s̄ɔɔ. ³³ Gusun̄ɔ wi u alafia w̄ɛm̄ɔ, u n ka bɛɛ kpuro w̄āa. Ami.

16*Pɔlu u t̄ambu t̄abirim̄ɔ*

¹ Na bɛɛ besegii Fɛbe tusiam̄ɔ wi u s̄āa Sankeren Yesun yigberugibun s̄ɔm kowo. ² I kur̄ɔ wi m̄ɔɔ Yinnin ȳisirun s̄ɔ nge mɛ n weene naane dokeobun suunu s̄ɔɔ.

Kpa i n nùn somimə ka bukata kpuro ye u mə bɛɛn mi. Domi u tən dabiru somi, ka maa nɛn tii.

³ I Pirisila ka Akilasi tɔbiri, be ba s̄aa nɛn s̄əm kowosibu Yesu Kirisi s̄əə. ⁴ Ba ben w̄āaru w̄ɛ bu ka nɛn w̄āaru w̄əra. N n̄ nɛ turo na bu siaramə, ka maa tən tuko Yesun yigbɛnugibu kpurowa ba bu siaramə. ⁵ I maa Yesun yigberu te ta ra mɛnnɛ ben yɛnuə tɔbiri. I nɛn k̄inasi Epaneti tɔbiri wi u gb̄ia u ḡōru ḡosia Kirisin mi Asin tem s̄əə. ⁶ I Maari tɔbiri wi u s̄əmburu kua gem gem bɛɛn s̄ə. ⁷ I maa nɛn temgibu Andoniku ka Yunia tɔbiri ka be sa p̄irisəm kua sannu. Ba bɛɛrɛ baka m̄ə ḡərobun suunu s̄əə. Ba mam gb̄ia ba kua Yesugibu na sere kua Yesugii.

⁸ I Ampilatu tɔbiri wi u s̄aa nɛn k̄inasi Yinni s̄əə. ⁹ I bɛsɛn s̄əm kowosi Kirisi s̄əə Urubeni tɔbiri, ka Sataki nɛn k̄inasi. ¹⁰ I Apelesi tɔbiri wi u tii s̄ōsi naanɛ dokeo geo laakari mɛɛribun saa s̄əə. I Aritobun yɛnugibu tɔbiri. ¹¹ I nɛn temgii Herodio tɔbiri. I Naasisin yɛnugibu tɔbiri be ba s̄aa Yinnigibu. ¹² I Tirifeni ka Tirifosi tɔbiri, kurə be ba s̄aa Yinnin s̄əm kowobu. I Pɛsidi bɛsɛn k̄inasi tɔbiri wi u s̄əmburu kua gem gem Yinnin s̄ə. ¹³ I maa Rufusi tɔbiri wi u s̄aa naanɛ dokeo geo, ka win mero wi na garisi nɛn mero. ¹⁴ I Asenkiti tɔbiri ka Felegoni, ka Herimesi ka Patobasi, ka Herimasi ka bɛsɛgibu be ba w̄āa ka be. ¹⁵ I Filoləgu ka Yuli tɔbiri ka Nere, ka win sesu, ka Olimpa, ka naanɛ dokeobu kpuro be ba

ka bu w̄āa.

¹⁶ I tɔbirinə ka k̄iru. Kirisin yigbɛnu kpuro nu bɛɛ tɔbura.

Kirə d̄āaka

¹⁷ Nɛgibu, na bɛɛ kanamə i n da n tii sɛ ka be ba karanaa dokemə, ka ye n koo bɛɛ w̄ərumasia. I dɛsiro ben min di, domi ba s̄ōsiru sikiməwa te i nua kə. ¹⁸ Domi tən ben bweseru ba n̄ s̄aa be ba Kirisi bɛsɛn Yinnin w̄āaru w̄āa, ben nukurugia ba m̄ə. Ka gari dori ka kəkiriba, ba ka taki sarirugibu swaa nim wiamə. ¹⁹ N n bɛɛn s̄ān na, tɔmbu kpuro ba bɛɛn mɛm n̄əbu ȳɛ kə. Yɛn s̄āna nɛn nukura do ka bɛɛ. Adama na k̄i i n s̄aa bwisigibu gean kobu s̄əə, kpa i n s̄aa be ba kun k̄ōsan kobu ȳɛ. ²⁰ Gusunə wi u alafia w̄ɛm̄ə, u koo bɛɛ Setam dam k̄əra n̄ n sosi bɛɛn naasun temə.

Bɛsɛn Yinni Yesun durom mu n w̄āa ka bɛɛ.

²¹ Timote, nɛn s̄əm kowosi, u bɛɛ tɔbura, ka maa nɛn temgibu Lusiu ka Yasoni, ka Sosipati.

²² Na bɛɛ tɔbura Yinni s̄əə, nɛ Teritiu, nɛ wi na tire te yorunə.

²³ Gayusi nɛn kpaaȳəro ka yigberu kpuron kpaaȳəro, u bɛɛ tɔbura. Erasutu wi u ra wuun gobi bere, u bɛɛ tɔbura, ka maa bɛsɛgii Kaatusi.

[²⁴ Kpa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin durom mu n w̄āa ka bɛɛ kpuro. Ami.]

Siara d̄āakibu

²⁵ Su Gusunə siara wi u dam m̄ə u ka bɛɛ t̄asisia ka nɛn Labaari gea ye na waasu m̄ə na ka Yesu Kirisin gari kparamə, yi yi asiri s̄ōsimə ye ya raa wukiri saa toren di. ²⁶ Adama t̄ɛ ya tera saa

Gusunɔn sɔmɔbun yorin di, nge mɛ Gusunɔ u yiire, wi, wi u ko n wãa sere ka baadommaɔ. Ma ba bwesenu kpuro ye giasia nu ka naane doke kpa nu ka gari yi mem nɔɔwa.

²⁷ Yen sã, bu Gusunɔ wi u sãa bwisiqii wi turo, beere wẽeyɔ saa Yesu Kirisin min di sere ka baadommaɔ. Ami.

TIRE GBIKIRU TE PŌLU U KORINTIGIBU KUA

Korintigiba Pōlu u tire te yorua u ka ben bikia dabinu wisi. Waati ye sō, Korinti ya sāawa wuu maro bakō Gerekiban tem sō. Romugiba ba tem mē mō, ma ba Korinti ye kua ben bera ye ba sokumō Akain wuu maro mi yen wirugii u wāa. Korintigibu ba sāawa tenkuba, ma ba tii sue yēru ka deema ye ba mō ben wuu ge sōn sō. Yen biru, būu sāaru ka sakararu nu dam mō wuu ge sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka kēē ni ba mwa Kirisi sō, wiru 1:1-9.
2. Karanabu Yesun yigberu sō, wiru 1:10n di sere wiru 4:21.
3. Kō mēnabu ka suanabun gari, wiru 5:1n di sere wiru 7:40.
4. Naanē dokeon tii mōru, wiru 8:1n di sere wiru 11:1.
5. Nge mē ba koo ka sāaru ko Yesun yigberu sō, wiru 11:2n di sere wiru 14:40.
6. Seebu gōrin din gari, wiru 15.
7. Kirōba, wiru 16.

Tōbiribu

¹⁻² Bēē Gusunōn yigberugibu, bēē be i wāa Korintō, bēē be u soka i ka ko wigibu, ma u bēē gōsa u yii i n ka gbinne ka Kirisi Yesu, ne Pōluwa, wi Gusunō u soka win kīru sō n ka ko Yesu Kirisin gōro, ka

Sōsitēni, bēsegii, sa bēē tōbura. Sa maa be kpuro tōbura be ba Yinni Yesu Kirisin yīsiru sokumō baama, wi u sāa ben Yinni ka bēēn Yinni. ³ Gusunō bēēn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia wē.

Kēē ni ba mwa Kirisi sō

⁴ Baadomma na rā n Gusunō siaramō bēēn sō, win durom saabu mē ba bēē wē bēē ka Kirisi Yesun gbinnaa sō. ⁵ Ba bēē kua dukiagibu baayere sō, ka garin gerubu, ka yēru kpuro, saa win min di. ⁶ Ya sōsimō ma seeda ye na Kirisi diiya bēēn suunu sō ya n kam kue. ⁷ I n Hunden kēru garu bie i n ka mara sere bēēn Yinni Yesu Kirisi u kurama. ⁸ Wiya u koo bēē yōre sere ka nōrō, kpa i ka yōra taare sariru sō tō tē sō u koo na. ⁹ Gusunō naanēgiiwa, wi u bēē soka i n ka nō tia sāa ka win Bii Yesu Kirisi bēēn Yinni.

Karanabu Yesun yigberu sō

¹⁰ Na bēē yiiremō negibu, ka bēēn Yinni Yesu Kirisin yīsiru, i de i n gari tee gerunamō, kpa karanabu bu ku rāa du bēēn suunu sō. I de i n bwisiku teenu mō. ¹¹ Domi Kolowen tōmbu ba man sōwa ma sikirinōsu wāa bēēn suunu sō negibu. ¹² Yeniwa na nua ma wini gerumō wiya Pōlugii, kpa wini nēē, wiya Apologii, kpa wini maa nēē, wiya Sefagii, kpa gōo u n mō, wiya Kirisigii. ¹³ Kirisi u sāa yiru ro? Ba Pōlu go dāa bunanaru wōllō bēēn sō? Nge ka Pōlun yīsira ba bēē batemu kua?

¹⁴ Aawo, na Gusunō saabu kua ye na n ka bēēn gōo

batemu kue ma n kun mə Kirisipu ka Gayusi. ¹⁵ Nge meya goo kun kpē u gere ma ba bεε batemu kua ka nen yīsiru. ¹⁶ Geema, na maa Setefanin yenugibu batemu kua. Be baasi na n̄ yē n̄ na n̄ goo batemu koore. ¹⁷ Domi Kirisi kun man gare n̄ ka batemu ko ma n̄ kun mə n̄ ka Labaari gean waasu ko, n̄ n̄ maa mə ka gari yēru, kpa Kirisin gəə dāa bunanaru wəllən dam mu ku raa ko kam.

Kirisi sāa Gusunən dam

ka Gusunən bwisi

¹⁸ Domi Kirisin gəə dāa bunanaru wəllən gari, wiirara be ba kam mən mi, adama bεε be sa faaba waamən mi, Gusunən dama. ¹⁹ Domi ba yorua ma Gusunə u nεε, “Kon laakarigibun laakari kam koosia, kpa n̄ bwisigibun bwisi kpeerasia.”

²⁰ Mana bwisigii wāa. Mana wooda yēro wāa. Mana saa yenin sikirinəsugiba wāa. Gusunə u n̄ handunian bwisi kue wiiraru?

²¹ Domi Gusunən bwisi səə u n̄ dere handuniagibu ba n̄n̄n̄ gie ka ben tiin bwisi. Yen sōna n̄ n̄n̄n̄ wēre u ka tambu faaba ko be ba n̄n̄n̄ naane doke, ka win garin waasu yi ba tamaa wiiraru. ²² Geema, Yuuba ba yīrenu bikiamə, Gerəkiba ba maa bwisi kasu. ²³ Adama bεε sa Kirisin waasu mə wi ba kpare dāa bunanaru wəllə, ye n̄ kua wiiraru tən tukobun mi ma ya dera Yuuba ba n̄ naane doke. ²⁴ Adama be ba soka mi, b̄a n̄ sāan na Yuuba n̄ kun me tən tukobu, Kirisi kua

Gusunən dam ka Gusunən bwisi. ²⁵ Domi Gusunən wiiraru ta təmbun bwisi kere, Gusunən dam sariru ta maa təmbun dam kere.

²⁶ Nεgibu i mεerio nge me ba ka bεε soka. N̄ n̄ mə ma bεen dabinu sāa handunian bwisigibu n̄ kun me yen damgibu n̄ kun me sina bibu. ²⁷ Adama Gusunə u bu gəsa be handuniagiba mεera nge gari bakasu u ka bwisigibu sekuru doke, u maa handunian dam sarirugibu gəsa u ka damgibu sekuru doke. ²⁸ Gusunə u maa bwεεbwεebu gəsa ka be ba gema ka be ba n̄ sāa gāanu handunia ye səə u ka bu kawa mam mam be ba mεera gāanu. ²⁹ Kpa goo u ku raa ka woo kanε Gusunən wuswaaə, baa turo. ³⁰ Adama u dera i gbinne ka Yesu Kirisi ma u n̄n̄n̄ kua bεen bwisi ka bεen gem. Wi səəra sa maa dεeraru ka yakiabu wa. ³¹ Yen sō, “Wi u woo kanamə, u woo kanə Yinnin sō,” nge me ba yorua.

2

Ba Kirisin gari kparamə

wi ba kpare dāa bunanarə

¹ Nεgibu, sanam me na na bεen mi na n̄ Gusunən gari kpare ka bwisi bεke gεe n̄ kun me ka n̄ə dobu gabu. ² Domi na n̄ gōru doke na n̄ gāa tukunu yē bεen suunu səə ma n̄ kun mə Yesu Kirisi wi ba kpare dāa bunanaru wəllə. ³ Na da bεen mi ka dam sariru ka berum ka diiri bakabu. ⁴ Nen gari ka nen waasu kun sāa nen tiin bwisi n̄ kun me nen n̄ə dobu, adama n̄ sāawa Hunden dam ka win sōsiru. ⁵ Kpa bεen naane dokebu bu

ku ka yōra tōnun bwisi sōo ma n kun mō Gusunōn dam sōo.

Gusunōn bwisin gari

⁶ Ka mē, bēse sa bwisi gēen gari kparamō tōn girobun suunu sōo, yi yi kun sāa saa yenin bwisi, n kun mē saa yenin wirugibun bwisi be ba kam kobu dōo. ⁷ Adama Gusunōn bwisi asirigiīya sa kparamō yi yi berua, yin sōoru Gusunō u kua saa toren di, su ka ko yīikogibu. ⁸ Saa yenin wirugibu ba n yi tuba baa tōn turo, domi bā n daa yi tuban na, ba n daa Yinni yīikogii kparemō dāa bunanarō. ⁹ Adama nge mē ba yorua,

“Ye nōni kun waare, ye swaa kun nōore,
ye ya n maa duure tōnun gōru sōo,

yeya Gusunō u bu sōoru kua be ba nūn kī.”

¹⁰ Ma u sun ye sōosi saa win Hunden min di. Domi Hunde wi, u ra n kpuro mēera u n ka yē, baa ye n wāa Gusunōn tii sōo. ¹¹ Nge wara u tōnun bwisikunu yē ma n kun mō win tiin hunde ye ya wāa wi sōo. Nge mēya maa goo kun Gusunōn bwisikunu yē ma n kun mō win Hunde. ¹² Win Hunde wiya sa mwa, n n mō handunian hunde, kpa sa n ka yē ye Gusunō u sun kā win durom sōo. ¹³ Sa n maa asiri ye tubusiamō ka gari yi yi wee tōnun bwisin di, ma n kun mō saa Gusunōn Hunden min di, sa n ka hunden gari bu sōosimō be ba Hunde wi mō.

¹⁴ Handuniagii u n Gusunōn Hunden gari wuramō, domi wiirara yi sāa win mi. Yi n kpē

yi nūn yeeri, domi Hunden tiwa u yi tubusiamō. ¹⁵ Wi u wāa ka Hunden baa, wiya gāanu kpuro ra yeeri, adama goo sari wi win gari ra yeeri.

¹⁶ “Domi wara u Yinnin bwisikunu yē.

Wara u nūn bwisi kēere.”

Goo sari. Adama bēsera sa Kirisin bwisikunu yē.

3

Gusunōn sōm kowobu

¹ Negibu na n kpīa na ka bēe gari kue nge mē na ra ko ka be ba wāa ka Hunden baa. Adama na ka bēe kuawa nge be ba wāa ka wasin baa, be ba sāa bii wēenu Kirisi sōo.

² Boma na bēe wē, n n mō dīa dōka, domi i n tura be ba koo dīa dōka mwe, i n mam tura ka tē ³ yēn sō i wāa ka wasin baa gina. Domi sanam mē nisinu ka sikirināsu wāa bēen suunu sōo, i n sōosimō ma i wāa ka wasin baa? Bēen sanu sanusu kun sāa nge handuniagisu?

⁴ Domi bēen goo ù n gerumō wiya Pōlugii, kpa goo u nēe wiya Apologii, i n sāa nge tōn be ba tie?

⁵ Wara ra n Apolo. Nge wara ra n Pōlu. Ba sāawa sōm kowobu bēn min di i naane doke nge mē Yinni u ben baawure win sōmburu wē.

⁶ Nena na duura, ma Apolo u nim yēka, adama Gusunōwa u kpēasiamō. ⁷ N n mēn na, wi u duurumō ka wi u nim yēkamō ba n sāa gāanu, ma n kun mō Gusunō wi u kpēasiamō.

⁸ Duuro ka wi u nim yēkamō ba sāawa tia, ben baawure koo win are mwa nge mē win sōmbura nē. ⁹ Domi bēse Gusunōwa sa sōmburu

kuamme sannu. Bεε maa i s̄awa win gberu.

I maa s̄a win gani beki. ¹⁰ Durom mε Gusunō u man w̄en saabu, nena na kpεεkpεeku sura nge bani ȳero, ma gaba banimō gen w̄ollō. Adama i de baawure u laakari ko nge mε u banisinamō. ¹¹ Domi goo kun kp̄e u maa kpεεkpεeku gagu sura ma n kun mō ge ba sure, geya ga s̄a Yesu Kirisi. ¹² Wi u bana kpεεkpεeku gen w̄ollō ka wura ka sii geesu, ka kpee kpikinu, wi u maa bana ka d̄aa ka taka nō ka w̄i, ¹³ baawuren s̄ambura koo s̄ōsira domi siribun t̄oru ta koo tu terasia, ȳen s̄ō d̄ōwa ta koo ka na kpa d̄ō wi, u baawuren s̄amburun dam m̄eri. ¹⁴ Wi u bana kpεεkpεeku gen w̄ollō ma win bana kun d̄ō mwaare, u koo are wa. ¹⁵ Win s̄ambura maa d̄ō mwaara, wiya u gbisira. Win tii u koo faaba wa, adama u ko n s̄awa nge wi u d̄ō soora u yara.

¹⁶ I n̄ ȳe ma i s̄awa Gusunōn w̄aa yeru? I n̄ ȳe ma win Hunde w̄aa bεε s̄ō? ¹⁷ Yen s̄ō, goo ù n Gusunōn w̄aa yeru sanku, Gusunō u koo ȳero sanku. Domi Gusunōn w̄aa yera d̄ere ta ka yii win s̄ō, bεeya maa w̄aa yee te.

¹⁸ I ku de goo u win tii n̄ni w̄ōke. Bεen wi u tamaa u bwisi mō handunia ye s̄ō, u de u ko gari b̄okō kpa u bwisi gee wa u mwa. ¹⁹ Domi handunian bwisi s̄awa wiiraru Gusunōn n̄ni s̄ō. Ba yorua, “U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa.” ²⁰ Ba kpan yorua ba nεε, “Yinni Gusunō

u t̄ambun bwisikunu ȳe, u ȳe ma nu s̄awa kam dirum.” ²¹ N n m̄en na, goo u ku woo kana t̄anun s̄ō domi ḡaanu kpuro bεegina. ²² P̄olu ka Apolo ka Sefa ka handunia ka w̄aarua ka goo ka ye n w̄aa gisō ka ye n sisi sia, ye kpuro ya s̄awa bεegia. ²³ Bεε maa Kirisigiba, Kirisi maa s̄a Gusunōgii.

4

Kirisin ḡarobu

¹ I de bu sun garisi Kirisin s̄om kowobu be Gusunō u win asirin gari n̄mu s̄andia. ² Be ba maa ḡaanu n̄mu s̄andia n weenewa ba n s̄a naanegibu. ³ Adama ḡaa piimuna nen mi, bεε ì n man siri, n̄ kun mε b̄a n man siri t̄ambun wuswaa. Ka gem na n̄ nen tii siri. ⁴ Na n̄ ḡaanu ȳe nε s̄ō ye ya man taare w̄emō, adama n̄ n̄ mō ba man gem w̄e yen s̄ō. Domi Yinniwa s̄a nen siri kowo. ⁵ Yen s̄ō, i ku ra maa ḡaanun siribu ko t̄ō te, tu sere na sere Yinni ù n tunama. Wiya u koo kpuro yarama batumaō ye ya berua w̄okuru s̄ō, kpa u t̄ambun ḡrusun bwisikunu s̄ōsi. Sanam mε s̄ōra baawure u koo win siarabu nō Gusunōn mi.

⁶ Bεen s̄ōna, negibu, na gari yi kpuro weesina nge nε ka Apolo, kpa i ka gia besen min di nge mε i n̄ ko wooda sara ye ba yorua, bεen goo u ku ka tii sua besen turon s̄ō kpa u n turo gema. ⁷ A tamaa goo nun m̄era a gabu sanō kere? Mba a mō ye ba n̄ nun k̄a. M̄a a ȳe ba nun k̄awa, mba n kua a

ka woo kanamə nge wi u ka tii wa.

⁸ I deba kə. I kua dukiagibu. I tamaa i bandu dii bɛɛn sariru. N ko n daa wɛra i n bandu dii ka gem, kpa bɛɛ ka bɛɛ sa n s̄aa ban diobu sannu. ⁹ Domi na lasabu kua ma Gusunə u sun aye d̄akiru wɛ, bɛɛ gərobu, nge be ba taarɛ wɛ bu go. Baawure handunia s̄o, w̄ollun gəradoba ka t̄ambu kpuro ba sun mɛera nge be ba dweebu dua. ¹⁰ Bɛɛ sa s̄aa gari bakasu Kirisin s̄o, adama bɛɛ i s̄aa bwisigibu Kirisi s̄o. Bɛɛ sa n̄ dam m̄o, bɛɛya i dam m̄o. I kua atasiriba ma bɛɛ sa kua bɛɛrɛ sariba. ¹¹ Sere n ka kua saa yeni s̄o ḡɔra sun goowa ma nim n̄ru ga sun m̄o, sa w̄aa tereru, ba sun soom̄o, sa n̄ maa w̄aa yeru garu m̄o. ¹² Ma sa hania m̄o sa ka bɛɛn n̄ma s̄omburu m̄o. B̄a n sun faara s̄om̄o, sa ra n bu domaru kuammewa. B̄a n maa sun n̄ni s̄om̄o, sa ra n tɛmanewa. ¹³ B̄a n sun mem manim̄o, sa ra n suuru kanam̄owa. Sere ka t̄ɛ ba sun mɛera nge weke ḡɔri ka ḡaanu kpuron kubanu.

¹⁴ Na n̄ yeni yorum̄o n ka bɛɛ sekuru doke adama n̄ ka bɛɛ gerisiwa nge n̄n bii k̄inasibu. ¹⁵ Baa i n baaba n̄eruro dabinu m̄o Kirisi s̄o, i n̄ tundo dabinu m̄o, domi n̄na na kua bɛɛn tundo Yesu Kirisi s̄o Labaari gean saabu. ¹⁶ N n̄ m̄n na, na bɛɛ yiirem̄o i n da man saari. ¹⁷ Yen s̄ona na bɛɛ n̄n bii k̄inasi Tim̄ote ḡoria wi na naane s̄aa Yinni s̄o. Wiya u koo bɛɛ yaayasia nge m̄ɛ n̄n w̄ara s̄aa Kirisi s̄o, nge m̄ɛ na ra s̄osi baama Yesun yigb̄enu kpuro s̄o.

¹⁸ T̄ɛ wee, gaba tii suam̄o nge na n̄ maa sisi bɛɛn mi. ¹⁹ Adama n̄ n sosi kon na bɛɛn mi n̄ n s̄aa Yinnin k̄iru. Kon maa be ba tii suam̄o min dam gia, n̄ n̄ m̄o ben gari t̄ona. ²⁰ Domi Gusunə bandu ta n̄ s̄osiram̄o gari gerubu s̄o, ma n̄ kun m̄o dam s̄o m̄ɛ mu s̄omburu m̄o. ²¹ Mba i k̄i. N na ka bokuru? Nge ka k̄iru ka daa t̄ɛrugia.

5

Sekuru sariru Yesun yigb̄eru s̄o

¹ Sa labaari gaa nua ba nɛɛ, sekuru sari k̄osuru gara w̄aa bɛɛn suunu s̄o t̄ɛn bweseru t̄on tukobun tii ba n̄ k̄ak̄o bu ko. Ba nɛɛ bɛɛn turo u win tondon kur̄o k̄i. ² Ma i woo kanam̄o. N weenɛ i n nuki sankire, kpa i ȳero wuna bɛɛn suunu s̄on di wi u daa ye kua. ³ Baa i kun man waam̄o bɛɛn suunu s̄o, n̄n hunde w̄aa mi. Na maa dur̄o wi siri k̄o, wi u yenin bweseru kua, nge m̄ɛ kon daa n̄n siri n̄a n w̄aa mi. ⁴ I n m̄enna ka n̄n hunde sannu, ka Yinni Yesun ȳisuru ka win dam, ⁵ i dur̄o wi Setam n̄mu s̄andio, win wasi yi ka kam ko kpa win hunde yu faaba wa Yinni Yesun t̄o t̄e s̄o.

⁶ Bɛɛn woo kana bin bwesera kun w̄a. I n̄ ȳɛ ma p̄ɛ seeyatia fiiko yeya ya ra p̄ɛ kpuro kukusie? ⁷ T̄ɛ, n weenɛ i p̄ɛ seeyatia t̄ok̄ru wuna kpa i ko nge p̄ɛ kpa ya ye ya kun seeyatia m̄o, nge m̄ɛ i s̄aa. Domi ba Kirisi go k̄o wi u s̄aa bɛɛn Ḡo sararibun ab̄ru. ⁸ N n̄ m̄n na, su t̄o bakaru di, n̄ kun ka p̄ɛ seeyatia t̄ok̄ru ye n̄ s̄aa k̄sa

ka nuku kōsuru, adama ka p̄ēē ye ba kun kukusie, ye n s̄āa gem ka murafiti sariruru.

⁹ Na b̄ēē tireru yorua na n̄ēē, i ku ka kurō dama kowobu m̄enna. ¹⁰ Na n̄ ka handunia yen kurō dama kowobu yā, ka yen bin̄egibu ka yen gb̄enōbu ka be ba būu s̄āamō. Domi n̄a n̄ ka be yā tilasi i ka yari handunian di. ¹¹ Na n̄ēēwa i ku ka goo m̄enna wi ba sokumō k̄inasi Yesu s̄ōō ù n̄ s̄āa kurō dama kowo, n̄ kun m̄e bin̄egii, n̄ kun m̄e būu s̄āō, n̄ kun m̄e atama gero, n̄ kun m̄e tam n̄oro, n̄ kun m̄e taki dio. I ku mam d̄iā gb̄ēēru m̄enna ka ben bweseru.

¹²⁻¹³ Domi Yesun yigberugiba n ween̄e i siri. I t̄on k̄ōso wi wunō b̄ēēn suunu s̄ōōn di. N̄ n̄ n̄en b̄aa n̄ ka bu siri be ba n̄ w̄āa Yesun yigberu s̄ōō. Gusunōwa ben siribu m̄ō.

6

Naane dokeobun sirinaa

¹ B̄ēēn goo ù n̄ gari m̄ō ka win winsim, u koo k̄āku u siribu da gem sarirugibun wuswaaō? Kpa n̄ kun maa m̄ō naane dokeobun mi? ² B̄ēē i n̄ yē ma naane dokeoba ba koo handunian t̄ambu siri? N̄ n̄ b̄ēēn na i ko handunia siri, yera i n̄ kp̄ē i gari piimunu siri? ³ I n̄ yē ma besera sa ko w̄ollun ḡaradoban siribu ko? Kaa ra sere gere handunia yenin gari? ⁴ N̄ n̄ m̄en na, i n̄ gari yin bweseru m̄ō, i de be ba n̄ ḡāanu ganu tura Yesun yigberu s̄ōō bu ko b̄ēēn siri kowobu. ⁵ Na b̄ēē s̄ōōm̄ō b̄ēēn sekura. Ka geema i n̄ goo m̄ō b̄ēēn suunu s̄ōō w̄in bwisi tura u ka win w̄onōbun siribu

ko? ⁶ Adama i mam siribu sokunamō gem sarirugibun wuswaaō.

⁷ I n̄ gari m̄ō b̄ēēn suunu s̄ōō, munusewa mam mam. Mban s̄ōna i n̄ toraru wuramō. Mban s̄ōna i n̄ derimō bu b̄ēē taki di. ⁸ Adama b̄ēē i ra gabu tore, i ra gabu taki di, be ba mam s̄āa b̄ēēn naane dokeosibu. ⁹ B̄ēē, i n̄ yē ma gem sarirugiba kun kp̄ē bu ayeru wa ban te Gusunō u sw̄ii s̄ōō? I ku de bu b̄ēē n̄oni w̄ōke. Kurō dama kowobu ka būugibu, ka sakara kowobu ka be ba ka ben t̄on dur̄osibu kpunamō ¹⁰ ka gb̄enōbu ka bin̄egibu ka tam n̄orobu ka t̄on yaako kowobu ka taki diobu ba n̄ ayeru wasi ban te s̄ōō. ¹¹ Meyā b̄ēēn suunu s̄ōō gaba raa s̄āa. Adama ba b̄ēē wobura, ba b̄ēē d̄eerasia ba yii, ba b̄ēē gem w̄ē Yinni Yesu Kirisin ȳisirun s̄ō, ka maa b̄es̄en Gusunōn Hunden s̄ō.

I Gusunō b̄ēēre w̄ēeyō

ka b̄ēēn wasi

¹² Ba n̄ man yinarimō n̄ ḡāanu kpuro ko. Adama n̄ n̄ m̄ō ni kpuro nu are m̄ō. Ba n̄ man yinarimō n̄ ḡāanu kpuro ko adama na n̄ wuramō n̄ ko ḡāanu ganun yoo. ¹³ D̄iānu w̄āawa nukurun s̄ō, nukura maa w̄āa d̄iānun s̄ō, ma Gusunō u koo ye yiru kpeesia. Adama wasi kun w̄āa kurō damarun s̄ō. Yi w̄āawa Yinnin s̄ō ma Yinni maa w̄āa yin s̄ō. ¹⁴ Gusunō wi u Yinni seesia, u koo maa sun seesia ka win dam.

¹⁵ B̄ēē i n̄ yē ma b̄ēēn wasi yi s̄āawa Kirisin wasin k̄āasi? N̄ n̄ m̄en na, kon Kirisin wasin k̄āasi sua kpa n̄ ka ko kurō tan̄on wasin k̄āasi? Su ku wa

mɛ! ¹⁶ I ñ yē ma wi u ka kurɔ tanɔ mɛnna, u kua wasi tee ka wi? Domi ba yorua, “Be yiru ba koo ko wasi tee.” ¹⁷ Adama wi u ka Yinni manina, u kua hunde tia ka wi.

¹⁸ I kurɔ damaru suurio. Toranu kpuro ni tɔnu u mɔ̀ nu wāawa wasin tɔwɔ, adama wi u kurɔ damaru mɔ̀ win wasiya u toraru koosimɔ. ¹⁹ Nge i ñ yē ma bɛɛn wasi sāawa Hunde Dɛɛron wāa yeru wi u wāa bɛɛ sɔɔ, wi Gusunɔ u bɛɛ kã? I ñ tii mɔ. ²⁰ Domi ba bɛɛ dwawa geeru nɔru sari. Yen sɔ, i Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛyɔ ka bɛɛn wasi.

7

Suanabun gari

¹ Tɛ gari yin tireru i man yorua, yiya na bɛɛ wisimɔ. N wã tɔn durɔ u ku kurɔ baba. ² Adama kurɔ damarun sɔ n weenɛ baawure u n win tiin kurɔ mɔ, kpa kurɔ baawure u n win tiin durɔ mɔ. ³ Kpa durɔ ka win kurɔ ba n wāasine nge mɛ n weenɛ. ⁴ Domi kurɔn wasi yi ñ sã win tiigii ma n kun mɔ win durɔgii. Nge mɛya maa durɔn wasi yi ñ sã win tiigii ma n kun mɔ win kurɔgii. ⁵ I ku n da mɛnane ma n kun mɔ saa fiiko sɔɔ ye i ko wuna bɛɛn laakari yu ka wura kanaru sɔɔ mam mam. Adama yen biru i maa wureo i mɛnna, kpa Setam u ku raa bɛɛ kɔkiri bɛɛn tii nɛnubu sarirun sɔ.

⁶ Na ñ yeni gerumɔ nge tilasin baa, na gesi kanamɔwa. ⁷ N ko n man wɛɛre tɔmbu kpuro bà n sã nge nɛn tii, adama baawurewa u win kɛrun baa mɔ saa Gusunɔn

min di, winigirun baa, wiɔnɔgirun baa.

⁸ Adama na tantanɔbu ka gɔminibu sɔmɔ n ko n wɛra bà n wāa nge mɛ na ka wāa. ⁹ Adama bà kun kpɛ bu tii nɛnɛ, bu de bu kasuna bu ka suana, domi n buram bo bu suana n kere ba n kii kamgiru wāasi.

¹⁰⁻¹¹ Tɛ, be ba suana kɔ, beya na wooda yeni sɔmɔ. Kurɔ u ku raa win durɔ yina. Adama ù n yina, u sinɔ, u ku maa durɔ kpao sua, ñ kun mɛ u wuro win durɔ yinaro win mi. N ñ maa weenɛ durɔ u win kurɔ yina. Adama n ñ nɛ na bu wooda dokeammɛ, ma n kun mɔ Yinni.

¹² Be ba tie, beya na maa yeni sɔmɔ, n ñ mɔ Yinniwa u gerua. Naanɛ dokeo goo ù n kurɔ mɔ ma kurɔ wi, u ñ sã naanɛ dokeo ma n kurɔ wi wɛɛre ba n ka wāasine, u ku raa nùn yina. ¹³ Kurɔ goo ù n maa durɔ mɔ ma durɔ wi, u ñ sã naanɛ dokeo ma n durɔ wi wɛɛre ba n ka wāasine, u ku raa nùn yina. ¹⁴ Domi durɔ naanɛ doke sarirugii wi, ba nùn yii nɛnɛm win kurɔn sɔ. Mɛya ba maa kurɔ naanɛ doke sarirugii wi yii nɛnɛm win durɔn sɔ, ben bibu ba n ka yii nɛnɛm. Ma n kun mɛ, ba ko n sã nge naanɛ doke sariba. ¹⁵ Adama naanɛ doke sarirugii wi, ù n doona, i nùn derio. N n sã mɛ, n ñ tilasi ba n ka wāasine domi Gusunɔ u sun sokawa sa n ka wāa alafia sɔɔ. ¹⁶ Domi wunɛ kurɔ n ñ wunɛ kaa n yē wunen durɔ ù n koo faaba wa. Wunɛ durɔ, n ñ wunɛ kaa n maa yē wunen kurɔ ù n koo faaba wa.

Wāa tēn sō Yinni u bεε soka
 17 N n mēn na, i de baawure u win wāaru di nge mε Gusunō u ka nūn soka ka durom mε Yinni u nūn kua. Yeniwa na Yesun yigbenu kpuro yiiremō. 18 Ba goo bango kuawa Yinni u sere yēro soka? I ku yēron bango ye go. Ba n̄ gina nūn bango kue Yinni ka nūn soka? I ku ra maa nūn bango kua. 19 Bango nge bango sariru, yen gaa kun sāa gāanu ganu, adama Gusunōn garin mem nōba bu sāa gāanu. 20 Kpa tōnu baawure u wa u yōra nge mε u sāa ba ka nūn soka. 21 À n sāan na yoo ba ka nun soka, a ku yeni garisī. Adama bā n nun tii mōru wē a mō. 22 Domi yoo wi ba soka, u kua tii mōwō Yinni sō. Nge mēya maa tii mōwō wi ba soka, yēro kua Kirisin yoo. 23 Ba bεε dwa geeru nōru sari. Yen sō, i ku de i n maa sāa tōmbun yobu. 24 N n mēn na nēgibu, i de baawure u yōra Gusunō sō nge mε u sāa ba ka sere nūn soka.

Wōndiaba ka gōminibun gari

25 Tē ye n sāa wōndiabagia, na n̄ gari gεε mō ye n sāa Yinnin wooda. Adama nge mε Yinni u man wōnwōndu kua na ka kua naanēgii, na bεε nen laakari sōmō.

26 Na tamaa, saa yenin wahalan sō ma n ko n wēra tōn durō baawure u n wāa nge mε u sāa. 27 À n kurō mō, a ku ra swaa kasu i ka karana. À n maa wāa tantanaru sō, a ku kurō kasu. 28 Adama à n kurō sua, a n̄ tore. Wōndia ù n maa

durō sua, u n̄ tore. Adama be ba suana, ba ko n nōni swāaru mō ben wāaru sō. Na n̄ maa kī n̄ sāa mε bεen mi.

29 Nēgibu, ye na gerumō wee, saa kun maa dēu. Yen sō, saa tēn di wi u kurō mō, n weenε u n sāa nge u n̄ kurō mō. 30 Kpa wi u nuku sankiranu mō u ko nge u n̄ mō. Wi u maa nuku dobu mō u koowo nge u n̄ nuku dobu mō. Wi u maa dwemō, u koowo nge u n̄ gāanu mō. 31 Wi u maa ka handunian dukia bukata mō u ku win laakari kpuro doke ye sō. Domi handunia yeni ya doonōwa mi.

32 Na n̄ kī i n wurure. Wi u kun kurō mō, wiya ra n Yinnin gāanu kasu, ye n koo Yinni dore. 33 Adama wi u kurō mō wiya ra n hania mō handunian gāanu sō u n kasu ye n koo win kurō dore. 34 Win laakari ra n bōnu sāawa. Kurō be ba n̄ durōbu mō ka wōndiaba ba ra n Yinnin gāanu kasu ba n ka sāa dērobu wasi sō ka hunde sō. Adama wi u durō mō wiya ra n handunian gāanu kasu ye n koo win durō dore.

35 Na yeni gerumōwa bεen alafian sō, n n̄ mō n ka bεen wāaru sēsiasia, adama n ka bεε sōsiwa ye n weenε i ko, kpa i ka tii Yinni wē mam mam.

36 Goo ù n bwisika u wa ma ye u win bii wōndia kuamme ya n̄ bεere mō, ma wōndia wi, u ye, u de u ko nge mε u kī, u de bu nūn kurō kpaaru sua. N n̄ toraru. 37 Adama wi u yōra sim sim ma u n̄ wāa tilasi sō ma u dam mō win gōru kīru wōllō ù n nεε, win bii wōndia u ku durō sua, gea u bwisika. 38 Nge mēya wi u dera ba win

bii wəndia kurə kpaaru sua u gea kua, adama wi u n̄ dere ba n̄n sue, wiya kua n kere.

³⁹ Tən kurə u ko n ka win durə gbinnəwa win durən wāarun tōru kpuro sɔɔ, adama durə wi, ù n gu, kurə wi, u tii mə u ka durə kpaɔ sua wi u kī, yēro u n gesi sāa Yinnigii. ⁴⁰ Adama nən laakari sɔɔ kurə wi, ù n tii deri gəmini te sɔɔ win nuku dobu koo kpɛa n kere. Na maa tamaa Gusunən Hundewa man yeni sɔɔwa.

8

Dīa ni ba ka būu yākuru kua

¹ Tē, gāa ni ba ka būu yākuru kua, nin gari sɔɔra na wura.

Geema, bese kpuro sa yēru mə. Yēra tii suabu mə, adama kīra ta ra tōnu tāsisi. ² Goo ù n tamaa u gāanu yē, u n̄ yē gina nge mē n weene u n̄ yē. ³ Adama wi u Gusunə kī, Gusunə u yēro yē.

⁴ Tē dīa ni ba ka būu yākuru kua, ameniwa nin dibun gari sāa. Sa yē ma būu kun gāanu handunia sɔɔ. Sa maa yē ma Gusunə turowa wāa. ⁵ Domi baa bā n gerumə būnu wāa wəllə ka temə, nge mē sa yē ma būu dabinu ka yinni dabinu nu wāa, ⁶ ka mē, besen mi, Gusunə turowa wāa. Wiya sāa Baaba w̄n min di gāanu kpuro nu naamə. Win sōna sa maa wāa. Yinni turowa maa wāa. Wiya Yesu Kirisi w̄n min di gāanu kpuro nu koorə. Win saabuwa sa maa wāaru mə.

⁷ Adama n n̄ tambu kpuro ba yeni yē. Gabu be ba gina būu sāarun dɔɔnə mə, ba yaa ye temmə nge būu sāa dīanu,

ma ben gōru dam sariruguu ga bu taare wɛemə. ⁸ N n̄ mə dīana nu koo ka sun susi Gusunən mi. Sà kun di, n n̄ kəmiaru, sà n maa di, n n̄ turiru.

⁹ Adama i tii laakari koowo bɛen tii məɔ te, tu ku raa de be ba n̄ dam mə bu tora. ¹⁰ Domi wunə wi a yēru mə, ma a sɔ a dimə būu dirə, gōru dam sarirugii ù n nun wa mi, u n̄ koo wərugəru ko u ka būu sāa dīanu di? ¹¹ Kpa kīnasi wi, w̄n sɔ Kirisi u gu, u kam ko wunen yērun saabu. ¹² Nge mēya i n bɛen berusebu torari ma i ben gōru dam sariruguu ge mɛera mə, Kirisiwa i torari. ¹³ Yen sɔ, dīanu n̄ n̄ koo nən beruse torasia, na n̄ maa yaa temmə sere ka baadommaɔ, n ku ka nən beruse torasian sɔ.

9

Gəron yiiko ka win səmburu

¹ Na n̄ tii mə rò? Na n̄ sāa gəro? Na n̄ Yesu besen Yinni wa ro? Bɛɛ i n̄ sāa nən noman səmburu Yinni sɔɔ? ² Baa nà kun sāa gəro gabun mi, na sāa mē bɛen mi, domi bɛeya i sɔɔsimə ma nɛ Yinnin gərowa.

³ Be ba kī bu man gari wɛerisia, ye kon bu wisi wee. ⁴ Sa n̄ yiiko mə su ka di su maa ka nɔ? ⁵ Sa n̄ yiiko mə sa n ka kurə naanə dokeo mə wi u koo sun yōsiri nge mē gərobu gabu ba mə ka Yinnin wənəbu, ka Sefa? ⁶ Nge nɛ ka Baanabasi tənawa sa n̄ yiiko mə su ka noman səmburu deri? ⁷ Wara dɔɔ tabu gberə ka win tiin gobi. Wara dāa duurumə gberə kpa yēro kun sere nin binu dimə. Nge wara

u naa gɔɔ kparamɔ ma u n̄ gen bom n̄rumɔ.

⁸ Na n̄ yeni gerumɔ ka t̄nun yiiko t̄na. N̄ n̄ gari tee yi wooda ya gerumɔ? ⁹ Domi M̄wisin wooda s̄ɔ ba yorua, "I ku b̄ɛn naa kin̄run n̄ɔ b̄ake saa ye ta s̄mburu m̄ɔ d̄ianu s̄ɔ." Naan s̄na Gusunɔ u yeni gerua? ¹⁰ Nge b̄ɛn tiin s̄na u gari yi m̄ɔ. M̄ya b̄ɛn s̄na ba yorua domi n̄ weene wuko u wuku ka ȳiȳɔbu, kpa ḡɔ u ḡɔ u n̄ b̄onu ȳiȳɔ. ¹¹ S̄a n̄ hunden ḡānu duura b̄ɛn suunu s̄ɔ, n̄ n̄ m̄en na ḡā bakana s̄a n̄ wasin ḡānu ḡā b̄ɛn mi? ¹² Gabu b̄a n̄ yen yiiko m̄ɔ b̄ɛn mi, b̄ɛs̄e maa ni. Sa n̄ bu kere?

Adama sa n̄ yiiko ye denda b̄ɛ s̄ɔ. Ye kpuro s̄ɔra sa t̄man̄ɛ, kpa su ku ra ka Kirisin Labaari gea swaa gan̄ɛ. ¹³ I n̄ ȳɛ ma be ba s̄mburu m̄ɔ s̄ā yerɔ ba ben d̄ianu waamɔ min di? Be ba maa ȳaku yeru k̄ɔsu, ba ben b̄onu m̄ɔ te s̄ɔ. ¹⁴ Nge m̄ya maa Yinni u yiire be ba Labaari gean waasu m̄ɔ bu ben d̄ianu wa ye s̄ɔ.

¹⁵ Adama na n̄ yen gaa denda ḡā ni s̄ɔ. M̄ya na n̄ maa yeni yorumɔ bu ka man ye kuan s̄ɔ. Na k̄iru bo n̄ gbi. Goo sari wi u koo man yin̄ari n̄ woo kana gari yin̄in s̄ɔ. ¹⁶ Domi n̄ n̄ weene n̄ woo kana Labaari gean kparabun s̄ɔ. Tilasiwa ye, ya man s̄āw̄ɛ. N̄a kun yen waasu kue, wahala baka. ¹⁷ N̄a n̄ ye kua ka k̄iru kon are mwa. N̄a kun maa k̄i na ka m̄ɔ, ka m̄ɛ, kon ye kowa domi ba man ȳɛ n̄omu

s̄ondiawa. ¹⁸ N̄ n̄ m̄en na, mba n̄en are. N̄en areya n̄ ka Kirisin Labaari gea waasu ko n̄ kun ka gobin baa kpa n̄ ku n̄en yiiko kpuro dendi ye na m̄ɔ Labaari gean kparabun s̄ɔ.

¹⁹ Baa n̄a n̄ tii m̄ɔ t̄mbu kpuron wuswaaɔ na tii kua baawuren yoo kpa n̄ ka t̄n dabiru gawama. ²⁰ Yuuban mi na kua nge Yuu n̄ ka Yuuba gawama. Be ba maa wooda nasie, na kua ben turo, kpa n̄ ka bu gawama baa m̄ɛ n̄en tii na n̄ w̄ā woodan n̄maɔ. ²¹ Be ba kun wooda m̄n mi, na maa kua ben turo kpa n̄ ka bu gawama. N̄ n̄ m̄ɔ ma na n̄ Gusun̄n wooda nasie, na Kirisin wooda nasie. ²² Dam sarirugibun mi na kua wi u kun dam m̄ɔ kpa n̄ ka dam sarirugii be gawama. Na kua nge m̄ɛ baawure u s̄ā ben gabu bu ka faaba waara, baa n̄ n̄ m̄eren na. ²³ Ye kpurowa na m̄ɔ Labaari gean s̄ɔ kpa na n̄ ka b̄onu m̄ɔ ye s̄ɔ.

²⁴ I ȳɛ ma dukan garasa s̄ɔ t̄mbu kpuro ba duki m̄ɔwa adama t̄n turowa u koo yen are wa. Yen s̄ɔ, i dukio nge m̄ɛ i ko ka are wa. ²⁵ Wasi kasanugii baawure u ra n̄ tii n̄eniwa kpuro s̄ɔ. Ba m̄ɔ m̄ɛ bu ka are wa yi yi s̄ā wu-rusun furɔ * ge ga koo gbera gu d̄erura. Adama b̄ɛs̄e sa m̄ɔ su ka mwa ge ga kun kpeemɔ. ²⁶ Yen s̄na na duka m̄ɔ dee dee na n̄ geririmɔ. Na sannamɔ, adama n̄ n̄ m̄ɔ nge wi u wom soomɔ. ²⁷ Na n̄en wasi n̄w̄ia m̄ɔ gem gem n̄ ka

* **9:25** wurusun furɔ - Gera ba ra raa doke goon wirɔ yellu wi u garasa gaa s̄ɔ wiru gbia.

yi kamia, kpa n ku ra ko wi ba koo gira nɔm dira nen tii sanam me na sibu gabu waasu kua.

10

Būu sāarun kirɔ

¹ Nɛgibu na kī i n yē ma bɛsɛn sikadoba kpuro ba wāa guru wii ten * tɔbuɔ ma be kpuro ba sīa nim wɔku gen † suunu sɔɔ ka naasu. ² Ma be kpuro ba kua Mɔwisin bwāabu ka batɛmu gaa guru wii te sɔɔ ka nim wɔku ge sɔɔ. ³ Ma be kpuro ba dīa teenu di ni nu na saa wɔllun di, ⁴ ma ba nim nɔruram tem nɔra mɛ Gusunɔ u bu wē, domi ba nim nɔrumɔwa saa kpee Hundegirun min di te ta bu swīi biruɔ. Kirisiwa sīa kpee te. ⁵ Adama Gusunɔ u ben dabiru go gbaburu sɔɔ yèn sɔ ben daa ya n nùn wēre.

⁶ Tē, yeya ya sīa yīreru bɛsɛn sɔ kpa sa kun maa sīa kɔsan kīrobu nge be. ⁷ Kpa i ku ra maa būu sīa nge mɛ beɔnɔn gabu ba kua. Domi ba yorua, “Tɔn be, ba sina ba di, ba nɔra, ma ba seewa ba kom bereteke mɔ.” ⁸ Su ku ra maa kuro damaru ko nge mɛ ben gabu ba kua, ma ben nɔrɔbun suba yenda ita (23.000) ba kam kua sɔɔ teerun sɔɔ. ⁹ Su ku ra maa Yinni mɛeri nge mɛ u nɛ, nge mɛ ben gabu ba kua, ma wɛɛ bu go go. ¹⁰ Su ku maa wɔki nge mɛ ben gabu ba kua, ma gɔɔn gɔrado u bu go.

¹¹ Yeya ya bu deema nge yīreru, ma ba ye yorua bu ka

sun kirɔ ko, bɛsɛ be sa wāa handunian tɔɔ dāaki teni sɔɔ. ¹² Yen sɔ, wi u tamaa u yɔ sim sim, u de u n tii sɛ kpa u ku raa wɔrumɛ. ¹³ I n laakari mɛeribu gabu waare ma n kun mɔ bi tɔmbu kpuro ba ra wa. Gusunɔ wi u sīa naanɛgii, u n derimɔ bu bɛɛn laakari mɛeri n kere ye i ko kpī i ka tɛmana. Adama laakari mɛeribu baabire sɔɔ u ra maa yari yeru ko kpa i ka kpī i tɛmana bi sɔɔ.

¹⁴ Yen sɔ, kīnasibu, i būu sāaru suurio. ¹⁵ Na ka bɛɛ gari mɔwa nge laakarigibu. I de i lasabu ko ye na gerumɔ. ¹⁶ Sà n bɔnu mɔ nɔri domarugia ye sɔɔ, ye sa ka Gusunɔ siaramɔ, sa n bɔnu mɔ Kirisin yɛm sɔɔ? Sà n pɛɛ ye yabua, sa n bɔnu mɔ Kirisin wasi sɔɔ? ¹⁷ Pɛɛ tia ya wāa. Baa sà n dabi, sa sīa wasi tee, domi bɛsɛ kpuro sa bɔnu mɔ pɛɛ tia ye sɔɔ.

¹⁸ I bu mɛerio be ba mara Isireliba. Be ba yākunu dimɔ, ba n bɔnu mɔ yāku yee te sɔɔ? ¹⁹ N n mɛn na, mba na gerumɔ. Na gerumɔ ma yaa ye ba ka būu yākuru kua ya sīa gāanu? Būuwa sīa gāanu? ²⁰ Aawo. Adama na gerumɔ ma ye ba ka yākuru kua, būna ba ka yākuru kua, n n mɔ Gusunɔ. Na n maa kī i n bɔnu mɔ ka būnu. ²¹ I n kpɛ i nɔ Yinnin nɔra sɔɔ kpa i maa nɔ būnun nɔra sɔɔ. I n kpɛ i di ye ya wāa Yinnin tabulu wɔllɔ, kpa i maa di ye ya wāa būnun tabulu wɔllɔ. ²² Sa kī su Yinnin nisinu seeyawa? Sa nùn dam kere?

* **10:1** guru wii te - Ta sīawa te ta Isireliba gbiye sanam mɛ ba wāa gbaburu.

† **10:1** nim wɔku ge - Ga sīawa nim wɔku ge ba mɔ Naa yari ge ga burana ba tɔbura ye ba yara Egibitin di.

I kpuro koowo

i ka Gusunə beere wē

²³ Ba ñ tɔnu yinarimɔ u gāanu kpuro ko, adama n ñ mɔ ni kpuro nu arufaani mɔ. Ba ñ tɔnu yinarimɔ u gāanu kpuro ko adama n ñ mɔ ni kpuro nu tɔnu tāsisiāmɔ. ²⁴ N ñ weene goo u win tiin arufaani kasu, ma n kun mɔ win winsingia.

²⁵ Ye ba gesi dɔramɔ yaburɔ i dio, i ku gāanu bikia tii taare wɛɛbun sɔ. ²⁶ Domi tem sāawa Yinni Gusunəgim, ka gāanu kpuro ni nu wāa mɛ sɔɔ.

²⁷ Naane doke sarirugii ù n beere dim soka, ma i gōru doke i ka da, gāanu kpuro ye ba beere wɛ, i dio, i ku ra gāanu bikie tii taare wɛɛbun sɔ. ²⁸⁻²⁹ Adama goo ù n beere sɔɔwa u nee, yeniwa ba ka yākuru kua i ku di yeron gōrun sɔ wi u beere sɔɔwa, n ñ mɔ beere tiin gōrun sɔ.

Domi mban sɔna kon de bu nen tii mɔru siri goon gōrun sɔ. ³⁰ Nà n Gusunə siara ye na dimən sɔ, mban sɔna na kon de bu maa nen kɔsa gere ye sɔɔ.

³¹ N n men na, ì n dimɔ ì n nɔrumɔ, ñ kun mɛ ì n gāanu ganu mɔ, i ye kpuro koowo ì n ka Gusunə beere wɛɛmɔ. ³² I ku ra Yuuba torasie ñ kun mɛ Gerekiba ñ kun mɛ Yesun yigberu te ta maa sāa Gusunəgiru. ³³ Nen tii na kookari mɔ n ka kpuro ko ye ya koo tɔmbu kpuro dore, na kun nen tiin arufaani kasu ma n kun mɔ tɔn dabirugia, kpa bu ka faaba waara.

11

¹ I man saario nge mɛ nen tii na Kirisi saarimɔ.

Tɔn kurən wii kpīibu

² Na beere siara ye i ra ka man yaaye kpuro sɔɔ, ye i maa ka sɔɔsi te neni sim sim te na mwɔ na beere wɛ. ³ Adama na kī i n yɛ ma Kirisiwa tɔn durɔ baawuren wirugii, tɔn durɔ maa sāa tɔn kurɔ baawuren wirugii, Gusunəwa maa Kirisin wirugii. ⁴ Tɔn durɔ baawure wi u kanaru mɔ, ñ kun mɛ u Gusunən gari gerumɔ, ù n win wiru wukiri, u ñ win wirugii beere wɛɛmɔ.

⁵ Ma tɔn kurɔ baawure wi u kanaru mɔ, ñ kun mɛ u Gusunən gari gerumɔ, ù kun win wiru wukiri, u ñ win wirugii beere wɛɛmɔ. N sāawa nge ù n pɔɔru woka.

⁶ Tɔn kurɔ ù kun kī u yasa bɔke, n weene u seri bura. Adama ñ n sāan na sekuru u ka seri bura ñ kun mɛ u ka pɔɔru woka, u de u yasa bɔke. ⁷ N ñ weene tɔn durɔ u win wiru wukiri domi u sāawa Gusunən weenasii, u maa Gusunə beere wɛɛmɔ, adama tɔn kurɔ u tɔn durɔ beere wɛɛmɔ. ⁸ Domi tɔn durɔ kun yari tɔn kurən min di, tɔn kurəwa yari tɔn durən min di.

⁹ Meya maa ba ñ tɔn durɔ taka kue tɔn kurən sɔ, tɔn kurəwa ba kua tɔn durən sɔ. ¹⁰ N n men na, wəllun gɔradoban sɔ n weene tɔn kurɔ u yasa bɔke u n ka sɔɔsimɔ ma u goo wiru kpīiyɛ. ¹¹ Adama Yinni sɔɔ, n ñ koorɔ tɔn kurɔ u n wāa n kun ka tɔn durən baa. Meya maa tɔn durɔ u ñ kpɛ u n wāa n kun ka tɔn kurən baa. ¹² Domi nge mɛ tɔn kurɔ u yari tɔn

durɔn min di, nge meya tɔn durɔ maa marura tɔn kurɔn min di, adama ye kpuro n kooramɔwa saa Gusunɔn min di.

¹³ I lasabu koowo been tii. N weene tɔn kurɔ u Gusunɔ kana u kun yasa bokua? ¹⁴ I n yɛ been tii ma sekura tɔn durɔn seri yi n dɛu? ¹⁵ Adama tɔn kurɔn seri yi n dɛu, burara. Ba nɔn win seri wɛwa u ka yi dendi nge win sɔnditia. ¹⁶ Adama goo ù n kɔ̄ u ka sun sikirina, na gesi gerumɔ ma bese sɔɔ ka Gusunɔn yigbenu sɔɔ sa n maa komaru garu mɔ.

Yinnin dīa domaruginu

(I maa mɛerio Mateu 26:26-29, Maaku 14:22-25, Luku 22:15-20)

¹⁷ Gari yi na kɔ̄ n bɛe yiire mini tɛ, na n bɛe siaramɔ yi sɔɔ, domi ì n mɛnne, n ku ra sanɔ gaa ko, n da n gɔɔgɔm mɔwa. ¹⁸ Gbiikaa ba man sɔɔwa ma, ì n mɛnne, wuunu ganu wāa been suunu sɔɔ ni nu n nɔɔ tia sāa. Na mi gia wura ma geema. ¹⁹ Domi n n koo ko karanaa ya kun wāa been suunu sɔɔ, kpa be ba sāa geegibu bu ka sɔɔsira. ²⁰ Wee, ì n mɛnne i ka dīanu dimɔ, n n ka Yinnin domaruginu weene. ²¹ Domi ì n menna i ka di, baawure ra n sendewa u ka win tiin dīanu di, kpa gɔɔra n gabu mɔ, kpa tam mu n gabu goomɔ. ²² I n been tiin yenusu mɔ mi i ko di kpa i nɔ? Nge i kɔ̄ i n Yesun yigberu gemawa, kpa i sāarobu sekuru doke? Mba kon gere. Kon bɛe siara? Aawo, na n bɛe siaramɔ ye sɔɔ.

²³ Domi Yinnin min diya na sɔɔsiru mwa te na bɛe wɛ. Na

nɛɛ, wɔku tɛ sɔɔ ba Yinni Yesu tɔmbu nɔmu sɔndia u pɛɛ sua, ²⁴ u Gusunɔ siara ma u ye murura. Ma u nɛɛ, yeniwa nen wasi yi ba go been sɔ. I n da yeni ko i n ka man yaaye. ²⁵ Meya u maa nɔra sua ye ba dim kpa u nɛɛ, nɔra yeniwa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ kpaa te u sire ka nen yem. Sanam baamere sɔɔ mɛ i ka ye nɔrumɔ, i n da ko i n ka man yaaye. ²⁶ Domi sanam baamere sɔɔ mɛ i pɛɛ ye dimɔ ma i ka nɔra ye nɔrumɔ, Yinnin gɔɔwa i kparamɔ sere u ka wurama.

²⁷ Yen sɔna wi u Yinnin pɛɛ di, n kun mɛ ù n ka win nɔra nɔra, ma u n kue nge mɛ n weene u ko, u Yinnin wasi ka win yem torariwa. ²⁸ N n men na, baawure u tii wɛeri u sere pɛɛ ye di u maa ka sere nɔra ye nɔ. ²⁹ Domi ù n dimɔ ù n nɔrumɔ ù kun tuba ye n sāa Yinnin wasi, u tii taare suammewa win dibu ka nɔru bi sɔɔ. ³⁰ Yen sɔna been dabira barɔ, ma dabira kua kpanɔbu, gaba maa gu. ³¹ Sà n tii siri ka gem, ba n maa sun sirimɔ. ³² Adama Yinni ù n sun siri, u ra sun seeyasiewa, kpa su ku ra maa taare wa ka handuniagibu sannu.

³³ Yen sɔ negibu, ì n menna i ka di, i de i maruna. ³⁴ Gɔɔru tà n goo mɔ, u de u gina dīanu di yenuɔ, kpa been mɛnɔ sɔɔ i ku ra taare sua. Gari yi yi tie, kon bɛe yin asansi sɔ nà n tunuma.

12

¹ Tē ye n sãa Hunde Dεeron kēnun gari, negibu na kī i n yin gem yē. ² I yē ma sanam me i n Gusunō yē, ba ra n bεε gawewa būnun yiraō, ni nu ku ra gari gere. ³ Yen sōna na kī i tubu ma goo wi u gari mō saa Gusunōn Hunden min di, u n gerumō ba Yesu bōrusi. Goo kun maa kpē u nεε Yesu sãa Yinni, ma n kun mō saa Hunde Dεeron min di.

⁴ Hunden kēε bwese bwesekawa wāa, adama Hunde turo wiya nu wēεmō. ⁵ Sōm bwese bwesekawa wāa, adama Yinni turo wiya sa ko ye kua. ⁶ Dam bwese bwesekawa maa wāa me tōnu koo kpī u ka sōmburu ko, adama Gusunō turo wiya mu tōmbu kpuro wēεmō sōmburu baateren sō. ⁷ Ba baawure kēru wē te ta sōsīmō ma u Hunde Dεero mō kpa u ka tu dendi tōmbu kpuron arufaanin sō. ⁸ Hunde u ra goo kēru wē u ka tōmbu bwisi kē, kpa u goo kēru wē u ka gari gere ka yēru. ⁹ Hunde turo wi, u ra goo naane dokebu wē, kpa u goo dam wē u ka barōbu bekia. ¹⁰ Meya Hunde turo wiya ra maa goo sōm maamaakiginun dam wē, kpa u goo kēru wē u ka tōmbu Gusunōn gari tusia, kpa u maa goo bwisi wē u ka Hunden kēnu ka kēε ni nu tie wunana. U ra goo bwisi wē u ka Hunden barum bwese bwesekan gari gere, kpa u goo bwisi wē u ka gari yi tusia. ¹¹ Hunde turo wiya u ye kpuro mō. U baawure kēε bwese bweseka wēεmō nge me u kī.

Naane dokeobu kpuro

ba sãa wasi teen doo dooka
¹² Domi Kirisi sãawa nge wasi tee ka yin doo dooka dabiru. Wasi yi, yi sãawa tee baa me yi doo dooka dabiru mō. ¹³ Domi ba sun batemu kuawa ka Hunde turo kpa Yuuba ka tōn tukobu, yobu ka tii mōwōbu, bεεε kpuro su ka ko wasi tee. Sa maa gbinne ka Hunde turo wi, bεεε kpuro.

¹⁴ Wasi sãawa doo dooka dabiru n n mō tia. ¹⁵ Baa naasu sū n nεε, su n sãa nōmu, ka me, su n wāa wasi sō? Su wāawa wasi sō. ¹⁶ Baa swaa yā n maa nεε, ya n sãa nōnu, ka me, ya n wāa wasi sō? Ya wāawa wasi sō. ¹⁷ Wasi kpuro yi n sãa nōni, amōna yi koo ka gari nō. N kun me, yi kpuro yi n sãa swaa, amōna yi koo ka nuburu nō. ¹⁸ Adama nge me n sãa Gusunō u doo dooka baayere dokewa wasi sō nge me u kī. ¹⁹ Ya n koorō wasi yi kun doo dooka mō. ²⁰ Tε, wasi sãa tee adama yi doo dooka dabiru mō.

²¹ Yen sōna nōni kun kpē yi nōmu sō yi n gen bukata mō. Wira kun maa kpē tu naasu sō ta n sin bukata mō. ²² Adama baa wasin doo dooka ye ya sãare ya n dam mō, wasi yen bukata mō too. ²³ Ye ya maa sun sãawe nge ya n bεεε mō, sa ye bεεε wēεmō. Ye sa n maa kpē su sōsi sa ye wukirimō. ²⁴ Adama yen ye ya waabu wā, ya n wukiribun bukata mō. Gusunō u bεsen wasi swēena u ka yin gam bεεε wē mi n bεεε bia. ²⁵ U kuawa kpa wasi yi kun ka karane, adama doo dooka baayere ya n ka yen

yensian laakari mɔ. ²⁶ Wasin gam mù n nɔni swāaru wa, ka mi n tie sanna ba bɔnu mɔ. Mɛya bà n maa yin gam siara, ka mi n tie sanna ba nuku dobu bɔnu mɔ.

²⁷ Tē bɛɛ kpuro i sāawa Kirisin wasi, ma bɛɛn baawure sāa yin doo dooka. ²⁸ Gbiikaa Gusunɔ u gbɔia u ɔrobu ɔsa Yesun yigberu sɔɔ, yiruse win sɔmɔbu, itase keu sɔsiobu, yen biru be ba sɔm maamaakiginun dam mɔ, ka maa be ba dam mɔ bu ka barɔbu bekia, ka be ba gabu somimɔ, ka be ba tɔmbu kparamɔ, ka be ba ka Hunden barum bwese bweseka gari mɔ. ²⁹ N n mɔ be kpuro ba sāa ɔrobu, n kun mɛ Gusunɔn sɔmɔbu, n kun mɛ keu sɔsiobu. N n maa mɔ be kpuro ba dam mɔ bu ka sɔm maamaakiginu ko, ³⁰ n kun mɛ bu ka barɔbu bekia, n kun mɛ bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n kun mɛ bu ka gari yi tusia. ³¹ N n mɛn na, i Hunden kɛnu kasuo ni nu bɛɛɛ kere.

Kon maa bɛɛ swaa sɔsi ye ya kpuro kere.

13

Kīru

¹ Baa nà n ka barum bwese bweseka gari mɔ ka mam wɔllun ɔradoban barum ma na kun tɔnu kī, na sāawa nge yankokoru n kun mɛ yangireru te ba soomɔ. ² Baa nà n Gusunɔn gari gerubun dam mɔ, ma na asiri kpuro tuba ka yɛru kpuro, ma na Gusunɔ naane doke sere kon kpī n guunu sɔ nu swenyɔ, nà kun tɔnun kīru mɔ na n sāa

gāanu. ³ Baa nà n nɛn dukia kpuro sāarobu wɛ, baa nà n dera ba nɛn wasi wɔɔwa, nà kun tɔnun kīru mɔ na n are wasi.

⁴ Wi u tɔnu kī u ra temane, u ra n maa tɔn geeru mɔ, u ku ra n nisinu mɔ, u ku ra woo kanɛ, u ku ra maa tii sue. ⁵ Wi u tɔnu kī u ra n tɔmbun bɛɛɛ yɛ, u ku ra win tii tɔnan arufaani kasu, u ku ra mɔru ko fuuku, u ku ra maa torarun gari yi win nukurɔ. ⁶ Wi u tɔnu kī u ku ra yɛɛri kɔsan sɔ ma n kun mɔ gem sɔ. ⁷ Wi u tɔnu kī u ra ka kpuro temane. Win naane dokebu ka win yīyɔbu ka win temanabu bu ku ra kpe.

⁸ Wi u tɔnu kī win kīra ku ra n nɔru mɔ. Gusunɔn gari gerubu bu nɔru mɔ, Hunden barum bwese bwesekan gerubu koo kpe, yɛru ta koo maa kpe. ⁹ Domi besen yɛru ka besen Gusunɔn gari gerubu, yen gaa kun yiba. ¹⁰ Adama sanam mɛ ye ya yiba ya koo na, sanam mɛya ye ya kun yiba, ya koo doona.

¹¹ Sanam mɛ na sāa bii, na ra gari gere nge bii, na ra laakari ko nge bii, na ra maa bwisiku nge bii, adama tɛ ye na guro guro kua, na biin daa deri. ¹² Ye sa waamɔ tɛ ya sāare ye sa waamɔ bari bari tasa sɔɔ, adama sɔɔ teeru sa ko ra wa nɔni ka nɔni. Ye na yɛ tɛ ya n yiba, adama sɔɔ teeru kon da tubu sāa sāa nge mɛ Gusunɔ u man tuba.

¹³ Tē gāanu ita yeniwa ya wāa, yeya naane dokebu, ka yīyɔbu, ka kīru. Adama kīra ta kere.

14

Hunde Dεeron kēnun gari

¹ N n mēn na, kīra n weene i n kasu. I maa Hunden kēnu kasuo, n mam neere Gusunən garin gerubun kēru.

² Wi u ka Hunden barum gari gerumə, n n̄ tōnu u ka gari m̄, Gusunəwa u ka gari m̄, domi goo kun yēron gari n̄əm̄. Gem asirigima u gerumə ka Hunde Dεeron dam. ³ Adama tamba, Gusunən s̄əm̄ u ra ka gari ko. U ra bu tāsisiē, kpa u bu dam kē, kpa u bu nukuru yemiasia. ⁴ Wi u ka Hunden barum gari m̄, u win tii tāsisiām̄wa. Adama Gusunən s̄əm̄, Yesun yigbera u tāsisiām̄.

⁵ N ko n man dore bεε kpuro i n ka Hunden barum gari m̄, adama ye na kī n kere, yera i n Gusunən gari gerumə. Domi wi u Gusunən gari gerumə u kere wi u Hunden barum bwese bweseka gerumə, ma n kun m̄ u n win gari tusia, kpa u ka Yesun yigberu tāsisia.

⁶ Tē, negibu arufaa ni yerà i ko wa n̄ n̄ na bεen mi ka Hunden barum bwese bwesekan gerubu, ma na kun ka s̄ōsiru nε, n̄ kun mε yēru, n̄ kun mε Gusunən garin gerubu n̄ kun mε keu gaa.

⁷ Baa gāa ni nu kun wāaru m̄ nge guuru ka m̄rōku b̄a n nu soom̄, b̄a kun nu ḡosikiam̄, am̄na gaba koo ka gia ye nu gerumə. ⁸ Wi u maa k̄aba soom̄, u kun soom̄ dee dee, wara u koo tabun s̄ōru ko. ⁹ Nge m̄ya bεen gari yī kun dεere, yī koo kowa kam.

¹⁰ Barum bwese bweseka dabina nu wāa handunia s̄ō,

sari maa mε goo kun n̄əm̄. ¹¹ N n mēn na, n̄a kun barum n̄əm̄ mε ba ka gari m̄, wi u mu gerumə u ko n s̄āwa t̄on tuko n̄en mi, kpa nε n maa ko t̄on tuko yēron mi. ¹² Nge m̄ya bεε, yēn s̄ō i Hunden kēnu kasu, i kookari koowo i ka nu wa nu n kpā ni nu koo Yesun yigberu tāsisia.

¹³ Yen s̄ō, n weene wi u ka Hunden barum gari gerumə u Gusunə kēru kana te u koo ka gari yī tusia. ¹⁴ Domi n̄a n kanaru m̄ ka Hunden barum n̄en hundewa ya kanaru m̄, adama n̄en bwisikunu kun wāa te s̄ō. ¹⁵ Tē, am̄na kon ko. Kon kanaru ko ka n̄en hundē, kon maa ko ka n̄en bwisikunu. Kon womu ko ka n̄en hundē, kon maa ko ka n̄en bwisikunu. ¹⁶ À n Gusunə siara ka hundē t̄ona, am̄na naane dokeo diro u koo ka kpī u nεε, ami, wunen siarabun s̄ō. U n̄ yē ye a gerumə. ¹⁷ Baa wunen siarabu b̄u n wā, bu n̄ yēro tāsisiām̄.

¹⁸ Na Gusunə siara yēn s̄ō na ra ka Hunden barum bwese bweseka gari ko n bεε kpuro kere. ¹⁹ Adama Yesun yigberu s̄ō na kīru bo n gari n̄ōbu gere ka n̄en bwisikunu n ka gabu keu s̄ōsi, n kere gari n̄ōr̄obun suba w̄okuru (10.000) ka Hunden barum.

²⁰ Negibu i ku maa bwisiku nge bibu. Daa k̄ōsa s̄ōra n weene i n s̄ā nge bii w̄ēnu, adama bwisikunu s̄ō i n s̄ā t̄on girobu. ²¹ Gusunən woodan tireru s̄ō ba yorua,

“Yinni u nεε, kon de bu n̄en gari n̄o

be ba barum tukum gerumən
nəən di,

ka maa səbun nəə səən di.
Adama ka με, ba ñ nən gari
swaa dakimə.”

22 N n men na, Hunden barum
bwese bwesekan kēru ta
sāawa yīreru be ba kun naane
doken mi, n ñ mə be ba naane
doken mi. Adama Gusunən
gari gerubun kēra ta sāa yīreru
be ba naane doken mi, n ñ mə
be ba kun naane doken mi.

23 N n men na, Yesun
yigberu kpuro tà n mennə,
kpa baawure u n Hunden
barum gerubu wəri, naane
dokeo dirobu ñ kun me
naane doke sarirugibu bà n
duuma, ba ñ koo gere bu
nɛɛ i wiirawa? 24 Adama
baawure ù n Gusunən gari
gerumə, sanam me naane
doke sarirugii ñ kun me naane
dokeo diro goo u duuma,
win gōru ga koo nùn so, kpa
gari yi, yi nùn siri yi tambu
kpuro ba gerumə. 25 Win
bwisiku asiriginu nu koo maa
sōsira batuma sɔɔ, kpa u yiira
u Gusunə sā u nɛɛ, geema,
Gusunə u wāawa bɛɛn suunu
sɔɔ.

*Yesun yigberun sāarun
wooda*

26 Nɛgibu, bɛɛn baawurewa
u kēru mə, googiru womu,
googiru tubusianu, googiru
sōsiru Gusunən min di,
googiru Hunden barum
bwese bwesekan gerubu,
googiru maa men tusiabu. I
n mennə, i de i n ye kpuro m̀
i ka tāsiana. 27 Gabu bà n
koo ka Hunden barum bwese
bweseka gari ko, n weenɛ ba
n sāa tambu yiru ñ kun me
ita tənə kpa bu ko tia tia, kpa

goo u maa ben gari yi tusia.
28 Adama goo ù kun wāa mi
wi u koo kpī u gari yi tusia,
i de bu mari mennə sɔɔ, kpa
bu yi ko ka Gusunə tənə. 29 Ye
ya maa sāa Gusunən sɔmɔbun
gari wee. I de ben yiru ñ kun
me ita bu gari ko, kpa be ba tie
bu ben gari yi yīiya. 30 Gusunə
ù n goo wi u sō mennə sɔɔ
gāanu sōsi u ka gere, i de wi
u gari m̀ u mari. 31 Domi bɛɛ
kpuro i ko kpī i Gusunən gari
gere tia tia, kpa bɛɛ kpuro i ka
gāanu gia kpa i ka dam kēru
wa. 32 Gusunən sɔmɔbu bu
de ba n tii kpīa ben kēru sɔɔ.
33 Domi Gusunə kun bɛɛteke
kī ma n kun mə alafia.

Nge me n sāa naane
dokeobun yigberu kpuro sɔɔ,
34 n weenɛ tən kurəbu bu mari
mennə sɔɔ. N ñ weenɛ bu gari
gere, adama bu wiru kpīiyə
nge me Gusunən wooda ya
gerumə. 35 Bà n kī bu gāanu
gia i de bu ben durəbu bikia
yenuə, domi bɛɛn sekura tən
kurə ù n gari m̀ mennə sɔɔ.

36 Aməna. Bɛɛn min diya
Gusunən gari yi gbia yi
torua? Nge bɛɛ tənən miya
yi tura? 37 Goo ù n tamaa
u sāa Gusunən sɔmə, ñ kun
me u yīiyə u Hunden kēnu
mə, n weenɛ u wura ma ye
na yorumə, Yinnin yīireba.
38 Goo wi u kun yeni wure,
i ku ra yēro wura.

39 Yen sɔ, nɛgibu i kasuo
i ka Gusunən gari gere, kpa
i ku yina bu ka Hunden
barum bwese bweseka gari
ko. 40 Adama i kpuro koowo
dee dee ka bɛɛɛɛ.

15

Kirisin seebu gərin di

¹ Nəgibu na bɛɛ Labaari gea ye yaayasiama ye na raa bɛɛ nɔɔsia ma i ye mwa, i maa yɔ ye sɔɔ. ² Yen min diya i faaba waama i n gari yi neni dim dim yi na bɛɛ waasu kua. Ma n kun mɛ, kama i naane doke.

³ Domi gari yi yi kpuro kere yiya na bɛɛ nɔmu sɔndia yi nɛn tii na mwa. Yiya mini. Kirisi u gu bɛsɛn toranun sɔ nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ⁴ Ba nɔn sika ma u seewa gərin di sɔɔ itase nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ⁵ U win tii Sefa sɔɔsi, yen biru wəkura yiru ye. ⁶ Yen biru u kura mi win bwāaba mɛnnɛ bɛn geera nɛɛra wunɔbu (100) kere. Ben dabira wasi ka tɛ, adama gaba gu. ⁷ Ma u maa win tii Yakɔbu sɔɔsi, yen biru gərobu kpuro.

⁸ Dākuru u maa man kure, nɛ wi na sāa nge wi ba mara suru kun yiba. ⁹ Domi nɛna na piiburu bo gərobu sɔɔ. Na n weenɛ bu man soku gəro, domi na Gusunɔn yigberu nɔni sɔɔwa. ¹⁰ Adama ka Gusunɔn duroma na ka sāa mɛ na sāa tɛ, ma durom mɛ u man kua mu n kua kam. Na kookari kua n gəro be kpuro kere, adama n n mɔ nɛn tiiwa na kua ma n kun mɔ Gusunɔn durom mɛ mu ka man wāa. ¹¹ N n mɛn na, gari tee yiya sa waasu mɔ nɛ ka be, tee yiya i maa naane doke.

Bɛsɛn seebu gərin di

¹² Tɛ, bā n Kirisin gari waasu kua ma u seewa gərin di, amɔna bɛɛn gaba ka mɔ gəriba kun seemɔ. ¹³ Gəribu

bā kun seemɔ, Kirisi kun maa seewe. ¹⁴ Kirisi u kun seewen na, bɛsɛn waasu kama, bɛɛn naane dokebu maa kama. ¹⁵ Sa maa Gusunɔ seeda weesugla diiya sanam mɛ sa gerua ma u Kirisi seeya gərin di, domi n n sāa gem ma gəriba kun seemɔ, n n mɛn na, Gusunɔ kun maa Kirisi seeye. ¹⁶ Domi gəribu bā kun seemɔ Kirisi kun maa seewe. ¹⁷ Bā kun maa Kirisi seeye bɛɛn naane dokebu kama, i maa wāa bɛɛn toranu sɔɔ gina. ¹⁸ Be ba maa Kirisi naane doke ba ka gu ba kam kuawa. ¹⁹ N n wāa teni tɔnan sɔn na sa Kirisi yīiyɔ, sa sāawa wɔnwɔndobu n tɔmbu kpuro kere.

²⁰ Adama tɛ, Kirisi u seewa gərin di u kua gbiikoo be ba koo sen suunu sɔɔ. ²¹ Domi nge mɛ gɔɔ na saa tɔnun min di, nge mɛya gəribun seebu maa naama saa tɔnun min di. ²² Nge mɛ tɔmbu kpuro ba gbimɔ yɛn sɔ ba gbinne ka Adamu, nge mɛya ba koo kpuro seeya yɛn sɔ ba gbinna ka Kirisi. ²³ Adama baawure ka win wuura. Gbiikaa Kirisi, yen biru be ba sāa wigibu win naarun sanam. ²⁴ Yen biruwa handunian kpeera koo na. Sanam mɛya Kirisi u koo wirugiru ka yiiko ka dam kpuro kam koosia kpa u Gusunɔ Baaba bandu nɔmu sɔndia. ²⁵ Domi Kirisi u n koo ko u kun bandu di sere Gusunɔ u ka nɔn win yiberɛba kpuro taarea. ²⁶ Gɔɔwa sāa wɛrɔ dāako wi ba koo kam koosia. ²⁷ Domi ba yorua ba nɛɛ, “Ba dera u kua gāanu kpuron wirugii.” Adama sanam mɛ u gerua ba dera u

kua gāanu kpuron wirugii, n sun yeeri ma wi u dera u kua yen wirugii, u ñ wāasi sɔɔ. ²⁸ Adama bà n gāanu kpuro Kirisi nɔmu sɔndia, yera wi, Bii, u koo maa tii Gusunɔ nɔmu sɔndia, kpa Gusunɔ wi u nùn gāanu kpuro nɔmu sɔndia, u bandu di kpuron wɔllɔ mam mam.

²⁹ Be ba batemu mò gɔribun sɔ maa ni. Arufaani yerà ya wāa mi. N n sāa gem ma gɔriba kun seemɔ, mban sɔna ba bu batemu mò gɔribun sɔ. ³⁰ Bɛsɛn tii maa, mban sɔna sa ra n yɔ kari sɔɔ saa baayere. ³¹ Nɛgibu, baadommawa na ra n wāa gɔɔn yira sɔɔ. Na yeni gerumɔ yèn sɔ na woo kanamɔ bɛɛn saabu bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi sɔɔ. ³² Nà n sanna ka gberun yɛɛ Efesu mini nɛn tɔndun yiikon sɔ, arufaani yerà na mɔ. Gɔribu bà kun seemɔ, ñ n mɛn na, su di kpa su nɔ domi sia sa ko gbi.

³³ I ku de bu bɛɛ nɔni wɔke. Kpaasi kɔsoba ba ra daa gea sanku. ³⁴ I de bɛɛn laakari gea yu wurama nge mɛ n weenɛ, kpa i kookoo kɔsusu deri. Bɛɛn gabu ba ñ Gusunɔ yɛ. Na yeni gerumɔ ma bɛɛn sekura.

Seebun wasi kpɛɛ

³⁵ Goo koo bikia u nɛɛ, amɔna ba koo ka gɔribu seeya. Wasi yiren bwesera ba ko n mɔ. ³⁶ Bwisi sarirugii! À n gāanun bia duura temɔ ya ñ kpiimɔ ma n kun mɔ ya gu. ³⁷ Ye a duurumɔ temɔ, bia tɔnawa, nge alikama bima, ñ kun mɛ gāanu ganun bima, n ñ mɔ kpɛɛ pɔtura. ³⁸ Gusunɔ

u bia ye kpɛɛ pɔtura wɛɛmɔ nge mɛ u kɛ. Bia baayere ya yen kpɛɛ pɔtura mɔ. ³⁹ Gāa wasinu kpuron yaa kun maa tia. Tɔmbugia nɛnɛm, yɛɛgia nɛnɛm, gunɔsugia nɛnɛm, swɛɛgia maa nɛnɛm.

⁴⁰ Wɔllun wasi yi wāa, handuniagii maa wāa. Wɔllun wasi yi yin buram mɔ, handuniagii maa yin buram mɔ. ⁴¹ Sɔɔ u win buram baa mɔ, suru maa wigim mɔ ka maa kperi. Kperin tiin buram wunaɛ.

⁴² Mɛya n ko n sāa sanam mɛ ba koo gɔribu seeya. Bà n wasi sika gɔɔgiya mi, adama bà n yi seeya yi ñ maa gbimɔ. ⁴³ Bà n yi sika yi ku ra n bɛɛɛ mɔ, adama bà n yi seeya girima bakagiiya. Bà n yi sika, dam sarirugiiya, adama bà n yi seeya yi dam mɔ. ⁴⁴ Bà n yi sika wasi bentekera, adama bà n yi seeya yi sāawa hundegii. Domi wasi bentekeru tà n wāa, wasi hundegii maa wāa. ⁴⁵ Nge mɛya maa ba yorua ba nɛɛ, tɔn gbiikoo Adamu, u kua waso, adama Adamu dāako u sāawa hunde wi u wāaru wɛɛmɔ. ⁴⁶ N ñ mɔ hundegiiya yi gbia yi na. Wasi bentekera ta gbia ta na, yen biru hundegii. ⁴⁷ Ba tɔn gbiikoo mɔma ka tem, ma u kua temgii. Tɔnu yiruse u nawa wɔllun di. ⁴⁸ Nge mɛ temgii gbiikoo u sāa, mɛya maa temgibu kpuro ba sāa. Nge mɛ wɔllugii u maa sāa mɛya maa wɔllugibu kpuro ba sāa. ⁴⁹ Nge mɛ sa ka temgii weenɛ, nge mɛya sa ko maa ka

wəllugii weena.

⁵⁰ Nɛgibu yeniwa na gerumə, ma ye ya yaa ka yem mə, ya n̄ kp̄ɛ yu bənu wa mi Gusunə u bandu swīi. Ye ya maa s̄aa gəəgia ya n̄ kp̄ɛ ya n̄ wāaru te ta ku ra kpe mə.

⁵¹ Asirin gari wee, na bɛɛ s̄əwə. N n̄ mə bɛsɛ kpurowa sa ko gbi, adama ba koo bɛsɛ kpuro kəsi ⁵² yande, n̄ni kpaki teeru s̄əwə sanam mɛ kəbi d̄āaka ya koo swī. Domi ya koo swī kpa bu ḡaribu seeya bu ku maa ka gbi, kpa bɛsɛ su maa kəsi. ⁵³ Domi wasi yi yi ra sankire, yi n̄ koo ko yi kun kəsə yi yi ku ra sankire. Yi yi maa s̄aa gəəgii, yi n̄ koo ko yi kun kəsə yi yi ku ra gbi. ⁵⁴ T̄ɛ yi yi ra sankire yì n̄ kəsə yi yi ku ra sankire, gəəgii yì n̄ maa kəsə yi yi ku ra gbi, yera ye ba yorua ya koo koorə ye ba nɛɛ, “U dera gəw kpa, ma nasara sina.”

⁵⁵ “Gəw, mana wunen nasara wāa.

Gəw, mana wunen s̄əwə d̄ɛgira wāa.”

⁵⁶ Gəw̄n s̄əwə d̄ɛgira toraru, torarun dam maa s̄āawa wooda. ⁵⁷ Yen s̄ə, su Gusunə siara wi u sun nasara w̄ɛm̄ə s̄əwə Yesu Kirisi bɛsɛn Yinnin min di.

⁵⁸ N n̄ mɛn na k̄inasibu, i ȳro dim dim ka tɛmanabu, i n̄ hania m̄ə Yinnin s̄əmburu s̄əwə baadomma kpa i n̄ ȳ ma s̄əmbu te i Yinni kuammɛ ta n̄ kam m̄ə.

16

Gobi səkubu

naane dokeobun s̄ə

¹ T̄ɛ, gobin gari yi ba s̄əkumə naane dokeobun s̄ə. N weene i ko nge mɛ na Yesun yigbɛnu s̄əwə Galatiə. ² Alusuma baayeren t̄əwə gbiikiru i de baawure u gobi gɛɛ yi nɛnɛm, nge mɛ win waara nɛ, kpa i ku de sanam mɛ na tunuma i sere gobi s̄əke. ³ N̄a n̄ na kon t̄ən be i ḡəsa ḡəri Yerusalemuə ka bɛɛn k̄ɛru ka tire ni nu koo bu tusia. ⁴ N n̄ maa kua n̄ ka da nɛn tii, kon ka bu da.

Ye Pəlu k̄i u ko

⁵ N̄a n̄ Mased̄oni beram da, kon na bɛɛn mi, domi na n̄ kon ko na kun Mased̄oni de. ⁶ Kon s̄əwə mɛɛru ko bɛɛn mi, a ku tuba, kpuran sanam kpuro. Yen biru kpa i man n̄ma k̄ɛ nɛn sanum s̄əwə mi na d̄əwə kpuro. ⁷ Na n̄ k̄i n̄ bɛɛ wa barara t̄ɛ n̄a n̄ sarə, adama Yinni ù n̄ wura, na ȳiyə kon na n̄ ka bɛɛ sina s̄əwə mɛɛru.

⁸ Adama ko na n̄ wāa Efesu mini gina sere Pantikotin t̄əru. ⁹ Domi na ayeru mə mini n̄ ka s̄əm bakaru ko te ta koo arufaani ko. Yibɛrɛba ba maa dabi.

¹⁰ Tim̄ote ù n̄ na bɛɛn mi i de i n̄n̄ dam koosia ka bɛɛɛ, domi u Yinnin s̄əmburu m̄əwa nge mɛ na m̄ə. ¹¹ Yen s̄ə, i ku de goo u n̄n̄ gem, adama i n̄n̄ somiə win sanum s̄əwə u ka na nɛn mi ka alafia, domi sa n̄n̄ mara nɛ ka bɛsɛgibu sannu.

¹² Adama ye n̄ s̄āa bɛsɛgii Apolon gari, n̄n̄ dabira na ra n̄n̄ dam k̄ɛ u ka na u bɛɛ bera ka bɛsɛgibu gabu sannu, adama u n̄ k̄i u na gina. U n̄ ayeru wa, u koo na.

Yiire d̄āakibu ka t̄əbiribu

¹³ I n̄ tii sɛ, i ȳro dim dim naane dokebu s̄ə. I n̄

wəruḡəru s̄a kpa i n dam m̄.
 14 Kpuro ye i m̄, i ye koowo
 ka k̄ru.

15 I Setefani yē ka win
 yenuḡibu, ma beya ba s̄a
 t̄n ḡbiikobu Geresi s̄o be ba
 naan̄e doke, ba maa tii wē
 bu ka naan̄e dokeobu n̄ori.
 N̄gibu na b̄e kanam̄, 16 i t̄n
 ben bweseru wiru kp̄iȳo ka
 baawure wi u s̄ambu te m̄ ka
 hania.

17 Na nuku dobu m̄
 Setefani ka F̄otunatu ka
 Akaikun naarun s̄o, domi
 b̄en sariru ba man kua ye i ko
 raa ko. 18 Ba maa n̄en nukuru
 yemiasia ka b̄egiru sannu.
 N ween̄e i t̄n ben bweseru
 takaru ko.

19 Yesun yigb̄enu Asi s̄o nu
 b̄e t̄bura. Akilasi ka Pirisila
 ka maa Yesun yigb̄eru te ta
 ra m̄enne ben ȳnūo, ba b̄e
 t̄bura gem gem Yinni s̄o.
 20 Naan̄e dokeobu kpuro ba
 b̄e t̄bura.

I t̄birin̄o ka k̄ru.

21 N̄e P̄olu, na b̄e t̄bura ka
 n̄en tiin yora.

22 Baawure wi u kun Yinni
 k̄i, u b̄ri wa.

Maranata. Yen tubusiana,
 Yinni, a na.

23 Yinni Yesun durom mu n
 w̄a ka b̄e.

24 N̄en k̄ru ta w̄a ka b̄e
 kpuro Kiriṣi Yesu s̄o. Ami.

TIRERU YIRUSE TE PĀLU U KORINTIGIBU KUA

Pālu u Korintigibu tireru yorua nān yiruse sanam mē wi ka be, ba n̄ nāsinamō. Win tire gbiikiru sō, u ben wahala dabi ni ba raa mōn wēε nōō wa. Adama ka mē, be sōō gaba wāa be ba tamaa Pālu u n̄ sāa Gusunōn sām kowo. Yen sōna u wure u bu tire teni yorua u ka tii yina.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka siarabu, wiru 1:1-11.
2. Pālu ka Korintigibun wāasinaa, wiru 1:12n di sere wiru 7:16.
3. Kēnu Yudeagibun sō, wiru 8n di sere wiru 9.
4. Pālu u ka tii yinamō, wiru 10:1n di sere wiru 12:10.
5. Yiire dāakibu ka tōbiribu, wiru 12:11n di sere wiru 13:13.

Tōbiribu

¹ Bēε Gusunōn yigberugibu, bēε be i wāa Korintio, ka naane dokeobu kpuro be ba wāa Gerēkiban tem girum sō, nē Pālu Yesu Kirisin goro Gusunōn kīru sō, ka Timōte bēεgii, bēεra sa bēε tōbura. ² Gusunō bēεn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēε durom kua kpa bu bēε alafia wē.

Pālu u Gusunō siaramō

³ Su Gusunō siara, bēεn Yinni Yesu Kirisin Baaba wi u ra tōmbu wōnwōndu kue, kpa u bu dam kē saa baayere. ⁴ U sun dam kēmō bēεn nuku

sankiranu kpuro sō, kpa bēεn tii su ka kpī su be ba nuki sankire dam kē mē bēεn tii sa wa Gusunōn min di. ⁵ Nge mē bēεn tii sa Kirisin nuku sankiranu sōō bōnu mō n kpā, meya maa sa dam kēru waamō n kpā Kirisin min di. ⁶ Sā n nuki sankire bēεn sōna, kpa i ka dam kēru ka faaba wa. Sā n maa dam wa bēεn sōna, i ka maa dam wa mē mu koo de i ka nōni swāaru temana te ta sāa tia ka te sa waamō. ⁷ Sa n̄ sika mō bēε sōō domi sa yē nge mē i bōnu mō bēεn nōni swāaru sō, meya i maa bōnu mō bēεn dam sōō mē ba sun kā.

⁸ Nēgibu sa n̄ kī i kun yē nōni swāa te sa wa Asin temō. Ten kpāara banda ta bēεn dam kera sere sa n̄ maa yīiyō sa ko n hunde mō. ⁹ Sa raa tamaa ba sun taare wēwa bu ka sun go. Adama yenin bwesera sun deemawa kpa sa n ka yē ma n n̄ weene sa n bēεn tii naane sāa ma n kun mō Gusunō turo wi u ra gōribu se-eye. ¹⁰ Wiya sun wōra wahala gōōgia yen bweserun di, u koo maa sun wōra. Geema wiya sa yīiyō u koo wure u sun wōra. ¹¹ Domi bēεn tii i n sun somimō ka bēεn kanaru, Gusunō u koo kanaru mwa te tōn dabira kua bēεn sō, kpa u sun durom kua tōn dabiru tu ka nūn siara bēεn sō.

Pālu u win wuu daabu kōbia

¹² Yenin sōna sekura kun sun mō, domi bēεn gōru ga sun seeda diiyammē ma bēεn wāaru handunia sō, su mam gere bēεn mi, ta dēere. Gusunō u dera ta n̄ murafitiru mani. Win duroma mu sun kpara, n n̄ mō tōnun bwisi. ¹³ Mēya tire

ni sa bɛɛ kua sɔɔ sa ñ bɛɛ gãa tukunu ganu yorue ma n kun mɔ ye i gara n bɛɛ yeeri mi. Na maa yĩiyɔ ma yeni ya koo bɛɛ yeeri sãa sãa, ¹⁴ nge me bɛsɛn gari yi bɛɛ yeerima ma Yinni Yesun tɔru sɔɔ i ko kpĩ i woo kana bɛsɛn sɔ, nge me bɛsɛn tii sa ko ko bɛɛn sɔ.

¹⁵ Yĩiyɔ bin saabuwa na gbia na gɔru doke n da bɛɛn mi kpa i ka domaru wa nɔn yiruse. ¹⁶ Na raa bwisika n gera n bɛɛ wa na ñ dɔɔ Masedɔni gia, kpa n kpam bɛɛ wa na ñ wee. Nge meya i ko raa ka man nɔmu kɛ nen sanum sɔɔ n ka da Yudea gia. ¹⁷ Nge me na gari yi bwisika na gɔrusu yiru kua ro? Na n bwisikumɔ ye kon ko, na ra ko nge handuniagii na n sika mɔ? ¹⁸ Nge me Gusunɔ sãa naanegii, ye na bɛɛ sɔɔwa, ya ñ sika mɔ. ¹⁹ Domi Yesu Kirisi Gusunɔn Bii, win gari Silasi ka Timɔte ka sere nen tii sa bɛɛ waasu kua, win gari kun sika mɔ. Adama u sãawa wi Gusunɔ u wura. ²⁰ Ka geema, Gusunɔn wura bi, bu win nɔɔ mwɛɛnu kpuro sire. Yen sɔna saa win min di sa mɔ ami, sa ka Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛmɔ. ²¹ Gusunɔ win tiiwa u sun tãsisia ka bɛɛ sannu Kirisi sɔɔ. Wiya u maa sun gɔsa nenɛm. ²² Wiya u sun win yĩreru koosi, wiya maa Hunde Dɛero doke bɛsɛn gɔrusu sɔɔ nge sian wãarun suna.

²³ Gusunɔwa sãa nen seedagii, na ñ kĩwa n ka bɛɛ gari sɛsɔgii ko. Yen sɔna na ñ wure Korintio. ²⁴ Sa ñ kĩsu bɛɛ dam dɔre bɛɛn naane dokebu sɔɔ, sa kĩwa su sɔmburu ko ka bɛɛ sannu bɛɛn nuku dobun

sɔ. Domi i yɔ dim dim bɛɛn naane dokebu sɔɔ.

2

¹ Yen sɔna na gɔru doke n ku ka da bɛɛn mi kpam ka nuku sankiranu. ² Domi na ñ bɛɛ nukuru sanku, wara koo maa man nukuru dorasia ma n kun mɔ bɛɛ be na nuki sanku. ³ Yenin sɔna na bɛɛ tireru yorua nge me na kua. Na ñ kĩ n turi bɛɛn mi kpa bu man nuki sanku be n weene bu man nuku dobu wɛ. Na bɛɛ kpuro naane sãa ma nen nukuru ta n dora, bɛɛ kpuron nuku doba. ⁴ Meyu na bɛɛ tireru yorua ka nɔni swãaru ka nuku sankiranu ka maa yĩresu, n ñ mɔ n ka bɛɛ nuki sanku. Na kĩwa i gia nge me na bɛɛ kĩ n nɛ.

Bu toro suuru kuo

⁵ Goo ù n ka nuku sankiranu na, n ñ mɔ nɛna u nuki sanku, bɛɛ kpurowa, ñ kun me bɛɛn gabu, kpa n ku gere n ka tonda. ⁶ Sɛɛyasia bi bɛɛn dabinu durɔ wi sɛɛyasia, bu nùn nua. ⁷ Yen sɔ tɛ, n weene i nùn suuru kua i nùn dam kɛ kpa nuku sankira bakanu nu ku raa de u kom yaa bia. ⁸ Yen saabu na bɛɛ kanamɔ, i nùn kuo me u ko n ka yɛ ma i nùn kĩ. ⁹ Domi na maa bɛɛ tireru yorua n ka bɛɛn laakari mɛɛri n wa i n sãa mem nɔwɔbu kpuro sɔɔ. ¹⁰ I n goo nùn win toraru suuru kua, na maa yɛro suuru kua. Gãanu nù n wãa ni na suuru kua, bɛɛn sɔna na kua Kirisin wuswaaɔ. ¹¹ Kpa Setam u ku ka sun kamia domi sa win bwisikunu yɛ sãa sãa.

Pɔlun laakari seebu Torasio

¹² Ye na tura Torasiɔ n ka Kirsin Labaari Gea kpara, na wa ka Yinnin durom ma swaa man kusiara n ka sɔmburu ko mi. ¹³ Adama nen laakari kun kpune sɛɛ yɛn sɔ na n negii Titu wa. Yen saabuwa na Torasigibu nɔɔ kana ma na doona Masedoni gia.

Nasara Yesu Kirisi sɔɔ

¹⁴ Su Gusunɔ siara. Domi u ra n sun gbiye ka nasara yɛn sɔ sa gbinne ka Kirisi. U sun dendimɔ u ka tɔmbu Kirisi giasia yam kpuro nge turare yɛn nuburu ta pusa baama. ¹⁵ Geema, bese sa sɔawa nge turare nubu durorugia ye Kirisi u Gusunɔ wɛɛmɔ. Ma ya pusa be ba faaba waamɔn mi, ka maa be ba kam kobu dɔɔn mi. ¹⁶ Be ba kam kobu dɔɔn mi, nubu gɔɔgira te ta gɔɔ marumɔ. Be ba maa faaba waamɔn mi, nubu wɔarugira te ta wɔaru wɛɛmɔ. Wara tura u ka sɔmbu ten bweseru ko. ¹⁷ Sa n sɔa nge gabu be ba ka Gusunɔn gari tenkuru mɔ. Adama, yɛn sɔ Gusunɔwa u sun gɔrima, yen sɔna sa gari gerumɔ ka murafiti sariru win wuswaaɔ nge Kirsin sɔmɔbu.

Nɔɔ mwɛɛ kpaarun sɔm kowobu

3

¹ Gari yi, yi sɔɔsimɔ ma sa kparam woo kanamɔwa? Sa ko ka tirenu na been mi ni nu sun tusiamɔ nge me gaba ra ko? N kun me, sa ko bee bikia i sun tire nin bweseru kua? ² Been tiwa i sɔa been tireru te ba yorua been gɔruɔ te tɔmbu kpuro ba tuba ma ba gara. ³ Ya sɔɔsira ma i sɔa tire te Kirisi

u yorua been sɔmburun sɔ. Ba n tu yorua ka ankiri, ma n kun ka Gusunɔ Yinni wason Hunde. Ba n maa tu yorusi kpee besi sɔɔ, ma n kun mɔ tɔmbun gɔrusu sɔɔ.

⁴ Toro sin teya sa mɔ Gusunɔn wuswaaɔ saa Kirsin min di. ⁵ Geema, n n mɔ sa tii tura su ka gere sa gɔanu kua ka tii. Ye sa ko kpɔ su ko kpuro, ya weewa Gusunɔn min di. ⁶ Domi wiya u sun dam wɛ su ka ko nɔɔ mwɛɛ kpaarun sɔm kowobu. Nɔɔ mwɛɛ te, ta n wooda dendimɔ ye ba yorua, ma n kun mɔ Gusunɔn Hunde. Wooda, gɔɔwa ya ka naamɔ, adama Gusunɔn Hunde wɔara u ka naamɔ.

⁷ Sanam me ba wooda yorua yoru bii tia tia kpee besi wɔllɔ, Gusunɔn yiiko ya sɔɔsira. Ma Mɔwisin wuswaa ya balla sere Isireliba ba kpana bu nɔn mɛeri baa me balli bi, bu koo doona. Wooda ye, yɛn sɔmbura ka gɔɔ naamɔ, yɔ n sɔɔsira ka yiiko yen bweseru, ⁸ anna a maa yiikon kpɔaru wa ye Hunden sɔmbura ka sɔɔsira. ⁹ Sɔmbu te ta ra tɔmbu taare wɛ ta n yiiko mɔ, anna a maa sɔmburun yiiko wa te ta ra tɔmbu gem wɛ Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁰ Sa ko mam kpɔ su gere yiiko ye ya gasɔ balla ya n gɔanu tura ka sere tɛgia domi tɛgia ye, ya kpɔaru bo. ¹¹ Geema, ye ya kun te yɔ n kua yikogia, anna a maa ye ya ko n wɔa ka baadommaɔn yiiko wa.

¹² Yɛn sɔ sa yɔiyɔ bini mɔ, yen sɔna sa gari gerumɔ ka toro sindu. ¹³ Sa n sɔa nge

Məwisi wi u win wuswaa sɔnditia wukiri kpa Isireliba bu ku ka balli kpiribu ge mɛɛri sere ka gen nɔrɔ. ¹⁴ Ben wira gu. Wee, sere ka gisɔ, bɔ n nɔ mWɛɛ gururun tirenu garimɔ, sɔnditia ye, ya ben bwisi berumɔ ya n wunare. Domi ya n wunarɔ ma n kun wi u ka Kirisi gbinnen mi. ¹⁵ Sere ka gisɔ mam, bɔ n Məwisin tirenu garimɔ, sɔnditia ye, ya ra n ben bwisi berumɔwa. ¹⁶ Adama nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, “Sanam mɛ tɔnu u Yinni wuswaa kisi, sɔnditia ye, ya ra wunarewa.” ¹⁷ N sere deema, Yinni wi, u sɔawa Hunde. Mi maa Yinnin Hunde wɔa, miya tii mɔra ra n wɔa. ¹⁸ Bɛsɛ kpuro, bɛsɛ bɛn wuswaa gɔbiara, sa Yinnin yiiko mɛɛra. Nge mɛya sa ka kɔsimɔ su ka Yinni wi weena. Win yiiko maa sosimɔ bɛsɛ sɔɔ. Ka gem, Yinnin Hundewa u sɔmbu te mɔ.

Hunden dukia tem mɔndu sɔɔ

4

¹ Gusunɔwa u sun sɔmbu te nɔmu beria win durom sɔ. Yen sɔna sa n mwia kpanɛ. ² Sa daa sekurugia ye ya berua pota sa kɔ. Sa n wɔa ka bwisi kɔsin baa, sa n maa Gusunɔn gari sɔkiamɔ. Adama sa gem terasiamɔwa kpasasa, kpa baawure u n ka yɛ win gɔruɔ ma geegiba sa sɔa Gusunɔn wuswaaɔ. ³ Labaari gea ye sa nɔsiamɔ yɔ n berua, kam koorebara ya berue. ⁴ Ba n naanɛ doke yɛn sɔ handunia yen yinni u ben wiru go. U bu yam ganua bu ku ka Labaari

gean yam bururam wa mɛ mu Kirisin yiiko sɔsɔsimɔ. Labaari gea ye, Kirisigia wi u sɔa Gusunɔ, wasi sɔɔ. ⁵ Ka gem, n n bɛsɛn tiin gari sa waasu mɔ. Sa gerumɔwa ma Yesu Kirisiwa sɔa Yinni ma bɛsɛ sa sɔa bɛɛn yobu Yesun sɔ. ⁶ Gusunɔ wi u nɛɛ, yam bururam mu ballio yam wɔkurɔ, wiya maa win yam bururam ballisia bɛsɛn gɔruɔ, su ka win yiiko gia ye ya ballimɔ Kirisin wuswaan di.

⁷ Adama bɛsɛ be sa hunden dukia ye mɔ, sa ye mɔ bɛsɛn wasi sɔɔ yi yi sɔa nge tem mɔndu kpa dam bakam mɛ, mu n ka sɔa Gusunɔgim, n n mɔ bɛsɛn tiigim. ⁸ Sa wahala bwese bweseka waamɔ adama sa n wɔkɔnu wɔra. Sa wurure adama sa n kom yaa bie. ⁹ Ba sun nɔni sɔmɔ adama Gusunɔ kun sun deri. Ba sun sura adama ba n sun go. ¹⁰ Baadommawa sa ra n Yesun gɔɔ sɔɔwa bɛsɛn wasi sɔɔ kpa win wɔaru tu maa ka sɔsɔira bɛsɛn wasi sɔɔ. ¹¹ Bɛsɛn wɔaru sɔɔ baadomma sa wɔawa gɔɔ sɔɔ Yesun sɔ kpa win wɔaru tu maa ka sɔsɔira bɛsɛn wasi gɔgii sɔɔ. ¹² Nge mɛya gɔɔ u sɔmburu mɔ bɛsɛ sɔɔ, adama wɔara bɛɛn mi.

¹³ Bɛsɛn naanɛ dokebu bu sɔa nge yɛrogibu wi u yorua u nɛɛ, “Na naanɛ doke, yen sɔna na gari gerua.” N n mɛn na, bɛsɛ maa sa naanɛ doke, yen sɔna sa gari gerumɔ. ¹⁴ Sa yɛ ka gem ma wi u Yinni Yesu seeya gɔrin di, u koo maa sun seeya ka Yesu sannu kpa u de bɛsɛ ka bɛɛ su yinna win wuswaaɔ. ¹⁵ Bɛɛn sɔna gɔa ni kpuro nu kooramɔ, kpa tɔn dabiru tu

durom wa, kpa tu Gusunɔ beere wɛ ka siara bakabu.

Wāaru ka naane dokebun baa

¹⁶ Yen sɔna sa n mwia kpanamɔ. Baa me besen wasin wāaru ta kpeemɔ besen hunden wāaru ta ra n kpaaru mɔwa baadomma. ¹⁷ Besen nɔni swāa kpiriru te ta n kpā, ta sun yiiko ye ya ku ra kpe sɔru kuammewa, ye ya nɔni swāa te kpāaru kere. ¹⁸ Domi besen laakari kun wāa ye nɔni waamɔ sɔ ma n kun mɔ ye ya n waarɔ. Ye nɔni waamɔ ya ku ra te, adama ye ya n waarɔ ya ko n wāawa ka baadomma.

5

¹ Sa yɛ ka gem ma besen kuru te ta sāa besen wāa yeru tem me sɔ, tã n wɔruma, Gusunɔ u sun wāa yeru yiye wɔllɔ te win tii u kua, te ta ko n wāa ka baadomma. Ba n tu kue ka nɔma. ² Ma sa kpasã wɔri mɔ tɛ kuu teni sɔ, domi sa kī gem ka gem su besen wɔllun wāa yee te du. ³ Geema, sã n dua te sɔ, ba n koo sun deema yara. ⁴ Domi saa yɛ kpuro sa wāa kuu temkii teni sɔ sa kpasã wɔri mɔ nge wi u sɔmunu sɔwa. N n mɔ sa kī bu sun besen wasi temkii wunari, adama sa kīwa bu sun wɔllun wasi sebusia, kpa yi yi sãa gɔgii, wāaru tu yi mwe. ⁵ Gusunɔwa u sun kua su ka ye wa ma u sun win Hunde wɛ nge yen suna.

⁶ Yen sɔna sa wɔrugɔru mɔ baadomma. Sa maa yɛ ma sanam me sa wāa wasi yini sɔ sa ka Yinnin wāa yeru toma. ⁷ Domi sa sīimɔwa ka

naane dokebu, n n mɔ ka ye sa waamɔ. ⁸ Sa wɔrugɔru mɔ, sa maa kīru bo su wasi yini deri kpa su da sa n wāa Yinnin mi. ⁹ Sa wasi yini deriwa? Aawo, sa wāawa yi sɔ? Sa kīwa sa n wā win nɔnuɔ. ¹⁰ Domi sa n ko ko sa kun yɔre Kirisin wuswaaw u ka sun siri besɛ kpuro, kpa u ka baawure kɔsia nge me win kookoosu ne si u kua win wāaru sɔ, n n kɔsan na, n n maa gean na.

Kirisi sun dorasia besɛ ka Gusunɔ

¹¹ Sa Yinnin beere yɛ. Yen sɔna sa tɔmbu kɔkirimɔ. Adama Gusunɔ u sun yɛ sã sã, na maa yiyo ma been tii i sun yɛ been gɔrusɔ. ¹² Sa n besen tii gem wɛemɔ kpam been mi. Sa bee ayeru wɛemɔwa i ka woo kana besen sɔ, kpa i ka kpī i tɔn be wisi be ba woo kanamɔ wasin sɔ, n n mɔ ye ya wāa gɔruɔn sɔ. ¹³ Sã n laakari bia, Gusunɔn sɔna sa sãa me. Sã n maa sãa laakarigibu, been sɔna. ¹⁴ Domi Kirisin kīra sun neni, besɛ be sa tuba ma tɔn turo u n gu tɔmbu kpuro ayerɔ, tɔmbu kpurowa ba gu. ¹⁵ U guwa tɔmbu kpuro ayerɔ kpa be ba wasi ba kun maa ka wāa ben tiin sɔ ma n kun mɔ win sɔ wi u gu u seewa ben sɔ.

¹⁶ Yen sɔna sa n maa tɔnu mɛerimɔ ka nɔni tɔna. Baa me sa gasɔ Kirisi mɛera ka nɔni tɔna, tɛ sa n maa nɔn mɛerimɔ nge me. ¹⁷ Goo u n gbinne ka Kirisi u kua tɔn kpao. Gasɔn gāanu doona, wee gāa kpaanu tunuma. ¹⁸ Ye kpuro Gusunɔn min diya ya wee wi u ka win tii sun dorasia Kirisin min di, ma u sun gɔra su ka de

gabu bu dora ka wi. ¹⁹ Domi saa Kirisin min di Gusunɔ u tɔmbu kpuro ka tii dorasia, u n ben swaa sarabu garisi, ma u sun dorasia bin gari nɔmu sɔndia su ka nɔɔsia.

²⁰ N n mɛn na, sa sɔawa Kirisin sɔmɔbu. N sɔare Gusunɔ win tii u bɛɛ sokumɔ bɛsɛn min di. Yen sɔ, sa bɛɛ kanamɔ ka Kirisin yisiru, i de i dora ka Gusunɔ. ²¹ Kirisi wi, wi u kun durum koore, wiya Gusunɔ u durum sɔbi bɛsɛn sɔ kpa su ka gem wa wi Gusunɔn mi yɛn sɔ sa ka Kirisi gbinne.

6

¹ Bɛsɛ be sa sɔmburu mɔ ka Gusunɔ sannu, sa bɛɛ kanamɔ i ku de durom mɛ i mwa win mi, mu kam ko. ² Domi Gusunɔ u nɛɛ,

“Na nun swaa daki sanam mɛ na tɔmbu durom kuammɛ.

Na nun somi faaban tɔru.”
Wee, tɛra n weenɛ i Gusunɔn durom mwa, gisɔra faaban tɔru.

³ Sa n kɔ goo u bɛsɛn sɔmburu taarɛ wɛ. Yen sɔna sa n gɔanu mɔ ni nu koo tɔnu torasia. ⁴ Adama bɛsɛn kookoosu kpuro sɔ sa tii sɔsɔsimɔ geegibu nge mɛ n ka Gusunɔn sɔm kowobu weenɛ. Sa tɛmana gem gem nɔni swaaruu sɔ ka yaaruu sɔ ka wahala sɔ. ⁵ Ba sun sɛni sɔ ba kpɛɛ pirisɔm sɔ. Tɔn dabinu sun seesi. Sa sɔma kua sere sa wasira. Sa dom sera. Sa nɔɔ bɔkua. ⁶ Sa sɔsɔsimɔ ma sa sɔa Gusunɔn sɔm kowobu ka bɛsɛn wɔa dɛɛraru ka bɛsɛn yɛru ka bɛsɛn suuru ka bɛsɛn tɔn geeru ka Hunde Dɛɛro, ka kɔru te ta n murafituru mɔ, ⁷ ka gem gari ka maa Gusunɔn

dam. Gem mu sɔa bɛsɛn tabu yɔnu su ka sanna, su maa ka tii yina. ⁸ Gaba sun bɛɛɛ wɛɛmɔ, gaba maa sun funɛ wunamɔ. Gaba bɛsɛn gea gerumɔ, gaba maa bɛsɛn kɔsa gerumɔ. Ba sun mɛɛra nge wee kowobu baa mɛ sa gem gerumɔ. ⁹ Ba sun mɛɛra nge be goo kun yɛ, adama Gusunɔ u sun yɛ sɔa sɔa. Ba sun mɛɛra nge be ba wasikiramɔ, adama wee sa wɔa sa wasi. Ba sun mɛɛra nge be ba sɛɛyasɔa, adama sa n gu. ¹⁰ Ba sun mɛɛra nge nuku sankirobu, adama sa ra n nuku dobu mɔ. Sa sɔa nge sɔarobu, adama sa tɔn dabinu dukia wɛɛmɔ. N sɔare nge sa n gɔanu mɔ, adama sa kpuro mɔ.

¹¹ Sa bɛɛ gari bururasia, bɛɛ Korintigibu. Bɛsɛn gɔru ga bɛɛn kɔru mɔ. ¹² Sa n bɛɛ bɛsɛn kɔru berue, bɛɛya i sun bɛɛgiru berua. ¹³ N n mɛn na, na ka bɛɛ gari mɔ nge nɛn bibu, i sun kuo nge mɛ sa bɛɛ kua. I de bɛɛn gɔru ga n bɛsɛn kɔru mɔ.

Kirɔ bɔuu sɔɔbun sɔ

¹⁴ I ku tii gbinna ka naane doke sarirugibu domi i n ka bu weenɛ. Amɔna gea ka kɔsa ya ko n wɔasinɛ. Nge amɔna yam bururam ka yam wɔkura ko n mɛnne. ¹⁵ Amɔna Kirisi ka Setam ba koo ka nɔɔsina. Nge mba naane dokeo ka naane doke sarirugii ba mɔɔsinɛ. ¹⁶ Amɔna Gusunɔn sɔa yeru ka bɔnu ko n ka nɔɔ tia sɔa. Domi bɛsɛra sa sɔa Gusunɔ, Yinni wason wɔa yeru nge mɛ win tii u gerua,
“Kon sina na n wɔa ben suunu sɔɔ.

Kon ko ben Yinni, kpa bu ko
nen tambu.”

¹⁷ Yen sōna Yinni u nee,

“I yario bwese tukunun su-
unu sōn di.

I ku gāanu baba ni nu disi mō.

Kon bee wura.

¹⁸ Kon ko been Baaba.

Bee maa kpa i ko nen bii tōn
durōbu ka tōn kurōbu.

Yeya Yinni dam kpurogii u
gerua.”

7

¹ Nōō mwee ni kpuro nu
sāawa beseginu, kīnasibu. Yen
sō, su tii sārasia saa gāanu
kpuron di ni nu wasi ka
hunde disinu teenimō, kpa
sa n deeraru sosimō Gusunōn
nasiaru sō.

Pulun nuku dobu

² I sun ayeru kēeyō been
gōruō. Sa n goo torari, sa n
goo kam koosie, sa n maa goo
taki di. ³ Na n yeni gerumō n
ka bee taare wē, domi na gerua
kō ma sa been kīru mō besen
gōruō sa n ka wāa sannu, n
kun me su ka gbi sannu. ⁴ Na
tororu soomō been sō, na maa
been sō woo kanamō. Besen
nōni swāaru kpuro sō na dam
kēru wa, nen gōru ga maa do n
sara.

⁵ Saa mìn di sa tura
Masedōniō sa n wēre. Sa nōni
swāaru wa baama, gabun
mi sannōsa, besen tiin gōruō
beruma. ⁶ Adama Gusunō wi
u bwēebwēebu dam kēmō, u
dera Titun naara sun dam kā.
⁷ N n mō win naaru tōna ta
sun dam kā, adama ye u maa
gerua ma i nūn dam kā win
tii. U maa sun sōwa nge me
nen waara bee neni, ka nge
me i nuki sankire, ka nge me i

ka man suna. Yen sōna tē nen
nuku dobu sosi.

⁸ Geema, baa me tire te na
bee yorua ta bee nuki sankā,
na n gōrusu yiru mō tē. Na
raa kua sanam me na wa ma
ta bee nuki sankā saa fiiko
sō. ⁹ Adama tē nen nukura
do. N n mō yēn sō na bee
nuki sankā, adama yēn sō
been nuku sankiranu dera
i daa kōsa. Gusunō u been
nuku sankiranu denda kpa
nu kun sāa kōsa. ¹⁰ Domi
nuku sankira ni Gusunō u
dendimō nu ra dewa tōnu u
daa kōsi kpa u faaba wa. Ma
nin bwesera ku ra n nā n daa
yē mō. Adama handunian
nuku sankirana nu ra gōō
ma. ¹¹ Gusunō u been nuku
sankiranu denda. Tē i mēerio
nge me nuku sankira ni, nu
dera i laakari kua ma i ka tii
yina, nge me been nukura kun
do ma i berum kua, nge me i
kī i man wa kpa i man wura,
nge me i hania mō i ka kōsan
kowobu seeyasia. Kpuro sō i
sōsi ma i deere gari yi sō.

¹² N n men na, sanam me
na bee tireru yorua, na n
tu yorua wi u kōsa kuan sō,
n kun me wi ya deeman sō
tōna, adama na tu kuawa n
ka sōsira Gusunōn wuswaa
nge me been kīra ne bese sō.
¹³ Yen sōna sa dam kua. N
n maa mō dam kēru tōna sa
wa, sa maa nuku dobu sosi
sanam me sa Titun nuku dobu
wa domi bee kpuro i win gōru
yemiasia. ¹⁴ Baa me na nūn
woo kanē fiiko been sō, i n
man sekuru doke. Nge me
sa ra bee gem sō, nge meya
besen woo kanabu Titun mi
bu sōsira gem. ¹⁵ Meyā maa
been kīra sosimō wi sō ye u

ka yaaye ma bæe kpuro i nùn mem nɔɔwa ma i nùn dam koosia ka berum ka diiribu. ¹⁶ Nɛn gɔru ga do yèn sɔ na bæe naane sãa kpuro sɔɔ.

Kɛru ka nuku tia

8

¹ Nɛgibu sa kī i gia nge me Gusunɔn durom mu sɔɔsira Yesun yigbenu sɔɔ Masedɔniɔ. ² Ba laakari mɛeribu wa nɔni swāaru sɔɔ. Adama ben nuku doo bakabu dera ba kɛru wɛ ka nuku tia, baa me ben sãara kpã. ³ Na bu seeda diiya ma ba wɛ ka ben gɔru kīru mèn nɔru ba koo kpī, ba mam wɛ n kere me. ⁴ Ba sun suuru kana gem gem su ka de ba n bɔnu mɔ sɔmbu teni sɔɔ naane dokeobun sɔ. ⁵ N koorɔ n kere ye sa raa yīiyɔ. Ba gina ben tii Yinni wɛ, ba sun wiru kpīiya ka Gusunɔn kīru. ⁶ Yen sɔna sa Titu kana u da bæen mi u durom mɛn sɔmburu dakura nge me u raa gbia u tu torua. ⁷ I dam mɔ kpuro sɔɔ, naane dokebu ka gari gerubu ka yɛru ka hania baka ka besen kīru te i mɔ. Yen sɔna sa kī i n maa dam mɔ durom sɔmbu te sɔɔ.

⁸ Na n bæe yiiremɔ, adama gabun haniawa na bæe sɔɔmɔ kpa i ka bæen kīrun gem mɛeri nge me mu ne. ⁹ Domi i besen Yinni Yesu Kirisin durom yɛ, wi u sãa dukiagii ma u tii kua sãaro bæen sɔ kpa win sãa te, tu ka bæe ko dukiagibu.

¹⁰ Yen sɔ, na bæe nɛn bwisikunu sɔɔmɔ gari yi sɔɔ. N wã i da wuswaaɔ ka ye i ginakuu torua, bæe be i gabu gbiiya sɔmbu te sɔɔ, n n mɔ ten kobu tɔna adama ka maa ten

kīrɔ. ¹¹ N n mɛn na, i sɔmbu te dakuro tɛ. Nge me i gɔru doke i ko ka kīru, i maa dakuro ka kīru nge me bæen mɔra ne. ¹² Domi à n ka kīru wɛ, wunen tiin mɔra Gusunɔ ra mɛeri u ka mwa, n n mɔ goon mɔru.

¹³ Na n kī i wɔri yāaru sɔɔ gabun alafian sɔ, adama n weenɛwa mɔru ta n ne. ¹⁴ Saa yeni sɔɔ bæen mɔra kpã. Yen sɔ, i ko kpī i bu somi be ba yāaru mɔ, kpa bæe i n da maa yāaru barɔ, ben mɔru tà n kpã, bu ka kpī bu bæe somi. Nge mɛya mɔru ta ko n ka ne. ¹⁵ Nge me Gusunɔn gari gerua, “Wi u gura n kpã u n saka sare. Wi u maa gura fiiko u n saka kɔmiɛ.”

Titu ka win kpaasibu

¹⁶ Su Gusunɔ siara wi u dera Titu u bæen kīru mɔ nge me besen tii sa mɔ. ¹⁷ Domi u besen yiirebu wura, win hania ya mam kpã sere u gɔru doke win tii u da bæen mi. ¹⁸ Sa maa besegii goo gɔrimɔ ka wi sannu wi Yesun yigbenu kpuro nu siaramɔ Labaari gean sɔmburun saabu. ¹⁹ Yen biru Yesun yigbenu nu maa nùn gɔsa u ka sun yɔsiri besen sanum me sɔɔ, su ka durom sɔmbu te ko kpa Yinnin tiin yiiko ka besen kīru tu sɔɔsira.

²⁰ Sa kookari mɔ kpa goo u ku raa sun taare wɛ gobi beke yin nenubun sɔ yi ba sun nɔmu berie. ²¹ Sa kī su gãa geenu ko, n n mɔ Yinnin nɔni sɔɔ tɔna adama ka maa tɔmbun mi.

²² Sa bu gɔriɔ ka besegii goo kpa win laakari sa mɛera nɔn dabinu, sa maa wa u sãa haniagii. Adama tɛ win hania

ya sosi yèn sō u bεε naane sāa gem gem. ²³ N n Titun sōn na, u sāa nen beruse wi u ka man sōmburu mō bεεn suunu sō. N n maa be ba nùn yōsirion sōn na, ba sāa Yesun yigbenun gōrobu be ba Kirisi bεεε wεεmō. ²⁴ Yen sō, i bu sōsio ma i bu kī ka gem, kpa Yesun yigbenu nu n yē ma sa gem mō su ka woo kana bεεn sō.

Somiru naane dokeobun sō

9

¹ N n maa sāa tilasi n ka bεε tireru yorua somirun sō te ba naane dokeobu mōrisiamme. ² Domi na bεεn kīru yē, na maa Masedōnigibu woo kane bεεn sō na nεε, naane dokeo be ba wāa Gerεkiban temō ba somirun sōuru kpa saa ginakun di. Bεεn hania ya ben dabiru kookari koosia. ³ Ka mε, na bεε besεgii beni gōriamme kpa besen woo kanabu bεεn sō gari yini sō bu ku ko kam. Na kī i n sōuru sāa nge mε na gerua. ⁴ N kun mε, Masedōnigibu gabu bā n man yōsirima, ma ba deema i n sōuru sāa, sekura koo sun mwa besen toro sin ten sō. Kaa maa sere gere bεε? ⁵ Yen sōna n man wēre n besεgii beni kana bu man gbiiya bεεn mi bu ka kēε geeru sōuru ko tèn nō mwεeru i kua kō. Nge mēya ta ko ta n yii kpa tu sōosi ma i wεεmō ka kīru, n n mō ka gōru swiini.

⁶ I n yē ma wi u duura fiiko, fiikowa u koo gē. Wi u maa duura n kpā, u koo gē mu n kpā. ⁷ N n mēn na, n weene baawure u wē nge mε u gōru doke, n n mō ka gōru swiini,

n kun mε, ka tilasi. Domi wi u wεεmō ka nuku tia, Gusunō u yēro kī. ⁸ U koo maa kpī u bεε durom bwese bweseka kpuro wē n banda kpa i n ka baayere kpuro mō baadomma yèn bukata i mō, kpa n maa bεε tia n kpā i ka sōm geenu kpuro ko. ⁹ Nge mε Gusunōn gari yi gerumō,

“U win dukia tōmbu yabua.

U sārōbu kēnu wē ka nuku tia.

Win gem mu ko n wāawa ka baadomma.”

¹⁰ Gusunō wi u wuko bweseru wεεmō u duure, ka dīanu u ka di, wiya u koo bεε bweseru kpuro wē tèn bukata i mō, kpa u tu kpiisia, kpa bεεn gem mu bii dabinu ma. ¹¹ U ko n da bεε dukia wē ye ya koo turi i ka kēru wē baadomma ka nuku tia. Tōn dabinu koo maa Gusunō siara bεεn kēnun sō. ¹² Domi sōmbu te i mō ta naane dokeobun bukata yibiamō. N n ye tōna, ta maa derimō tōn dabinu nu Gusunō siaramō. ¹³ Sōmbu tera ta koo sōosi nge mε i sāa kpa dabiru bu ka Gusunō bεεε wē bεεn mēm nōbun sō bi i ka Kirisin Labaari gea naane doke. Ba koo maa nùn bεεε wē yèn sō i bεεn mōru bōnu kua ka nuku tia ka be, ka maa tōmbu kpuro. ¹⁴ Ba koo bεε kanaru kua ka kīi bakaru durom bakam mēn sō mε Gusunō u bεε kua. ¹⁵ Su Gusunō siara win kērun sō te ta n ka nō gerurō.

Pōlu ka tii yinamō

win sōmburun sō

10

¹ Nε Pōlu nen tiwa na ka bεε yā, nε wi ba nεε na ra tii kawε

nà n wāa bēen mi, kpa na n ka bēe wərugə gari m̀d̀ nà n ka bēe toma. Na bēe kanamə ka Kirisin daa laakari tēerugia ka win tən geeru, ² i ku de n ka bēe wərugə gari ko sanam me ko na n wāa bēen mi. Domi na yē ma kon kpī n bu wərugəru s̄s̄asi be ba gerumə sa s̄iməwa ka wasin baa. ³ Geema sa wāa wasi s̄ə, adama sa n̄ tabu m̀d̀ ka wasin tabu yānu. ⁴ Domi tabu yāa ni sa ka tabu m̀d̀, nu n̄ s̄āa handuniaginu, nu s̄āawa Gusunən tabu yāa damginu ni nu ra gb̄aranu suriri. Sa tənun bwisiku toraruginu kpeerasiamə, ⁵ ka tii suabu kpuro bi tamba m̀d̀ bu ku ka Gusunə ḡia. Sa t̄ambun bwisikunu kpuro d̄əre m̀d̀ nu ka wa nu Kirisi mem̄ n̄əwa. ⁶ Sa maa s̄əru s̄āa su ka mem̄ n̄ə sarirugii baawure s̄eeyasia sanam me bēe kpuro i mem̄ nua.

⁷ I ku yam m̄eri wəru wərukum. Goo ù n tii garisi Kirisigii, u maa yeni bwisikuo win tii s̄ə. Nge me wi, u s̄āa Kirisigii, m̄eya b̄esen tii sa maa s̄āa Kirisigibu. ⁸ Domi na n̄ sekuru wasi, baa n̄en woo kanabu b̀u n̄ kp̄ea fiiko woodan s̄ə ye Yinni u sun w̄e su ka bēe t̄asisia, n̄ n̄ m̄ə su ka bēe sura. ⁹ Na n̄ k̄i n̄ s̄āare nge na bēe narumə ka n̄en tirenu. ¹⁰ Domi ba n̄e, n̄en tirenu b̄əbu, nu maa s̄ē, adama n̄ n̄ wāa bēen suunu s̄ə na n̄ dam m̄ə, n̄en gari geru gerusu kun maa b̄ere m̄ə. ¹¹ Wi u yeni gerumə u n̄ yē ma ye sa yorumə tirenu s̄ə sanam me sa toma, tia yera mi ka ye sa ko ko sanam me sa wāa mi.

¹² Geema, sa n̄ k̄ak̄ə su ka bu tii ȳisina, n̄ kun me su ka bu tii weesina be ba ben tiin gea gerumə. Ba n̄ bwisi m̄ə domi ba ben tiin ȳirutia kua bu ka tii ȳire, ba maa ben tii tiine weesinamə. ¹³ Sa n̄ woo kanamə ḡaanun s̄ə ni nu kun wāa b̄esen s̄amburun ayerə, adama sa ko kpī su woo kana b̄esen s̄amburun swaa s̄ə ye Gusunə u sun sure ye ya ka sun da sere b̄een mi. ¹⁴ Sa n̄ b̄esen s̄amburun swaa sare, ȳen s̄ə sa tura sere b̄een mi. Domi ka gem sa tura b̄een mi sa ka bēe Kirisin Labaari gea naawa. ¹⁵ Nge m̄eya sa n̄ b̄esen s̄amburun swaa saramə, sa n̄ maa woo kanamə gabun s̄amburun s̄ə. Adama sa ȳiyə ma b̄een naan̄e dokebu koo sosi kpa su kpī su s̄amburu ko te ta teni dam kere b̄een suunu s̄ə sa kun swaa sare ye Gusunə u sun sure. ¹⁶ Yen biru sa ko kpī su ka Labaari gea sara b̄een wuswaaə kpa sa kun woo kanamə gabun s̄amburun s̄ə te siba kua ben tiin ayerə.

¹⁷ Nge me Gusunən gari gerumə, “Wi u woo kanamə u woo kanə Yinnin s̄ə.” ¹⁸ Domi n̄ n̄ m̄ə wi u win tiin gea geruməwa, ba koo siara sere win gea Yinni u gerumə.

Polu ka ḡoro weesugibu

11

¹ Na k̄i i ka man t̄emana n̄en wiiraru s̄ə fiiko. Geema, i ka man t̄emane. ² Na nisinu m̄ə b̄een s̄ə ni nu wee Gusunən min di, domi i s̄āa nge w̄andia wi u kun durə yē, wi na durə turo k̄a. Durə wiya Kirisi.

³ Adama nge mε waa ya Efa torasia ka yen bwisi weesugii, na wurure bεen bwisikunu nu ku raa ko kōsunu kpa nu gōsira nu doona saa naanen di ye i mō bεε ka Kirisin gbinnaa sōō. ⁴ Domi i ku ra yinε goo ù n na u bεε Yesu tukon gari sōōmō. I maa sōōru sāa i ka hunde tuka mwa ye i ñ daa mwε. I kpam kī i labaari tuka wura ye i ñ daa wure.

⁵ Na tamaa gāanu sari ñi sōō bεen goro gisonko be, ba man kere. ⁶ Baa mε gari geru gerusu ka man sē, n ñ mō na yēru bie nge mε sa bεε sōōsi kpasasa kpuro sōō.

⁷ Ye na bεε Gusunōn Labaari gea nōōsia na ñ kōsiaru garu mwε. Na tii kawa n ka bεε sua wōllō. Ye na kua mε na torawa? ⁸ Na dera Yesun yigbenu ganu man gobi kōsia. Na sibu begia mwaari n ka bεε somi. ⁹ Sanam mε na wāa bεen mi, nà n gāanun bukata mō, n ku ra ka ko bεen goon sōmunu, domi bεsegii be ba na Masedōnin di ba ka man ye kpuro naawa yèn bukata na mō. Na tii nenua kpuro sōō kpa na kun sāa bεen sōmunu. Meya ko na n maa tii neni. ¹⁰ Ka Kirisin gem mε mu wāa nε sōō, na bεε sōōmō ma goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin sō Gerekiban tem kpuro sōō. ¹¹ Mban sōna. I tamaa na ñ bεε kī? Gusunōwa yē.

¹² Nge mε na mō tē, meya ko na n mō kpa n bu swaa ganε be ba kasu bu woo kana bu nεε, bεεε ka be, sa sāawa tia. ¹³ Domi tōn be, ba sāa goro weesugibu, be ba ra gabu

nōni wōke, ma ba tii sokumō Kirisin gōrobu. ¹⁴ Gāanu sari mi, ni nu bitu mō domi Setam tii koo kpī u tii ko nge yam bururam gōrado. ¹⁵ N n mēn na, bitu gaa sari win sōm kowobu bā n tii kua nge gem sōm kowobu. Adama ba koo ben are wa nge mε ben kookoosu sāa.

Nōni swāa te Pōlu wa

win gōra sōō

¹⁶ Na kpam gerumō goo u ku man mēeri nge wiuro. Adama i n man mēera wiuro, i man wuro nge mε, kpa nε maa n woo kana fiiko. ¹⁷ Ye kon gere tē, ya ñ wee Yinnin min di. Adama na ye gerumōwa ka toro sindu domi na yē ma kon kpī n woo kana. Na gari gerumō nge wiuro. ¹⁸ Yèn sō gabu dabinu ba wasin sō woo kanamō, nen tii kon maa woo kana. ¹⁹ Bεε be i bwisi mō, i ra ka wiurobu temane. ²⁰ I maari ba bεε kuamme nge yobu, ma ba bεε gbēnimō ma ba bεε taki dimō ma ba bεε gemmō ma ba bεε baari soomō. ²¹ Sekura man mō n ka bεε sō ma dama nε na kun mō n ka bεε kua mε.

Ka mε, goo ù n toro sindu mō na maa mō nen tii. Na gari saarimō nge wiuro. ²² Ba sāa Yuuba? Meya maa nen tii. Ba sāa Isireliba? Meya maa nen tii. Ba sāa Aburahamun bweseru? Meya maa nen tii. ²³ Ba sāa Kirisin sōm kowobu? Na bu kere te sōō. Nen gari yi, wiira gariya. Na sōmburu kua na bu kere, ba man pirisōm doke n bu kere, ba man seni so na ñ yen geeru yē. Nōn dabinu na gōō turuku kua. ²⁴ Nōn nōōbuwa Yuuba ba man seni

nəɔ weeru tia sari so. ²⁵ Ba man dāa so tia tian nən ita. Ba man kpenu kasukure nən teeru. Nən itawa beseɛn goo ga nim diira, ma nən teeru na wəri nim sɔɔ na wāa mi bururun di sere sisiru bururu. ²⁶ Nən sanum dabinu sɔɔ na ra n wāa kari sɔɔ daa bakanun sɔ ka swaa diobun sɔ, gasɔ nən tiin bweseru sɔ, gasɔ tən tukobun mi, gasɔ wuu sɔ, gasɔ gɔbaburɔ, gasɔ nim wōku sɔ, gasɔ maa be ba sāare naane dokeobun mi. ²⁷ Na səm damginu kua, na maa wahala wa. Na dom sera nən dabinu. Na gɔɔru ka nim nɔru wa. Na dīanu bia nən dabinu. Wooru ka terera man deema. ²⁸ Ye ya tie na n yen gari mɔ ma n kun mɔ gari yi na sɔɔwa baadomma, yiya Yesun yigbenu kpuron bwisikunu. ²⁹ Goo ù n dam bie na ra n maa dam biewa. Bā n goo sokurasia, n da man meniwa. ³⁰ Yà n kua tilasi n ka woo kana, nən dam sarirun sɔna kon woo kana. ³¹ Gusunɔ, Yinni Yesun Baaba, wi n weene bu siara ka baadommaɔ, u yɛ ma na n weesu mɔ. ³² Sanam mɛ na wāa Damasiɔ, wuu yɛro wi sina boko Aretasi u yi, u dera ba wuun kɔnnɔsu kenua bu ka man mwa. ³³ Adama ba man yara saa gbārarun fenentin di ka bireru. Nge mɛya na ka nùn kisirari.

Kāsinu ka sɔɔsi ni Pɔlu wa

12

¹ Na n kon ko na kun woo kanɛ baa mɛ n n wā. Tɛ kon kāsinu ka sɔɔsinun gari ko ni Yinni u man sɔɔsi. ² Na Kirisigii goo yɛ wi ba suare sere Gusunɔ wɔllɔ n wɔɔ

wokura nne tura gisɔ. Ba tɛ wi suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunɔ turowa yɛ. ³ Mɛya na yɛ ma ba durɔ wi sua sere Gusunɔn mi. Na maa wure na gerumɔ, ba nùn suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunɔ turowa yɛ. ⁴ Miya u gari nua yi yi n weene tɔnu u gere, yi u n mam kpɛ u gere. ⁵ Kon durɔ win sɔ woo kana. Adama na n nən tiin sɔ woo kanamɔ, ma n kun mɔ nən dam sarirun sɔ. ⁶ Baa nà n woo kanabu kī, na n kon ko wiuro domi geeya kon gere. Adama na n wuramɔ n woo kana kpa goo u ku raa man mɛeri n kere nge mɛ u man waamɔ, n kun mɛ, nge mɛ u nɔɔmɔ nən nɔɔn di.

⁷ Adama n ku ka tii sua sɔɔsi nin kpāarun sɔ, bararu gara man wəri nge sāka nən wasi sɔɔ. Ta na nge Setam sɔmɔ tu ka man so kpa tu man yinari n tii sua. ⁸ Na Yinni kana tia tian nən ita bara ten sɔ u ka man tu wunari. ⁹ U man wisa u nɛɛ, win durom mu man tura domi win dam mu ra sɔɔsire sanam mɛ na n dam mɔ. N n men na, na kīru bo n ka nən dam sariru woo kana kpa Kirisin dam mu n man wāasi. ¹⁰ Yen sɔna na nuku dobu mɔ dam sariru sɔɔ ka wɔma ka nuku sankiranu ka nɔni swāaru, ka maa wururabu ye na sɔɔwa Kirisin sɔ. Domi sanam mɛ na n dam mɔ, sanam mɛya na sāa damgii.

Pɔlu u ka Korintigibu wurure

¹¹ Na gari mɔ nge wiuro, adama tilasiwa i man kua. Bɛɛya n weene i nən gea gere. Domi baa nà kun sāa gāanu, bɛɛn gɔro gisonko be, ba

ñ man kere. ¹² Kookoo si su s̄osim̄o ma na s̄aa ḡoro, su koorā b̄een suunu s̄o ka suuru baka. Siya ȳirenu ka s̄om maamaakigia ka s̄om damginu. ¹³ Mba s̄ora i ñ somiru wa ta tura nge Yesun yigb̄enu ganu ma n kun m̄o ye na kun kue b̄een s̄omunu baasi. I man tora te suuru kuo.

¹⁴ Wee na s̄oru kpa n ka kpa na b̄een mi n̄n itase, na ñ kon maa ko b̄een s̄omunu. B̄eya na k̄i, n ñ m̄o b̄een gobi. Domi n ñ bibun baa bu ka gobi kasu yi ba koo ka ben m̄ow̄abu n̄ori, m̄ow̄abun baawa bu ka ben bibu n̄ori. ¹⁵ Nen nuku doba n ka nen m̄oru kpuro di kpa n ka nen tii tii dendi b̄een hunden s̄o. N̄a n b̄ee k̄ia n kp̄ea, k̄i te i man k̄i ta koo kaarawa?

¹⁶ I wura ka gem ma na ñ kue b̄een s̄omunu adama gaba n̄e na bwisi m̄o, na b̄ee taki di. ¹⁷ Nge na b̄ee diwa saa be na b̄ee ḡorian turon min di? ¹⁸ N̄ena na Titu kana u da b̄een mi. Ka b̄esegii wi sanna, na bu ḡora. Titu u b̄ee taki di? N ñ ḡaa teena sa naa gire ne ka wi? Sa ñ kookoo teesu kue?

¹⁹ I tamaa t̄ebun di sa ka tii yinam̄owa b̄een wuswaa? Aawo, n ñ me, nen k̄inasibu. Gusun̄on wuswaa wa sa gari gerum̄o nge me Kirisi u k̄i kpa i ka t̄asi. ²⁰ Na wurure sanam me kon turi b̄een mi, kpa na kun b̄ee deeme nge me na k̄i, b̄ee maa, kpa i kun man wa nge me i k̄i. Na wurure sann̄osun s̄o ka nisinu ka m̄oru ka kin̄enu ka w̄onnaa ka t̄on w̄inu ka tii suabu ka n̄o n̄e sariru. ²¹ Na wurure Gusun̄o u ku raa man kawē

b̄een wuswaa sanam me kon kpa na b̄een mi, kpa n ku ra sw̄i t̄on dabirun s̄o be ba raa tora ma ba ñ ḡoru ḡosie saa ben daa disinugian di, ka k̄o mennabu tantanaru s̄o, ka daa b̄eret̄eke ye ba ra raa ko.

Kir̄o d̄aaka ka t̄abiribu

13

¹ N̄on itasewa na sisi b̄een mi. Nge me Gusun̄on gari gerum̄o, “Mem me ba koo t̄onu sie kpuro, n weene t̄onu yiru ñ kun me t̄onu ita bu men seeda di.” ² Kon bu kir̄o ko be ba raa tora ka be ba tie kpuro. Na mam bu koore k̄o sanam me na w̄aa b̄een mi n̄n m̄eruse. Na maa wure na m̄o ye na w̄aa n toma. Sanam me kon kpa na b̄een mi kon s̄esia. ³ I k̄i n b̄ee s̄osi ma Kirisi gari gerum̄o nen min di. N n men na, i ko i wa. N ñ m̄o Kirisi s̄aa dam sarirugii b̄een mi, u win dam s̄osim̄owa b̄een suunu s̄o. ⁴ Geema, ba n̄un kpare d̄aa bunanaru s̄o win dam sarirun s̄o, adama u wasi Gusun̄on dam saabu. Sa maa s̄aa dam sarirugibu b̄ese ka win gbinn̄aa s̄o, adama s̄a n na b̄een mi, i ko wa ma sa wasi ka wi Gusun̄on dam saabu.

⁵ I laakari koowo kpa i tii w̄eri i wa i n naane doke ka gem. I ñ tuba ma Yesu Kirisi w̄aa b̄ee s̄o? Nge i wa ma i ñ tura me. ⁶ Ka me, na ȳiȳo i ko tubu ma b̄ese sa tura ka gem. ⁷ Sa Gusun̄o kanam̄o i ku ka k̄sa gaa ko. N ñ m̄o sa k̄i su s̄osi ma sa tura, adama gea sa k̄i i n da ko, baa ñ n s̄are nge b̄ese sa kpana. ⁸ Domi sa ñ dam m̄o su ka gem k̄sa kua, ma n kun m̄o su mu gea

kua. ⁹ Besen nukura ra n do sa n kua dam sarirugibu sanam me i saa damgibu. Me ya maa sa bikiamo besen kanaru soo i ko ton yebunu. ¹⁰ Yen sona na bee yoruamme min di na toma, kpa na n tunuma, n ku ka bee sesia ka wooda ye Yinni u man we n ka bee tasisia, n na mo n ka bee sura.

¹¹ Te negibu, i n nuku dobu mo. I kookari koowo i ka ko ton yebunu i n dam keenamo. I nao tia koowo, i n wa alafia soo. Gusuno u ko n wa ka bee, wi, wi u saa kirugii ka alafiagii.

¹² I tabirino ka kiru.

Naane dokeobu kpuro ba bee tabura.

¹³ Yinni Yesu Kirisin durom ka Gusunon kiru ka Hunde Deeron mennabu n ka bee kpuro wa.

TIRE TE PĀLU U GALATIGIBU KUA

Galatigiba Pālu u tire te kua. Galatin tem mu kpā. Gisō, tem mēya ba sokumō Turuki. Pāluwa u gbia u waasu da tem mi, Gərobun Kookoosu wiru 13 ka 14. Yen biru, Yuu gaba na ba bu sōosi tukunu sōosimō ni nu sāa Yuuban deemaa. Niya, bango kobu ka woodan mem nōbu. N deema Pālu u raa Galatigibu sōowa tokereke ma goo sari wi u koo win toranun suuru wa Gusunən mi ma n kun mō yēro u gōru gōsia ma u Yesu naanē doke. Ye Pālu u nua ma naanē dokeobu ba wuramō Yuuban sōosi ni sōo, yera biti nūn mwa too, wiru 1:6 ka 4:20. Yen sōna u tire teni yorua ka mōru u ka bu kirō ko Yuuban sōosi nin sō. Domi sōosi nin bweseru nu n sōa Gusunōginu.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-5.
2. Labaari Gea ya sōawa tia, wiru 1:6-10.
3. Pālu u ka tii yinamō, wiru 1:11n di sere wiru 2:21.
4. Naanē dokebu ka Gusunən durom sōna tōnu u koo gem wa, wiru 3n di sere wiru 4.
5. Naanē dokeon tii mōru, wiru 5:1n di sere wiru 6:10.
6. Kirō dāaka ka təbiribu, wiru 6:11-18.

Təbiribu

¹⁻⁵ Bēē Yesun yigbenugibu, bēē be i wāa Galatin temō, nē ka bēsegibu kpuro be sa wāa

sannu, sa bēē tōbura. Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia kē. Yesu Kirisi wi, u tii wē bēsen toranun sō u ka sun wōra saa handunia kōsa yen nōman di, Gusunō bēsen Baaban kīru sōo. Wiya u yiiko mō sere ka baadommao. Ami.

Nēna Pālu. Yesu Kirisiwa u man soka n ka ko win goro, wi ka Gusunō Baaba, wi u nūn seeya gōrin di. N n mō tōmba ba man soka, nen sokura kun nē saa tōnu goon min di.

Labaari gea gaa maa sari

⁶ N man biti kua, wee, i yēro derimō fuuku fuuku wi u bēē soka ka Kirisin durom, ma i kī i Labaari gea gaa swīi. ⁷ Sā n gem gerumō, Labaari gea gaa maa sari. Gaba gesi bēēn laakari burisinamōwa, ma ba kī bu Kirisin Labaari gea gōsia. ⁸ Adama baa bēsen tii, n kun mē gōrado wi u na wəllun di, u n bēē Labaari gea tuka waasu kua, ye ya n sōa ye sa bēē sōowa bu nūn bōrusio. ⁹ Sa raa gerua, na maa wure na gerumō, goo u n bēē gari tuki waasu kua yi yi n sōa yi i mwa kō, bu nūn bōrusio.

¹⁰ Na tōnun siarabu kasu ka gari yini? Aawo, Gusunən siaraba na kī. Na kookari mō n ka ko ye n koo tōmbu dore ro? Aawo. Nā n kī n ko sere ka tē ye n tōmbu doremō, na n ko na n sōa Kirisin yoo.

Nge mē Pālu u ka kua goro

¹¹ Nēgibu, na bēē sōomō ma Labaari gea ye na kparamō ya n sōa tōnugia. ¹² Na n ye mwe tōnun min di, goo kun maa man ye keu kue, Yesu Kirisiwa u man ye sōosi.

13 I nua nge me nen wāara raa sāa sanam me na Gusunō sāmō nge me Yuuba ba ra ko. Na ra n Gusunōn yigberu nōni sōmō n banda n ka tu kam koosia. 14 Nen sikadoban komarun kīrun sōna na nen Yuusi dabiru gbiiri Yuuban sāaru sō be ba sāa nen saaraba.

15 Adama Gusunō u man gōsa ba sere man mara ma u man soka win durom sō. 16 Ma sanam me u gōru doke u man win Bii sōsi kpa n ka tōn tukobu win Labaari gea waasu kua, na n de tōmbu gabun mi bu ka man bwisi kē. 17 Na n maa de Yerusalemō n ka bu wa be ba gbia ba kua Yesun gōrobu na sere kua gōro. Adama na yande dawa Daarububan tem sō. Min diya na maa wura Damasio. 18 N te n kua wō ita na sere Yerusalemu da n ka Piee gia, ma na sina win mi sō wākura nōbu. 19 Na n maa gōro gōo wa mi, ma n kun mō Yakōbu, Yinnin wōnō.

20 Ye na yorumō, gema. Gusunōwa sāa nen seedagii nā n weesu mō.

21 Yen biru na Sirin tem da ka Silisin tem. 22 Sanam me, Kirisin yigbe ni nu wāa Yudea nu n gina man waare. 23 Ba gesi nua ma wi u raa bu nōni sōmō, u tē Yesun faaban gari waasu mō, yi u raa kī u kam koosia. 24 Ma ba Gusunō siara nen sō.

Polu ka goro be ba tie

2

1 Wō wākura nnen biru ma sa kpa m wura Yerusalemō, ne ka Baanabasi. Sa maa Titu sua u ka sun da. 2 Na da yēn

sō Gusunō u man sōsi ma n weene n da. Ne ka wirugibu tōnawa sa mēna, ma na bu Labaari gean gari tubusia yi na ra tōn tukobu waasu kue, domi na n kī nen sōmburu te na raa kua, n kun me te na mō tē, tu kam ko. 3 Baa me Titu nen kpaasi u sāa Gerēki, ba n nūn tilasi kue u ka bango ko. 4 Adama tōmbu gabu be ba n sāa begibu ka gem, ba dua besen wuuro ma ba kī bu nūn bango ko. Ba na gbenum nge kōrumōtō kowobu bu ka besen tii mōru mēeri te Kirisi Yesu u sun wē. Ba kīwa su wure su ko yobu. 5 Adama sa n ben gari wure baa fiiko yēn sō sa kī Labaari gean gem mu n wāa besen suunu sō.

6 Ma be ba sāare wirugibu, n n man gāanu sāa ye ba sāa domi Gusunō kun tōnun wuswaa mēera. Wirugii be, ba n man gari gee sosie. 7 Adama ba wa ma Gusunō u man Labaari gea nōmu sōndia tōn tukobun sō nge me u Piee ye nōmu sōndia Yuuban sō. 8 Domi wi u Piee dam wē u ka ko gōro Yuuban sō, wiya maa man dam wē n ka ko gōro tōn tukobun sō. 9 Ma sanam me Yakōbu ka Piee ka Yohanu, be ba sāa nge yigberun gbereba, ba nen kēru tuba te ba man wē, ba wura ma ne ka Baanabasi, sa kua begibu. Ba maa wura su da tōn tukobun mi, kpa be, bu maa da Yuuban mi. 10 Adama ba sun kana su ben sārōbu yaaya. Na maa kookari kua na ka kua me.

Polu u Piee gerusi Antioisio

11 Sanam me Piee u na Antioisio na nūn gerusi nōni

domaru kua.”⁹ Aburhamu u Gusunɔ naane doke ma u domaru wa. Nge meya be ba maa Gusunɔ naane doke, ba koo domaru wa ka wi sannu.

¹⁰ Be ba woodan mem nɔɔbu gballi ba bu bɔrusi. Domi ba yorua ba nee, “Bɔrurowa wi u yina u woodan gari kpuro mem nɔɔwa yi ba yorua.”¹¹ Tɛ ya sɔɔsira kpasasa ma goo kun gem waamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka woodan mem nɔɔbu, domi ba yorua ba nee, “Wi Gusunɔ u gem wɛ naane doke bun sɔ, wiya u ko n waa.”¹² Tɛ, wooda ya n ka naane doke bu dendimɔ. Domi ba yorua ba nee, “Wi u ye kpuro mem nɔɔwa, wiya u ko n waa yen sɔ.”

¹³ Adama Kirisi u sun yakia saa woodan bɔrin di sanam me u kua wi ba bɔrusi besen sɔ. Nge me Gusunɔn gari yi gerumɔ, “Baawure wi ba bwɛ dɔru sɔɔ, u kua bɔruru.”¹⁴ Kirisi u kua me kpa Aburhamun domaru tu maa ka ko tɔn tukobugiru saa Yesu Kirisi win min di, kpa su ka Hunde mwa naane doke bun saabu win nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u sun kua.

Wooda ka nɔɔ mwɛɛru

¹⁵ Negibu, kon gari yi weesina ka ye tɔmba yɛ. Tɔnu u n nɔɔ mwɛɛru kua u sire, goo kun kpɛ u tu seeya, goo kun maa tu sosimɔ.¹⁶ Tɛ, Aburhamu ka win sikadobuwa Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ba n gerua sikadominu nge ba ka tɔn dabinu ya. Adama ba gerua sikadobu, yen tubusiana tɔn turo tɔna, wi u saa Kirisi

wi.¹⁷ Amenywa na kɔ n gere. Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u tu sire. Tɛ, wooda ye ya na wɔɔ neeru ka tenan (430) biru, ya n kpɛ yu nɔɔ mwɛɛ te seeya, kpa Gusunɔn sire bi, bu ko kam.¹⁸ Domi bɔ n tubi dimɔ wooda nenubun sɔ, ba n dimɔ nɔɔ mwɛɛrun sɔ. Adama Gusunɔ u Aburhamu ye wɛwa ka nɔɔ mwɛɛru.

¹⁹ N n men na, mban sɔna ba wooda wɛ. Ba ye wɛwa kpa kookoo si su kun saa Gusunɔn kɔru su n ka sɔɔsire sere Aburhamun sikadobu ge, gu ka na gen sɔ ba nɔɔ mwɛɛru kua. Wɔllun gɔradobara ba wooda ye tɔmbu nɔɔsia saa sɔmɔ goon min di.²⁰ Adama tɔn turo u n gaa nu mɔ u n sɔmɔ goon bukata mɔ. Wee Gusunɔ turowa u nɔɔ mwɛɛ te kua.

Woodan yaasi

²¹ N n men na, wooda ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru sikirinamɔ? Su ku wa me. Domi bɔ n daa wooda wɛ ye ya koo kpɛ yu tɔnu waa ru wɛ, Gusunɔ u koo raa tɔnu gem wɛ saa woodan di.²² Adama Gusunɔn gari gerumɔ ma tɔmbu kpuro ba waa durum dam nɔmaa, kpa kɛɛ tɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua ta n ka saa be ba naane doke giru yen sɔ ba Yesu Kirisi naane doke.

²³ Naane doke bun saa yu sere na, wooda ya sun dɔɔre sɔawa ya neni sere naane doke bi, bu ka sɔɔsira.²⁴ Wooda ye, ya sun nɛnua sere Kirisi u ka tunuma, kpa Gusunɔ u sun gem wɛ naane doke bun sɔ.²⁵ Tɛ ye naane doke bun saa ya tura, sa n maa waa dɔɔre sɔɔ.

²⁶ Domi Yesu Kirisi sɔɔ bɛɛ kpuro i kua Gusunɔn bibu naanɛ dokebun sɔ. ²⁷ Mɛya bɛɛ kpuro bɛɛ be i kua Kirisigibu batɛmu sɔɔ i Kirisin daa sebua. ²⁸ Yen sɔna goo kun goo, Yuuba ka tɔn tukobu, yobu ka tii mɔwɔbu, tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. Bɛɛ kpuro i sɔa tia yɛn sɔ i gbinne ka Yesu Kirisi. ²⁹ I n sɔa Kirisigibu, i maa sɔa Aburhamun sikadominu, i ko maa tubi di yɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua.

4

¹ Ye na gerumɔ wee. Bii wi u koo win baan tubi di, sanam mɛ u gina sɔa bii, u n̄ yoo sanɔ gaa kere, baa mɛ kpuro sɔa wigia. ² Saa ye u sɔa bii, tɔmba wɔa be ba n̄n nɛni, ba maa win wunanɔsu m̄ sere saa ye win baaba u n̄n yiya. ³ Nge mɛya n sɔa ka bɛɛ. Sa raa sɔa handunian b̄nun yobu. ⁴ Adama sanam mɛ saa ya tura, Gusunɔ u win bii gɔrima. Tɔn kurɔwa n̄n mara, u maa n̄n marawa woodan nɔma sɔɔ, ⁵ kpa u ka bu yakia be ba wɔa woodan nɔmaɔ kpa su ko Gusunɔn bibu.

⁶ Gusunɔ u win Biin Hunde gɔrima besen gɔrusu sɔɔ u ka sɔɔsi ma win biba bɛɛ sa sɔa. Hunde win saabuwa sa n̄n sokumɔ, baaba. ⁷ N n̄ mɛn na, a n̄ maa sɔa yoo, a kua bii. Tɛ ye a ka sɔa bii, Gusunɔ u maa nun kua tubi dio.

Galatigibun gari Pɔlu neni

⁸ Yellu i n̄ Gusunɔ yɛ, ma i sɔa gɔanun yobu ni nu n̄ sɔa Gusunɔ. ⁹ Adama tɛ nge mɛ i Gusunɔ wura, nge n̄ mam nɛɛre, Gusunɔ u bɛɛ

wura, amɔna i ka k̄i i gɔsira handunian b̄nun mi, ni nu n̄ dam ka bɛɛɛ mɔ. Mban sɔna i k̄i i maa ko nin yobu. ¹⁰ I tɔnu ganun saria sw̄i, ka suru ka tɔɔ bakanu ka wɔsu. ¹¹ Tɛ berum man m̄ nɛn sɔmburu kpuro tu ku raa ko kam te na kua bɛɛn sɔ.

¹² Na bɛɛ kanamɔ nɛgibu, i bɛɛn tii dokeo nɛn ayero, domi na nɛn tii doke bɛɛn ayero. I n̄ man gɔanu tore. ¹³ Nge mɛ i yɛ, ka wasin barara na bɛɛ Labaari gea waasu kua nɔn gbiikiru. ¹⁴ Adama i n̄ man gema, i n̄ maa man yine, baa mɛ nɛn bararu ta bɛɛ waabu tusa. I man mwawa nge mɛ i ko Gusunɔn gɔrado mwa, n̄ kun mɛ Yesu Kirisi win tii. ¹⁵ I raa nuku dobu mɔ. Tɛ, mba n bɛɛ kua. Na kon kp̄i n bɛɛ seeda diiya ma, n̄ n̄ koo raa koorɔ i ko i bɛɛn nɔni wuka i man kɛ. ¹⁶ Na kua bɛɛn yibɛɛ yɛn sɔ na bɛɛ gem sɔɔwa?

¹⁷ Tɔn be, ba bɛɛn k̄iru kasu, adama n̄ n̄ ka yaasi gea. Ba k̄i bu bɛɛ gɔwa besen min di, kpa i n̄ ben k̄iru kasu. ¹⁸ Tɔnu ù n̄ bɛɛn k̄iru kasu ka yaasi gea, gɔa geena baadomma, n̄ n̄ mɔ sanam mɛ na wɔa ka bɛɛ tɔna. ¹⁹ Nɛn bii k̄inasibu, na kparam maa wahala m̄ nge tɔn kurɔ wi u marumɔ, sere Kirisin daa yu ka koorɔ bɛɛ sɔɔ. ²⁰ Na k̄i na n̄ wɔa ka bɛɛ tɛ kpa n̄ nɛn gere kɔsi. Na wɔa bitani sɔɔ bɛɛn sɔ.

Agaa ka Saaraa

ba sɔa gari yin weesinaa

²¹ I de n̄ bɛɛ bikia, bɛɛ be i k̄i i n̄ wɔa woodan nɔmaɔ, i n̄ nua ye wooda ya gerumɔ? ²² Ba yorua ma Aburhamu u bii tɔn durɔbu yiru mara,

turo ka kurɔ wi u s̄aa yoo,
 turo ka kurɔ wi u s̄aa tii m̄awɔ.
²³ Yoo wi, u win bii mara
 nge m̄ε t̄ambu kpuro ba ra
 ma, adama tii m̄awɔ wi, u
 win bii marawa ka Gusunɔn
 n̄ɔ m̄w̄ɛru. ²⁴ Gari yini
 yi kua weesinaa. Kurɔ be
 yiru ba ka n̄ɔ m̄w̄ɛnu yiru
 weene. Teeru, te ta bibu
 marum̄ɔ yoru s̄ɔɔ, ta naam̄ɔ
 saa Sinain guurun di, teya
 ta ka Agaa weene. ²⁵ Agaa
 wi, u s̄aa nge Sinain guuru,
 Daarububan tem s̄ɔɔ. U maa
 s̄aa nge Yerusalemu ye ya w̄aa
 t̄ɛ, domi ya w̄aa yoru s̄ɔɔ ka
 yen t̄ambu kpuro. ²⁶ Adama
 Yerusalemu ye ya w̄aa w̄ollɔ,
 ya tii m̄ɔ, ya maa s̄aa besen
 m̄ero. ²⁷ Domi ba yoru,

“A ḡɔru dorɔ, kurɔ wunε wi a
 n̄ marure.

A gb̄aro a kuuka ko ka nuku
 dobu,

wunε wi a n̄ marubun wahala
 koore.

Domi kurɔ wi ba raa deri,
 u koo bibu ma n kere kurɔ wi
 u w̄aa ka durɔ.”

²⁸ T̄ɛ b̄ɛɛ negibu, i s̄aa
 Gusunɔn n̄ɔ m̄w̄ɛrun bibu
 nge m̄ε Isaki u s̄aa. ²⁹ Sanam
 m̄eya bii wi ba mara nge
 baawure, u wi ba mara ka
 Gusunɔn Hunden dam n̄ɔni
 s̄ɔɔwa. M̄eya maa n̄ s̄aa t̄ɛ.
³⁰ Adama mba Gusunɔn gari
 yi gerum̄ɔ. Yi n̄ɛwa, “A yoo
 wi giro ka win bii sannu,
 domi win bii wi, u n̄ tubi
 dim̄ɔ ka tii m̄awɔn bii sannu.”
³¹ Nge m̄eya negibu, sa n̄
 s̄aa yoon bibu. Sa s̄awa tii
 m̄awɔn bibu.

5

¹ Sa n ka tii m̄ɔn s̄ɔna Kirisi
 u sun yara yorun di. Yen s̄ɔ,
 i ȳro sim sim kpa i ku de bu
 b̄ɛɛ duusia yoru s̄ɔɔ kparam.

² I swaa dakio i n̄ɔ. N̄ɛ
 P̄oluwa na b̄ɛɛ yeni s̄ɔm̄ɔ, i
 n dera ba b̄ɛɛ bango kua, i n̄
 arufaani gaa wasi Kirisin mi.

³ N̄ɛn seeda wee ye na dim̄ɔ
 kparam. Baawure wi u dera
 ba n̄n̄n bango kua, na ȳro
 s̄ɔm̄ɔ u koo wooda kpuro
 m̄ɛm̄ n̄ɔwawa. ⁴ B̄ɛɛ be i k̄i
 i gem wa Gusunɔn wuswaaɔ
 ka woodan n̄n̄ubu, i tii kara
 k̄ɔ Kirisin min di ma i kisira
 durom n̄ɔman di. ⁵ Domi sa
 ȳiȳɔ ma Gusunɔ u koo sun
 gem w̄ɛ ma sa m̄ε swaa daki
 ka win Hunden dam ka naane
 dokebu. ⁶ S̄a n̄ gbin̄n̄ɛ ka Yesu
 Kirisi, bango n̄ kun m̄ε bango
 sariru ya n̄ ḡaanu. Ye n̄ s̄aa
 ḡaanu yeya naane dokebu bi
 bu s̄amburu m̄ɔ ka k̄iru.

⁷ I raa duki m̄ɔ bura buram
 t̄ɔna. Wara u b̄ɛɛ swaa
 bunana i n̄ maa ka gem m̄ɛm̄
 n̄ɔwamm̄ɛ. ⁸ K̄ɔkiri bi, bu n̄
 n̄ɛ saa Gusunɔn min di wi u
 b̄ɛɛ soku. ⁹ Nge m̄ε ba ra n̄ɛɛ,
 p̄ɛɛ seeyatia fiiko, yeya ya ra
 p̄ɛɛ kpuro kukusie. ¹⁰ Adama
 Yinni u dera na b̄ɛɛ naane s̄aa.
 Na ȳɛ ma i n̄ ko ḡaa tukunun
 bwisikunu ko. Wi u maa b̄ɛɛ
 bitani dokem̄ɔ, Gusunɔ u koo
 n̄n̄n taare w̄ɛ baa n̄ n̄ weren
 na.

¹¹ N̄ɛgibu, n̄ɛn tii n̄à n̄
 kparam̄ɔ sere ka t̄ɛ ma n̄
 weene bu bango ko, mban
 s̄ɔna ba man n̄ɔni s̄ɔm̄ɔ. N̄à n̄
 m̄ɔ m̄ε, Yesun d̄aa bunanarun
 ḡɔɔn gari yi n̄ maa t̄ambu
 torasiam̄ɔ. ¹² Be ba b̄ɛɛ bitani
 dokem̄ɔ mi, bu doo bu tii
 maatam ko.

13 Nɛgibu, ba bɛɛ sokawa i ka ko tii mɔwɔbu. Ka mɛ, i ku de bɛɛn tii mɔru tu de i n sɪimɔ ka wasin baa. Adama i n sominamɔ ka kɪru. 14 Domi wooda kpuron wira wāawa yiire tee bini sɔɔ bi bu nɛɛ, “A wunɛn tɔnusi kɪɔ nge wunɛn tii tii.” 15 Adama i n sankinamɔ nge gbɛeku yɛɛ, i mɛɛra koonamɔ, i n yɛ ma i ko kam koosiana.

Gusunɔn Hunde ka tɔnun daa

16 Ye na gerumɔ wee, i de Gusunɔn Hunde u bɛɛ kpara. N n koorɔ mɛ, i n ko maa bɛɛn tii tiin kɪru kankam ko. 17 Domi ye bɛɛn tii tiin daa ya kɪ, ya n ka Gusunɔn Hunden kɪru nɔɔ tia s̄aa. Ma Hunden kɪru ta n ka bɛɛn tii tiin kɪru nɔɔ tia s̄aa. Kɪru yiru ye, ya sannamɔ sere i n kpɛ i ko ye i kɪ. 18 Adama Gusunɔn Hunde u n bɛɛ kparamɔ i n wāa woodan nɔmɔ.

19 Tɔnun tii tiin daa ya ra s̄ɔsire kpasasa. Yeya k̄ɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ, ka daa disinugia ka daa bɛrɛtɛkɛ, 20 ka b̄uu s̄aaru ka tim kankam, ka yibɛrɛ tɛɛru, ka sannɔ, ka nisinu, ka mɔru, ka nɔɔ ɔmunu, ka sikirinɔ, ka karanabu, 21 ka kinɛnu, ka tam nɔrubu, ka aka dibu, yen bweseru kpuro gesi. Na bɛɛ kirɔ m̄ɔ nge mɛ na raa kua na nɛɛ, be ba yenin bweseru m̄ɔ, ba n kpɛ ba n wāa mi Gusunɔ u bandu sw̄ii.

22 Adama Gusunɔn Hunden maruma, kɪru, ka nuku dobu, ka b̄ari yɛndu, ka tɛmanabu, ka tɔn geeru, ka nuku tia, ka naanɛ, 23 ka daa duudwia, ka gaya. Wooda sari ye ya yeni

taarɛ wɛɛmɔ. 24 Ma be ba s̄aa Yesu Kirisigibu ba ben tii tiin daa kpeerasia d̄aa bunanarɔ, ka yen binɛ ka yen kɪru kpuro. 25 Gusunɔn Hundewa u sun wāaru wɛ. N n mɛn na, su maa de u n sun kpare. 26 Su ku tii sua kpa sa n sannɔ seeyamɔ bɛɛn suunu sɔɔ, kpa sa n nisinu kuanammɛ bɛɛn tii tiinɛ.

I sɔmunu deranɔ

6

1 Nɛgibu, i n goo mwa toraru garu sɔɔ, bɛɛ be Gusunɔn Hunde u kparamɔ, i yɛro swaa gea sureo kpam ka tii kawabu, kpa i n tii yɛ bu ku raa ka bɛɛn tii k̄akirin s̄ɔ. 2 I n sɔmunu deranamɔ kpa i ka Kirisin wooda mɛm nɔɔwa. 3 Goo u n tii mɛɛra goo ma u n s̄aa ɔāanu, u tii nɔni w̄ɔkumɔwa. 4 I de baawure u win tiin kookoosu ȳiia kpa u wa si sɔɔ, ye u koo ka woo kana, adama u ku woo kana ma u goo keren s̄ɔ. 5 Domi baawurewa u koo win tii tiin sɔmunu s̄abe.

6 Wi ba Gusunɔn gari s̄ɔsɪmɔ, i de yɛro u win ɔāa gee ni u mɔ b̄onu ko ka wi u n̄un s̄ɔsɪmɔ.

7 I ku tii torasia. Ba ku ra Gusunɔ yaakoru ko. Domi ye tɔnu u duurumɔ, yeya u koo ɔɛ. 8 U n duurumɔ ye win tii tiin daa ya kɪ, kam koba ya koo n̄un marua. U n maa duurumɔ ye Gusunɔn Hunde u kɪ, wāaru te ta ku ra kpewa Gusunɔn Hunde koo n̄un marua. 9 N n mɛn na, su ku wasira gean kobu sɔɔ, domi s̄a kun kpanɛ, sa ko wa su ɔɛ sanam mɛ saa ya tura. 10 Nge mɛya saa baayere ye sa

ayeru mɔ, su baawure durom kua, n mam nɛɛre be ba Yesu naane doke.

Kirɔ dāaka ka tɔbiribu

¹¹ Tɛ, i nen yori baka mɛɛrio ye na bɛɛ yoruammɛ ka nen tiin nɔma. ¹² Be ba kī bu woo kana wasin sɔ, beya ba kī bu bɛɛ tilasi ko i ka bango ko. Adama ba ye mɔ kpa bu ku ka nɔni swāaru wa Kirisin dāa bunanarun garin sɔ. ¹³ Baa be ba bango kua mi, ben tii ba n wooda mem nɔwammɛ. Ma ba kī bu bɛɛ bango ko bu ka woo kana. ¹⁴ Adama nɛ na kun woo kanamɔ ma n kun mɔ bɛɛn Yinni Yesu Kirisin dāa bunanarun garin sɔ, domi win dāa bunanarun sɔna handunian gāanu kpuro kun maa man sāawɛ gāanu, meya nu n maa man gawamɔ. ¹⁵ Bango ka bango sariru yen gaa kun sāa gāanu. Ye n sāa gāanu, yeya a n sāa taka koora kpa. ¹⁶ Be ba taka koora kpaan wooda yeni swīi, alafia ka durom mu n ka bu wāa ka Gusunɔn tɔmbu kpuro.

¹⁷ Saa gisɔn di goo u ku maa man wahala ko domi na boo bori mɔ nen wasi sɔɔ, yi na wa Yesun sɔ.

¹⁸ Nɛgibu, bɛɛn Yinni Yesu Kirisin durom mu n wāa ka bɛɛ. Ami.

TIRE TE PŌLU U EFESUGIBU KUA

Pōlu u wāawa pirišom sōo Romuō u ka tire te Efesugibu yorua. Ye u tu yorua u kpa, Tisikiwa u gōra u ka tu da. N sāare Efesun bera min Yesun yigbenu kpurowa u tire te yorua, n ñ mā teeru tōna.

Gbiikaa, u bu sōosimō nge mē Yesun yigberugibu ba kua wasi tee Yesu sōo. U sōosimō swaa ye Gusunō u kpa u ka win tōmbu gōsa ma u ben toranu suuru kua, ma u bu win Hunde Dεero wε.

Yiruse, u bu kirō mō bu ka ben wāaru di nōo tia sōo ye ya koo sōosi ma Kirisi u wāa ben wāaru sōo ka gem.

Pōlu u garin weenasii dabinu sua u ka Yesun yigberun nōo tian gari bu yeerisia. U nεε, Yesun yigberu ta sāawa nge wasi, ma Yesu wi, u sāa yin wiru. Yigbe te, ta maa sāa nge diru, ma Yesu wi, u sāa ten gani gōmburun dam. Yigbe te, ta maa sāa nge kurō, ma Yesu wi, u sāa ten durō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Kirisi ka win yigberu, wiru 1:3n di sere wiru 3:21.
3. Wāa kpaaru Kirisi sōo, wiru 4:1n di sere wiru 6:20.
4. Nōo kana tōbiribu, wiru 6:21-24.

Tōbiribu

¹ Bεε naane dokeobu, bεε be i wāa Efesuō ma i ka Yesu Kirisi yōra dim dim, nε Pōlu, nε wi na sāa Yesu Kirisin goro Gusunōn kīru sōo, na bεε

tōbura. ² Gusunō bεsen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bεε durom kua kpa bu bεε alafia kε.

Durom mε Gusunō sun kua bεε ka Kirisin

gbinnaan saabu

³ I de su Gusunō siara bεsen Yinni Yesu Kirisin Baaba. Bεε ka Kirisin gbinnaan saabu u sun wōllun doma bwese bweseka kua saa win Hundun min di. ⁴ Bu sere handunia taka ko, Gusunō u sun gōsa kō sa n ka sāa wigibu Kirisi sōo, kpa sa n sāa dεerobu ka taare sarirugibu win mi. Win kīru sōo ⁵ u himba kua yellun di u sun ko win tiin bibu saa Yesu Kirisin min di. Win tōn geerun sōna u kua mε, ⁶ kpa su ka win durom yīkogim siara mε u sun kua bεε ka win Bii kīnasin gbinnaa sōo.

⁷ Domi Kirisin yem saabuwa sa yakiara ma ba sun bεsen durum suuru kua. Nge mēya Gusunō u sun win durom bakam sōosi, ⁸ mε u sun kua n banda ye u sun bwisi beke ka laakari yabua. ⁹ Ma u sun win asiri giasia ye win tii u gōru doke u ko yellun di saa Yesu Kirisin min di. ¹⁰ Gusunōn himba ye, ye u koo yibia dōma te saa ya tura, yera u taka koorā kpuro menna sannu, ye kpuro ye ya wāa wōllō ka ye ya wāa temō, kpa Kirisi u n sāa yen wirugii.

¹¹ Domi gāanu kpuro nu kooramōwa nge mε Gusunōn himba ka win kīru. Ma bεε ka Kirisin gbinnaan sō sa kua tubi diobu Gusunōn mi ka win tiin himba ye u gōru doke yellun di. ¹² N n mēn na, i de

su Gusunɔ bɛɛɛ wɛ, bɛsɛ be sa gbia sa yiyɔbu mɔ Kirisin mi.

¹³ Mɛya maa sanam mɛ i gem gari nua yi yi s̄aa Labaari Gea ye ya ka bɛɛ faaba naawa, sanam mɛya i Kirisi naanɛ doke. Ma Gusunɔ u win tiin ȳrɛru doke bɛɛ sɔɔ ye u bɛɛ Hunde Dɛɛro k̄a w̄in nɔɔ mwɛɛru u raa kua. ¹⁴ Hunde Dɛɛro wiya u s̄aa nge bɛsɛn tubin suna ye Gusunɔ u win t̄ambu nɔɔ mwɛɛru kua. Ma u sun s̄ɔɔmɔ kam kam ma sa ko tubi ye di sanam mɛ Gusunɔ u koo wigibu yakia mam mam. Kpa bu win yiiko siara.

Pɔlun kanaru

¹⁵ Yenin saabuwa saa d̄oma t̄ɛn di na bɛɛn naanɛ dokebu Yinni Yesu s̄ɔɔn baaru nua ka nge mɛ i naanɛ dokeobu kpuro k̄i, ¹⁶ na ñ wasirare na kun ka Gusunɔ siare bɛɛn s̄ɔ. Na bɛɛ yaayamɔ nɛn kanaru sɔɔ, ¹⁷ ma na bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Yinni, wi u s̄aa Baaba yikogii kana u bɛɛ ko laakarigibu kpa u bɛɛ yam bururasia i ka n̄un gia. ¹⁸ Na maa n̄un bikiamɔ u bɛɛn ḡɔrun n̄oni wukia kpa i ka win yam bururam wa, kpa i n ka ȳɛ ye i ȳiyɔ ȳɛn s̄ɔ u bɛɛ soka, ka nge mɛ win tubi gean kp̄ara nɛ ye u naanɛ dokeobu yiyɛ, ¹⁹⁻²⁰ ka nge mɛ win dam bakam mu s̄amburu m̄ɔ bɛsɛ be sa n̄un naanɛ doke sɔɔ. Dam mɛ, mu s̄aa tem ka dam bakam mɛ u denda u ka Kirisi seeya ḡɔrin di ma u n̄un sinasia win n̄ɔm geuɔ w̄ollɔ. ²¹ Miya Kirisi u w̄aa u w̄ollun wirugibu kpuro kere ka min yikogibu ka damgibu ka yinnibu kpuro ka ȳisuru baatere te ba koo kp̄i bu soku

saa yeni sɔɔ ka maa saa ye ya sisi sɔɔ. ²² Ma Gusunɔ u dera u kua ḡaanu kpuron wirugii, ma u n̄un wuna u ka ko wigibun yigberun Yinni boko. ²³ Yigbɛ te, ta s̄aa win wasi. Te s̄ɔɔra win tii u w̄aa u yiba ma u yabu baayere yibiamɔ baama.

2

Ḡɔɔn suuribu

¹ Gasɔ, i raa s̄aa nge be ba gu bɛɛn toranu ka bɛɛn mem nɔɔ sarirun s̄ɔ. ² I ra raa handunian kom k̄sum kpuro ko, ma i hunde k̄osi yi yi w̄aa w̄ollɔn wirugii wiru kp̄iia wi u s̄aa hunde ye ya s̄amburu m̄ɔ sere ka t̄ɛ t̄ɛn be ba kun Gusunɔ mem n̄ɔwammɛn ḡɔruɔ. ³ Geema, bɛsɛ kpuro sa raa s̄awa nge be. Bɛsɛn ḡɔru k̄iru s̄ɔɔra sa ra n s̄iimɔ ma sa baayere kua ye bɛsɛn wasi k̄i ka ye sa bwisika. Bɛsɛn marumara ta dera sa raa s̄aa be ba koo Gusunɔn m̄ɔru wa nge be ba tie.

⁴ Adama Gusunɔn w̄ɔnw̄andu ta kp̄a win k̄i bakaran s̄ɔ te u sun k̄i. ⁵ Sanam mɛ sa s̄aa nge ḡɔribu bɛsɛn toranun s̄ɔ, u sun kua wasobu ka Kirisi sannu. N n men na, win durom s̄ɔna i faaba wa. ⁶ Gusunɔ u sun seeya ḡɔrin di ka Kirisi sannu kpa su bandu di ka wi sannu w̄ollɔ. ⁷ U sun win t̄ɛn geeru s̄ɔɔsi saa Yesu Kirisin min di, kpa su ka win durom bakam wa mɛ mu ñ n̄ɔru m̄ɔ sere ka baadommas. ⁸ Domi Gusunɔn duroma ba ka bɛɛ faaba kua naanɛ dokebu s̄ɔ. N ñ m̄ɔ ka bɛɛn hania, Gusunɔn k̄ɛra. ⁹ Ya ñ s̄aa bɛɛn s̄amburun are. Yen s̄ɔna goo kun kp̄ɛ u

woo kana. ¹⁰ Domi sa sãawa Gusunɔn nɔman sɔmburu. U sun taka kuawa bɛsɛ ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ su ka sɔm geenu ko nɔn sɔɔru u kua saa yellun di.

Bwesenu kpuro kua tia

Kirisi sɔɔ

¹¹ Yen sɔ, i ku duari ma ba bɛɛ marawa tɔn tukobu. Yera n dera be ba sokumɔ bangogibu, be ba ben tiin wasi bango kua, ba ra ka bɛɛ soku bango sarirugibu. ¹² I yaayo ma sanam mɛ, i ka Kirisi toma, i sãa tɔn tukobu Isireliban mi, i n̄ bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛnu sɔɔ, ni Gusunɔ u win tɔmbu kua. I wãa handunia yeni sɔɔ n̄ n̄ ka yĩiyɔbu, n̄ n̄ maa ka Gusunɔ. ¹³ Adama tɛ ye i ka Yesu Kirisi gbinne, bɛɛ be i raa ka Gusunɔ toma, tɛ i wãa win bɔkuɔ Kirisin yem saabu. ¹⁴ Domi Kirisin tiwa u ka sun bɔri yendu naawa ye u ka bwesenu yiru kua bwese teeru, ma u tusiru wuna te ta sãa nge gana ye ya raa bu burane. ¹⁵ Ka win gɔɔwa u wooda kpeesia ka yen yĩirebu ka yen sesenu, kpa u ka kpĩ u bwesenu yiru ye ko bwese kpaa teeru dege dege win tii sɔɔ. Nge mɛya u ka bɔri yendu doke ben suunu sɔɔ. ¹⁶ Kirisi u tusi te kpeesia ka win gɔɔ dãa bunanaru wɔllɔ. Gɔɔ win saabuwa u bwesenu yiru ye kua teeru, ma u bu dorasia ka Gusunɔ. Be kpuro sannu ba kua nge wasi tee. ¹⁷ Nge mɛya Kirisi na u ka bɔri yendun labaari nɔɔsia bɛɛn mi, bɛɛ be i raa ka Gusunɔ toma, ka be ba wãa win bɔkuɔ. ¹⁸ Ka geema, Kirisin min diya bɛsɛ

kpuro, sa ko kpĩ su da Baaban wuswaaɔ ka Hunde turo win somiru.

¹⁹ N n̄ mɛn na, i n̄ maa sãa tɔn tukobu n̄ kun mɛ sɔbu, tɛ i kuawa wuu teugibu ka naane dokeobu kpuro, i maa kua Gusunɔn yenugibu. ²⁰ Bɛɛ maa i sãa nge gani yi ba bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ge gɔrobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba sura, Yesu Kirisin tiwa sãa gen gɔmburun dam. ²¹ Wi sɔɔra dii te, ta swɛɛnɛ ma ta guniamɔ tu ka ko Gusunɔn wãa yeru. ²² Bɛɛ ka Kirisin gbinnaan sɔ ba bɛɛ banisi dii te sɔɔ, ka be ba tie sannu i ka ko Gusunɔn Hunden wãa yeru.

3

Pɔlun sɔmburu

tɔn tukobun suunu sɔɔ

¹ Yenin saabuwa nɛ Pɔlu na kanaru mɔ, nɛ wi Kirisi Yesu u dera na wãa pirisɔm sɔɔ bɛɛ tɔn tukobun sɔ. ² Na yĩiyɔ kam kam ma i nua kɔ nge mɛ Gusunɔ u man durom kua n̄ ka sɔmbu teni ko bɛɛn arufaanin sɔ, ³ ka nge mɛ win tii u man win asirin gari giasia. N wee na gari yin fiiko yorua kɔ. ⁴ I n̄ gari yi gara i ko i tubu nge mɛ na Kirisin asirin gari yɛ. ⁵ Ba n̄ gasɔgibu asiri ye sɔɔsi, adama tɛ saa win Hunden min di Gusunɔ u ye win gɔro be u gɔsa ka win sɔmɔbu sɔɔsi. ⁶ Asiri ye wee, Labaari Gean saabuwa tɔn tukoba kua tubi diobu ka Yuuba sannu. Be ka Yuuba ba kua wasi tee yin doo dooka, ba maa bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛ te sɔɔ, te Gusunɔ u kua Yesu Kirisin min di.

⁷ Na kua Labaari Gean sɔmɔ durom mɛn saabu mɛ Gusunɔ u man kua ka win dam. ⁸ Nɛ wi na s̄a naanɛ dokeobu kpuron yākabu, nɛna Gusunɔ u durom mɛni kua n ka ḡaa geenu n̄oru sari ni nu w̄aa Kirisi s̄on labaari kpara tɔn tukobun mi. ⁹ Kpa n ka t̄ambu kpuro giasia nge mɛ Gusunɔn himba asirigia ya koo ka kooraa. Gusunɔ wi u s̄aa ḡaanu kpuron Taka Kowo, u asiri ye berua saa yellun di, ¹⁰ kpa w̄ollun wirugibu ka yīikogibu bu ka win bwisin asansi gia saa Yesun yigberun di saa yeni s̄ɔɔ. ¹¹ U kua nge mɛ, win himban s̄ɔ ye u m̄ɔ u sere handunia taka kua, ma ya wiru goora Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni s̄ɔɔ. ¹² Ye sa ka n̄un gbinnen saabu ma sa n̄un naanɛ s̄aa, yen s̄ona sa ko k̄aku su da Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu. ¹³ N n mɛn na, na bɛɛ kanam̄ɔ i ku wurura nɛn n̄oni sw̄aarun s̄ɔ te na waam̄ɔ bɛɛn saabu. Tera ta s̄aa bɛɛn bɛɛɛ.

Kirisin k̄irun kp̄aaruu

¹⁴ To, gari yin saabuwa na yīire Gusunɔ Baaban wuswaaɔ, ¹⁵ win min di bweseru baatere ta yara te ta w̄aa w̄ollɔ ka te ta w̄aa tem̄ɔ. ¹⁶ Na n̄un kanam̄ɔ u de win Hunde u bɛɛ dam k̄ɛ bɛɛn ḡɔruɔ nge mɛ win yīikon kp̄aara nɛ, ¹⁷ kpa Kirisi u win w̄aa yeru ko bɛɛn ḡɔrusu s̄ɔɔ bɛɛn naanɛ dokebun saabu. Na maa kanam̄ɔ u de i n nuuru m̄ɔ kpa i n ȳɔ dim dim k̄iru s̄ɔɔ. ¹⁸ Kpa bɛɛ ka naanɛ dokeobu kpuro sannu i ka kp̄i i Kirisin k̄irun yasum ka ten d̄ɛbu ka ten gunum ka ten dukum gia,

¹⁹ kpa tu bɛɛ yeeri, baa mɛ ta t̄onun ȳɛru kere, kpa Gusunɔn daa ya n yiba bɛɛ s̄ɔɔ mam mam.

²⁰ Gusunɔ u yīiko m̄ɔ u ka ko n kere ye sa bikiam̄ɔ, n̄ kun mɛ ye sa mam bwisikum̄ɔ win dam saabu mɛ mu s̄omburu m̄ɔ bɛsɛ s̄ɔɔ. ²¹ Yen s̄ɔ, su n̄un bɛɛɛ w̄ɛ Yesun yigberu s̄ɔɔ saa Yesu Kirisin min di saa baayere kpuro sere ka baadommaɔ. Ami.

4

Kirisin wasin n̄ɔɔ tia

¹ N n mɛn na, i n s̄iim̄ɔ nge mɛ n weenɛ be Gusunɔ u soka ba n s̄iim̄ɔ. Nɛ Polu, nɛ wi na w̄aa pirisɔm s̄ɔɔ ȳɛn s̄ɔ na Yinnin w̄aaruu w̄aa, nɛna na bɛɛ yeni kanam̄ɔ. ² I de i n s̄iim̄ɔ ka tii kawabu, ka daa duudwia, ka suuru, kpa i n k̄iru s̄ɔɔsinam̄ɔ ka tɛmanabu. ³ I hania koowo i n ka n̄ɔɔ tia s̄aa ye ya wee Hunde Dɛɛron min di kpa i n gbinnɛ b̄ari yendu s̄ɔɔ. ⁴ Sa Hunde turo mwa ma sa kua wasi tee. Nge mɛya maa yīiyɔ teeba sa m̄ɔ ȳɛn s̄ɔ Gusunɔ u sun soka. ⁵ Yinni turowa sa m̄ɔ ka naanɛ doke teebu ka maa batemu tia. ⁶ Gusunɔ turowa w̄aa wi u s̄aa baawure kpuron Baaba. Wiya kpuron sunɔ, wiya s̄omburu m̄ɔ t̄ambu kpuron min di, u maa w̄aa baawure kpuro s̄ɔɔ.

⁷ Bɛsɛn baawure u k̄ɛru mwa nge mɛ Kirisi u k̄i, ⁸ nge mɛ Gusunɔn gari yi gerum̄ɔ yi nɛɛ,

“Sanam mɛ u ȳɔɔwa w̄ollɔ, u ka yobu da.

Ma u t̄ambu k̄ɛnu b̄onu kua.”

⁹ T̄ɛ, mba “u ȳɔɔwa w̄ollɔn” tubusianu. Yen tubusiana, u

raa sarama wəllun di u dua sere tem sɔɔwɔ. ¹⁰ N n mɛn na, wi u sarama wiya maa yɔɔwa sere Gusunɔ wəllɔ kpa u n wāa baama. ¹¹ Wiya u gabu gɔsa bu ka ko gɔrobu, gabu sɔmɔbu, gabu waasu kowobu, gabu Yesun yigberun wirugibu, gabu keu koosiobu. ¹² U bu gɔsa bu ka naanɛ dokeobu sɔɔru ko win sɔmburun sɔ, kpa bu ka Yesun yigberu te ta sāa win wasi tāsisia. ¹³ Nge mɛya bɛsɛ kpuro sa ko ka gia ma gāa teena sa naanɛ doke, sa maa gāa teenu gia Gusunɔn Bii sɔɔ, kpa su ko tɔn girobu nge mɛ Kirisin tɔn girora nɛ. ¹⁴ Sa n̄ ko sa n maa sāa nge bibu be ba koo ka sɔɔsi kpaaru baatere b̄arikia nge woo guna, n̄ kun mɛ be ba n̄ni wɔkumɔ ma ba bu swaa nim wiamɔ ka bwisi. ¹⁵ Adama sa n gem kparamɔ ka k̄iru kpa su kp̄ɛa gāanu kpuro sɔɔ su ka Kirisi kp̄aaru turi wi u sāa wiru. ¹⁶ Win miya bɛsɛ be sa sāa win wasin doo dooka kpuro sa s̄arisinɛ, ma wasi kpuro yi swɛnɛ ka yin gbin gbinka. T̄ɛ, gbindu baatere t̄a n sɔmburu m̄ɔ nge mɛ n weenɛ, wasi kpuro ra n kp̄ɛamɔwa yi n sosimɔ ka k̄iru.

Wāa kpaaru Kirisi sɔɔ

¹⁷ Wee ye na bɛɛ sɔɔmɔ ka Yinnin ȳisuru. I ku maa de i n s̄imɔ nge tɔn tukobu be ba ben bwisiku kamginu sw̄ii. ¹⁸ Ba yam bia ben laakari sɔɔ. Ba n̄ wāa te Gusunɔ u w̄ɛmɔ ȳɛ, ben ȳɛru sariru ka ben ḡɔru bɔbunun sɔ. ¹⁹ Ba n̄ maa sekuru garu mɔ, ba ben tii ȳɔsusiwa toraru sɔɔ

mam mam bu ka daa disinugia kpuro ko ka binɛ.

²⁰ Adama bɛɛ, n n̄ mɛ, i gia Kirisin min di. ²¹ Geema, i win gari nɔɔre kam kam, ma ba bɛɛ gem giasia mɛ mu wāa Yesu sɔɔ. ²² Ye i gia, yera i bɛɛn daa gura pweto ye ya sāa bɛɛn gasɔn wāaru, ye binɛ kankam ya n̄ni wɔkua ya ka kam kobu dɔɔ. ²³ Kpa i n ḡɔru kpaasu ka bwisiku kpaanu mɔ mam mam, ²⁴ kpa i daa kpaasebe ye ya ka Gusunɔgia weenɛ ma ya sɔɔsiramɔ wāa geeru sɔɔ te ta dɛɛre ma ta wee saa gem garin min di.

²⁵ Yen sɔ, i ku maa weesu ko. I de baawure u n da win winsim gem sɔ domi sa s̄awa wasi teen doo dooka. ²⁶ Baa i n m̄ɔru bara, i ku de yu bɛɛ torasia, i ku maa de ya n bɛɛ wāasi sere sɔɔ u ka du. ²⁷ I ku ra de Setam u naa swee yeru wa. ²⁸ Wi u ra raa gb̄eni u ku maa gb̄eni adama u doo u ka win n̄ma sɔm geeru ko kpa u n gāanu mɔ u ka s̄arobu somi. ²⁹ I ku de gari k̄ɔsi yi yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di, ma n kun mɔ gari gee yi yi somiru mɔ kpa yi n sāa arufaanigii be ba swaa dakin mi. ³⁰ I ku Gusunɔn Hunde Dɛero nuki sanku, domi Hunde wi, u s̄awa Gusunɔn ȳireru bɛɛ sɔɔ te ta sɔɔsimɔ ma Gusunɔ u koo sun yakia mam mam. ³¹ I ku yibere t̄ɛru yi ḡɔru, ka maa m̄ɔru ka nuku gbisibu. I ku maa w̄akisina n̄ kun mɛ i w̄anna, i nuku k̄ɔsu kom baamere derio. ³² I durom kuanɔ kpa i n w̄ɔnw̄andu m̄ɔsinɛ. I suuru kuanɔ nge mɛ Gusunɔ u bɛɛ suuru kua

Kirisin s̄.

5

Wāaru yam bururam s̄

¹ Tē, yèn s̄ i s̄a bii be Gusun̄ u kī, i hania koowo i n ka m̄ nge wi. ² I de b̄ēēn wāarun kookoosu su n kīru m̄ nge m̄ Kirisi u sun kīa ma u win wāaru wē b̄ēēn s̄ nge yāku nubu durorugiru te ta Gusun̄ dore.

³ Yèn s̄ i s̄a naane dokeobu i ku de k̄ō mennabu tantanaru s̄ n̄ kun m̄ daa disinugia n̄ kun m̄ bine, yen gaa yu n̄ōra b̄ēēn suunu s̄.

⁴ I ku maa de sekurun gari n̄ kun m̄ wiira gari n̄ kun m̄ gari kankam yu yari b̄ēēn n̄ō s̄ōn di domi n̄ n̄ ka b̄ēē weene, adama i de i n̄ Gusun̄ takaru m̄. ⁵ I de i n̄ yē kam kam ma be ba k̄ō mennam̄ tantanaru s̄, n̄ kun m̄ daa disinugiagibu, ben goo kun b̄ōnu wasi Gusun̄ ka Kirisin bandu s̄. M̄ya maa binegii, domi binegii s̄awa nge b̄ū s̄.

⁶ I ku ra de goo u ka b̄ēē gari diri swaa nim wia, domi yenin s̄na Gusun̄ m̄ru wee ben wir̄ be ba n̄ n̄n̄ m̄m̄ n̄ōwamme. ⁷ Yen s̄, i ku de i n̄ gāanu m̄ōsine b̄ēē ka t̄n ben bweseru. ⁸ Yellu b̄ēēn tii i raa wāawa yam w̄kuru s̄. Adama tē, b̄ēē ka Yinnin gbinnaan s̄, i wāa yam bururam s̄. N n̄ men na, i de i n̄ s̄im̄ nge yam bururamgibu. ⁹ Domi wi u s̄im̄ yam bururam s̄ wiya ra n̄ t̄n geerun kom bwese bweseka m̄ ka gean kobu ka maa gem gerubu. ¹⁰ I kookari koowo i ka gia ye

ya koo Yinni w̄re. ¹¹ I ku tii kp̄ēē kookoo kamgisu s̄ si t̄mba m̄ yam w̄kuru s̄. Adama i su terasio yam bururam s̄. ¹² Seku bakara i n̄ nua ye t̄n be, ba m̄ asiri s̄. ¹³ Adama kookoo si, s̄ n̄ tera yam bururam s̄, su koo s̄ōsira kpasasa. ¹⁴ Geema gāanu baanire ni nu s̄ōsira kpasasa, nu ra kowa yam bururam. Yen s̄na Gusun̄n gari n̄ē,

“A yando wune wi a do.

A seewo ḡarin di.

Kpa Kirisi u nun yam bururasia.”

¹⁵ N n̄ men na, i b̄ēēn sanu sanusu laakari koowo. I ku de i n̄ s̄im̄ nge be ba ku ra bwisiku, adama i n̄ s̄im̄ ka laakari. ¹⁶ Saa ye i m̄ kpuro, i ye dendio ka laakari domi saa yeni, saa k̄ōsa. ¹⁷ Yen s̄ tē, i ku de i n̄ s̄a be ba ku ra bwisiku, adama i hania koowo i ka gia ye Yinni u kī i ko.

¹⁸ I ku de tam mu b̄ēē go, domi mi s̄ōra daa bereteke wāa, adama i de Hunde D̄ero u n̄ b̄ēē yiba. ¹⁹ I de womu si i ka Gusun̄ siaram̄ su n̄ wāa b̄ēēn faagi s̄, i n̄ Yinni t̄mam̄ ka siarabun womusu b̄ēēn ḡōru. ²⁰ I n̄ Gusun̄ Baaba takaru m̄ saa baayere gāanu kpuron s̄ ka b̄ēēn Yinni Yesu Kirisin ȳsiru.

Dur̄abu ka ben kur̄abun

wāasinaa

²¹ I wiru kp̄iyan̄ yèn s̄ i Kirisi b̄ēēē w̄ēm̄.

²² B̄ēē kur̄abu, i b̄ēēn dur̄abu wiru kp̄iyo nge m̄ i ko Yinni ku. ²³ Domi dur̄ōwa s̄a win kur̄ōn wirugii nge m̄ Kirisi u s̄a win yigberun

wirugii. Yigbe te, ta sãa win wasi, wiya maa sãa ten Faaba kowo. ²⁴ Nge me yigbe te, ta Kirisi wiru kp̄iye, nge meya n weene kurabu ba n ben durabu wiru kp̄iye gãanu baanire são.

²⁵ BEE maa durabu i been kurabu k̄i, nge me Kirisi u win yigberu k̄i ma u win wãaru wẽ ten s̄. ²⁶ U kua me, u ka tu deerasia ka win gari yi yi sãa nge nim, kpa u ka tu tii yiiya. ²⁷ Domi u k̄i tu na win wuswaa ka ten beere kpuro, ta kun disinu ganu m̄, ñ kun me suriki surikinu, ñ kun me serere gaa. U k̄iwa ta n deere kpa ta kun taare gaa m̄. ²⁸ Meya n weene durabu bu ben kurabu k̄i nge me ba ben tiin wasi k̄i. Wi u win kur̄o k̄i, u win tii k̄iwa. ²⁹ Goo sari wi u win tiin wasi tusa, u ra yi diisiewa kpa u yi n̄ari nge me Kirisi u m̄ win yigberun s̄. ³⁰ Domi sa sãawa win wasin doo dooka. ³¹ Nge me Gusun̄n gari yi gerum̄o yi nee, “Yen s̄na dur̄o u koo win tundo ka win m̄ero deri, kpa wi ka win kur̄o ba n manine kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ³² Gari yi, yi sãawa gari giri yi yi raa berua, adama Kirisi ka win yigberun wãasinaawa na ka yã. ³³ Ka me, i de dur̄o baawure u n win kur̄o k̄i nge win tii, kpa kur̄o baawure u n win dur̄on beere yẽ.

6

Bibu ka ben m̄w̄abu

¹ BEE bibu i been m̄w̄abu mem̄ n̄ow̄o nge me Yinni u k̄i domi yeya ya wã. ² Wooda

gbiikaa ye ya n̄ow̄o m̄weeru m̄o wee. “A wunen tundo ka wunen m̄ero beere w̄eȳo, ³ kpa a n ka nuku dobu m̄o, kpa wunen hunde yu dakaa da handunia mi.”

⁴ BEE tundobu i ku been bibu m̄aru barasia, adama i bu nen̄u ka n̄oni dokebu kpa i bu Yinnin gari keu ko.

Yobu ka ben yinnibu

⁵ BEE yobu i been yinnibu mem̄ n̄ow̄o handunia mi, ka nasiaru ka diiribu n kun ka murafitiru, kpa n sãa nge Kirisiwa i sãam̄o. ⁶ N ñ m̄o sanam me ba beere ȳre t̄ona, i ka bu t̄on geeru s̄osi. I Gusun̄n k̄iru koowo ka been ḡoru kpuro nge Kirisin yobu. ⁷ I bu sãaw̄o ka hania kpa n sãa nge Yinniwa i kuamme, n ñ m̄o t̄onu t̄ona. ⁸ I n yẽ ma Yinni u koo baawure win sam̄ gee ni u kuan are k̄asia, baa ñ n yoon na, ñ kun me tii m̄ow̄o.

⁹ Yen s̄, beere yinnibu i maa been yobu kuo nge me, i ku bu dam d̄ore. I n yẽ ma beere ka be, Yinni turowa i m̄o w̄oll̄o win mi goo kun goo.

Naane dokeon tabu yãnu

¹⁰ Ye ya tie na k̄i n beere s̄o wee. BEE ka Yinnin gbinnaa s̄o i de win dam bakam mu beere dam k̄e. ¹¹ I tabu yãnu kpuro sebuo ni Gusun̄o u beere w̄em̄o, kpa i ka kp̄i i ȳra dim dim i Setam bwisi yina. ¹² Domi n ñ m̄o t̄omba sa ka gabirinam̄o, ma n kun m̄o ka w̄ollun wirugibu ka yiikogibu, ka yam w̄okurun sina bibu, ka maa wom dirum siini k̄asi. ¹³ Yen s̄, i Gusun̄n tabu yãnu kpuro suo i sebe

kpa i ka kpī i ka tii yina wahalan tōru sɔɔ, kpa i yōra dim dim ye kpuron biru.

Yesu Kirisi kī ka kīi te ta n naru ma.

¹⁴ N n men na, i seewo i yōra dim dim kpa i n gem sēke been pōraɔ nge kpaka, kpa i n kookoo geesu sebua nge tarakpe. ¹⁵ I de alafian Labaari Gea ya n sāa nge been baranu ni i ko ka tāsī. ¹⁶ Yeni kpuron biru i naane dokebu nenuɔ nge tēferu kpa i ka kpī i tɔn kōson sēe dōɔginu gbara. ¹⁷ I faaba mɔɔ nge sii furɔ kəkɔru, ka maa Gusunɔn gari nge takobi ye Hunde u bee wēemɔ. ¹⁸ I n kanaru mɔ saa baayere kpa i n Gusunɔn somiru bikiamɔ nge me Hunde Deero u bee sōsīmɔ. I seewo i yōra kpa i n tēmanε, kpa i n kanaru mɔ naane dokeobu kpuron sɔ. ¹⁹ I maa kanaru koowo nen sɔ, nà n nɔɔ wukia, n gari wa n gere n ka Labaari Gean gari yi yi raa berua nɔɔsia ka toro sindu. ²⁰ Na sāawa gari yin gɔro baa me na tē wāa pirisəm sɔɔ. Yen sɔ, i kanaru koowo kpa n kpī n gari yi kpara ka toro sindu nge me n weene.

Nɔɔ kana tɔbiribu

²¹ Been kīnasi Tisiki wi u sāa sɔm kowo naanegīi Yinnin sɔmburu sɔɔ, u koo bee nen labaari kpuro sɔ kpa i n ka yē nge me na ka wāa. ²² Yen sōna na bee nūn gōriamme u ka bee sɔ nge me sa ka wāa u ka been gōrusu yemiasia.

²³ Kpa Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu besegibu alafia ka kīru wē ka naane dokebu sannu. ²⁴ Kpa Gusunɔn durom mu n ka be kpuro wāa be ba been Yinni

TIRE TE PŌLU U FILIPIGIBU KUA

Pōluwa u gbia u Filipigibu waasu kua ba ka Yesu naane doke, Gərobun Kookoosu 16:12-40. Yen biru, Lukuwa u Pōlu kəsire kua Filipi mi. U Labaari gea kparamə ge sɔɔ, u ka Yesun yigberu tāsisiāmɔ. Saa ye Pōlu u tire te yorua, u wāawa pirisəm sɔɔ. Min diya u Epafoditi gəra Filipio ka tire teni, wiru 2:25-30. Tire te sɔɔ, u Filipigibu siara kēɛ ni ba mərisian sɔ, wiru 4:10-19, ma u bu sɔɔwa ye ya kooramə mi u wāa, wiru 1:12-26 ka wiru 2:17-24. U maa bu yoruawa u ka bu dam kē kpa ben nuku dobu bu n ka wāa Yesu sɔɔ baadomma.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pōlu u Filipigibu kanaru kuammɛ, wiru 1:3-11.
3. Pōlun tiin wāaru, wiru 1:12-26.
4. Filipigibun sanu sanusu Kirisi sɔɔ, wiru 1:27n di sere wiru 2:18.
5. Timəte ka Epafoditi, wiru 2:19-30.
6. Kirəba ka dam kēru, wiru 3:1n di sere wiru 4:9.
7. Siarabu ka təbiribu, wiru 4:10-23.

Təbiribu

¹ Bɛɛ Yesu Kirisigibu bɛɛ be i wāa Filipio, ka sere bɛɛn yigbe tənwerobu ka bɛɛn yigbe səm kowobu, nɛ Pōlu ka Timəte, bɛɛɛ Yesu Kirisin yobu, sa bɛɛ təbura. ² Gusunə bɛɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ

durom kua kpa bu bɛɛ alafia kē.

Pōlu u Filipigibu

kanaru kuammɛ

³ Nɛ Pōlu, na ra Gusunə nen Yinni siare mən nɔɔ na bɛɛ yaaya. ⁴ Saa baayere nà n kanaru mɔ bɛɛ kpuron sɔ, na ra tu kowa ka nuku dobu, ⁵ yèn sɔ i man somi na ka Labaari gea nɔɔsia saa tɔɔ gbiikirun di sere ka gisɔ. ⁶ Na yeni yē kam kam, Gusunə wi u səm gee te torua bɛɛ sɔɔ u ko n tu mɔ sere u ka tu dakura Yesu Kirisin tɔru sɔɔ. ⁷ N ka man dende na n bɛɛn laakari mɔ mesum bɛɛ be i bɔnu mɔ durom mɛ sɔɔ mɛ Gusunə u man kua. Domi bɛɛ kpuron kīra man neni, baa nà n wāa pirisəm sɔɔ n̄ kun mɛ nà n tiɪ mɔ na ka Labaari gea yinamə na ye tāsisiāmɔ. ⁸ Gusunəwa sāa nen seedagii ma na bɛɛ kpuro kīwa nge mɛ Yesu Kirisin kīra sāa.

⁹ Ye na bikiamə nen kanaru sɔɔ, yera bɛɛn kīru ta n sosimɔ ta n dɔɔ, kpa i n Gusunə giamɔ kpa i n sāa bwisi geegibu, ¹⁰ i ka kpī i gāa geenu tubu. Nge mɛya i ko n dɛere, kpa i kun taare gaa mɔ dɔma te Kirisi koo wurama. ¹¹ Kookoo gee si su wee saa Yesu Kirisin min di, siya su ko n maa yiba bɛɛn wāaru sɔɔ, kpa su Gusunə bɛɛrɛ wē kpa su de bu nùn siara.

Kirisiwa wāaru

¹² Nɛgibu, na kī i n yē ma ye n man deema n gəsiawa Labaari gean wuswaa daabu. ¹³ Nge mɛya sina kpa kɔsobu ka be ba tie kpuro ba yē ma Kirisin sōna na wāa pirisəm

sɔɔ. ¹⁴ Bɛsɛgibu dabiru, ye ba man wa pirisəm sɔɔ ba Yinni naanɛ kua ma ba wɔrɔgɔru sosi ba Gusunɔn gari nɔɔsiamɔ ka toro sindu.

¹⁵ Geema, gaba Kirisin gari waasu mɔ nisinu ka kinɛnɛn sɔ, adama gaba mɔ kīrun sɔ. ¹⁶ Beni ba mɔ ka kīru domi ba yɛ ma nɛn sɔmbura n ka Labaari gea suna. ¹⁷ Bɛɔnɔ ba Kirisin gari waasu mɔ, n n mɔ ka nuku tia, adama ka kinɛna. Ba tamma ba koo man nuku sankiranu sosiawa pirisəm sɔɔ.

¹⁸ Ya n taarɛ ben bwisikunu nɔ n s̄aa k̄sɔnu n kun mɛ geenu. Baa n n meren na, Kirisin gari yi gesi kparara. Nɛn nukura yen dobu do, ta ko n maa doramɔwa ta n dɔɔ. ¹⁹ Domi na yɛ ma yenin wii gobera s̄awa nɛn faaba bɛɛn kanarun saabu, ka maa Yesu Kirisin Hunden somiru. ²⁰ Domi na mara na maa ȳiyɔ kam kam ma na n ḡaanun sekuru wasi. Nà n w̄aa hunde sɔɔ, n kun mɛ nà n gu na toro sindu mɔ ma nɛn kookoosu su koo Kiri si bɛɛrɛ w̄ɛ nge baadomma. ²¹ Domi nɛn mi, nà n w̄aa, Kirisin w̄ara na w̄aa, nà n maa gu, gɔɔ man s̄awɛ are. ²² Nà n w̄aa w̄aru sɔɔ kon kp̄i n sɔm geeru ko. Yen sɔ, na n yɛ ye kon ḡosi. ²³ Ba man gawe bera yiru kpuro. Na k̄i n doona kpa na n w̄aa Kirisin mi, domi mi n buram bo. ²⁴ Adama bɛɛn arufaanin s̄ɔ n weenɛ na n w̄aa w̄aru sɔɔ. ²⁵ Yera na gia, yen s̄ɔna na yɛ ma kon s̄ina kpa na n w̄aa ka bɛɛ kpuro kpa i wuswaa da ka nuku dobu naanɛ dokebu sɔɔ. ²⁶ Nge

mɛya sanam mɛ ko na n kpam w̄aa bɛɛn suunu sɔɔ i ko i kp̄i i woo kana saa nɛn min di bɛɛ ka Yesu Kirisin w̄asinaan sɔ.

²⁷ I gesi de bɛɛn sanu sanusu su n ka Kirisin Labaari gea weenɛ. Nge mɛya, nà n na bɛɛn mi, n kun mɛ nà kun nɛ, kon bɛɛn baaru nɔ ma i ȳɔ dim dim i nɔɔ nɛ, ma i sunamɔ sannu ka ḡɔru teu naanɛ dokebun sɔ bi bu wee Labaari gean di. ²⁸ I ku de bɛɛn yibɛrɛba bu ka bɛɛ ḡaanu nare. Yeya ya koo bu s̄ɔsi ma ba kam kobu dɔɔwa, ya koo maa bɛɛ s̄ɔsi ma i w̄aa faaban swaa sɔɔ. Ye kpurowa ya wee saa Gusunɔn min di. ²⁹ Domi Gusunɔ u bɛɛ durom kua i n ka Kiri si naanɛ s̄aa. N n mɛ tɔna, u maa bɛɛ durom kuawa i n ka nɔni sw̄aru waamɔ win sɔ, ³⁰ kpa i n ka man taa tee bi mɔ bi i gasɔ wa na mɔ. Sere ka t̄ɛ, biya na mɔ, nge mɛ i yɛ.

2

Kirisin tii kawabu

ka win kp̄aarɔ

¹ Kiri si u tɔnu t̄asisiamɔ. Win kīru ta ra n tɔnu dam k̄ɛmɔ. Hunde Dɛɛro u ra maa tɔnu kp̄are kpa Kiri si u de t̄ambu bu wɔnwɔndu ka tɔn geeru s̄ɔsina. ² N n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ, i de i man nukuru dorasia ka bɛɛn nɔɔ tia ka bɛɛn k̄i teeru ka bɛɛn ḡɔru teu ka bɛɛn bwisiku teenu. ³ I ku ḡaanu ko kinɛnɛn sɔ, n kun mɛ tii suabun sɔ, adama i tii kawo kpa i wura ma gaba bɛɛ kere. ⁴ Kpa bɛɛn baawure u ku win tii tɔnagia bwisiku, adama u de u maa gabugia bwisiku. ⁵ I

de i n bwisiku tee ni mō ni Yesu Kirisi u raa mō.

⁶ U ka Gusunō nē. Adama u n ka nūn kinenu kue.

⁷ U kpuro deriwa ye u raa mō ma u gōsira nge yoo.

U ka tōnu weena.

Ye u kua tōnu u kpa, ⁸ u tii kawa ma u wiru kpī sere ka gōwō wi u mam sāa dāa bunanarun gōō.

⁹ Yen saabuwa Gusunō u nūn sua wōllō gem gem ma u nūn yīsiru kā te ta yīsa kpuro bēere kere.

¹⁰ Kpa dūuru baatere tu yiira tu Yesun yīsiru bēere wē wōllō ka temō ka tem sōwō.

¹¹ Kpa nōō baagere gu Gusunō Baaba bēere wē kpa gu tuuba ko gu nē, Yesu Kirisi sāawa Yinni.

Fitila ni nu ballimo

handunia sōō

¹² Yen sōna nen kīnasibu, nge mē i ra raa mem nō sanam mē na wāa ka bēe, tē ye na ka bēe toma, i kookari koowo n kere ka bērum ka diiribu bēen faaba yu ka yibu. ¹³ Domi Gusunōwa u sōmburu mō bēe sōō kpa i n ka gōru kīru mō te ta koo ko ye n koo nūn dore.

¹⁴ I kpuro koowo n kun ka wōkinu n kun mē sikirinōsu, ¹⁵ kpa i n dēere i kun taare gaa mō tōmbun nōni sōō, kpa i n sāa nge Gusunōn bibu be ba n serere mō handunian tōn kōsobun suunu sōō be ba swaa sare. I n ballimō ben suunu sōō nge fitilanu, ¹⁶ i n ka bu wāarun gari nōōsiamō. I n mō mē, kon kpī n woo kana Kirisin tōru sōō, yèn sō nen hania ka nen sōmbura kun kam kue.

¹⁷ Bēen sāa te i mō ka naane dokebu ta sāa nge yākuru. Baa bā n man go ba nen yem wisi nge doma tam bēen yāku ten wōllō, nen nukura koo dora, kon maa ka bēe nuku dobu bōnu ko. ¹⁸ Nge mēya n maa weene bēe i n nuku dobu mō kpa i ka man bēen nuku dobu bōnu ko.

Timōte ka Epafoditi

¹⁹ Yinni Yesu ù n wura na yīiyō n bēe Timōte gōriama n n sosi, kpa nen tii n ka dam wa nā n bēen labaari nua. ²⁰ Domi wi turon bwisikuna nu kua teenu ka nēginu, u maa bēen wōnwōndu mō ka gem. ²¹ Be ba tie kpuro ben tii tōnan bwisikuna ba mō, n n ka Yesu Kirisiginu. ²² Bēen tii i yē nge mē Timōte u tii sōōsi naanēgii ma u ka man Labaari gean sōmburu kua nge bii ka win baaba. ²³ Yen sōna na yīiyō n bēe nūn gōriama sanam mē kon gia mī sōō na wāa. ²⁴ Na naane sāa ma Yinni u koo de n na bēen mī nen tii n n sosi.

²⁵ I raa man bēsegii Epafoditi gōriama ka somiru tēn bukata na mō, wi, wi u sāa nen beruse sōmburu sōō ka tabu sōō. Tē nā wa ma n weene n nūn gōsiamā bēen mi. ²⁶ Domi bēe kpuron waabu nūn nēni gem gem, win laakari maa seewa yèn sō i raa nua ma u barō. ²⁷ U bara ka gem sere u gōō turuku kua, adama Gusunō u win wōnwōndu wa. N n mō wi tōnagiru, ka nen tiigira, kpa nen nuku sankiranu nu ku kpēa n banda. ²⁸ Yen sōna na sende n ka bēe nūn gōsiamā kpa bēen nukuru tu ka dora i n nūn wa, kpa nen nuku

sankiranu nu maa ka kaara nen tii. ²⁹ N n men na, i nun dam koosio nge beegii Yinni soɔ ka nuku doo bakabu kpa i tonu win bweseru beere we. ³⁰ Domi u goɔ turuku kua Kirisin sɔmburun sɔ. U win tii kari bɔrie u ka man somiru naawa te i n feɛ wa been tii i ka man naawe.

3

Nge me ba ra gem wa

Gusunɔn wuswaaɔ

¹ Tɛ, negibu, i de i n nukuru do ye i ka sɔa Yinnigibu. Nen mi, na n wasiramɔ n ka beɛ yaayasia ye na raa yorua kɔ, been mi maa, somira. ² I n tii se ka kɔsan kowobu be ba sɔa nge bɔnu, ma ba wasin bango naane sɔa. ³ Besera sa sɔa bangogii geebu, n n mɔ be, domi sa Gusunɔ sɔamɔ ka win Hunde, sa woo kanamɔ Yesu Kirisin sɔ, sa n maa been naane doke wasin komanu soɔ. ⁴ Ka me, nen tii kon kpɛ n nen naane doke wasin komanu soɔ. Gabu bɔ n tamaa ba koo kpɛ bu ko me, kaa ra gere ne? ⁵ Ba man marawa Isirelin bii, Benyamɛɛn bweseru soɔ. Na sɔawa Yuu wi Yuuba ba mara. Ma ba man bango kua sɔɔ nɔɔba itase. N n maa woodan sɔn na, na kua Falisi. ⁶ Na raa mam hania mɔ sere na Yesun yigberu nɔni sɔɔmɔ. N n gem kason na, woodan mem nɔɔbu soɔ, goo kun kpɛ u man taare we. ⁷ Adama ye na raa mɛera are, tɛ na ye kpuro garisi wom dirum Kirisin sɔ. ⁸ Na mam kpuro garisi wom dirum domi gɔa bakana nɔ n nen Yinni Yesu Kirisi gia. Win

sɔna na kpuro deri, na maa ye mɛera kubanu na n ka Kirisi mɔn sɔ, ⁹ kpa na n ka nun gbinne. Na n maa yiyo ma kon gem wa woodan mem nɔɔbun sɔ, adama kon gem wa yɛn sɔ na Kirisi naane doke. Gem me, mu weewa saa Gusunɔn min di naane doke bin saabu. ¹⁰ Ye na ki, yeya n Kirisi gia, ka maa dam me u ka seewa gorin di kpa na n bɔnu mɔ win wahala soɔ, kpa n ka nun weena win goɔ soɔ, ¹¹ kpa na n yiyo nen tii ma kon se gorin di.

Aren naa girabu

¹² N n mɔ na are nɔma tura gina, n n maa mɔ na yiba. Adama na yi naa gire yi ka ko negii yɛn sɔ Yesu Kirisi u man kua wigii. ¹³ Negibu, na n tamaa na gina yi nɔma tura, adama gɔa teena na mɔ, na gɔa birukinu duari, ma na wuswaaginu naa gire. ¹⁴ Nge meya na ye na naa gire duka swii n ka are yi wa yi Gusunɔ u sun sokue wɔllo saa Yesu Kirisin min di.

¹⁵ Besɛ kpuro, besɛ be sa sɔa tɔn girobu, su bwisiku nge me. Adama beɛ i n bwisiku tukunu ganu mɔ, Gusunɔ u koo beɛ gem sɔɔsi. ¹⁶ Ka me, baa n n man na sa tura, su gesi da wuswaaɔ swaa tia soɔ.

¹⁷ Negibu, i man saario beɛ kpuro. Sa beɛ kom gem sɔɔsi. N n men na, i bu nɔni girario be ba kom gem me swii. ¹⁸ Na beɛ sɔɔwa kɔ nɔn dabiru, na kpa m wure na beɛ sɔɔmɔ tɛ ka yiɛsu, tɔn dabira wɔa be ba sɔimɔ nge Kirisin dɔa bunanarun garin yiberɛba. ¹⁹ Kam koba ba koo ka wiru go, domi ben nukura

ta sãa ben yinni. Ye n weene n bu sekuru ko yera ba ka woo kanamã. Handunia yen gãanu tãnawa ba bwisikumã. ²⁰ Adama bese, Gusunãn wãlla ta sãa besen wuu. Min diya sa besen Faabagii Yinni Yesu Kirisi mara u na. ²¹ Wiya koo besen wasi yiiko sarirugii kãsi ka win dam me mu koo de kpuro nũn wiru kpĩiya, kpa yi ka win wasi yiikogii weena.

4

Yiirebu

¹ Yen sãna nen kĩnasibu, bee bèn waara man neni, bee be i man nuku dobu wẽemã, ma na woo kanamã been sã, i de i n yõ me dim dim Yinni sã, nen kĩnasibu.

² Na Efodi ka Sentisi kanamã bu de ba n nã nẽ Yinni sã. ³ Wunẽ maa, nen sãm kowosi naanegii, na nun kanamã a kurã be somiã. Ba suna Labaari gean sã ka nẽ sannu, ka maa Kelema ka sere nen sãm kowosi be ba tie, bèn yĩsa yorua wãarun tireru sã.

⁴ I de been nukura n do Yinni sã baadomma. Na kpm wure na gerumã, i de been nukura n do.

⁵ I de tãmbu kpuro bu been tãn geeru wa, domi Yinnin naaru ta turuku kooma. ⁶ I ku wurura gãanun sã, adama baayere sã i n da Gusunã kanẽ ka siarabu kpa i nũn bikia yèn bukata i mã. ⁷ Ma bõri yendu te Gusunã u wẽemã, te ta tãnun yẽru kpuro kere, ta koo been gõru ka been bwisikunu kãsu bee ka Yesu Kirisin gbinnã sã.

⁸ Ye ya tie negibu, i bwisikuo ye ya wã ye ba koo

siara. Yeya ye ya sãa gem kpuro, ka ye ya beere mã kpuro, ka ye ya swaa swãi kpuro, ka ye ya deere kpuro, ka ye ya do kpuro, ka ye n weene tãmbu siara kpuro. ⁹ I n da ko ye i gia ka ye i mwa ka ye i nua nen min di, ka ye i wa na kua. Sanam meya Gusunã wi u bõri yendu wẽemã u ko n wãa ka bee.

Pãlu Filipigibu siaramã

ben k̄erun sã

¹⁰ Nen nukura do gem gem Yinni sã ye na ka wa ma i kpm nen bwisikunu mã. Na ñ gerumã ma i ku ra raa nen bwisikunu ko, adama ayera i raa bie. ¹¹ Na ñ gerumã me, yèn sã na wãa yãaru sã, domi na gia me ko na n ka bõri yendu mã baa ñ n meren na.

¹² Na yãarun dãne mã, na maa mã bakarun dãne mã. Yam kpuro ka ye n man deema kpuro sã, na gia me kon ko deburun saa ka gõõrun saa. Na maa yẽ me kon ko mã bakaru sã ka yãaru sã. ¹³ Kon ye kpuro kpĩ saa Kirisin min di wi u man dam kẽmã. ¹⁴ Ka me, i kua n wã ye i ka man nãni swãaru bõnu kua.

¹⁵ Bee Filipigibu been tii i yẽ sã sã ma Labaari gean kparabun torubu sã, sanam me na sãa Masedõnin di, Yesun yigberu garu sari te ta man somi ma n kun bee tãna. Ne ka bee tãnawa sa kẽena. ¹⁶ Domi ye na wãa Tesalonikaã, i man somi kã nen bukata sã, n ñ mam mã nã teeru. ¹⁷ N ñ mã kẽra na kasu, na kĩa sosiru tu sosi been are sã. ¹⁸ Na ye kpuro wa ye i man

m̄risiama. Ya maa tura ya tia. Tē ye Epafoditi ka man b̄een k̄enu naawa nu ka man saka kua, nu s̄awa nge ȳaku nubu durorugiru te ta Gusun̄o w̄ere ma u tu mwa. ¹⁹ Gusun̄o n̄en Yinni u koo b̄ee kpuro w̄e ȳen bukata i m̄o nge m̄e win dukia yiikogia n̄e, Yesu Kirisin min di. ²⁰ Su Gusun̄o b̄esen Baaba b̄ee w̄e sere ka baadommao. Ami.

T̄obiri d̄aakibu

²¹ I Yesu Kirisigibu kpuro t̄obirio. Ne ka b̄esegii be sa w̄a sanna sa b̄ee t̄obura. ²² Naan̄e dokeobu kpuro be ba w̄a mini, n ku mam ko sina kpaarugibu ba b̄ee t̄obura.

²³ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka b̄een baawure w̄a.

TIRE TE PĀLU U KOLOSEGIBU KUA

Kolose ya sāawa wuu maro burō ge ga wāa Efesun sōo yari yeru gia, Turukin temō. Goo kun yē sāa sāa nge me Yesun yigberu ta ka torua Koloseō. Adama Epafasi ka Filemōwa ba ka Labaari gea da mi. Sōrōkudo be, ba maa ye nuawa Pōlun min di sanam me u sina Efesuo wōo ita, wiru 1:6-7 ka wiru 4:12-13 ka Filemōo 1:2-5. Pōlu kun Kolosegibu beram daare, adama u ben labaari nua ya do. Yen sōna u tireru yorua u Tisiki ka Onesimu wē bu ka da. Ye ya sāa Kolosegibun yigberun wahala yera ba sāa dabinu mēna teeru. Ba gabun bwisikunu ka Gusunōn gari garisi tia. Yigbe te sōo, Gerekiba ba wāa ka Yuuba ka sere tem min tōmbu be ba mō Firisiba. Be kpurowa ba kasu bu ben deemaan gari sosi Yesun gari sōo kpa yi n sāa tia. Yen sōna Pōlu u Kolosegibu yorua ye n weene bu ko, yera bu tii Yesu wē mam mam.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Siarabu ka kanaru, wiru 1:3-14.
3. Kirisin asansi ka win sōmburu, wiru 1:15-23.
4. Sōmbu te ba Pōlu nōmu sōndia, wiru 1:24n di sere wiru 2:5.
5. Bēsen gbinnāa ka Kirisī, wiru 2:6-19.
6. Wāa kpaaru Kirisī sōo, wiru 2:20n di sere wiru 4:1.

7. Kirōba ka tōbiribu, wiru 4:2-18.

Tōbiribu

¹⁻² Bēē naanē dokeobu Koloseō, bēē be i sāa bēsen kīnasi bōrōkiniba Kirisī sōo, nē Pōlu, Kirisī Yesun gōro Gusunōn kīrun sō ka bēsegii Timōte, sa bēē tōbura. Gusunō bēsen Baaba u bēē durom kua kpa u bēē alafia kē.

Siarabu kanaru sōo

³ Sa ra Gusunō bēsen Yinni Yesu Kirisin Baaba siare bēen sō baadomma bēsen kanaru sōo, ⁴ yēn sō sa nua nge me i Yesu Kirisī naanē doke ka nge me i naanē dokeobu kpuron kīru mō. ⁵ Sanam me Labaari gea ye ya sāa gem gari ya gbia ya tura bēen mi, i nua ma i yīiyōbu mō ma ba bēē gāanu yīiye wōllō. Yīiyō bin sōna i naanē dokebu ka kīru mō. ⁶ Labaari gea ye, ya teriamō ya ka domaru naamō handunia kpuro sōo nge me ya kua bēen mi saq min di i Gusunōn durom gari nua ma i tuba ma yi sāawa gem. ⁷ Epafasi bēsen kīnasi sōm kowosi, wi u sāa Kirisin sōm kowo naanēgii ma u kua bēsen kōsire bēen mi, wiya u bēē ye giasia. ⁸ U maa sun kīi te Hunde Dēero bēē kān baaru sōōwa.

⁹ Yen sōna sa ra n kanaru mō bēen sō kpeetim sari saa min di sa bēen gari nua. Sa Gusunō kanamō u de i gia mam mam ye u kī, kpa u de win Hunde u bēē bwisi ka laakari kē. ¹⁰ Saa yera bēen sanu sanusu su ko n ka Yinnigiigisu weene, kpa i n da ko ye n koo nūn wēre. Bēen wāara koo maa kookoo geesu bwese bweseka sōōsi nge dāa te ta bii genuu

marumə, kpa i Gusunə giam sosi. ¹¹ Sa Gusunə kanamə u beɛ tāsisia kpuro sɔɔ ka win dam yikogim, kpa i kpī i n ka yabu baayere temanɛ ka suuru nuku dobu sɔɔ. ¹² I n Baaba siaramə wi u dera i bɔnu mɔ tubi sɔɔ ye Gusunə u naanɛ dokeobu yiye yam bururam sɔɔ. ¹³ Geema u sun wɔra saa yam wɔkurun dam di ma u sun sinasia mi win Bii kīnasi u bandu dii. ¹⁴ Domi win saabuwa sa yakiara ma ba beɛn durum suuru kua.

Kirisin tiin asansi

ka win sɔmburu

¹⁵ Gusunə u n̄ waarə adama Kirisi u sun n̄n s̄ɔsi mam mam win wasi sɔɔ. U s̄a win Bii yeruma wi u w̄a ba sere ḡānu kpuro taka kua. ¹⁶ Domi win min diya Gusunə u baayere taka kua ye ya w̄a w̄ollɔ ka temə, ye sa ka n̄ni waamə ka ye sa n̄ waamə, nge w̄ollun sinambu ka wirugibu ka yikogibu ka sere damgibu. Gusunə u kpuro taka kua saa win min di, u maa ye kua win s̄. ¹⁷ U w̄a ba sere ḡānu kpuro taka kua. Win dam saabuwa ḡānu kpuro nu ka w̄a nin ayerə. ¹⁸ Win yigberu ta s̄āwa nge wasi, wiya maa s̄a nge yin wiru. Wiya w̄ārun nuuru, wiya maa gbia u seewa ḡarin di, u ka ko kpuron gbiikoo. ¹⁹ Domi Gusunən ḡōru kīra win daa kpuro ya n ka w̄a win Bii sɔɔ. ²⁰ Ma n n̄n w̄ere u wi ka t̄ambun sannə kpeesia ka win Biin yem d̄a bunanaru w̄ollɔ kpa u ka tii ḡānu kpuro dorasia saa win

min di ni nu w̄a temə ka ni nu w̄a w̄ollɔ.

²¹ Beɛ maa, i raa gasə ka Gusunə toma, i raa s̄a win yibereba beɛn bwisikunu sɔɔ beɛn kookoo k̄osusun s̄. ²² Adama t̄ɛ, Gusunə u ka tii beɛ dorasia sanam mɛ win Bii u gu nge t̄onu, kpa i ka ȳōra win wuswaaɔ i n d̄eere, i n w̄a disinu ka taare sariru sɔɔ ²³ i n temanɛ i n t̄asa naanɛ dokebu sɔɔ dim dim, kpa i ku ra beɛn ȳiyoɔbu deri bi i mɔ saa min di i Labaari gea nua, ye ba t̄onu baawure n̄ɔsia wi u w̄a handunia sɔɔ. Ne P̄olu na maa kua yen s̄mɔ.

Sambu te ba P̄olu

*n̄omu s̄andia Yesun
yigberun s̄*

²⁴ T̄ɛ n̄n nukura do ȳen s̄ na n̄ni sw̄āru waamə beɛn s̄. Ma na n̄ni sw̄a te yibiamə te Kirisi u koo ra wa win yigberun s̄ te ta s̄a win wasi. ²⁵ Ma Gusunə u man kua yigbe ten s̄m kowo nge mɛ u man yiire beɛn s̄, kpa n ka win gari kpuro n̄ɔsia. ²⁶ Gari yi, yi s̄a asiri ye u raa t̄ambu kpuro berue saa yellun di, adama t̄ɛ u wigibu ye s̄ɔsi. ²⁷ Domi u kī u bu giasia ma win asiri ya beere ka yiiko mɔ bwese tukunun suunu sɔɔ. Asiri ye wee, Kirisi w̄a beɛ sɔɔ, yeya ya gerumə ma i ko Gusunən yiiko b̄nu ko. ²⁸ Kirisi win gariya sa kparamə, ma sa t̄onu baawure kirə m̄, sa maa bu keu s̄ɔsimə ka bwisi gee, kpa bu ko t̄n girobu be ka Kirisin gbinnaa sɔɔ su sere bu tusia Gusunən wuswaaɔ. ²⁹ Yen s̄na na s̄mburu m̄ na

sunamə ka win dam me mu
səmburu mə ne səə gem ka tia.

2

¹ I de n beε sō nge me nen
hanian kpāara ne beεn sō ka
Lodiseğibun sō ka maa be
kpuron sō be ba n ka man nōni
waare. ² Na mə me, n ka bu
dam kē n kpā, kpa ben tii ba n
gbinne ka kīru, kpa ben yēru ta
n sosimə sika sariru səə. Nge
meyə ba koo ka Gusunən asiri
gia ye ya sāa Kirisin tii. ³ Wi
səəra bwisi ka yērun dukia
kpuro berua.

⁴ Na beε yeni sōməwa kpa
goo u ku raa beε nōni wōke
ka nōə dobu. ⁵ Domi baa nen
wasin kuseru tā kun wāa beεn
mī, ka me, nen hunde ya ka
beε wāa. Na maa nuku dobu
mə yèn sō i wāa nōə tia səə,
ma beεn naane dokebu yō dim
dim Kirisi səə.

Wāa te ta yiba Kirisi səə

⁶ N n mēn na, nge me i
Yinni Yesu Kirisi wura, i n
beεn wāaru dimə i n gbinne ka
wi. ⁷ I de beεn gbini yi n duku
wi səə, kpa i n tii nōərimə i n
kpēamə saa win min di, kpa i n
tāsa naane dokebu səə nge me
ba beε sōəsi, kpa siarabu bu n
yiba beεn nōə səə.

⁸ I n tii se kpa goo u ku
raa beε yina mwa ka win
yēru garu ka taki dibu. Sōəsi
ten bweseru ta naaməwa saa
təmbun deemaan di ka maa
handunian būnu, n n mə
Kirisin min di. ⁹ Domi mēn
nəru Gusunə ne, ya sōəsira
Kirisin wasi tənugii səə. ¹⁰ Ma
i kpuro mə wi səə beε ka win
gbinnaa səə wi u sāa wəllun

wirugibu ka yiikogibun sina
boko.

¹¹ Beε ka win gbinnaa ye
səə, i maa bango wa, adama
n n mə bango ye tōnu ra ko.
Yeni ya weewa Kirisin min
di. Ya sāawa yakiabu saa wasi
durumgiin dam di. ¹² Geema,
sanam me ba beε batemu kua
n sāare ba beε sikuawa ka
Kirisin ma ba beε seeya ka wi,
yèn sō i Gusunən dam bakam
naane sāa wi u nūn seeya
gərin di. ¹³ Gasə, i raa sāa
gəribu beεn toranun sō ka
maa yèn sō i sāa be ba kun
bango kue. Adama tē Gusunə
u beε kua wasobu ka Kirisi
sannu sanam me u sun besen
toranu kpuro suuru kua. ¹⁴ Kirisi
u yora ye wəka ye
ya sun taare wē besen wooda
sarabun sō, u maa ye kpare
dāa bunanaru wəllə u ka ye
kpeesia. ¹⁵ Sanam me u gu
dāa bunanaru wəllə u wəllun
wirugibu ka yiikogibu kamia
u bu sekuru doke batuma səə
u maa ben dam kpeesia.

¹⁶ N n mēn na, i ku de goo u
beε taare wē dim ka nərubu
səə, n kun me tōə bakanu
ganun dibu səə, n kun me
suru kpaon yaribu ka tōə
wēraruginun kookoosu səə.
¹⁷ Yeni kpuro ya sāawa gāa
ni nu sisin yaayaasu. Kirisin
tiiwa gāa ni. ¹⁸ Goo wi u sāare
u tii kawamə, ma u wəllun
gəradoba sāamə, i ku de u beε
beεn sian are wərari. Domi
tōnu win bweseru u tii suamə
kāsinnun sō, u maa tii gāamə
kam win bwisiku tənuginun
sō. ¹⁹ U n Kirisi nēni kem
kem wi u sāa wiru, tēn min
di wasi kpuro yi mēnne ka

yin gbin gbinka ka sīnu, yi ka dam waamō yi kpēamō nge me Gusunō u yi sosimō.

Gāo ka wāaru Kirisi sōo

²⁰ Mā i gu ka Kirisi sannu i kisira handunian komanun di, mban sōna i wāaru dimō nge handunia yenigibu. Mban sōna i derimō ba bεε woodaba sōbimō be ba nεε, ²¹ a ku yeni besu, a ku yeni denda, a ku yeōnō baba. ²² Yeni kpuro ya koo kam kowa bā n ye dendimō. Tōmbun wooda ka ben sōsinu tōnawa i swīi. ²³ Geema, wooda be, ba ka bwisin gāanu weenε à n bu mεεra, ka ben sāaru te ta wee saa tōnun gōru kīrun di, ka ben tii kawa weesugibu, ka maa ben wasin seserun serusiabu. Adama baa wooda ben tia kun dam gam mō yu ka wasin kīru kankam taare.

3

¹ Ba bεε seeya ka Kirisi sannu gōrin di. N n mēn na, i wōllun gāanu kasuo mi Kirisi u sō Gusunōn nōm geuō. ² I wōllun gāanun bwisikunu koowo, n n mō temginu. ³ Domi i gu, bεεn wāa geera maa berua ka Kirisi sannu Gusunōn mi. ⁴ Kirisi wi, u sāawa bεεn wāaru. Sanam mε u koo kurama, bεεn tii maa i kō i tera ka wi sannu win yiiko sōo.

Wāa gururu ka wāa kpaaru

⁵ N n mēn na, i handunian kīrun gāanu kpuro goowo ni nu sōmburu mō bεε sōo, niya kōō mennabu tantanaru sōo, ka daa disinugia, ka wasin binε, ka kīru kankam, ka kōde, domi kōde ya sāawa nge būu

sāaru. ⁶ Gāa ni kpuron sōna Gusunōn mōru wee ben mi, be ba n nūn mēm nōowamme. ⁷ Geema, i raa gasō mō nge be, sanam mε tora nin bwesera bεε wāasi.

⁸ Adama tē, i ye kpuro kōōwō ye n sāa mōru ka nuku gbisibu ka maa nuku kōsuru. I ku de wōmburu n kun mε gari swininu nu yari bεεn nōo sōon di pai. ⁹ I ku weesu kuana domi i daa gura ka yen kookoosu pota kō, ¹⁰ ma i daa kpaā sebua. Gusunōwa u bεε daa kpaā ye wē i n ka nūn giamō kpa i n ka nūn weenamō. ¹¹ Nge mēya bεε sōo goo kun goo, tōn tuko ka Yuu, wi u bango kua ka wi u n bango kue, baru kpaarugii, nōni wōkunugii, yoo ka tii mōwō, adama Kirisi tōnawa sāa gāanu, u maa wāa tōmbu kpuron suunu sōo.

¹² N n mēn na, yēn sō Gusunō u bεε kīa ma u bεε gōsa i ka ko wigibu, wee ye n weenε i sebe, wōnwōndu ka tōn geeru ka tii kawabu ka daa duudwia ka suuru. ¹³ I n temanasinε kpa i n suuru kuanamme gari gee yì n dua bεεn suunu sōo. Nge mε Yinni u bεε suuru kua, i n suuru kuanamme nge me. ¹⁴ Yeni kpuron wōllō i kīru sebua te ta koo de i n nōo nε mam mam. ¹⁵ Kpa i de Kirisin bōri yēndu ta n bεεn gōrusu kpare, kpa i n takaru mō. Ba bεε sokawa i n ka sāa wasi tee, kpa i n bōri yēndu mō. ¹⁶ I de Kirisin gari yi n yiba bεεn gōruō nge dukia. I gari bia kuanō kpa i dam kēena ka bwisi gee kpa i n womusu

mò i n Gusunə təmamə. I nùn takarun womusu kuo bɛɛn gōrusə. ¹⁷ Bɛɛn kookoosu ka bɛɛn gere sɔɔ, i ye kpuro koowo i ka Yinni Yesun yīsiru bɛɛrɛ wɛ̄ kpa i Gusunə Baaba takaru ko win min di.

Təmbun nɔɔsinaa

wāa kpaaru sɔɔ

¹⁸ Bɛɛ kurəbu i bɛɛn durəbu wiru kpīyɔ nge mɛ n weenɛ Yinnigii u ko.

¹⁹ Bɛɛ durəbu i bɛɛn kurəbu kīɔ, i ku de i n sɛ̄ be sɔɔ.

²⁰ Bɛɛ bibu i bɛɛn məwəbu mɛm nɔɔwə gāanu baanire sɔɔ, domi mɛya Yinni u kī.

²¹ Bɛɛ maa tundobu i ku bɛɛn bibu mərən kookoosu kua kpa ben nuki yi sankira.

²² Bɛɛ yobu i bɛɛn yin-nibu mɛm nɔɔwə kpuro sɔɔ handunia mi, n n̄ mɔ sanam mɛ ba bɛɛ yōre tɔna, i ka bu tən geeru sɔɔsi, adama i bu mɛm nɔɔwə n̄ kun ka murafitiru yèn s̄ i Yinni nasie. ²³ Ye i m̄ kpuro i ye koowo ka kīru, kpa n s̄aa nge Yinniwa i kuammɛ, n n̄ mɔ təmbu. ²⁴ I n yɛ̄ ma Yinniwa u koo bɛɛ are kɔsia yi yi s̄aa tubi ye u win təmbu yiiye, domi Kirisiwa bɛɛn Yinni wìn wāaru i wāa. ²⁵ Adama wi u tora, u koo win are wa nge mɛ win torara nɛ, domi Gusunən mi, goo kun goo.

4

¹ Bɛɛ yinnibu i bɛɛn yobu kuo dee dee nge mɛ n weenɛ. I yaayo ma bɛɛn tii i maa Yinni mɔ wəllə.

Yiirebu

² I tɛmanə kanaru sɔɔ kpa i n ka swaa mɛera i n Gusunə

takaru m̄. ³ I maa sun kanaru kuo kpa Gusunə u sun swaa kua su ka win gari waasu ko, su ka kpī su Kirisin asiri tubusia. Asiri yen s̄na na wāa pirisəm sɔɔ tɛ̄. ⁴ N n̄ mɛn na, i kanaru koowo kpa n ka kpī n ye s̄ɔsi nge mɛ n weenɛ n gere.

⁵ I tii kparo ka bwisi be ba kun naanɛ doken mi. I saa baayere dendio yu ka arufaani ko. ⁶ I de bɛɛn gari yi n nɔɔbu do kpa yi n swaa swīi, kpa i n ka yɛ̄ nge mɛ n weenɛ i baawure wisi.

Təbiribu ka nɔɔ kanabu

⁷ Bɛɛn kīnasi Tisiki, wi u s̄aa səm kowo naanegii ka nɛn beruse Yinnin sɔmburu sɔɔ u koo bɛɛ nɛn labaari kpuro s̄. ⁸ Na bɛɛ nùn gərīammɛwa u ka bɛɛ s̄ nge mɛ sa ka wāa, kpa u ka bɛɛ gōru yemiasia. ⁹ Onesimu, bɛɛn kīnasi bərəkini, wi u s̄aa bɛɛn migii, u koo nùn yōsirima. Bera ba koo bɛɛ s̄ ye ya sun deema mini kpuro.

¹⁰ Aritaaki, nɛ ka wì sa wāa pirisəm sɔɔ u bɛɛ tɔbura. Maaku maa bɛɛ tɔbura wi u s̄aa Baanabasin dusi. Na raa bɛɛ Maaku win gari s̄ɔwa, ù n na bɛɛn mi, i nùn dam koosio ka bɛɛrɛ. ¹¹ Yosue wi ba m̄ Yusitu, u maa bɛɛ tɔbura. Be ita ye tɔnawa ba s̄aa Yuu be ba naanɛ doke ma ba ka man sɔmburu m̄ Gusunən bandun s̄. Ba man dam k̄a gem gem.

¹² Epafasi, Yesu Kirisin sɔmɔ wi u maa s̄aa bɛɛn migii, u bɛɛ tɔbura. U ra kanaru ko gem gem bɛɛn s̄, u Gusunə kanamə i ka kpī i yōra dim dim ka tən giroru kpa i n

sɔɔru sãa i ka Gusunɔn kĩru kpuro ko. ¹³ Na kon kpĩ n nùn seeda diiya ma u bɛɛn bwisikunu mɔ̀ gem gem, ka maa be ba wãa Lodiseɔ ka Herapolisɔ. ¹⁴ Luku bɛɛn kĩnasi dokotoro, wi ka Demasi ba bɛɛ tɔ̀bura.

¹⁵ I bɛɛgibu tɔ̀birio be ba wãa Lodiseɔ ka kurɔ wi ba mɔ̀ Ninfa ka maa Yesun yigbe te ta ra mɛnne win yɛnuɔ. ¹⁶ I n tire teni gara i kpa i maa tu Yesun yigberu wɛɛyɔ Lodiseɔ bu gari. Kpa bɛɛn tii i maa garu gari te ta wee Lodisegibun min di. ¹⁷ I maa Aasipu sɔ̀wɔ u sɔ̀mbu te nɔ̀ni dokeo te ba nùn nɔ̀mu sɔ̀ndia Yinnin sɔ̀ma sɔ̀ u ka kpĩ u tu dakura.

¹⁸ Wee na yorumɔ ka nen tiin nɔ̀ma, ne Pɔ̀lu na bɛɛ tɔ̀bura. I ku duari ma na wãa piriɔm sɔ̀.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ wãa.

TIRE GBIKII TE PŌLU U TɛSALONIKAGIBU KUA

Sanam mɛ PŌlu u tire te yorua, Tɛsalonika ya s̄awa bera ye ba m̀ Masedŋnin wuu maro ge Romugibu ba m̀. Gis̄ Tɛsalonika ye, ya s̄awa Gerekiban wuu maro yiruse s̄ŋ ȳsan n̄m geū. Miya goo nimkusu su ra ȳre. PŌluwa u ka Labaari gea da mi, Ḡrobun Kookoosu 17:10-11. Am̄n biru Yuuba ba nisinu seewa ye ba wa t̄n tukobu ba naanɛ dokem̄. Yen wahala ya dera PŌlu u doona Tɛsalonikan di u da Berē. Yen biruwa u Tɛsalonikagibun labaari nua saa win b̄ŋ Tim̄ten min di, yera u tire te yorua u ka bu t̄asisia.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu, wiru 1:1.
2. Siarabu, wiru 1:2-10.
3. PŌlun s̄mburu Tɛsalonikā, wiru 2:1n di sere wiru 3:13.
4. Kir̄ba, wiru 4:1-12.
5. Yesun wuramarun gari, wiru 4:13n di sere wiru 5:11.
6. T̄biribu ka kir̄ d̄aki, wiru 5:12-28.

T̄biribu

¹Bɛɛ Yesun yigberugibu, bɛɛ be i w̄a Tɛsalonikā, bɛɛ be i s̄a Gusun̄ Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu, nɛ PŌlu ka Silasi ka Tim̄te sa bɛɛ t̄bura. Durom ka alafia ya n ka bɛɛ w̄a.

Tɛsalonikagibun w̄aru

ka ben naanɛ dokebu

²Sa ra n Gusun̄ siaram̄ bɛɛ kpuron s̄ŋ, sa ra n maa bɛɛ yaaye baadomma kanaru s̄ŋ. ³Sa yaaya Gusun̄ bɛɛn Baaban wuswaā nge mɛ i ka bɛɛn naanɛ dokebu hania m̀, ka nge mɛ bɛɛn k̄ra s̄ŋsiram̄ bɛɛn s̄m damginu s̄ŋ, ka nge mɛ bɛɛn ȳiȳbu bɛɛn Yinni Yesu Kirisi s̄ŋ bu ȳ dim dim. ⁴Bɛɛgibu, bɛɛ be Gusun̄ u k̄, sa ȳ ma u bɛɛ ḡsa wigibu. ⁵Domi bɛɛn Labaari gea ya n nɛ bɛɛn mi ka gari t̄na, ka maa yen dama ya ka na ka Hunde Dɛero sannu ka maa sika sariru. Bɛɛn tii i ȳ nge mɛ sa s̄isina bɛɛn suunu s̄ŋ bɛɛn arufaanin s̄ŋ. ⁶Ma i kua be ba bɛɛn daa ka Yinnigia saarim̄, domi i bɛɛn Labaari gea mwa ka nuku doo bi Hunde Dɛero bɛɛ w̄, baa mɛ ya ka bɛɛ n̄ni sw̄aru naawa. ⁷Yen biru bɛɛn tii i kua b̄n daa Masedŋnin naanɛ dokeobu ka Gerekiba ba saarim̄. ⁸Domi Yinnin gari yi, yi n̄ra saa bɛɛn min di, n n̄ m̄ Masedŋni ka Gerekiban tem s̄ŋ t̄na, adama bɛɛn naanɛ dokebu Gusun̄ s̄ŋ bu s̄ŋsira yam kpuro sere n n̄ maa tilasi su bin gari gere. ⁹Ba gerum̄ nge mɛ i sun n̄nusina ye sa da bɛɛn mi, ka nge mɛ i ḡru ḡsia i b̄u s̄aru deri i wura Gusun̄n mi i ka n̄n s̄a, wi u s̄a Yinni waso ka gemgii, ¹⁰ka maa nge mɛ i win Bii wi u seeya ḡrin di swaa daki u na w̄llun di. Wiya Yesu, wi u sun yakia saa Gusun̄n m̄ru ye ya sisin di.

*Sombu te Pɔlu kua**Tesalonikaɔ*

1 Nɛgibu, bɛɛn tii i yɛ ma bɛɛn naaru bɛɛn mi ta n̄ kue kam. 2 I yɛ ma ba sun n̄ni sɔɔwa ba sun tɔya kua Filipio sa sere na bɛɛn mi. Ka mɛ, Gusunɔ sun wɔrugɔru wɛ sa ka win Labaari gea kpara bɛɛn suunu sɔɔ, baa mɛ tɔn dabira sun yinari. 3 Bɛɛn waasu ya n̄ s̄a torarun gari, ya n̄ maa mɛnnɛ ka bwisiku kɔsunu ganu n̄ kun mɛ ka taki. 4 Adama, nge mɛ Gusunɔ sun naanɛ kua u ka sun Labaari gea n̄mu sɔndia, nge mɛya sa ka ye kparamɔ. Sa n̄ ye m̄ nge mɛ ya koo ka tɔmbu dɔre ma n̄ kun m̄ Gusunɔ wi u bɛɛn ḡrusu wɛrimɔ. 5 Domi bɛɛn tii i yɛ s̄a s̄a ma sa n̄ bɛɛ k̄kura ka gari dure, sa n̄ maa waasu kue su ka bɛɛn gobi wan s̄. Gusunɔwa s̄a bɛɛn seeda. 6 Sa n̄ maa bɛɛrɛ kasu bɛɛn mi n̄ kun mɛ gabun mi, 7 baa mɛ sa ko raa kp̄i su bɛɛ bɛɛn dam s̄ɔsi yɛn s̄ sa s̄a Kirisin ḡrobu. Adama sa kuawa kpurɛ kpurɛ bɛɛn suunu sɔɔ nge mɛ bii mero ra win bibu n̄ɔri. 8 Yɛn s̄ sa bɛɛ k̄i gem gem sa raa s̄ɔru s̄a, n̄ n̄ m̄ su ka bɛɛ Gusunɔn Labaari gea wɛ tɔna, adama ka maa bɛɛn tiin w̄aru, domi bɛɛn k̄ira sun n̄ni. 9 Bɛɛgibu, i bɛɛn s̄mburu ka bɛɛn wahala yaaye ye sa wa. Sa s̄mburu kua s̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru yɛn s̄ sa n̄ k̄i su bɛɛn goo ḡngɛrɛ ko sanam mɛ sa Gusunɔn Labaari gea kparamɔ bɛɛn suunu sɔɔ.

10 Bɛɛya i s̄a bɛɛn seedagibu ka maa Gusunɔn

tii, ma bɛɛn daa ya dɛere bɛɛ naanɛ dokeobun wuswaaɔ, ya maa s̄a dee dee, ya n̄ taarɛ gaa m̄. 11 I maa yɛ ma sa ka bɛɛ kuawa nge mɛ tundo u ra ka win bibu ko. 12 Sa bɛɛ dam k̄a, sa maa bɛɛn ḡrusu yemiasia, sa maa bɛɛ suuru kana i n̄ ka s̄imɔ nge mɛ n̄ weenɛ Gusunɔn wuswaaɔ, wi u bɛɛ sokumɔ i n̄ ka b̄nu m̄ win yiiko s̄ɔ mi u bandu sw̄i.

13 Sa ra maa Gusunɔ siare baadomma yɛn s̄ sanam mɛ sa bɛɛ waasu kua i n̄ gari yi garisi tɔnugii, i yi wurawa ma yi s̄a Gusunɔgii. Mɛya yi s̄a ka gem, ma yi s̄mburu m̄ bɛɛ naanɛ dokeobu s̄ɔ. 14 Nɛgibu, i ka Yesu Kirisin yigbɛnu weena ni nu s̄a Gusunɔginu Yudeaɔ, domi i n̄ni sw̄aru wa saa bɛɛn temgibun min di nge mɛ tɔn ben tii ba wa Yuuban min di. 15 Yuu beya ba Yinni Yesu ka Gusunɔn s̄m̄bu go, ba maa sun n̄ni s̄ɔwa. Ben daa kun Gusunɔ w̄rɛ, ba maa ka tɔmbu kpuro yibɛrɛ tɛru neni. 16 Ba mam yinamɔ su tɔn tukobu waasu kua bu ka faaba wa. Nge mɛya ben durum ya sosimɔ ya bandamɔ. Adama Gusunɔn m̄ru ya den sake fuke ben wirɔ.

*Pɔlu u k̄i u kparam**Tesalonikagibu wa*

17 Nɛgibu, nge mɛ sa bɛɛ bia s̄ɔ yiru wasi s̄ɔ, n̄ n̄ m̄ ḡru s̄ɔ, sa bɛɛn beke m̄ gem gem sa s̄nde su ka bɛɛ wa. 18 Sa k̄i su wurama bɛɛn mi. Nɛ Pɔlu na kasu nge n̄n yiru n̄ ka na, adama Setam sun swaa ganua. 19 D̄ma te Yinni Yesu

koo wurama, mba n ko n sãa besen yiyabu ka besen nuku dobu, mba sa ko maa ka woo kana win wuswaa ma n kun bee. ²⁰ Geema, been sãna sa woo kanama, sa maa nuku dobu ma.

3

¹ Yen sã, sanam me besen bwera yina yu kpuna, sa gõru doke ma ne na kon sina Atenio ne turo. ² Ma na besegii Timote gora wi u sãa Gusunon sam kowo Kirisin Labaari gean sã. Na nun gora been mi u ka bee tãsisia, kpa u bee dam ke been naane dokebu sã, ³ kpa baa been turo u ku de noni swaa teni tu nun nanda. Domi been tii i ye ma yeni ya n koo ko ya kun sun deeme. ⁴ Baa sanam me sa raa waa ka bee, sa bee sãwa ko ma ba koo sun noni sã. Meya n maa koorã nge me i ye sãa sãa. ⁵ Yen sãna, sanam me nen bwera yina yu kpuna, na Timote gora been mi kpa n ka gia me been naane dokebu sãa. Na berum kua kãkuro kun da bee kãkura i ka durum ko, kpa besen samburu ta n kue kam.

⁶ Adama tẽ, ye Timote u wurama been min di, u sun been naane dokebu ka been kirun baaru gea sãwa. U sun sãwa ma i ra n sun yaaye ka kiru ma i ki i sun wa gem gem nge me besen tii sa ki su bee wa. ⁷ Yen sãna negibu, baa me sa noni swaarũ wa ka wahala kpuro, besen nukura yemia ka bee been naane dokebun sã. ⁸ Tẽ, besen hunde ya wurama yèn sã i yõ dim dim Yinni sã. ⁹ Amõna sa ko Gusunõ siara n ne been sã, ka nuku doo baka bi i sun wẽemõ Gusunõ besen

Yinnin wuswaa. ¹⁰ Bururu ka yoka sa nun kanama gem gem u de su bee wa kpa ka noni, kpa su sosi ye n kãmia been naane dokebu sã.

¹¹ Kpa Gusunõ besen Baaban tii ka besen Yinni Yesu Kiri si bu sun swaa kua su ka na been mi. ¹² Kpa wi, Yinni u been kiru sosi tu kpẽa been tii tiine sã ka maa tãmbu kpuron mi nge me besen kiru sãa bee sã. ¹³ Kpa u been gõrusu tãsisia su ka deera su ko taarẽ sarirugisu Gusunõ besen Baaban wuswaa, sanam me besen Yinni Yesu koo wurama ka wigibu kpuro.

4

Kookoo si su Gusunõ wẽre

¹ Ye n tie negibu, i gia besen min di me n weene i n sũimõ n ka Gusunõ wẽre, i maa mõ me ko. Tẽ sa yiire sa bee kanama ka Yinni Yesun yisuru, i n mõ me i n dõ. ² Domi i ye yiire bi sa bee wẽ ka Yinni Yesun yiiko. ³ Wee, ye Gusunõ u ki bee sã, yera i n deere kpa i tii kpĩ mam mam sakararun kobu sã. ⁴ Kpa durõ baawure u n ye nge me wi ka win kurõ ba ko n wãasine deerarũ ka beere sã, ⁵ n n maa mõ ka wasin binen kiru nge me tãn tukobu ba mõ be ba kun Gusunõ ye. ⁶ Gari yini sã, n n weene goo u win kpaasi torari n kun me u nun taki di. Sa bee yenin kirõ kua ko, sa bee sãwa ma Yinniwa u koo yen mõru kãsia. ⁷ Domi Gusunõ kun sun soka su ka daa disinugia ko ma n kun mõ sa n deere. ⁸ Yen sã, baawure wi u sãsi te yina, n n tãnun gere u yina, Gusunõn gerewa

u yina wi u bæe win Hunde Dεero kā.

⁹ Ye n sāa naane dokeobun kīanaa, n ñ tilasi n ka bæe ye yorua. Domi Gusunə u bæe sōosi nge me n weene i n kīane bæen tii tiine sōo. ¹⁰ Geema, i m̀d me ka naane dokeobu kpuro be ba wāa Masedəniə. Adama negibu, sa bæe kanamə, i n m̀d me i n dōo. ¹¹ I kookari koowo i n ka nəo tia sāa, kpa i n bæen tiin wunanəsu m̀d, i n səmburu m̀d nge me sa raa bæe yiire. ¹² Nge meya bæen kookoosu su ko n wā be ba kun naane doken mi, kpa i kun maa gāanu ganun yāaru mə.

Yinnin naaru

¹³ Negibu, sa kī i gem gia be ba gun sō, kpa i kun nuki sankire nge be ba tie be ba kun yīiyəbu mə. ¹⁴ Sa naane doke ma Yesu u gu, ma u kparam seewa gərin di. Yen sō, sa naane sāa ma, be ba Yesu naane doke ba ka gu, Gusunə u koo ka bu wurama ka wi sannu.

¹⁵ Yeniwa Yinnin sōosi bi sa bæe sōomə. Bese be sa ko n wāa dəma te Yinni u koo na, sa ñ ko gəribu gbīiya. ¹⁶ Domi u koo de gbārabu bu nəəra ka Gusunən gərado wirugiin nəəguru ka win kəban wurenu, kpa Yinnin tii u sarama saa wəllun di. Wigii be ba gu ba koo gbi bu se. ¹⁷ Yen biru bese be sa tie sa wasi, ba koo sun sua ka be sannu guru winu sōo, kpa su ka nùn yinna wom dirum sōo. Meya sa ko n wāa ka wi sannu ka baadomma. ¹⁸ Yen sō, i de i dam kēena ka gari yini.

5

¹ Negibu, n ñ tilasi su ka bæe tōru ka sanam yorua m̀e sōo yabu yeni ya koo koora. ² Domi bæen tii i yē gem ka gem ma Yinnin tōru ta koo nawa nge gbenə wi u sisi wōkuru. ³ Sanam me tamba kun ka gēe nande ba m̀d, alafia wāa, saa yera kpeerasiabu koo tunuma suaru sōo nge me maru wuriribu bu ra guragii deeme, ba ñ maa kpiki yeru wasi. ⁴ Adama bæe negibu, i ñ wāa yam wōkuru sōo, n ñ maa weene sanam me, mu bæe biti mwa nge gbenən naaru. ⁵ Bæe kpurowa i sāa yam bururam tambu ka maa sōo sōogibu. Sa ñ sāa wōkurugibu be ba wāa yam wōkuru sōo. ⁶ Yen sō, su ku dweeya nge be ba tie, adama n weene su se su yōra sa n ka tii se. ⁷ Wōkura tambu ba ra dweeye, wōkura tam nərobu ba ra maa tam nə. ⁸ Adama bese be sa sāa sōo sōogibu, n weene sa n tii se. Su naane dokebu ka kīru sebe nge tarakpe, su maa faaban yīiyəbu doke nge sii furə kəkəru. ⁹ Domi Gusunə u ñ sun soka su ka win məru wa, u sun sokawa su ka faaba wa saa bese Yinni Yesu Kirisin min di ¹⁰ wi u gu bese sō, kpa sa n wāaru dimə ka wi sannu, sà n wāa hunde sōo ñ kun me baa sà n gu. ¹¹ Yen sō, i n dam kēenamə kpa i n tāsisiyanamə nge me i m̀d tē.

Təbiribu ka kirə dāaki

¹² Sa maa bæe kanamə negibu, i bu bæere wēeyə be ba səmburu m̀d gem gem bæen suunu sōo, be Yinni u dera ba bæe kparamə ma ba bæe swaa

sɔ̄sɔ̄simɔ̄. ¹³ I n ben kīru mɔ̄ ta n kpā ka bɛɛɛ ben sɔ̄mburun sɔ̄. I de i n nɔ̄ tia sāa bɛɛn tii tiinɛ sɔ̄.

¹⁴ Sa bɛɛ kanamɔ̄ nɛgibu, i mɛm nɔ̄ sarirugibu kirɔ̄ koowo. I bu dam kɛ̄yɔ̄ be ba mwia kpanɛ. I dam sarirugibu somiɔ̄. I ka tɔ̄mbu kpuro tɛmanɔ̄. ¹⁵ I laakari koowo i ku de goo u win beruse kɔ̄sa kɔ̄sia, adama i n gea kuanammɛ ka maa be ba tie kpuro.

¹⁶ I n nuku dobu mɔ̄ sanam baamɛrɛ sɔ̄. ¹⁷ I n da n kanaru mɔ̄ saa baayere. ¹⁸ I n siaramɔ̄ baa n n mɛren na. Yeniwa Gusunɔ̄ u kī i ko bɛɛ ka Yesu Kirisin wāasināa sɔ̄.

¹⁹ I ku Hunde Dɛero yinari u sɔ̄mburu ko bɛɛ sɔ̄. ²⁰ I ku Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄bun gari gɛm. ²¹ Adama i gāanu kpuro wɛ̄erio kpa i nɛnɛ ni nu sāa gem. ²² I tii nɛnuɔ̄ kɔ̄sa baayeren di.

²³ Kpa Gusunɔ̄, Yinni wi u ra alafia wɛ̄, u bɛɛ wuna i ka ko wigibu mam mam, kpa u bɛɛn hunde ka bɛɛn bwɛ̄ra ka bɛɛn wasi kpuro bere taarɛ sariru sɔ̄ sere ka bɛɛn Yinni Yesu Kirisin wuramarɔ̄. ²⁴ Gusunɔ̄ wi u bɛɛ soka u naanɛ mɔ̄, u koo maa ye kpuro ko.

²⁵ Nɛgibu, i n sun kanaru kuammɛ.

²⁶ I bɛ̄sɛgibu kpuro tɔ̄birio ka kīru.

²⁷ Na bɛɛ yiiremɔ̄ ka Yinnin yīsiru, i bɛ̄sɛgibu kpuro tire teni gario.

²⁸ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n wāa ka bɛɛ.

TIRERU YIRUSE TE PŌLU U TɛSALONIKAGIBU KUA

Pōlu u Tɛsalonikagibu tireru yiruse teni yorua domi u nua ma gaba burisine ben suunu sɔɔ Yesun wuramarun sō. Gaba tamaa Yesun wurama te, ta turuku kua. Yera ba ben sɔmburu deri. Ba n̄ maa garu m̄ ma mero bisibu gabu ba sere bu n̄arim̄. Gaba maa burisine yèn sō ba tamaa Yesu u wurama k̄, ma u bu deri, ma n̄ s̄are n̄ni swāa te ba wa Yesun sō ta kua kam. Yen sōna Pōlu u bu s̄osiru wē te ta gerum̄ m̄ Yesun wuramaru ta ko n̄ s̄a. Ma u garu koo sari be gerusi bu ka sɔmburu ko. M̄ya u maa be ba n̄ni s̄om̄ dam k̄ bu ka t̄mana. Domi Yesu u koo baawure siriawa dee dee u sere n̄n win are wē.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu ka nuku yemiasibu, wiru 1.
2. K̄san kowon kuramaru ka Yesun wuramaru, wiru 2:1-12.
3. Kir̄ba, wiru 2:13n di sere wiru 3:15.
4. T̄biri d̄akibu, wiru 3:16-18.

T̄biribu

¹ B̄e Yesun yigberugibu, b̄e be i wāa Tɛsalonika b̄e be i s̄a Gusun̄ b̄esen Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu b̄ese Pōlu ka Silasi ka Tim̄te, sa b̄e t̄bura. ² Gusun̄ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu b̄e durom kua kpa bu b̄e alafia k̄.

Siribu ko n wāa

Kirisin naarun t̄ru s̄o

³ B̄esegibu, n weene sa n Gusun̄ siaram̄ saa baayere b̄en s̄. N wā sa n m̄ m̄ yèn s̄ b̄en naane dokebu bu sosim̄ gem gem, ma k̄i te i m̄ b̄en tii tiine s̄o ta maa kp̄am̄ ta sosim̄. ⁴ Yen s̄na b̄esen tii sa Yesun yigb̄enu woo kan̄ b̄en s̄, domi i t̄mana i ȳo naane dokebu s̄o n̄ni swāaru ka t̄yan saa.

⁵ Yeniwa ya s̄osim̄ kam kam ma Gusun̄ u ra siri dee dee, kpa bu ka b̄e garisi be ba tura ba n ka wāa mi Gusun̄ u bandu sw̄i t̄n s̄ i wahala waam̄. ⁶ Domi Gusun̄ u koo ko ye n s̄a dee dee, u koo bu n̄ni s̄ be ba b̄e n̄ni s̄om̄. ⁷ Ma b̄e be i n̄ni swāaru waam̄, u koo b̄e w̄rabu wē ka maa b̄esen tii, sanam m̄ Yinni Yesu koo kurama w̄llun di ka d̄o yari ka win ḡrado damgibu. ⁸ Yesu wiya u koo bu s̄eyasia be ba kun Gusun̄ ȳ, ka be ba kun wi, Yinni Yesun Labaari gea wure. ⁹ Ben dii k̄s̄iaru ta ko n s̄awa kam koo bi bu kun n̄ru m̄ sere ka baadomma. Ba ko n karan̄wa ka Yinni ka maa win yiiko damgia, ¹⁰ sanam m̄ u koo na kpa win b̄ere yu s̄osira wigibu s̄o, kpa naane dokeobu kpuro ba n n̄n k̄sa t̄o te s̄o. B̄en tii i ko n maa wāa mi, domi i b̄esen seeda naane doke ye sa di.

¹¹ Yen s̄na sa kanaru m̄ baadomma b̄en s̄, Gusun̄ b̄esen Yinni u ka kp̄i u b̄en kookoosu siara wāa te u b̄e sokua s̄o kpa win dam mu de i gea ko ye i ḡru doke kpa mu maa de b̄en naane dokebun kookoosu su n yiba. ¹² Nge

meya beɛn Yinni Yesun yĩsira koo ka beere wa beɛn min di, kpa beɛ i maa beere wa win min di Gusunɔ ka Yinni Yesu Kirisin durom saabu.

2

Kɔsan kowo

¹⁻² Nɛgibu, na beɛ kanamɔ i ku de beɛn laakari yu burisina, beɛn Yinni Yesu Kirisin wuramarun garin sɔ ka maa beɛn mennabu wiŋ mi, i ku maa de sɔmɔbun gari gee n̄ kun me waasu gaa n̄ kun me tire te ba neɛ na yorua, yen gaa yu beɛ biti ko yà n gerua ma Yinnin t̄ra tunuma kɔ. ³ I ku de bu beɛ n̄ni w̄ke baa fiiko. Yinnin t̄ɔ te, tu sere na t̄n dabira koo Gusunɔ seesi, yen biru kɔsan kowo wi, u koo kurama wi u s̄a kam kooren bii. ⁴ U koo tii sua n̄ kpuro kere kpa u ye kpuro seesi ye ba sokumɔ Yinni ka ye ba s̄amɔ. U koo mam da u sina Gusunɔn s̄a yerɔ kpa u tii soku Gusunɔ.

⁵ I n̄ yaaye ma na beɛ yeni s̄ɔwa sanam me na w̄a beɛn mi? ⁶ T̄ɛ, i ȳ s̄a s̄a ye ya n̄n nenusi sere win saa yu ka turi. ⁷ Domi kɔsa ya s̄mburu m̄ kɔ asiri s̄ɔ. Adama wi u gina ye yinasiamɔ u ko n̄ ye yinasiamɔwa sere b̄a n̄ ka n̄n doona. ⁸ Saa yera kɔsan kowo wi, u koo kurama kpa Yinni Yesu u n̄n wom wure u go, kpa u n̄n kpeerasia ka win naarun yiiko. ⁹ Kɔsan kowo wi, u koo na ka Setam dam, kpa u s̄m maamaakigii bwese bweseka ko ye ya s̄a weesugia. ¹⁰ U koo maa bu n̄ni w̄ke bu ka kom kɔsum ko, be ba koo kam ko ȳn s̄

ba yina bu gem k̄a me mu koo bu faaba ko. ¹¹ Yenin s̄na Gusunɔ u koo de ḡa damginu ganu nu bu torasia bu ka weesu naane ko. ¹² Nge meya, be ba n̄ gem naane doke ma ba kom kɔsum kua ka nuku dobu, ba koo taare sua.

Ba beɛ gɔsa i ka faaba wa

¹³ Nɛgibu, beɛ be Yinni u k̄i, sa n̄ ko ko sa kun Gusunɔ siare beɛn s̄ saa baayere. Domi Gusunɔ u beɛ gɔsa saa toren di i ka faaba wa ka Hunde D̄eron dam wi u beɛ kua Gusunɔgibu, ka maa beɛn naane ye i m̄ gem s̄ɔ. ¹⁴ Yenin saabuwa Gusunɔ u beɛ soka ka beɛn Labaari gean kparabu, i n̄ ka b̄nu m̄ beɛn Yinni Yesu Kirisin yiiko s̄ɔ. ¹⁵ N n̄ men na nɛgibu, i ȳro dim dim i n̄ s̄ɔsi ni n̄ni ni sa beɛ s̄ɔsi n̄ɔ ka n̄ɔ ka maa tireru s̄ɔ.

¹⁶ Gusunɔ beɛn Baaba wi u sun k̄a, ma win durom saabu u sun dam k̄a me mu kun n̄ru m̄ ka maa ȳiyɔ geebu, wi ka beɛn Yinni Yesu Kirisin tii ¹⁷ bu beɛn ḡrusu dam k̄ɛ, kpa bu beɛ t̄asisia i ka s̄m geenu ka gari gee kpuro ko.

3

I sun kanaru kuo

¹ Ye n̄ tie nɛgibu, i sun kanaru kuo kpa Yinnin gari yi wa yi kparara fuuku, kpa yi n̄ yiiko m̄ nge me yi kua beɛn suunu s̄ɔ. ² I maa kanaru koowo kpa Gusunɔ u sun w̄ra t̄n k̄so wiru sariban n̄man di, domi n̄ n̄ t̄mbu kpuro ba gari yi naane dokemɔ.

³ Adama Yinni u s̄a b̄rɔkini. U koo beɛ t̄asisia

kpa u beε kōsu tən kōso win sō. ⁴ Yinni u dera sa beε naane sāa. Sa yē ma i mō ye sa beε yiire, meya i ko n maa mō i n dōō.

⁵ Kpa Yinni u de beεn bwisikunu nu n woo Gusunon kīru gia ka maa Kirisin temanabu sōō.

N weene tōnu u sōmburu ko

⁶ Nεgibu, ka Yinni Yesu Kirisin yīsiru sa beε yiiremō, i naane dokeo baawure gōwo wi u sāa garu koo sari ma u n sōōsinu swīi ni sa beε wē. ⁷ Beεn tii i yē me n weene i beεn daa saari. Domi sa n kue garu koo sariba beεn suunu sōō. ⁸ Sa n goon dīanu di sa kun nin gobi kōsie, adama sa sōm sēsōguru kua bururu ka yoka sere sa wasira kpa su ku ka ko goon sōmunu. ⁹ N n mō sa n yen yiiko mō, adama sa kīwa beεn tii su beε kom gem sōōsi me i ko saari. ¹⁰ Sanam me sa wāa beεn mi sa beε yiire sa neε, wi u kun kī u sōmburu ko, n n maa weene yēro u di.

¹¹ Wee, sa nua ma beεn gabu ba sāa yikurobu be ba kun garu mō ma n kun mō gari wōbia wōribu. ¹² Sa tən ben bweseru yiiremō sa bu suuru kanamō Yinni Yesu Kirisin sō, bu de bu sōmburu ko laakari sōō kpa bu ben tii diisia.

¹³ Adama beε nεgibu, i ku wasira ka gean kobu. ¹⁴ Goo ù n yina u gari yi mem nōōwa yi sa yorua tire teni sōō, i n nùn laakari sāa kpa i kun maa gāanu mōōsine ka wi, n wa sekuru tu nùn mwā. ¹⁵ I ku nùn garisi nge yiberε, adama i nùn swaa sōōsio mero bisi bisikum.

Domaru ka tōbiribu

¹⁶ Yinni wi u ra alafia wē u beε alafia kē saa baayere ye n beε deema kpuro sōō kpa u n ka beε kpuro wāa.

¹⁷ Ka nen tiin nōmuwa na yeni yorua. Ne Pōlu na beε tōbura. Yera n sāa nen yīreru nen tirenu kpuro sōō.

¹⁸ Nen yora mi. Kpa beεn Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka beε kpuro wāa.

TIRE GBIKII TE PĀLU U TIMŌTE KUA

Timote u Yesu naane dokewa win aluwaasirun di, sanam me Pālu u da Lisitiō nōn gbiikiru. Win daaru yiruse sōara u Timote gōsa u ka nūn yōsiri bu Labaari gea kparam da, Gārobun Kookoosu wiru 16:1-3. Timōten tundo u sāawa Gerēki, ma win mero u sāa Yuu wi u Gusunōn bēere yē too, wiru 1:1-5. Pālu u tire te yoruawa win tōkōru sō. U Timote sōawa u nee u de u n tāsā win naane dokebu sō, kpa u Yesun Labaari gean taa geebu ko, kpa win sanu sanusu su n dēere Yesugibun suunu sō, wiru 3:15. U maa nūn ka swaa sōasi ye ya weene Yesun yigbe kparobu ka Gusunōn sōm kowobu kpuro bu swī. Meya u maa nūn sōmō nge me Yesugibu ba ko n wāasine. U maa nūn kirō mō u ka sōasi geenu sōasi ni nu dēere keu koosio weesugibun sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Sōasi te Pālu u Timote wē Yesun yigberu ka ten sōm kowobun sō, wiru 1:3n di sere wiru 3:16.
3. Sōasi te Pālu u Timote wē win sōmburu sō, wiru 4n di sere wiru 6.

Tōbiribu

¹⁻² Timote, wune wi a kua nen bii yēn sō a Yesu naane doke, Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi bēsen Yinni bu nun durom ka wōnwōndu kua kpa

bu nun alafia kē. Ne Pālu, Yesu Kirisin gōro nge me Gusunō bēsen Faaba kowo ka Yesu Kirisi wi u sāa bēsen yīiyōbu, ba man yiire, na nun tire teni kuamme.

Sōasi weesugirun kirō

³ Tē, na kī a sina Efesus nge me na nun yiire sanam me na dō Masedōni gia kpa a bu yinari be ba sōasi tukunu sōsimō. ⁴ A bu sōwō bu ku raa ben laakari doke gari yi tōmba seka sō, ka maa sikadoban yīsa sō. Yeya ya sikirinōsu seeyamō, ya n maa Gusunōn himba wuswaa daasiamō ye tōnu ra gie ka naane dokebu. ⁵ Adama na yiire bi mōwa n ka bēen kīru seeya te ta wee saa gōru ge ga dēeren di ka laakari taare sarirugian di ka maa naane doke kpikibun di. ⁶ Wee, gaba geRa saa gari yin min di ma ba kōra sikirinō kamgisu sō. ⁷ Ba kī ba n sāa Gusunōn woodan keu sōsiobu, adama ba n ben tiin garin tubusianu yē baa yi ba gerumō ka naane baka.

⁸ Ka me, sa yē ma wooda ya wā tōnu ù n ye dendimō nge me n weene. ⁹ Kpa u n yē ma ba n wooda kue gemgibun sō. Ba ye kuawa wooda sarobu ka mem nō sarirugibun sō, ka be ba n Gusunōn bēere yē, ka durumgibu, ka maa tōn be ba n Gusunō ka gāa dēeranun bēere yē, ka sere be ba ben tundobu n kun me ben merobu goomō, ka maa tōn gowobu gabu, ¹⁰ ka maa sakara kowobu, ka tōn durō be ba kō mēnamō ben tii tiine, ka be ba tōmbu gbēnimō

ba daramo, ka weesugibu, ka be ba weesu soo bōrumən sō, baayere kpuro gesi ye ya kun sāa sōsi geeru. ¹¹ Sōsi te, ta wāawa Labaari gea ye ba man nōma beria soo. Gusunowa ya ka yā. Wiya u yiiko mō, u maa sāa domarun nuuru.

Siarabu

Gusunən wənwəndun sō

¹² Na Yesu Kirisi besen Yinni siara wi u man dam kā n ka nen sōmburu ko. Na saabu kua yēn sō u man garisi naanegii ma u man gōsa win sōmburu soo, ¹³ baa mē na ra raa nūn gari kam gerusi ma na nūn nōni sōowa ma nen mōru ku ra n toma. Ka mē, u man wənwəndu kua yēn sō na n yē ye na mō, domi na n daa naanē doke. ¹⁴ Ma besen Yinnin durom mu banda ne soo. U man naanē dokebu ka kīru wē. ¹⁵ Gari naanegii yi yi weene i nōma gāri i mwa mam mam yiya, Yesu Kirisi u na handunia soo u ka durumgibu faaba ko bē soo na sāa ben kpoko. ¹⁶ Adama yenin sōna Gusunō u man wənwəndu kua, kpa Yesu Kirisi u ka kpī u win suuru nōru sarirugia sōsi ne soo ne wi na sāa kpoko, kpa na n ka sāa yīreru ben sō be ba koo nūn naanē doke bu ka wāaru te ta ku ra kpe wa. ¹⁷ Tē, Gusunō turo wi, sina boko wi u ko n wāa ka baadommao, wi u kun gbimō, wi ba n ka nōni waare, wigia beere ka yiiko sere ka baadommao. Ami.

¹⁸ Timote nen bii, na nun yiire bini mō nge mē Gusunən sōmbu ba raa gerua wunen sō. A de sōmō ben gari yi, yi

n sāa wunen tabu yānu kpa a ka taa geebu ko ¹⁹ a n naanē doke kpa wunen gōru ga kun nun taare wēmō. Adama sibu gabu ba n gōru gen bwe-seru swaa sue, ma ba ben naanē dokebu kam koosia nge goo nimkuu ge ga nim diira. ²⁰ Tōn be sōra Himenē ka Alesandu ba wāa be na Setam nōmu sōndia bu ka gia ma n n weene bu Gusunō gari kam gerusi.

2

Kanarun gari

¹ Yen sōna na beē kanamō gbiikaa, i n kanaru mō tōmbu kpuron sō i n bikiamō ka tii kawabu, kpa i n da maa Gusunō siare. ² Nge meya i maa kanaru koowo tem yērobun sō ka sere be ba wāa aye damginu soo kpuro, kpa su wa su besen handunian wāaru di ka bōri yendu ka alafia, sa n Gusunō beere wēmō kpa sa n daa gea mō. ³ Kana ten bwesera ta wā ta ra maa Gusunō besen Faaba kowo wēre ⁴ wi u kī tōmbu kpuro bu faaba wa, kpa bu wa bu gem tubu. ⁵ Domi Gusunō turowa wāa, sannō yakianō turowa maa wāa bese ka Gusunən baa soo, wiya Yesu Kirisi wi u kua tōnu, ⁶ ma u tii wē u kua baawuren abōru. Seeda yera ya sōsira sanam mē yen saa ya tura. ⁷ Yenin sōna ba man gōsa waasu kowo ka gōro, kpa n ka tōn tukobu naanē dokebu ka gem keu sōsi. Geema na gerumō na n weesu mō.

⁸ Yen sōna na kī baama mi ba kanaru mō tōn durōbu bu tu ko ba n nōma ye ya deere

sue wəllə n kun ka mərū n kun ka sikirinə.

⁹ Meya maa na kī tən kurəbu bu tii səme saka səə ka girima kpa ben buraru ta kun sāa tara gidigia n kun me wura n kun me goonu, bu ku maa yāa gobi bekeginu doke.

¹⁰ Adama ben bura yānu nu n sāa kookoo burasu nge me n weene kurə be ba tii garisi Gusunə sāəbu bu ko. ¹¹ A de tən kurə u gia laakari səə ka wii kpīibu mam mam. ¹² Na n wure tən kurə u keu sōsi, n kun me u n sāa tən durən wirugii adama u n da n maari.

¹³ Domi Adamuwa Gusunə u gbia u taka kua, yen biru Efa. ¹⁴ Meya n n mə Adamu Setam u nəni wōkua, win kurəwa, u nəni wōkua ma u wooda sara.

¹⁵ Adama tən kurə u koo faaba wa u n bibu marumə u n gesi wāa naane dokebu ka kīru ka wāa deerarū səə ka tii yēru sannu.

3

Yesun yigbe kparobu

¹ Gari naanegii wee. Goo u n kī u n sāa Yesun yigbe kparo, səm geera u kī. ² N weenəwa yēro u n sāa taare sarirugii kpa u n kurə turo dege dege mə, yen biru u n maa sāa gayagii kpa u n tii yē u kun sāa tən bereteke, adama u n sāa səbun yaare kowo ka maa wi u koo keu sōsibu kpī. ³ Kpa u kun sāa tam nəro n kun me sannə kīro adama u n sāa suurugii wi u alafia kī, kpa u kun sāa gobin kīro. ⁴ Kpa u n sāa wi u win yenu nəma sikerene mam mam, kpa u win bibu mem nəəbu ka tənun beere wēebu kpuro sōsi. ⁵ Domi tənū u

kun yē me u koo ko u ka win tiin yenu nəma sikerena, aməna yēro wi, u koo ka kpī u Gusunən yigberu nene. ⁶ N n maa weene yēro u n sāa naane dokeo kpaə, ye n koo de u n tii gāamə kpa u taare wa nge me Setam u wa. ⁷ Yen biru n weene be ba n naane doke ba n yēro win seeda gea dimə, kpa bu ku nən gem, kpa u ku raa maa Setam yina wəri.

Yesun yigbe səm kowobu

⁸ Meya maa n n weene Yesun yigbe səm kowobu ba n sāa be ba n beere mə nge nəsū yirugibu n kun me tam yobu n kun me be ba ka bwisi kankam gobi kasu, ⁹ adama ba n naane dokebu gem me mu tera neni ka gōru deero. ¹⁰ N weene bu maa gina ben laakari mēri. Bā n wa ba n taare gaa mə kpa bu sere ben səmburu wəri. ¹¹ Nge meya n maa weene kurəbun tii ba n sāa be ba koo beere wē, kpa ba kun sāa tən wāəbu ma n kun mə gayagibu be ba naane mə kpuro səə. ¹² Kurə tia tiawa yigbe səm kowobu ba ko n mə, kpa ba n sāa be ba ben bibu ka ben tiin yenusu nəma sikerene mam mam. ¹³ Səm kowo be ba ben səmburu mə ka nuku tia ba koo ten baruka di ben wāaru səə, kpa ba n toro sindu mə ben naane dokebu səə bi Yesu Kiriisi sun wēemə.

Asiri baka

¹⁴ Na yīiyə n na n nun wa, adama na nun tire teni yoruamməwa, ¹⁵ baa nā n tēemə, amən biru a n ka yē nge me n weene a n tii kpore Gusunən təmbun suunu səə

be ba sãa Gusunõ Yinni wason yigberu. Yigbe tera ta sãa gem gberere ka men maro. ¹⁶ Ka gem, goo sari wi u koo kpĩ u besen sãarun asiri yen kpãaru siki.

Gusunõ u sõsira tɔnun wasi sɔɔ.

Hunde Dɛero nùn gem wẽ.

Wollun gɔradoba ba maa nùn wa.

Ba win gari bweseru baatere waasu kua.

Ma ba yi naane doke handunia sɔɔ.

Ma ba kpam nùn sua wɔllɔ u wura win yiiko sɔɔ.

4

Keu koosio weesugibu

¹ Adama Gusunɔn Hunde gerumɔ kpasasa ma sanam gam sisi mɛ sɔɔ gaba koo naane dokebu swaa deri bu hunde koni weesugibu mem nɔwa, kpa bu maa werɛkunun sɔsiru swĩ. ² Sɔsi te, ta weewa saa wee kowobun min di be ba tii mɛera gabu. Tɔn ben gɔru ga gu nge ge ba sii sunsu mani. ³ Tɔn ben bwesera ba gerumɔ ma n ñ wã tumbu bu suana, yen biru n ñ maa weene bu dīanu kpuro di. Adama Gusunõ u ye kpuro taka kuawa naane dokeobu be ba gem gia bu ka di ka siarabu sannu. ⁴ Domi gāanu baanire ni Gusunõ u taka kua gāa geena, gāanu sari ni sɔɔ, ni ba koo kɔ, adama bu gesi ni kpuro mɔ ka siarabu. ⁵ Domi Gusunɔn gari ka kanara ni kpuro dɛerasiamɔ.

Yesu Kirisin sɔm kowo geo

⁶ Wee, à n naane dokeobu bwisi yini kɛmɔ kaa n sãawa Yesu Kirisin sɔm kowo geo,

kaa n maa wunen tiin hunde diisiamɔ ka naane dokebu ka sɔsi geerun gari yi a swĩ.

⁷ Adama a wiira gari yinɔ yi tɔmba seka kpa a n wunen hunde dendimɔ Gusunɔn bɛere wɛebu sɔɔ. ⁸ Geema, wasin dendibu arufaani gaa mɔ, adama Gusunɔn bɛere wɛebu bu arufaani kpuro mɔ yèn sɔ bu gisɔn wāaru ka maa siagirun nɔ mwɛeru mɔ. ⁹ Gari naanegiiya mi. N wã bu yi nɔma gāri mam mam bu mwa. ¹⁰ Yen sɔna sa sunamɔ sa sɔmburu mɔ, domi sa besen yiyɔbu doke Gusunõ Yinni waso sɔɔ wi u sãa tumbu kpuron Faaba kowo, su mam nɛere be ba naane doke.

¹¹ A n bu sɔsi te yiremɔ kpa a n bu tu sɔsimɔ. ¹² A ku de ba n wunen aluwaasiru gema, adama a de a n naane dokeobu kom gen sɔsimɔ wunen gari gerubu sɔɔ, ka wunen wāarun kookoosu sɔɔ, ka wunen kīru sɔɔ, kpa a n naane mɔ ka maa gɔru kpiku. ¹³ Sere n ka tunuma, a n tumbu Gusunɔn gari gariammɛ kpa a n bu dam kɛmɔ kpa a n bu keu sɔsimɔ. ¹⁴ A ku hunden kēru atafiuru ko te ta wāa wunɛ sɔɔ, te ba nun nɔmu beria Gusunɔn sɔmɔbun gari sɔɔ sanam mɛ yigbe guro guroba nun nɔma sɔndi wirɔ. ¹⁵ A gari yini nɔni dokeo, a maa yi tii wɛɛyɔ mam mam, kpa tumbu kpuro bu wunen wuswaa daabu wa. ¹⁶ A n tii sɛ, a maa wunen sɔsiru laakari dokeo kpa a n tɛmanɛ gāa nini sɔɔ. Domi à n mɔ mɛ, kaa tii faaba ko ka maa be ba nun swaa daki.

5

Dobonia naane dokeobun sã

¹ A ku durã bukuro gerusi ka dam, adama a tẽmanã a nũn dam kẽ nge wunen tiin tundo. Meya maa aluwaasiban tii, a bu koowo nge wunen maabu ka wãnãbu. ² N n maa kurã tãkunun na, a nin baawure koowo nge wunen tiin mero, a maa kurã mero kpemminu ko nge wunen sesubu daa dẽera sã.

³ A gãmminibu bẽere wẽeyã be ba sãa gãmminibu ka gem. ⁴ Adama gãmmini goo ù n bibu mã ñ kun mẽ nikurãminu, n weene bu gbi bu gia bu gea ko ben tii tiin mero bisibu sã kpã bu wa bu ben mawãbu gea dibu kãsia, domi yeni ya wã Gusunã mi. ⁵ Kurã wi u sãa gãmmini ka gem wiya wi u ñ goo mã wi u koo nũn nãari. Win yĩiyãbu wãawa Gusunã sã kpã u n kanaru m̀ u n win somiru bikiamã bururu ka yoka. ⁶ Adama gãmmini wi u win wãarun yẽeritia tãna kasu u kua gari kã baa mẽ u wasi. ⁷ A n bu gãa ni kpuro sãomã kpã goo u ku raa ka bu taare wẽ. ⁸ Wi u kun win dusibu nãari n ku mam ko win yenugibu, wiya u naane dokebu yina, ma u naane doke sarirugii dukuram kera.

⁹ A ku gãmmini goo sosi gãmminibun wuuru sã ma n kun mã yẽro u wãã wata mã, kpã u n sãa wi u ka durã turo yãra, ¹⁰ ma ba win sãm geerun seeda dimã. U n sãa kurã wi u bibu nenum yẽ, kpã u n daa sãa sãbun yaare kowo ka maa wi u naane dokeobu nãarire ka tii kawabu, kpã u

n daa wahalagibu somire, kpã u n sãa wi u ra n sãm geenu baanire m̀ ka kĩru.

¹¹ Adama a ku gãmmini kpemminu sosi gãmminibun wuuru sã, domi sanam mẽ ben kĩa koo bu bãria bu ka Kirisi atafiiru ko, ba koo kĩa bu durãbu sua ¹² kpã bu ben tii taare wẽ yèn sã ba ben nã mwee gbiikiru kua kam. ¹³ Yèn sã ba ñ garu m̀ ba koo se ba n yenusu duurimã. N ñ mam ye tãna, adama ba ko n da tãmbu wĩ kpã bu gari wãbia wãri kpã ba n gari swinimã. ¹⁴ Yenin sãna na kĩ gãmmini kpemminu nu durãbu sua kpã bu bibu ma, kpã bu ben yenu nãni doke kpã bu ku raa besen yibereba ayeru deria bu ka besen kãsa gere. ¹⁵ Domi gãmmini ben gaba gera kã ba Setam swĩ. ¹⁶ Adama naane dokeo goo ù n gãmminibu mã win dusibu sã, a de u bu somi. A ku de u Yesun yigberu sãmu ni sãbi kpã tu ka kpĩ tu gãmmini be ba kun goo mã somi.

¹⁷ Yen biru yigberun guro guro be ba hania m̀ ben sãmburu sã, n weene bu bẽere bakan arufaani di, n ku mam ko be ba ra sunẽ gem gem waasu ka keu sãosibu sã. ¹⁸ Domi Gusunã gari yi gerumã yi nẽe, “I ku bẽen naa kinenu nã bãke saa ye nu sãmburu m̀ dĩanu sã.” Yi maa gerumã, “N weene sãm kowo u win kãsiaru wa.” ¹⁹ Bã n ka nun yigbe guro guro goon taare naawa, a ku gari yi wura ma n kun mã tãnu yiru ñ kun mẽ ita ba yen seeda di. ²⁰ A be ba tora gerusio yigberugibu

kpuron nɔni biru kpa be ba tie bu berum duura.

²¹ Na wure na nun sɔɔmɔ Gusunɔ ka Yesu Kirisi ka win gɔrado be u gɔsan wuswaaɔ, a sɔɔsi nini mem nɔwɔ n kun ka goon nɔnu nasiaru. A ku maa gāanu ko kpaasirun kīrun sɔ. ²² A ku maa senda a ka goo nɔma sɔndi. Meya, a ku maa de a n bɔnu mɔ gabun toranu sɔɔ. A tii nenuɔ dɛeraru sɔɔ.

²³ Wee, a kun da maa nim tɔna nɔ, adama a n da tam nɔ fiiko wunen nukurun alafian sɔ yɛn sɔ a ra bare kiri kiri.

²⁴ Gabun toranu nu ra sɔɔsire batuma sɔɔ bu sere bu siri. Adama gabuginu ra sɔɔsirewa amɛn biru. ²⁵ Nge meya maa sɔm geenun tii, nu ra sɔɔsire kpasasa. Baa ni nu kun tere sāa sāa nu n berurɔ ka baadomma.

6

¹ Be ba yoru dimɔ n weene bu ben tiin yinnibu bɛɛɛɛ wɛ gāanu kpuro sɔɔ, kpa goo u ku raa ka fɛɛ wa u Gusunɔn yīsiru ka besɛn sɔɔsinu gari kam gerusi. ² Yoo be ba maa yinni naane dokeobu mɔ, bu ku raa bu gem bu nɛɛ, ba sāa dusinu Yinni sɔɔ. Adama bu de bu yinni be sā ka girima kpa bu ben sɔman arufaani di n kpā yɛn sɔ ba sāa naane dokeobu ka maa kīnasibu Yesu sɔɔ.

Sɔɔsi weesuginu

ka arumani gea

Yeya n weene a waasu ka keu ko. ³ Baawure wi u sɔɔsi tukuru garu sɔɔsimɔ ma u yina u besɛn Yinni Yesun Kirisin gari gemgii nɛnɛ, ka maa sɔɔsi te ta Gusunɔn bɛɛɛɛ wɛɛbu sɔɔsimɔ, ⁴ yɛro u tii

suewa, u n maa gāanu yɛ. Adama sikirinɔsu ka gari wɛɛrinun kīra u barɔ. Min diya nisinu ka sannɔsu ka yaa kasikibu ka tɔn naane sarira wee. ⁵ Tɔn ben wira sīira ba n maa gem yɛ ma ba sikirinamɔ nɔru sari. Ba tamaa ma Gusunɔn sāaru ta koo bu ko arumanigibu.

⁶ Geema, Gusunɔn sāaru ta sāawa arumani baka, ye tɔnu u mɔ yà n ka nùn nɛrena.

⁷ Domi sa n ka gāanu ganu nɛ handunia ye sɔɔ, meya sa n maa ka gāanu wiɔ. ⁸ N n mɛn na, sà n dīanu ka yānu mɔ n ko n sun turia. ⁹ Adama be ba kī ba n sāa arumanigibu, beya ba ra wəri kəkiribu sɔɔ, kpa wiirarun kīru ka kīi gɔburu tu bu yina mwa ba n ka dɔɔ kam kobu ka kpeerasiabubu sɔɔ. ¹⁰ Domi gobin kīra sāawa kom kɔsum kpuron nuu teeru. Sibubu gaba tu naa gira sere ba naane dokebu gɛɛrari ba tii kpɛɛ nuku sankira dabinu sɔɔ.

Ye Pɔlu u Timote yiire

¹¹ Adama wunɛ Gusunɔgii, a yeni kpuro duka suurio kpa a gem naa gira ka maa Gusunɔn bɛɛɛɛ wɛɛbu ka naane dokebu ka kīru ka tɛmanabu ka sere daa duudwia. ¹² A naane dokebun taa geebu koowo kpa a wāaru te ta ku ra kpe are di. Domi wāa te sɔɔra Gusunɔ nun soka, ten sɔna a maa naane dokebun seeda gea di seedagii dabinun nɔni biru. ¹³ Na nun yiiremɔ Gusunɔn wuswaaɔ wi u ra yabu kpuro wāaru wɛ, ka maa Yesu Kirisin wuswaaɔ wi u seeda gea di Pɔnsu Pilatin wuswaaɔ, ¹⁴ a wooda

ye nenuo kpa a n waa deeraru ka taare sariru soo sere too te besen Yinni Yesu Kiriſi u koo kurama. ¹⁵ Gusuno, wi u koo de too te, tu soosira ten saa soo, wi turo dege degewa saa domarugii ka yikogii ka sina boko ka yinnibun Yinni. ¹⁶ Wi turowa saa wi u kun gbimo. U waa yam bururam soo me goo kun kpe u susi. Goo kun nun waare, goo u n kpe u mam nun wa. Wiga beere ka sinaru te ta ku ra kpe. Ami.

¹⁷ A tem men arumanigibun laakari seeyo bu ku woo kana bu ku raa maa ben yiyobu yi dukia ye ya koo kpe soo. Adama bu bu yiyo Gusuno soo wi u sun kpuro wemo ka nuku tia besen nuku dobun so. ¹⁸ A bu soowo bu gea ko bu ko arumanigibu som geenu soo, kpa ba n nuku tia mo ba n sooru saa bu ka ben moru gabu bonu ko. ¹⁹ Nge meya ba koo tii arumani gea berua ye ya n sankiram soan so. Sanam meya ba koo kpi bu waa geeru naamwe.

²⁰ Timote, a ye ba nun nomu sandia nenuo n wa. A desiro saa handunian gari kankamgiin di. A ku maa sikirina ka be ba tamaa ba yeru mo. ²¹ Ben ye te, ta dera ben gaba kora naane dokebun swaan di.

Gusunon durom mu n ka bee waa.

TIRERU YIRUSE TE PĶLU U TIMĶTE KUA

Sanam me PĶlu u TimĶte tireru yiruse te yorua u wāawa piriŝam sĶ RomuĶ, u ka gĶĶ mara, wiru 4:6-8. U TimĶte kana u nŭn naamwema kpa u ka nŭn win puran yaberu naawa ka sere maa win tirenu ganu mi sĶ GusunĶn gari yorua. U maa TimĶte yiiremĶ u de u n sĶa naanegii Yesun mi ka sere Labaari gean kparabu sĶĶ. U maa nŭn kirĶ mĶ daa kĶsi yi tĶmba koo ra ko sanam dĶakim sĶĶn sĶ.

Tire ten kpunaa

1. TĶbiribu, wiru 1:1-2.
2. PĶlu u TimĶte kirĶ mĶ u n ka sĶa naanegii, wiru 1:3n di sere wiru 2:26.
3. TĶmba koo GusunĶn gari siki, wiru 3:1-9.
4. PĶlun wāaru, wiru 3:10n di sere wiru 4:8.
5. Gari dĶaki, wiru 4:9-22.

TĶbiribu

¹⁻² Na nun tire teni kuamme TimĶte, nen bii kĶnasi. GusunĶ Baaba ka Yesu Kirisi besen Yinni bu nun durom ka wĶnwĶndu kua kpa bu nun alafia kĶ. Nena PĶlu, wi Yesu Kirisi kua win gĶro GusunĶn kĶru sĶĶ, n ka wāa te sa mĶ Yesu Kirisin min din nĶĶ mwĶeru kpara.

Siarabu ka dam kĶru

³ Na GusunĶ saabu kua wi na sĶamĶ ka laakari taare sarirugia nge me nen sikadoba ba raa kua. Na ra n maa nun yaayamĶ nen kanaru

sĶĶ bururu ka yoka. ⁴ Na wunen yĶresu yaaye ma na kĶ n nun wa gem gem kpa nen gĶru dobu bu ka yibu. ⁵ Na wunen naane dokebu yaaye bi bu n murafitiru mĶ. Bin bwesera wunen nikurĶ Loisi ka wunen mĶro Enisi ba raa mĶ. Na yĶ kam kam ma a maa bu mĶ. ⁶ Yenin sĶna na nun yaayasiama, a kĶe te dĶĶ yabio te GusunĶ u nun wĶ sanam me na nun nĶma sĶndi. ⁷ Domi hunde ye GusunĶ u sun wĶ ya n koo de su berum ko, ya koo dewa sa n dam ka kĶru ka gaya mĶ.

⁸ Yen sĶ, a ku besen Yinnin seeda dibun sekuru ko, a ku maa nen tiin sekuru ko ne wi na wāa piriŝam dirĶ win sĶ. Adama a de sa n bĶnu mĶ sannu nĶni swāaru sĶĶ Labaari gean sĶ nge me GusunĶ u nun yen dam wĶemĶ. ⁹ Wiya u sun faaba kua ma u sun soka sa n ka sĶa win tiin tĶmbu, n n mĶ ye besen tii sa kuan sĶ ma n kun mĶ win himba ka win durom sĶ me u sun kua Yesu Kirisin min di saa toren di. ¹⁰ TĶ, besen Faaba kowo Yesu Kirisin naara sun durom me sĶĶsi. Domi u gĶĶn dam kpeesia ma u wāaru te ta ku ra kam ko sĶĶsi Labaari gean min di.

¹¹ GusunĶ u man kua gĶro ka keu sĶĶsio n ka Labaari gea ye kpara. ¹² Yen saabun sĶna na nĶni swāa teni waamĶ. Adama sekura kun man mĶ, domi na yĶ wi na naane doke, na maa yĶ kam kam u koo kpĶ u ye u man kerea kĶsu sere tĶĶ te, tu ka turi. ¹³ A nen sĶĶsiru nenunĶ ka naane dokebu Yesu Kirisi sĶĶ ka kĶi te a mĶ win min di. SĶĶsi te, ta sĶa gari

gee yi na nun nɔɔsia. ¹⁴ Gãa gee ni ba nun nɔma beria a nu nɛnuɔ ka Hunde Dɛeron dam wi u wãa bɛsɛ sɔɔ.

¹⁵ Wunɛn tii a nua kɔ ma be ba wãa Asin tem sɔɔ, be kpurowa ba man deri bɛ sɔɔ Figeli ka Hɛɛmɔgeni ba wãa. ¹⁶ Kpa Yinni u Onɛsifun yɛnugibu wɔnwɔndu kua domi u man dam kã nɔn dabinu. U ñ maa nɛn piriɔm sekuru kue. ¹⁷ Ye u mam tunuma Romuɔ u man kasuwa ka nuku tia ma u man wa. ¹⁸ Kpa Yinni u de Gusunɔ u nùn wɔnwɔndu kua tɔɔ te sɔɔ. Wunɛn tii a yɛ sãa sãa sɔma ye u kua nɛn sɔ Efesuɔ.

2

Yesu Kirisin tabu kowo geo

¹ Wunɛ maa nɛn bii, a n tãsa durɔm mɛ sɔɔ, mɛ sa mɔ Yesu Kirisin min di. ² Gãa ni a nua nɛn min di seedagii dabinun wuswaaɔ, a nu gabu nɔmu berio be a naanɛ sãa be ba koo maa kpĩ bu nu gabu sɔɔsi.

³ A wuro a ko nge Yesu Kirisin tabu kowo geo nɔni swãaru sɔɔ. ⁴ Tabu kowo wi u wãa tabu gberɔ, u ku ra maa win wãarun wunɔnɔ ko yɛn sɔ u kĩ u win tabu sunɔn kĩru ko. ⁵ Wasi kasanugii ù n dukan garasa mɔ, u ñ kpɛ u yen are wa ma n kun mɔ u yen wooda swĩ. ⁶ Mɛya maa gbee wuko wi u sɔmburu kua ka wahala, wiya u gina weenɛ u gberun marum sɔri. ⁷ A nɛn gari yi kpuro bwisikuo yi na nun sɔɔmɔ mi, domi Yinni u koo nun somi a ka kpuro tubu.

⁸ A Yesu Kirisin yaayo wi u yari Dafidin bweserun di, ma u sikura gɔrin di. Win gari yi wãa Labaari gea sɔɔ ye na waasu mɔ. ⁹ Labaari gea yen sɔna na nɔni swãaru waamɔ sere ba ka man yɔni sɔri nge tɔn kɔso. Adama ba ñ Gusunɔn gari sɔri. ¹⁰ Yenin sɔna na kpuro kpĩa be ba gɔsan arufaanin sɔ, kpa ben tii bu maa faaba wa Yesu Kirisin mi ka yiiko ye ya ku ra kpe. ¹¹ Gari naanɛgii wee.

Sà n gu ka wi sannu, sa ko n maa wãa ka wi.

¹² Sà n temana ka suuru, sa ko bandu di ka wi sannu.

Sà n maa nùn yina, win tii u koo sun yina.

¹³ Sà n sãa naanɛ sarirugibu, ka mɛ, u sãa naanɛgii.

Domi u ñ kpɛ u win tii yina.

Sɔm kowo wi u tii sɔɔsi gemgii

¹⁴ Yeni kpurowa kaa wunɛn tɔmbu yaayasia kpa a maa bu kirɔ ko Gusunɔn wuswaaɔ bu ku sikirina gari wɛerinun sɔ. Domi yenin bwesera kun arufaani gaa mɔ ma n kun mɔ yu tɔmbu kam koosia be ba swaa daki. ¹⁵ A hania koowo a n mɔ ye kaa ka siarabu wa Gusunɔn wuswaaɔ, nge sɔm kowo wi sekura kun mɔ win sɔmburu sɔɔ, wi u ra n gem gari sɔɔsimɔ dee dee. ¹⁶ Adama a handunian gari kankamgii suurio, domi yi ra tɔmbu desirasiewa n toma Gusunɔn bɛɛɛ yɛrun di. ¹⁷ Ye tɔn ben bwesera sɔɔsimɔ, ya sãawa nge boo kɔso wi u wasi kɔsisiamɔ. Be sɔɔra Himɛnɛ ka Filetu ba wãa. ¹⁸ Ba gem swaa deri ma ba

gabun naane dokebu surama, domi ba nee, garibun seebu sara ka. ¹⁹ Adama kpeekpeeku damguu ge Gusuna u sura ga n yiruro. Gari wee yi ba yorua gen wallo. Yinni u wigibu ye. Yen biru maa, baawure wi u Yinnin yisiru soku, u kom kosum kpuro derio.

²⁰ Dii buraru soo gbēe bwese bwesekawa ra n waa. Ba nin ganu kua ka sii geesu ka wura ni ba ra dendi bu ka gaa beereginu ko. Ba maa nin ganu kua ka daa kaaru ka sōndu ni ba ra dendi bu ka ko ye ba tura. ²¹ Baawure wi u tii sāsiamō kom kōsum di, ba koo nūn dendi bu ka gaa beereginu ko. Domi u sāa wi ba wuna neñem wi Yinni u koo ka dendi, u maa sōru sāa u ka sōm geeru baatere ko. ²² A aluwaasirun kīru kankam suurio kpa a gem ka naane dokebu ka kīru ka alafia naa gira, wune ka be sannu be ba Yinnin yisiru sokumō ka gōru dēerō. ²³ Adama a tii gawo saa wiira gari ka sikirinō yēru sarirugisun di. A ye kam kam ma siya su ra sannō ma. ²⁴ Wee n n weene Yinnin sōm kowo u n sāa nō gōmunugii, adama u tōmbu kpuro daa gea kuo, u n sāa wi u koo keu sōsibu kpī kpa u n da tēmanē. ²⁵ N weene u be ba kun ka nūn nō tia sāa gerusi tēru. Sōrōkudo Gusunō u koo de bu ben gōru gōsia kpa bu gem gia. ²⁶ Sanam meya ben laakari koo wurama kpa bu kisira Setam yinan di wi u raa bu neni u toorimō win gōru kīru soo.

3

Sanam daakim

¹ A n ye ma sanam daakim soo wāara koo sēsia. ² Tōmbu ba ko n ben tii tōnan arufaani kasu, gobin kīra ko n bu neni, ba ko n sāa woo kanōbu ka tii suobu kpa ba n Gusunō gari kam gerusimō. Bibu ba n koo ben mōwōbu mem nōwa, tōmba ko n sāa guturuba ka Gusunōn beere yēru sarirugibu. ³ Ba ko n sāa kīru ka wanum sarirugibu. Ba koo tōmbu mem mani kpa ba n sāa mōru kankamgibu be ba nōni tau. Ba ko ba n gean kowobu tusa. ⁴ Ba ko n sāa kōrumōtōnugibu ka lasabu sarirugibu ka be ba tii sue ba gāamō. Ba ko n handunian doḅun kīru mō n kere Gusunōn kīru. ⁵ Ba ko n sāa bēn Gusunō sāara sakua, ba n koo ten dam wura. A tōn ben bweseru suurio. ⁶ Ben gaba ko n yenusu duurimō kpa bu ka ben gari tōn kurō dam sarirugibu kamia, bēn durum ya dera ba kom yaa bie ma ba kīru baatere diiriamme. ⁷ Baadomma kurō be, ba kasu bu gāanu gia adama ba n kpē bu gem gia. ⁸ Nge me Yanesi ka Yambesi ba ka Mōwisi kinenu kua, nge meya tōn be, ba maa ka gem kinenu mō, ba n maa bitī mō kōsan bwisikunun sō. Ba n garu koorō naane dokebu soo. ⁹ Adama ben hania kun ka bu gam dō, domi baawure u koo ben wiiraru wa nge me n Yanesi ka Yambesi deema.

Yiire daakibu

¹⁰ Adama wune Timote, a nen sōsiru ka nen kookoosu wa, ka nen himba handunian wāaru soo ka nen naane

dokebu ka nen suuru ka nen kīru ka maa nen temanabu, ¹¹ ka bōne ye ba man dōre ka nen nōni swāa te ta man deema Antiasio ka Ikonimuo ka Lisitio. Bōne gaa sari ye na kun wa mi. Adama Yinni u man yakia saa ye kpuron di. ¹² Ka gem, baawure wi u kī u Gusunō bēere wē wi ka Yesu Kirisin wāasinaa sōo, u n̄ koo ko u kun nōni swāaru wa. ¹³ Adama tōn kōsobu ka wee kowobu ben kōsuru ta ko ta n sosimōwa. Nge me ba gabu nōni wōkumō, meya ba maa tii nōni wōkumō. ¹⁴ Adama wunε, a n gāa ni neni ni ba nun sōosi ni a naane doke. A yaayo tōn bēn min di wunen yēru ta wee. ¹⁵ Saa wunen birun diya a Gusunōn gari yē yi yi koo kpī yi nun bwisi kē a ka Yesu Kirisi naane doke kpa a faaba wa. ¹⁶ Gusunōn gari kpuro yi weewa saa Gusunōn min di. Yi maa arufaani mō yi ka gem sōosi, kpa yi ka tōnu win toranu sōosi, kpa yi ka n̄n seeyasia, kpa yi maa n̄n sōosi nge me u ko n ka wāa gem sōo. ¹⁷ Kpa Gusunōgii u ka ko tōn giro wi u sōoru sāa u ka sōm geeru baatere ko.

4

¹ Na nun yīiremō ka gem Gusunōn wuswaaō ka Kirisi Yesun wuswaaō wi u koo wasobu ka gōribu siri, na maa nun yīiremō win wuramaru ka win bandun sō, ² a Gusunōn gari waasu koowo a n sōoru sāa baa n̄ n meren na, ba wura ba n̄ wure. A bu kabia buo, a bu gerusio, kpa a bu dam kē ka suuru baka, kpa a n bu Gusunōn garin keu sōosimō.

³ Domi saa gaa wee yē sōo tōmba kun ko n kī bu sōosi geeru swaa daki, adama ba koo ben tii keu koosio dabinu kasua be ba koo ben swaa nukiri ka gari yi ba nōobu kī, ⁴ kpa bu ben swaa sīiya saa gem di bu wura gari yi tōmba seka sōo. ⁵ Adama wunε, a de a n yē ye a mō kpuro sōo. A ka nōni swāaru temanō, a Labaari gean waasu kowon sōmburu koowo, a maa wunen sōma yibio mam mam.

⁶ Adama ne maa, nen wāara kua nge doma tam, nen saa ya turuku kua ye kon ka dunia deri. ⁷ Na taa geebu kua na kpa, na maa tura yōra yerō, na naane dokebu neni dim dim. ⁸ Tē, nasaran are man mara, yi yi sāa gem me Yinni siri kowo gemgii koo man wē tōo te. N n̄ mō ne tōna, ka be kpurowa be ba win wuramaru mara ka kīru.

Ye Pōlu u maa Timote yīire

⁹ A kookari koowo a man naamwema a ku te. ¹⁰ Domi Demasi u man deri u doona Tesalonika gia yēn sō u handunian kīru mō too. Keresansi u doona wi maa Galati gia, ma Titun tii maa da Darumasi gia. ¹¹ Luku turowa ka man wāa mini. À n sisi a de i na ka Maaku sannu, domi u koo kpī u man somi nen sōmburu sōo. ¹² Na Tisiki gōra Efesuo. ¹³ À n wee, a nen woorun yaberu tama te na deri Torasio Kaapusin wōōrō, ka maa nen tirenu, n ku mam ko ni ba kua ka gōna.

¹⁴ Alesandu seko wi, u man kōsa kua gem gem. Yinni u koo n̄n kōsie ye u kua. ¹⁵ A

tii laakari koowo ka wi, domi u kōrua gem gem u beɛɛn gari yina.

¹⁶ Goo sari wi u ka man yōra nən gbiikiru ye na ka tii yinamə, be kpurowa ba man deri. Gusunə u ku ye garisi ben wirə. ¹⁷ Adama, Yinni ka man yōra u man dam kā na ka kpīa na Labaari gea waasu kua tən tukobu kpuron wuswaaə. Na maa yara gbee sunən nən di. ¹⁸ Yinni koo man yakia saa kōsa kpuron di kpa u ka man du win bandu səə wəllə ka alafia. Wiya yiiko mə sere ka baadommaə. Ami.

Nəə kanabu

¹⁹ Na Pirisila ka Akilasi təbura ka maa Onesifun yenugibu. ²⁰ Erasutu u yōra Korintiə, na maa Torofimu deri Miletuə yèn s̄ə u barə. ²¹ A kookari koowo a na woorun saa yu sere turi.

Ebulusi ka Pudensi ka Linusi ka Kolodia ka beɛɛgibu kpuro gesi ba nun təbura.

²² Yinni u n ka nun w̄a.

Kpa Gusunən durom mu n ka beɛ kpuro w̄a.

TIRE TE PŌLU U TITU KUA

Titu u s̄āawa Gεrεki. U Yesu naane dokewa Pŏlun min di, wiru 1:4. U Pŏlu yŏsiri Labaari gean kparabu s̄o. Pŏlu u n̄un gŏra n̄on ita u ka Korintigibun k̄enu mwaama ni ba w̄ε Yerusalemugibun s̄o, Korinti II, 8:6 ka 12:18. Gŏra yeni ya sun s̄oosi ma Pŏlu u Titu naane s̄ā. Sanam mε Pŏlu u Keretigibu beram da, u Titu deri mi, u ka Yesun yigberugibu t̄asisia, domi Pŏlu kun kp̄ia u tε mi, wiru 1:5. Yen biruwa u n̄un tire teni yorua u ka n̄un s̄o nge mε u koo koosina u ka yigbe te kpara. Tire ten gari yi s̄oosim̄o nge mε Gusun̄on s̄om kowo u ko n s̄ā ka sere maa nge mε Yesugii u koo win w̄āaru diisina handunia ye s̄o. Mεya ta sun s̄oosim̄o ma Yesun Labaari gea ya ra t̄onu faaba ko kpa yu n̄un s̄arasia, wiru 1:1-3 ka wiru 2:11-14 ka wiru 3:3-7.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, wiru 1:1-4.
2. Yesun yigbe s̄om kowo, wiru 1:5-16.
3. Nge mε Yesugii u koo win w̄āaru diisina, wiru 2.
4. Kir̄oba, wiru 3:1-11.
5. Gari d̄āaki, wiru 3:12-15.

T̄obiribu

¹⁻⁴ Titu, na nun tire teni kuamme wunε w̄i a s̄ā nen bii maruro naane dokebun saabu b̄i sa m̄o Yesu Kirisi s̄o besε kpuro. Kpa Gusun̄o Baaba ka Yesu Kirisi besεn Faaba kowo bu nun durom kua kpa bu nun alafia k̄ε. Nεna Pŏlu,

Gusun̄on yoo ka Yesu Kirisin gŏro. Ba man gŏra n ka be Gusun̄o u gŏsa somi bu ka naane doke, kpa n ka bu gem giasia mε mu Gusun̄o beere w̄εm̄o, ba n ka w̄āaru te ta ku ra kpe ȳiȳo. Gusun̄o u ku ra weesu ko. Wiya u sun w̄āa te n̄o mwεeru kua toren di. Ma t̄ε, win saa ye u gŏsa s̄o, u win gari terasia waasu s̄o yi ba man n̄oma beria nge mε Gusun̄o besεn Faaba kowo u yiire.

Sombu te ba Titu

n̄omu s̄andia Keretio

⁵ Na nun deriwa Keretio a ka ye ya tien wunan̄o ko, kpa a Yesun yigbe t̄onwerobu ḡosi wuu baagere s̄o nge mε na nun yiire. ⁶ Wi n weenε a ḡosi wee, w̄i u s̄ā taare sarirugii kpa u n kur̄o turo dege dege m̄o kpa win biba n s̄ā naane dokeobu, n n̄ m̄o be ba ka daa bereteke w̄im̄o n̄ kun mε m̄em̄ n̄o sariru. ⁷ N weenεwa yigbe kparo u n s̄ā taare sarirugii ȳen s̄o u Gusun̄on s̄omburu neni. N n̄ weenε u n s̄ā tii suo, n̄ kun mε m̄rugii, n̄ kun mε tam n̄oro, n̄ kun mε n̄o ḡomunugii, n̄ kun mε w̄i u dukia kasu ka keeta. ⁸ Adama u n s̄ā s̄abun yaare kowo kpa u n da gean kobu k̄ā. U n s̄ā w̄i u tii ȳε. U n s̄ā dee dee ka t̄on d̄εero kpa u n gaya m̄o. ⁹ N weenε u n Gusun̄on gari naanegii neni dim dim nge mε ba n̄un yi giasia, kpa u ka kp̄i u maa gabu dam k̄ε ka s̄oosi geeru kpa u maa sikirin̄osugibu kamia.

¹⁰ Domi t̄on bereteke dabinu w̄āa ka wiira gari gerobu ka be ba t̄ambu n̄oni w̄okum̄o,

n kun mam ko Yuuba.
 11 Ben bwesera n weene bu n̄su marisia, domi ba yenu dabinun tambu bitani dokem̄o yèn s̄o ba bu s̄osim̄o ye n kun weene bu ka gobi wan s̄o. 12 Keretigii ben tiin s̄om̄o turo u nee, baadommawa ba s̄aa wee kowobu ka gbeeku ye k̄osi ka maa dim k̄iro yikurobu. 13 Geema u gerua. Yen s̄o, a bu gerusio gem gem kpa ba n t̄asa naane dokebu s̄oo dim dim, 14 kpa bu ku raa maa Yuuban gari sekure nene, bu ku maa t̄on ben yiirebu sw̄i be ba gem yina. 15 Ḡaanu baanire nu deere be ba deeren mi, adama ḡaanu sari ni nu deere disinugibu ka naane doke sarirugibun mi, yèn s̄o ben bwisikunu ka ben ḡorusu kun deere. 16 Ba gerum̄o ka n̄o ba Gusun̄o yē, adama ben kookoosu ben gari siki. Ba s̄aa t̄on k̄sobu ka mem̄ n̄o sarirugibu, ba n̄ kp̄e bu ḡaa geenu ganu ko.

2

S̄osi geeru

1 Adama wune, a n s̄osi geerun gari gerum̄o. 2 A dur̄o bukurobu s̄ow̄o bu de ba n gaya m̄o, kpa ba n s̄aa beeregibu ka be ba tii yē, kpa ba n ȳo dim dim naane dokebu s̄oo ka k̄iru ka temanabu. 3 M̄eya maa kur̄o t̄ok̄onu, a nu s̄ow̄o nu de nin sanu sanusu su n deere, kpa nu kun s̄aa t̄on w̄obu n̄ kun me tam yobu. N weenewa nu n bwisi gee s̄osim̄o 4 kpa nu kp̄i nu kur̄o m̄oro kp̄emminu s̄osi nge me n weene bu ben dur̄obu

ka bibu k̄ia, 5 kpa ba n tii yē ba n s̄aa t̄on deerobu ka t̄on geobu be ba ben m̄oraru n̄oni doke, ma ba ben dur̄obu wiru kp̄iyamme, kpa goo ku kp̄i u Gusun̄on gari gari kam gerusi.

6 M̄eya maa, a aluwaasiba s̄ow̄o bu de ba n gaya m̄o. 7 Wunen tii maa, a n bu kom gem s̄osim̄o. A n da Gusun̄on garin keu s̄osi ka beere, murafiti sariru s̄oo. 8 A bu s̄osio ka gari gee yi ba n̄ kp̄e bu taare wē, kpa sekuru tu wunen yiberēba mwa yèn s̄o ba ḡaa k̄osunu bia ni ba koo gere beere s̄oo.

9 A maa yobu s̄ow̄o bu ben yinnibu wiru kp̄iya kpuro s̄oo, kpa bu ko ye ya koo bu w̄ere bu ku ka bu sikirina. 10 Ba kun s̄aa b̄en n̄oma yam m̄o, adama ba n tii s̄osim̄o naanegibu kpuro s̄oo, kpa bu kpuro ko Gusun̄o besen Faaba kowon s̄osiru tu ka ko beeregiru.

11 Domi Gusun̄o u win durom s̄osi t̄ambu kpuron faaban s̄o. 12 Durom me, mu sun s̄osim̄o ma n weene su w̄aa te ta kun Gusun̄o beere w̄em̄o deri ka maa handunian k̄iru kankam, kpa sa n w̄aa handunia mini gem s̄oo ka laakari ka Gusun̄on beere w̄ebu, 13 kpa sa n t̄oo doo n̄orugii te swaa daki ka ȳiȳobu, t̄e s̄oo Gusun̄o besen Yinni boko ka besen Faaba kowo Yesu Kirisin yiiko ya koo s̄osira. 14 Yesu Kiri wi, u win tii wē besen s̄o u ka sun yakia saa kom k̄osum kpuron di, kpa u ka sun ko t̄on deerobu be ba s̄aa wi t̄onagibu be ba maa hania m̄o bu ka s̄am geenu ko.

¹⁵ Nge mɛya n weene a gari gere. A tɔmbu dam kɛ kpa a maa bu gerusi ka wunen yiiko kpuro. A ku de goo u nun gɛm.

3

Yesugibun sanu sanusu

¹ A wunen tɔmbu yaayasio ba n tem yɛrobu ka wun tɔnwerobu wiru kpɛiyamme ba n bu mɛm nɔɔwamme, kpa ba n sɔɔru sɔa sɔm geenu kpuron sɔ. ² A bu sɔɔwɔ bu ku raa goon kɔsa gere bu ku maa goo nɔɔ kasu, adama bu baawure ben daa duudwia sɔɔsi. ³ Domi besɛn tii sa raa sɔa gari bakasu ka mɛm nɔɔ sarirugibu ka be ba tore. Sa raa sɔa gɔru kɪru kankam ka handunian kɪru baateren yobu. Sa raa wɔa nuku kɔsuru ka binɛ sɔɔ. Sa sɔa be tɔmba tusa, sa maa tusinɛ. ⁴ Adama sanam mɛ Gusunɔ besɛn Faaba kowo u win tɔn geeru sɔɔsi ka win kɪru tɔmbu sɔɔ, ⁵ u sun faaba kua ka sɔrasia bi bu dera sa marura nɔn mɛeruse, ma Hunde Dɛero sun wɔa kpaaru wɛ. U n sun faaba kue sɔm gee ni besɛn tii sa kuan sɔ ma n kun mɔ win wɔnwɔndun sɔ. ⁶ Domi Gusunɔ u sun Hunde Dɛero wi wɛ n banda Yesu Kirisi besɛn Faaba kowon saabu, ⁷ kpa win durom sɔ su ka ko geegibu Gusunɔn mi, kpa su ka wɔaru te ta ku ra kpe tubi di te sa yɛiyɔ. ⁸ Gari yi, gari naanɛgiya.

Na kɪ a yi gere a sire kpa be ba Gusunɔ naanɛ doke bu ben saa di sɔm geenun kobu sɔɔ. Gari yi, yi wɔ yi maa sɔa tɔmbun arufaani. ⁹ Adama

a wiira gari suurio ka maa sikadoban yɛsan mɛeribu ka sikirinɔsu ka maa woodan sannɔsu. Yeni kpuro ya sɔawa kam, ya n arufaani gaa mɔ. ¹⁰ Wi u karanaa dokemɔ, a nɔn gerusio nge nɔn yiru a sere nɔn fɛra bee tia. ¹¹ Domi a yɛ ma tɔnu win bwesera sankire, u toramɔ ma u tii taarɛ wɛemɔ.

Yiire dɔakibu

¹² Sanam mɛ kon nun Aatemasi n kun mɛ Tisiki gɔriama, a hania koowo a ka man naamwɛma Nikopolisiɔ, domi miya na gɔru doke na n wɔa woorun saa. ¹³ A Senasi wooda yɛro wi ka Apolo kusenu kuo nu n wɔa ben sanum sɔɔ, kpa gɔanu ku raa bu kɔmia. ¹⁴ N weene besɛgibun tii bu hania ko sɔm geenun kobu sɔɔ, kpa ba n nɔmu mɔ bukata tilasigia ye sɔɔ, kpa ba kun wɔaru dimɔ kam sɔɔ.

¹⁵ Be ba wɔa nen mini ba nun tɔbura be kpuro. A bu tɔbirio be ba besɛn kɪru mɔ naanɛ dokebu sɔɔ.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka beɛ kpuro wɔa.

TIRE TE PŌLU U FILEMŌŌ KUA

Filemoo u sãawa Pōlu n bōrō wi u Yesu naane doke Koloseo, Kolose 4:9. Wiya u dera Yesugibu ba ra menne win dirō bu ka sãaru ko. N deema u yoo mō wi ba mō Onesimu. Onesimu wi, u nūn gobi gbena, ma u duka yakura u da wuu maro, ge ba mō Romu. Romu miya Onesimu u Pōlu gia, miya u maa Yesu naane doke. Saa yera Pōlu u nūn kua nge win tiin bii. Yen sōna u Filemoo tire te yorua u ka win yoo Onesimu suuru kua, domi u daa kōsa. Yen sō, u ku maa nūn garisi nge yoo, n kun me gbena, adama u nūn garisio win dusi Yesu sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, naasu 1-3.
2. Pōlu u Gusunō siaramō Filemōon sō, naasu 4-7.
3. Pōlu u Filemōo suuru kanamō Onesimun sō, naasu 8-21.
4. Tōbiri dāakibu, naasu 22-25.

Tōbiribu

¹⁻³ Filemoo, besen kīnasi ka besen sōm kowosi, ka maa Yesun yigbe te ta ra menne wunen yenuō ka besen sesu Apia ka maa Aasipu besen tabu kowosi sōmburu sō, bēeya sa tire teni kua. Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē. Nena Pōlu wi ba pirisōm sãa Yesu Kirisin sō, ne ka besegii Timote, sa bēe tōbura.

Filemōon kīru

ka win naane dokebu

⁴ Na ra n nen Gusunō siaramō baadomma nā n kanaru mō wunen sō, ⁵ domi na wunen kīrun baaru nōomō te a naane dokeobu kī ka maa wunen naane doke bi a mō Yinni Yesu sō. ⁶ Na nūn kanamō u de nōo tia ye bese ka wune sa mōosine naane dokebun sō yu sōsira kookoosu sō kpa a gāa geenu kpuro tubu ni sa mō Kirisin saabu. ⁷ Wunen kīru ta man nuku doo bakabu wē nen kīnasi, ta man dam kā gem gem, domi a Gusunōgibun bwēra yemiasia.

Pōlu u Onesimu

suuru kanamme

⁸ Yen sō, baa me nen toro sindu Kirisin sō ta tura n ka nun yiire a ka ko me n weene, ⁹ ka me, kīrun sōna na nun suuru kanamō, ne Pōlu, ne wi na bukura ma na tē wāa pirisōm sō Yesu Kirisin sō. ¹⁰ Na nun suuru kanamō Onesimun sō wi u kua nen bii naane dokebu sō pirisōm diru mini. ¹¹ Yellu u n daa sãa gāanu wunen mi, adama tē, u arufaani mō wunen mi ka nen tiin mi.

¹² Na nun nūn gōriama tē, a nūn mōo nge nen tii tii. ¹³ Na raa kī u n wāa nen bōkuō pirisōm sō mi na wāa Labaari gean sō u ka man somi wunen ayerō. ¹⁴ Adama na n kī n gāanu ganu ko ma n kun mō a wura, kpa wunen somiru ta kun sãa tilasi. Na kīwa ta n sãa wunen gōru kīru.

¹⁵ À ku tuba yenin saabuwa i ka karana wune ka Onesimu saa fiiko kpa a wa a n ka nūn mō ka baadomma, ¹⁶ n n mō nge yoo tōna, adama tē u yoo

kerá. U kua kīnasi Kirisi sōo n ku mam ko nēn mi, adama n weenε u n kere mε gem gem wunen mi, domi u n sāa wunen yoo tōna, u maa sāawa wunen kīnasi Yinni sōo.

¹⁷ Yen sō, à n man garisi wunen sōm kowosi, a nūn dam koosio nge mε kaa man dam koosia. ¹⁸ U n nun gāanu tora n kun mε ù n wunen dibu nēni, n kua nēn sōmunu. ¹⁹ Wee, na yeni yorumō ka nēn tii tiin nōma. Nε Pōlu, kon nun ye kpuro kōsia. Baa nà kun gerua, wunen tii a yē ma wunen wāara nēn dibu nēni. ²⁰ Yen sōna negii, a man durom mε kuo Yinnin sō. A man gōru yemiasio Kirisi sōo.

²¹ Nā nun tire teni kuamme yēn sō na wunen mēm nōōbu naane sāa, domi na yē kam kam kaa ko n kere ye na mam nun kanamō. ²² Gāa teenā nu tie, a man diru kasuo yēn sō na yīiyō Gusunō u koo bēen kanaru mwa kpa u man bēe wesia.

Nōo kana tōbiribu

²³ Epafasi, nε ka wì sa wāa pirisōm dirō Kirisi Yesun sō, u nun tōbura. ²⁴ Meya maa nēn sōm kowosibu Maaku ka Aritaaki ka Demasi ka sere Luku, ba nun tōbura.

²⁵ Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bēe wāa.

TIRE TE BA HEBERUBA KUA

Ba ñ yē wi u tire te yorua. Gaba nεε, Pōluwa u tu yorua yèn sō ba Timōten gari mō te sō, wiru 13:23. Ba ko n tu yoruawa bu sere Yerusalemun sāa yeru kōsuku, wiru 10:11.

Saa ye ba tire te yorua, Heberu be ba Yesu naanε doke ba dam kērun bukata mō. Domi ben gabu ba wāa sika sō. Ma ba wuramō ben yellun yāki yāki sō. Yeniba kpuron sōna ba tire te yorua bu ka Yuu be sōasi ma ben yellun yāki yāki kpuro yi kpa. Yesu Kirisi u yellun wooda kpuro yibia ye u gu. U kua yāku kowo tōnwero wi u Yuuban yāku kowo tōnwerobu kpuro kere.

Tire te, ta maa sun sōamō ma Yesu u Gusunōn gōradoba kere ka Mōwisi ka Aroni ka Yosue. Mēya nō mweε kpa te Yesu u sun kua tē, ya kere ye Gusunō u Mōwisi kua. Domi Yesu u na u ka yellugii te yibia kpa u sun yakia ye kpuron kookoosun di.

Tire ten kpunaa

1. Gusunō u ka tōmbu gari mō saa yellun di, wiru 1:1-3.
2. Yesu u kpuro kere, wiru 1:4n di sere wiru 10:18.
3. Be ba gbīa ba Gusunō naanε doken seeda, wiru 10:19n di sere wiru 13:19.
4. Domaru ka dam kēru, wiru 13:20-25.

Gusunō u gari gerua

win Biin min di

¹ Gasō Gusunō u ka beεn sikadoba gari kua nōn dabinu ka swaa dabinu saa win sōmōbun min di. ² Adama sanam dāakim meni sō u ka sun gari kua saa win Biin min di. Bii wiya u handunia taka kua, Gusunō u maa nūn gōsa u ka nūn gāanu kpuro nōmu beria. ³ Win yiiko ya sōsiramō win min di. Bii wi, u sāa Gusunōn tii tiin weenasii, u maa baayere kpuro neni ka win gari damgii. Ye u tōmbu sārasia ben toranun di u kpa, u da u sina wallō Gusunō dam kpurogiin nōm geuō.

Gusunōn Bii

u Gusunōn gōradoba kere

⁴ Nge mε Gusunō u win Bii yīsiru kā te ta win gōradobaguinu kpāaru kere, nge mēya maa Bii win tii u Gusunōn gōradoba kere. ⁵ Ka gem, Gusunō u ñ win gōradoban goo sōre u nεε,

“Wuna a sāa nen Bii. Gisōra na kua wunen tundo.” N ñ maa mō win gōrado goo u ka yā ye u nεε,

“Kon ko win tundo, u koo maa ko nen bii.”

⁶ Adama saa ye u win Bii yeruma gōriō handunia sō u nεε,

“Gusunōn gōradoba kpuro bu yiiro bu nūn sā.”

⁷ Wee ye u gerua win gōradoban sō. U nεε,

“Gusunō u win gōradoba kuawa nge woo, ma u win sōm kowobu kua nge dōo yari.”

⁸ Adama win Biin sōna u nεε,

“Gusunɔ, ba wunen bandu swĩ sere ka baadommaɔ. Gema a ka wunen bandu neni.

⁹ A gea kĩ ma a kɔsa tusa. Yen sɔna Gusunɔ wi u sãa wunen Yinni u nun gɔsa.

U maa nun nuku dobu wẽ ye u ka nun aye beeregiru wẽ te ta wunen kpaasibuginu kpãaru kere.”

¹⁰ U maa kpam nee, “Yinni, toren di wuna a tem taka kua.

Wunen nɔma a maa ka wɔllu kua.

¹¹ Ye kpuro ya koo doona adama wunε kaa n wãa. Ya koo tɔkɔru ko nge yãnu.

¹² Kaa ye kure nge yaberu. Ya ko ya n maa kɔsimɔwa nge yãnu.

Adama wunε, wuna mi, a ñ tɔkɔru mɔ.”

¹³ Gusunɔ kun maa win gɔradoban goo sɔɔre u nee,

“A sinɔ nen nɔm geuɔ sere n ka nun wunen yiberɛba taarea.”

¹⁴ N n men na, mba wɔllun gɔradoba ba sãa. Ba sãawa hundeba be ba Gusunɔ sãama. Bera u ra maa gɔri bu da bu be ba koo faaba wa somi.

2

Faaba ye, ya kpã too

¹ Yen sɔ, n weene su gari yi sa nua nenε sim sim kpa su ku ka nim doona. ² Gari yi wɔllun gɔrado ba ka na, yi yin dam sɔɔsi sere baawure wi u yi sara ñ kun me wi u ñ yi mem nɔwε, u seeyasiabu wa bi u ka weene. ³ N n men na, amɔna sa ko ka kpĩ su seeyasiabu suuri, sà n faaba baka yen bweseru atafiiru kua. Yin-nin tii u gbia u faaba yen gari

nɔɔsia. Yen biru be ba yi nua ba sun yi sɔɔwa ba sire ma gema. ⁴ Saa ye sɔɔra Gusunɔ u ben seeda dam sosi ka yĩrenu ka maamaaki ka sɔm damgii bwese bweseka. U maa kpam tɔmbu Hunde Deeron kɛnu bɔnu kua nge me u kĩ.

Wi u tɔmbu kparamɔ

bu ka faaba wa

⁵ Geema, n ñ mɔ wɔllun gɔradobara Gusunɔ u handunia ye ya koo nan dam wẽ, yèn gari sa mɔ. ⁶ Adama Gusunɔn gari sɔɔ, goo u gerua u nee,

“Yinni Gusunɔ, mba tɔnu sãa a n sere ka nùn yaaye.

Wara ra n tɔnu a n sere ka nùn nɔɔrimɔ.

⁷ A nùn kua u wunen gɔradoba kɔmie fiiko.

Ka me, a nùn yiiko ka beere wẽ nge sunɔ.

⁸ A nùn kua wirugii taka kooru kpuron wɔllɔ.”

Sanam me Gusunɔ u tɔnu dam wẽ gãanu kpuron wɔllɔ, gãanu sari ni u ñ deri nu nùn wiru kpĩiya. Adama sa ñ gina wa ma gãa ni kpuro nu nùn wiru kpĩiyε. ⁹ Ka me sa Yesu wa. Saa fiiko sɔɔ ba nùn kua wi u ñ Gusunɔn gɔradoba tura, kpa u ka gbi tɔmbu kpuron sɔ Gusunɔn durom saabu. Tẽ, sa nùn waamɔ ka win yiiko ka beere nge sunɔ, win gɔɔ wi u gun sɔ. ¹⁰ Ka gem, n weene Gusunɔ wi u kpuro taka kua ma ya wãa win sɔ, u Yesu ko tɔn giro nɔni swãaru sɔɔ, kpa u ka tɔn dabinu ko win bibu be ba koo win yiiko bɔnu ko. Domi Yesu wiya u bu kparamɔ bu ka faaba wa.

11 Yesu wi u tǎmbu sǎrasiamǎ ben toranun di, wi ka be ba sǎre ba kua tundo turon bibu. Yen sǎna sekura kun nǔn mǎ u ka bu soku wigibu ¹² sanam mε u nεε,
 “Yinni Gusunǎ, kon nεgibu wunen gari sǎ.

Kon nun siara ka womusu mi ba mεnne.”

¹³ U maa kpam nεε,

“Kon nen naane doke Gusunǎ sǎ.”

Yen biru kpam u nεε,

“Nε wee ka bii be Gusunǎ u man kǎ.”

¹⁴ Nge mε bii be, ba wasi mǎ ka yem, Yesu win tii u kua nge be. U kua mε kpa u ka gbi. Win gǎǎ wi, u Yibirisi kpeerasia ye ya raa gǎǎn dam neni. ¹⁵ Kpa u maa ka bu yakia be ba sǎa nge yobu ben wǎaru kpuro sǎǎ gǎǎn berum sǎ. ¹⁶ Ka gem, n n mǎ win gǎradobara u somiru na, Aburahamun biba u somiru na. ¹⁷ Yen sǎna u n koo ko u kun ka win wǎnǎbu weene kpuro sǎǎ, kpa u ka ko ben yǎku kowo tǎnwero wi u wǎnwǎndu ka naane mǎ Gusunǎn sǎmburu sǎǎ, kpa u ka tǎmbun torarun yǎkuru ko. ¹⁸ Tε, u koo kpī u bu somi be ba wǎa kǎkiribu sǎǎ yèn sǎ win tii u nǎni swǎaru wa kǎkiribu sǎǎ.

3

Yesu u Mǎwisi bεεε kere

¹ Yen sǎ nεgibu, bεε be Gusunǎ u soka i ka ko wigibu, i de i n Yesu mεεra wi Gusunǎ u gǎrima u ka ko yǎku kowo tǎnwero win seeda sa dimǎ. ² Wiya u ka Gusunǎ turo yǎra wi u nǔn gǎsa sǎmbu ten saabu nge mε Mǎwisi u kua win sǎmburu sǎǎ Gusunǎn

yεnugibu kpuron suunu sǎǎ. ³ Wi u yεnu kua u bεεε mǎ u kere yεnu gen tii. Nge mεya Yesu u ka bεεε baka nε ye ya Mǎwisigia kere. ⁴ Geema, yεnu baagere ga gen yǎro mǎ, adama Gusunǎwa u sǎa kpuron yǎro. ⁵ Mǎwisi u kua sǎm kowo naanegii Gusunǎn yεnugibu kpuron suunu sǎǎ u ka garin seeda di yi Gusunǎ u koo ra gere. ⁶ Adama Kiriisi u sǎa Bii naanegii wi Gusunǎ u kua win yεnu yǎro. Bεsεra sa sǎa win yεnugibu sǎ n yǎiyǎbu mǎ sere ka nǎrǎ ka toro sindu ka naane.

Wǎra te Gusunǎ u wigibu

Wǎεmǎ

⁷ Yen sǎna nge mε Hunde Dεero u gerua,

“I n Gusunǎn nǎǎ nǎǎmǎ gisǎ,

⁸ i ku de bεεn gǎrusu bǎbia nge mε bεεn baababa ba kua dǎma te ba Gusunǎ seesi ka sanam mε ba win laakari mεεra gbaburu sǎǎ.

⁹ Miya ba man wǎεra ka laakari mεεribu.

Ba maa wa ye na kua sere wǎǎ weeru.

¹⁰ Yen sǎna na ka tǎn be mǎru kua.

Ma na nεε, baadommawa ba toramǎ ben bwisikunu sǎǎ.

Ba n nεn swεε tuba.

¹¹ Na mǎru kua ma na bǎrua na nεε,

ba n sisi bu ka man wǎra mi na wǎre.”

¹² Yen sǎ nεgibu, i tii laakari koowo, i ku de bεεn goo u n gǎru kǎsu mǎ ge ga n naane doke, ge ga koo nǔn biru wurasia Gusunǎ, Yinni wason min di. ¹³ Adama i n dam kǎenamǎ baadomma saa ye sǎǎ

ba m̀ò gisò, kpa b̄een goo u ku de toraru tu win n̄oni w̄òke tu win ḡõru b̄obiasia. ¹⁴ Geema, sa kua be ba gbinn̄e ka Kirisi s̄a n toro sindu m̀ò sere ka n̄arò te sa m̀ò toren di.

¹⁵ Nge m̄e Gusun̄on gari gerum̀ò,

“I n Gusun̄on n̄ò n̄òm̀ò gisò, i ku de b̄een ḡõrusu b̄obia nge m̄e b̄een baababa ba kua d̄oma te ba n̄un seesi.”

¹⁶ Berà be ba Gusun̄on n̄ò nua ma ba n̄un seesi. Beya be M̄owisi u kpara kpuro saa Egibitin di. ¹⁷ Berà Gusun̄o u ka m̀aru m̀ò sere w̄ò weeru. Beya be ba tora ma ba gbisuka gbaburu s̄ò. ¹⁸ Sanam m̄e Gusun̄o u b̄õrua u n̄e, “ba ñ sisi bu ka man w̄era mi na w̄ere,” berà u ka ȳa ma n kun m̀ò be ba ñ n̄un m̄em n̄òw̄e. ¹⁹ Nge m̄eya sa wa ma ba ñ kp̄ia ba due w̄era yee te s̄ò yèn s̄ò ba ñ naan̄e doke.

4

¹ Gusun̄o u sun n̄ò m̄w̄eeru kua u n̄e, sa ko kp̄i su du mi sa ko w̄era ka wi sannu. N n m̄en na, su laakari ko, kpa b̄een goo u ku raa deem̄e u w̄era yee te bia. ² Domi ba sun Labaari gea waasu kua nge m̄e ba bu kua be ba gasò w̄a gbaburu s̄ò. Ba gari yi nua, adama yi ñ bu arufaani gaa kue domi sanam m̄e ba yi nua, ba ñ yi naan̄e doke. ³ B̄es̄e be sa naan̄e doke, sa ko du w̄era yee te s̄ò tèn s̄ò Gusun̄o u n̄e,

“Na m̀aru kua ma na b̄õrua na n̄e, ba ñ sisi bu ka man w̄era mi na w̄ere.”

U gari yi gerua baa m̄e win s̄ombura kpa saa m̀in di u handunia taka kua. ⁴ Ka

geema, gam gum Gusun̄on gari s̄ò ba s̄ò n̄òba yirusen gari gerua ba n̄e, “Gusun̄o u win s̄amburu kpuro deri u w̄era s̄ò n̄òba yiruse.” ⁵ Ma Gusun̄o u kparam gari tee yi gerua u n̄e, “Ba ñ sisi bu ka man w̄era mi na w̄ere.” ⁶ Be ba gbia ba Labaari gea ye nua ba ñ due w̄era yee te s̄ò yèn s̄ò ba ñ m̄em nua. N n m̄en na, ayera w̄a gina gabu bu ka du te s̄ò. ⁷ Yen s̄ona Gusun̄o u kparam t̄õru yii te u soka gisò. W̄ò dabinnun biru u ten gari gerua saa Dafidin min di, nge m̄e sa wa k̄o. U n̄e,

“I n Gusun̄on n̄ò n̄òm̀ò gisò, i ku de b̄een ḡõrusu b̄obia.”

⁸ Geema, Yosue ù n daa t̄on be kpara u ka dua w̄era yee te s̄ò, Gusun̄o u ñ daa maa t̄õru garun gari m̀ò. ⁹ N n m̄en na, w̄era te ta ka Gusun̄on s̄ò n̄òba yiruseguru weene, ta w̄a Gusun̄on t̄ombun s̄ò. ¹⁰ Domi wi u dua Gusun̄on w̄era yerò u win s̄amburu deriwa nge m̄e Gusun̄o u wiguru deri. ¹¹ N n m̄en na, su hania ko su ka du w̄era yee te s̄ò, kpa goo u ku ko m̄em n̄ò sariruḡii nge t̄on be, kpa u kam ko.

¹² Domi Gusun̄on gari yi wasi yi maa dam m̀ò. Yi n̄ò do n kere takobi ye ba d̄era biru ka wuswaa. Yi dam m̀ò yi ka t̄onun ḡõru ka win hunde s̄oku ka maa win gbinnu sere yu kp̄eru girari. Yi t̄onun ḡõrun k̄iru ka gen bwisikunu sirim̀ò. ¹³ Ḡaanu sari ni nu Gusun̄o berue win taka kooro s̄ò. Kpuro ya wukiarewa ya yii win wuswaa. Wiya b̄es̄e

kpuro sa ko maa besen wāaru tusia.

Yesu,

yāku kowo tɔnwero boko

¹⁴ Ka geema sa yāku kowo tɔnwero boko mɔ wi u tura sere Gusunɔn mi, wiya Yesu Gusunɔn Bii. N n men na, su yōra dim dim besen seeda ye sa di sɔɔ. ¹⁵ Domi sa yāku kowo tɔnwero mɔ wi u koo kpī u ka sun duura besen dam sariru sɔɔ yèn sɔ ba nùn kɔkura gāanu kpuro sɔɔ nge bese, adama u n durum koore. ¹⁶ N n men na, su Gusunɔ duromgiin sina turaru susi ka toro sindu kpa su ka wɔnwɔndu wa ka durom me mu koo sun somi saa ye sa men bukata mɔ.

5

¹ Yāku kowo tɔnwero baawure wi ba gɔsa tɔmbun suunu sɔɔn di, ba nùn yiiwa u ka Gusunɔ sã ben sɔ. U ra Gusunɔ ben kēnu wē kpa u yākunu ko ben toranun sɔ. ² U koo kpī u suuru ko ka yēru sarirugibu ka be ba swaa sare yèn sɔ win tii u dam biare. ³ Yen sãna maa, u n koo ko u kun yākunu kue win tiin toranun sɔ nge me u mɔ tɔmbuginun sɔ. ⁴ Goo kun kpē u tii yāku kowo tɔnwerorun bεεre wē. Gusunɔwa u ra tɔnu gɔsi u wē nge me u Aroni kua.

⁵ Nge meya Kirisi kun tii yāku kowo tɔnwerorun yiiko wē. Gusunɔwa u nùn ye wē wi u nee,

“Wuna nen Bii.

Gisɔra na kua wunen tundo.”

⁶ Gam gum maa u kpa gerua u nee,

“Wuna kaa ko yāku kowo ka baadommao nge Mεekisideki.”

⁷ Yesun handunian wāaru sɔɔ u Gusunɔ kana wi u koo kpī u nùn wɔra gɔɔn nɔman di. U maa nùn suuru kana ka wuri beke ka yiresu. Ma Gusunɔ u nùn swaa daki wii kpīibun sɔ. ⁸ Baa me u sãa Gusunɔn Bii, u mem nɔɔbu gia nɔni swaa te u wan sɔ. ⁹ Ye u yiba u kpa, u ka faaba na ye ya ku ra kpe, be kpuron sɔ be ba nùn mem nɔɔwa. ¹⁰ Ma Gusunɔ u nùn kua yāku kowo tɔnwero nge Mεekisideki.

Naane doke deribun kirɔ

¹¹ Gãa dabinu wãa ni sa ko kpī su gere gari yin sɔ, adama ya sē n ka bεε yi tubusia domi i kua be gari ku ra yeeri fuuku. ¹² Saa ya tura i ka ko keu koosiobu. Ka me, i gina goon bukata mɔ wi u koo bεε Gusunɔn garin torubu sɔɔsi. Bεε be n weene i n dĩa daki dimɔ, i kpa bɔm bukata mɔ. ¹³ Wi u bɔm nɔrumɔ kpuro biiwa, u n Gusunɔn gari geen dɔɔne mɔ. ¹⁴ Adama dĩa daki sãawa guro gurobun dīanu be ba gea ka kɔsan wunanabu gia yèn sɔ ba yen dɔɔne mɔ.

6

¹ N n men na, su Kirisin garin torubu deri kpa su da wuswaaɔ su ka ko tɔn yebunu. Su ku maa gari yin kpeεkpeεku sura, gera gōru gɔsiabu kookoo kamgisun di ka naane dokebu Gusunɔ sɔɔ, ² ka wasi dεerasiabun woronu ka nɔman sɔndibu yākurun wɔllɔ ka gɔribun seebun gari ka sian siribu. ³ Wuswaa daa

biya sa ko hania ko Gusunə ù n wura.

⁴ N n ben sɔn na, be ba raa yam wa Gusunən gari sɔɔ, ma ba win kɛnu denda, ma ba bɔnu wa Hunde Dɛero sɔɔ, ⁵ ma ba wa ma Gusunən gari wā, ma ba sian wāarun dam gia, ⁶ yen biru bà n biru kisi ba naanɛ dokebu deri mam mam, n n maa koorɔ bu bu gɔru gɔsiasia. Domi ba kɔam Gusunən Bii kɔparemɔwa ben tii dāa bunanarɔ ma ba nùn sekuru dokemɔ batuma sɔɔ.

⁷ Sanam mɛ tem mu guri nim nɔrumɔ kiri kiri ma mu dīanu kpiisiamɔ ni nu koo mɛn yɛrobu arufaani kua, Gusunə u ra mu domaru kuewa. ⁸ Adama mù n sàki ka awīi kpiimɔ mu n garu koorɔ. N n sosi Gusunə u koo mu bɔrusi, amɛn biru kɔa mu dɔɔ mwaara.

⁹ Adama kīnasibu, baa sà n gari yin bweseru gerumɔ, sa bɛɛ naanɛ sāa sa yīiyɔ ma i ko n wāa faaban swaa sɔɔ.

¹⁰ Gusunə u sāawa gemgii, u n bɛɛn sɔmburu duarimɔ ka kīi te i sɔɔsi win yīsirun sɔ, sanam mɛ i wigibu nɔɔri nge mɛ i bu nɔɔrimɔ tɛ. ¹¹ Ka mɛ, sa kī bɛɛn baawure u n hania ye mɔ sere ka nɔrɔ, kɔa ye i yīiyɔ yu ka koorɔ mam mam. ¹² Sa n kī i ko nge be ba temanabu kɔana, adama i bu saario be ba naanɛ doke ma ba temanabu ka ka tubi dimɔ ye Gusunə u bu nɔɔ mweeru kua.

Gusunən nɔɔ mweɛ

te ta n sika mɔ

¹³ Sanam mɛ Gusunə u Aburhamu nɔɔ mweeru kua, ka yen bɔri sanna. U bɔrua ka win tiin yīsiru yèn sɔ goo sari wi u maa nùn kere win yīsiru

u koo ka bɔre. ¹⁴ U nɛɛ, kon nun domaru kua ka gem, kon de wunen bweseru tu dabia.

¹⁵ Nge mɛya Aburhamu u temanabu, ma u wa yèn nɔɔ mweeru Gusunə u nùn kua.

¹⁶ Tombu bà n bɔrumɔ ba ra bɔrewa ka wi u bu keren yīsiru, kɔa bɔri yi, yi ben gari sire kɔa yi sikirinɔsu kɔuro kpeesia. ¹⁷ Nge mɛya Gusunə u kīa u be ba koo kɛru mwa te u bu nɔɔ mweeru kua sɔɔsi kɔpasasa ma win gari kun kɔbiarɔ. Yen sɔna u nɔɔ mweeru kua u sire ka bɔri.

¹⁸ N n mɛn na, gari yiru wāa yi yi n kɔsirɔ, yi sɔɔ Gusunə kun kɔɛ u weesu ko. Yiya yi sun dam kāa gem gem bɛɛ be sa kuku yeru kasu, kɔa su ka wa su mwa ye sa yīiyɔ ba sun yīiye. ¹⁹ Yīiyɔ bi, bu bɛɛn gɔru neni sim sim nge goo nimkuun marutia gu ku ka kɔɔra. Bu dam mɔ, bu n sika mɔ, ma bu dua sere Gusunən wāa yerun suunu sɔɔ. ²⁰ Miya Yesu u gbia u dua bɛɛn sɔ u kua yāku kowo tɔnwero ka baadommaɔ nge Mɛekisideki.

7

Mɛekisideki u sāa sunɔ

ka maa yāku kowo

¹ Mɛekisideki wi, u sāawa Salɛmun sunɔ ka Wɔrukoon yāku kowo. Ye Aburhamu u sinambu tabu diima u wee, yera Mɛekisideki nùn sennɔ da u nùn domaru kua.

² Aburhamu u ye u waama bɔnu kua ma u wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua u nùn wɛ. Gbiikaa win yīsirin tubusiana sunɔ gemgii. Yen biru u sāa Salɛmun sunɔ, yen tubusiana alafian sunɔ. ³ Goo

kun win tundo ka win mero ka win sikado goo yē. Ba n win marubu ka win gōon gari koore. U ka Gusunon Bii weene, u saawa yaku kowo ka baadommao.

⁴ I mēerio nge mē durō win kpāara nē. Domi Aburhamu bēsen sikado boko u gāa gee ni u tabu diima u ka wee bōnu kua, ma u wākuru baateren wōllō tia tia sua u nūn wē. ⁵ Wooda ya Lefin bibu be ba sāa yaku kowobu yiire bu de Isireliba bu ben mōru kpuro bōnu ko, kpa bu wākuru baateren wōllō tia tia sua bu bu wē. Be ba bu bōnu ye wēemō ba sāa ben dusibu, ben tii maa Aburhamun biba. ⁶ Adama Mēekisideki u n yara Lefin bweserun di. Ka mē, Aburhamu u nūn bōnu ye wē. Yen biru Mēekisideki u nūn domaru kua, wi, wi Gusunō u nōō mwēē ni kua. ⁷ Sika gaa sari, wi u bo wiya u ra yākabu domaru kue. ⁸ Lefin bibu, be ba wākuru baateren wōllō tia tia mwaamō ba sāa be ba ra gbi, adama Mēekisideki, wi, u sāa wi u n gbimō nge mē Gusunon gari gerua. ⁹ Tē, su gere ma sanam mē Aburhamu u nūn bōnu ye wē, Lefi win biba bōnu mwaamō u maa bōnu ye wē win tii saa Aburhamun min di. ¹⁰ Domi baa mē ba n gina nūn mara sanam mē, u wāa win baaban wasi sōō ye u ka Mēekisideki yinna.

¹¹ Wooda ye Gusunō u Isireliba wē yera yaku kowo Lefigiba ka sōmburu mō. Tē, yaku kowo be, bā n sōmburu kua te ta yiba, n n tilasi yaku kowo tuko goo u kpam na wi

u sāa nge Mēekisideki wi u n sāa Aronin bweseru. ¹² Domi bā n yaku kowobun bweseru kōsa tilasi bu maa wooda kōsi. ¹³ Geema bēsen Yinni wi gari yi, yi ka yā, u saawa bweseru garugii tēn tōmba kun yaku kobun sōmburu koore. ¹⁴ Domi sa yē ma ba nūn marawa Yudan bweseru sōō. Mōwisi kun maa bwese ten gari gerua yaku kowobun gari sōō.

Yaku kowo goo

wi u sāa nge Mēekisideki

¹⁵ Gari gēē wee yi yi ye kpuro bururasiamō. Yaku kowo tuko goo yara wi u sāa nge Mēekisideki. ¹⁶ Ba n nūn kue yaku kowo marumarurun di ma n kun mō ka wāaru te ta ku ra kpen dam. ¹⁷ Ka geema, Gusunon gari gerua win sō yi nēē, “Wuna kaa ko yaku kowo ka baadommao nge Mēekisideki.”

¹⁸ Nge mēya ba ka wooda gura go yēn sō ya n dam mō ya n maa arufaanī mō. ¹⁹ Geema, Mōwisin wooda ya n gāanu ganu yibie. Adama tē, sa swaa gea mō yēn min di sa ko Gusunō susi.

²⁰ Yen biru Gusunō u bōrua. Bēnō ba kua yaku kowobu n n ka bōri. ²¹ Adama wi u Yesu kua yaku kowo u ye kuawa ka bōri u nēē,

“Yinni Gusunō u bōrua.

U n maa win gari seeyamō.

U nēē, kaa ko yaku kowo ka baadommao.”

²² Yen sōna Yesu ka sun nōō mwēeru naawa te ta buram bo.

23 Mi Yesun gari ka yāku kowo ben gari yi kparam wunana wee. Yāku kowo be, ba dabia yèn sō gōo ku ra wure ba n wāa sōmbu te sōo ka baadomma, 24 adama Yesu u ko n wāawa ka baadommao. Ba n maa win yāku kowo sōmburu suamo bu goo wē. 25 Yen sōna u koo kpī u bu faaba ko tēn di ka baadommao be ba Gusunō susimō win min di, domi u wāawa u ka Gusunō suuru kana ben sō.

26 N n mēn na, Yesu sāawa yāku kowo tōnwero win bukata sa mō. U Gusunō wēre, u dēere, u n durum koore. Wi ka durumgibu ba wunanē. Ba nūn sua ba ka da sere wōllo. 27 U n sāa nge yāku kowo tōnwero beonō. U n baadomman yāku kobun bukata mō, gbiikaa win tiin toranun sō ka sere gabuginu. U yāku teeru kua te ta tura sere ka baadommao sanam mē u ka win tii abōru kua. 28 Mōwisin wooda ya dam sarirugibu kua yāku kowo tōnwero bu. Adama Gusunōn gari yi u kua ka bōri, yi yi na woodan biru, yi Bii wi u yiba ka baadommao kua yāku kowo tōnwero.

8

Yesu

besen yāku kowo tōnwero

1 Tē gari yin wiru wee. Besē sa yāku kowo tōnwero win bweseru mō wi u sō wōllo Gusunō dam kpurogiin sina turarun nōm geuō. 2 U yāku kowo tōnwero sōmburu mō aye dēeraru sōo te ta sāa Gusunōn wāa yerun tii tii, te Yinni u kua, n n mō tōnu.

3 Ba ra yāku kowo tōnwero gōsiwa u ka Gusunō kēnu wē kpa u yākunu ko. N n mēn na, besen yāku kowo tōnweron tii u ko n gāanu mōwa ni u koo ka yākuru ko. 4 U n wāa handunia sōo, u n ko n mam sāa yāku kowo domi yāku kowoba wāa be ba ra yākuru ko nge mē Mōwisin wooda ya yiiremō. 5 Yāku kowo ben sōmburu ta sāa te ta wāa wōllōn weenasiru tōna ka ten yaayasu, nge mē Gusunō u Mōwisi sōowa sanam mē u kī u kuu bekurugiru ko, u nēē, “A de a kuu te ko ta n sāa nge te na nun sōsi guuru wōllo.”

6 Adama tē ba Yesu sōmburu nōmu sōndia te ta begiru beere kere, domi u sāa arukawani ye ya beere bon swaa sōmō. Ba arukawani ye bōkuawa ka nōo mwēē ni nu beere bo.

7 Arukawani gbiikaa yā kun serere mō, n n maa koorō gaa yu ye kōsire ko. 8 Adama Gusunō u win tōmbu gerusimō ye u nēē, “Yinni Gusunō u nēē, tōnu ganu sisi nì sōo kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaa bōke.

9 Adama ya n ko n sāa yèn bweseru na raa ka ben baababa bōkua dōma te na bu nōmu nēnu na yara Egibitin tem di.

Ba n ka nen arukawani ye yōre ye na ka bu bōkua.

Yen sōna na bu atafiiru kua. Yeya Yinni Gusunō u gerua.

10 U kparam nēē, arukawani kpaa ye wee, ye kon ka Isireliba bōke amēn biru.

Kon nɛn wooda doke ben
bwisikunu sɔɔ.

Kon ye yorusi ben gɔrusɔ.

Kon ko ben Yinni kpa bu ko
nɛn tɔmbu.

¹¹ Goo sari be sɔɔ wi u koo win
wuugii n̄ kun mɛ win
temgii keu sɔɔsi u nɛɛ,

u Yinni Gusunɔ gio.

Domi be kpurowa ba ko n
man yɛ

saa bii piimunun di sere ka
bukurobɔ.

¹² Kon bu ben toranu suuru
kua.

Na n̄ maa ben toranu
yaayamɔ.”

¹³ Sanam mɛ Gusunɔ u
arukawani kpaan gari m̄, ya
geruawa u gbiikaa kua gura.
Ye ya maa s̄aa gura ya tɔkɔ m̄
ya doonɔ.

9

S̄aa temkiru ka wɔrukuru

¹ Arukawani gbiikaa ya
s̄aarun wooda m̄ ka maa s̄aa
yeru handunia sɔɔ. ² Ba kuu
bekurugiru gira. Ten adɛrɔwa
ba soka dii dɛɛraru. Miya fitila
ga w̄aa ka tabulu ka Yinni
Gusunɔn pɛɛ. ³ Ta maa dii sɔɔ
m̄ ge ba kua ka beku kareru.
Geya ba soka dii te ta dɛɛre
gem gem. ⁴ Miya kpakorora
w̄aa te ba wura pote t̄en w̄ollɔ
ba ra turare d̄ɔɔ doke. Miya
maa woodan kpakorora w̄aa
te ba maa wura pote. Kpakoro
te sɔɔ, weke wuragira w̄aa,
mi ba manna doke ka Aronin
dɛka ye ya kpara ka kpee b̄esi
mi ba woodan gari yorusi.
⁵ Kpakoro ten w̄ollɔwa w̄ollun
k̄s̄obun weenasiba w̄aa be
ba Gusunɔn yiikon girima
s̄ɔsimɔ. Ben kasa ya d̄eriare
ya wukiri mi ba ra ȳaku yem

ȳeke toranun s̄ɔ. Adama sa n̄
kp̄ɛ su ḡaa ni kpuron gari saari
t̄ɛ.

⁶ T̄ɛ, b̄a n ye kpuro yi yi nge
mɛ, yera ȳaku kowobu ba ra
du adɛrɔ ge sɔɔ bu ben s̄aarun
s̄omburu ko. ⁷ Adama ȳaku
kowo t̄ɔnwero wi turowa u
ra du dii sɔɔ ge sɔɔ, w̄ɔɔ ka
w̄ɔɔ n̄ɔn teeru ka ȳaku yem
mɛ u ra Gusunɔ tusie win tiin
toranun s̄ɔ ka maa t̄ambuginu
ni ba kua ȳɛru sariru sɔɔ.
⁸ Nge m̄ɛya Hunde Dɛɛro u
s̄ɔsimɔ ma swaa ye ya d̄ɔɔ
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ
ya n̄ gina keniare saa ȳɛ sɔɔ
adɛrɔ ge, ga w̄aa, ⁹ domi ga
s̄awa saa yen weenasia. Ȳa
gerumɔ ma k̄ɛnu ka ȳaku ni
ba Gusunɔ kuamme, nu n̄ kp̄ɛ
nu t̄onu wi u s̄aa te m̄n̄ ḡɔru
dɛɛrasia mam mam. ¹⁰ Domi
ya s̄awa wasi t̄ɔnan wooda ye
ya ka dim ka n̄rubu ka wasin
dɛɛrasiabun woronu ȳa. Ba
wooda ye yi sere kpaɔ yu ka
na.

¹¹ Adama Kirisi nawa u n ka
s̄aa ḡaa gee ni nu w̄aa t̄ɛn ȳaku
kowo t̄ɔnwero. U dua kuru
garun min di te ta kp̄aaruru
bo ma ta buram bo. N n̄
m̄ t̄ombu ba tu kua. Ta n̄
w̄aa handunia ye sɔɔ. ¹² Ye
Kirisi u dua n̄ɔn teeru ten
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ
ya tura sere ka baadommaɔ.
U n̄ due ka bonu ka naa bi-
nun yem. Win tii tiin yema
u ka dua, ma u sun yakia
sere ka baadommaɔ. ¹³ Ba ra
bonu ka naa kin̄ɛnun yem ka
naa ye ba d̄ɔɔ m̄ɛnin torom
ȳeke t̄ombu sɔɔ be ba n̄ dɛɛre
bu ka dɛɛra woodan n̄ɔni sɔɔ.
¹⁴ N n̄ m̄ɛn na, am̄na Kirisin
yem arufaani ko n nɛ. Domi

Gusunon Hunde wi u ku ra kpen saabuwa u tii Gusuno wē nge yāku te ta n̄ bau mā. Win yema mu koo besen gōru deerasia saa sōm kamginun di kpa su ka kpī su Gusuno, Yinni waso s̄a.

¹⁵ Yen sōna Kirisi u s̄a n̄o mwεε kpaarun swaa sōm̄o. Win min diya be Gusuno u soka ba gāa ni nu ku ra kpe tubi dim̄o ni Gusuno u bu n̄o mwεεru kua. Ba koo kpī mε, yēn s̄o gōn̄n gari dua s̄o, wi u tōmbu yakiam̄o ben toranun di ni ba kua n̄o mwεε gururun saa s̄o.

¹⁶ Domi n̄o mwεε ten bweseru tu ka koorā tilasi wi u tu kua u gbi. ¹⁷ Geema, n̄o mwεε ten bweseru ta n̄ arufaani mā ma n̄ kun mā wi u tu kua u gu. Ta n̄ dam gam mā saa ye yēro u wasi. ¹⁸ Yen sōna n̄o mwεε gbiikuru ta n̄ yibiare sanam mε ba n̄ yem yēke. ¹⁹ Gbiikaa M̄owisi u tōmbu kpuro wooda baayere n̄oasia nge mε Gusuno u yi. Yen biru u naa binu ka bonun yem sua ka nim, u yāa san swāasu ka is̄opun kikisu kp̄ε, ma u woodan tireru ka tōmbu kpuro yem mε yēke. ²⁰ Ma u nεε, yeniwa yem mε mu woodan gari sire ye Gusuno u wē besen s̄o. ²¹ M̄owisi u maa kuu bekurugii te ka gāanu kpuro ni ba ra ka s̄āru ko yem yēke. ²² Woodan komaru s̄o yema mu ra gāa dabinu deerasie. Toranu kun maa suru waar̄o ma n̄ kun mā ba yem yēka.

Kirisin yākura

durum wakama

²³ N weenε bu wōllun gāanun weenasii ni deerasia

nge mε. Adama wōllun gāanun tii nu yākunun bukata mā ni nu bεεε kere. ²⁴ Domi Kirisi u n̄ due dii deerarū s̄o te tōnu kua, te ta s̄a Gusunon wāa yerun weenasiru. U duawa sere wōllun tii tii s̄o u n̄ ka yō tē Gusunon wuswaa besen s̄o. ²⁵ Yuuban yāku kowo tōnwero u ra du wōō ka wōō dii te ta deere gem gem s̄o ka yem mε mu n̄ s̄a win tiigim. Adama Kirisi u n̄ due u ka tii ab̄oru ko n̄n̄n dabiru. ²⁶ U n̄ kua mε, u koo raa n̄ni s̄ōra n̄n̄n dabinu saa toren di. Adama u dua tē n̄n̄n teeru sanam dāakim men̄i s̄o u ka toraru wuna sanam mε u ka tii wē nge ab̄oru. ²⁷ Nge mε Gusuno u baawure bure u gbi n̄n̄n teeru u sere n̄n̄n siri, ²⁸ nge mεya Kirisi u tii wē n̄n̄n teeru nge ab̄oru u ka tōn dabinun toranu s̄obe. U koo maa kurama n̄n̄n mεεruse, n̄ n̄ mā u ka toranu s̄obe, adama u ka bu faaba kowa be ba n̄n̄n mara.

10

¹ Yuuban wooda ya n̄ gāa gee ni nu wāa tēn gari tubusie s̄a s̄a, ya s̄awa nin yaayaasu. Yen sōna ya n̄ kp̄ε yu ka yāku tee ni ba ra ko wōō ka wōō tōmbu deerasia mam mam be ba Gusuno susim̄o ka ni. ² Tōn be ba Gusuno s̄ām̄o nge men̄ bweseru, b̄a n̄ daa deera mam mam ben toranun di, ben gōru ga n̄ koo raa maa bu taarε wē, yākunu kun ko n̄ daa maa wāa. ³ Adama yāku ni, nu s̄awa ni nu koo tōmbu ben toranu yaayasia wōō ka wōō. ⁴ Domi naa kinenu ka bonun yem mu n̄ kp̄ε mu toranu wuna.

u Gusunən Bii gema ma u win yem kam mæera me Gusunə u ka win nəw mwæerun gari sire ma u ka yëro dæerasia. I n yë ma yëro win seeyasiabu koo kpëa. ³⁰ Domi bese sa yëro yë wi u gerua u nεε, “Nena kon mæru kəsia, nena kon dibu kəsia.” U maa kparam nεε, “Yinni Gusunə u koo win tumbu siria.” ³¹ Gari kəsiya Gusunə Yinni waso ù n tōnu nōma doke.

³² I yaayo nge me i gasə kua. Sanam me i Gusunən yam bururam wa i kpa, i nōni sōra gem gem adama i yōra sim sim taa bi sō. ³³ Gasə ba bεε wəmmə ma ba bεε nōni sōmə batuma sō, gasə maa i gabu dam kēmə be ba wahala yen bweseru waamə. ³⁴ Geema, i ka pirisamba nōni swāaru bōnu kua. Ye ba maa bεε bεen dukia wərari, i wura ka nuku dobu, domi i yë ma i dukia mə ye ya bεere bo ye ya ko n wāa ka baadomma. ³⁵ N n mēn na, i ku wərugəru kpana, domi ten are kpā. ³⁶ Ka gem, i n ko ko i kun tēmanε i ka Gusunən kīru ko kpa i wa i mwa yèn nəw mwæeru u bεε kua. ³⁷ Geema, nge me Gusunən gari gerumə, “N tiewa fiiko, kēeriki tōna.

Wi u koo na u ka tunuma, u n tεemə.

³⁸ Ma wi u sāa gemgii nēn nōni sō,

u ko n wāa naanε dokebun saabu.

Adama ù n biru wura, nēn gōru ga n maa ka nùn doramə.”

³⁹ Sa n wāa be ba biru wurə bu ka kam kon wuurə, sa wāawa be ba naanε doke bu ka ben hunden faaba wan wuurə.

11

Naanε dokebu

¹ Wi u naanε doke u yë kam kam ma ye u yīyo u koo ye wa. U maa yë ma ye ya n waarə ka nōni ya wāawa ka gem.

² Naanε doke bin bwesera yeruku tamba mə. Yen sōna ba bu seeda gea diiya.

³ Ka naanε dokeba sa tuba ma Gusunən gariya handunia ya ka taka koorə. Nge mēya ba ye sa waamə kua ye sa kun waamən di.

⁴ Ka naanε dokeba Abeli u Gusunə yākuru kua te ta Kaenigiru bεere kere. Win naanε dokebun saabuwa ba nùn soka gemgii domi Gusunən tii u win kēnu mwa. Ka naanε dokeba Abeli u maa gari mə ka tē baa me u gu.

⁵ Naanε dokebun sōna ba Enəku sua Gusunən mi u n gu. Goo sari wi u maa ka nùn nōni waare, domi Gusunə u nùn sua u ka da win mi. Gusunən gari maa gerumə, bu sere nùn sua win kookoosu Gusunə wēre. ⁶ N deema goo sari win kookoosu koo Gusunə wēre n kun ka naanε dokebu. Geema, wi u Gusunə susimə u naanε sāa ma Gusunə u wāa ma u ra be ba nùn kasu durom kue.

⁷ Ka naanε dokeba Nōwε u Gusunən gari swaa daki sanam me u nùn kirə kua ye ya sisin sō ye u n gina wa. U Gusunə nasia u nùn mēm nōwa ma u goo nimkuu dāka gè sō wi ka win yenugibu ba faaba wa. Nge mēya u handuniagibu taare wē ma u gem wa Gusunən nōni sō naanε dokebun saabu.

⁸ Ka naanε dokeba Aburhamu u Gusunən sokuru wura ma u swaa wəri

u dɔɔ tem gam gia mɛ Gusunɔ u koo nùn wɛ̃ nge tubi ma u dɔɔ mi u ñ yɛ̃. ⁹ Ka naane dokeba u sina nge sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ u nùn nɔɔ mwɛɛru kua. U wãa kuu bekuruginu sɔɔ wi ka Isaki ka Yakɔbu. Ben tii, nɔɔ mwɛɛ tee tera Gusunɔ u maa bu kua. ¹⁰ Domi Aburahamu u wuu bɔkɔ mara ge ga kpɛɛkpɛɛku damguu mɔ. Gusunɔwa u wuu gen kpunaa kua ma u gu bana.

¹¹ Naane dokebu saabuwa Saaraan tii maa dam wa u ka gura sua baa mɛ u yen saa doona. U yɛ̃ ma Gusunɔ wi u nɔɔ mwɛɛru kua u sãa naanegii. ¹² Nge mɛya, saa tɔn durɔ turon min di, wi u gɔɔ tura, tɔmba marura ba dabia nge wɔllun kperi ka nim wɔkun yani sɛeri yi goo kun kpɛ̃ u gari.

¹³ Naane dokebu sɔɔra tɔn be kpuro ba gu. Ba ñ gãa gee ni wa ba mwe nìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, adama ba nu wawa sarun di ba dam koosia ma ba wura ma ba sãa sɔbu ka tem yarobu handunia sɔɔ. ¹⁴ Be ba gerumɔ mɛ, ba sɔɔsimɔ kpasasa ma ba tem kasu. ¹⁵ Tem mɛ ba derin bɛkɛ yà n daa bu mɔ, ba koo raa ayeru wa bu ka gɔsira mi. ¹⁶ Adama tɛ̃ ba tem kasu mɛ mu buram bo, tem mɛya tem wɔllugim. Yen sɔna sekura kun Gusunɔ mɔ bu ka nùn soku ben Yinni domi u bu wuu gagu sɔɔru kua.

¹⁷ Naane dokebu sɔna Aburahamu u ka Isaki yākuru kua ye Gusunɔ u win laakari mɛerimɔ. Aburahamu wiya Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ka mɛ, u sɔɔru kpa u ka win bii

teeruru yākuru ko. ¹⁸ Gusunɔ u raa nùn sɔɔwa u nɛɛ, “Isakin min diya wunen bwesera koo yari.” ¹⁹ U bwisika ma Gusunɔ u dam mɔ u ka tɔnu seesia gɔrin di mam, ma ka gem u Isaki wa nge u wurama gɔrin di.

²⁰ Ka naane dokeba, Isaki u Yakɔbu ka Esau domaru kua, ma u bu sɔɔwa ye ya koo kooraa.

²¹ Ka naane dokeba Yakɔbu u Yosɛfun bibu domaru kua tia tia ye u gɔɔ turuku kua, ma u deka tãsa u ka Gusunɔ sãwa.

²² Ye Yosɛfu u gɔɔ turuku kua, ka naane dokeba u Isireliba sɔɔwa ma saa ya sisi yè sɔɔ ba koo yari Egibitin di, ma u bu sɔɔwa nge mɛ ba koo win kukunu koosina.

²³ Sanam mɛ ba Mɔwisi mara, ka naane dokeba win mɔwɔba nùn berua suru ita, domi ba wa ma u sãa bii durɔ burɔ, ba ñ maa berum kue bu ka sunɔn wooda sara.

²⁴ Ka naane dokeba, ye Mɔwisi kpɛ̃a u yina bu nùn soku Egibitin sunɔn bii tɔn kurɔn bii. ²⁵ U kĩa bu nùn nɔni sɔ̃ ka Gusunɔn tɔmbu sannu ka sere ye u koo yɛ̃eri durum sɔɔ saa fiiko. ²⁶ U bwisika u wa n sanɔ bu nùn gem nge wi Gusunɔ u gɔsa n kere u Egibitin dukia wa, domi sian aɛya u mɛera.

²⁷ Ka naane dokeba Mɔwisi u yara Egibitin di, u ñ sunɔn mɔrun berum kue. U yɔra dim dim nge wi u Gusunɔ waamɔ baa mɛ u ñ waarɔ. ²⁸ Ka naane dokeba u ka Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru torua ma u dera ba yem yɛka dii kɔnnɔsɔ kpa wi u

bii yerumaba goomɔ u ku Isirelibagibu baba.

²⁹ Ka naane dokeba Isireliba ba nim wɔku ge ba mɔ Naa yari tɔbura nge tem dira. Adama sanam me Egibitigiba kɔa bu ko nge me, ba nim diira.

³⁰ Naane dokebun sɔna Yerikon gbārara ka wɔruma ye Isireliba ba wuu ge sikere na sɔɔ nɔɔba yiru. ³¹ Naane dokebun saabuwa Rahabu kurɔ tanɔ wi, u n̄ gu ka be ba n̄ Gusunɔ mem nɔɔwe sannu yèn sɔ u Isireliban gɔrobu dam koosia ka nuku tia.

³² Mba kon maa gere. Ayera kun man turi n ka Gedeonin gari gere ka Barakigii, ka Sansom ka Yefite ka Dafidi ka Samueli ka sere Gusunɔn sɔmɔbu. ³³ Naane dokebun sɔna ba sinambu tabu di, ba kua ye ya wā, ba wa ba mwa ye Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua. Ba gbee sinansun nɔsu kɔrua, ³⁴ ba dɔɔ boko go, ba takobin gɔɔ kisirari. Ba n̄ daa dam mɔ adama ba kua damgibu. Ba bu nasia tabu sɔɔ, ba tɔn tukobu tabu di.

³⁵ Tɔn kurɔbu gabu ba ben tɔmbu wa ba wurama gɔrin di.

Ba gabu tɔya kua ba ka go. Ba yina bu bu faaba ko bu ka wa bu se bu du wāaru sɔɔ te ta buram bo. ³⁶ Ba maa kparam gabu yaakoru kua, ba bu seni so. Ba gabu bɔkua ka yɔni ba doke pirisɔm sɔɔ. ³⁷ Ba gabu kpenu kasuka ba go, ba gabu bɔtira kpirinu yiru, ba gabu go ka takobi. Ba yāa gɔni ka boo gɔni deewa ba ka bɔsi. Ba sāa sārɔbu, ba nɔni sɔɔra, ba tɔya wa. ³⁸ Ben gem sɔ, handunia kun weene ya n sāa

ben wāa yeru. Ba yaayaare kua gɔbabunɔ ka guunu wɔllɔ ka kpee baaba sɔɔ ka wɔrusɔ.

³⁹ Ba tɔn be kpuro seeda gea diiya ben naane dokebun saabu. Ka me, ba n̄ wa ba mwɛ yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua. ⁴⁰ Geema, nge me Gusunɔ u sun gāanu yiye ni nu bɛɛɛ bo, u n̄ kɛ bu ko be ba yiba n kun ka bɛɛɛ sannu.

12

Gusunɔ bɛɛɛn Baaba

¹ Bɛɛɛ maa, seeda dio dabi teniwa tɔ sun sikere ne. N n men na, i de su ye fɛra su kɔ ye ya sun baasi bɛɛɛn sanum sɔɔ ka durum ye ya ra sun fuuku mani sim sim, kpa su temana garasan duka sɔɔ ye ya sun mara. ² Su nɔni wukia sa n Yesu mɛɛra. Win min diya bɛɛɛn naane dokebu wee, wiya maa bu yibiamɔ. U wura ba n̄n go dāa bunanaru sɔɔ, u n̄ gɔɔ win bweserun sekuru mɛɛra domi u nuku dobu yīiyɔ bu n̄n yiye. Tɛ u sɔ Gusunɔn sina kitarun nɔm geuɔ.

³ I win gari bwisikuo nge me u temana ka yibere tee te durumgiba ka n̄n nenua, kpa i ku mwia kpana i dam bia. ⁴ Domi bɛɛ ka durum gabirinaa sɔɔ, i n̄ gina gabirine sere n ka ko gɔɔ. ⁵ I dam kɛɛ gari duari yi Gusunɔ u bɛɛ sɔɔmɔ nge win bibu? U neɛ, “Nen bii, a ku Yinni Gusunɔn seɛyasiabu atafiiru ko.

A ku maa nuki sankira u n nun gerusimɔ.

⁶ Domi wi Yinni u kɛ wiya u ra seɛyasie,

kpa u tɔnu baawure sɛna so wi
u garisi win bii.”

⁷ I ka bɛɛn nɔni swāaru tɛmanɔ, Gusunɔ u bɛɛ kuammɛwa nge win bibu. Bii wara wāa wi win baaba ku ra sɛɛyasie. ⁸ Bā kun bɛɛ sɛɛyasie, nge bii be ba tie, n̄ n mɛn na, i n̄ sāa baan bibu, bɛɛ bii seegebara. ⁹ Su bɛsɛn tundobu yaaya. Ba sun sɛɛyasie sa maa bu bɛɛrɛ wɛ̄. N n mɛn na, sa n̄ ko bɛsɛn Baaba wɔrukoo wiru kpīiya kpa sa n wāaru mɔ? ¹⁰ Bɛsɛn tundo be, ba sun sɛɛyasie saa fiiko sɔɔ nge mɛ n bu wɛ̄re. Adama Gusunɔ u ra sun sɛɛyasie bɛsɛn arufaanin sɔ̄ kpa sa n ka dɛere nge wi. ¹¹ Bā n sun sɛɛyasiamɔ n da n gina sāawa nuku sankiranu, n n̄ mɔ nuku dobu. Adama amɛn biru be ba swaa gea gia sɛɛyasie bi sɔɔ, ba ra bin arufaani di ye ya sāa bari yɛndu ka daa gea.

Bwisi kɛru ka kirɔ

¹² Bɛɛ be i wasire i nɔma sāare, i tii tāsisiɔ i nɔma sua kpa i de bɛɛn dūa ya n dam mɔ. ¹³ I n sīimɔ swɛɛ yi yi wā sɔɔ, kpa naa si su n̄ bwāa do, su ka bɛkura kpa su ku ka kirira.

¹⁴ I hania koowo i n ka nɔɔ tia sāa ka tɔmbu kpuro kpa i n wāaru dimɔ te ta dɛere, domi goo sari wi u koo Yinni wa, win wāaru t̄a kun dɛere. ¹⁵ I n tii sɛ kpa bɛɛn goo u ku raa Gusunɔn durɔm bia. I n tii sɛ kpa m̄ru ye i yi ḡruɔ yu ku raa se nge kp̄ii p̄tura yu wahala doke, kpa yen dɛɛ yi t̄n dabinu baba. ¹⁶ I n tii sɛ kpa goo u ku ka goo k̄ɔ menna tantanaru sɔɔ, kpa goo u ku maa yina u ḡaa dɛɛranu

bɛɛrɛ wɛ̄, nge Esau wi u bii yerumarun tubi d̄ara d̄ia gb̄ɛɛ teerun s̄ɔ. ¹⁷ Amɛn biru bɛɛn tii i ȳ ma u k̄ia win baaba u n̄n domaru kua adama u n̄n yinari domi u n̄ swaa wa u ka k̄ɔsi ye u kua baa mɛ u kasu ka sw̄i.

¹⁸ Bɛɛ, i n̄ susime guurɔ te ba koo kp̄i bu baba, nge mɛ Isireliba ba guu te ba m̄ɔ Sinai susi. Guu te, ta d̄ɔɔ boko m̄ɔ, ka yam w̄kuru ka yam t̄ireru ka woo guna, ¹⁹ ka k̄ɔban wurenu ka n̄ɔɔguru. Ye Isireliba ba n̄ɔɔgii te nua ba suuru kana n̄ɔ ge, gu ku maa ka bu gari gɛɛ ko. ²⁰ Domi ba n̄ yiire bin dam m̄ɔ bi bu nɛɛ, “Hunde koni baayere ye ya guu te baba baa n̄ n gbɛeku yaan na, ba koo ye kpenu kasukuwa bu go.” ²¹ Ye ba wa mi, ya b̄rum m̄ɔ sere M̄wisi u gerua u nɛɛ, “B̄rum man m̄ɔ sere na diirumɔ.”

²² Adama bɛɛ, Sionin guura i susi ka Gusunɔ Yinni wason wuu ge ga sāa Yerusalemu w̄rukaa, ka gen ḡrado dabi dabiru te ta n̄ garirɔ te ta mɛnne ka nuku dobu. ²³ Gusunɔwa i susi wi u sāa t̄ambu kpuron siri kowo, ka win bii yerumaban mɛnɔ b̄n ȳsa yorua w̄llɔ, ka maa t̄n geebun hundeba be Gusunɔ u dɛɛrasia mam mam. ²⁴ Yesuwa i susi wi u sāa n̄ɔ mwɛɛ kpa ten swaa s̄m̄ɔ, ka win yem mɛ mu ȳkara, mɛ mu gari m̄ɔ yi yi Abelin yemgii n̄ɔɔbu dobu kere.

²⁵ N n mɛn na, i n tii sɛ kpa i ku ȳron n̄ɔ yina wi u ka bɛɛ gari m̄ɔ. Be ba yina bu win gari swaa daki wi u bu kirɔ m̄ɔ handunia sɔɔ, ba n̄

sɛɛyasiabu kisirari. Kaa sere gere bɛsɛ? Sa n̄ kisiramɔ sà n nùn biru kisi wi u ka sun gari mò wəllun di. ²⁶ Win nɔɔ ga tem yīira sanam mɛ, adama tē u sun nɔɔ mwɛɛ teni kua u nɛɛ, “Kon kɔam wure n tem yīire nən teeru, adama n n̄ maa mɔ mɛ tɔna, ka wəlla.” ²⁷ Ye u nɛɛ, “Kon kɔam ko nən teeru,” ya sɔɔsimɔ ma taka koorɔ koo yīirura yu doona kpa ye ya kun yīirurɔ ya n ka wāa.

²⁸ Yen sɔ, su Gusunɔ siara domi sa bandu mɔ te ta n̄ yīirurɔ kpa su nùn sã nge mɛ u kī ka bɛɛrɛ wɛɛbu ka nasiaru. ²⁹ Geema, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sãawa nge dɔɔ wi u ra kam koosie.

13

Nge mɛ bɛsɛn kookoosu

koo ka Gusunɔ wɛrɛ

¹ I n̄ da n̄ bɛɛn naane dokeosibu kī. ² I yaayo ma n weene i sɔbu yaarɛ ko, domi be ba kua mɛ, ben gaba wəllun gɔradoba yaarɛ kua ba n̄ ka baaru. ³ I pirisɔmba yaayo nge mɛ i ko ko n̄ ka bu wāa sannu. I be ba n̄ni sɔɔmɔ yaayo domi bɛɛn tii, wasiya i maa mɔ.

⁴ I de baawure u n durɔ ka kurɔn suanaan bɛɛrɛ yē kpa durɔ ka kurɔ sɔɔ torara kun wāa. Domi Gusunɔ u koo bu siri be ba kɔɔ mɛnnamɔ tantanaru sɔɔ ka be ba sakararu mɔ.

⁵ I ku de gobin kīru ta n bɛɛ nɛni. I de ye i mɔ yu ka bɛɛ nɛrena domi Gusunɔ u nɛɛ, “Na n̄ nun derimɔ pai, mɛya na n̄ maa nun biru kisimɔ ka baadommaɔ.” ⁶ Yen sɔna sa ko kpi su tororu so su nɛɛ,

“Yinni Gusunɔwa sãa wi u koo man somi.

Na n̄ gāanu ganun bɛrum mɔ. Mba tɔnu koo kpi u man kua.”

⁷ I bɛɛn gasɔn swaa gbiobu yaayo be ba bɛɛ Gusunɔn gari nɔɔsia. I bwisikuo nge mɛ ba ben wāaru diisina ma ba gu, kpa i ben naanɛ dokebu saari. ⁸ Yesu Kirisi turo wiya mi, gīa ka gisɔ ka baadommaɔ. ⁹ I ku de bu bɛɛ torasia ka sɔɔsi tuku dabinu. Domi Gusunɔn duroma mu weene mu n bɛɛn gɔrusu tāsisiama, n n̄ mɔ dīanun sesenu. Be ba yabu ye kpuro swīi ba n̄ yen arufaani gaa waare.

¹⁰ Sa yāku yeru mɔ tèn yākunu Yuuban yāku kowo be ba ra raa sɔmburu ko dii dɛɛrarɔ ba n̄ kpɛ bu di.

¹¹ Domi ba ra yaa sabe nin gonu dɔɔ meniwa wuun biruɔ sanam mɛ yāku kowo tɔnwero u ka nin yem dua dii te ta dɛere gem gem sɔɔ u ka mu Gusunɔ tusia tɔmbun durum sɔ. ¹² Yen sɔna Yesun tii maa n̄ni sɔɔra wuun biruɔ u ka wa u tɔmbu dɛɛrasia ka win tii tiin yem. ¹³ N n̄ mɛn na, su da win mi wuun biruɔ kpa ba n̄ sun gema nge wi.

¹⁴ Domi sa n̄ wuu gagu mɔ tem mɛ sɔɔ, ge ga ko n wāa ka baadommaɔ. Wuu ge ga wee geya sa kasu. ¹⁵ N n̄ mɛn na, sa n̄ Gusunɔ siaramɔ saa Yesun min di kpeetim sari nge yāku kobu, yera sa n̄ da win yīsiru siare ka bɛsɛn nɔɔ. ¹⁶ I ku gean kobu duari, kpa i n̄ sominamɔ ka ye i mɔ. Ya sãawa nge yāku ni nu ra Gusunɔ wɛrɛ.

¹⁷ I bɛɛn swaa gbiobu mɛm nɔɔwɔ kpa i bu wiru kpiya. Domi bɛɛn hunden gariya ba

ra n ka wasire yèn sǎ Gusunǎ u koo bu yen ǵari bikia. I de bu kpĩ bu wisi ka nuku dobu, n kun ka nuku sankiranu. Bà n wisa ka nuku sankiranu, ya ñ bɛɛ arufaani gaa kuamme.

¹⁸ I n da sun kanaru kue. Sa yɛ kam kam ma besen ǵõru ga dɛere domi sa kĩwa sa n tii kpare dee dee ǵãanu kpuro sǎǎ. ¹⁹ Ye na bɛɛ bikiamǎ gem gem, yera i kanaru ko kpa Gusunǎ u de n wurama bɛɛn mi fuuku.

Kanaru

²⁰ Gusunǎ wi u alafia wɛɛmǎ u besen Yinni Yesu seeya ǵõrin di, ma Yesu wi, u kua besen yãa kparo boko win yem sǎ me mu nǎǎ mwɛɛ te ta ku ra kpen ǵari sire. ²¹ Gusunǎ turo wi, u bɛɛ dam kɛ i ka daa gea ko kpa i ka win kĩru ko, kpa u maa sǎmburu ko bɛɛ sǎǎ te ta koo nùn wɛre saa Yesu Kirisin min di wi sa ko n bɛɛre wɛɛmǎ sere ka baadommaǎ. Ami.

Garin wii goberu ka tǎbiribu

²² Nɛgibu, na bɛɛ kanamǎ i de i dam kɛɛ ǵari yi swaa daki ka tɛmanabu, domi ye na bɛɛ yorua tire teni sǎǎ ya ñ dɛu. ²³ Na kĩ i n yɛ ma ba besegii Timǎte kara pirisǎm di. U n tunuma yellu, sa ko na bɛɛn mi sannu.

²⁴ I bɛɛn swaa ǵbiobu kpuro tǎbirio ka maa naanɛ dokeobu kpuro. Italin naanɛ dokeobu ba maa bɛɛ tǎbura.

²⁵ Gusunǎn durom mu n ka bɛɛ kpuro wãa.

TIRE TE YAKŌBU U YORUA

Yakōbun tire te, ta ka naane dokeobu yā be ba yarinε baama mi Romugiba bandu dii. Ta sun sōmō nge mε n weenε Yesugii u win wāaru diisina. Wahala yà n nùn deema, n weenε u tεmana, u ku Gusunō taarε wē. Domi win min diya u koo somiru wa. N weenεwa u win yara kpī, kpa u sōsi win kookoosu sō ma u sāa Yesugii. N n weenε u goo gεm. Tōmbu kpuro ba sāawa tia Gusunōn nōni sō.

Tire ten gari mero ya sāawa kookoosu sōra tōnun naane dokebu bu koo sōsira.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1.
2. Naane ka bwisi, wiru 1:2-8.
3. Sāaro ka gobigii, wiru 1:9-11.
4. Laakari mēeribu ka kōkiribu, wiru 1:12-18.
5. Nōjbu ka kobu, wiru 1:19-27.
6. A ku goo gεm, wiru 2:1-13.
7. Naane dokebu ka bin kookoosu, wiru 2:14-26.
8. Yesugii ka win yara, wiru 3:1-12.
9. Bwisi yi yi wee wōllun di, wiru 3:13-18.
10. Kookoo kōsusun kirōba, wiru 4:1n di sere wiru 5:6.
11. Tεmanabu ka kanaru, wiru 5:7-20.

Tōbiribu

¹ Bεε, bwesenu wōkura yiru, bεε be i yarinε handunia

kpuro sō, nε Yakōbu, Gusunō ka Yinni Yesu Kirisin yoo, na bεε tōbura.

A bwisi kanō ka naane

² Nεgibu, laakari mēeri bwese bweseka yē sō i wōri kpuro i ye garisio gōru dobu. ³ Domi i yē ma bεen naane dokebu bū kun laakari mēeribu kpanε bu koo bεε tεmanabu marua. ⁴ Adama i de tεmanabu bu bin sōmburu ko sāa sāa kpa i n ka sāa tōn girobu be ba yiba, kpa gāanu kun maa bεε tie. ⁵ Bwisi yi n bεen goo kōmiε u Gusunō bikio, u koo nùn yi wē domi Gusunō wiya u yi tōmbu kpuro wēemō ka nuku tia gerusibu sari. ⁶ Adama yēro u bikio ka naane, n kun ka sika. Domi wi u sika mō u sāawa nge nim wōkun nim mε woo ga suamō ga bōrikiamō yam kpuro. ⁷⁻⁸ U sāawa gōrusu yirugii wi u n swaa tia swī win wāaru sō. Tōnu win bweseru u ku bwisiku ma u koo gāanu ganu wa Yinni Gusunōn mi.

Sāaro ka gobigii

⁹ I de naane dokeo bwēεbwēε u woo kana yēn sō Gusunō u nùn wōlle sua. ¹⁰ Dukiaḡii maa u woo kanō win kawabun sō, domi u koo doona nge yakasun wēsu. ¹¹ Sō yara ka win yam susuru ma yakasu gbera, sin wēsu derura ma sin buram kpa. Nge mēya dukiaḡii u koo derura win sōma sō.

Laakari mēeribu ka kōkiribu

¹² Doo nōrugiiwa wi u laakari mēeribun saa sō tεmana. Domi win laakari mēeribun biru u koo wāaru

wa tèn nõ mwëeru Yinni bu kua be ba nùn kī. ¹³ Bà n ka goo kōsa kākura u ku raa gere u nεε, Gusunōwa u nùn kākura. Domi ba ku ra ka Gusunō kōsa kākiri, mēya win tii u ku ra maa ka goo kōsa kākiri. ¹⁴ Adama sanam mē tōnun kīru kankam ta nùn soka ta gawa, yera u kākirira. ¹⁵ Yen biru kīru kankam ra gura sue kpa tu toraru ma, toraru tà n maa kpēa ta kpa, kpa tu gōō ma.

¹⁶ Nεn kīnasibu, i ku tii nōni wōke. ¹⁷ Kēε geeru baatere ka kēε buranu kpuro saa wōllun diya nu ra nε. Nu maa weewa Gusunōn min di wi u sōō ka suru taka kua. Wiya wi u ku ra kōsi, u n maa tiro mō. ¹⁸ Win tii tiin kīru sōōra u ka sun kua win bibu ka win gari gee su ka ko nge yāku gbiikii te u mwa win taka kooru kpuron di.

Nōōbu ka kobu

¹⁹ Nεn kīnasibu, i yeni yē sāa sāa, adama i de baawure u n da nō kpaaka, kpa u n da saku u sere gere, kpa u n da te u sere mōru bara. ²⁰ Domi tōnun mōru ku ra kom gem ko Gusunōn nōniō. ²¹ Yen sō, i daa disinugia ka kom kōsum kpuro deriō kpa i gari yi mwa ka tii kawabu yi Gusunō u duura bēεn gōruō domi yiya yi koo kpī yi bēεn hunde faaba ko.

²² Adama i de i ko gari yin kowobu, n n mō yin nōwōbu tōna be ba tii nōni wōkumō. ²³ Domi wi u gari nua ma u n kue, u sāawa nge durō goo wi u win wuswaa mēera diki sōō. ²⁴ Ye u mēera u kpa u doona ma u duari mii mii nge mē u

sāa. ²⁵ Adama wi u wooda gea wēerimō ye ya tōnu yakiamō ma u ye mēm nōōwammε ka temanabu, ma u n sāa nōwō wi u koo duari, wiya sāa doo nōōrugii win sōmburu sōō.

²⁶ Goo ù n tamaa u Gusunō sāamō ma u n win yara kpīa, u tii weesu kuammewa, win sāaru kama. ²⁷ Wi Gusunō Baaba u garisi win sōō geon tii, wiya wi u ra gobekuba ka gōminibu nōōri ben nōni swāaru sōō kpa u tii nεnε handunian disinun di.

2

A ku goo gem

¹ Nεgibu, bεε be i bεεn Yinni yīkogii Yesu Kirisi naane doke, i ku tōmbun bēεε keranaa mēeri. ² Nge mē n tē wāa, gobigii goo u du bēεn mēnnō yerō ka wuran taabu ka yabe buraru, kpa sāaro goo u maa duuma ka yabe kīanu. ³ I n yabe burarugii bēεε wē i nεε, u sinō tōn giro sin yerō, ma i maa sāaro sōōwa wi, u yōro giō, n kun mē u sinō temō, ⁴ i n tōmbun bēεε keranaa mēerimō? I n maa bu sirimō ka bwisiku ni nu kun dende?

⁵ Nεn kīnasibu, i swaa dakio. Gusunō u bu gōsa be ba sāa sāarobu handunian nōni sōō bu ka ko dukiagibu ben naane dokebu sō, kpa bu bandu di te u be ba nùn kī nõ mwëeru kua. ⁶ Adama bεε i sāaro be gema. N n dukiagii bera ba bεε dam dōremō ba bεε gawamō ba ka daamō siri yerō? ⁷ Beya ba maa yīsi gee te gari kam gerusimō te Gusunō u bεε wē.

⁸ Ka gem, gea i mō, ì n ban te Gusunō u swīin wooda mēm

nəwə nge mə Gusunən gari gerua yi nəe, “A wunen tənusi kīō nge wunen tii tii.”⁹ Adama ì n təmbun bεere keranaa mεera durumwa i mō, ma wooda ya bεe taare wεemə yèn sō i ñ ye mem nəwε. ¹⁰ Domi baawure wi u woodaba kpuro swīi ma u tia tora, yēro ye kpuro torariwa. ¹¹ Geema, wi u nəe, “I ku sakararu ko,” wiya maa nəe, “I ku tōnu go.” Yen sō, à kun sakararu kue, adama ma a tōnu go, a wooda sarawa. ¹² I gari geruo kpa i n mō nge be Gusunə koo siri ka wooda ye ya tōnu yakiamə. ¹³ Domi wi u kun wənwəndu mə, wənwəndu sariru səra ba koo yēro siri, adama wənwənda ta koo kpī tu woo kana siribun wuswaaə.

Naane dokebu

ka bin kookoosu

¹⁴ Nεgibu, are yerà n mə, goo ù n gerua u nəe, u naane dokebu mə, kpa u kun bin kookoosu mō. Naane doke bi, bu koo yēro faaba ko? ¹⁵ Su gesi nəe, bεegii goo, tən durə ñ kun mə tən kurə u yānun yāaru mō ma u ñ maa mə ye u koo di. ¹⁶ Bεen goo ù n nùn sōwə u nəe, kpuna mu n do, a ku de wooru tu nun go, kpa a di a debu, adama u ñ nùn wε yèn bukata u mə wasin sō, arufaani yerà n mə. ¹⁷ Nge mεya naane dokebu bù n wāa bi tōna, bù kun sōsire ka kookoosu, bu kua kam.

¹⁸ Adama goo u koo nəe, wini u naane doke, wiəno maa u kookoosu mə. Kon gere, a man wunen naane dokebu sōsio n kun ka

kookoosu, kpa ne maa n nun nen naane dokebu sōsio ka nen kookoosu. ¹⁹ Geema, a naane doke ma Gusunə turowa wāa. N wēra mε. Wεrekunun tii nu maa yē mε, ma nu diirimə berum sō. ²⁰ Adama wunε laakari sarirugii, a ñ tuba ma naane doke bi bu ñ sōsire kookoosu sōə bu sāwə kam? ²¹ Mba n dera besen sikado Aburhamu u gem wa Gusunən wuswaaə. Win kookoosa, ye u ka win bii Isaki yākuru kua. ²² A ñ wa win naane dokebu ka win kookoosu sīimə sannu? Ma win kookoosu sōsio mə win naane dokebu yiba. ²³ Ma Gusunən gari koorə yi yi nəe, “Aburhamu u Gusunə naane kua, ma Gusunə u nùn garisi gemgii.” Ma ba nùn soka Gusunən bərə. ²⁴ N n men na, i wa ma Gusunə u tōnu gem wεemə win kookoosun sō, n ñ mə win naane dokebu tōnan sō.

²⁵ Nge mεya n maa sāa ka Rahabu, kurə tanə wi. U gem wa Gusunən wuswaaə win kookoosun sō ye u ka dera Yuuban gəro be, ba dua win yenuə ma u bu yara ka swaa tuka gaa. ²⁶ Nge mε wasi yi yi kun hunde mə gora, nge mεya maa naane doke bi bu kun sōsire kookoosu sōə, bu kua kam.

3

Yesugii ka win yara

¹ Nεgibu, i ku de i n dabi bεe be i kī i ko Gusunən garin keu koosiobu. Domi i yē ma bεe be sa Gusunən garin keu sōsimə ba koo sun siri ka wənwəndu sariru n kere gabu. ² Gāa dabinu səra bεe

kpuro sa ra tore. Goo ù kun tōre gere sɔɔ u sãawa tɔnun tii wi u koo kpĩ u win wasi kpuro yaruka doke. ³ Sa ra dumi yaruki dokeye yi ka sun mɛm nɔɔwa. Nge mɛya sa ko kpĩ su yin wasi kpuro gɔsikia. ⁴ I kpam goo nimkusu mɛerio. Baa mɛ su kpã ma woo damgisu su bɔrikiamɔ, sɛsɛ piibuwa ba ra ka su gɔsikie, nge mɛ goo tɛmɔ u kĩ. ⁵ Nge mɛya yara ya sãa gãa piibu wasi sɔɔ. Adama ya ra woo kanɛ gãa bakanun sɔ.

I mɛerio nge mɛ dɔɔ yɛɛ piibu ga koo kpĩ gu dãa sube bakaru dɔɔ mɛni. ⁶ Yara ya maa sãawa nge dɔɔ. Ya sãa nge kɔsan wãa yeru bɛsɛn wasin doo dookan suunu sɔɔ, ma ya wasi kpuro sankumɔ, ya maa bɛsɛn handunian wãaru kpuro dɔɔ mɛnimɔ ka gɔrin dɔɔ. ⁷ Tɔnu u koo kpĩ u yɛɛ bwese bweseka kamia, yi yi naasu nne mɔ ka yi yi kabirimɔ ka yi yi wãa nim sɔɔ, ka sere gunɔsu. U mam yi kamia kɔ. ⁸ Adama goo sari wi u koo kpĩ u yara kamia. Ya sãawa gãa kɔsunu ni goo kun kpɛ u dwiiasia. Ma ya dɛɛ gɔɔgii yiba. ⁹ Yera sa dendimɔ sa ka Yinni bɛsɛn Baaba siaramɔ, sa maa kpam ka ye tɔmbu bɔrusimɔ be Gusunɔ u taka kua win weenasibu. ¹⁰ Siarabun gari ka bɔrin gari yarimɔ nɔɔ teu gen min di. Nɛgibu, n ñ weene n sãa nge mɛ. ¹¹ Bwii tian di nim durom ka nim taatam ko n swĩ sannu? ¹² Nɛgibu, mango ya koo sɔɔbun binu ma? Nge bere tɔka ya koo

mango ma? Mɛya maa ba ku ra nim durom sɔke nim mɛ mu bɔru mɔn di.

Bwisi yi yi wee wɔllun di

¹³ Bɛɛn wara u bwisi ka yɛru mɔ. U bwisi yi sɔɔsio win daa gea sɔɔ ka kookoo si u mɔ ka tii kawabu ka laakari. ¹⁴ Adama ñ n nisi kɔsunu ka kinɛnu mɔ bɛɛn gɔruɔ, i ku woo kana. Iku maa gem weesu kua. ¹⁵ Bwisi yin bwesera kun wee wɔllun di. Yi sãawa handuniagii, ka wasigii, ka Setamgii. ¹⁶ Domi mi nisinu ka kinɛnu wãa, miya daa bɛrɛteke ka kɔsa kpuro ra n wãa. ¹⁷ Adama bwisi yi yi na wɔllun di, gbiikaa yi dɛere, yen biru yi nɔɔ tia kasu, yi du, yi ñ ka wesianɔ sɛ, yi wɔnwɔndu mɔ ma yi ra sɔm geenu ko. Yi ñ kĩru gem wɛɛmɔ, yi ñ maa murafitiru mɔ. ¹⁸ Be ba nɔɔ tia kasu ba duurumɔ ka alafia, ma ba gem gɛɛmɔ.

4

Handunian kĩru

¹ Man diya sannɔsu ka sikirinɔsu naamɔ bɛɛn suunu sɔɔ. Su naamɔwa gãa dabinun binɛn di ye ya ra n tabu mɔ bɛɛn wasi sɔɔ. ² I kĩ i n gãanu mɔ ni i ñ kpɛ i wa, ma i sɔɔru sãa i ka tɔnu go. I gãanun binɛ mɔ ni i ñ kpɛ i wa, ma i sikirinamɔ, i sankinamɔ. Ye i kĩ, i ñ ye mɔ domi i ku ra Gusunɔ bikie. ³ I n maa bikia i ku ra wa yɛn sɔ torara i ka bikiamɔ kpa i ka ye dendi bɛɛn tii tiin kĩru sɔɔ. ⁴ Bɛɛ be i ñ ka tɔn turo yɔ, i ñ yɛ ma handunian bɔrɔ Gusunɔn yibɛrewa? N n mɛn na wi u kĩ u ko handunian bɔrɔ, u tii kua

Gusunön yiberε. ⁵ I kun tamaa kam söra Gusunön gari gerua yi nεε, “Gusunö u besen hunde ye u sun wën kīru bikiamö ka nisinu.” ⁶ Adama u ra tönu durom kue me n kpāaru kere, domi Gusunön gari nεε, “Gusunö kun wāa be ba tii suen biruö, adama u tii kawobu durom kuamme.” ⁷ N n men na, i Gusunö wiru kpīiyö. I Setam yinö kpa u bεε suuri. ⁸ I Gusunö susio, u koo maa bεε susi. I bεen nōma dεerasio, bεε durumgibu. I bεen gōrusu sārasio, bεε gōrusu yirugibu. ⁹ I de i n nuki sankire kpa i n gōö wooru sō kpa i swī. I de bεen yēesu su gōsia swī kpa bεen nuku dobu bu gōsia nuku sankiranu. ¹⁰ I bεen tii kawo Yinni Gusunön wuswaaö kpa u bεε sua wöllö.

A ku wunegii siri

¹¹ Negibu, i ku kōsa manina. Wi u win winsim kōsa gerumö, n kun me wi u nün sirimö, woodan kōsa u gerumö ma u ye sirimö. Wee, à n wooda sirimö, a n maa sāa wi u ra ye mem nōwε ma n kun mö wi u ye sirimö. ¹² Gusunö turowa wooda wēemö, wiya maa sāa siri kowo. Wi turowa koo kpī u faaba ko, wiya koo maa kam koosia. N n men na, wara ra n wunε a ka wunen winsim siri.

I ku tii sua

¹³ I man swaa dakio tē, bεε be i mò, gisö n kun me sia i ko da wuu kasa i ko mi wōö tia kpa i tenkuru ko i are di. ¹⁴ Domi i n yē ye bεen wāara ko n sāa sia. I sāawa nge bukö ge ga ra wörume saa fiiko söö, yen biru kpa gu

yarina. ¹⁵ Mε n weenε i gere wee. Yinni Gusunö ù n kī, ma i wāa, i ko yeni ko, n kun me yeönö. ¹⁶ Adama tē i woo kanamö i tii suamö. Woo kana bin bweseru kpuro bu n wā. ¹⁷ Nge meya baawure wi u gean kobu yē ma u kun kue, u torawa.

5

Dukiagibun kirö

¹ Tē bεε dukiagibu, i man swaa dakio. I swīiyö kpa i n araru mò wahala ye ya bεε sisien sō. ² Bεen dukia sankira, ma gemi bεen yānu di. ³ Bεen wura ka bεen sii geesu wurura diira. Wurura yera ya koo bεε are kōsuru diiya, kpa yu bεen wasin yaa baasi di nge dōö. I dukia gura i taasinε sanam dāakim meni söö. ⁴ Wee, i n sām kowobu ben gobi kōsie be ba ka bεε dīanu gura gberö, ma gobi yi, yi wuri mò. Dīa guro ben wuri maa dumö wöllu ka tem Yinnin swaa söö. ⁵ I bεen wāaru di handunia söö ka dukia baka ka yēeribu. I dimö i bōriamö nge yāa saka yāaru. ⁶ I geegii taare wē i go, u n maa ka bεε gabirinε.

Temnabu ka kanaru

⁷ Yen sō, negibu, i temanö sere Yinni u ka wurama. I mεerio nge me gbee wuko ra n suuru sāa u n ka tem mara mu nün dīa geenu marua. U ra n guri gbiikii ka dāaki mara. ⁸ Bεen tii maa, i n suuru sāa, i n yō dim dim domi Yinnin naaru ta turuku kooma. ⁹ Negibu, i ku gōburu waana kpa bu ku raa bεε taare wën sō. Wee siri kowo u yō

dii kənnəwə. ¹⁰ Nɛgibu, i Gusunən səməbu yaayo be ba gari gerua ka Yinnin yĩsiru. I ben suuru saario ye ba kua nənɪ swāaru sɔɔ. ¹¹ Wee, sa bu sokumə doo nəərugibu yèn sɔ ba yōra dim dim. I Yoobun tɛmanabun baaru nua, i maa yɛ ye Yinni Gusunə u nùn kua yen biru. Domi Yinni u ra wənwəndu ka tən geeru ko.

¹² Ye n kpuro kere nɛgibu, i ku ka wəllu bōre, n̄ kun mɛ ka tem, n̄ kun mɛ ka gāanu ganu. I gesi geruo mɛya sanam mɛ n sāa mɛ, kpa i gere aawo, n̄ n̄ mɛ, sanam mɛ n̄ n̄ mɛ, kpa i ku ka wəri Gusunən siribu sɔɔ.

¹³ Nənɪ swāara bɛɛn goo deemawa? U kanaru koowo. Goon nukura ta do? U Gusunə siaro ka womusu. ¹⁴ Bɛɛn goowa barə? U Yesun yigbɛ tənwerobu sokusio. Bera ba koo nùn gum tāre ka Yinnin yĩsiru kpa bu nùn kanaru koosi. ¹⁵ Kana naanɛgii te, ta koo barə wi faaba ko. Yinni Gusunə u koo nùn bwāa dobu wɛ. U n daa maa tora, ba koo nùn suuru kua. ¹⁶ N n mɛn na, i bɛɛn durum tuuba kuanə, kpa i n kanaru kuanammɛ, kpa i ka wa i bɛkura. Gemgiin kanaru ta dam arufaanigum mə n kpā. ¹⁷ Eli, tənɪwa nge bɛsɛ. U kanaru kua gem gem gura yu ku nɛ, ma gura kun na sere wɔɔ ita ka suru nəɔba tia. ¹⁸ Yen biru u kpam kanaru kua, ma Gusunə u gura nɛesia ma u dera dīanu kpia temə.

¹⁹ Nɛgibu, bɛɛn goo ù n ka gem tonda ma goo ka nùn wurama mi kpam, ²⁰ i n yɛ ma wi u ka toro wurama saa torarun swaan di, u koo toro

win hunde wəra gəən nəman di kpa u de bu tora dabɪnu kpeesia.

TIRE GBIKII TE PIEE U YORUA

Piee, Yesun bɔɔ turowa u tire te yorua. Yuu be ba yarine Asin temɔwa u tu yorua. U bu yoruawa u ka bu dam kɛ ben nɔni swāaru sɔɔ te ba waamɔ yèn sɔ ba Yesu naane doke. Nɔni swāa ten biru Gusunɔ u koo bu tāsisia be ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ, wiru 1:3-12.
3. Tii nɛnubu dɛeraru sɔɔ, wiru 1:13n di sere wiru 2:10.
4. Gusunɔn sɔm kowon wāaru, wiru 2:11-25.
5. Kurɔbu ka ben durɔbun wāasinaa, wiru 3:1-7.
6. Yesugiin temanabu nɔni swāarun saa, wiru 3:8n di sere wiru 4:19.
7. Gusunɔn yāa gɔɔn nɔɔribu, wiru 5:1-11.
8. Tɔbiri dāakibu, wiru 5:12-14.

Tɔbiribu

¹⁻² Bɛɛ be Gusunɔ u gɔsa ma i yarina i sāa sɔbu Pontuɔ ka Galatiɔ ka Kapadosiɔ ka Asiɔ ka Bitiniɔ, Gusunɔ Baaba u bɛɛ gɔsa nge mɛ u raa gɔru doke u ko. Ma i kua wīgibu win Hunden saabu, kpa i ka Yesu Kirisi mɛm nɔɔwa, kpa win yem mu bɛɛ dɛerasia. Nɛ Piee, Yesu Kirisin gɔrowa, na bɛɛ tire teni yoruamme.

Durom ka alafia n bɛɛ sosia.

Yiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ

³ Su Gusunɔ siara, bɛɛɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba.

Win wɔnwɔn bakaru sɔɔra u sun mara nɔn mɛeruse Yesu Kirisin seebu gɔrin din sɔ kpa sa n ka yiyɔ wāaru gibu mɔ ⁴ kpa su ka tubi di ye Gusunɔ u wīgibu yiiye. Tubi ye, ya n sankiramɔ, ya n disinu mɔ, yen buram kun maa kpeemɔ. Yera ba bɛɛ yiiye wɔllɔ, ⁵ bɛɛ be Gusunɔn dam mu kɔsu naane dokebun saabu i ka faaba wa ye ya sɔru sāa yu ka sɔsira sanam dāakim sɔɔ.

⁶ Yen sɔna i nuku doo bakabu mɔ, baa mɛ nuku sankiranu nu kua tilasi tɛ saa fiiko sɔɔ, laakari mɛeri bwese bwesekan sɔ. ⁷ Laakari mɛeri bi, bu bɛɛn naane dokebu wɛerimɔ. Nge mɛ ba ra wura mɛeri ka dɔɔ, baa mɛ ya koo kam ko, nge mɛya ba bɛɛn naane dokebu mɛerimɔ, bi bu wura bɛɛɛ kere gem gem, bu ka bin dam gia. Kpa i siarabu ka yiiko ka bɛɛɛ wa sanam mɛ Kirisi koo kurama. ⁸ I nùn kī baa mɛ i n nùn waare. I nùn naane doke baa mɛ i n gina nùn wa. Ma i nuku doo bakabu mɔ bi bu n ka nɔɔ gerurɔ. ⁹ Domi i bɛɛn naane dokebun are waamɔ, yeya bɛɛn hunden faaba.

¹⁰ Gusunɔn sɔmɔbu ba faaba yen gari mɛera, ba yen saria kasu, ma ba durom mɛn gari gerua mɛ Gusunɔ u bɛɛ yiiye. ¹¹ Domi Kirisin hunde wi u wāa be sɔɔ u bu sɔɔwa yellu ma Kirisi u koo nɔni swāaru wa, yen biru u koo maa yiiko wa. Ma ba hania kua bu ka gia sanam mɛrɔ ka swaa yerɔ u ka yā. ¹² Gusunɔ u win sɔmɔ be sɔsisi ma gari yi u bu nɔmu sɔndia, yi n sāa ben tiigii, ma n kun mɔ bɛɛgii. Tɛ i gari yi nua.

Labaari gean waasu kowoba beε yi nɔɔsia. Ba gari gerua ka Hunde Dεeron dam wi u na wɔllun di. Ma Gusunɔn gɔradoban tii ba kī bu gari yin saria gia.

Tii nenubu dεeraru sɔɔ

13 Yen sɔ, i de i n tii sε. I ku dom yībiri, kpa i n durom mε yīiyɔ kam kam mε ba koo beε wē sanam mε Yesu Kirisi koo kurama. 14 I koowo bii mεm nɔwɔbu kpa i ku de beεn wāarun daa yu ka kɔdε menna ye i raa mɔ sanam mε i n gāanu yē. 15 Adama i de i n dεere beεn sanu sanusu kpuro sɔɔ nge mε Gusunɔ wi u beε soka u dεere. 16 Meya Gusunɔ u gerua win gari sɔɔ u nεε, “I n dεere domi nen tii na dεere.”

17 Beεn kanaru sɔɔ i Gusunɔ sokumɔ Baaba. Wee, wiya u tɔmbu kpuro ka siri teebu sirimɔ nge mε baawure u kua. Yen sɔ, saa ye ya beε tie handunia sɔɔ, i ye dio ka win nasiaru. 18 Beεn tii i yē ye ba ka beε yakia saa beεn wāa kamgirun di te i tubi di beεn sikadoban min di. N n mɔ ka gāa ni nu koo sankira, nge sii geesu n kun mε wura. 19 Ka Kirisin yem beεregima ba ka beε yakia wi u ka yāa kinε kpendu weenε te ta n alebu n kun mε disinu ganu mɔ. 20 Gusunɔ u Kirisi wi gɔsa u yi ba sere handunia taka kua, ma u sɔsira beεn arufaanin sɔ sanam dāakim meni sɔɔ. 21 Saa win min diya i Gusunɔ naane doke wi u nūn seeya gɔrin di ma u nūn yiiko wē. Nge meya i beεn naane ka beεn yīiyɔbu doke Gusunɔ sɔɔ.

22 Tē ye i tii sārasia sanam mε i gem mεm nɔɔwa, ma i beεn naane dokeosibu kī murafitiru sariru sɔɔ, n n men na, i n kīane gem gem ka beεn gōru kpuro. 23 Domi ba n beε mara nɔn mεeruse ka bwese te ta koo gbi. Ba beε marawa ka bwese te ta n gbimɔ te ta sāa Gusunɔn gari yi yi wasi yi yi ku ra kpe. 24 Nge mε Gusunɔn gari gerumɔ, “Tɔmbu kpuro ba sāawa nge yakasu.

Ma ben beεre kpuro sāa nge sin wēsu. Yakasu ra ghere, kpa sin wēsu dεrura.

25 Adama Yinni Gusunɔn gari ko n wāawa ka baadomma.”

Gari yi, yi sāawa Labaari gea ye ba beε waasu kua.

2

Kpee wasiru ka bwese dεeraru

1 N n men na, i kōsa kpuro derio ka weesu kpuro ka murafitiru, ka nisinu, ka tɔn yaa kasikibu. 2 Nge mε bii wēenu ra bɔm kā, i hunden dīa dεeranu kīɔ ni nu sāa Gusunɔn gari kpa i ka kpēa faaban swaa sɔɔ. 3 Domi i Yinnin durom denda.

4 I susio win mi, wi u sāa nge kpee wasiru te tɔmba yina adama Gusunɔ u tu gɔsa ta maa beεre mɔ win mi. 5 I na beεn tii nge kpee wasinu bu ka beε dendi bu ka hunden wāa yeru bani. Miya i ko n sāa yāku kowo dεerobu be ba tii Gusunɔ wēemɔ nge yāku ni u koo mwa Yesu Kirisin saabu. 6 Domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, Gusunɔ u nεε,

“Na kpee beeregiru gɔsa
na tu kua gani gɔmburun dam
Siɔniɔ.

Wi u tu naane doke, u n̄
sekuru wasi.”

⁷ Kpee te, ta beere mɔ beɛ be i
naane doken mi, adama be ba
n̄ naane doken mi, ba yorua
ba neɛ,

“Kpee te banɔba yina,
teya ta kua gani gɔmburun
dam.”

⁸ Ma gam gum ba kpam neɛ,
“Kpee tera ta tɔmbu
sokurasiamɔ.

Teya ta maa bu suramɔ.”

Ba sokura yèn sɔ̄ ba yina bu
gari yi naane doke. Yeya
Gusunɔ̄ u raa gɔru doke ben
sɔ̄.

⁹ Adama beɛ i s̄awa bwese
te ba gɔsa, i maa s̄a sina
bokon ȳaku kowobu, i s̄a
bwese te Gusunɔ̄ u yakia u
yii nenem, kpa i ka win tɔn
geeru kpara wi, wi u beɛ soka
yam w̄ukurun di i ka du win
yam bururam maamaakigim
sɔ̄. ¹⁰ Gasɔ̄, i n̄ s̄a bwese
te goo u ȳɛ, adama t̄ɛ i kua
Gusunɔ̄n tɔmbu. Gasɔ̄ i n̄
daa wɔnwɔndu wa, adama t̄ɛ i
wɔnwɔndu wa.

Gusunɔ̄n s̄am kowon w̄aaru

¹¹ K̄inasibu na beɛ kanamɔ,
beɛ be i s̄a nge sɔ̄bu ka
kpikobu handunia ye sɔ̄, i de
i tii kp̄i ka wasin bine ye ya ra
n tabu m̄ ka beɛn hunde. ¹² I
de i n̄ daa gea m̄ be ba n̄ naane
doken wuswaaɔ. Nge meya
baa b̄a n̄ beɛ daa k̄sa mani ba
koo beɛn s̄am geenu wa kpa
bu Gusunɔ̄ siara sanam me u
koo bu siri.

¹³ I wirugibu kpuro wiru
kp̄iyɔ̄ Yinnin s̄ɔ̄, n̄ n̄ tem
ȳeron na, wi u dam bo, ¹⁴ n̄

n maa wuu ȳerobun na, be u
ḡarimɔ bu ka k̄san kowobu
seeyasia kpa bu gean kowobu
siara. ¹⁵ Ka gem, ye Gusunɔ̄
u k̄i, yera i ka beɛn s̄am
geenu gari baka ȳeru sariba
marisia. ¹⁶ I tii kpara nge be
ba tii mɔ, adama i ku beɛn tii
m̄oru dendi i ka k̄sa wukiri.
I n̄ beɛn w̄aaru dimɔ nge
Gusunɔ̄n yobu. ¹⁷ I tɔmbu
kpuro beere w̄eyɔ̄, i beɛn
naane dokeosibu k̄iɔ, i Gusunɔ̄
nasio, kpa i tem ȳero beere w̄ɛ.

Ye Kirisin n̄ni sw̄aara

sun s̄ɔ̄simɔ

¹⁸ Beɛ s̄am kowobu, i beɛn
yinnibu wiru kp̄iyɔ̄ ka beere
w̄ɛ bakabu, n̄ n̄ mɔ be ba
s̄a tɔn geobu ka be ba du
tɔna, adama ka be ba s̄en tii.
¹⁹ Ka gem, siaraba, i n̄ ka
n̄ni sw̄aaru temana Gusunɔ̄n
s̄ɔ̄, te i n̄ ka weeneɛ. ²⁰ Nge
arufaani yerà n̄ mɔ i n̄ ka
soberu temana tora te i kuan
s̄ɔ̄. Adama i n̄ n̄ni sw̄aaru
wa gea ye i kuan s̄ɔ̄, ma i
temana, siaraba Gusunɔ̄n mi.
²¹ Yenin s̄ɔ̄na Gusunɔ̄ u beɛ
soka domi Kirisin tii u n̄ni
sw̄aaru wa beɛn s̄ɔ̄ ma u beɛ
kom gem s̄ɔ̄si kpa i ka win
yira sw̄i. ²² U n̄ torare, ba
n̄ maa weesu n̄ore win n̄on
di. ²³ Ye ba n̄n wɔnwɔ u n̄
wɔmburu k̄osie. Ye ba n̄n
n̄ni s̄ɔ̄wa u n̄ bu b̄rusi,
adama u tii Gusunɔ̄ wi u ra
siri dee dee w̄ɛwa. ²⁴ Kirisin
tii u beɛn toranu s̄ɔ̄wa win
wasi s̄ɔ̄ d̄a bunanaru w̄lɔ̄,
kpa su ka toranu karana kpa
sa n̄ w̄aaru dimɔ gem s̄ɔ̄. Win
m̄eran̄ bosun s̄ɔ̄na i bekura,
²⁵ Domi i raa s̄awa nge ȳa ni
nu k̄ɔ̄re, adama t̄ɛ i wurama

faaba wa saa nim di. ²¹ Nim me, mu raa s̄awa batemun weenasia ye ya b̄ee faaba m̄ò t̄ē. N n̄ m̄ò ya wasin disinu w̄akam̄ò, adama ya s̄awa seeda ma sa tii Gusun̄ò w̄ē ka ḡõru d̄eer̄ò Yesu Kirisin seebun s̄ò, ²² wi u da w̄oll̄ò ma u w̄āa Gusun̄on̄ n̄am̄ geūò. Miya Gusun̄on̄ ḡoradoba ka w̄ollun yii kogibu ka damgibu ba n̄un wiru kp̄iye.

4

Wāaru te ta k̄osa

¹ Kiris̄i u n̄oni sw̄āaru wa win wasi s̄ò, yen s̄ò, b̄ee maa n weene bwisiku tee ni, nu n b̄ee dam k̄āa. Domi wi u ka n̄oni sw̄āaru t̄emana win wasi s̄ò u torarun baa deriwa, ² kpa saa ye ya n̄un tie win handunian wāaru s̄ò u n ka w̄āa u ka Gusun̄on̄ k̄iru ko, n n̄ m̄ò wasin k̄iru kankam. ³ Geema, gas̄on saa ye i raa di i ka kua ye t̄on tukoba ra k̄ā, ya tura. I raa w̄āa daa beret̄eke s̄ò ka bin̄e ka aka tam n̄orubu ka tam n̄orubun w̄orusu ka b̄ūu s̄āaru te Gusun̄ò u yina. ⁴ T̄ē, ba bit̄i soore ȳen̄ s̄ò i n̄ maa ka bu koma beret̄eke ni m̄ò, ma ba b̄ee w̄amm̄ò. ⁵ Adama ba n̄ koo ko ba kun gari yi Gusun̄ò tusie wi u s̄õru s̄āa u ka wasobu ka ḡoribu siri. ⁶ Yen s̄õna ba raa bu Labaari gea waasu kua be ba gu kpa ben hunde ya n ka wasi nge me Gusun̄ò u wasi, baa me ba bu siri nge t̄ambu handunian wāaru s̄ò.

Be ba ka Gusun̄on̄ k̄enu

s̄amburu m̄ò dee dee

⁷ Baayere kpuron kpeeru ta turuku kua. N n̄ m̄en na, i tii n̄enūò ka laakari, kpa i se i ȳõra i ka kp̄i i kanaru

ko. ⁸ Ye n̄ kpuro kere, yera i hania koowo i n̄ k̄ian̄e domi k̄iru ta tora dabinu wukirim̄ò. ⁹ I dam koosian̄ò b̄een̄ tii tiine s̄ò ka nuku tia. ¹⁰ B̄een̄ baawure u de u ka win k̄ēe te Gusun̄ò u n̄un̄ n̄omu s̄and̄ia dendi gabun s̄ò nge wi u ka Gusun̄on̄ k̄ēe bwese bweseka s̄amburu m̄ò dee dee. ¹¹ Wi u waasu m̄ò u de u Gusun̄on̄ gari gere. Wi u maa goo s̄amburu kuamme u tu koowo ka dam me Gusun̄ò u n̄un̄ w̄ē, kpa ḡāanu kpuro s̄ò bu Gusun̄ò b̄eer̄e w̄ē saa Yesu Kirisin min di, wi u yii ko ka dam m̄ò sere ka baadommā. Ami.

Kirisigiin t̄emanabu

n̄oni sw̄āaru s̄ò

¹² K̄inasibu, i ku bit̄i soora ka laakari m̄eri bi bu b̄ee w̄ērim̄ò nge d̄õ. I ku bu garisi ḡāa tukunu. ¹³ Adama i ḡõru doru ye i ka Kirisin n̄oni sw̄āaru s̄ò b̄õnu m̄ò, kpa i n̄ maa nuku doo bakabu m̄ò t̄õ te win yii ko ya koo s̄õsira. ¹⁴ Doo n̄õroba b̄ee, b̄a n̄ b̄ee w̄amm̄ò Kirisin ȳisirun s̄ò, domi Gusun̄on̄ Hunde yii kogii u w̄āa ka b̄ee. ¹⁵ B̄een̄ goo u ku de u n̄oni sw̄āaru wa t̄on goberun s̄ò, n̄ kun me gb̄enan̄ s̄ò, n̄ kun me k̄õsan kobun s̄ò, n̄ kun me ȳen̄ s̄ò u gari w̄obia w̄ori. ¹⁶ Adama ù n̄ n̄oni sw̄āaru wa ȳen̄ s̄ò u s̄āa Kirisigii, u ku de sekuru tu n̄un̄ m̄wa. N ween̄ewa u Gusun̄ò b̄eer̄e w̄ē ȳen̄ s̄ò u ȳisi te m̄ò.

¹⁷ Saa ya tura siribu bu ka tore. Gusun̄on̄ t̄amba bu koo maa gbi bu ka tore. Too, b̄u n̄ torua b̄esen̄ min di, am̄ona bin wii goberu ta ko n̄ s̄āa be ba yina bu Gusun̄on̄ Labaari

gea naane doken mi. ¹⁸ Nge me Gusunən gari gerumə,
 “Geegiin faaba yà n sēsia,
 aməna n ko n sāa kōsan kowo
 ka durumgiin mi.”

¹⁹ Nge meya, be Gusunə u dera
 ba nənī swāaru waamə, ba n
 da gea ko, kpa bu ka ben Taka
 kowo wi u naane mə yōra.

5

Gusunən yāa gəən nəribu

¹ Yesun yigbe guro guro be
 ba wāa beən suunu səə, bera
 na ka yā. Nen tii na sāawa
 yigbe guro guro nge be, na
 maa sāa Kirisin nənī swāarun
 seeda dio ma na bənu mə
 yiiko ye ya koo səsira səə.

² Na beə kanamə, i Gusunən
 tən be ba wāa beən suunu səə
 kparo ka kīru nge me Gusunə
 u kī, n n mə ka tilasi n kun me
 kōsia bakarun sō, adama i tii
 wēyə beən səmburu səə. ³ I ku
 bu dam dore be ba beə nəmu
 səndia i kōsu, adama i bu kom
 gem səsio me ba koo swīi.

⁴ Ma sanam me kparobun
 wirugii koo kurama, i ko are
 yikogii mwa yin buram kun
 kpeemə.

⁵ Meya maa, beə aluwaasiba,
 i yigbe guro gurobu wiru
 kpīiyə. Beə kpuro i tii kawabu
 sebuo nge yaberu beən
 wāasinaa səə, domi Gusunən
 gari gerumə, “Gusunə kun
 wāa be ba tii suen biruə,
 adama u tii kawobu durom
 kuammə.” ⁶ N n men na, i tii
 kawo kpa i tii deri Gusunən
 nəm damguuə, kpa u beə sua
 wəllə saa ye u yi yà n tura. ⁷ I
 beən wahala kpuro səbio win
 mi, u koo beə nəri.

⁸ I seewo i yōra kpa i n tii
 se, domi Setam, beən yiberə u
 bəsu u wuri mə nge gbee sunə
 u kasu wi u koo go u tem. ⁹ I
 ka tii yinə win wuswaaə ka
 toro sindu naane dokebun sō
 kpa i n yē ma nənī swāa tenin
 bwesera ta beegibu wāasi
 be ba yarinə handunia səə.
¹⁰ Gusunə durom kpurogii,
 wi u beə soka i n ka bənu mə
 win yiiko nəru sari səə, beə
 ka Kirisin gbinnāan saabu,
 wiya u koo beə ko tən yebunu
 kpa u beə yōrasia sim sim,
 kpa u beə dam kē, kpa u
 beə tāsisia, sanam me i nənī
 swāaru wa saa fiiko səə i kpa.
¹¹ Wiya ko n bandu dii sere ka
 baadommaə. Ami.

Təbiri dāakibu

¹² Ka Silasi, besegii wi na
 naane sāan somira na ka beə
 gari fiiko ye yorua n ka beə
 dam kē kpa n seeda di ma
 Gusunən durom mə səə i yō
 sim sim, mu sāawa gem.

¹³ Yesun yigbe te ta wāa
 Babiloniə, te Gusunə u gəsa
 nge beə, ta beə təbura, meya
 maa Maaku nen bii u beə
 təbura. ¹⁴ I təbirinə ka kīru.

Kpa alafia ya n ka beə wāa
 beə be i sāa Kirisigibu.

TIRERU YIRUSE TE PIEE U YORUA

Pieen tireru yiruse teni, Yesugibu kpurowa u tu yorua. Ten gari mero sãawa, ba n tii se ka keu koosio weesugibu be ba koo kurama ka ben sãosi weesuginu ka kom beretekε. N weene bu Gusunã ka Yesu besen Yinnin beere nene bu wa bu ka sãosi ni fãra ben suunu sãon di. U maa bu tubusia yèn sã Yesu kun wurame fuuku. U nee, Gusunã kun kã tãmbu bu kam ko. U kãwa bu wurama win mi kpa bu ben durum tuuba ko. Yen sãna Yesu u teemã.

Tire ten kpunaa

1. Tãbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yesugiin daa, wiru 1:3-15.
3. Be ba Kirisin yiiko wa, wiru 1:16-21.
4. Keu koosio weesugibu, wiru 2.
5. Yinnin wuramarun não mwεεru, wiru 3.

Tãbiribu

¹ Bεε be Yesu Kirisi besen Yinni ka besen Faaba kowo geegii u naane dokebu wε nge bese, ne Simão Piee, win yoo ka win goro, nena na beε tire te yoruamme. ² Durom ka alafia n beε sosia yèn sã i Gusunã yε ka maa Yesu besen Yinni.

Yesugiin daa

³ Win sinaru ta sun kpuro wε yèn bukata sa mã sa n ka wãaru mã sa n Gusunã sãamã, kpa sa n nùn glamã wi, wi u sun soka ka win yiiko ka win tøn geeru. ⁴ Nge meya u sun não mwεε baka beereginu kua kpa i n ka bõnu

mã win daa são, sanam me i sankiranu suuri ni nu wãa handunia são binen sã. ⁵ Yen sã, i kookari koowo i ka been naane dokebu são lasabu gea sosi, kpa i lasabu gea são yẽru sosi, ⁶ kpa i yẽru são gaya sosi, kpa i gaya são, suuru sosi, kpa i suuru são Gusunãn beere yẽru sosi, ⁷ kpa i Gusunãn beere yẽru são tøn geeru sosi, kpa i tøn geeru são kãru sosi. ⁸ Gãa nini, nù n wãa beε são ma nu sosimã nu ñ derimã i ko garu koo sarirugibu. Been sambura kun maa mð arufaani sarirugiru n wa i ka besen Yinni Yesu Kirisi gia sãa sãa. ⁹ Adama win mi gãa ni, nu ñ wãa, wiya sãa nge wãko, u ku ra wa saruã. U maa duari ma ba nùn deerasia win gasøn durum di.

¹⁰ Yen sã, negibu, i hania sosio i ka gia sãa sãa ma Gusunãwa u beε soka ma u beε gasa, domi i n kua me, i ñ sokoramã ka baadommao. ¹¹ Nge meya ba koo de i du ka beere mi besen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi u bandu dii sere ka baadommao.

¹² Yen sãna, ko na n da n sãoru sãa n ka beε gãa ni yaayasia baa me i nu yε kã, baa me i maa yõ dim dim gem me são, me i wura. ¹³ Adama na tamaa n weene saa ye na wãa hunde são, na n da n beε gãa ni yaayasiamao kpa been laakari ya n ka seewa. ¹⁴ Domi na yε ma ñ n sosi kon wasi yini deri nge me besen Yinni Yesu Kirisi u man sãosi. ¹⁵ Meya kon kookari ko kpa i ka kpĩ i gãa ni yaaya saa baayere nen doonarun biru.

Be ba Kirisin yiiko wa

16 Ka gem, sa ñ suka swîi ye tamba kua ka ben bwisi, sanam me sa beε besen Yinni Yesu Kirisin dam ka win wuramaru giasia. Sa win kpāaru wawa ka besen nōni. 17 Domi sanam me Gusunō Baaba u nūn beεε ka yiiko wē, u nōo gagu nua saa yiiko bakagiin min di ga neε, “Winiwa nen Bii kīnasi wī sōo nen gōru dobu kpuro wāa.” 18 Besen tii sa nōo ge nua ga na wəllun di sanam me sa wāa ka wī guu dēera ten wəllō.

19 Nge mēya Gusunōn sōmōbun gari yi sirera. N weene i yi swaa daki domi yi sāawa nge fitila ge ga ballimō yam wōkurō sere yam mu ka sāra kpa Yesu wi u sāa nge yam sārerun kpera yu ka beεn gōrusu bururasia. 20 Gbiikaa i de i n yeni yē ma gari yi Gusunō u win sōmōbu sōowa yin gēε sari yi tōnu u koo kpī u tubusia ka win tii. 21 Domi Gusunōn gari gēε kun wāa yi tōnu u gerua ka win tiin kīru. Adama tamba Gusunōn gari gerua nge me Hunde Dēero u bu sōosi.

2

Keu koosio weesugibu

(I maa mēerio Yudu 4-13)

1 Adama sōmō weesugiba raa wāa tōn ben suunu sōo. Mēya maa keu koosio weesugiba koo kurama beεn suunu sōo. Ba koo ka sōosi weesuginu na ka bwisi, ni nu ra tōmbu kam koosie kpa bu Yinni wi u bu yakia yina. Nge mēya ba koo tii kam kobu sure suaru sōo. 2 Tōn dabira koo ben daa bereteke swîi, kpa ben

sō, gabu bu gem swaa wōme. 3 Keu koosio weesugii ben binen sō, ba koo beε taki di ka ben gari yi ba bwisika ba seka. Adama saa tēebun di ben siri kowo sōoru sāa u ka bu siri. Wi u koo maa bu kam koosia u ñ dō.

4 Domi Gusunō u ñ wəllun gōradoba deri be ba raa tora, adama u bu sure gōriō mi ba bu neni wōru sōo yam wōkurō sere siribun tōru. 5 U ñ maa yeruku tōmbu deri adama u Nōwe faaba kua wi u gem kpara ka kpam tōmbu nōoba yiru gabu ye u ka dera nim yibu bakara na ta handunian tōmbu wukiri be ba ñ win beεε yē. 6 U wuu si ba sokumō Sodomu ka Gomōra taare wē ma u su kam koosia ka dōo. Nge mēya su kua yīreru tōn kōso be ba koo ra nan sō. 7 Ma u tōn geo wi ba mō Lotu yara wi u ra n nuki sankire tōn kōso ben daa bereteken sō. 8 Domi durō wi, u sāa tōn geo tōn ben suunu sōo. Yam sāreru baateren kōsa ye u waamō ka ye u nōomō ya win gōru dēerō tōya mō. 9 N n men na Gusunō u yē me u koo ka be ba win beεε yē yara saa laakari mēeribun di. U maa yē me u koo tōn kōsobu yi u ka bu wahala ko siribun sanam, 10 n mam neere be ba ben wasin kīru kankam mō ma ba Gusunōn yiiko gema.

Keu koosio weesugii be, ba sāawa wōbiagibu ka tii suobu, ba ñ maa berum mō bu ka wəllun yīikogibu wōme. 11 Baa Gusunōn gōradoba, be ba bu dam ka yiiko kere gem gem, ba ñ wəllun yīikogibu taare wēemō ka wōmburu

Yinni Gusunən wuswaa.
 12 Adama marumara tən be,
 ba ka yeni m̀ nge yee yi yi wāa
 bu ka mwa bu gon s̄. Ye ba
 kun tuba yera ba wəmm̄. Ba
 koo maa kam kowa nge yee yi.
 13 K̄sa ye ba gabu kua, yera
 ba koo bu k̄sie. Ba ra n̄ nuku
 dobu m̄ b̄ n ben wasin k̄nu
 kankam m̄ s̄ s̄ s̄ gbāara. Ba
 s̄a nge too yākuru, sanam m̄
 ba dim̄ ka b̄e sannu ka ben
 akanu, ma ba ȳerim̄ ben taki
 ye ba t̄mbu dim̄ s̄. 14 Ba ra
 n sakararun n̄ni m̄, toranu
 ku ra bu turi. Ba ra be ba
 kun ȳ dim dim yina mwe.
 Ben ḡru ga binen d̄on̄e m̄.
 Gusun̄ u bu b̄rusi. 15 Ba
 swaa gea deri ma ba k̄ōra.
 Ba Balamu, Beorun hiin swaa
 sw̄i wi u k̄san kobun are
 k̄a. 16 Adama Gusun̄ u n̄n
 gerusi win torarun s̄. Geema
 keteku ge ga ku ra gari ko ga
 ka n̄n gari kua nge t̄nu ma
 ga Gusunən s̄m̄ win wiira
 kookoosu ȳrasia.

17 T̄n be, ba s̄awa bwii
 nim sariba ka buk̄ ge woo ga
 b̄rikiam̄. Gusun̄ u bu yam
 w̄kuru yiye ta kp̄. 18 Ba
 woo kana gari gerum̄ yi yi n̄
 wiru m̄. Ba t̄nun ḡrun bin̄
 kankam dendim̄ bu ka gabu
 yina mwa be ba kisirama saa
 be ba toren min di. 19 Ba bu tii
 m̄ru n̄ m̄w̄eru kuamm̄,
 adama ben tii ba s̄awa ye ya
 ka bu kam koore d̄on̄ yobu.
 Domi baawure s̄awa ye ya
 n̄n kamian yoo. 20 Geema,
 t̄mbu b̄ n handunian daa
 b̄eret̄k̄e kisirari ȳn s̄ ba
 b̄es̄n Yinni Faaba kowo Yesu
 Kirisi gia, ma ba kpam dera
 ya bu mwa ya kamia n̄n
 m̄eruse, ben w̄a gbiikira

koo s̄aya ka sere d̄akiru.
 21 N ko n daa san̄ ba kun gem
 swaa giare ka sere bu ye gia
 kpa bu wooda d̄era biru kisi
 ye ba bu w̄. 22 Ye n bu deema
 ya s̄ōsim̄ ma m̄n teni ta gem
 gerum̄ te ta n̄e, “B̄ō ga wura
 ga gen sianu dabirim̄, ma
 kurus̄ ge ba wobura ga kpam
 yironu burim̄.”

3

Yinnin wuramarun

n̄ō m̄w̄eru

1 N̄n k̄nasibu, tire teni
 ta s̄awa tireru yiruse te na
 b̄e yoruamm̄. Ten baatere
 s̄ō na kasu n b̄es̄n bwisi
 gee yamia ka s̄ōsi te na
 b̄e yaayasiām̄. 2 Na k̄ i
 Gusunən s̄m̄ d̄erobun gari
 yaaya yi ba raa gerua, ka maa
 Yinni Faaba kowon wooda ye
 ḡroba b̄e s̄ōsi. 3 Gbiikaa, i
 n ȳ ma sanam d̄akim̄ s̄ō,
 t̄mba koo yarima ba n s̄im̄
 ka ben tiin ḡru k̄ru. Ba koo
 b̄e yaakoru ko 4 kpa bu gere
 bu n̄e, Yesu u n̄ō m̄w̄eru
 kua ma u koo na, nge n n̄
 m̄. N n m̄n na, mana u
 w̄a. Domi saa m̄n di b̄es̄n
 sikadoba ba gu, baayere ya
 w̄awa nge toren di. 5 Ba yeni
 duari sobun s̄, ma gas̄ gariya
 Gusun̄ u gerua u ka w̄llu ka
 tem taka kua. U tem wuna
 nim s̄on̄ di, ma u mu m̄ma
 ka nim. 6 Nim m̄ya u dera
 mu handunia yerukaa kam
 koosia, ka m̄n yibu bakararu.
 7 Ka gari tee yiya ba maa ka
 t̄n w̄llu ka tem yii d̄on̄ s̄,
 sere t̄ō te Gusun̄ u koo be ba
 n̄ win b̄ere ȳ siri, kpa u bu
 kam koosia.

⁸ Adama nen kīnasibu, i ku maa de i gāa tee nini duari ma Yinni Gusunən mi, sōo teera sāawa nge wōo nōrōbu, wōo nōrōbu ya maa sāa nge sōo teeru. ⁹ Gaba tamaa Yinni u teemō u ka win nōo mwēeru yibia. Adama u n̄ teemō. N n sāare u teemō, u ka bēe suuru sāawa domi u n̄ kī baa tōn turo u kam ko. U kīwa tōmbu kpuro bu gōru gōsia.

¹⁰ Ka me, Yinnin tōra koo nawa nge gbēnō. Tōo te sōora wōlla koo doona ka wure bakanu. Ye ya wāa wom dirum sōo ya koo yanda ka yam susu bakaru, kpa tem mu dōo mwaara ka gāa ni nu wāa me sōo. ¹¹ Yēn sō gāa ni kpuro nu koo kam ko nge me, i yē sāa sāa nge me n weene bēen sanum mu n deere kpa i n Gusunən bēere yē. ¹² Kpa i n win tōru mara i n kookari mō tu ka na fuuku. Tōo te sōora dōo koo wōllu kam koosia, kpa ye ya wāa handunia sōo yu yanda ka dōon yam susuru. ¹³ Adama Gusunō u wōn kpaaru ka tem kparam nōo mwēeru kua mi gem ko n wāa. Yera sa mara.

¹⁴ Yen saabu kīnasibu, nge me i tōo te mara, i kookari koowo u ka bēe deema bōri yendu sōo kpa i kun disinu ka toraru mō. ¹⁵ Bēsen Yinni u n temane, ayera u sun derie su ka faaba wa, nge me bēsen kīnasi Pōlu u maa bēe yorua ka bwisi yi Gusunō u n̄n k̄a. ¹⁶ Yera u yorua tirenu kpuro sōo mi u gari yi gerua. Win tirenu sōo gam ka gam wāa mi n tubusianu sē, ma yēru sarirugibu be ba n̄ yō dim dim, ba gari yi gōsikiamō, nge

me ba ra ko ka Gusunən gari gēe. Nge meya ba ka ben tii kam kobu gawemō.

¹⁷ Adama bēe nen kīnasibu i gāa ni yē kō. N n men na, i n tii se kpa i ku de i kōora i wōruma be ba n̄ Gusunən bēere yēn torarun sō. ¹⁸ Adama i n kpēamō bēsen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisin durom sōo kpa i n n̄n giamō. Su n̄n bēere wē tēn di sere ka baadommaō. Ami.

TIRE GBIKII TE YOHANU U YORUA

Tamba tamaa Yohanuwa u tire te yorua baa me win yĩsiru ta ñ wāa mi. Mban sōna u tire teni yorua. Ben waati ye sō, sōsiru gara tem pusi. Tera ba m̀, ye tōnu u koo kpĩ u baba u nene, ya ñ dēere. Adama ye ya ñ waarō ka nōni nge hunde, yen bwesera ya dēere. Adama sōsi te, ta sāawa weesu. Ta ñ wure ma Yesu u kua tōnu. Ta nē, u sāawa hunde tōna ye ya ñ kpē yu gbi. Yen sōna Yohanu u win tambu kirō m̀. U nē, Yesu ù kun daa kue tōnu ma u ñ gu besen sō, u ñ daa kpē u sun faaba ko. Adama u gu ma sa kua win bibu. Sō teeru sa ko ñ ka nùn weene.

Tire te, ta maa nē, Gusunō u sāawa yam bururam. Meya u maa kī tambu ba ñ wāa me sō. U maa sāawa kīrun nuuru. Yen sōna ñ weene win tambu ba ñ kīanē.

Tire ten kpunaa

1. Wāasinaa ka Gusunō ka maa tōnusi, wiru 1:1n di sere wiru 2:17.
2. Kirisin yiberē, wiru 2:18-29.
3. Gusunōn bibun daa, wiru 3.
4. Gusunōn Hunde ka yiberen hunde, wiru 4:1-6.
5. Gusunō u sāawa kīrun nuuru, wiru 4:7-21.
6. Naanē dokeobun nasara, wiru 5.

Gari wāarugii

1-2 Wāaru te ta ku ra kpe ta sōsira. Sa tu wa. Sa ten seeda dimō, sa bēe ten gari nōsiamō te ta raa wāa Baaban mi, ma

ba sun tu sōsi. Ye wāa ten gari ka yā, ye ya wāa toren di, sa ye nua, sa ye wa ka nōni, sa ye mēera mam mam, besen nōma maa ye baba. ³ Yeya sa maa bēe sōmō kpa sa ñ ka sāa nōo tia bēe ka bēe, nge me sa nōo tia sāa ka Gusunō Baaba ka win Bii Yesu Kiriisi. ⁴ Sa bēe gari yini yoruammewa kpa bēe kpuron nuku dobu bu ka yibu.

Gusunō sāawa yam bururam

⁵ Labaari wee ye sa nua saa Yesu Kiriisi win min di, ma sa bēe ye nōsiamō. Gusunō sāawa yam bururam, yam wōkuru sari win mi. ⁶ Sà ñ nē, sa nōo tia sāa ka wi, ma sa sīimō yam wōkuru sō, sa weesu mōwa, sa ñ maa gem kookoosu m̀. ⁷ Adama sà ñ sīimō yam bururam sō, nge me win tii u wāa yam bururam sō, sa ko ñ nōo tia sāa besen tii tiinē. Win Bii Yesun yem mu maa sun dēerasiamō saa toraru kpuron di.

⁸ Sà ñ nē, sa ñ toraru mō, sa tii nōni wōkumōwa, gem sari bēe sō. ⁹ Adama sà ñ besen toraru wura, Gusunō u koo sun suuru kua kpa u sun dēerasia besen kom kōsum kpuron di domi u sāawa naanegii, wi u ra ko dee dee. ¹⁰ Sà ñ nē, sa ñ tore sa Gusunō weesugii mōwa, win gari kun maa wāa bēe sō.

2

Kiriisi sun somimō

¹ Bēe nen bibu, na bēe gari yini yoruammewa, i ku ka tora. Adama goo ù ñ tora, sa goo mō, wi u

koo sun suuru kana Baaban mi, wiya Yesu Kirisi geegii. ² Win tii u kua aboru te ta ka besen toranu kpuro doona, n n̄ m̄ beseginu tona, ka handuniagibu kpuron torana.

³ S̄a n win wooda mem n̄owamme, sanam meya sa ko gia ma sa n̄un yē. ⁴ Goo ù n n̄e, u n̄un yē, ma u kun win wooda mem n̄owamme, yēro sāawa weesugii, gee sari wi s̄o. ⁵ Adama wi u win gari mem n̄owa, wi s̄ora Gusun̄n k̄ira yiba ka gem. Amenawa sa ko n ka yē ma sa gbinne ka wi. ⁶ Wi u gerum̄o u ka n̄un manine, n weene u n s̄im̄o nge me win tii u s̄ia.

Wooda kpaa

⁷ Nen k̄inasibu, n n̄ m̄ wooda kpaa na b̄ee yoruamme, wooda gura, ye i raa m̄ saa toren di. Wooda gura ye, ya sāawa gari yi i nua k̄o. ⁸ Ka me, wooda ye na b̄ee yoruamme ya sāawa wooda kpaa, ma yen gem mu s̄osira Kirisi s̄o ka maa b̄ee s̄o. Domi yam w̄okura doon̄o, ma yam bururam gem mu ballim̄o.

⁹ Wi u gerum̄o u w̄aa yam bururam s̄o, ma u win beruse tusa, u w̄awa yam w̄okuru s̄o gina. ¹⁰ Wi u win beruse k̄i, yēro w̄awa yam bururam s̄o, ḡaanu maa sari wi s̄o ni nu koo goo sokurasia. ¹¹ Adama wi u win beruse tusa, u w̄awa yam w̄okuru s̄o, u maa s̄im̄o yam w̄okuro. U n̄ yē mi u d̄o yèn s̄o yam w̄okura n̄un w̄oko kua.

¹² Na b̄ee yoruamme nen bibu, yèn s̄o ba b̄ee b̄een toranu kpeesia Yesun ȳisirun

s̄o. ¹³ Na b̄ee yoruamme b̄ee baababa, yèn s̄o i n̄un yē wi u w̄aa saa toren di. Na b̄ee yoruamme b̄ee aluwaasiba, yèn s̄o i t̄on k̄oso wi tabu di.

¹⁴ Na b̄ee yorua b̄ee bibu, yèn s̄o i Gusun̄o Baaba gia. Na b̄ee yorua b̄ee baababa, yèn s̄o i n̄un yē wi u w̄aa saa toren di. Na b̄ee yorua b̄ee aluwaasiba, yèn s̄o i dam m̄o, Gusun̄n gari maa w̄aa b̄ee s̄o, ma i t̄on k̄oso wi tabu di.

¹⁵ I ku ra handunian yakande k̄ia, ka ḡaa ni nu w̄aa handunia s̄o. Wi u ye k̄i, Baaban k̄ira kun w̄aa wi s̄o. ¹⁶ Domi kpuro ye ya w̄aa handunia s̄o, t̄onun k̄iru kankam, ka ye n̄oni wan k̄ode, ka tii suabu, yen gaa kun ne saa Baaban min di, handunia miya ya w̄aa. ¹⁷ Handunia maa doon̄owa mi, ka yen bine, adama wi u Gusun̄n k̄iru m̄o, u ko n w̄awa sere ka baadommao.

Kirisin yiberε

¹⁸ Nen bibu, saa d̄aaka mini. Nge me i nua ma Kirisin yiberε u koo na, n wee t̄e, Kirisin yiberε dabira tunuma. Yen s̄ona sa yē ma saa d̄aaka mini. ¹⁹ Besen suunu s̄on diya ba yara, adama ba n̄ s̄aa besegibu. Domi b̄a n daa s̄aan na besegibu, ba ko n daa w̄aa ka bese. Adama ba yara, ma ya s̄osira ma be kpuro ba n̄ daa sāawa besegibu ka gem.

²⁰ Adama b̄ee i Hunde D̄ero mwa Kirisin min di ma b̄ee kpuro i kua ȳerugibu. ²¹ Na b̄ee yorua, n n̄ m̄ yèn s̄o i n̄ gem yē, adama yèn s̄o i mu ȳewa, i maa yē ma weesu kun kp̄e su yari gem di.

²² Wara sãa wee kowo ma n kun mɔ wi u nɛɛ Yesu kun sãa Kirisi. Yɛro wi, Kirisin yiberɛwa wi u Gusunɔ Baaba ka win Bii yinamɔ. ²³ Domi wi u Bii yina, u n̄ maa Baaba mɔ. Wi u Bii wura, u maa Baaba mɔwa.

²⁴ Bɛɛ maa, i de ye i nua saa toren di, ya n wãa bɛɛn gɔruɔ, i ko n gbinne ka Bii ka Baaba. ²⁵ Nɔɔ mwɛɛru wee te Kirisi sun kua, teya wãaru te ta ku ra kpe.

²⁶ Na bɛɛ yeni yoruawa be ha k̄i bu bɛɛ n̄ni wɔken sɔ. ²⁷ Adama bɛɛ, Hunde Dɛero wi i mwa Kirisin min di, u wãa bɛɛ sɔɔ. Yen sɔ, i n̄ goon bukata mɔ wi u koo bɛɛ gãanu keu koosia. Adama yèn sɔ Hunde Dɛero wi, u bɛɛ gãanu baanire keu koosiamɔ, ni nu sãa gem, n n̄ mɔ weesu, yen sɔ, i n ka Kirisi manine, nge mɛ Hunde Dɛero u bɛɛ sɔɔsi.

²⁸ Tɛ n̄n bibu, i n manine ka wi, kpa sa n ka wɔrugɔru mɔ sanam mɛ u koo kurama, kpa su ku tii bere sekurun sɔ tɔɔ te u koo na. ²⁹ I n yɛ ma Kirisi u sãawa geegii, i n maa yɛ ma baawure wi u mɔ dee dee, Kirisin biiwa.

3

Gusunɔn bibu

¹ I mɛɛrio i wa, k̄i baka te Baaba sun k̄ia, sere ba sun soka Gusunɔn bibu. Geema, mɛya sa sãa. Yenin sɔna handuniagibu ba n̄ sun yɛ yèn sɔ ba n̄ nùn yɛ. ² Nɛn k̄inasibu, tɛ sɔɔ sa sãa Gusunɔn bibu, sa n̄ yɛ gina amɔna sa ko n sãa sia. Adama sa yɛ ma sanam mɛ Kirisi u koo kurama sa ko n ka nùn weene domi sa ko nùn wa

nge mɛ u sãa. ³ Baawure wi u ȳiyɔ binin bweseru mɔ, u tii sãasiamɔwa, nge mɛ Kirisi u sãre.

⁴ Baawure wi u toramɔ, u wooda saramɔwa, domi toraru, wooda saraba. ⁵ I yɛ ma Yesu u nawa u ka toraru wuna, toraru maa sari wi sɔɔ. ⁶ Baawure wi u ka Kirisi manine, u ku ra n toramɔ. Wi u ra n toramɔ, yɛro kun nùn waare, u sere nùn gia.

⁷ Nɛn bibu i ku de goo u bɛɛ n̄ni wɔke. Wi u gea mɔ u sãawa gemgii, nge mɛ Yesun tii u sãa. ⁸ Wi u ra n toramɔ, Setamgiiwa, domi saa toren diya Setam toramɔ. Ma Gusunɔn Bii u na u ka Setam sɔma kpeerasia.

⁹ Baawure wi u sãa Gusunɔn bii, u ku ra n maa toramɔ yèn sɔ Gusunɔn wãara wãa wi sɔɔ. U n̄ kpɛ u n toramɔ domi u kua Gusunɔn bii. ¹⁰ Tɛ, sa ko kp̄i su tubu wi u sãa Gusunɔn bii ka wi u sãa Setamgii. Baawure wi u kun gea mɔ, ka maa wi u kun win beruse k̄i, u n̄ sãa Gusunɔgii.

Su k̄iana

¹¹ Gari wee yi i nua saa toren di. Su k̄iana ¹² kpa sa kun sãa nge Kaeni wi u sãa tɔn k̄ɔso wigii ma u win wɔnɔ go. Mban sɔna u nùn go. U nùn go yèn sɔ win tii u kom k̄ɔsum kua, wɔnɔ maa kom gem kua.

¹³ Nɛgibu, i ku biti soora handuniagibu bà n bɛɛ tusa. ¹⁴ Yèn sɔ sa bɛɛn berusebu k̄i, sa yɛ ma sa gɔɔ sarari, sa dua wãaru sɔɔ. Wi u kun tɔnun k̄iru mɔ, u wãawa gɔɔ sɔɔ. ¹⁵ Baawure wi u win beruse tusa, u sãawa tɔn gowo. Bɛɛn

tii i maa yē ma tən gowo goo sari wi u wāaru te ta ku ra kpe mō. ¹⁶ Yeni sōra sa ka gia nge mē kīra sāa, domi Kirisi u win wāaru wē besen sō. Nge mēya, n maa weene su besen tiin wāaru wē besen berusebun sō. ¹⁷ Goo ù n dukia mō handunia ye sō, ma u wa win beruse u yāaru mō, ma u nùn biru kisi, amōna Gusunən kīra ko n ka wāa yēro sō. ¹⁸ Nēn bibu i ku de su kīana ka gari tōna, adama su kīi geeru sōsi besen kookoosu sō.

Gusunən wuswaa

¹⁹ Kookoo si sōn diya sa ko n yē ma sa sāa gemgibu kpa sa n toro sindu mō Gusunən wuswaa. ²⁰ Domi besen gōru gā n sun taare wēmō sa yē ma Gusunō u besen gōru kere, u maa kpuro yē. ²¹ Yen sō, nēn kīnasibu, besen gōru gā kun sun taare wēmō, sa ko n toro sindu mō Gusunən wuswaa. ²² Ma baayere kpuro ye sa bikiamō, sa ye waamō saa win min di, domi sa win wooda nēni, sa maa mō ye n wā win nōni sō. ²³ Win wooda wee, su win Bii Yesu Kirisin yīsiru naane doke, kpa su kīana nge mē u sun sōwa. ²⁴ Wi u win woodaba swīi u ka Gusunō manine, Gusunō maa ka nùn manine. Yenin min diya sa yē ma u ka sun manine win Hunde Dēero wi u sun wēn sō.

4

Gusunən Hunde

ka yiberen hunde

¹ Nēn kīnasibu i ku tōmbu kpuro naane ko be ba gerumō ba Hunde Dēero mō, adama i bu wēerio bà n

sāa Gusunōgibun na, domi Gusunən sōmō weesugiba yiba handunia ye sō. ² Yenin min diya i ko kpī i tubu be ba Gusunən Hunde mō. Baawure wi u wura ma Yesu Kirisi u kua tōnu, wiya u sāa Gusunōgii. ³ Wi u kun maa wure ma Yesu u kua tōnu, u ñ sāa Gusunōgii, Kirisin yiberewa, win gari i nua u sisi, u mam tunuma handunia sō ko.

⁴ Bēe nēn bibu, i sāa Gusunōgibu i maa sōmō weesugii be kamia kō. Domi wi u wāa bēe sō u dam mō u kere wi u wāa handunia ye sō. ⁵ Beni handuniagiba ba sāa, yen sōna ba ka handunian bwisi gari mō, ma handuniagiba bu swaa daki. ⁶ Bēe sa sāawa Gusunōgibu. Baawure wi u Gusunō yē u ra sun swaa daki, adama wi u kun Gusunō yē u ku ra sun swaa daki. Yenin min diya sa ko kpī su gem ka weesu wunana.

Gusunō u sāawa kīrun nuuru

⁷ Nēn kīnasibu, i de su kīana, domi kīra naamōwa saa Gusunən min di. Baawure wi u tōnun kīru mō u sāawa Gusunən bii, u maa Gusunō yē. ⁸ Wi u kun tōnun kīru mō, yēro kun Gusunō yē domi Gusunō sāawa kīrun nuuru. ⁹ Wee mē Gusunō u sun win kīru sōsisina, u win Bii teereru gōrima handunia ye sō sa n ka wāaru te ta ku ra kpe mō wi sō. ¹⁰ Ameniwa kīi te, ta sāa, n ñ mō besera sa Gusunō kīa, adama wiya sun kīa, ma u win Bii gōrima u ka ko abōru besen toranun sō.

11 Nen kīnasibu, Gusunō ù n sun kī too nge me, n weene besen tii su maa kīana. 12 Goo kun Gusunō waare. Sà n kīane, Gusunō u ka sun manine, ma win kīra yibumō besē sō.

13 Sa yē ma sa ka nùn manine, win tii maa ka sun manine domi u sun win Hunde Deero kã. 14 Besē maa sa wa, sa maa seeda dimō ma Baaba u win Bii gōrima u ka kō handunian Faaba kowo. 15 Baawure wi u wura ma Yesu sãawa Gusunōn Bii, Gusunō ka nùn manine, ma yēro maa ka Gusunō manine. 16 Ma besē sa kīi te yē, sa maa tu naane doke te Gusunō u mō besē sō.

Gusunō sãawa kīrun nuuru. Baawure wi u tōnun kīru mō u ka Gusunō manine, Gusunō maa ka nùn manine. 17 Nge meya win kīra yibusine besē sō, kpa sa n ka toro sindu mō siribun sanam, domi nge me Kirisi u sãa, meya maa besen tii sa sãa handunia ye sō. 18 Berum sari kīru sō, kīi te ta yiba ta ra berum kpuro gire. N n men na, wi u berum mō, kīra kun yiba wi sō, domi u seeyasiabu yīiyō.

19 Kīra wãa besē sō yèn sō Gusunō u gbia u sun kīa. 20 Goo ù n nee u Gusunō kī ma u win beruse tusa, u sãawa wee kowo. Domi wi u kun win beruse kī wi u waamō, u ñ kpē u Gusunō kīa wi u kun waare. 21 Gusunō maa sun wooda yeni wē u nee, wi u nùn kī, u de u n maa win beruse kī.

5

Handunian kamiabu

1 Baawure wi u naane doke ma Yesu sãa Kirisi wi, yēro sãawa Gusunōn bii, ma baawure wi u tundo kī, u maa bii kīwa. 2 Sà n Gusunō kī ma sa win wooda mem nōwamme, sa ko n yē ma sa win bibu kī. 3 Sà n Gusunō kī sa ko maa win wooda nene. Win wooda kun maa sē. 4 Domi Gusunōn bii baawure u ra handunia kamie. Ka besen naane dokeba sa ra handunia kamie. 5 Wi u handunia kamiama, wiya wi u naane doke ma Yesu sãawa Gusunōn Bii.

Seeda ye ba Yesu Kirisi diiya

6 Yesu Kirisi wiya wi u na ka nim ka yem. U ñ ne ka nim tona, adama ka yem sanna. Hunde Deeron tii u yen seeda dimō, yèn sō u sãa gemgii. 7 Domi seedagibu itawa ba wãa [Gusunō wallo, Baaba, ka Gari, ka Hunde Deero. Be ita ye, ba sãa nōo tia. Ma seeda ita maa wãa handunia ye sō,] 8 Hunde Deero, ka nim, ka yem. Be ita ye, ba maa sãa nōo tia. 9 Besē sa tōmbun seeda wuramō, adama Gusunōn seeda kpāaru kere me, domi Gusunōn seeda sãa seeda ye u win Bii diiya. 10 Wi u Gusunōn Bii naane doke, u seeda ye mō win tii sō. Wi u kun naane doke, u Gusunō wee kowo kuawa yèn sō u ñ seeda wure ye u win Bii diiya. 11 Seeda ye wee, Gusunō sun wāaru te ta ku ra kpe wē. Wãa te, ta wãawa win Bii sō. 12 Wi u Bii mō, u maa wãa te mō. Wi u kun Gusunōn Bii mō, u ñ wãa te mō.

Wāaru te ta ku ra kpe

¹³ Na bεε yeni yoruawa bεε be i Gusunən Biin yĩsiru naane doke, kpa i n ka yē ma i wāaru te ta ku ra kpe mō. ¹⁴ Sa naane sāa ma sà n nùn gāanu kana ni nu sāa win kīru, u sun swaa daki. ¹⁵ Sà n maa yē ma u bεεn kanaru swaa daki, sa yē ma baayere ye sa kanamō win mi, bεεgia kō.

¹⁶ Goo ù n wa win beruse u toramō te ta kun sāa gōōgiru, u kanaru koowo. Gusunō u koo bu wāaru wē be ba toramō te ta kun sāa gōōgiru. Adama toraru gara wāa te ta ra gōō ma. Na ñ gerumō goo u kanaru ko ten sō. ¹⁷ Gem sariru baatere ta sāawa toraru, adama n ñ mō te kpuro ta sāa gōōgiru.

¹⁸ Sa yē ma baawure wi u sāa Gusunən bii u ku ra n toramō, domi Gusunən Bii nùn kōsu, tən kōso wi kun maa kpē u nùn baba.

¹⁹ Bεεε sa yē ma sa sāa Gusunōgibu, adama handunia kpuro wāa tən kōso win nōma sōō.

²⁰ Sa maa yē ma Gusunən Bii u na, ma u sun bwisi kā su ka Gusunō Yinni gemgii gia. Sa gbinne ka gemgii wi, win Bii Yesu Kirisin min di. Yesu Kirisi wiya sāa Gusunō Yinni gemgii. U maa sāa wāaru te ta ku ra kpen nuuru.

²¹ Nεn bibu, i n tii ε ka būu sāaru.

TIRERU YIRUSE TE YOHANU U YORUA

Dabiru ba nee, Yesun yigberu gara ba ka ya mini te Yohanu u soka kurɔ ka win bibu. U bu sɔmɔ bu kɩanɔ. U maa bu kirɔ mɔ ba n tii se ka keu koosio weesugibu ka ben sɔasinu.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Gem ka kɩru, naasu 4-11.
3. Gari dɔaki, naasu 12-13.

Tɔbiribu

¹ Kurɔ wunɛ *, nɛ wi na sɔa Yesun yigbe guro guro, na nun tɔbura, wunɛ wi Gusunɔ u gɔsa ka wunen bibu be na kɩ gem sɔɔ. N n mɔ nɛ tɔna na bu kɩ, ka be ba gem gia kpurowa, ²yɛn sɔ gem mɛ, mu wɔa besɛn gɔruɔ, mu ko n maa ka sun wɔa sere ka baadomma.

³ Gusunɔ Baaba, ka Yesu Kirisi win Bii bu sun durom, ka wɔnwɔndu kua, kpa bu sun alafia wɛ kɩru ka gem sɔɔ.

Gem ka kɩru

⁴ Nɛn nukura dora gem gem ye na wa wunen bibu gaba sɩimɔ gem sɔɔ nge mɛ Gusunɔ Baaba sun yiire. ⁵ Tɛ, kurɔ wunɛ, ye na nun yoruammɛ, ya n sɔa wooda kpa, ya sɔawa ye sa mɔ toren di. Na nun kanamɔ, su de su kɩana. ⁶ Kɩru ta sɔawa Gusunɔn woodan mɛm nɔɔbu. Yeya wooda ye i nua saa toren di, yɛ sɔɔ n weene i n sɩimɔ.

⁷ Dabira ba yarinɛ handunia sɔɔ ba tɔmbu swaa nim wiamɔ. Ba n wure ma Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u kua tɔnu. Wi u sɔa nge mɛ, wiya swaa nim wio ka Kirisin yibere. ⁸ I tii laakari koowo, kpa i ku besɛn sɔmburun are kɔ, i de i ten arufaani wa.

⁹ Baawure wi u n yɔre Kirisin sɔɔsiru sɔɔ, ma u tu sarari, u n Gusunɔ mɔ. Adama wi u yɔ te sɔɔ, u Baaba ka maa Bii mɔ. ¹⁰ Goo u n na besɛn mi, ma n kun ka Kirisin sɔɔsi te, i ku yɔro dam koosia, i ku maa nɔn domaru kua. ¹¹ Domi wi u nɔn yen gaa kua, u bɔnu mɔ win kom kɔsum sɔɔ.

Gari dɔaki

¹² Baa mɛ na gɔa dabinu mɔ n bee yorua, na n kɩ n ni kpuro yore tireru sɔɔ. Adama na yɩiyɔ n bee beram na, kpa n ka bee gari ko nɔɔ ka nɔɔ kpa besɛn nuku dobu bu ka yibu.

¹³ Wunen wɔnɔ wi Gusunɔ u maa gɔsa, win biba nun tɔbura.

* **1:1** kurɔ wunɛ - Dabiru ba nee, Yesun yigberu gara ba ka ya mini, te ba soka kurɔ ka win bibu.

TIRERU ITASE TE YOHANU U YORUA

Gayusiwa Yohanu u tire te yorua. Durɔ wi, u s̄awa tɔn geo. U ra waasu kowobu somi. Adama goo u w̄aa ka wi, wi ba m̀ Diotefu. Wi, u k̄iwa u n s̄aa tɔnwero. U Yohanun gari yina. Tire te, ta sun s̄ɔsimɔ nge m̄e yellu, Yesugibu ba wahala m̀ n̄ɔsin̄aa sarirun s̄ɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-4.
2. Waasu kowobun dam koosiabu, naasu 5-8.
3. Diotefu ka Demetiru, naasu 9-12.
4. Tɔbiri d̄aakibu, naasu 13-15.

Tɔbiribu

¹ Gayusi, wun̄e wi na k̄i ka gem, n̄e wi na s̄aa Yesun yigbe guro guro, n̄ena na nun tɔbura.

² N̄en k̄inasi na kanam̄ɔ a n kuuram̄ɔ ḡaanu baanire s̄ɔɔ, kpa wun̄en wasi yi n bw̄aa do nge m̄e wun̄en hunde ya s̄aa. ³ N̄en nukura dora too too sanam m̄e naan̄e dokeobu gaba na, ma ba seeda di nge m̄e gem mu w̄aa wun̄e s̄ɔɔ, ka nge m̄e a s̄im̄ɔ gem m̄e s̄ɔɔ. ⁴ Nuku dobu gabu sari bi bu kere n n̄ɔ n̄en biba s̄im̄ɔ gem s̄ɔɔ.

Waasu kowobun

dam koosiabu

⁵ N̄en k̄inasi, naan̄e dokeon koma a m̀ sanam m̄e a naan̄e dokeobu n̄ɔrim̄ɔ, n ku mam ko be ba s̄aa s̄ɔbu. ⁶ Ba wun̄en k̄irun seeda dim̄ɔ Yesun

yigberun wuswaaɔ. A de a n da bu kusenu kue ben sanum s̄ɔɔ nge m̄e n ween̄e Gusun̄ogii u ko. ⁷ Domi Yinnin ȳisirun s̄ɔna ba doona, ba n̄ ḡaanu m̄we naan̄e doke sarirugibun mi. ⁸ Yen s̄ɔ, b̄esera n ween̄e su tɔn ben bweseru somi, kpa b̄esen tii sa n b̄onu m̀ ka be, gem kparabu s̄ɔɔ.

Diotefu ka Demetiru

⁹ Na Yesun yigberu tire piibu gagu yorua, adama Diotefu, wi u k̄i u n s̄aa ben gbiikoo u n̄ n̄en gari wure. ¹⁰ Yen s̄ɔna n̄a n na, kon gere daa ye u m̀ u ka sun gari k̄ɔsi manim̄ɔ. N̄ n̄ ye t̄ona, u ku ra maa naan̄e dokeobu dam koosie. Be ba maa k̄i bu bu dam koosia, u ra bu yinariwa, kpa u bu gira saa Yesun yigberun di.

¹¹ N̄en k̄inasi a ku kom k̄ɔsum saari ma n kun m̀ kom gem. Wi u gea m̀ u s̄awa Gusun̄ogii, adama wi u k̄ɔsa m̀ u n̄ Gusun̄ɔ ȳɛwa.

¹² Demetiru u seeda gea m̀ baawure kpuron mi, ka maa gem tiin wuswaaɔ. B̄esen tii sa n̄n̄ seeda diiyamm̄e, a maa ȳɛ ma b̄esen seeda s̄awa gem.

Tɔbiri d̄aakibu

¹³ Na ḡaa dabinu m̀ n ka nun yorua, adama na n̄ k̄i n ni kpuro yore tireru s̄ɔɔ. ¹⁴ Na ȳiȳɔ sa ko waana n̄ n sosi, kpa su gari ko n̄ɔ ka n̄ɔ.

¹⁵ Alafia ya n w̄aa ka wun̄e.

Wun̄en b̄ɔrɔba kpuro ba nun tɔbura. A maa man b̄esen b̄ɔrɔba tɔbirio tia tia.

TIRE TE YUDU U YORUA

Yudu u s̄awa Yesu Kirsin w̄n̄o turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu s̄o ba s̄osi weesuginu s̄osim̄o ni nu koo de ben Yesun yigb̄enu nu karan̄a. T̄on be ba s̄osi ni m̄o mi, ba w̄awa kom beret̄eke s̄o. Adama Gusun̄o u koo bu kam koosia nge m̄e u yeruku t̄ambu gabu kua be ba ñ n̄n̄ mem̄ n̄ow̄e. N ween̄wa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusun̄on̄o gari m̄o yi yi s̄a gem̄ sere ka baadommāo. Yiya n ween̄e ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kir̄o, naasu 17-23.
4. Siara d̄akibu, naasu 24-25.

T̄obiribu

¹ N̄e Yudu, Yesu Kirsin yoo, n̄e wi na s̄a Yak̄abun w̄n̄o, na b̄eε tire teni yoruamm̄e, b̄eε be Gusun̄o Baaba u soka. U b̄eε k̄i, ma u b̄eε k̄osu Yesu Kirsin s̄o.

² Gusun̄o u n̄ b̄eε w̄n̄w̄ndu ka alafia ka k̄iru s̄osiam̄e.

Keu koosio weesugibu

(I maa m̄erio P̄ieε II, 2:1-17)

³ N̄en̄ k̄inasibu, na raa k̄i n̄ b̄eε tireru yorua, n̄e ka b̄eεn̄ faaban garin̄ s̄o, adama wee t̄e ñ kua tilasi n̄ ka b̄eε tire teni yorua n̄ ka b̄eε hania koosia kpa i ka gari yi i naan̄e doke suna yi Gusun̄o

u wigibu w̄e n̄on̄ teeru sere ka baadommāo. ⁴ Domi t̄on̄ k̄sobu gaba dua gb̄enum̄ b̄eεn̄ suunu s̄o be ba Gusun̄on̄o durom̄ ḡasikia, bu ka ben̄ kom̄ k̄sum̄ gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u s̄a b̄eεn̄ Yinni boko. Saa gas̄o gas̄on̄o diya ba yorua ye n̄ koo bu deema siribun̄o biru.

⁵ Baa m̄e i ye kpuro ȳe s̄a s̄a, ka m̄e, na k̄i n̄ b̄eε yaayas̄ia ma ye Yinni Gusun̄o u Isirelin̄ t̄ambu w̄ra saa Egibitin̄o tem̄ di u kpa, yen̄ biru u be ba ñ naan̄e doke kam̄ koosia. ⁶ I maa w̄llun̄ ḡoradoba yaayo b̄en̄ ayera kun̄ bu turie, ma ba ben̄ tiin̄ w̄a yeru gema ba deri. Gusun̄o u ka bu ȳoni b̄okua, u kp̄eε yam̄ w̄kuru s̄o ba ka siribun̄o t̄o bentembereru mara. ⁷ M̄eya maa Sodomu ka Gom̄ara, ka wuu si su su sikerene, si kpuron̄o t̄ambu ba maa daa beret̄eke kua, t̄on̄ dur̄obu ka t̄on̄ dur̄obu ba tii sankunam̄o. Ba wuu si kpeerasia ka d̄o wi u ku ra gbi, ma n̄ kua ȳireru t̄ambun̄o s̄o.

⁸ Ka m̄e, t̄on̄ k̄so be maa, ben̄ bwisikunu s̄o ba ka toranu tii dis̄i dokem̄o, ba ñ wirugibu wiru kp̄iyamm̄e ma ba w̄llun̄o ȳiikogibu w̄mm̄o.

⁹ Adama Mis̄eli, wi u s̄a Gusun̄on̄o ḡoradoban̄o wirugii, u ñ k̄aka u Setam̄ taare w̄e ka w̄mburu d̄oma te ba sanna ba M̄owisin̄ goru sikirine, adama u Setam̄ s̄owawa u n̄e, “Yinni Gusun̄owa u koo nun̄ gerusi.” ¹⁰ Adama t̄on̄ k̄so be, ye ya kun̄ bu yeeri yeya ba w̄mm̄o, ye ba maa m̄o ka marumaruru nge ȳe yeya ya bu kam̄ koosiam̄o.

11 Nōni swāarugiba ba sāa. Domi ba Kaenin yira swīi, ba tii sure toraru sō bu ka are wan sō nge mē Balamu u kua, ma ba Gusunō seesi nge mē Kore u kua, ma ba tii kam koosia. 12 Tōn be, ba sāawa sankara kowobu bēen tōō baka ni i ra ko kīrun sō sō, ba ka bēe dimō, ka sekuru sariru, ba ben tii nōōrimō tōna. Ba sāawa nge guru winu ni woo ga bōrikiamō, ni nu ku ra ka gura nē. Ba sāa nge dāa ni nu dērura nu n binu mō, ni ba wuka ka gbinio, ni nu gu mam mam. 13 Ba sāawa nge nim wōkun nim kure ni nu kukumō. Nge mē nu nin yakeru kōmō meya ba maa ben sekuru sari kom sōsimō. Ba sāawa nge wōllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunō u bu yam wōku te ta kpā yiye tē sō ba koo du ka baadomma.

14 Enōku maa, wi u sāa Adamun sikadobun tōka nōba yiruse u Gusunōn gari gerua ben sō u nēe, wee, Yinni u sisi ka win gōrado dēero dabi dabiru 15 u ka baawure kpuro siri kpa u ka Gusunōn bēere yēru sarirugibu kpuro taare wē ben kom kōsum kpuron sō mē ba kua Gusunōn gendun sō, ka maa gari kōsin sō yi torobu be ba n Gusunōn bēere yē ba nūn gerusi. 16 Tōn be, ba ra n wure, gāanu sari ni nu ra bu wēre, ben binē bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba maa tōmbu gari dori sōmō bu ka yērobun gāanu wa.

Yiirebu ka kirō

17 Adama bēe nen kīnasibu, n weenē i gari yi yaaya yi bēen Yinni Yesu Kirisin

gōroba raa gerua. 18 Domi ba bēe sōōwa ma sanam dāakim sō tōn yaako kowoba koo na be Gusunōn bēere yē sarira koo de ben binē ya n bu kpare. 19 Beya ba ka karanaa naamō, ba ben tiin bwisikunu mō, ba n Hunde Dēero mō. 20 Adama bēe nen kīnasibu, i tii tāsio bēen naanē doke dēerabu sō i n kanaru mō ka Hunde Dēeron dam. 21 I tii nenuō Gusunōn kīru sō, i n ka bēen Yinni Yesu Kirisin wōnwōndu mara te ta koo ka bēe wāaru te ta ku ra kpe naawa.

22 I ben wōnwōndu waawo be ba gōrusu yiru yiru mō. 23 I n gabu gawamō dō sōn di i n bu faaba mō. I maa gabun wōnwōndu waawo ta n ka bērum mēnne, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yabenō ni ben daa ya disinu tēni.

Sira dāakibu

24-25 Gusunō turo sāa bēen Faaba kowo wi u koo kpī u bēe kōsu i ku ka wōruma, kpa u bēe terasia win yiiko sō taare sariru sō ka nuku dobu. Wiya u yiiko ka kpāaru ka dam ka girima mō saa bēen Yinni Yesu Kirisin min di, yee yellun di, ka tē, sere ka baadomma. Ami.

YOHANUN KĀSIRU TE TA YESU KIRISI SŌSŌSI

Yohanu u win kāsī teni yoruawa sanam me ba Yesugibu nōni sōmō ben naane dokebun sō. Yera u bu yoruwa u ka bu dam kē ben nōni swāaru sō. Tire ten gari dabinu nu sāawa yīrenu ni nu tubum sē.

Tire teni, ta sāawa Bibelin tire dāakiru. Ta sun sōsimō nge me handunia ya koo ka wiru goora ka nge me Yesu u ko n sāa sanam me u koo wurama.

Ta maa sun sōmō nge me Yesu u sāa. U sāawa wī u raa wāa, meya u wāa gīsō, u ko n maa wāawa sere ka baadommao. U sāawa gāanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sāa sinambun sunō ka yinnibun Yinni. U maa sāa win yigberun wirugii. U sāawa nge gbee sunō ge ga yara Yudan bweserun di. U sāawa yāku kowo tōnwero, ma u maa sāa nge yāa kinē kpendu te ba ka yākuru kua.

Tire ten gari mero ya sāawa, Gusunō u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Meya u koo be ba nūn naane sāa doo nōru wē ū n wōn kpaaru ka tem kparam swīi.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-8.
2. Tire ni ba Yesun yigbenu nōba yiru yoruwa, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.

3. Ye ya koo koorā sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. Yesun wuramaru, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

¹ Tire teni sō ba gāa ni yoruwa ni Yesu Kirisi u terasia. Gusunōwa u nūn gāa ni wē u ka win sōm kowobu sōsi ye ya koo koorā ñ n sosi. Ne Yohanu, ne wi na sāa Kirisin yoo, u man ye sōsi, saa win gōradon min di wi u man gōria. ² Na ye kpuron seeda di ye na ka nōni wa. Na Gusunōn gari nōsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di. ³ Doo nōrugiiwa wi u Gusunōn gari yinin gari garimō, doo nōrugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba neni ye ba yoruwa sō. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbenu nōba yirun

tōbiribu

⁴⁻⁵ Ne Yohanu, na bēe Yesun yigbenu nōba yiru tōbura Asin tem sō.

Gusunō Yinni wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, ka hundeba nōba yiru be ba wāa Gusunōn sina kitarun wuswaa, ka maa Yesu Kirisi wi u sāa seeda dio naanegii wi ba gbia ba seeya gōrin di, wi u maa sāa sina boko, bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia wē.

Yesu u sun kī. Ka win yema u sun yakia besen toranun di. ⁶ Ma u sun menna u kua besen sunō, u sun kua win Baaba Gusunōn yāku kowobu. Wiya u sinandu ka yiiko mō sere ka baadommao. Ami.

⁷ Wee, u sisi guru winu sō. Baawure u koo nūn wa, baa be

ba nùn sakan tii. Handunian bwesenu kpuro nu koo gɔɔ wuri ko win sɔ. Meya n ko n s̄a. Ami.

⁸ Gusunɔ Yinni Dam kpurogii, wi u w̄a, wi u raa w̄a, wi u maa sisi, u n̄e, wiya ḡānu kpuro torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kāsiru s̄oɔ

⁹ N̄ena Yohanu b̄eegii, n̄e wi na maa b̄onu m̄o ka b̄e n̄oni sw̄āru s̄oɔ ka Gusunɔn bandu s̄oɔ ka temanabu s̄oɔ ȳen s̄o sa gbinn̄e ka Yesu. Ba ka man na tem bure teni s̄oɔ te ba m̄o Patum̄osi Gusunɔn garin s̄o ka Yesun seedan s̄o. ¹⁰ Yinnin t̄ōru s̄oɔ Hunde D̄ero dera na k̄asa, ma na n̄oɔ damguu nua n̄en biruɔ nge k̄ākāagi ¹¹ ga n̄e, n yoruo tireru s̄oɔ ye na waam̄o, kpa n tire te m̄orisia Yesun yigb̄enu n̄oɔba yirun mi, Efesuɔ, ka Siminiɔ, ka P̄egamuɔ, ka Tiatiraɔ, ka Saaduɔ, ka Filad̄efiɔ, ka Lodiseɔ.

¹² Ye na s̄ira n ka wa wi u ka man gari m̄o, yera na dabu wuraginu n̄oɔba yiru wa. ¹³ Ma na goo wa nge t̄onun bii u ȳo dabu nin suunu s̄oɔ. U yaberu sebua ta w̄a sere win naa k̄oɔn̄o ma u kpaki wuragia s̄ēke win ḡāas̄o. ¹⁴ Win wiru ka win seri buririwa nge w̄esu ñ kun m̄e nge gunsu ma win n̄oni s̄a nge d̄oɔ yara. ¹⁵ Win naasu ballim̄owa nge sii gan te ba yania ba tea, ma win n̄oɔ ga s̄a nge surun bakarū. ¹⁶ Ma u kperi n̄oɔba yiru n̄eni win n̄om geuɔ, ma takobi n̄oɔ durora ye ba d̄era biru ka wuswaa ya yarim̄o win n̄oɔn

di, ma win wuswaa ballim̄o nge s̄oɔ wii w̄ollun s̄oɔ. ¹⁷ Ye na nùn wa, na w̄aruma win naas̄o nge goru. Ma u man win n̄om geu s̄andi u n̄e, n ku berum ko, wiya u s̄a gbiikoo ka d̄āako. ¹⁸ Wiya u s̄a waso, u raa gu adama t̄ē u ko n w̄āawa ka baadom̄maɔ. U yi-iko m̄o ḡoɔn w̄oll̄o ka ḡaribun w̄a yer̄o. ¹⁹ Ñ n men na, n yoruo ye na wa, ka ye ya kooram̄o t̄ē, ka ye ya koo koorā am̄en biru. ²⁰ Kperi n̄oɔba yiru ye na wa n̄en n̄om geuɔ ka dabu wuraginu n̄oɔba yiru ye kpuron tubusianun asansi wee. Kperi n̄oɔba yiru ye, ya s̄āawa Yesun yigb̄enu n̄oɔba yiru yen ḡoradoba. Dabu wuraginu n̄oɔba yiru ye maa, ya s̄āawa yigb̄e nin tii.

2

Gari yi ba Efesugibu s̄oɔwa

¹ Kirisi u Yohanu s̄ōwa u n̄e, a Efesun Yesun yigberun ḡorado yoruo a n̄e, n̄e wi na kperi n̄oɔba yiru ye n̄eni n̄en n̄om geuɔ, ma na s̄im̄o dabu wuraginu n̄oɔba yiru yen suunu s̄oɔ na n̄e, ² na win kookoosu ȳē ka win s̄oma ka win temana bi u m̄o. Na ȳē ma u ñ kp̄ē u ka t̄on k̄sobu temana, ma u ben laakari m̄era be ba tii sokum̄o ḡorobu, adama ba ñ s̄a m̄e, u deema wee kowoba ba s̄a. ³ U suuru m̄o, u ka n̄oni sw̄āru temana n̄en ȳisirun s̄o, u ñ maa wasire. ⁴ Adama ye na nùn waasi wee, u ñ maa man k̄i nge yellu. ⁵ Ñ n men na, u yaayo m̄in di u w̄aruma kpa u ḡōru ḡasia u ko nge m̄e u ra

raa ko. Û kun kue me, kon na n win dabu sua gen ayerun di. ⁶ Ka me, u gāa teenu mō ni nu wā. U Nikolaitigibun kookoosu tusa nge me nen tii na su tusa.

⁷ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dεero u Yesun yigβenu sōmō.

Wi u tabu di, kon de u dāa wāaruḡii te ta wāa Gusunōn wāa yerōn binu di.

Gari yi ba Simiinigibu sōwa

⁸ Kirisi u maa nee, a Siminin Yesun yigβerun ḡorado yoruo a nee, ne wi na sāa gbiikoo ka dāako, ne wi na raa gu ma na seewa na wasi, na nee, ⁹ na win nōni swāaru yē, na maa win sāaru yē. Ka me, u sāa atasiri. Na yē kōsa ye ba nūn gerusimō be ba tii sokumō Yuuba adama ba n sāa me, Setam tōmba ba sāa. ¹⁰ U ku βerum ko nōni swāa te ta nūn sisien sō. Wee, Setam u koo de bu ben gabu pirisōm doke u ka ben laakari mēeri. Ba koo wahala wa sere sō wākuru. U de u n sāa bōrōkini sere ka ḡōwō, kpa n nūn wāaru wē nge sina furō.

¹¹ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dεero u Yesun yigβenu sōmō.

Wi u tabu di, ḡō yiruse kun nūn wasi.

Gari

yi ba Pεegamugibu sōwa

¹² Kirisi u maa nee, a Pεegamun Yesun yigβerun ḡorado yoruo a nee, ne wi na takobi nō durora ye ba dēera biru ka wuswaa neni na nee, ¹³ na win wāa yeru yē mi Setam sina kpaara wāa. U

nen yīsiru wure, u n win naane ye u man sāa fēre, baa sanam me ba nen seeda dio naanegii Antipasi go ben mi, mi Setam wāa yera wāa. ¹⁴ Adama ka me, ḡāanu fiiko ni na nūn waasi wee, gaba nūn wāasi be ba Balamun sōsiru swī. Balamu wi, u ra n Balaki sōsimō nge me u koo ko u ka Isireliba torasia, kpa bu būu sāa dīanu di, kpa bu kōo menna tantanaru sō. ¹⁵ Nge mēya gaba nūn wāasi be ba Nikolaitigibun sōsiru swī. ¹⁶ Ñ n men na, u ḡōru ḡosio. Û kun kue me, kon nūn naa swīima tē, kpa n ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarimō nen nōn di.

¹⁷ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dεero u Yesun yigβenu sōmō.

Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya berua wē u di. Kon nūn kpee kpikiru wē tē sō ba yīsi kpaaru yoruo te ḡoo kun yē ma n kun mō wi ba tu wē.

Gari yi ba Tiatiragibu sōwa

¹⁸ Kirisi u maa nee, a Tiatiran Yesun yigβerun ḡorado yoruo a nee, ne Gusunōn Bii win nōni sāa nge dōo yara ma nen naasu ballimō nge sii gan te ba yania ba tea, na nee, ¹⁹ na win kookoosu yē. Na win kīru yē, ka win bōrōkiniru, ka win tōn geeru ka maa win tēmanabu. Na yē ma win sōm dāakiru ta gbiikiru kere. ²⁰ Adama ye na nūn waasi wee. Kurō wi ba mō Yesabeli wi u tii sokumō Gusunōn sōmō, u dera u nen sōm kowobu swaa nim wia ka

win s̄osiru bu ka k̄ō m̄enna tantanaru s̄ō kpa bu b̄ū s̄āa d̄ianu di. ²¹ Na n̄un ayeru w̄ē u ka ḡōru ḡosia adama u n̄ k̄i u win kom b̄ereteke deri. ²² Yen s̄ōna kon n̄un kp̄i ka bararu kpa n be ba ka n̄un sakararu kua kp̄ē n̄oni sw̄āa bakaru s̄ō b̄a kun ḡōru ḡosie ba kom k̄ōsum deri m̄e u bu s̄ōsi. ²³ Yen biru kon win bibu ḡo. Saa yera Yesun yigb̄enu kpuro nu koo gia ma n̄ena na t̄ambun bwisikunu ka ben ḡōrusu ȳē. Kon ben baawure k̄osie nge m̄e win kookoosu n̄e.

²⁴ Adama be ba tie Tiatira s̄ō, be ba n̄ s̄ōsi k̄ōsu ni sw̄i, ba n̄ gie ye gaba sokum̄o Setam asiri baka, na bu s̄ōm̄o, na n̄ kon maa bu s̄omunu ganu s̄ōbi. ²⁵ Adama ye ba m̄o bu ye n̄enūo sim sim sere n ka tunuma. ²⁶⁻²⁷ Wi u tabu di ma u m̄o ye na k̄i sere ka n̄ōr̄o, wiya kon yiiko ye w̄ē ye na m̄wa n̄en Baaban min di. Kon n̄un yiiko ye w̄ē bwesenu kpuron w̄oll̄o u n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so u k̄osuku nge wekenu. ²⁸ Na kon maa n̄un yam s̄ārerun kpera w̄ē.

²⁹ Baawure wi u sw̄āa m̄o u n̄ōw̄o ye Hunde D̄ero u Yesun yigb̄enu s̄ōm̄o.

3

Gari yi ba Saadugibu s̄ōwa

¹ Kiri si u maa n̄ēē, a Saadun Yesun yigb̄erun ḡorado yoruo a n̄ēē, n̄e wi na Gusun̄an Hundeba n̄ōba yiru ye m̄o ka maa kperi n̄ōba yiru ye, na n̄ēē, na win kookoosu ȳē. Na ȳē ma ba gerum̄o u s̄āa waso baa m̄e u s̄āa ḡari. ² N̄ n m̄en na,

u yando kpa u ye ya n̄un tie t̄āsisia yu sere ḡbi mam mam. Domi na wa ma win kookoosu kun d̄ende s̄āa s̄āa Gusun̄o n̄en Yinnin mi. ³ Yen s̄ō, u yaayo ye ba n̄un s̄ōsi ka nge m̄e u ye nua. U ye m̄em n̄ōw̄o kpa u win ḡōru ḡosia. Û kun yande, kon na n̄un deema w̄ōkuru nge gb̄en̄o. U n̄ ko n maa ȳē saa ye kon na. ⁴ Ka m̄e, gaba w̄āa Saadūo be ba kun tii disinu t̄ēni, beya ba koo ka man s̄i kpa ba n ȳāa kpikinu doke, domi beya n ka weene. ⁵ Wi u tabu di, wiya u koo ȳāa kpikinu doke m̄esum. Na n̄ kon maa win ȳisiru ḡo w̄āarun tireru s̄ō. Batuma s̄ō kon wura n̄en Baaban wusw̄āa ka win ḡoradoban mi ma u s̄āa negii.

⁶ Baawure wi u sw̄āa m̄o u n̄ōw̄o ye Hunde D̄ero u Yesun yigb̄enu s̄ōm̄o.

Gari yi ba Filad̄ēfigibu s̄ōwa

⁷ Kiri si u maa n̄ēē, a Filad̄ēfin Yesun yigb̄erun ḡorado yoruo a n̄ēē, n̄e wi na s̄āa D̄ero ka Gemgii, n̄e wi na sina boko Dafidin ȳenun k̄ōk̄ōr̄o n̄eni, n̄e wi n̄a n ken̄ia, goo ku ra ken̄e, n̄e wi n̄a n maa ken̄ua, goo ku ra ken̄ie, n̄ena na n̄ēē, ⁸ na win kookoosu ȳē. Na ȳē ma win dam kun kp̄ā. Ka m̄e, u n̄en gari m̄em n̄ōw̄a, u n̄ n̄en ȳisiru siki. Yen s̄ōna na n̄un gambo ken̄ia ye goo k̄un kp̄ē u ken̄e. ⁹ Wee kon n̄un Setam t̄on be n̄omu s̄ōndia be ba tii sokum̄o Yuuba adama ba n̄ s̄āa m̄e, domi weesa ba m̄o. Kon de bu na win wusw̄āa bu kpuna bu n̄un b̄er̄ēē w̄ē. Be kpuro ba koo gia ma na n̄un

kī. ¹⁰ Yèn sō u tēmana u man mēm nōwa, yen sōna kon nūn bere wahalan saa sō ye ya sisi handunia kpuro sō ye ka tōmbun laakari mēeri be ba wāa handunia sō. ¹¹ Na sisi na ñ tēmō. Ye u mō, u ye nenuō kem kem kpa goo u ku raa nūn win nasaran are mwaari. ¹² Wi u tabu di wiya kon ko gbere Gusunō nen Yinnin sāa yerō, u ñ maa yariō. Kon nen Yinnin yīsiru yore win wōllō ka maa win wuun yīsiru ge ga sāa Yerusalemu kpaa, ge ga koo sarama win wōllun di. Kon maa nen yīsiri kpaaru yore win wōllō.

¹³ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

Gari yi ba Lodisegibu sōwa

¹⁴ Kiriſi u maa nēē, a Lodisen Yesun yigberun gōrado yoruo a nēē, nē gemgii, nē wi na sāa seeda dio geo naanēgii, Gusunōn taka kooran nuuru, na nēē, ¹⁵ na win kookoosu yē. Na yē ma u ñ yēm, u ñ maa sum. Na raa kīwa u ñ sum ñ kun mē u ñ yēm. ¹⁶ Adama yèn sō u sāa wurō wurō, u ñ sum u ñ maa yēm, kon nūn pura nen nōn di. ¹⁷ U gerumō u mō, u sāa atasiri, u kua duklagii, u ñ gāanun yāaru mō. Adama na nūn sōmō, wi, gōru garin barōwa, ka wōnwōndo, ka masaasi ka wōko ka tererugii. ¹⁸ Yen saabuwa na nūn bwisi kēmō, u de u wura dwe nen mi ye dō sōnwa, kpa u ka ko duklagii. U maa kpam yāa kpikinu dweo ni u koo ka win tereru bere kpa u kun maa sekuru mō. U kpam

maa nōnin tibu dweo u doke kpa u yam wa. ¹⁹ Be na kī kpuro beya na ra nōni doke kpa n bu sēyasia. Yen sō, u hania koowo kpa u gōru gōsia. ²⁰ Wee, na yō dii kōnnōwō na taka mō. Baawure wi u nen nōō nōmō ma u kenia, kon du win mi, kpa n ka nūn di kpa u maa ka man di. ²¹ Wi u tabu di, wiya kon de u ka man sina nen sina gōnaō, nge mē na tabu di ma na sina ka nen Baaba win sina gōnaō.

²² Wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

4

Sāa te ta wāa Gusunō wōllō

¹ Yen biru nē Yohanu na mēera na wa kōnnō gagu ga keniare Gusunō wōllō.

Ma na maa nōō ge nua ge ga sāa nge kākāagi ge ga raa gbia ga ka man gari kua. Ga kpam nēē, n yōma mi kpa u man sōōsi ye ya koo na amēn biru. ² Mii mii Hunde Dēero dera na kāsā. Wee, na sina kitaru wa Gusunō wōllō, goo u sō te sō. ³ Wi u sō mi, win wuswaa ballimō nge ni nu nōni bwese bweseka mō ka ni nu nōni swāaru mō. Guru waa ya sina kita te sikerene ya ballimō nge kpee te ta nōni wuru beku mō. ⁴ Ma sina kitanu yenda nne nu sina kita te kooro bure. Ma guro gurobu yenda nne ba sō kita nin wōllō ba yāa kpikinu doke ka furō wuragisu. ⁵ Yera saa sina kita ten min di guru maakinu yarimō ka wurenu ka guru gbāsukunu. Fitolakunu nōōba yiru ni nu sōre nu wāa sina

kita ten wuswaaɔ. Niya nu s̄aa Gusun̄n hundeba n̄ɔɔba yiru. ⁶ Sina kita ten wuswaaɔ yeru gagun bwesera w̄aa mi, ge ga ka diki weene.

Sina kita ten suunu s̄ɔɔ ka ten ḡɔn ḡɔnka, hunde koniba n̄n̄e ba w̄aa mi, ba n̄ɔni dabinu m̄ɔ biru ka wuswaa. ⁷ Hunde koni ḡbiikaa ya s̄aa nge ḡbee sun̄ɔ, ma yiruse s̄aa nge naa buu. Itasen wuswaa s̄aa nge t̄ɔnugia, ma n̄n̄ese ya ka gun̄ɔ bakeru weene te ta ȳɔɔwa. ⁸ Hunde koni n̄n̄e yen baayere ya kasa n̄ɔɔba tia tia m̄ɔ, ma yi n̄ɔni m̄ɔ yam kpuro t̄ɔɔw̄ɔ ka s̄ɔɔw̄ɔ. Ba ra n womu m̄ɔ kpeetim sari s̄ɔɔ s̄ɔɔ ka w̄ɔkuru ba n m̄ɔ, D̄ɛero! D̄ɛero! D̄ɛero!

M̄ɛya Yinni Gusun̄ɔ Dam
kpurogii u s̄aa,
wi u raa w̄aa, wi u w̄aa, wi u
maa sisi.

⁹ Sanam m̄ɛ hunde koni be, ba yiiko ka b̄ɛɛɛ ka takarun womusu n̄n̄n̄ kuamm̄ɛ wi u w̄aa ka baadomaaɔ, ma u s̄ɔ sina kita ten w̄ɔll̄ɔ, ¹⁰ sanam m̄ɛya guro gurobu yenda n̄n̄e ye, ba n̄n̄n̄ kpunamm̄ɛ ba n̄n̄n̄ s̄aa m̄ɔ. Ba maa ben fur̄ɔsu pwetirim̄ɔ ba kasi m̄ɔ sina kita ten wuswaaɔ ba m̄ɔ,

¹¹ Gusun̄ɔ besen Yinni, wuna a
dam ka yiiko m̄ɔ,
wuna sa ko b̄ɛɛɛ w̄ɛ.
Domi wuna a ḡāanu kpuro
taka kua.

Wunen k̄irun saabuwa nu ka
w̄aa nu wasi.
Ten saabuwa nu maa ka taka
koora.

5

Tire kureru

ka Ȳaa kin̄ɛ k̄pendu

¹ Wee na wa wi u s̄ɔ sina kita ten w̄ɔll̄ɔ u tire kureru garu n̄ɛni win n̄ɔm geūɔ. Ba tire te yoruawa biru ka wuswaa, ma ba tu ȳirenu n̄ɔɔba yiru koosi.

² Ma na w̄ɔllun ḡɔrado damgii goo wa u gb̄ara ka dam u n̄ɛɛ, wara yiiko m̄ɔ u ka ȳire ni kusia kpa u tire kure te wukia.

³ Adama goo sari wi u w̄aa w̄ɔll̄ɔ ñ kun m̄ɛ tem̄ɔ ñ kun m̄ɛ tem̄ɔ s̄ɔɔw̄ɔ wi u k̄p̄ia u tire kure te wukia u m̄ɛɛra ten s̄ɔɔw̄ɔ. ⁴ Na sw̄i gem gem ȳɛn s̄ɔ goo sari wi u yiiko m̄ɔ u ka tire kure te wukia u ten s̄ɔɔ m̄ɛɛri. ⁵ Yera guro guro ben turo man s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, n ku sw̄i. Wee, ḡbee sun̄ɔ ge ga yara Yudan bweserun di, ge ga s̄aa nge k̄pii kpaaru Dafidin ȳenūɔ, ga tabu di, ga koo k̄p̄i gu ȳirenu n̄ɔɔba yiru ye kusia kpa gu tire te wukia.

⁶ Na m̄ɛɛra ma na Ȳaa kin̄ɛ k̄pendu wa ta ȳɔ sina kitarun suunu s̄ɔɔ, ma hunde koni n̄n̄e ka guro guro be, ba tu sikerene. Ȳaa kin̄ɛ k̄p̄em te, ta s̄āare ba ka tu ȳakuru koore, ta k̄ɔba n̄ɔɔba yiru m̄ɔ ka maa n̄ɔni n̄ɔɔba yiru yi yi s̄aa Gusun̄n̄ hundeba n̄ɔɔba yiru, be u ḡɔra handunia kpuro s̄ɔɔ. ⁷ Ȳaa kin̄ɛ k̄p̄em te, ta da win mi wi u s̄ɔ sina kitar̄ɔ, ma ta tire kure te m̄wa win n̄ɔm geun di. ⁸ Ye ta kua m̄ɛ, yera hunde koni n̄n̄e ye ka guro gurobu yenda n̄n̄e ye, ba kpuna Ȳaa kin̄ɛ k̄p̄em ten wuswaaɔ. Ben baawure u m̄ɔr̄oku m̄ɔ ka wuran bweebu mi s̄ɔɔ turare w̄aa ye ya s̄aa naane dokeobun kananu. ⁹ Ma ba wom k̄p̄ɔɔ kua ba m̄ɔ, wuna a yiiko m̄ɔ a ka tire kure

te mwa
 kpa a yīre ni kusia.
 Domi ba raa ka nun yākuru
 kua.
 Ma a Gusunən tambu yakia ka
 wunen yem
 saa bweseru baatere ka
 barum baamere
 ka tambu kpuro ka tem
 baameren min di.
 10 A bu menna a kua ben suno,
 a bu kua Gusuno besen Yinnin
 yaku kowobu.
 Ba koo bandu di handunia
 kpuro so.

11 Na kparam mēera ma na
 wəllun gɔrado dabirun nɔ
 nua, ben geera tura nɔrɔn
 nɔrɔn suba nɔrɔbu. Ba sina
 kita te ka maa hunde koni nne
 ye ka guro guro be sikerene.

12 Ba nɔɔgiru sua ba mɔ,
 Yāa kinε kpem te ba raa ka
 yākuru kua,
 ta tura bu ka tu yiiko wē,
 ka dukia, ka yēru, ka dam,
 ka bεere, ka girima, ka
 siarabu.

13 Ma na nua taka kooro
 kpuro, ye ya wāa wəllɔ ka
 temɔ, ka tem soɔwɔ, ka nim
 wɔku soɔ, ye ya wāa handunia
 soɔ kpuro gesi ya nɔɔgiru sue
 ya mɔ,

wi u sɔ sina kitarɔ ka Yāa kinε
 kpem te,
 beya ba siarabu ka bεere ka
 yiiko ka sinandu mɔ
 sere ka baadommaɔ.

14 Ma hunde koni nne ye, ya
 wura ya nεε, ami. Ma guro
 guro be, ba kpuna ba sāaru
 kua.

6

Yīrenu

1 Yera na wa Yāa kinε kpem
 te, ta yīrenu nɔɔba yiru yen

teeru kusia, ma na nua hunde
 koni ben turo gbāra nge gura
 u goo sɔɔwa u nεε, a yarima.
 2 Ye na mēera, yera na dum kaa
 wa. Wi u ye sɔni u tendu neni,
 ma ba nūn sina furɔ dokea. U
 swaa wɔri nge tabu dio wi u
 dɔɔ u kparam tabu diima.

3 Yera Yāa kinε kpem te,
 ta yīreru yiruse kusia, ma na
 nua hunde koni ben yiruse
 u goo sɔɔwa u nεε, a yarima.

4 Duma gaa kparam yara ya sāa
 dum swāa. Wi u ye sɔni ba
 nūn dam kā u ka tabu yēbi
 handunia soɔ kpa tambu bu ka
 goona. Ma ba nūn takobi baka
 gaa wē.

5 Yera Yāa kinε kpem te, ta
 yīreru itase kusia, ma na nua
 hunde koni ben itase u goo
 sɔɔwa u nεε, a yarima. Na
 mēera ma na dum wōka wa.
 Wi u ye sɔni u tongoro neni
 win nɔmaɔ. 6 Ma na nɔɔgagu
 nua ga sāare ga wee hunde
 koni nne yen min di ga nεε,
 alikama kilo tian geera sāa
 sɔɔ teerun sɔmburun gobi.
 Meya maa ɔsu kilo itan geera
 nε. Adama a ku gum ka tam
 sanku.

7 Yera Yāa kinε kpem te, ta
 yīreru nneɛ kusia. Ma na nua
 hunde koni ben nneɛ u goo
 sɔɔwa u nεε, a yarima. 8 Na
 mēera ma na wa dum berɔ wu-
 ruwa. Wi u ye sɔni, win yīsira
 Gɔɔ, ma gɔribun wāa yera nūn
 swīi. Beya ba yiiko wē bu ka
 handunian bɔnu nneɛ go ka
 takobi, ka gɔɔru, ka baranu, ka
 maa gbeku ye yi yi wāa tem
 mε soɔ.

9 Yen biru Yāa kinε kpem
 te, ta yīreru nɔɔbuse kusia.
 Ma na tambun hundeba wa

yāku yerun kākərɔ be ba go Gusunən gari ka seeda ye ba din s̄. ¹⁰Təmbun hunde beya ba gbāra ba nεε, Yinni dεero, gemgii, sere saa yerà a mara a ka handunian təmbu siri kpa a bu sεεyasia yèn s̄ ba sun go.

¹¹ Ba ben baawure yabe kpikiru sebusia, ma ba bu s̄ɔwa bu w̄ero fiiko gina sere ben s̄əm kowosibu ka begibun geeru tu ka yibu be n tie bu go, nge mε ba maa be go.

¹² Na kpam mεera sanam mε Yāa kinε kpem te, ta yīreru n̄ɔba tiase kusia. Ma tem mu yīra ka dam, ma s̄ɔ tīra niki niki nge beku w̄oku sinumgiru, ma suru sw̄era kom kom nge yem. ¹³ Kperi maa w̄rukum̄o tem̄o nge mε gandun bii birenu ra d̄erure sanam mε woo damguu ga tu siram̄o. ¹⁴ Ma w̄olla kurura nge tireru ma guuru baatere ka tem bureru baatere nu sin yenu k̄ɔsa. ¹⁵ Sanam m̄eya handunian sinambu ka tem ȳerobu ka tabu sinambu ka atasiriba ka damgibu, t̄ambu kpuro gesi, yobu ka tii m̄ɔw̄ɔbu, ba tii berua kpee w̄orus̄o ka kpee baaba s̄ɔ. ¹⁶ Ba guunu ka kpenu n̄ɔgiru m̄ɔ ba m̄ɔ, i sun s̄s̄ikio, i bere s̄a win wuswaan di wi u s̄ɔ sina kitar̄o ka sere Yāa kinε kpem ten m̄arun di. ¹⁷ Domi ben m̄arun t̄ɔɔ bembere te, ta tunuma. Wara u koo kp̄i u ȳɔra u tu ma.

7

Isirelin t̄ambu 144.000

¹ Yen biruwa na w̄ollun ḡoradoba nne wa ba ȳɔ

handunian goonu nne s̄ɔ ba handunian wosu nne neni, kpa woo gu ku ka ko tem s̄ɔ, ka nim̄o, kpa gu ku d̄aru garu yīri. ² Na maa w̄ollun ḡorado goo wa u wee saa s̄ɔ yari yerun di, u Gusun̄o Yinni wason yīreru neni. U ḡoradoba nne ye n̄ɔgiru kua be Gusun̄o u dam kā bu ka tem ka nim w̄oku k̄ɔsa kua, ³ u nεε, i ku handunia ka nim w̄oku ka d̄anu k̄ɔsa gaa kua sere su ka Gusun̄o b̄es̄en Yinnin s̄əm kowobu yīreru kua ben sirin̄o. ⁴ Yera ba man ben geeru s̄ɔwa Isirelin bibun bwesenu kpuro s̄ɔ b̄en sirin̄o ba Gusunən yīreru doke. Ba s̄a t̄onu n̄ar̄obun suba wunaḡa weeru ka nne (144.000). ⁵ Yudan bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiruw̄a (12.000) ba yīreru kua. M̄eya maa Rubenin bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Gadin bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. ⁶ Asēen bweseru s̄ɔ, t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Nefitalin bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Manasen bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. ⁷ Simēon bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Lefin bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Isakarin bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. ⁸ Sabulonin bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Yosefun bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Benyam̄en bweseru s̄ɔ t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru.

T̄on w̄aru guna

⁹ Yen biru na kparam mēera ma na tən dabi dabinu wa be goo kun kpē u gari. Ba yara saa tem baamere ka bweseru baatere ka tumbu kpuro ka barum baameren min di. Be kpuro ba yōra sina kitaru ka Yāa kinε kpendun wuswaaɔ, ba yabe kpikinu sebua, ma ba bāa kakosu neni nōmaa. ¹⁰ Ba nōogiru kua ba nεε, bεsεn faaba ya weewa Gusunɔ bεsεn Yinnin min di wi u sɔ sina kitarɔ, ka maa Yāa kinε kpem ten min di. ¹¹ Ma wəllun gɔradoba kpuro ba yōra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nne ye sikere nε. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaaɔ ba Gusunɔ sāmɔ ¹² ba nεε, ami. Gusunɔ bεsεn Yinniwa u siarabu ka girima ka yēru ka takaru ka bεεε, ka dam, ka yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

¹³ Yera guro guro ben turo man bikia u nεε, berà beni be ba yabe kpikinu sebua. Man diya ba na.

¹⁴ Na wisa na nεε, na ñ yē ni tənwero, wuna kaa n yē.

U man sɔɔwa u nεε, tən beni ba yarimawa bɔnε bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yāa kinε kpem ten yem. ¹⁵ Yenin sōna ba yɔ Gusunɔn sina kitarun wuswaaɔ ba nūn sāmɔ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ win sāa yero. Wi u sɔ sina kitarɔ u koo bu win wāaru wukiri. ¹⁶ Ba ñ maa gɔɔru wasi, ñ kun mε nim nɔru. Sɔɔ kun maa bu soomɔ, mēya maa yam susura kun bu wahala mɔ. ¹⁷ Domi Yāa kinε kpem te ta wāa sina kitarun suunu sɔɔ, tera ta koo bu kpara, tu ka da wāarun

bwiaɔ. Gusunɔ u koo maa bu ben nōni yīresu kpuro woka.

8

Yīreru nɔɔba yiruse

¹ Sanam mε Yāa kinε kpem te, ta yīreru nɔɔba yiruse kusia, ma yam mari Gusunɔ wəllɔ nge nōni kpakinu tenan saka. ² Yen biru na wəllun gɔradoba nɔɔba yiru wa be ba ra n yɔ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba bu kɔbi nɔɔba yiru wē.

³ Yen biru wəllun gɔrado goo na u yōra yāku yerun bɔkuɔ u wuran bweebu neni ge ga turare mɔ. Ba nūn turare wē ya kpā u ka ye naane dokeobun kananu menna yāku yee wuragirun wəllɔ te ta wāa Gusunɔn sina kitarun wuswaaɔ. ⁴ Turare yen wiisu seewa wəllɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka naane dokeobun kananu sannu saa gɔrado win nōman di. ⁵ Yera gɔrado wi, u turaren bweebu ge sua u gu dɔɔ yibia saa yāku yeru min di, ma u gu kɔɔma temɔ. Sanam mε sɔɔra guru gbāsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yīribu.

Kɔbi

⁶ Yen biru wəllun gɔradoba nɔɔba yiru be ba kɔbi nɔɔba yiru ye neni, ba sɔɔru kua bu ka yi so.

⁷ Gɔrado gbiikoo u win kɔba so. Yera guru kpenu ka dɔɔ ka yem sannu n burina, ma ya nēera ka dam saa wəllun di. Ma tem bɔnu itase ya dɔɔ mwaara ka dāan bɔnu itase ka maa yaka bekusu kpuro.

⁸ Ma gɔrado yiruse u win kɔba so. Ma gāa ni nu sāare nge guu bakaru te ta d̄ɔ mwaamɔ, ba nu kasa kua nim w̄ɔku s̄ɔɔ. Nim w̄ɔkun b̄ɔnu itase ya ḡɔsira yem, ⁹ ma hunde koniba kpuro be ba w̄āa nim w̄ɔku s̄ɔɔn b̄ɔnu itase ba gu, ḡoo nimkusu kpuron b̄ɔnu itase ya maa kam kua.

¹⁰ Yen biru, gɔrado itase u win kɔba so. Yera kperi baka gaa ye ya d̄ɔ yabure nge wii b̄ɔndu, ya w̄ɔruma w̄ollun di daru kokin b̄ɔnu itase s̄ɔɔ ka maa bwii s̄ɔɔ. ¹¹ Wee, kpera yen ȳisira sosubu. Ma nim men b̄ɔnu itase sosia ma t̄ɔn dabira gu ye ba nim m̄e n̄ɔra ȳen s̄ɔ mu sosia.

¹² Yen biru gɔrado nnese u win kɔba so. Yera s̄ɔɔn b̄ɔnu itase ka surun b̄ɔnu itase ka kperin b̄ɔnu itase t̄ira, ma s̄ɔɔ s̄ɔɔn b̄ɔnu itasen yam bururam kun maa w̄āa, m̄eya maa w̄ɔkurun b̄ɔnu itasen yam bururam.

¹³ Na kpam m̄ɛɛra ma na gunɔ bakerun sw̄ii nua ta ȳɔɔwa sere sere Gusunɔ w̄ollɔ ta gb̄aramɔ too too ta m̄ɔ, waiyo, waiyo, am̄ona handuniagibun n̄ɔni sw̄āara koo n̄ɛra sanam m̄e ḡɔradoba ita be ba tie ba koo ben k̄ɔbi so.

9

¹ Yen biru gɔrado n̄ɔɔbuse u win kɔba so. Ma na kpera wa ye ya raa w̄ɔruma tem̄ɔ saa w̄ollun di, ba ye w̄ɔru b̄ɔkɔ n̄ɔru sariruguun k̄ɔk̄ɔɔ w̄ɛ. ² Kpera ye, ya w̄ɔru ge wukia ma wiisu yara nge d̄ɔɔ bokon wiisu, ma s̄ɔɔ ka wom t̄ira w̄ɔru gen wii sin saabu. ³ Ma

twee yi yarima wii sin min di yi t̄eria tem̄ɔ, ma ba yi dam k̄a nge nian bw̄āaru. ⁴ Ba yi wooda w̄ɛ yi ku yakasu sanku, ñ kun m̄e ḡāa bekunu, ñ kun m̄e d̄āru garu ma n kun m̄ɔ t̄ɔn be ba kun Gusunɔn ȳireru m̄ɔ ben sirinɔ. ⁵ Twee yi, yi ñ wooda wa yi ka t̄ambu go ma n kun m̄ɔ yi bu n̄ɔni s̄ɔ sere suru n̄ɔɔbu. N̄ɔni sw̄āa ten wuriribu s̄āawa nge nia ya n t̄ɔnu toban wuriribu. ⁶ Suru n̄ɔɔbu ye s̄ɔɔ, t̄amba koo ḡɔɔ kasu adama ba ñ wasi. Ba koo ḡɔɔ k̄ia adama u koo bu duka suuri.

⁷ Twee yi, yi s̄āawa nge dumi yi ba s̄ɔɔru kua tabun s̄ɔ. Yin winɔ ḡāanu w̄āa nge furɔ wuragisu, ma yin wusw̄ɛɛ s̄āa nge t̄ambugii. ⁸ Yin serum s̄āa nge t̄ɔn kur̄ɔbun seri, ma yin donnu s̄āa nge gbee sun̄oginu. ⁹ Yin toronu maa s̄āawa nge tarakpe sisuginu, ma yin kasan wurenu s̄āa nge k̄ek̄e sisugii yi dum dabinu gawe tabu s̄ɔɔ. ¹⁰ Yi sinu m̄ɔ ka s̄ɔs̄ɔnu nge nia, sii ni s̄ɔɔra dam w̄āa yi ka t̄ambu n̄ɔni s̄ɔ suru n̄ɔɔbu. ¹¹ Yi sunɔ m̄ɔ yin suunu s̄ɔɔ wi u s̄āa w̄ɔru b̄ɔkɔ n̄ɔru sariruguu gen gɔrado wirugii. Win ȳisira ka Heberum Abadoni. Ka Ger̄ekim maa wiya ba m̄ɔ, Apolioni.

¹² T̄ɛ, ye gbee sw̄āa gbiikira doona n tie gbee sw̄āanu yiru ni nu sisi.

¹³ Yera gɔrado n̄ɔɔba tiase u win kɔba so. Ma na n̄ɔɔ gagu nua saa ȳāku yee wuragirun kaanu nn̄ɛn di te ta w̄āa Gusunɔn wusw̄āaɔ. ¹⁴ N̄ɔɔ ge, ga gɔrado n̄ɔɔba tiase wi

u k̄aba n̄eni s̄ōwa ga n̄εε, a ḡaradoba n̄n̄ε ye ȳsuo be ba b̄okua daa baka ten mi te ba m̄ò Efarati. ¹⁵ Yera ba ḡaradoba n̄n̄ε ye ȳsu be ba s̄ōru s̄āa w̄ō gen suru win t̄ō ten k̄aba yen s̄ō ye Gusun̄o u yii bu ka handunian b̄onu itasen t̄ambu go. ¹⁶ Ba man tabu kowo be ba dumi s̄anin geeru s̄ōwa. Ba n̄εε, ba s̄āawa yako goobu (200.000.000). ¹⁷ M̄ε na dumi ka yin maas̄obu waasina n̄en k̄āsiru s̄ō wee. Ba tarakpenu doke ni nu s̄ōri nge d̄ō, ma nu boogu s̄āa nge bura, ma nu maa s̄āa nge s̄ō bisu. Dumi yin winu s̄āa nge ḡbee sun̄an wiru, ma yin n̄ōn di d̄ō ka wiisu ka s̄ō bisu yarim̄o. ¹⁸ Handunian b̄onu itasen t̄ambu ba gu ḡāa s̄ēs̄oginu ita yen saabu, d̄ō, ka wiisu, ka s̄ō bisu, ye ya yarim̄o dumi yin n̄ōsun di. ¹⁹ Domi dumi yin dam w̄āawa yin n̄ōs̄o ka maa yin sin̄o. Yin sinu s̄āawa nge w̄εε, nu winu m̄o. Niya yi ra ka t̄ambu n̄eni s̄ō.

²⁰ Handunian t̄ambu be ba tie, be ba kun gu ka ḡāa s̄ēs̄ogii ni, ba ñ ḡōru ḡosie, bu ye ba ka n̄oma kuan s̄āaru deri, ka Setam bw̄āabu ka b̄ūu ni ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka kpenu ka d̄āa, ni nu kun kp̄ē nu gari n̄o, nu ñ maa kp̄ē nu yam wa, nu sere s̄i. ²¹ M̄eya maa t̄on be, ba ñ ben t̄on goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben k̄ōō mennabu tantanaru s̄ō, ka ben gb̄ena.

10

W̄ollun ḡarado

ka tire kure piibu

¹ Na maa kpam w̄ollun ḡarado damgii goo wa u saram wee w̄ollun di. Guru wira n̄un wukiri, guru waa win wiru t̄ēke, win wuswaa ballim̄o nge s̄ō, ma win naasu s̄āare d̄ō yari. ² U tire kure piibu gagu n̄eni ga wukiare win n̄omūo. U win n̄om geun n̄ō s̄andi nim w̄ōkun w̄oll̄o, ma u maa n̄om d̄waruguu s̄andi tem̄o, ³ ma u kukura nge ḡbee sun̄an sw̄i. Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu n̄ōba yiru ya n̄ōra. ⁴ Ye guru kukiri bi, bu n̄ōra bu kpa, mii mii na s̄ōru kpa n ka gari yi yore. Adama na n̄ō gagu nua saa w̄ollun di ga n̄εε, ye guru kukiribu n̄ōba yiru ye, ya gerua a ku ye yore. A gari yi n̄enūo asiri s̄ō.

⁵ Yera ḡarado wi na raa wa u ȳ tem s̄ō ka nim̄o, u win n̄om geu yiiya w̄oll̄o, ⁶ ma u b̄ōrua ka Gusun̄an ȳsiru wi u w̄āa sere ka baadommāo, wi u w̄ollu ka ten ḡāanu taka kua, ka tem ka m̄en ḡāanu ka maa nim w̄ōku ka gen ḡāanu. Ḡarado wi, u gerua u n̄εε, saa kun maa denyasiar̄o. ⁷ Adama sanam m̄ε ḡarado n̄ōba yiruse u koo win k̄aba so, sanam m̄eya Gusun̄o u koo win himba ye goo kun ȳ yibia nge m̄ε u raa win s̄om̄obu s̄ōwa.

⁸ Yen biruwa n̄ō ge na raa nua w̄ollun di ga ka kpam man gari kua ga n̄εε, a doo a tire kure piibu ge ga wukiare mi mwa ḡarado win n̄ōmun di wi u ȳ tem ka nim w̄oll̄o.

⁹ Na da ḡarado win mi, na n̄un kana u man tire kure pi-

ibu ge wē. Ma u man sōwa u nē, n gu mō n tem n mwē. Ga koo sosia nēn nukurō, adama nēn nōwō ga koo dorawa nge tim.

¹⁰ Na tire kure piibu ge mwa win nōmun di, ma na gu tema. Geema, nēn nōwō ga dorawa nge tim, adama ye na gu mwē na kpa, ga sosiawa daka daka nēn nukurō.

¹¹ Yera ba man sōwa ba nē, kon kram Gusunōn gari gere tōn dabiru ka tem dabinun sō, ka bwese dabiru ka maa sinam dabinun sō.

11

Seeda diobu yiru

¹ Yen biru, ba man yīrutia gaa wē, ye ya sāa nge dēka ma ba man sōwa ba nē, n seewo n da n Gusunōn sāa yeru yīre ka yāku yeru, kpa n bu gari be ba sāaru mō mi. ² Adama n ku yen tō yaara yīre, domi ba ye tōn tukobu kā be ba koo wuu dēerō taaku sere suru weeru ka yiru. ³ U koo de win seeda diobu yiru bu win gari gere ba n saakiba sebua, sere sō nōrōbu ka goobu ka wata (1.260).

⁴ Seeda diobu yiru ye, ba sāa olifin dānu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu yō Gusunō tem kpuron Yinnin wuswaa.

⁵ Goo ù n kī u bu kōsa kua, dōwa ra yari ben nōsun di u ben yiberēba kpeerasia, nge meya wi u kasu u bu kōsa kua, u koo ka gbi. ⁶ Ba dam mō bu ka wōllu kēne, gura yu ku ka nē saa ye ba Gusunōn gari gerumō. Ba maa dam mō nim wōllō bu ka mu gōsia yem. Ba maa kram dam mō

bu ka handunia bara bwese bweseka kpē nge mēn nō ba kī.

⁷ Sanam mē ba koo seeda di bu kpe, yera gbeeku yaa ye ya yara wōru nōru sariruguu gen min di ya koo ka bu tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go. ⁸ Ben gonu ko n kpī wuu bōkō gen swaa sō, wuu mi ba ben Yinni dāa bunanaru kpare. Wuu gen yīsira ba weenasina ka Sodomu, n kun mē ka Egibiti. ⁹ Tōn dabinu saa handunian tōmbu kpuron min di ka bwesenu kpuron di ka barum baamēren di ka sere tem kpuron di ba koo ben gonu mēeri sō ita ka bōnu, ba n koo wura bu bu sike.

¹⁰ Handunian tōmbun nukura koo dora, ba koo tō bakaru ko kpa bu kēnu mōrisiana yēn sō Gusunōn sōmōbu yiru be ba raa handuniagibu tōya kua mi, ba gu. ¹¹ Sō ita ka bōnu yen biru, Gusunō u kram goo ni wēsia wāaruguru wesia, ma nu seewa nu yōra. Berum bakam tōn be kpuro mwa be ba nu wa. ¹² Yera Gusunōn sōmōbu yiru ye, ba nōngiru nua wōllun di ba nē, i yōma gee. Ba yōwa wōllō guru wiru sō sanam mē ben yiberēba ba bu mēera. ¹³ Mii mii ma tem yīra gem gem, ma wuu gen bōnu wōkuruse ya wōruma. Tōn be ba gu tem yīru bi sō, ben geera sāa tōnu nōrōbun suba nōōba yiru (7.000). Tōn be ba tie, ma ba nanda gem gem, ma ba Wōrukoo bēere wē.

¹⁴ Tē, gbee swāa yirusera doona, wee itasera nō kōruma.

Kɔba nɔɔba yiruse

¹⁵ Yen biru wəllun gɔrado nɔɔba yiruse u win kɔba so. Yera nɔɔ damgisu nɔɔra Gusunɔ wəllɔ su nɛɛ, handunia yenin banda kua Gusunɔ bɛsɛn Yinni ka win Kirisigiru. U ko n bandu dii sere ka baadommaɔ. ¹⁶ Sanam mɛya guro gurobu yɛnda nne ye, be ba sɔ ben sina kitanu wəllɔ Gusunɔn wuswaaɔ, ba kpuna ba Gusunɔ sɔamɔ ¹⁷ ba mɔ,

Gusunɔ Yinni dam kpurogii,
wunɛ wi a wɔa tɛ,
a raa maa wɔa,
sa nun siaramɔ
yɛn sɔ a wunɛn dam bakam
denda,
ma a wunɛn ban dibu torua.

¹⁸ Handuniagibu ba mɔru bɛsira.

Ma wunɛn mɔru ya tunuma.
Saa ya tura bu ka gɔribu siri.
Saa maa tura bu ka wunɛn
sɔmɔbu are wɛ,
ka be ba nun naanɛ doke
ka be ba wunɛn yīsiru nasie,
baka ka buu.
Saa maa tura bu ka bu kam
koosia
be ba handunia kam mɔ.

¹⁹ Yera ba sɔa yee te ta wɔa Gusunɔ wəllɔ kenja ma woodan kpakorora tera win sɔa yee te sɔɔ. Ma guru maakinu wɔa mi, ka wurenu, ka guru gbāsukunu ka tem yīrubu, ka maa guru kpee bakanu.

12

Kurɔ goo ka yaa binti bintiru

¹ Yera yīre bakaru gara sɔɔsira Gusunɔ wəllɔ. Kurɔ goo wɔa mi, sɔɔwa sɔa win yaberu ma u suru yɔrari ma

u furɔ kperi wɔkura yiruguu doke. ² Kurɔ wi, u gura mɔ, marubun wahala ka nuku wuriribu dera u wuri mɔ.

³ Yera yīreru gara kpam sɔɔsira Gusunɔ wəllɔ. Yaa binti binti swɔaru garu ta wɔa mi, ta winu nɔɔba yiru mɔ ka kɔba wɔkuru ma ta sina furɔsu nɔɔba yiru doke.

⁴ Yaa ye, ya ka yen siru wəllun kperin bɔnu itase wɔka ya kɔ temɔ. Ma ya da ya yɔra kurɔ win wuswaaɔ wi u kī u ma mi, yu ka wa yu win bii tem u n wɔruma. ⁵ Yera kurɔ wi, u bii tɔn durɔ mara wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka nɔn da Gusunɔn mi, mi u sɔ win sina kitarɔ. ⁶ Kurɔ wi, u maa duka doona gbaburu gia mi Gusunɔ u nɔn ayeru sɔɔru kua bu ka nɔn nɔɔri sɔɔ nɔɔɔbu ka goobu ka wata (1.260).

⁷ Yera tabu seewa wəllu mi, Miseli Gusunɔn gɔradoban wirugii ka win gɔradoba ba tabu kua ka yaa binti binti te. Yaa ye, ka yen bwɔa be, ba tabu kua. ⁸ Adama ba bu tabu di, ba n wure yaa ye, ka yen bwɔabu ba n wɔa wəllu mi. ⁹ Ba yaa binti binti bembere te kasa kua temɔ. Yaa ye, ya sɔawa gasɔ gasɔn waa ye ba mɔ Yibirisi, n kun mɛ Setam, ye ya handuniagibu kpuro nɔni wɔkua. Ba ye kasa kua temɔ ka yen gɔradoba sannu.

¹⁰ Yen biru, ma na nɔɔguru garu nua wəllɔ ta nɛɛ, tɛ sɔɔra Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka faaba na. Win dam ka win banda sɔɔsira, ka win Kirisin yiiko. Domi ba bɛsɛgibun mɛm maniɔ kasa kua wəllun

di wi u ra n bu mēm manimō
bururu ka yoka Gusunōn
wuswaaō. ¹¹ Beṣegii be, ba
nūn tabu di ka Yāa kinε kpēm
ten yēm ka ben seedan gari.
Ba ñ ben wāaru garisi gāanu,
ba tu gōō deria. ¹² Yen saabu,
wōllu ka wōrukobu i nukuru
doro. Adama tem ka nim
wōkun gbee swāara ko n kpā!
Domi Setam ya beε sarema ka
mōru baka yèn sō ya yē ma saa
fiikowa n ye tie.

¹³ Ye yaa ye, ya wa ma ba
ye kōwa temō, yera ya kurō
wi nōni sōōbu wōri wi u bii
tōn durō mara mi. ¹⁴ Adama
ba kurō wi gunō bake bakarun
kasa yiru wē u ka yō sere win
ayerō gbaburō mi n toma waa
yen bōkun di, mi ba koo nūn
nōōri saa ita ka bōnu. ¹⁵ Yera
waa ye, ya yen nōō wukia ma
ya nim sia nge daa bakaru
kurō win biruō kpa u ka nim
diira. ¹⁶ Adama tem mu kurō
wi faaba kua, mu mēn nōō
baaya mu nim mε mwe mε mu
yara yaa yen nōōn di. ¹⁷ Sanam
mēya yaa ye, ya ka kurō wi
mōru bara gem gem, ma ya da
yu ka win bwese te ta tie tabu
ko, be kpuro be ba Gusunōn
wooda mēm nōōwammε, be
ba Yesun seeda dimō. ¹⁸ Ma
yaa ye, ya da ya yōra yani sēeri
sōō nim wōkun goorō.

13

Gbeeku yeε yiru

¹ Yen biruwa na gbeeku yaa
gaa wa ya yariō nim wōkun di.
Ya kōbi wōkuru mō ka winu
nōōba yiru, ma sina furō ga
wāa kōbi yin baayeren wōllō,
ma yīsi kōsunu yorua yen
winō. ² Gbeeku yaa ye na wa

ya sāa nge musuku gbeeku,
ma yen naasu sāa nge wōm
gbārogisu, yen nōō ga maa
sāa nge gbee sunōguu. Yaa
binti binti te, ta ten tiin dam
gbeeku yaa ye wē ka maa
ten sina kitaru ka ten yiiko
baka. ³ Gbeeku yaa yen wii
teeru ta sāare ta mēera wa goo
gookum, adama mēera ye, ya
békura. Handuniagibu kpuro
ba ye mēera ka gidi, ma ba ye
swīi. ⁴ Tōmbu kpuro ba yaa
binti binti te sāwa yèn sō ta
ten yiiko gbeeku yaa ye wē.
Ba maa gbeeku yaa ye sāwa ba
mō, wara sāa nge gbeeku yaa
yeni. Wara koo kpī u ka ye
tabu ko.

⁵ Ba dera gbeeku yaa ye, yu
woo kana gari ka gari kam
gere, ba maa ye yiiko kā yu
ka yegiru ko suru weeru, ka
yiru. ⁶ Yera ya yen nōō wukia
ya Gusunō gari kam gerusim
wōri ka maa win yīsiru, ka
win wāa yeru, ka be ba wāa
wōllō. ⁷ Ba ye swaa kā yu ka
naane dokeobu tabu ko kpa
yu bu tabu di. Ba maa ye yiiko
wē bweseru baateren wōllō,
ka tōmbu kpuro ka barum
baamere ka tem baamere.
⁸ Bēn yīsini ba ñ yorua bu
sere handunia tore, wāarun
tireru sōō te ta sāa Yāa kinε
kpēndugiru te ba ka yākuru
kua, beya ba koo gbeeku yaa
ye sā.

⁹ Ñ n mēn na, baawure wi
u swaa mō, u nōōwō. ¹⁰ Wi ba
koo pirisōm mwa, pirisōmwa
ba koo nūn mwa. Wi ba koo
go ka takobi, takobiwa ba koo
ka nūn go. Saa ye sōō, n weene
naane dokeobu ba n temane
ben naane dokebu sōō.

11 Yen biruwa, na kparam gbeeku yaa gaa wa ya yari^o tem s^oon di. Ya kabi yiru m^o nge y^{aa} kinε kpendun k^{abi}, ma ya gari m^o nge yaa binti bintiru. 12 Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko dendim^o yen n^oni biru. Ya tem ka m^{en} t^{ambu} tilasi kua bu ka yaa gbiikaa ye s^a ye ba raa m^εra kua goo gookum, ma ya bεkura. 13 Yaa yiruse yeni ya maamaaki dabinu kua, sere ya dera d^o u sarama w^{ollun} di tem^o t^{ambun} wuswaa^o. 14 Ya handunian t^{ambu} n^oni w^{okua} ka maamaaki y^{en} yiiko ba ye w^ε yu ko yaa gbiikaa yen n^oni biru. Ya handuniagibu s^oom^o bu yaa gbiikaa yen weenasia koowo ye ba raa ka takobi m^εra kua, ma ya kun gu. 15 Yaa d^{aa}ka ye, ya yiiko wa yu ka yaa gbiikaan weenasia ye w^{esia} w^{aarugiru} w^ε yu ka k^{pi} yu gari ko nge t^{onu}, kpa yu be ba yina bu ye s^a kpuro go. 16 Ma yaa ye, ya t^{ambu} kpuro tilasi kua, damgibu ka bw^εεbw^εebu, gobigibu ka s^{arobu}, yobu ka tii m^{awabu} bu ka bu y^{ireru} kua ben n^{am} geu^o n^o kun m^ε ben sirin^o. 17 Goo sari wi u koo k^{pi} u dwe n^o kun m^ε u d^{era} ma n^o kun m^o ka gbeeku yaa yen y^{ireru} te ta s^a yen y^{isiru}, n^o kun m^ε yen y^{isirun} damba.

18 Ye ya bwisi bikiam^o wee. Baawure wi u bwisi m^o u koo k^{pi} u gbeeku yaa yen damban tubusianu gia. Domi damba ye, ya s^{awa} t^{onu} goon damba. Yeya nata ka wata ka n^oba tia (666).

14

Be ba yakian womu

1 Yen biruwa na m^εra ma na Y^{aa} kinε k^{em} te wa ta y^o Sionin guuru w^{ollu}. T^{onu} n^{arabun} suba wunaa weeru ka n^ε (144.000) ba ka n^{un} w^{aa} mi, be ba win y^{isiru} ka win Baaban y^{isiru} yorua ben sirin^o. 2 Ma na n^oo gagu nua w^{ollun} di nge surun bakarun wurenu, nge guru gb^{ara} bakabu. N^oo ge na nua ga s^{awa} nge ni m^{araku} sowoba soom^on swⁱi. 3 Ba y^o sina kitarun wuswaa^o, mi hunde koniba n^ε ye ka guro guro be, ba w^{aa}. Ba womu k^oo m^o ge goo kun k^{pe} u gia ma n^o kun m^o t^{onu} n^{arabun} suba wunaa weeru ka n^ε be ba yakia handunian di.

4 T^{on} be, ba s^aa be ba tii n^{enua} d^εeraru s^oo, ba n^o kuro damaru koore. Ba Y^{aa} kinε k^{em} te swⁱiwa baama kpuro mi ta d^oo. Ba bu yakiawa saa t^{ambun} suunu s^oon di ba n^o ka s^aa nge y^{aku} gbiikii te ba Gusun^o ka Y^{aa} kinε k^{em} te kua. 5 Goo kun weesu n^oore ben n^oon di, ba s^{awa} taare sarirugibu.

Wollun g^oradoba ita

6 Yera na kparam w^{ollun} g^orado goo wa u y^owa sere sere Gusun^o w^{ollu}, wi u koo Labaari gea ye ya ku ra kpe kp^{ara} handuniagibun mi, tem baamere ka bweseru baatere ka barum baamere ka t^{ambu} kpuron mi. 7 U n^oogiru sua u n^ε, i Gusun^o nasio kpa i n^{un} b^εere w^ε, domi saa ya tura u ka t^{ambu} kpuro siri. I n^{un} s^{awa} wi u w^{ollu} ka tem taka kua ka nim w^{oku} ka bwii.

⁸ Wəllun ɣɔrado yiruse u ɣbiikoo swīi u nɛɛ, Babiloni, wuu bəkə ge, ga wəruma, ga wəruma, ge, ge ga tambu kpuro tilasi kua ba ka gen daa bɛrɛtɛkɛ bakan tam nɔra.

⁹ ɔrado itase u ɣbiikobu yiru ye swīi, ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, baawure wi u ɣbeeku yaa ye sāmɔ ka yen weenasia, ma u yen yīsiru mɔ win sirirɔ ñ kun mɛ win nɔmuɔ, ¹⁰ wiya u koo maa Gusunɔn mɔrun tam nɔ mɛ u koo wisi ka mɛn dam win mɔrun nɔra sɔɔ. Baawure wi u mɔ nge mɛ, u koo tɔya wa dɔɔ ka sɔɔ bisu sɔɔ, ɣɔrado dɛɛrobu ka Yāa kinɛ kpɛm ten wuswaaɔ. ¹¹ Dɔɔ wi u nùn tɔya mɔ win wiisu su ko su n seemɔwa wəllɔ ka baadommaɔ. Ba ñ ko ba n maa wɛrabu mɔ bururu ka yoka, be ba ɣbeeku yaa ye sāwa ka yen weenasia, ka be ba yen yīsirin yīreru mɔ.

¹² Gari yi sɔɔ, n weenɛ naanɛ dokeobu bu tɛmana, be ba Gusunɔn wooda mɛm nɔwa ma ba Yesu naanɛ kua.

¹³ Yen biru na kɔam nɔɔ gagu nua wəllun di ga nɛɛ, n yeni yoruo, doo nɔɔrugiba be ba ɣbimɔ saa tɛn di Yinnin naanɛ dokebu sɔɔ. Gusunɔn Hunde ɣerumɔ u mɔ, mɛya ni, ba koo wɛra, domi ben sɔm ɣeerun are koo bu swīi.

Handunian ɣɛɛbu

¹⁴ Yen biru na mɛɛra ma na guru wii kpikuru wa, ɣoo sɔ mi nge tɔnun bii. Yɛro sina furɔ wuraguu doke win wirɔ, ma u kɔmbɔ nɛni ge ga nɔɔ do. ¹⁵ Wəllun ɣɔrado ɣoo u yara sāa yerun di, ma u wi u sɔ guru wiru wəllɔ nɔɔgiru

sua u nɛɛ, a wunen kɔmbɔ suo a ɣɛ, domi ɣɛɛbun sanam mu tura, handunia ya ye bu ka ɣɛ. ¹⁶ Yera wi u sɔ guru wiru wəllɔ u win kɔmbɔ doke handunia sɔɔ, ma u ye ɣā.

¹⁷ ɔrado ɣoo kɔam yara sāa yerun di te ta wāa wəllɔ, win tii maa kɔmbɔ nɛni ge ga nɔɔ do.

¹⁸ ɔrado ɣoo maa yarima saa yāku yerun di, wi u dam mɔ dɔɔn wəllɔ. U ɣbāra tāa tāa u wi u kɔmbɔ nɔɔ durorɔ nɛni sɔɔwa u nɛɛ, a wunen kɔmbɔ dokeo kpa a handunian dāa bii ni ba mɔ resɛm sɔri, domi nu ye. ¹⁹ ɔrado wi, u win kɔmbɔ doke ma u dāa binu sɔra. Ma u nu wisi Gusunɔn mɔru bakan dāa bii gama yerɔ.

²⁰ Ba resɛm dāa bii ni gama nin gama yerɔ wuun biruɔ. Ma dāa bii gama yee ten min di yɛm mu koka mu tɛria sere kilo ɣooba wunɔbu (300), ma mɛn dukum maa tura sere dumin toro ɣendɛɔ.

15

Wəllun ɣɔradoba

ka ɣbee swāa dāakinu

¹ Yen biru, na kɔam yīreru ɣaru wa Gusunɔ wəllɔ, ta kpā ma ta bɛrum mɔ. Ye na wa wee. Wəllun ɣɔradoba nɔɔba yiru ba ɣbee swāanu nɔɔba yiru nɛni. Niya nu sāa ɣbee swāa dāakinu, domi ni sɔra Gusunɔn mɔru ya koo ka kɔe.

² Yera na ɣāanu wa ni nu sāare yeru dikiguu ge ga burinɛ ka dɔɔ. Na maa tɔn be wa be ba ɣbeeku yaa ye ka yen weenasia, ka yen yīsirin damba tabu di. Tɔn be, ba yɔ yeru gen wəllɔ ba mɔrɔkunu

nēni ni Gusunə u bu wē. ³ Ba Məwisi Gusunən səm kowon womu mō ka maa Yāa kinē kpenduguu ba mō,

“Yinni Gusunə dam kpurogii, wunen sōma kpā, ya maa sāa maamaaki.

Wuna a tem kpuron sina boko.

Wunen swēē yi sāa gem, yi dēnde.

⁴ Yinni, wara kun wunen berum mō.

Wara koo yina u wunen yīsiru bēēē wē.

Domi wunē turowa a sāa dēro.

Tem baameren tōmba koo na wunen mi, bu nun sā.

Domi baawure u wunen səm geenu wa.”

⁵ Yen biru na mēera na wa ba sāa yeru kenia Gusunə wōllō mi win kuu bekurugira wāa. ⁶ Wōllun gōradoba nōba yiru be ba gbee swāanu nōba yiru nēni mi, ba yara sāa yee ten min di. Ba yāa kpikinu sebua ni nu dēere wasa wasa ma ba kpaki wuragii sēke ben gāasō. ⁷ Yera hunde koniba nne ben turo u gōrado nōba yiru ye yoruku wuraginu nōba yiru wē ni nu Gusunən mōru yiba. Gusunə u sāawa Yinni wi u wāa sere ka baadommao. ⁸ Ma sāa yee te, ta wiisu yiba Gusunən yiiko ka win dam sō. Goo kun maa kpē u du mi sere wōllun gōradoba nōba yirun gbee swāanu nōba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunən mōrun yorukunu

¹ Yera na nōgiru garu nua saa sāa yee ten min di ta

wōllun gōrado be sōwa ta nē, bu doo bu Gusunən mōrun yorukunu nōba yiru wisi handunia sō.

² Gōrado gbiikoo u da ma u win yoruku wisi temō. Yera bwisi tobi bu wisi nge fōrōnu be ba gbeeku yaa yen yīreru mō ba yen weenasia sāamō.

³ Sanam mēya gōrado yiruse u win yoruku wisi nim wōku sō. Nim mē, mu gōsia nge tōn gorun yem, ma hunde koni baayere ya gu nim mē sō.

⁴ Yera gōrado itase u win yoruku wisi daa bakanu ka bwii sō, ma nim mu gōsia yem. ⁵ Ma na gōrado winin nō nua wi u dam mō nim wōllō, u nē, Dēero, wunē wi a wāa, a raa maa wāa, wuna a sāa gemgii a ka siri mēsum.

⁶ Domi ba naane dokeobu ka Gusunən sōmōbun yem yari, ma a bu yem wē bu nō. Mēya ba ka weene. ⁷ Yen biru na nōo gagu nua saa yāku yeru min di ga nē, geema Gusunə Yinni dam kpurogii, wunen siribu sāa gem bu maa dēnde.

⁸ Yera gōrado nne se u win yoruku wisi sō wōllō, ma sō u dam wa u ka tōmbu dōo kpakiri. ⁹ Ma tōmba dōo kpakirira yam susu bakarun sō. Ma ba Gusunən yīsiru gari kam gerusi wi u yiiko mō gbee swāa nin wōllō. Adama ba yina bu gōru gōsia bu nūn bēēē wē.

¹⁰ Yera gōrado nōbuse u win yoruku wisi gbeeku yaa yen sina kitaru wōllō. Ma n kua yam wōkuru ketem yen bandun tem sō. Ma tōmbu ba ben yari temmō wuriribun sō. ¹¹ Ma ba Wōrukoo gari

kam gerusi ben wuriribu ka bwisinun sō. Adama ba yina bu ben kom kōsum deri.

¹² Yera gōrado nōba tiase u win yoruku wisi daa bakaru sō te ba mō Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka sō yari yerun sinambu swaa kē bu tōbura. ¹³ Ma na wērekunu ita wa ni nu tii gōsia nge surenu, nu yarimō yaa binti binti ten nōn di ka gbeeku yaa yen nōn di ka maa sōmō weesugiin nōn di. ¹⁴ Wēreku ni, nu sāawa Setam bwāabu, be ba maamaaki mō, ma ba dōo handunia kpuron sinambun mi bu ka bu mēna bu tabu ko Gusunō Yinni dam kpurogiin siribun tōru sō.

¹⁵ Ma Yesun nō ga nōra u nē, wee, na sisi nge gbēnō. Doo nōrugiiwa wi u swaa mēra ma u win yānu kpārenu sāa u ku ka swaa wōri tereru kpa u sekuru wa batuma sō.

¹⁶ Yera wēreku ni, nu sinambu kpuro mēna gam gum mi ba ra soku ka Heberum Aamagedom.

¹⁷ Yen biru, gōrado nōba yiruse u win yoruku wisi wom dirum sō. Ma nōgiru gara nōra sina kitarun di sāa yerō ta nē, gari kpa. ¹⁸ Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gbāsukubu ka tem yīiru bakabu. Tem yīiru bin kpāara banda. Bin bweseru ta ñ kooe saa mìn di ba tōnu taka kua. ¹⁹ Wu bōkō ge, ga kurana wasi ita, ma tōn tukobun wusu su wōruka. Gusunō u Babiloni, wuu bōkō ge yaaya ma u gu win mōru bakan nōran tam

wē gu nō. ²⁰ Tem burenu kpuro nu doona, guunu kun maa waarō. ²¹ Yera guru kpee bakanu, nìn teera kilo weeru tura, nu tōmbu wōriki wōllun di. Ma ba Gusunō gari kam gerusi guru kpee nin nōni swāarun sō domi nōni swāa te, ta banda.

17

Kurō tanō kpoko

¹ Yera gōradoba nōba yiru be ba yorukunu nōba yiru ye nēni, ben turo u na u man sōwa u nē, n na u koo man sōsi nge mē ba koo ka kurō tanō kpoko wi siri bu sēyasia wi u sō nim bakam wōllo. ² Handunian sinamba ka kurō tanō kpoko wi daa bereteke kua, ma kurō tanō win daa bereteke tam mu handunian tōmbu laakari bira.

³ Sanam mēya gōrado wi, u nēn bwēra sua kāsī kāsikum u ka da gbaburō. Miya na kurō goo wa u sō gbeeku yaa swāa gaan wōllo. Yen baama ba yīsi kōsunu yorua ma ya winu nōba yiru mō ka kōbi wōkuru. ⁴ Kurō wi, u yānu sebua ni nu kōrōnō ka swāa tobe sāa, ma u buraru kua ka wura ka goo kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. U wuran nōra nēni win nōmāo yē sō gāa kōsunu ka win kurō tanō disi yiba. ⁵ Win sirirō yīsiru gara yorua tēn tubusianu sāa asiri. Yīsi te wee, Babiloni baka, handunian kurō tanōbu ka daa bereteke kpuron mēro. ⁶ Ma na wa tōn be ba Yesu naane doken yem ka maa be ba win seeda din yem mu kurō wi bāarumō.

Ye na nùn wā, na bitī soora gem gem. ⁷ Yera gōrado wi, u man sōwa u nēē, mban sōna na bitī soore. U koo man kurō win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u sōni, ye ya winu nōba yiru ka kōbi wōkuru mō. ⁸ Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya ñ maa wāa. Ñ n sosi ya koo yari wōru bōkō nōru sariruguun di yu da kam koo yerō. Handunian tōmbu, bèn yīsa kun wāa wāarun tireru sōo bu sere handunia tore, ba koo bitī soora bā n gbeeku yaa ye wa ya kpam kurama. Domi ya raa wasi adama ya ñ maa wāa.

⁹ Ye ya bwisi bikiamō wee. Winu nōba yiru ye, ya sāawa guunu nōba yiru nin wōllō kurō wi, u sō. Ya maa kpam sāa sinambu nōba yiru. ¹⁰ Be nōbu ba wōruma kō, turo u gina wāa, wi u tie u ñ tunumam kpa. Sanam mē u koo maa na, u ñ koo tē. ¹¹ Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa wāa, yen tiywa ya sāa sunō nōba itase, u yarawa nōba yiru yen min di ma u dōo kam koo yerō.

¹² Kōbi wōku te na maa wa mi, ta sāawa sinambu wōkuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yiiko wa bu bandu di kōbi tiā ka gbeeku yaa ye sannu. ¹³ Be wōku te kpuro, himba tia ba mō, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye wē. ¹⁴ Ba koo ka Yāa kinē kpendu tabu ko, adama Yāa kinē kpem te, ta koo bu tabu di yēn sō ta sāa yinnibun Yinni ka sina boko. Ma be Gusunō u soka u gōsa,

be ba sāa bōrōkiniba, be ka Yāa kinē kpem te sannu ba koo maa sinam be tabu di.

¹⁵ Gōrado wi, u maa man sōwa u nēē, nim mē na wa mi, mēn wōllō kurō tanō wi, u sō, mu sāawa tōmbu ka tōn wōru guni ka tem dabunun tōmbu ka bwese dabinu. ¹⁶ Kōbi wōku te na maa wa mi ka gbeeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurō tanō wi tusi. Ba koo ye u mō kpuro sua kpa bu nùn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dōo menī muku muku. ¹⁷ Domi Gusunō u dera ba win gōru kīru kua. U dera ba nōo tiā kua ba ben sinandun yiiko gbeeku yaa ye wē, sere win gari yi ka kōora.

¹⁸ Kurō wi na wa mi, u maa sāawa wuu bōkō ge ga tem kpuron sinambu taare.

18

Babilonin wōrumaa

¹ Yenin biru na kpam wōllun gōrado goo wa u saram wee wōllun di. U yiiko baka mō, win buram, u ballimōwa pari pari handunia kpuro sōo. ² U nōogiru sua u nēē, ya wōruma, Babiloni baka ye, ya wōruma. Ya tē kua Setam bwāabun wāa yeru ka wēreku kōsu baageren kuku yeru ka gunō bōrōnugisu ka si su gōbun wāa yeru. ³ Domi tem kpuron tōmbu ba yen daa berēteken tam nōra. Handunian sinambu ba ka ye kurō tanō kōokoosu kua, ma handunian tenkuba ba kua gobigibu yen daa berēteken kpāarun sō.

⁴ Yera na kpam nōo gagu nua wōllun di ga nēē, i yarima nēn

tambu, i yarima yen min di kpa i ku ka ye yen durum bōnu ko kpa i ku ra tii kpēē yen gbee swāanu sō. ⁵ Domi yen durum ya wōllu girari, ma Gusunō u yen kom kōsum yaaya. ⁶ I ye kōsieyo nge mē ya bēē kua. I ye kōsieyo nge mē ya bēē kuan nōn yiru. I yen nōra yibio ka tam mē mu bōbu nōn yiru n kere nge mē ya bēē sōka. ⁷ I ye tōya ka nuku sankiranu kōsio, nge mē ya yen yiiko ka dukian doo nōru di. Domi ya yen tii sōwa ya nēē, wee, ya sō nge sina boko, ya ñ sāa gōmini. Mēya ya ñ maa nuku sankiranu wasi pai. ⁸ Yen sō, yen gbee swāara koo ye deema sō teerun sō, baranu ka nuku sankiranu ka maa gōru, kpa yu dō mwaara muku muku. Domi Yinni Gusunō wi u ye siri u sāa damgii.

⁹ Handunian sinambu kpuro be ba ka ye kurō tanōru ka daa beretēkē kua ba koo swī, ba koo weeweenu ko yen sō, sanam mē ba yen dō mwaarabun wiisu mēera. ¹⁰ Ba ko ba n yō n desire yēn sō ba yen nōni swāarun berum mō, kpa bu nēē, Babiloni wuu bōkō damguu, a kam kua, a kam kua. Kōbi tia sōra siribu nun di.

¹¹ Handunian tenkuba ba koo ye swīisi ka nuku sankiranu yēn sō goo kun maa ben kianu dwemō ¹² ni nu sāa wura ka sii geesu ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu ka beka ye ba kua ka wēē damgii, ka ni ba kua ka kōrōnō ka beku mari marinu ka maa beku wunōmginu. Goo kun maa dāa gobigia dwemō ka

yabu bwese bweseka ye ba kua ka suunu donnu ka dāa yīsinuginu ka sii gandu ka sisu ka kpee kpikinu, ¹³ ka maa dārun kokosun buuru te ba mō kanēli, ka kpee yānu ka turare ka gum mē ba mō miru, ka gum swām ka tam ka gum ka som ka alikama ka nēē ka yānu ka dumi ka yin kēkēba ka maa tōmbun tii. ¹⁴ Ma tenku be, ba ye sōwa ba nēē, gāa geenu kpuro ni a ra raa kā nu n sāa wunōginu nu nun doonari, wunen dukia ka gāa buranu kpuro nu nun nōma yande, tōnu kun maa ni wasi pai. ¹⁵ Gāanu kpuron tenkuba be ba yen sō kua dukiagibu, ba koo yōra n tonde, ba n sumō ba n weeweenu mō yen nōni swāarun berum sō ¹⁶ ba n mō, wee, wuu bōkō ge, ga kam kua ge ga raa tii buraru bera ka yāa ni ba kua ka wēē damgii ka ni ba kua ka kōrōnō ka beku wunōmginu ka sere maa wuraba ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. ¹⁷ Ma kōbi tia sō gen dukia kpuro ya kam kua.

Goo nimkusu kpuron wirugibu ka be ba dua sō ka goo nimkusun sōm kowobu ka be kpuro gesi be ba dim waamō nim wōku sō, ba yōra ba desire ¹⁸ ba nōogiru sua ye ba wuu gen dō mwaarabun wiisu wa ba nēē, wuu gagu maa sari nge wuu bōkō geni. ¹⁹ Ba tii yanim wisimō winō ba sumō ka nuku sankiranu ba nōogiru mō ba mō, wuu bōkō ge, ga kam kuawa. Gen dukiawa be ba goo nimkusu mō ba ka kua gobigibu. Ma

kābi tia sōo ye kpuro ya kua bansu.

²⁰ Wōllu, a gōru doru wuu gen sō. Bēē maa naane dokeobu ka gōrobu ka Gusunōn sōmōbu, i gōru doru yēn sō Gusunō u gu siri ye ga bēē kuan sō.

²¹ Yera wōllun gōrado damgii goo kperu sua ta ka nēē bakaru nē ma u tu sure nim wōku sōo u nēē, nge meya ba Babiloni wuu bōkō ge sura temō ka dam, ga n maa waarō pai. ²² Ba n koo maa mōrōkunun swīi nō wunen mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka kābi. Ba n koo maa sōm bwese bwesekan kowobu wa, ba n koo maa nēē te ba nammōn damu nō. ²³ Ba n maa fitilan yam bururam wasi mi, ba n maa kurō kpaā durōbu ka kurō kpaobun nō nōmō. Wunen tenkubara ba raa dam bo handunia gira sōo, ma a ka wunen dobo dobo tem kpurogibu nōni wōkua.

²⁴ Ba maa Gusunōn sōmōbun yem ka naane dokeobugum wa wunē sōo ka be kpuron yem gesi be ba go handunia kpuro sōo.

19

¹ Yen biru na nōo nua nge tōn wōrun wurenu wōllō ga nēē, su Gusunō besen Yinni siara. U sōawa faaba kowo, u yiiko ka dam mō. ² Win siribu sōa gem bu maa dēnde. Domi u kurō tanō kpoko wi siri wi u handunia kpuro sankā ka win daa bereteke ma u nūn sēyasia yēn sō u win sōm kowobu go. ³ Ma ba kpam nōogiru sua ba nēē, su Gusunō siara, wuu bōkō gen dōo wiisu ko n

yōmōwa sere ka baadommao. ⁴ Yera guro gurobu yēnda nne ye ka hunde koni nne ye, ba kpuna Gusunōn wuswaao mi u sō win sina kitarō, ba nūn sōawa ba nēē, ami, su Gusunō siara.

Yāa kinē kpendun

kurō kpaā tōo bakaru

⁵ Sanam meya nōo gaga maa nōora saa sina kitaru gian di ga nēē, i Gusunō besen Yinni siaro bēē win sōm kowobu kpuro, bēē be i nūn nasie, baka ka buu. ⁶ Yera na nōo nua nge tōn wōrun wurenu, ga sōa nge surun bakaru n kum mē guru gbāsuku bakanu, ga nēē, su Gusunō besen Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di. ⁷ I de su yēeri kpa besen nuki yi dora. I de su nūn bēere wē domi Yāa kinē kpendun kurō kpaara tunuma, kurōn tii maa sōoru kpa. ⁸ Ba dera u yāa kpiki bēereginu sebua ni nu dēere wasa wasa. Yāa bēeregii ni, nu sōawa naane dokeobun kookoo geesu.

⁹ Yera gōrado wi, u man sōowa u nēē, a yeni yoruo, doo nōrugiba be ba dim soka Yāa kinē kpendun kurō kpaā yerō.

U maa man sōowa u nēē, gari yi, Gusunōn gari geen tii tiwa.

¹⁰ Yera na yiira win naaso n ka nūn sā, adama u nēē, n ku ko mē, u sōawa nen sōm kowosi ka maa nen berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n Gusunō sōawō.

Domi seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sōa Gusunōn sōmōbun garin nuuru.

Maasō dum kaagii

¹¹ Na maa wa Gusunə wəlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sōni win yīsira Gemgii ka Bərəkini. Gem sōra u ra siri, mēya u ra maa ka tabu ko. ¹² Win nōni sāawa nge dōo yara, ma u sina furə dabinu doke win wirə. Ba yīsiru garu yorua win sirirə te goo kun yē ma n kun mō wi turo. ¹³ U yaberu sebua te ba wasa yem sōo. Win yīsira Gusunən gari. ¹⁴ Wəllun tabu kowobu ba nūn swīi ba dum kaaba sōni, ma ba yabe kpiki bεεreginu sebua ni nu dεere wasa wasa. ¹⁵ Win nōn di takobi nəo doragia yara ye u koo ka tem dabinun tambu tabu di. U koo bu kpara ka sii bokuru kpa u dāa binun nim gama mε mu sāa Gusunə Yinni dam kpurogiin mōru baka. ¹⁶ Win yaberə ka win taarə yīsi teniwa ta yorua, sina boko ka yinnibun Yinni.

¹⁷ Na maa wəllun gərado goo wa u yō sōo sōo. Ma u gunəsū kpuro nōogiru sue si su yōwa sere sere wəllə u nεε, i mēnna ma Gusunən dim soku yerə. ¹⁸ I na kpa i sinambu ka tabu sinambun yaa di ka tabu kowo damgibugia, ka dumi ka yin maasəbugia ka sere tambu kpuron yaa, yobu ka tii mōwəbu, baka ka buu.

¹⁹ Yera na gbeeku yaa ye wa ka handunian sinambu ka ben tabu kowobu. Be kpuro ba mēna bu ka wi u duma sōni mi tabu ko ka win tabu kowobu. ²⁰ Ba gbeeku yaa ye mwa ka sōmō weesugii wi sannu, wi u raa sōm maamaakiginu kua gbeeku

yaa yen nōni biru. Win sōm maamaakiginun sōna u bu nōni wōkua be ba raa gbeeku yaa yen yīreru mō, ma ba yen weenasia sāwa. Ba gbeeku yaa ye ka sōmō weesugii wi kpεε wasi wasiru dōo bweru sōo, wi u mwaaramō ka sōo bisu. ²¹ Ba ben tabu kowobu go ka takobi ye ya yara saa maasō win nōn di. Ma gunəsū kpuro su ben yaa di su deba.

20

Wōo nərəbu

¹ Yen biru na kpam wəllun gərado goo wa u saram wee wəllun di, u wəru bəkə nōru sariruguu gen kəkərə neni ka yōni beke. ² U yaa binti binti te sēre ye ya sāa gasən waa ye ba mō Yibirisi ka Setam, ma u ye bəkua ka yōni yī, sere wōo nərəbu (1.000). ³ Ma gərado wi, u ye bəriē wəru bəkə ge sōo, u bəriē ma u yīreru doke kpa yu ku maa ka bwesenu kpuro nōni wōke sere wōo nərəbu yu ka kpe. Yen biruwa ba koo ye kēnia bu ye kusia saa fiiko.

⁴ Na maa sina kitanu wa. Be ba sō nin wəllə ba bu yəllaa kua bu ka siribu ko. Na maa təmbun hundeba wa be ba wiru bura Gusunən gari ka Yesun seedan sō, ka be ba n gbeeku yaa ye sāwa n kun mε yen weenasia, ba n maa wure ba n yen yīreru mō ben sirinō n kun mε ben nōmāo. Ba seewa gərin di ma ba bandu di ka Kirisi sannu wōo nərəbu. ⁵ Yeniwa ya sāa gəribun see gbiikibu. N deema, gəri be ba tie ba n seewe gərin di sere wōo nərəbu ye, yu ka yibu.

⁶ Doo n̄ɔrugiba be ba b̄onu m̄o see gbiikibu s̄ɔɔ. Ba s̄āa be ba wuna n̄en̄em Gusun̄ɔn s̄ɔ. Ḡɔɔ yiruse kun maa yi-iko m̄o be s̄ɔɔ, domi ba ko ba n̄ s̄āawa Gusun̄ɔ ka Kirisin ȳaku kowobu, ba ko n̄ ka n̄n̄ bandu dii w̄ɔɔ n̄ɔr̄ɔbu.

Ba Setam tabu di

⁷ W̄ɔɔ n̄ɔr̄ɔbu ȳa n̄ yiba ba koo Setam ȳɔsu yen p̄iris̄am di, ⁸ ya koo yari yu da yu handunian bwesenu kpuro n̄oni w̄ɔke ni ba m̄o Maḡɔgu ka nin wirugii Ḡɔgu, kpa yu nu m̄enna bu ka tabu ko. Ba koo dabia nge nim w̄ɔkun goorun yani s̄ɛeri. ⁹ Be wee ba wee ba t̄erie, tem kpuro s̄ɔɔ ma ba naan̄e dokeobun sansani sik-erena ka wuu ge Gusun̄ɔ u k̄i. Adama u dera d̄ɔɔ u sarama w̄ollun di, ma be kpuro ba d̄ɔɔ mwaara. ¹⁰ Yera ba Setam ye ya raa t̄ambu n̄oni w̄ɔkua kp̄ɛɛ d̄ɔɔ bwer̄ɔ wi u mwaaram̄o ka s̄ɔɔ bisu, m̄i s̄ɔɔ ba raa gbeeku yaa ye ka s̄am̄o weesugii wi kp̄ɛɛ. Miya ba koo n̄oni sw̄āa bakaru wa w̄ɔkuru ka s̄ɔɔ s̄ɔɔ sere ka baadommaɔ.

Siri d̄aakibu

¹¹ Yera na maa sin̄a kita kpiki bakaru wa ka wi u s̄ɔ ten w̄oll̄o. Ma tem ka w̄olla duka doona win wuswaan di, yen gaa kun maa waar̄o. ¹² Yen biru na ḡaribu wa, baka ka buu, ba ȳɔ sina kita ten wuswaad̄o. Ma ba tirenu wukia ka maa tireru garu te ba m̄o w̄aarun tireru. Ba ḡaribu siri nge m̄e ben kookoosu n̄e si ba yorusi tire ni s̄ɔɔ. ¹³ Sanam meya nim w̄ɔku ga ka gen ḡaribu na, ma ḡɔɔ ka ḡaribun w̄āa yera maa ka begibu na be

ba raa neni. Ma ba be kpuro siri nge m̄e ben baawuren kookoosu n̄e. ¹⁴ Yera ba ḡɔɔ ka ḡaribun w̄āa yee te sua ba kp̄ɛɛ d̄ɔɔ bwee te s̄ɔɔ. N deema, d̄ɔɔ bwee tera ta s̄āa ḡɔɔ yiruse. ¹⁵ Baawure w̄in ȳis̄iru ba n̄ yorua w̄aarun tire te s̄ɔɔ, ba n̄n̄ sua ba kp̄ɛɛ d̄ɔɔ bwee te s̄ɔɔ.

21

W̄an kpaaru ka tem kpam

¹ Yen biruwa na w̄an kpaaru ka tem kpam wa. W̄an gururu ka tem gurum baa doona, nim w̄ɔku ga n̄ maa w̄āa. ² Ma na wuu d̄ɛɛr̄ɔ wa, ge ga s̄āa Yerusalemu kpaɔ, ga saram wee Gusun̄ɔ w̄ollun di, ga s̄ɔɔru s̄āa nge kur̄ɔ kpao wi u buraru s̄āa u win dur̄o mara. ³ Na maa n̄ɔogiru nua sina kitarun di ta n̄ɛɛ, wee t̄ɛ, Gusun̄ɔn w̄āa yera w̄āa t̄ambun suunu s̄ɔɔ, u ko n̄ w̄āa ka be, ba koo maa ko wigibu. Gusun̄ɔn tii u ko n̄ w̄āa ben suunu s̄ɔɔ. ⁴ U koo bu ben n̄oni ȳiresu kpuro woka. Ḡɔɔ kun ko n̄ maa w̄āa ka win nuku sankiranu ka sw̄i ka wuriribu domi gas̄on ḡāanu nu doona kpuro.

⁵ Sanam meya wi u s̄ɔ sina kitar̄o u n̄ɛɛ, wee na ḡāanu kpuro kua kpaanu.

U maa man s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, n̄ yeni yoruo domi win gari, gari geeya, yi maa s̄āa naan̄egii.

⁶ Ma u man s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, ye kpuro ya kpa, wiya ḡāanu kpuron tore ka nin wii gowo wiya maa gbiikoo ka d̄aako. Baawure wi nim n̄oru ga m̄o u koo n̄n̄ nim k̄ɛ nim

wāarugim bwian di n kun ka kōsiaru. ⁷ Baawure wi u tabu di, win tubi wee, u ko n sāa win Yinni kpa wi, u maa ko win bii. ⁸ Adama berurobu ka naanε doke sarirugibu ka kom kōsumgibu ka tōn gowobu ka sakara kowobu ka dobo doboḡibu ka būu sāōbu ka wee kowobu kpuro, ba koo ben bōnu wa dōō bwerō wi u mwaamō ka sōō bisu. Yera ya sāa ḡōō yiruse.

Yerusalemu kpa

⁹ Yera ḡaradoba nōōba yiru be ba raa yorukunu nōōba yiru neni nī sōō ḡbee swāanu nōōba yiru wāa, ben turo u na u man sōōwa u nεε, n na, u koo man kurō kpaō sōōsi wi u sāa Yāa kinε kpem ten kurō.

¹⁰ Sanam mēya ḡarado wi, u nen bwēra sua kāsī kāsikum u ka da guu bakaru garun wōllō. U man Yerusalemu wuu dεεrō ge sōōsi ga saram wee Gusunō wōllun di, ¹¹ ga ballimō Gusunōn yiikon giriman sō nge kpee sōō tiro gobi bekeḡuu ge ba mō yasipu, ge ga dεere nge diki kpika. ¹² Ma ḡbāra bakara gu sikerene te ta kōnnōsu wākura yiru mō, ma wōllun ḡaradoba wākura yiru ba kōnnō si kōsu. Kōnnō si sōōra Isirelin bibun bwesenu wākura yirun yīsa yorua. ¹³ ḡbāra ten goonu nne nne ye, kōnnōsu ita itawa nu mō. Kōnnōsu ita wāa sōō duu yeru gia, ita maa wāa sōō yari yeru gia, ma ita ita wāa yēsa ka yēsa. ¹⁴ Ba wuu gen ḡbāraru swīwa kpenu wākura yirun wōllō, nīn wōllō ba Yāa kinε kpendun

ḡarobu wākura yirun yīsa yorua.

¹⁵ Wōllun ḡarado wi u ka man gari kua u yīrutia wuragia neni u ka wuu ge yīire ka gen kōnnōsu ka gen ḡbāraru. ¹⁶ Wuu gen goonu kpuro nu nēwa, gen yasum ka gen dēebu tia. ḡarado wi, u gu yīira ka win yīrutia. Wee, gen dēebu kua kilo nōōbun suba yiru ka goobu (2.200). Mēya maa gen yasum ka gen gurun. ¹⁷ ḡarado wi, u maa ḡbāra te yīira ma ta kua ḡm soonu wunaa weeru ka nne. U yīrumō ka win yīrutia yēn bweseru tōmba maa mō. ¹⁸ Ba wuu gen ḡbāraru kuawa ka kpee gobiginu ni nu nōni bwese bweseka mō ma ba wuu gen tii kua ka wuran tii tii ye ya dεere nge diki. ¹⁹ Ba wuu gen ḡbārarun kpeεkpεeku buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee nin ḡbiikira ni nu nōni swāaru mō, nin yiruseru ni nu nōni boogu mō, itaseru ni nu nōni bwese bweseka ḡεε mō, nneseru ni nu nōni wuru beku mō. ²⁰ Nōōbuseru ni nu nōni berō wuru mō, nōōba tiaseru ni nu nōni swāaru mō, nōōba yiruseru ni nu nōni wuru beku mō, nōōba itaseru ni nu nōni berō wuru mō, nōōba nneseru ni nu nōni dām buuru mō, wākuruseru ni nu nōni wuru beku ka dām buuru mō, wākura tiaseru ni nu nōni dām buuru ka swāaru mō, wākura yiruseru ni nu nōni gaaduru mō. ²¹ Ma ba gamboba wākura yiru kua ka kpee kpiki gobi bekeḡinu wākura yiru. Ba gambo

baayere kua ka kpee kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa kua ka wuran tii tii ye ya s̄aa nge diki kpika.

²² Na ñ s̄aa yeru wa wuu ge s̄oo yèn s̄o Gusun̄o Yinni dam kpurogiin tii ka maa Yāa kin̄e kp̄em te, ba s̄aa gen s̄aa yeru. ²³ Wuu ge, ga ñ maa s̄oo ñ kun m̄e surun bukata m̄o ga n ka yam d̄eere, yèn s̄o Gusun̄on yi-ikon girima ballim̄o ge s̄oo, ma Yāa kin̄e kp̄em te, ta s̄aa gen fi-tila. ²⁴ Tem kpuron t̄ambu ba koo s̄i gen yam bururam s̄oo, kpa tem girum sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa m̄o na ge s̄oo. ²⁵ Wuu gen k̄onn̄osu su ko su n keniarewa saa baayere, domi w̄okura kun maa koor̄o mi. ²⁶ Ba koo ka tem kpuron yiiko ka m̄en b̄eere na wuu ge s̄oo. ²⁷ Adama ḡaa k̄s̄unu kun dūo wuu ge s̄oo pai, m̄eya maa t̄onu wi u kom k̄sum ka weesu m̄o. Be ba koo du mi, beya b̄en ȳisa ba yorua Yāa kin̄e kp̄em ten tireru s̄oo te ta s̄aa w̄aarun tireru.

22

¹ Ḡorado wi, u man nim w̄aarugin̄ daaru s̄oo si te ta ballim̄o nge diki kpika, te ta kokum̄o Gusun̄o ka Yāa kin̄e kp̄em ten sina kitarun di. ² Ma ta kokusim̄o wuu gen swaan suunu s̄oo. D̄aa w̄aaruginu ȳo daa ten goo gooka ni nu ra ma n̄on w̄okura yiru w̄o tia s̄oo, n̄on teeru suru baawure. D̄aa nin wurusa ba ra ka tim ko bu ka tem kpuron t̄ambu b̄ekia. ³ B̄ori ḡeē kun ko n maa w̄aa wuu ḡe s̄oo.

Gusun̄o ka Yāa kin̄e kp̄em ten sina turara ta ko n w̄aa

mi, kpa win s̄om kowobu bu n̄un s̄a. ⁴ Ba koo win wuswaa wa kpa win ȳisiru ta n yorua ben sirin̄o. ⁵ W̄okura kun ko n maa w̄aa mi. Ba ñ ko ba n fi-tilan yam bururam bukata m̄o ñ kun m̄e s̄o gim, domi Yinni Gusun̄owa u ko n s̄aa ben yam bururam. Ba koo maa bandu di sere ka baadommāo.

Yesu wuramaru

⁶ Yera ḡorado wi, u man s̄oo wa u n̄eē, gari yini gari geen tiiwa, yi maa naane m̄o. Gusun̄o wi u win s̄om̄obu kpare, u win ḡorado ḡarima win s̄om kowobun mi u ka bu s̄oo si ye ya koo ko ñ n s̄o si fiiko.

⁷ Yesu n̄eē, wee u sisi u ñ t̄eem̄o. Doo n̄o rugiiwa wi u tire tenin gari m̄em n̄o wa.

⁸ Ne Yohanu na yabu yeni nua, na maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa na kpa, na kpuna w̄ollun ḡorado win wuswaa wi u man ye kpuro s̄oo si, n ka n̄un s̄a. ⁹ Adama u man s̄oo wa u n̄eē, n ku ko m̄e, u s̄aa wa n̄en s̄om kowosi ka n̄en beruse Gusun̄on s̄om̄obugii, ka sere be kpurogii be ba tire tenin gari m̄em n̄o wa. N Gusun̄o s̄aa wa.

¹⁰ Yera u maa n̄eē, n ku tire tenin gari bere domi saa ya turuku kua yi ka koor̄a. ¹¹ Wi u k̄sa m̄o u n win k̄sa m̄o u n b̄o. Wi u daa disinugia m̄o, u n win daa disinugia m̄o u n b̄o. Wi u maa gea m̄o u n win gea m̄o u n b̄o. Wi u maa s̄aa t̄on d̄eero u de Gusun̄o u n maa n̄un d̄eerasiam̄o.

¹² Yesu n̄eē, wee, u sisi u ñ t̄eem̄o. U koo ka are na u baawure k̄sia nge m̄e win s̄ombura n̄e. ¹³ Wiya u s̄aa

gbiikoo ka biruko, wiya gāanu
kpuron tore ka nin wii gowo.

¹⁴ Doo nārugiba be ba ben
yānu tea wasa wasa, ba n
ka bōnu mō dāa wāarugirun
binu sōo kpa bu du wuu ge sōo,
saa gen kōnnōn di. ¹⁵ Adama
kom kōsum kowoba kun duō
wuu ge sōo, ka dobo dobo
kowobu ka sakara kowobu ka
tōn gowobu ka būu sāōbu ka
baawure wi u weesu kī u mō.

¹⁶ Wi, Yesu u bēē win gōrado
gōria u ka bēē gari yini sō win
yigbenun sō. Wiya Dafidin
sikadobu wi u sāa nge kpīi
kpaaru win yenuō. U sāawa
yam sāreron kpera ye ya
ballimō.

¹⁷ Hunde Dēero ka maa kurō
kpaō ba gerumō, u na.

Baawure wi u gari yi nōmō
u de u maa nēē, u na.

Wi nim nōru ga mō u na.
Wi u maa nim wāarugim kī, u
mōo n kun ka kōsiaru.

Garin wii goberu

¹⁸ Ne Yohanu na baawure
sōomō, wi u tire tenin gari
nōomō, goo ù n gari gēē sosi
yi ba yorua mini sōo, Gusunō
u koo yēron tōya sosi ka gbee
swāa ni ba yorua tire teni
sōo. ¹⁹ Mēya maa wi u gari
gēē kawa tire tenin garin di
Gusunō u koo yēro bōnu bira
dāa wāarugirun binu sōo, ka
maa wuu dēerō ge sōo, ge ba
tubusia tire teni sōo.

²⁰ Wi u gari yini kpuro
gerua u yi sirewa u nēē, mēya,
u sisi u ñ tēemō.

Ami, a na Yinni Yesu.

²¹ Yinni Yesun durom mu n
ka wigibu kpuro wāa. Ami.